ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಚಿಂತನೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

(ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ
ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್. ಗೋವಿಂದರಾಜು
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ
ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ – ೫೮೩ ೨೭೬
೨೦೧೪

ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಚಿಂತನೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

(ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ

ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್. ಗೋವಿಂದರಾಜು

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ – ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೧೪

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ ಇವರು **"ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಚಿಂತನೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ"** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯದ ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ
ದಿನಾಂಕ: ೨೪.೧೧.೧೪

(ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್. ಗೋವಿಂದರಾಜು)
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

ಸಂಶೋಧಕರ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

"ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಚಿಂತನೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ **ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋವಿಂದರಾಜು**, ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

Savitha. B. C

(ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ)
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ
ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ
ದಿನಾಂಕ: 24.11.2014

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಚಿಂತನೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಎಂಬ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಅಧ್ಯಯನದ ವಸ್ತುವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಲಹೆ, ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಹಿಂದಿನ ಕುಲಪತಿಗಳು, ಕುಲಸಚಿವರು ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನಾಂಗದ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಂತೆಯೇ ಹಾಲಿ ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಪ್ರೊ.ಹಿ.ಚಿ.ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ಕುಲಸಚಿವರಾದ ಪ್ರೊ.ವಿಜಯ್ ಪೂಣಚ್ಚ ತಂಬಂಡ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯದ ಡೀನ್ ಅವರಾದ ಪ್ರೊ.ಕೆ.ಎಂ.ಮೇತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನಾಂಗದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಡಾ.ಅಶೋಕ್‌ಕುಮಾರ್ ರಂಜೇರೆ, ಸಹನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಡಾ.ಎಸ್.ವೈ.ಸೋಮಶೇಖರ್ ಅವರ ಸಹಕಾರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ವಂದನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಸಹಕರಿಸಿ ನೆರವು ನೀಡಿದ ಚುಕ್ಕಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಪಚ್ಚೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರುಗಳ ಪ್ರೀತಿ–ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಚಿರಋಣಿ. 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರುಗಳಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. 'ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಯೂನಿಯನ್', 'ಶೇತ್ಕಾರಿ ಸಂಘಟನೆ', 'ವ್ಯವಸಾಯಿಗಳ್ ಸಂಗಂ' ಹಾಗೂ 'ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಒಕ್ಕೂಟ'ದ ಮುಖಂಡರುಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಮರೆಯಲಾರೆ.

ಹೊಸ ಅಧ್ಯಯನದ ವಸ್ತುವಿಷಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಸಹಕರಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋವಿಂದರಾಜು ಅವರಿಗೂ ವಂದನೆಗಳು. ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಡಾ.ಕೆ.ಮೋಹನ್‌ಕೃಷ್ಣ ರೈ, ಡಾ.ವಿರೂಪಾಕ್ಷಿ ಪೂಜಾರಹಳ್ಳಿ, ಡಾ.ಎನ್.ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಬೋಧಕ, ಬೋಧಕೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವೃಂದಕ್ಕೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞಳಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ನನ್ನ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಸಹಕಾರ–ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ. ಸಹಕರಿಸಿದ ವಿಭಾಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಿತ್ರರಾದ ಅಯ್ಯಾಳಿ ಯರಿಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಕೆ.ಮಾಧವಿ ಮೇಡಂ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಮಿತ್ರರು, ಪುಟವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕೆ. ಆಂಜನೇಯ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಸವಿತ .ಬಿ.ಸಿ

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯ-ಒಂದು

ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆ-ಪ್ರವೇಶ-ಮಹತ್ತ್ವ, ಸಮೀಕ್ಷೆ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಿತಿಗಳು, ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಪ್ರವೇಶ, ಮಹತ್ತ್ವ

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಕಂಡಂಥ ಕಾಲ. ಈ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ, ರಾಜಕಾರಣ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆರ್ಥಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆದಂಥ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅದರಲ್ಲೂ ದಲಿತ, ರೈತ, ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಳವಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವು ಅನೇಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಕಂಡಿತು. ರೈತ ಚಳವಳಿಯು ಇನ್ನುಳಿದವುಗಳಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಪಾತ್ರ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುವಂಥದ್ದು. ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಬಗೆಗೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ನೋಡಲಾಗದು. 'ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ', 'ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾಡಿನ 'ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ' ರೈತಹೋರಾಟಗಾರ ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವದ ಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಕಾರ್ಲ್‌ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಗಾಂಧಿ, ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ, ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡ ಮೊದಲಾದವರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದ ಇವರು ಸಮಾಜದ ಆಂತರ್ಯ ಹಾಗೂ ಒಳಸುಳಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಆಪ್ತವಾದ ಅನುಭೂತಿ ಪಡೆದವರು.

ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿತ್ವದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರ ಮುಖೇನ ತಮ್ಮ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ನಂತರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಈ ನಾಡಿನ ಯುವ ಜನತೆ ಹಾಗೂ ಅಲಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಕೃಷಿಕ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ಆಲೋಚನ ಕ್ರಮವೊಂದನ್ನೇ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದು ಇವರ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ. ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಹಾಗೂ ಭೂರಹಿತ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕರ ಏಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾದ ಜರೂರು ಇದೆ. ಕೇವಲ ನಾಡಿನ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಆತ್ಮಗೌರವದ ಸಂವೇದನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿಡಿದಂಥ ಹೃದಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಅವರದು. ಬದಲಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನೇ ತಂದುಕೊಟ್ಟದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಮುಖೇನ ತಮ್ಮ ಹೋರಾಟದ ಜೀವನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಅನೇಕ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿದವರು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್, ಶರದ್ ಜೋಷಿ ಮೊದಲಾದವ ರೊಂದಿಗಿನ ಎಂಭತ್ತರ ದಶಕದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಚಳವಳಿಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುವು. ಅನೇಕ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಮಟ್ಟದ ಪ್ರಶ್ನೆ, ತೊಡಕುಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ–ಕರ್ನಾಟಕದ ಸತ್ತ್ವದಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರದು. ಇಂಥ ಬಹುಮುಖಿ ನೆಲೆಗಳ ಹೋರಾಟಗಾರ ನೊಬ್ಬನ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ, ಒಂದು ಕಿರು ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಹುನ್ನಾರಗಳು ರೈತರ ಬವಣೆಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ಪರಿಹರಿಸದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಈ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನವಾದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿದರು. ನಾಡಿನ ರಾಜಕಾರಣದ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಶಾಹಿಗಳನ್ನು ಮಣಿಸಲು ರೈತರದೇ ಆದಂಥ ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣದ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಚಿಂತಿಸಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರಾಜಕಾರಣದ ಬಲವೊಂದಿದ್ದರೆ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದವರು ಎಂಡಿಎನ್. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಅಂತಿಮ ಫಲಿತಾಂಶ ಎಂಥದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ ಅಡೆ–ತಡೆ, ಓರೆ–ಕೋರೆ ಹಾಗೂ ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ಬೀರಿರಬಹುದಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ 'ರೈತ ಸಂಘ' ಅವರ ಅವಸಾನದೊಂದಿಗೆ ಪಡೆದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವರ್ತಮಾನದ ಸ್ಥಿತಿ–ಗತಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕೇವಲ ಕಾನೂನು ಕಲಿಸುವ ಮೇಷ್ಟರು ಮಾತ್ರ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಪಾರ ಓದು, ಅನುಭವ, ಸಮುದಾಯಗಳ ನಾಡಿ ಮಿಡಿತದ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಮುಗ್ಧರಿಗೂ ಗಹನವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ, ನಿಖರವಾಗಿ ಅಂತೆಯೇ ಖಡಾ–ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವರು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ರೈತ ಬಾಂಧವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿರುಚುವಿಕೆ, ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಸಂಬಂಧ, ರೈತ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಿ ಯಂತ್ರದ ಸ್ವರೂಪ, ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ರೈತರ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜದ ಸಮಸ್ಯೆ, ನುಸಿರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ, ರೈತ ಬೆಳೆಗಾರರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವರೂಪ, ಉದಾರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಭರಾಟೆ, ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪನಿಗಳ ಗೋಸುಂಬೆತನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ ಚಿಂತಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ನದಿ ನೀರಿನ ವಿವಾದ, ಪವಾಡ ರಹಸ್ಯ ಬಯಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆಯ ನೆಲೆ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ಸಂವಿಧಾನದ ಅರಿವು, ಮೀಸಲಾತಿ, ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ, ಜಾತಿ ರಹಿತ ಸಮಾಜದ ರಚನೆ, ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ಪರಿಪಾಠ, ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ವೈರುಧ್ಯ, ಕುಲಾಂತರಿ ಬೆಳೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು, ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಮಹಿಳಾ ಚಳವಳಿ, ನೀರಾ ಚಳವಳಿ, ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಹೋರಾಟ, ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಾಗೂ ಭೌತಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವುದೇ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಆಶಯ.

ಜಾತಿಬದ್ಧ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಅವಿವೇಕಿ' ರಾಜಕಾರಣದ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ಜನರ ನಡುವೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ-ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಚಾಕ-ಚಕ್ಯತೆ ಗಂಭೀರವಾದುದು. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಂಗದ ಆಗು-ಹೋಗು, ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ತುಂಬುವಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತವಾದುವುಗಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದ ಎಲ್ಲ ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಾತು ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮುಖೇನ ಖಚಿತವಾಗಿ ಒಡೆದು, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ ಅವರ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮಗಳು ಅಧ್ಯಯನಶೀಲವಾದುವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ನಾಡಿನ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಚಿಂತಕರಾಗಿ, ರೈತ ಹೋರಾಟಗಾರರಾಗಿ, ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಗೌರವ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ವಿಭಿನ್ನ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಅವರ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅನುಸಂಧಾನ ನಡೆಸುವುದೇ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಗುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಕಾರ್ಲ್‌ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಗಾಂಧಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಹೇಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸುವ ಜರೂರು ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡದೆ ಅವರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಹೊಗಳುವ ಅಥವಾ ತೆಗಳುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ, ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಗರಿಷ್ಠಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುವ, ವಿಮರ್ಶಿಸುವ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ದಾಖಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳ ಮೂಲಕ ಜನತೆಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ಬವಣೆಗಳಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಆಶಯವೂ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ್ದಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ಇಲ್ಲಿವರೆವಿಗೂ ನಡೆದಿರುವ ಈ ದಿಸೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದೆ. ನೇರವಾಗಿ ರೈತ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದಿರುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಅನ್ನಿಸುವುದು ಡಿ.ಎನ್.ಧನಗೆರೆ ಅವರ 'ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು ೧೯೨೦-೧೯೫೦', ಎಚ್.ವಿ.ನಾಗೇಶ್ ಹಾಗೂ ಎ.ಇ.ಪುನೀತ ಅವರ 'ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು', ಎಂ.ವಿ.ನಾಡಕರ್ಣಿ ಅವರ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು', 'ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಮೂವ್‌ಮೆಂಟ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ', ಮುಜಾಫರ್ ಅಸ್ಸಾದಿ ಅವರ 'ಪೆಸೆಂಟ್ ಮೂವ್‌ಮೆಂಟ್ ಇನ್ ಕರ್ನಾಟಕ ೧೯೮೦-೧೯೯೪' ಹಾಗೂ 'ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಐಡೆಂಟಿಟಿ ರಾಜಕೀಯ ರೈತ, ರೈತ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿ', ತಂಬಂಡ ವಿಜಯ್ ಪೂಣಚ್ಚ ಅವರ 'ರೈತ ಚಳವಳಿಗಳು', ಎಂ.ಜಿ.ನಾಗರಾಜ್ ಅವರ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಚಳವಳಿ-ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು(ಆರು ಸಂಪುಟಗಳು), ಹಿ.ಶಿ.ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡರ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಚಳವಳಿ', ಕೆ.ಎಂ.ಕುಮಾರ್ ಅವರ 'ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತ ಚಳವಳಿ' ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳು ಮುಖ್ಯ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲವು ಲೇಖನಗಳು, ಲೇಖನಗಳ ಸಂಪಾದಿತ ಕೃತಿಗಳು ಸಹ ಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಸಂಶೋಧನಾ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಭೀರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಅಗಲಿ ಒಂದು ದಶಕವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಳೆದ ಒಂದು ದಶಕದಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಾಡದೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋಟಗಳನ್ನು ಚಿಂತಕರು, ಹೋರಾಟಗಾರರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಡೆದಿರುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲ ಅನ್ನುವಷ್ಟು. ಅವರನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಲ್ಲ ಚಿಂತಕರು, ಹೋರಾಟಗಾರರು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ ಅವರ 'ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್', ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್ ಅವರ 'ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ', ಹೆಚ್.ಆರ್.ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಅವರ 'ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ', ಕೆ.ಎಸ್.ರತ್ನಮ್ಮ ಅವರ 'ಹಸಿರು ಹರಿಕಾರ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್' ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ನೋಟ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಇಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಒಂದು ಸಂಶೋಧನಾ ರೂಪ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆ ಶಿಸ್ತಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಹಾಗೂ ವೈಧಾನಿಕತೆಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿರುವ ನೋಟಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವುದು ಪ್ರಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದೆ.

ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಿತಿಗಳು

ಪ್ರೊ.ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಧಾನ ಭಿತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ತನ್ನದೇ ಆದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಿತಿಗಳಿಗೂ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಆಲೋಚನೆ, ಹೋರಾಟ, ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಬಹುಮುಖಿ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ಚಿಂತನಾ ಕ್ರಮ, ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದ ಕೃಷಿ, ರೈತ, ಸಮಾಜ, ಆರ್ಥಿಕತೆ, ರಾಜಕಾರಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಧಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಅಂತೆಯೇ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆ, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಗಳು, ದಾಖಲಾದ ಮಾತುಗಳು, ಅವರು ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ಅವರೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂದರ್ಶನಗಳು, ಅವರು ಕೈಗೊಂಡ ಚಳವಳಿ, ಹೋರಾಟಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಿ ಬಳಕೆ ಆಗಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೇರವಾದ

ಹಾಗೂ ಪೂರಕವಾದ ಮಾಹಿತಿ-ಕಾಗದ-ಪತ್ರ, ಅಪರೂಪದ ದಾಖಲೆ, ದೃಶ್ಯ ಹಾಗೂ ಶ್ರವ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಕ್ಯಾಸೆಟ್ ಹಾಗೂ ಸಿ.ಡಿಗಳು, ಸಂದರ್ಶನದ ವರದಿಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಚರಿತ್ರೆ ಶಿಸ್ತಿನ ವೈಧಾನಿಕತೆಯೇ ಪ್ರಧಾನ ಭಿತ್ತಿ.

'ರೈತ ಸಂಘ'ವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಇತರ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಮೂಲದ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಅವರೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವ, ಹೋರಾಟದ ಬದುಕನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡ ಒಡನಾಡಿಗಳು, ಗೆಳೆಯರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ರೈತ ಮಿತ್ರರು, ಆಪ್ತರು ಮೊದಲಾದವರ ಸಂದರ್ಶನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನದ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಚರಿತ್ರೆ ಶಿಸ್ತಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ವೈಧಾನಿಕತೆಯ ಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನವೂ ಆಗಿದ್ದು ಚರಿತ್ರೆ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಾಜವನ್ನು ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಇಲ್ಲಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಸಮಾಜ, ಆರ್ಥಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು ಎಂಬುದು ಸಹ ಮುಖ್ಯ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

'ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಚಿಂತನೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಒಟ್ಟು ಏಳು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅನುಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂಥದ್ದು. **ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ** ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆ-ಪ್ರವೇಶ-ಮಹತ್ವ ಯಾವ ಥರದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಕುತೂಹಲಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಅಂತೆಯೇ ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹ. ಯಾವ ರೀತಿ, ಹೇಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ-ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವರು ಚಳವಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯುವವರೆಗಿನ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥದ್ದು. ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ಹೋರಾಟದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದಂಥ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವವೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಅಂದಿನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾಲಘಟ್ಟ, ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ **ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವೂ** ಒಂದು. ಇದು ೧೯೭೦ರ ದಶಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಸಾಕಾರಗೊಂಡಿರುವವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸಿರುವ ಅಧ್ಯಾಯ. ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯು ಅವನತಿಯ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಮರುಜೀವ ಕೊಟ್ಟು, ಯುವಪಡೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದ ಅವರ ಚಾಣಾಕ್ಷತೆ, ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಆದಂಥ

ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ–ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ದಮನ ಮಾಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಾಗ ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸಹ. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಛಾಯೆ ಇಡೀ ದೇಶವನ್ನೇ ಆವರಿಸಿದ್ದಾಗ ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಹೇಗೆ ಹಲವಾರು ಸಂಘ–ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಧೈರ್ಯ ತೋರಿದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ರೈತ ಸಂಘ, ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಿಂತನೆಯ ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ಬಗೆಗೂ ಗಮನಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಕಂದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಇವರ ವೈಚಾರಿಕತೆ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಜನರನ್ನು ತಲುಪುವಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಡೆ–ತಡೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವ ವಿಶೇಷತೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ್ದು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ರೈತ ಹೋರಾಟದ ನೆಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣದ ಕಾರಣಗಳು, ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಆಂತರಿಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಕೃಷಿ ನೀತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಒಂದು ದಶಕದ ಕಾಲ ನಡೆಸಿದ ರೈತರ ಪ್ರತಿರೋಧದ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳು ಯಾವ ಬಗೆಯವು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕಂಡ ಸೋಲು–ಗೆಲುವು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಳೊಂದಿಗಿನ ಸಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಸಂಧಾನದ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. 'ರೈತ ಚಳವಳಿ'ಯನ್ನು ತಾಯಿಯನ್ನಾಗಿ 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ'ವನ್ನು ಮಗಳನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದ ನೋಟ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ ಧಾಟಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ವೇ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಾದ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳನ್ನು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿ ವಿಮರ್ಶೆಗೊಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿನ ಒಡಕಿನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೊಳಪಡಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಬರಗಾಲ, ನೀರಾವರಿ, ನದಿ ನೀರು, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ, ನೀರಾ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಉತ್ತರಗಳು ಹೇಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಯತ್ನ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ್ದು.

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಜಾಗತೀಕರಣದ ನೆಲೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜಾಗತಿಕ ಒಪ್ಪಂದಗಳು, ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಗುಮಾಡಿಕೊಂಡವು ಎಂಬುದು ಸಹ ಗಂಭೀರವಾದುದು. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತಕರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ನಡುವೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಯಾವ ಥರದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಶಯಗಳು ಹೇಗೆ ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿನ ಭಾರತದ ನೀತಿ, ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು. ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಜಗತ್ತಿಗೇ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಇತ್ತು?

ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಕಟ್ಟುವ ಅವರ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಓರೆಹಚ್ಚಿ ನೋಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಆಹಾರದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದಂಥವು. ದೇಸಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವ ಸಮೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವರು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗ, ಚಿಂತನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾಳಜಿಗಳು ಯಾವ ಥರದ ರೈತರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ರೈತೇತರರನ್ನು ತಲುಪುವ ಹಾಗೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಗಾಗಿ ಅವರು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನು ದಮನ ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಂದು ಅರ್ಥೈಸುವ ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಂಭೀರವಾದುದು. ಜಾಗತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಾದ ಆಂತರಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ, ಅದರಿಂದ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಾದ ಏರು-ಪೇರುಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವಂತಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಬಂಧದ **ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು** ಭವಿಷ್ಯದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಹೇಗಿರಬೇಕು. ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ನೆಲೆಗಳು ಯಾವುವು? ಇವುಗಳನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಹೇಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜ ಸೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ 'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ'ದ ನಿರ್ಮಾಣ, ರೈತ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಬೆಸೆಯುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿಯೂ ನೋಡಬೇಕಾಗಿರುವ ನೋಟ ಇಲ್ಲಿನದು.

ಕೊನೆಯ ಅಥವಾ **ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು** ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾದ ಅಥವಾ ತಳೆದ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ಕನ್ನಡ-ಕರ್ನಾಟಕದ ಸತ್ತ್ವದಿಂದ ಬಹುಮುಖಿ ನೆಲೆಗಳ ಹೋರಾಟಗಾರನೊಬ್ಬನ ಚಿಂತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಖ್ಯ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ, ರಾಜ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅವರ ರೈತಪರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಒಟ್ಟು ಆಶಯಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯವು ಎಂಬುದು ತಳೆದ ನಿಲುವುಗಳಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿವೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಅನುಬಂಧ, ರೈತ ಹೋರಾಟಗಾರರ ಸಂದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವು ಮೂಡಿಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು, ಸ್ನೇಹಿತರು, ಸಮಕಾಲೀನ ಹೋರಾಟಗಾರರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಹಾಗೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೂ ಹೌದು. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಹೊಸ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೃತಿಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ಭಾಷಣಗಳು ಹಾಗೂ ಪೂರಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಭಾಗಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–ಎರಡು

ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ:ಪರಿಚಯ–ಪರಿಸರ–ಪ್ರಭಾವ

೨.೧. ಪರಿಚಯ

೨.೨. ಪರಿಸರ

೨.೩. ಪ್ರಭಾವ

೨.೪. ವೃತ್ತಿ ಜೀವನ

೨.೫. ಚಳವಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ

೨.೬. ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳು

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಗಾಂಧಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಲೋಹಿಯಾ ಹಾಗೂ ಪೆರಿಯಾರರಂತೆ ಯಾವ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಾ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ರೈತರಿಗೆ ಹಸಿರು ರುಮಾಲಿನ, ಬಾರುಕೋಲಿನ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟವರು. ಇವರು ರೈತರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ದನಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಲ್ಲದೆ ರೈತರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಂಘಟಿತ ಅಂಶವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯ ಅಡಿಗೆ ತಂದದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಏಣಿ-ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದಂಥವರು. ಕೃಷಿಕ, ಕೃಷಿಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ, ರೈತ ಮಹಿಳೆ, ಯುವ ಜನತೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಟ್ಟಂಥ ಚಿಂತಕ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ 'ವಿಜ್ಞಾನಿ'ಯಂತೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. 'ಬದುಕನ್ನೇ ಚಳವಳಿಯನ್ನಾಗಿ, ಚಳವಳಿಯನ್ನೇ ಬದುಕಾಗಿ' ಪರಿಭಾವಿಸಿದಂಥವರು ಎಂಡಿಎನ್. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡದ್ದುಂಟು. ಈ ನಡುವೆ ಅವರು ರೂಪಿಸಿದ ಬಹುಮುಖೀ ಜಾಗೃತಿಯ ನೆಲೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸತ್ತ್ವವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

೨.೧. ಪರಿಚಯ

ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ೧೯೩೬ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೩ರಂದು. ಇವರ ತಂದೆ ಎಂ.ಎನ್.ಮಹಂತದೇವರು. ತಾಯಿ ರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ. ಈ ದಂಪತಿಗಳ ಐದನೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನ ಸರಸ್ವತಿಪುರಂನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರದು ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಕುಟುಂಬ. ಇವರ ಮನೆತನದವರು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಟಿ.ನರಸೀಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಾಡ್ರಹಳ್ಳಿಯವರು. ಅದೇ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಟೇಲರೂ ಆಗಿದ್ದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ತಾತ ನಂಜಪ್ಪ. ಇವರ ಪೂರ್ವಜರು ವಚನ ಚಳವಳಿಯ ನಂತರ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದಂಥವರು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆನಿಂತು ಕೃಷಿ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣ, ಬೆಳೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇವರ ಕುಟುಂಬ ಕೃಷಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಜಮೀನ್ದಾರರದ್ದಾದರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಚಿಂತನೆ-ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಫ್ಯೂಡಲ್ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಫ್ಯೂಡಲ್ ಕುಟುಂಬ'ದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಹಾಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ "ತಾತನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಎಕರೆ ಮೇಲಿತ್ತು ಭೂಮಿ. ಆ ಕಾರಣ ನಾನು ಹುಟ್ಟಾನೇ ಒಬ್ಬ ಶಾಸಕನ ಮಗ ಮತ್ತು ಫ್ಯೂಡಲ್ ಲಾರ್ಡ್‌ನ ಮೊಮ್ಮಗ"[೧] ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಹಾಗೆ ಕರೆದರೂ ವರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಫ್ಯೂಡಲ್ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಮುತ್ತಾತಂದಿರೂ ಸಹ ಜನಪರವಾದ ಕಾಳಜಿಗಳಿಂದಲೇ ಇದ್ದವರು. ಭೂ ಒಡೆಯರಾದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಶೋಷಣೆಗೆ ಇಂಬುಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲ. ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಅಂಶಗಳು ಅವರಲ್ಲಿ ಮೈಗೂಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದದ್ದು ಅವರ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಲೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಂಥ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅವರ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೂ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾದವು. ಅವರ ಪೂರ್ವಜರ ಮನೆಗೆ ಎರಡು ನೂರು ವರುಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವೇ ಇದೆ.

೨.೨. ಪರಿಸರ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ತಂದೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೃಷಿಕರಾದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲು ಎಂ.ಎ. ಪದವಿ ಪಡೆದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಂದೆ ಖ್ಯಾತ ವಕೀಲರು ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣಿಯೂ ಹೌದು. ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಕೀಲರಾಗಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಮೈಸೂರು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರುಷಗಳ ಕಾಲ ಶಾಸಕರಾಗಿದ್ದರು. ಮದ್ರಾಸಿನ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಚಳವಳಿ'ಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರು. ಮದ್ರಾಸಿನ 'ಜಸ್ಟೀಸ್ ಪಾರ್ಟಿ'ಯ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮುಖೇನ ಈ ಪಾರ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಆರಿಸಿ ಬಂದದ್ದೂ ಉಂಟು. ಹೀಗಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯದ ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ 'ಕಿಸಾನ್ ಮಜದೂರ್ ಪ್ರಜಾ ಪಕ್ಷ'ದ ಸದಸ್ಯರೂ ಹೌದು. ಮುಂದೆ ಅದು 'ಪ್ರಜಾ ಸೋಶಲಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ' ಆದಾಗಲೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು. ಅಂತೆಯೇ ಚಳವಳಿ, ರಾಜಕಾರಣ, ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟವರು. ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ತಾಯಿಯ ಪ್ರಭಾವವೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಆಗಿತ್ತು.

ಇವರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮೈಸೂರಿನ ಚಾಮರಾಜಪುರಂನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತಿರದ 'ಹಾರ್ಡ್‌ವಿಕ್ ಶಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ 'ಯುವರಾಜ ಕಾಲೇಜಿ'ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ, 'ಸಂತ ಫಿಲೋಮಿನಾ ಕಾಲೇಜಿ'ನಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬಿ.ಜೆಡ್(ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರ) ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಪಡೆದರು. ಇಂಥ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳು ಅವರನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಮುಂದೆ ವೈದ್ಯರಾಗಿ ಜನಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವೂ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಸೀಟು ಹಂಚಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗುಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವ ಚಿಂತಕರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಂದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತಂದೆಯವರ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ 'ಶಾರದಾವಿಲಾಸ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜಿ'ಗೆ ಸೇರಿ ೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಲ್.ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ನಂತರ ಧಾರವಾಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ 'ರಾಜಾಲಕ್ಷ್ಮಣಗೌಡ ಕಾನೂನು

ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕಾನೂನು ಪದವಿ(ಎಲ್.ಎಲ್.ಎಮ್) ಮುಗಿಸಿದರು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲವೂ ಇತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ೧೯೬೦ ರ ವೇಳೆಗೆ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಜರ್ಮನಿ, ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಹಾಲೆಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಿತು. ನೆದರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್‌ನ 'ಹೇಗ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ಆಫ್ ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಲಾ'ನಲ್ಲಿ ಫೋರ್ಡ್ ಫೌಂಡೇಶನ್ನಿನ ಶಿಷ್ಯವೇತನದಿಂದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಜರ್ಮನಿ ಹಾಗೂ ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನ ವಿಭಿನ್ನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದರು. ಪಶ್ಚಿಮ ಜರ್ಮನಿಯ 'ಸಾರ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ'ದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಸಂಶೋಧನೆ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು(ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಜ್ಞ ಸೈಡಲ್ ಹೋಯೆನ್‌ವೆಲ್ಡರ್ನ್) ಒಪ್ಪದ ಕಾರಣ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯನ್ನೇ ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಂಡು, ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ೧೯೬೩ರಲ್ಲಿ ಬರಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದರು.

೨.೩. ಪ್ರಭಾವ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಒಟ್ಟಾರೆ ಮನೆಯ ವಾತಾವರಣ ಸಮಾಜವಾದಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದಲೇ ಕೂಡಿತ್ತು. ತಂದೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತಕರಾಗಿದ್ದು ಅನೇಕ ಚಳವಳಿ(ಪ್ರಜಾ ಸೋಷಲಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ)ಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆ ಗಳೆಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ, ತಿಳುವಳಿಕೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಮನೋಭಾವ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅವರನ್ನು ಅಪ್ಪಟ ಸಮಾಜವಾದಿ ನೆಲೆಯ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದವು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೃಷಿ ಸಹಜ ಗುಣಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಕುತೂಹಲಗಳುಂಟು. ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾ ಹೋದಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದೇ 'ಜೈವಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ' ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ(ನ್ಯಾಚುರಲ್ ಸೈನ್ಸ್)ವು ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತಿಗೇ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥದ್ದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡಲು ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೃಷಿಯೇ ಸರಿ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಂತರ್‌ಶಿಸ್ತೀಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯ, ಅಪರಾಧಿಗಳು, ಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಎರಡೂ ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ಇಂಥ ಭಿನ್ನ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ಹೇಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಆಗಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಂಥ ಗುರುಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ವಿಷಾದದಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವೈಚಾರಿಕ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಪರವಾದಂಥ ಬುದ್ಧ, ಬಸವ, ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಗಾಂಧಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಲೋಹಿಯಾ, ಪೆರಿಯಾರ್ ಮೊದಲಾದವರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಜನಶೀಲರ ನಂಟನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಕುವೆಂಪು ಅವರು

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಮೂಡಿಸಿದ್ದುದು ಇವರನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಸೆಳೆದಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಅವರಿಂದ ಇವರು ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಅನೇಕ ಕಡೆ ದಾಖಲಿಸಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ನೇರವಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳು, ಭಾಷಣ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನೆಲೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದವು.

ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಗಾಢವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದ್ದು ಐದುನೂರು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜನಾಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿರುವ ಶೋಷಣೆಗಳು. ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಹಾಗೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳ ಒಲವು-ಗೆಲುವುಗಳು, ಸಂವೇದನೆ, ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳು, ಒಡೆದು-ಆಳುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರವೂ ಭಾರತ ಹೇಗೆ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಮೂಸೆಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಚಾರವೂ ಅರಿವಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಥರದ ಶೋಷಿತ ವರ್ಗಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತುಡಿತ ಬಂದದ್ದೂ ಸಹ ಯೂರೋಪಿನಂಥ ವಿದೇಶಿ ನೆಲದಲ್ಲಿಯೇ. ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಜಾತೀಯತೆಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥಹೀನವಾಗಿಯೇ ಕಂಡಿದ್ದವು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳು ಭಾರತಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೋರಾಟದ ಮನೋಭಾವಗಳಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹುರುಪು ಬಂದಿತ್ತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಶ್ರಮ-ಶಿಸ್ತು, ಸಮಯಪಾಲನೆ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಮನೋಭಾವ ಇವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧಿ ಅವರು ಆಫ್ರಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ಹೊರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಭಾರತವನ್ನು ಕನವರಿಸಿದಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭಾರತದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಬಗೆಗೆ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಕೃಷಿ, ಅದೂ ಭಾರತದ ನೆಲದಲ್ಲಿಯೇ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ರೈತ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಅಂಥ ಅಂದುಕೊಂಡದ್ದು. ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಈ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮುಂದೆ ಅವರ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಮಹತ್ತ್ವವಾದುದು ಅಂಥ ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಜರ್ಮನಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದರು. ಇದರಾಚೆಗೂ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ, ಅದೂ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕೃಷಿಕನಾಗುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಗಾಂಧಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಲೋಹಿಯಾ ಮೊದಲಾದ ಚಿಂತಕರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಇವರಿಗೆ ಆಪ್ತವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದದ ಗಾಂಧೀವಾದಿ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯನ್ನು ಓದುವುದರ ಮುಖೇನ ಇವರು ಸಮಾಜದ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಗಾಂಧಿ ಹಾಗೂ ಲೋಹಿಯಾ ಇವರ ನಡುವಿನ ತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮನನ ಮಾಡಿದರು. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭ, ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡುವ ಗುಣ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಗ್ರಹಿಕೆಗೂ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪರಿಕರಕ್ಕೂ, ಅಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಗ್ರಹಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಭಾರತ ದೇಶಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂಬ ತುಡಿತ

ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ತಂದೆಯ ಬಲವಂತಕ್ಕೆ ಕಾನೂನು ಪದವಿ ಓದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಒಳತುಡಿತವಿದ್ದ ಕೃಷಿ, ರೈತ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಚಿಂತನೆಗಳೆಡೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾದರು.

ಲೋಹಿಯಾ, ನರೇಂದ್ರದೇವ ಅವರ ಬರಹಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ದೇಶದ ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದ ರೀತಿಗಿಂತ ಇವರಿಬ್ಬರ ಬರಹಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇನು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ದೃಢತೆಯೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದದ್ದು ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಕೃತಿ 'ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಗಾಂಧಿ ಅಂಡ್ ಸೋಶಿಯಲಿಸಂ' ಹಾಗೂ 'ಎಕನಾಮಿಕ್ಸ್ ಆಫ್ಟರ್ ಮಾರ್ಕ್ಸ್' ಎಂಬ ಲೇಖನ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೊನಚಾದ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಶೈಲಿಯೂ ಸಹ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಮೊನಚು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಸಮತೋಲನದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಿತರಾದರು. ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ನಡತೆ ಹಾಗೂ ಗುಣಗಳನ್ನು, ದಾರಿ ಹಾಗೂ ಗುರಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಿದ್ಧಾಂತವೊಂದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕಾಲದ ಜೊತೆಗೂ ಬೆಸೆದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡು, ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ದಾರಿ ಹಾಗೂ ಗುರಿಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಾಲದ ಜೊತೆಗೂ ಬೆಸೆದು ನೋಡುವ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದವು. ಮುಂದೆ ಅವರನ್ನು 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ಕ್ಕೆ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಇಂಥ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳೇ.

ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡರಂಥವರು ಎಷ್ಟೇ ಲೋಹಿಯಾ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಸಮಾಜವಾದಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಮೂಲಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೂ ಗೋಪಾಲಗೌಡರಿಗೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದವು. ಶಾಂತವೇರಿ ಅವರಿಗೆ ತಾತ್ವಿಕವಾದಂಥ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್, ಸಂಘಟನೆಯ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಶಾಂತವೇರಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ–

> "ಒಂದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಣ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಅಂದರೆ, ಒಂದು ಚಳವಳಿಗೆ ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಂಟಿಕೊಂಡದ್ದು. ಇದರ ಹೊರತು ಅವರು ಕೊನೇ ಒಂದು ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಘಟಕರಾಗಿರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳು ಕಾರಣ ಇರಬಹುದು"[೩]

ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಶಾಂತವೇರಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅಷ್ಟು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಇವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದು ಸಂಘಟನೆಯ ಚತುರತೆಯಲ್ಲಿ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಜನಮಂದೆ ತದೇಕ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಥರದ ವಿಚಾರಗಳು ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೈಗೂಡಿದ್ದವು. ಗಾಂಧಿ,

ಲೋಹಿಯಾ, ಶಾಂತವೇರಿ ಅವರ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವು ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಆತಂಕ ಪಲ್ಲಟಗಳಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯನ್ನು ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇವರ ಪ್ರಧಾನ ಆಶಯವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟದ್ದು ಇವರು ಜನರ ನಡುವೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡ ಬಗೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಪ್ರತಿರೋಧ ಹಾಗೂ ಚಳವಳಿಗಳು.

ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ಕಡೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವು ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ನಾಡಿಗೆ, ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಪರ್ಯಾಯವಾದ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಗಾಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೊನೆ ಹಂತದವರೆಗೂ ಸಂಸದೀಯವಾದಂಥ ಜನರಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಸದೀಯ ರಾಜಕಾರಣದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಂತೆಯೇ ಅವರು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿಯಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಇದ್ದದ್ದು ಸಹ.

೨.೪. ವೃತ್ತಿ ಜೀವನ

ಹೋರಾಟಗಾರನೊಬ್ಬನ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನ ಅಷ್ಟು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಎರಡನ್ನೂ ಸಮಾನತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಯಶಸ್ಸು. ಆದರೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎಡವಿದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಹಾಗೆಯೇ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೆಲವರು ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಉಂಟು. ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಚಿಂತಕರಿಗೇನು ಕಡಿಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊದಲಿಗರು. ಮೈಸೂರಿನ 'ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ ಲಾ ಕಾಲೇಜು', ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ಬಿ.ಎಂ.ಎಸ್ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು' ಹಾಗೂ 'ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು'ಗಳಲ್ಲಿ ೧೯೬೫ರಿಂದ ೧೯೭೮ ರವರೆಗೆ ಕಾನೂನು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದು ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪಡೆ ಮಾತ್ರ. ನಂತರ ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ 'ಸೋಶಿಯೋ ಲೀಗಲ್ ಸರ್ವೀಸಸ್ ಅಂಡ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಸೆಂಟರ್'(ಎಸ್.ಎಲ್.ಎಸ್.ಆರ್.ಸಿ) ಎಂಬ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ೧೯೭೯ರ ವೇಳೆಗೆ ಅವರೇ ಸಹ ಅದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದರ ಮೊದಲ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರೂ ಆದರು. ಅವರ ಜೊತೆಗಿದ್ದು ಸಹಕರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಜೆ.ಎಂ.ನಾಗರಾಜ್ ಅವರು ಒಬ್ಬರು. ನಂತರ 'ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜ'ನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದರ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿ ೧೯೮೫ ರಿಂದ ೧೯೮೯ ರವರೆಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕಾನೂನು ವಿಭಾಗದ ಅತಿಥಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದೂ ಉಂಟು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವೈವಾಹಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದು ತಡವಾಗಿಯೇ. ಜಾತ್ಯಾತೀತ ತತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವ ಅವರ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮ ಸ್ವಯಂ ಮರ್ಯಾದೆಯ ವಿವಾಹ, ಅಂತರ್ ಜಾತೀಯ ವಿವಾಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಮುಖೇನ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೂ ಬಂದಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯ

ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬುದು ವಿಶೇಷ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮರಾಠಾ ಜನಾಂಗದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಾದ ಪ್ರತಿಮಾ(ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಪದವೀಧರೆ) ಅವರನ್ನು ೧೯೮೦ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೬ರಂದು ಮದುವೆಯಾಗುವುದರ ಮುಖೇನ ಅದಕ್ಕೆ ಇಂಬುಕೊಟ್ಟರು. ಯಾವ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮಗಳ ಎಳೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಟ್ಟರು. ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳಿಗೆ 'ಚುಕ್ಕಿ', ಗಂಡು ಮಗನಿಗೆ 'ಪಚ್ಚೆ' ಎಂದು. ಹಾಗೆಯೇ ಚಳವಳಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಈ ಥರದ ಮದುವೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

೨.೫. ಚಳವಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಉದ್ಯೋಗ ಅಂಥ ಕಂಡದ್ದು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದೇ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ವಿದೇಶದಿಂದ ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದೊಡನೆ ಪೂರ್ವಜರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಅವರು ಸ್ವತಃ ಕೃಷಿಕರಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಬವಣೆಗಳ ಹಿಂದಿನ ಕುತಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದರು. ಅದೇ ವರುಷ ಸರ್ಕಾರ 'ಲೆವಿ ಕಾನೂನನ್ನು'[೪] ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಇದು ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯಾಯದ ಕಾನೂನು ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಬ್ಬರೇ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ. ನಂತರ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ವೇ ಸರಿ ಅನ್ನಿಸಿ ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದದ್ದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಯುವ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಿದ್ದ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಸಂಪರ್ಕ ದೊರೆಯಿತು. ಇವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಹಾಗೂ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಗುಣಗಳಿಂದಾಗಿ ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಇದು ಲೆವಿ ನೀತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತವರು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಹಾಗೂ ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರುಗಳು. ಇವರೆಲ್ಲ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಸಮಾನಮನಸ್ಸು ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ರೈತರ ಶೋಷಣೆಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು, ಮೇಲ್ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಕುತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳೇ. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಮುಂದೆ ಮೂರು ಮನುಷ್ಯರ ರೈತ ಚಳವಳಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಮೂವರೇ ಸೇರಿ ೧೯೬೮ರಲ್ಲಿ 'ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟ'ವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು.[೫] ಆಗ ನಡೆಸಿದ 'ಲೆವಿ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಸುಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ' ಹಾಗೂ 'ಲೆವಿ ನಿರಾಕರಣೆ ಚಳವಳಿ'ಗಳು ಇವರೆಲ್ಲರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟಗಳು. ಇದು ಮೈಸೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾದ 'ರೈತ ಚಳವಳಿ' ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯಲು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳೇ ಹಿಡಿಯಿತು. ನಂತರ ಇದು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಂಧಿ ಅವರ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಹೋರಾಟಗಳ ಮಾದರಿಗಳ ಮುಖೇನ ಕೊಂಡೊಯ್ದದ್ದು.

೨.೬. ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳು

'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಮೂಲ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ಗುಂಪು ಹೊರ ಹೋಗದಂತೆ ಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಾವುವು ದಾಖಲು

ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸ್ವಭಾವ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮೇಲೆ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರೇ ಹೊರತು ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ಬಳಿ ಆಸ್ಪದವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಮೇಲೆಯೇ ಅಂಥ ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಘಾಸಿಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅವರು ಧೃತಿಗೆಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದುಕೊಂಡವರ ಮೇಲೆ ಎಂದಿಗೂ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿದರೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ಗುಂಪನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಸಂಘಟನೆ ಕುಂದಿತು. ಇದು ನಂಬಲೇಬೇಕಾದ ವಾಸ್ತವದ ಸಂಗತಿಯೂ ಹೌದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ನಡುವಿನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಬಿತ್ತರಿಸಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಿರುಕು ಮೂಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಆಪ್ತರಿಂದಲೂ ಬಿರುಕು ಇನ್ನಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಐದು ಜನರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಜನರ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ರೈತರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ಇಡೀ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ಪುನರ್‌ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವಾಗ–

> "ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ೧೯೮೦ರಿಂದ ೧೯೮೯ ರವರೆಗೆ 'ವೈಚಾರಿಕ ಸಂಪನ್ನತೆ'ಯ ದಶಕವೆಂದೂ, ೧೯೯೦ರಿಂದ ೧೯೯೯ರವರೆಗೆ 'ವೈಚಾರಿಕ ವಿಚಲತೆ'ಯ ದಶಕವೆಂದೂ, ೨೦೦೦ ದಿಂದೀಚೆಗೆ 'ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ'ದ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭವೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು"

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಇಂಥ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಧೋರಣೆಯ ಅವರ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳು ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಏಳು–ಬೀಳುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿಯೂ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಾಗತೀಕರಣದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬದುಕು ಹೋರಾಟವೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಾವುವು ಅವರಿಗೆ ತೊಡಕು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡುವ ಆಶಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಒತ್ತರವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ 'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ' ಆಶಯವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಕಾತುರರಾದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಚಳವಳಿ ಸಾಕು ಎಂದು ವಿರಾಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರಲ್ಲ. ಸಂಘಟನೆ ಎಷ್ಟೇ ಕ್ಷೀಣಿಸಿದರೂ ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೇ ಆಶಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆದರು. ಎಂದಿಗೂ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಜಾಯಮಾನದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಚಳವಳಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ ಹಾಗೂ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅವರ ಪತ್ನಿ ಪ್ರತಿಮಾ ಅವರಿಗೆ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ರೋಗ ಬಾಧಿಸಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುಗ್ಗಿಸಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕುಟುಂಬದ ಕಡೆಗೆ ತಾನು ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಳುಕು ಕಾಡದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೂ ಶ್ವಾಸಕೋಶದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಇರುವುದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಾಭೀತಾಗಿದ್ದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಇರುವುದು ತಿಳಿದಾಗ ತಮ್ಮ ನೋವನ್ನೂ ಮರೆತು ಪ್ರತಿಮಾ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಾರೈಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರು, ಪೂಜೆಗಳ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೂ ಉಂಟು.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಕರಾಗಿದ್ದವರು ಎಂಡಿಎನ್. ತಮ್ಮ ದೇಹ ಶ್ವಾಸಕೋಶದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್‌ನಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದರೂ ಬ್ರಿಟಿಷ್(ವಿದೇಶಿ) ಔಷಧಿಯಾದ ಅಲೋಪತಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಠೂರವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ದೇಸಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೇಸಿ ತನವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಕಾಯಿಲೆಗೂ ದೇಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳಾದ ಆಯುರ್ವೇದ, ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಮೊರೆಹೋದರು. ಅಗ್ರಹಾರ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ರಾಜಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ಶಠತ್ವ ಅಥವಾ ಹಟಮಾರಿತನವೆಂಬ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಸುತ್ತ ಇದ್ದವರು ಅವರ ಅಂತಿಮ ಗಳಿಗೆಯ ಕ್ಷಣಗಣನೆ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಟಮಾರಿತನದಿಂದ ಎಷ್ಟನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದರೋ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರು"[೭]

ಎಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಿದ್ವಾಯಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾಗ 'ಟೆಂಪಲ್ ಆಫ್ ಸಕ್ಸಸ್ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ರಘುನಾಥ ಗುರೂಜಿ ಅವರ ದೈವಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ಗುಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ" ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದೂ ನಿಖರತೆಗೆ ದೂರವಾದ ಸಂಗತಿ. ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಈ ಬಗೆಯ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಖುದ್ದಾಗಿ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರ ದೃಢತೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದ ವೈದ್ಯರುಗಳ ಕುತಂತ್ರವೇ ಸರಿ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದರು ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಇವು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ದೂರವಾದವು ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಹಲವಾರು ತೊಡಕುಗಳಿವೆ. ಜೀವನದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ದೇವರನ್ನೇ ನಂಬದಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದೇವರನ್ನು ನಂಬಲು ಹೊರಟಿದ್ದರೆ? ಹೌದು ಅಥವಾ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಈಗ ಅವರಿಲ್ಲ. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಲೆಯ ತುಂಬ ಚಳವಳಿಯೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅವರಾಗಿದ್ದರು. ಕೊನೆ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಅವರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ 'ಮುಂಬೈ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್' ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಗಾಂಧಿ, ಲೋಹಿಯಾ ಇವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ರೂಪಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಚಳವಳಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರಷ್ಟು ಆಶಾವಾದಿಯಾಗಿದ್ದವರು ವಿರಳ. ಸಾವನ್ನೂ ಗೆದ್ದು ಬರುವ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಕುಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬುವ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರಿಗೂ ಸೋಲದವರು, ಸೋಲನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದವರು ಕೊನೆಗೂ ಅವರು ಸಾವಿಗೆ ಸೋಲಬೇಕಾಯಿತು. ೨೦೦೪ ಫೆಬ್ರವರಿ ೩ರ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಅಗಲಿದರು. ಅವರ ಸಾವು ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತುಂಬಲಾರದ ನಷ್ಟವೂ ಹೌದು. ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಅವರ ಸಾವಿಗೆ ಮನ ಮಿಡಿಯಿತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ಕಾಲವನ್ನು ನಂಬಿದವರಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗುಣವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿದ್ದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಪ್ತ ಶಿಷ್ಯ ಎಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅಂತಿಮ ನಮನ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಅವಕಾಶದಿಂದ ವಂಚಿತರಾದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗದವರ ದ್ವೇಷ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕನಸಿನ 'ಅಮೃತ ಭೂಮಿ'ಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇಡೀ ರೈತಸಂಘಕ್ಕೇ ಮೆದುಳಿನಂತಿದ್ದ ಅವರ ನಿರ್ಗಮನದೊಂದಿಗೆ ಚಳವಳಿಯ ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕಮರುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಈಗ ಉಳಿದಿರುವುದು ರೈತ ಸಂಘದ ಅಮೂರ್ತ ರೂಪ ಮಾತ್ರ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬದುಕಿನ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಜನಪರ ಚಳವಳಿಗಳು, ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು ಅವರನ್ನೊಬ್ಬ ಜನನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದವು. ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆ ಕುರಿತು ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಘಟನಾಕಾರರಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಚಳವಳಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇವತ್ತಿನ ಸಮಯ ಸಾಧಕ ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಜಾಗತೀಕರಣದಂಥ ದಾಳಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಂಥ ನಾಯಕರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ತೀವ್ರವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಸಾವು ನಾಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಹಾನಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ.

ರೈತ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪಂಕ್ತಿಯ ನಾಯಕರನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಬೆಳೆಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೊರಗು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬೆಳೆಯುವ ಹಂಬಲವಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಎರಡನೇ ಪಂಕ್ತಿಯ ನಾಯಕರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಷ್ಟು ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಶ್ರಮಪಡುವವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕರಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದು ಕಡಿಮೆಯೇ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಂತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದ ಪಿತೂರಿಗಳಿಗೇನೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ. ಛಿಘಟನೆ, ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣದ ವಿಚಾರಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸಮಯವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದಂತೂ ನಿಜ. ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸೋತಿರುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅವುಗಳಾವುದರ ಸೋಂಕು ತಗುಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತ ಇಂದಿಗೂ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಿದೆ. ಮೂರು ದಶಕಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಬೇಕಾದ ತುರ್ತು ಈ ಹೊತ್ತಿನದು. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಈಗಿನ ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಮಾಡಬೇಕಿದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ., (೨೦೦೮), ಪಾಠವಿನ್ನೂ ಬಾಕಿ ಇರುವಾಗಲೇ ತರಗತಿ ತೊರೆದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್(ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೧೪೯

೨. ಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಕಾರ "ಯೂರೋಪಿನ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರ ಆಫ್ರಿಕಾದಂಥ ಹಿಂದುಳಿದ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಗೆದ್ದರೆ, ಆ ಸೋತ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನರು ಆ ಗೆದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗುತ್ತಾರಂತೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಯೂರೋಪಿನ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನಂಥಾ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರ ಯೂರೋಪಿನ ಜರ್ಮನಿಯಂಥಾ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಗೆದ್ದರೆ, ಆ ಸೋತ ಜನ ಗೆದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರಂತೆ. ಇದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಷ್ಟೆ" ಎಂದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಪೋಲಂಕಿ ರಾಮಮೂರ್ತಿ., (೨೦೦೬), ರುಮಾಲು, ಬಾರುಕೋಲು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ(ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಸಂ:ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೧೬೭

೩. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ., (೨೦೦೬), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೧೬೨

೪. ಲೆವಿ ಕಾನೂನು ಮತ್ತೊಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಕಾನೂನು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ರೈತರು ಬೆಳೆದಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೇ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ದರಕ್ಕಿಂತ ಅರ್ಧ ಬೆಲೆಗೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು.

೫. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ., (೨೦೦೬), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೧೮೩

೬ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೬), ವೈಚಾರಿಕ ಸಂಪನ್ನತೆ, ವೈಚಾರಿಕ ವಿಚಲತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ, (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್., ಸಂ:ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೨೬೮

೭ ಅಗ್ರಹಾರ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ., (೨೦೦೮), ಜನತಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಹಾಗುರು ಎಂಡಿಎನ್(ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೯೮

೮. ದೈವಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ಗುಣಮುಖನಾದೆ, ವಿಜಯಕರ್ನಾಟಕ(೩೧.೧೨.೨೦೦೩)

ಅಧ್ಯಾಯ–ಮೂರು

೧೯೭೦ರ ದಶಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ

ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷಗಳು ವಿಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಬೇರೆಡೆ ಹೆಚ್ಚು ವಿಲೀನವಾಗಿದ್ದು ೧೯೬೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಗಾಂಧಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಸಮಾಜವಾದದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪರವಾದ ಧೋರಣೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಮಾಜದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಈ ಥರದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ವಿಘಟನೆ ಸಂಘಟಿಸಿತು. ಹೀಗಾಗಿ 'ಪ್ರಜಾ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ದಿಂದ ಪ್ರಬಲ ಗುಂಪೊಂದು ಹೊರನಡೆಯಿತು. ಅದೇ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ' ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಪಕ್ಷದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಸೆಳೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾದಾಗ ಅವರು ಸೇರಿದ್ದು ಲೋಹಿಯಾ ನೇತೃತ್ವದ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ವನ್ನು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು. ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಕಾಳಜಿ ಅವರನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಲೋಹಿಯಾ ಅವರು ಸಾಯುವುದಕ್ಕೂ ಮುಂಚಿನ ಸನ್ನಿವೇಶ ಇದು.

ಲೋಹಿಯಾ ಅವರು ಯುವಜನ ಸಂಘಟನೆಯ ಅಗತ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದರ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರೂಪಿತವಾದದ್ದೇ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'. ಆದರೆ ೧೯೬೭ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಸಾವಿನಿಂದ ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೇ ಶೂನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ರಾಜಕಾರಣದ ಆಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸುವುದರ ಮುಖೇನ ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡರು. ಸಭಾದ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿಯೂ ೧೯೬೮ ರಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ದುಡಿದವರು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ, ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಮುಂತಾದವರು.

ಅಂದಿನ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕಿಷನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್ ಅವರು ಈ ರೀತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ಕರ್ನಾಟಕದ ಎರಡು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರು ಇಲ್ಲಿನ ವೈಚಾರಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದರು. ಈ ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು, ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾರ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಹಾಗೂ ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡರ ಖಾಯಿಲೆ ಮತ್ತು ಸಾವಿನ ನಂತರ ಉಂಟಾದ ಶೂನ್ಯದ ಸನ್ನಿವೇಶ. ಅದು ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳುವಳಿ ಪತನಗೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದ ಘಟ್ಟ. ಅದು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ನಾಯಕರು ರಾಜಕೀಯ ಅವಕಾಶವಾದಿಗಳಾದ ಘಟ್ಟವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಯಿತು. ಆಗ ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾದ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯ ಪತನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲೆತ್ನಿಸಿದರು... ಭಾರತದ ಸವಾಜವಾದಿ ಚಳುವಳಿಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಹೀಗೆ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರಿಂದಾಗಿ ಉಳಿದು ಬೆಳೆಯಿತು"[1]

ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ದಿಟಕ್ಕೂ ಒಪ್ಪುವಂಥದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ತರುಣರನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಫಲರಾದರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಚೈತನ್ಯಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುವಂತದ್ದೇ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ. 'ಜೈಲು, ಗುದ್ದಲಿ ಹಾಗೂ ಓಟು' ಈ ಮೂರು ಲಾಂಛನಗಳು ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹರಡಲು ನೆರವಾದವು.

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಏಳು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಅವು ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೆ ನಡೆಯುತಿದ್ದುದು ದಾಖಲಾರ್ಹ. ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ತೆಗೆಯುವಂಥ ನಾನ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಸಂ(ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಿರೋಧಿವಾದ) ವಿಚಾರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಯೋಜನೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಆಗಿತ್ತು. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನಡೆ ಕಂಡಿತ್ತು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ' ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಮೊದಲ ಸಾಲಿನ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ಜಾರ್ಜ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್, ಮಧು ಲಿಮಯೆ, ರಾಜ್ ನಾರಾಯಣ್, ಕರ್ಪೂರಿ ಠಾಕೂರ್ ಮೊದಲಾದವರು ಯುವ ಜನರ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಎಲ್ಲ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಡೆದಾಳುವ ಸ್ವಾರ್ಥ ತೋರುತ್ತಾ ಜಡತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು. ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ನಿಧನದ ನಂತರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಆದ ಅನೇಕ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ಈ ನಾಯಕರು ಸಮಾನ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳೂ ಹೌದು. ಲೋಹಿಯಾ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ಕ್ಕೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಬದಲು ಜನತೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಪಕ್ಷ ಕೊಡುವ ದಾರ್ಶನಿಕತೆ ಇದ್ದರೂ ಅದು 'ಪ್ರಜಾ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ' ಸೇರಿದ ನಂತರ ಒಡಕುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದುವು. ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲೂ ಒಡಕು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ರಂಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ದ್ವೇಷಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡ, ಬಾ.ಸು.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಖಾದ್ರಿ ಶಾಮಣ್ಣ, ವೆಂಕಟರಾಮ್, ಕಾಗೋಡು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಬಂಗಾರಪ್ಪ, ಹೆಚ್.ಜಿ. ಮಹೇಶ್ವರಪ್ಪ, ಜೆ.ಹೆಚ್.ಪಟೇಲ್ ಹಾಗೂ ಕೋಣಂದೂರು ಲಿಂಗಪ್ಪ ಅವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತಕರಾಗಿ ಗಮನಸೆಳೆದಿದ್ದರು. ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಶಾಸಕರಾಗಿ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಒಳಗಿನಿಂದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದರೂ, ವರ್ಗ ಹೋರಾಟಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೂರ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ಈ ಥರದ ಸಂಸದೀಯ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೋರಾಟಗಳಿಂದ ವಿಮುಖರಾದದ್ದು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರು ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಳೆದು ತಾವು ಲೋಹಿಯಾವಾದದ ಪಡಿಯಚ್ಚುಗಳೆಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಜನತೆಗೆ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಲೋಹಿಯಾ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಜರೂರು ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಎದುರಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ೧೯೬೪ ರಲ್ಲಿ ಆಗುಮಾಡಿದ್ದು 'ಮಾನವ' ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ. ಸಮಾಜವಾದಿ ಗೆಳೆಯರ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಪತ್ರಿಕೆ ಇದಾಗಿದ್ದು ಸಂಪಾದಕರೂ ಅವರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಇದು ಲೋಹಿಯಾ ಅವರು ತರುತ್ತಿದ್ದ 'ಮ್ಯಾನ್ ಕೈಂಡ್' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕನ್ನಡ ರೂಪ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಅಂದಿನ ವಿದ್ಯಮಾನ, ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ ಹಾಗೂ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ವು 'ಲೋಹಿಯಾ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿ'ಯ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಲೋಹಿಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೬೯ ರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ ಕೃತಿ 'ಸಮತೆಯ ಅರ್ಥ'. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಅಕ್ಷರ ಬಲ್ಲವರನ್ನು ತಲುಪಿದರೆ ಆ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದಿದ್ದ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಅಕ್ಷರ ಬರದವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಆಗ ಚರ್ಚೆ, ಸಭೆ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರಗಳ ಮುಖೇನ ಅವರನ್ನು ತಲುಪುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಅವರಂತೆ ಸಂವೇದನೆ ಉಳ್ಳ ದೊಡ್ಡ ಬಳಗವೇ ಅವರ ಜೊತೆಗಿತ್ತು. ತೇಜಸ್ವಿ, ಸುಂದರೇಶ್, ಕೆ.ವಿ.ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಪ್ರಭಾಕರ ಕಾಳೆ, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ಎಸ್.ಎಸ್.ಕುಮಟಾ, ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ, ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಎ.ವಿ.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ, ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಮುಖರು.

ಈ ನಡುವೆ ೧೯.೫.೧೯೬೯ ರಂದು 'ಸಂಯುಕ್ತ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ದ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ಸಮ್ಮೇಳನವೊಂದು ನಡೆಯಿತು. ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು. ಕಾರ್ಮಿಕ ಮುಖಂಡರಾಗಿದ್ದ ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಂ ಅವರು ಸಮ್ಮೇಳನ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿ ಸಭೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದು ಹೀಗೆ–

> "ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿದೆ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ಇದ್ದ ಸದ್ಭಾವನೆ ನಾಶವಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ನಾಯಕತ್ವ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಗಳ ಕೊರತೆಯಿದೆ. ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಯುಕ್ತ ಸೋಷಲಿಸ್ಟ್ ಪಾರ್ಟಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇದೆ. ಪಕ್ಷದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಬೇಕು"[೨]

ಎಂದು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನ ಎರಡು ಕರ್ನಾಟಕಗಳ ವಾದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಉಳುವವನೇ ಹೊಲದ ಒಡೆಯನಾಗಬೇಕು ಹಾಗೂ ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೂ ಹೀನರಿಗೆ ಹಂಚಬೇಕೆಂದು

ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಎಸ್.ಬಂಗಾರಪ್ಪ, ಎಸ್.ಎಸ್.ಕುಮಟಾ, ಪಿ.ಡಿ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಮುಂತಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಸಮ್ಮೇಳನವೂ ನಡೆಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದೇಶದ ಒಳಗಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸ್ಥಾನ, ಗೌರವ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಯುವಜನತೆ ತುರ್ತಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕಿರುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆದರು. ಸೊರಬದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಥರದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನವೊಂದು ನಡೆಯಿತು.

ಗಾಂಧಿ ಜನಿಸಿ ೧೯೬೯ಕ್ಕೆ ನೂರು ವರುಷಗಳೇ ಕಳೆದಿದ್ದವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸದೊಂದು ಥರದ ಚಳವಳಿಯಾಗಿ 'ಭೂಮಿ ಆಂದೋಲನ'ವನ್ನು ಎಸ್.ಎಸ್.ಪಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಆಂದೋಳನದ ಮುಖೇನ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಭೂರಹಿತ ರೈತರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ಹರಿಜನ, ಗಿರಿಜನ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ಹಿಂದುಳಿದ ಜನರಿಗೆ ಭೂಮಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಹೂಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಿತಿಯು ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಆರಂಭಿಸಲು ಪಕ್ಷದ ಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ಆದೇಶ ನೀಡಿತ್ತು. ಈ ಮುಖೇನ ಭೂಮಿ ಆಂದೋಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೂ ಆಯಿತು. ಈ ಚಳವಳಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ನಡೆದದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸರಡಗಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ೧೭.೬.೧೯೬೯ ರಂದು. ೨೦೦ ಜನ ಭೂಹೀನ ರೈತರು ಪಕ್ಷದ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ೮೦ ಎಕರೆ ಸಾಗುವಳಿ ಯೋಗ್ಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು.[೩] ನಂತರ ಇದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ(ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಸೊರಬ, ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು), ಉತ್ತರಕನ್ನಡ(ಸಿರಸಿ), ಚಿತ್ರದುರ್ಗ(ಹರಿಹರ, ದಾವಣಗೆರೆ), ಬೆಂಗಳೂರು(ಹೊಸಕೋಟೆ, ರಾಮನಗರ) ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಅದರಂತೆ ಸುಮಾರು ೧೬,೬೦೦ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತರಾದ ಚಳವಳಿಗಾರರು ಸುಮಾರು ೧,೫೦೦ ಜನರು. ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಹೀನ ರೈತರು, ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಗಾರರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಹಿಂಸಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಬಂಧಿಸುವ ಗೋಜಿಗೇ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಚಳವಳಿಗಾರರ ಕಾವು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಇಂಥ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಪಕ್ಷದ ಗೋಪಾಲಗೌಡ, ಟಿ.ಐ.ಮಾಧವನ್, ಬಿ.ಎಸ್.ಚಂದ್ರಶೇಖರ್, ಎಸ್.ಎಸ್.ಕುಮಟಾ, ಕಾಗೋಡು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಎಂ.ರಾಚಯ್ಯ, ವೈ.ಆರ್. ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ಪ, ಎಸ್.ಬಂಗಾರಪ್ಪ, ಎಂಡಿಎನ್, ವೀರಣ್ಣ ತಿಮ್ಮಾಜಿ ಹಾಗೂ ದಯಾನಂದ ಬಿರಾದಾರ್ ಅವರಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ನಿರ್ದೇಶನ ಸಮಿತಿಯು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವರು ಈ ಮಧ್ಯೆ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಭೂ ಆಕ್ರಮಣ ಚಳವಳಿ ನಡೆಸಿದ್ದರು.[೪] ಹೀಗೆ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ವು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಭೂಹೀನರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿತೇ ಹೊರತು ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ತಲುಪಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭೂ

ಆಕ್ರಮಣ ಚಳವಳಿ ಮುಖೇನ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರವೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಹಾಗೆ ಚಳವಳಿ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿನೋಭಾ ಬಾವೆ ಅವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಭೂ ದಾನ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಇವರು ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು. ಇವೆರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ವಿಧಾನಗಳಾಗಿದ್ದವು.

೧೯೭೦ರ ದಶಕದ ಆರಂಭದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ ತನ್ನ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ವು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಗೊಂದರಂತೆ ಇದರ ಶಾಖೆಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡು ಯುವ ಜನತೆಯನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡವು. ಆದರೂ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಕಾಲೇಜ್ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದ್ದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದು. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷವು ಮಾವೋತ್ಸೆತುಂಗರ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಚಿಕ್ಕ 'ರೆಡ್‌ಬುಕ್' ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿದ ಯುವಕರು ನಕ್ಸಲ್ ಚಳವಳಿ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುವ ಸಂಭವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕಿದ್ದ ತುರ್ತನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮನಗಂಡರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ನೆರವಿಗೆ ನಿಂತವರು ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು. 'ರೆಡ್‌ಬುಕ್' ಪುಸ್ತಕದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂಪಾದಕತ್ವ ಹಾಗೂ ಭಾಷಾಂತರದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಬಂದದ್ದೇ 'ಲೋಹಿಯಾ ಕೆಂಪು ಪುಸ್ತಕ'. ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಯುವ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ ತಲುಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದದ್ದು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮುಖೇನ. ಇದನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದವರು ಗೋಪಾಲಗೌಡರು. ೧೩.೯.೧೯೭೧ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಂದಿರ'ದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಎರಡನೆಯ ರಾಜ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ. ಈ ಪುಸ್ತಕ ರಚನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್ ಅವರು ಅದನ್ನು 'ರೆಡ್‌ಬುಕ್ ಚಳವಳಿ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.[೫] ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಲಂಕೇಶ್ ಹಾಗೂ ತೇಜಸ್ವಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಗರಾಗಿದ್ದರು.

ರಾಜ್ಯ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷದ ಆಂತರಿಕ ತಿಕ್ಕಾಟಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ವೀರೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲರು ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿದರು. ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳಿಂದ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ರಚನೆಗೆ ತೀವ್ರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ಗೋಪಾಲಗೌಡರನ್ನು ಅರ್ಹವ್ಯಕ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಒಮ್ಮತಾಭಿಪ್ರಾಯ ಮೂಡಿತು. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಶಾಸನಸಭೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಕಾಗೋಡು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ(ಸಾಗರ ಕ್ಷೇತ್ರ), ಎಸ್.ಬಂಗಾರಪ್ಪ(ಸೊರಬ ಕ್ಷೇತ್ರ) ಹಾಗೂ ಕೋಣಂದೂರು ಲಿಂಗಪ್ಪ(ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕ್ಷೇತ್ರ) ಅವರುಗಳ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ ಒಡೆದು ಎರಡಾಯಿತು. ಇದು ಆದದ್ದು ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗಲೇ. ಈ ಎಲ್ಲದರ ನಡುವೆ ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದು ೯.೬.೧೯೭೨ ರಂದು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ಅವರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಅಂಥ ಸಮರ್ಥರು ವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. 'ಪ್ರಜಾ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ'ದ ಬೆಂಬಲಿಗರೆಲ್ಲ ಇಂದಿರಾ

ಆಡಳಿತ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೇರಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಲೋಹಿಯಾ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಉಳಿಸಿ–ಬೆಳೆಸುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದವರು ಅಂದಿನ ಯುವ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು. ಮೂವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಶಾಸಕರನ್ನು ಈ ಕಡೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಲೋಚನೆಯು ನಡೆದಿತ್ತು. ಕಾರಣ ಅವರುಗಳು ಲೋಹಿಯಾ ಚಿಂತನೆಗಳ ಬೆಂಬಲಿಗರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ.

೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಚಾರವಾದಿ ಒಕ್ಕೂಟ'ವನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅದರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ 'ವಿಚಾರವಾದಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರಂಪರಾಗತ ಕಗ್ಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವಿಚಾರ, ಜನರ ನೋವು, ದುರಂತವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುವ ವಿಚಾರ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಜನರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಡಿಯಲ್ಲೇ ರೂಪಿತವಾದದ್ದು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಚಾರುವಾಕ ಸಮಿತಿ'. ಧರ್ಮ, ಕಂದಾಚಾರ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಅನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುವಂಥದ್ದು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯ ಆಗಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಈ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ೧೯೭೨ ರ ಜೂನ್ ೨೪ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಟೌನ್‌ಹಾಲ್‌ನ ಪುರಭವನದಲ್ಲಿ ಚಾರ್ವಾಕ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ವಿಚಾರವಾದಿ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ಪೆರಿಯಾರ್ ಇ.ವಿ.ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ನಾಯ್ಕರ್ ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ನಿಮ್ನ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಜನಾಂಗಗಳಿಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಅನ್ಯಾಯ, ಶೋಷಣೆಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ಜಾತಿ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು.[೬] ಆದರೆ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಯುವಕ ಸಭಾ'ದ ಕೆಲವರು ಕಪ್ಪು ಬಾವುಟ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಾರರೂ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಗಾಂಧಿನಗರದ 'ಯಾದವ ಸಂಘ'ದ ಹಾಸ್ಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಭೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದವು. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಚಾರವಾದಿ ಒಕ್ಕೂಟ'ವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿತು. ಪೊಲೀಸರ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಲೆ ಇದನ್ನು ತಹಬಂದಿಗೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಣ್ಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳು, ಸಾಹಿತಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಚಾರವಂತರು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಶಾಂತವೇರಿ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು ಕಡಿಮೆಯೆ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಶಾಂತವೇರಿ, ಜೆ.ಎಚ್.ಪಟೇಲ್ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಜೊತೆ ರಾಜಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸುವಂತೆ ಸರಣಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಯೋಜಿತವಾದವು. ಆದರೂ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆ.ಜಿ.ಮಹೇಶ್ವರಪ್ಪ ಅವರು ಮುಂದಾಳತ್ವ ವಹಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ದೊರೆತದ್ದು ಸಂಡೂರು ಭೂ ಹೋರಾಟ. ಇದು ೧೯೭೩ ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ೪೬ ದಿನಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ೨೨.೧೦.೧೯೭೩ ರಂದು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಹೋರಾಟ ಅನೇಕ ಕುತೂಹಲಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಭೂಮಿ ಆಕ್ರಮಣ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸಂಚಲನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದ ಬಹುತೇಕ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಈ ಚಳವಳಿಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ

ಹಳೆಯ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಅಷ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ್ದು ಕೂಡ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹೋರಾಟದ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ನೀಡಿದ್ದು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರು ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕಾಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗವನ್ನು ೧೯೭೨ ರ ಆಗಸ್ಟ್ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ರಚಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಜಿ.ಹಾವನೂರು ಅವರೊಂದಿಗೆ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಅವರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಆಶಾಭಾವನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದು ಗಮನೀಯ. ಅದೇ ವರ್ಷ ರೈತರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ರೈತ ಸಂಘವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋದಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮುಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದರು. ಪಕ್ಷಾತೀತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಇದೊಂದು ದೂರಗಾಮಿಯಾದ ಆಲೋಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು ಇವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಅವರ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳೇ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೂ ಕಿಷನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಯುವ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಿ ಬೆಸೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಸರ್ವೋದಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿ ಮುಂತಾದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ಮತ್ತೆ ಹೊಸ ಅಲೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಲು ಇದೊಂದು ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶವಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಈ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನಿಸುವ ಗುಣ ಇದ್ದುದರಿಂದ. ಇದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಲ್ಲಿ ಅಸಮಧಾನ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

'ಮಾನವ' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರಿಂದಲೇ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ಕುತೂಹಲಕರ. ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಲು ತಮ್ಮಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಳುಕು ಅವರನ್ನು ಕಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಕರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸದಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ 'ಮಾನವ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದು ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ 'ಆಂದೋಲನ' ಪತ್ರಿಕೆ. ಎಲ್ಲ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಿಗೂ ಇದೊಂದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧತೆಗೆ ಇತರರು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರು ಚಳವಳಿಗಳಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ ಸರಿದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಯುವಕರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ವದಂತಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತೇಜಸ್ವಿ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು.[೭] ಎಂಡಿಎನ್

ಅವರ ಒಳಬಳಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿದ್ದವು. ಆದರೂ ತಮಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದನ್ನಷ್ಟೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರ ಅಚಲತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಜನರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಅಸಮರ್ಥವಾದಾಗ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆ ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಜನತೆಗೆ ಕರೆ ಕೊಟ್ಟರು. 'ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜನತೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಇದು ಲೋಹಿಯಾ ಅವರು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದ 'ಸಪ್ತ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮತ್ತೆ ಜೀವಂತಿಕೆ ಪಡೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ. ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರ ಕರೆಗೆ ಗುಜರಾತಿನ ಯುವ ಜನರು ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ನಿರುದ್ಯೋಗ ಇವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಇದು ಜನತೆಯ ಹೋರಾಟವಾಗಿ ರೂಪ ಪಡೆದು ಭ್ರಷ್ಟ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಉರುಳಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿತು. ಬಿಹಾರದ ಯುವಶಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಜರೂರು ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೂ ತಲುಪುವಂತೆ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡರು. ಇದು ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಂತೆ ಕಾಣತೊಡಗಿದರು. ಕಾರಣ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಯುವ ಲೇಖಕರೆಲ್ಲರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರಪ್ಪ, ಕಾಗೋಡು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಜೆ.ಎಚ್.ಪಟೇಲ್, ಮಹೇಶ್ವರಪ್ಪ, ಎನ್.ವೆಂಕಟರಾಮ್ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಂತೆ ಕಂಡದ್ದೂ ಉಂಟು.

ರತನ್‌ಕುಮಾರ್, ಬಿ.ಗಮೇಶ್, ಗಂಗಣ್ಣ, ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್, ಅಗ್ರಹಾರ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ಬಿ.ಎಲ್.ಶ್ರೀಧರ್, ಡಿ.ಮುನಿರಾಜ್, ಕೆ.ಎಸ್.ಲೋಕೇಶ್, ಡಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ, ಡಿ.ಎನ್.ಶಿವಲಿಂಗಯ್ಯ, ಬಿ.ಎಚ್.ಪ್ರಸಾದ್, ಎನ್.ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಬಾಬು, ಎ.ವೇಣು, ಎಚ್.ಎಸ್.ಜಾನಕೀರಾಂ, ಕರೀಗೌಡ ಬೀಚನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಗರುಡ ರಂಗಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ತಂಡ ಬರಗಾಲದ ವಿರುದ್ಧ ವಿಧಾನಸೌಧದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಗ್ಯಾಲರಿಯಲ್ಲಿ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಎಸೆದದ್ದು, ಪ್ರಧಾನಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೇಟಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕಪ್ಪು ಬಾವುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕಡುಬಡತನದಿಂದ ಬಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗುಂಪನ್ನು 'ಫೈರ್ ಬ್ರಾಂಡ್ಸ್' ಎಂದು ರವಿವರ್ಮಕುಮಾರ್ ಅವರು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮುಖೇನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾತಾಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಈ ತಂಡ ಎಂದು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ.[೮] ಈ ಥರದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಯುವವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ನಾಯಕತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಿಂದೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಗುಂಪು ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸುಭೇದಾರ ಛತ್ರಂ ರಸ್ತೆಯ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಲಾಡ್ಜ್‌ನಲ್ಲಿ. ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಯೋಜನೆಗಳು ರೂಪಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಲ್ಲಿಯೇ.

ಭಾರತವು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ರಾಷ್ಟ್ರ. ಆದರೆ ಜಾತಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ವು ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ 'ಪೆರಿಯಾರ್ ಚಳವಳಿ'ಯ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇದೆ. ಈ ಹೋರಾಟದ ಮೂಲಕವೇ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ವೈಚಾರಿಕ ಚಳವಳಿಗಳು ಬೆಳೆದದ್ದು. ಇದು ಮುಂದೆ ವರ್ಗ ಹೋರಾಟಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವತ್ತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಳಜಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದರ ಹಿಂದೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಾತಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗೂ 'ಆ್ಯಂಟಿ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ'ಯನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ಜಾತಿ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾಲದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ 'ಲೋಹಿಯಾ ವಿಚಾರ ಮಂಚ್'(ಕರ್ನಾಟಕ, ಮೈಸೂರು ಶಾಖೆ) ವತಿಯಿಂದ ೧೯೭೩ ರ ಆಗಸ್ಟ್ ೨೫ ಮತ್ತು ೨೬ರಂದು ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'ಜಾತಿವಿನಾಶ ಸಮ್ಮೇಳನ'ವೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯದು. ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಾಗೂ ಹೊರನಾಡಿನ ವಿಚಾರವಂತರು ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಮನೋಭಾವ ಉಳ್ಳವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಇದೇ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಶೂದ್ರ' ಪತ್ರಿಕೆಯು ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಲಹೆ–ಸೂಚನೆಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಎಂಡಿಎನ್, ತೇಜಸ್ವಿ, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್, ಪ್ರಭುಶಂಕರ, ಕಾಳೇಗೌಡ ನಾಗವಾರ, ಶ್ರೀರಾಮ್, ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ್, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ, ಬೆಸಗರಹಳ್ಳಿ ರಾಮಣ್ಣ ಮುಂತಾದವರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಡಿಸಲು ಸಭೆ–ಸಮಾರಂಭ, ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬೀದಿಗಿಳಿಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ.

ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿಯನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವು ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ ಮೂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ ಹೊರತು ಇದು ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಬಾರದೆಂಬ ಆತಂಕವನ್ನು ಪ್ರಭುಶಂಕರ್ ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. "ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಸಮ್ಮೇಳನವೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿ ಆಗಬಾರದು. ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅಪಾಯವಿದೆ"[೯] ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಒಳಗೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು. ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಸಮ್ಮೇಳನ ಮಾಡುವವರು ಮೊದಲು ಜಾತಿ ಸೂಚಕ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕು ಹಾಗೆ ಇತರರನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಅಂತರ್‌ಜಾತಿ ವಿವಾಹ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಆಯಾ ಜಾತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಅದೇ ಜಾತಿಯ ಸಮಾಜವಾದಿ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಒಡ್ಡಬೇಕೆಂಬುದು. ಉಳಿದವರು ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಗರಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ಜಾತಿವಾದಿ ಹಾಗೂ ಕೋಮುವಾದಿ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಾ, ಕಪ್ಪು ಬಾವುಟ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಾಹಿತಿಗಳೇ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಲೇಖಕರ ಲೇಖನಗಳೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಪತ್ರಿಕೆ ಸತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆ'[೧೦] ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದನ್ನು

ರಾಮದಾಸ್ ಅವರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬರೆಯಬಾರದು ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ೨೨.೧೨.೧೯೭೩ ರಂದು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದೇ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಬರಹಗಾರರ ಹಾಗೂ ಕಲಾವಿದರ ಒಕ್ಕೂಟ'. ಇದು ನಡೆದ ಮರುದಿನವೇ 'ಅಖಿಲಭಾರತ ವೀರಶೈವ ಸಮ್ಮೇಳನ' ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆದದ್ದು. ಈ ಎರಡೂ ಘಟನೆಗಳಿಗೂ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಈ ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವೀರಶೈವ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಸಿ ಕೃತಿಗಿಳಿಸಿದ್ದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬೌದ್ಧಿಕ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ನಡೆಸಿ ಜನತೆಗೆ ತಿಳಿಯದ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ಸೂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರನ್ನು ಮೂಕರನ್ನಾಗಿಸಿದ ಉಚ್ಚ ವರ್ಗದ ಹತೋಟಿಯಿಂದ ರೇಡಿಯೋ, ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆ, ಚಲನಚಿತ್ರ, ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿದ್ದ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಹೋರಾಡುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಜಾತೀಯತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲ ಈ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಇತ್ತು. ಇದು ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಆಚಾರ್ಯರು, ಜಗದ್ಗುರುಗಳು, ಬಾಬಾಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಒಕ್ಕೂಟವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರೂ ಲಿಂಗಾಯಿತರೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಆಲನಹಳ್ಳಿ ಅವರು 'ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಲಿಂಗ ಕಟ್ಟುವುದೊಂದೇ ಬಾಕಿ' ಎಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಡಿದ್ದರು.[೧೧] ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಂದೇಹಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಜಾತಿ ವಿನಾಶದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೇ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವ ಹಂತ ತಲುಪಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯು.ಆರ್.ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂಬ ಪರಿಗಣನೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಂಥ ಚಟುವಟಿಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಸಹ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದು ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ನಡುವೆಯೇ ಜಾತಿ ಅಂತರವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದು ಕೂಡ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೇ. ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಜಾತಿಯ ಮೂಲವನ್ನೂ ಕೂಡ ಅಲುಗಾಡಿಸಲಾಗದೇ ಇದ್ದುದು ಅದು ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಹರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಚಳವಳಿಯ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಅಂತರ್‌ಜಾತಿ, ಅಂತರ್‌ಧರ್ಮೀಯ ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಥ ವಿವಾಹಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಜಾತಿ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟದ್ದು ಸಹ ಉಂಟು. ಆತ್ಮಗೌರವದಿಂದ ಶೂದ್ರರು ಬಾಳಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಬರಹಗಾರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳ ರಚನೆಯ ಮುಖೇನ ಹಲವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಹಳೆ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಬಹುಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಹುಬೇಗ ಜನಜನಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಬಹುತೇಕ ಲೇಖಕರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಲವಾರು ಮೊದಲುಗಳಿಗೂ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಹಲವಾರು ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ವೇ ತಳಹದಿಯಾದದ್ದು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ 'ದಲಿತ ವೇದಿಕೆ'ಯೂ ಒಂದು. ೧೯೭೩ ರ ನವೆಂಬರ್ ೧೮ ರಂದು ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅವರ

ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ವೇದಿಕೆ ರೂಪು ತಳೆಯಿತು. ಮುಂದೆ ೧೯೭೮ರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 'ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ'ಯಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದಲಿತರ ಬಗೆಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಾಳಜಿಯೂ ಇದೆ. ಈ ಥರದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹೋರಾಟದ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದವರೂ ಅವರೇ. ದಲಿತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರದೇ ಆದ ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಆ ಮೂಲಕ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಹಾಗೂ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸಮಾಜವಾದಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಸೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆರಂಭದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಚಳವಳಿಯ ಕಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರ ಹಿಂದಿನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಶ್ರಮ ದಾಖಲಿಸುವಂಥದ್ದು. ಆದರೆ ಎಂಭತ್ತರ ದಶಕದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆ ಮಟ್ಟಿನ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ದಲಿತ ಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆಗಳೇ ಕಾರಣ.

'ದಲಿತ ವೇದಿಕೆ' ರೂಪು ತಳೆದು ಕೇವಲ ಒಂದು ದಿನ ಮಾತ್ರವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಮೇಲು ಜಾತಿಗಳು ದಲಿತರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೧೯.೧೧.೧೯೭೩ ರಂದು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ 'ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ವಿಚಾರ ವೇದಿಕೆ' ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 'ಹೊಸ ಅಲೆ' ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಹೊತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಬಿ.ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ ಅವರ 'ಬೂಸಾ ಪ್ರಕರಣ' ಆರಂಭವಾದದ್ದು. ಅದು ಒಂದು ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಮುಂದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ಚಳವಳಿಗೆ ಬೀಜವಾಗಿ ಬಿತ್ತನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಗ್ರಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು 'ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವವಾಗಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಪಾಲು ಬೂಸಾ' ಎಂದು ಆಡಿದ್ದ ಮಾತುಗಳು ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲೇ ಹೊಸ ಅಲೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದ್ದೇ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದವು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಸರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿವೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಜಾತಿ-ಕೋಮು ದ್ವೇಷಗಳನ್ನ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್ ಹಾಗೂ ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅವರು ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಸುವಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಕೋರಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೆಂಬಲವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಖಾರವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಅದು-

> "ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪನವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಸೂಚಿಸೋಣ. ಆದರೆ ಅವರು ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರಾಜಕಾರಣವೆಂದರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುದ್ದಿ ಮಾಡುತ್ತ ಗುದ್ದಾಡುವುದಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಾತಾಡಬೇಕು"[೮]

ಎಂದಿದ್ದನ್ನು ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅವರು ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವರ್ಗ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ ಅವರನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿತು. ಇದು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೇ ತಲ್ಲಣ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯಾರಿಗೂ ಅನ್ನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಥರದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಮುಂದೆ ಗುಜರಾತಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಧುರೀಣರು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೈತ್ರಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಕೆಲವು ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕವಾದ ತಿಕ್ಕಾಟ ಹಾಗೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಹಿಸದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹಿರಿಯ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದ್ವೇಷಿ ಎಂಬಂತೆಯೂ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೀದಿಗಿಳಿದು ಹೋರಾಟ ಮಾಡಲು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಎಡೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇವುಗಳೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರಂತೆಯೇ ಅನಿಯಂತ್ರಿತ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವ ಮುಖೇನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲವಾರು ಲೋಪದೋಷಗಳು ಬೀದಿಗೆ ಬಂದವು.

೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಹಡಗಲಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಮ್ಮೇಳನ'ವು ನಡೆಯಿತು. ಇದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಎಂ.ಪಿ ಪ್ರಕಾಶ್ ಅವರು ಹೊತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ವತಿಯಿಂದ ಐದು ನಿರ್ಣಯಗಳು ಮಂಡಿತವಾದವು.[೧೩] ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷದ ಮುಖಂಡರು ಈ ಹಿಂದೆ ತಳೆದಿದ್ದ ಧೋರಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಯಿತು. 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬದಲಿಗೆ ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಮ್ ಅವರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಒಪ್ಪದ ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಮ್ ಅವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಪಕ್ಷದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿಸದ ಹೊರತು ತಾವು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಶರತ್ತು ಹಾಕಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಹೊರಹಾಕುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಖಚಿತತೆ, ಸಂಘಟನೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಅತೀವ ಕಾಳಜಿ ಹಾಗೂ ಬದ್ಧತೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಅವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಂಬಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದುದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಪಕ್ಷದ ಒಳಗಿನ ಒತ್ತಡಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಪಕ್ಷದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒತ್ತರವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದನ್ನು ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ–

> "ನಮ್ಮನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಓಡಿಸಿ ನಮಗೆ ಬೇಸರವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸರ್ವ ಸದಸ್ಯರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರೂ ಅನುಮೋದಿಸಿದರೆ ನಾವು ಖಂಡಿತ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಹೊರ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ"[೧೪]

ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪಕ್ಷದಿಂದ ದೂರಸರಿಯುವ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನಡೆಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಾರದು.

ಅಂತಿಮವಾಗಿ ೧೯೭೪ರ ಜನವರಿ ೨೫ ಹಾಗೂ ೨೬ರಂದು ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಪಕ್ಷವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅಶಿಸ್ತಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಉಚ್ಚಾಟಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.[೧೫] ಇದರಲ್ಲಿ ಹಳೆತಲೆಯ

ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಏಕಪಕ್ಷೀಯ ಧೋರಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹಾಗೂ ಶೂದ್ರರ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಅಸಮಧಾನ ಈ ಥರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುವ ದಿಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಹೊರನಡೆದರು ಎಂಬುದು ಮತ್ತೊಂದು ಅವರನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸಲಾಯಿತು ಎಂದು. ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ' ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ(೩೧.೧.೧೯೭೪ ರಂದು) ತಮ್ಮನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸಿದ್ದ ಸುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕುತಂತ್ರದ ಅರಿವಾದದ್ದು. ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ವಿರುದ್ಧದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಈ ಘಟನೆಗೆ ಅವರು ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸದೆ ಮೌನವಾಗಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು.[೧೬]

ಆದರೆ ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್ ಅವರು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಜೆ.ಎಚ್.ಪಟೇಲ್, ಎಸ್.ವೆಂಕಟರಾಂ, ಕಾಗೋಡು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಅವರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬಳಗದವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇತರರನ್ನು ಅನುಮಾನದಿಂದ ನೋಡುವ ಸ್ವಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹಲವು ಚಿಂತಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಏನೇ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿದ್ದರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ನಿಧಾನಗತಿಯ ಹೋರಾಟ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಸಮಧಾನಗೊಂಡಿದ್ದಂಥು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಹಿರಿಯ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಕೈಕೆಳಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಆಗದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದಿಂದ ದೂರಸರಿಯಲು ಈ ಕಾರಣವನ್ನೇ ಒಂದು ಸದವಕಾಶವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಗೆಳೆಯರು ಬೆಂಬಲವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಎಲ್ಲ ಯುವ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳಿಗೂ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು.

ದೇಶ ಈಗಾಗಲೇ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಉಪಯುಕ್ತವಲ್ಲದ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಬಳಲಿತ್ತು. ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಘೋಷಣೆಗಳು, ಮುಷ್ಕರ, ಚಳವಳಿಗಳೂ ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಗುಜರಾತಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಯುವಕರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಚಳವಳಿಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ೧೫.೩.೧೯೭೪ರಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷದ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದ ವಿಧಾನಸಭೆ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಚಳವಳಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದು ನಂತರ ೧೮ರಿಂದ ಬಿಹಾರದ ಯುವಶಕ್ತಿ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರದೆ ಸ್ಥಾಪಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದಂಥದ್ದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷತಃ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭಿನ್ನ ರೂಪ ನೀಡಿದವರು ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರು. ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಿಂದ ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ 'ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು ಸಹ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ. ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ, ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ನಡೆದ ಈ ಹೋರಾಟ ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರೂ ನಂತರದಲ್ಲಿ ವಕೀಲರು, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಕೃಷಿಕರು, ಕೂಲಿಕಾರರು ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ

ಹೋರಾಟ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಸಾಧಾರಣ ಜನರು ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋರಾಡಿದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲ ಸಲ ಆಗಿತ್ತು. ಬಿಹಾರದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಗಫೂರರನ್ನು ಆಡಳಿತದಿಂದ ಇಳಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾಗಲೀ, ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷದ ಉಮೇದುವಾರರನ್ನು ಲೋಕಸಭೆ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಕಳಿಸುವುದಾಗಲೀ ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ಹೊಸ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ರಚಿಸುವ ತುರ್ತನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚಳವಳಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಬದಲಿಗೆ 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ' ಎಂದು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಕವಿ ಹಾಗೂ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ನಾಗಾರ್ಜುನ ಅವರು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.[೧೬] ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರು ಪಾಟ್ನಾದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಶಾಂತಿಯುತ ಹೋರಾಟದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಹಂತವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೂ ನಡೆಸಿದ್ದರು.

೧೯೭೪ರ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೭ ಹಾಗೂ ೧೮ರಂದು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರವೊಂದನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರಪ್ಪ, ಪಟೇಲ್, ವೆಂಕಟರಾಂ ಮೊದಲಾದವರು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ತೆರಳಿದ್ದರು. ಇದು 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಹುಮ್ಮಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮುಂದಾದರು. ಈ ಮಧ್ಯೆ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯವರು ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಪಂಚತಾರಾ ಅಶೋಕ ಹೋಟೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಚ್ ೨೨ ರಿಂದ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಬಿಹಾರ ಚಳವಳಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಚಳವಳಿ ಇದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು 'ಸಮಾನ ಆಹಾರ' ಚಳವಳಿ ಎಂದು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಚಳವಳಿಗಾರರ ಒಟ್ಟು ೬೦ ಮಂದಿ ಸದಸ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರದೇ ಮೇಲುಗೈ ಆಗಿತ್ತು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದೋಸೆ ಹಾಗೂ ಕಾಫಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೋಟೆಲ್ ದರವನ್ನೇ ಪಾವತಿಸುವ ಮುಖೇನ ಪಂಚತಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಆಹಾರ-ತಿಂಡಿಗಳ ದರವನ್ನು ಇನ್ನಿತರೆ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳಂತೆ ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ ಮಾರಬೇಕೆಂಬ ಚಳವಳಿ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನು ಉದ್ದೇಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಶ್ರೀಮಂತ-ಬಡವ ಇವರ ನಡುವಿನ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ ಸಮಾನತೆ ಸಾಧಿಸುವುದು ಇದರ ಹಿಂದಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಚಳವಳಿ ಎಂ.ಟಿ.ಆರ್, ಕಾಮತ್ ರೆಸ್ಟಾರೆಂಟ್, ಟಿಫಾನ್ನೀಸ್‌ಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಕಪ್ಪುಹಣ ತಡೆಗಟ್ಟುವ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಜೂನ್‌ನಿಂದ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಚಳವಳಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೋಟೆಲ್ ಮಾಲೀಕರು ತಾವೇ ಬೆಲೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಚಳವಳಿ ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಇಂಥ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಯುವಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು.

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೭೪ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೧ ಹಾಗೂ ೨೨ರಂದು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಬರಹಗಾರರ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರ ಒಕ್ಕೂಟ'ದ ಸಂಸ್ಥಾಪನ ಸಮ್ಮೇಳನ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವಿರುದ್ಧ ಕೆಲವು ವೈದಿಕ ಬರಹಗಾರರು ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವರಿದ್ದರು. ಅವುಗಳು ನಡೆಯದಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿದ್ದರು. ಯು.ಆರ್.ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬ

ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಆಲನಹಳ್ಳಿ ಕೃಷ್ಣ ಅವರು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ನಂತರ ನಾಮಕಾವಸ್ಥೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಕಳೆ ತರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಯೋಜನೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರೆ, ಜಿ.ಎಸ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುಶಂಕರ, ಬಿ.ಎನ್.ಗುಪ್ತ, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ವಿಶುಕುಮಾರ್, ಎಂಡಿಎನ್, ಕಲ್ಲೆ ಶಿವೋತ್ತಮರಾವ್, ಶಂಕರಪ್ಪ, ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರುಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಗತ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆದರು. ಈ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಒಂದು ಶತಮಾನ ಕಳೆದಿದ್ದರೂ ಯಶಸ್ಸು ಗಳಿಸದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅದು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬೇಕಿರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ–

> "...ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಮಾಜಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜ–ಮತ್ತೊಂದು ಸದಾ ಒಡೆದಿರುವ ಶೂದ್ರ ಸಮಾಜ. ಈ ಒಡೆದಿರುವ ಶೂದ್ರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯತೆ ತರಬೇಕಾದದ್ದು ಈಗ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯ, ವ್ಯಕ್ತಿವಾದಿ ಮತ್ತು ಪಾಳೆಯಗಾರಶಾಹೀ ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿವಾದ ಮತ್ತು ಪಾಳೆಯಗಾರಶಾಹಿ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ತರಬೇತಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಮಾತ್ರ ಇದು ಸಾಧ್ಯ. ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೂ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೇಹ ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಲ್ಪಕಾಲಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ, ಸಮಾಜ, ಸಮಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ನಶ್ವರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಆತನಿಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಇದು ಸಾಧ್ಯ. ಇದರಿಂದ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿವಾದ ಕೊನೆಯಾಗಲು ತನ್ನ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅರಿವು ಆತನಲ್ಲಿ ಮೂಡಲು ಸಾಧ್ಯ..."[೧೮]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೇಹ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವತ್ತು. ಆತ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನ ಸೇವೆಯು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅವರ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಅಡಗಿದೆ.

ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪು ಭಾಗವಹಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಎಲ್.ಭೈರಪ್ಪ, ಜಿ.ಎಸ್.ಸದಾಶಿವ ಹಾಗೂ ಯುವ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ನಡುವೆ ತಾತ್ವಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ನಂತರ ಲಂಕೇಶ್ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಲೇಖಕರೆಲ್ಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಆಗಿದ್ದ ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅವರು ಒಕ್ಕೂಟ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಜಾವಾಣಿಯಂಥ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಬೇಡ. ಯು.ಆರ್.ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಕಿ.ರಂ.ನಾಗರಾಜ್ ಹಾಗೂ ಸೂ.ರಮಾಕಾಂತ್ ಅಂಥವರನ್ನು ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ವಿರೋಧಿಸಿದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ, ಕೃಷ್ಣ ಆಲನಹಳ್ಳಿ, ಬೆಸಗರಹಳ್ಳಿ ರಾಮಣ್ಣನಂಥವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುದು ವಿಶೇಷ. ಆದರೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ', 'ಉದಯವಾಣಿ' ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆಯದೆ ಇರುವಂತೆ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡರು. ಇದನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಾಲಿಸಿದರಾದರೂ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧತೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸೋತವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಇದನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ಮುರಿದು ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ'ಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದರು.

ನಂತರ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ' ಹಾಗೂ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಬರಹಗಾರರ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರ ಒಕ್ಕೂಟ'ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ೧೯೭೪ ರ ಜುಲೈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಚಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡರು. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ದುಡಿದವರು ತೇಜಸ್ವಿ, ಲಂಕೇಶ್, ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್, ಬಿ.ಎನ್.ಶ್ರೀರಾಮ್, ಸುಂದರೇಶ್, ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ, ಪಿ.ಮಲ್ಲೇಶ್ ಮುಂತಾದವರು ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಂಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಂಘಟನೆಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದು ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಜುಲೈ ೧೦ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'ಒಕ್ಕೂಟ'ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಕೊಡಲು ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿದ್ದವು ಅಷ್ಟೆ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸದಸ್ಯರುಗಳಲ್ಲೇ ಮೂಡಿದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಇದು ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಲೇಖಕರು ಹೊಸ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರೆಯತೊಡಗಿದರು. ಇಂಥ ಯುವ ಲೇಖಕರ ಪಡೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟ ಇನ್ನೂ ಒಂದಷ್ಟು ದಿನ ಉಳಿಯಬೇಕಿತ್ತು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮುಖೇನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಎಂಡಿಎನ್.

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳವಳಿಗೆ ನಾಡಿನ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಮನ ಮಿಡಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಅಂಥ ಸಂವೇದನೆ ಉಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಹಲವು ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ಇದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ವು ೨೩.೪.೧೯೭೪ ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುವ ಮುಖೇನ. ಈ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು ಆವರಣದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ವಿಧಾನಸೌಧವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಜನತೆಯ ಪರವಾಗಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಹಾಗೂ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ನಿರ್ಮೂಲನದ ಈ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರಿಗೆ ಮನವಿಪತ್ರ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬೆಂಬಲ ಕೇಳಿತು. ಮನವಿ ಪತ್ರದ ಸಾರ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ–

> "...ಅನವಶ್ಯಕ ಆಡಂಬರದ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭದ್ರತೆ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಅನುತ್ಪಾದಕ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಆಮದು ಮತ್ತು ಬಳಕೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಂಡವಾಳ ನಾಶಕ್ಕೆ ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಇವುಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಕೆ ನಾವು ಸೂಚಿಸುವ ಪರಿಹಾರಗಳೆಂದರೆ ೧. ಆಹಾರ, ಉಡುಪು, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾರಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ಅನವಶ್ಯಕ ಅಂತರಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನ ಮತ್ತು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳ ಸಮಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನ. ೨. ಭೋಗ ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಆಮದು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟದ ರದ್ದಿಯಾತಿ. ೩.ಹುಟ್ಟುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹೊಸ ನಾಗರಿಕನಿಗೂ ಶಿಶುವೇತನ, ಉಚಿತ ಕನಿಷ್ಠ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉದ್ಯೋಗದ ಹಕ್ಕು, ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಮೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನದ ರಕ್ಷಣೆ. ಈ ಮೂರು ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಮತ್ತು ಕಪ್ಪುಹಣಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣಗಳಾದ ದುರಾಸೆ ಮತ್ತು ಭಯಗಳ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುವುದರಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಹಣ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗುವುದು ನಿಜ. ಪ್ರತಿ ಭಾರತೀಯನೂ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗುವುದು ನಿಜ. ಕಡ್ಡಾಯವಾದ ಸರಳ ಜೀವನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯ,

> ಉತ್ಪಾದಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಈ ಬಂಡವಾಳದ ಮರು ಹೂಡಿಕೆಯಿಂದ ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತರಲೋಸುಗ ನಿಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರ ನಮಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಆಶಯ"[೧೯]

ಎಂದು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ನಿಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಎಂಡಿಎನ್, ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರಭುಶಂಕರ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ, ಲಂಕೇಶ್, ತೇಜಸ್ವಿ, ಕೆ.ಎಸ್.ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ, ಜಿ.ಶಿವಶಂಕರರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರುಗಳು, 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಮುಖಂಡರು, ಸರ್ವೋದಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಾರರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಪಾಟ್ನಾದಲ್ಲಿ ೫.೬.೧೯೭೪ ರಂದು ನಡೆದ ಬೃಹತ್ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರು ಈ ಆಂದೋಲನದ ಗುರಿ 'ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಈ ಶಾಂತಿಯುತ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಸರ್ಕಾರ ಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಇದರ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಆಂದೋಲನದ ತೀವ್ರತೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವ ಬದಲು ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ 'ಸಪ್ತ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ'ಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರು 'ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಗೆ ಕರೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಸ ಬಿಹಾರ ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅದೇ ಥರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ 'ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ೧೯೭೪ ರ ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ. ಇದರ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ಇವರೇ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದರು. ಇವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಇದೊಂದು ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಿಹಾರದ ಜೆ.ಪಿ ನೇತೃತ್ವದ ಚಳವಳಿಯನ್ನು 'ಗಾಂಧೀಜಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಎರಡನೇ ಹಂತ' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದರು. ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಆಂದೋಲನ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಸಮಗ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಜಾತಿ, ಮತ, ಪಂಥಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣ' ಎಂದು ಜನತೆಗೆ ಕರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರು–

> "ನೀವು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಯಾರು ಓದಿದರೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೆಟೆದು ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಹಾಗಿದೆ ಅದರ ಬಿರುಸು. ಆದರೆ ಈ ಗೊಡ್ಡು ಬಿದ್ದಿರುವ ಜನ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಜನ(ಯುವಜನ) ಬಂದು ಸೇರಿದರೆ ಖಂಡಿತ ಒಂದು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಘಟ್ಟ ತಲುಪಬಹುದು. ನನಗೇನೋ ಸ.ಯು.ಸ.ದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಬೇರೆ ಯುವ ಜನ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಬರುವುದು ಅನುಮಾನ. ನಿರಾಶರಾಗುವುದು ಬೇಡ"[೨೦]

ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಅಲೆ ಎಬ್ಬಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಜೋಡಿಸದೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂಬ ಆತಂಕ ಅವರನ್ನು ಕಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಚಳವಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆತದ್ದು ೧೯೭೪ರ ಆಗಸ್ಟ್ ೯ ಹಾಗೂ ೧೦ ರಂದು 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು 'ಲೋಕಶಕ್ತಿ' ಸಂಘಟನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ. ಇದು ನಡೆದದ್ದು

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಾಂಧಿ ಭವನದಲ್ಲಿ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಲವಾರು ಯುವಜನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಯುವಜನರು, ನಾಗರೀಕರು, ಸರ್ವೋದಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ತರುಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಲೇಖಕ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನ ಜೆ.ಪಿ ಅವರ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರು. 'ಸಮಗ್ರಕ್ರಾಂತಿ' ಮಾಡಲು ಯುವಜನರು ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಇದೇ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳು ಎದುರಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. 'ಇಂದಿರಾ ಬ್ರಿಗೇಡಿ'ನ ಕೆಲವು ಯುವಕರು ಗಾಂಧಿಭವನದ ಸಭಾಂಗಣಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ 'ದೇವರಾಜ ಅರಸರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ', 'ಜೆ.ಪಿ.ಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರ', 'ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರ' ಎಂದು ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಎಸೆದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಧನ-ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕಿದರು. ನಂತರ ಪೊಲೀಸರ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಹೊರಹಾಕಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಈ ಸಮಾವೇಶವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಲು 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಮಿತಿ'ಯನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿರುವ ಈ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ, ತೇಜಸ್ವಿ, ಶಂಕರಗೌಡ, ರಮಾ, ವಿಜಯ ಪಾಟೀಲ್, ಭಕ್ತರಾಮೇಗೌಡ, ಅರವಿಂದ, ಮಂಜುನಾಥ್, ನೀಲಗಂಗಯ್ಯ ಪೂಜಾರ್, ಸುರೇಂದ್ರ ಕೌಜಲಗಿ, ಎಂ.ಪಿ.ಪ್ರಕಾಶ್, ಕೇಸರಿ ಗೋಪಿನಾಥ್, ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣಗೌಡ, ಟಿ.ಎ.ದಾಸಪ್ಪ, ಮುಕುಂದ್, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್, ಶಂಕರಲಿಂಗೇಗೌಡ, ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ, ಕೆ.ಪಿ.ರಮೇಶ, ಸುಧಾರಕರೆಡ್ಡಿ ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಐದು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಎಲ್ಲ ಯುವ ಜನರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಯುವಜನ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದು, ಬಡತನ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ನಿರುದ್ಯೋಗ, ರೋಗಪೀಡಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾಗಿ ಏಕಾಂತ ಭಾರತ- ಇಂತಹ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಪರಿಹಾರ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು.[೨೦]

ಭದ್ರಾವತಿ, ಹಾಸನ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳು ನಡೆದವು. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಇರುವ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಹೊರಹಾಕಲು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಧಾನವೇ ಈ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು.[೨೧] ಸೆಪ್ಟಂಬರ್ ೯ ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ನಂತರ ಕಡಪ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆ ನಡೆಯಿತು. ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ರೂಪು-ರೇಶೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದವರು ನೀಲಗಂಗಯ್ಯ ಪೂಜಾರ್, ಹಳಪೇಟೆ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ರಾಜಪ್ಪ ಬೆಟಸೂರ, ಜ್ಞಾನದೇವ ದೊಡ್ಡಮೇಟಿ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ, ಚಂ.ಪಾ, ಶ್ರೀಧರ ಕಲವೀರ, ಥೇಕಣೆ ಮೊದಲಾದವರು. ಅಂತೆಯೇ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳು, ಸಭೆ, ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರಗಳು ಹಾಗೂ ಚರ್ಚೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಯುವ ಜನತೆಯನ್ನು ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಸೆಳೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ೧೯೭೪ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೬ ಹಾಗೂ ೧೭ರಂದು ಜೆ.ಪಿ. ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ದಾವಣಗೆರೆಯ 'ಮೋತಿ ವೀರಪ್ಪ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪ'ದಲ್ಲಿ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಗೆ ಜೆ.ಪಿ. ಕ್ರಾಂತಿ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಈ

ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಸಂಘಟನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದು ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಪಕ್ಷಾತೀತರು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಿ ಮೂಲೆಗುಂಪಾದವರು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿದ್ದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾ ಅನೇಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಜೆ.ಪಿ. ಚಳವಳಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನರನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಬೀದಿ ಭಾಷಣಗಳ ಮುಖೇನ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೂ ಮೀರಿತ್ತು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಪಾಟ್ನಾದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ದಮನಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಮಾನದಿಂದ ಅಶ್ರುವಾಯು ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳನ್ನು ಸಿಡಿಸಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ೧೫೦ ಜನರು ಸತ್ತರು. ಇದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಮೊದಲನೆಯದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಗಫೂರ್ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದ ರದ್ದತಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಲು ನವೆಂಬರ್ ೪ರಂದು ಬೃಹತ್ ರ್‍ಯಾಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಎರಡನೆಯದು ಈ ಪ್ರದರ್ಶನದ ನಂತರವೂ ಜನತೆಯ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಈಡೇರದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ 'ಜನತಾ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ'ಯನ್ನು ಕರೆದು ಪ್ರತಿ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಜೆ.ಪಿ. ಅವರು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಗಡುವು ನೀಡಿದ್ದು, ಅದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ಬಿಹಾರದ ಕೆಲವೊಂದು ಡಿವಿಜನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು 'ಗ್ರಾಮ ಶಾಂತಿ ದಳ'(ಜನತಾ ಪೊಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಶನ್)ಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದವು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಜನತಾ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಅವರು ಕೊನೆಯ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಶಾಂತಿಪಾಲನೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದು ಅವರ ತೀವ್ರ ಹತಾಶ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ನವೆಂಬರ್ ೨೬ ಹಾಗೂ ೨೭ರಂದು ಎರಡು ದಿನಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟೇತರ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳು, ಸಮಾಜವಾದಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಹಲವು ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿ ಸಂಘಟಿಸಲು ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ಸಮ್ಮೇಳನ ನೇಮಿಸಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ಚಳವಳಿ ವ್ಯಾಪಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಚಳವಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು.[೨೩] ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಚಾಲನೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರನ್ನೇ ಕರೆತರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಬೇಕಾದರೆ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಈ ಮೂಲಕ ರೂಪು ತಳೆದದ್ದೇ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಸ್ಥೆ'. ಇದೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇದು ಚುನಾವಣಾ ರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿಯದೆ, ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಜೆ.ಪಿ. ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಸ್ಥೆ' ಇವೆರಡರ ಉದ್ದೇಶ ಬಹುತೇಕ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋದಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಮಾಜಿ ಸಚಿವರು, ನವನಿರ್ಮಾಣ

ಸಮಿತಿಯ ನಾಯಕರು, ವಕೀಲರು ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ಸಭೆ ಸೇರಿ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.[೨೪] ದುರಾಡಳಿತ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಕಳ್ಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆ, ಅಕ್ರಮ ದಾಸ್ತಾನು ಹಾಗೂ ಅಸಮಾನತೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವುದೇ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಚಾಲಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಶುದ್ಧ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಬುನಾದಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರ ಆಶಯ. ಜೊತೆಗೆ ಬೇರೆ ಪಕ್ಷದವರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡಲು ಬಯಸುವುದಾದರೆ ಅವರಿಗೂ ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳವಳಿಗೂ ಹಾಗೂ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಸ್ಥೆ'ಗೂ ಸಾಮ್ಯತೆ ಇದ್ದರೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲವೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತರಗತಿಯಿಂದ ಹೊರಬರಬೇಕಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಶಾಸಕರು ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವಂತೆಯೂ ಕೇಳಬಾರದೆಂದು. ಈಗ ಇರುವ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ರೂಢಿಸುವುದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗೂಂಡಾ ರಾಜ್ಯ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಕೊಲೆಗಡಕ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ನಡೆಯುತ್ತೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಜೆ.ಪಿ ಮಾದರಿಯ ಅಹಿಂಸಾಯುತವಾದ ಚಳವಳಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ"[೨೫]

ಎಂದಿದ್ದರು. ಒಂದೆಡೆ ಸಂಘಟನೆ ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಇಂದಿರಾ ಬ್ರಿಗೇಡಿನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದುವು. 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯು ಮಲೆನಾಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಮಲೆನಾಡು ಕರ್ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರೆ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಉರುಳಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಕಡೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟರು.

ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರು 'ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ'ಯೊಳಗೆ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ಸಂಘ'(ಆರ್.ಎಸ್.ಎಸ್)ವನ್ನು ವಿಲೀನಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಮುಂಬರುವ ಮಧ್ಯಂತರ ಲೋಕಸಭಾ ಹಾಗೂ ಶಾಸನಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬೆಂಬಲಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಮತದಾರರ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತದಾರರ ಸಮಿತಿಗಳು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಕ್ಷಾತೀತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಮಿತಿ' ರೂಪಿಸುವ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಇಂಥ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳೂ ಪಕ್ಷಾತೀತವಾಗಿ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟು ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ

ಇಳಿಸಲು 'ಏಕ ಚಿಹ್ನೆ ಮತ್ತು ಏಕ ವಿರೋಧ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ'ಯ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ವಿನಂತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರ ನಿವಾಸದಲ್ಲಿ ರೂಪ ಪಡೆದಿದ್ದ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯನ್ನು ಅವರೇ ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಉದ್ಘಾಟಿಸಲಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಮ್ಮೇಳನ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರು ನೀಡಿದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಯೇ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.[೨೬] ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲ ಉಂಟು ಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಸಂಘಟನೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಅದರ ಉದ್ಘಾಟನೆಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದವರು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಶಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು. ಆದರೂ ಮತ್ತೆ ಉದ್ಘಾಟಿಸುವುದಾದರೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರಿಗೆ ಪತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದು–

> "ನೀವು ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರು 'ಸಮಗ್ರ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ನಮ್ಮ 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಸೇರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀವು ಹೊಸದಾಗಿ 'ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಎಂಬ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೋ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸುವುದನ್ನು ನಾವು ಉಗ್ರವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತೇವೆ. ನೀವು ಕೂಡಲೇ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಕೊಟ್ಟು ನೀವು ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರೂ ಈಗಾಗಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಸೇರುವುದಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಮೂಲ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಕೂಡಲೇ ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವು 'ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹೊಸ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ನಮ್ಮ ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲ ಹಾಗೂ ವಿರೋಧವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ"[೨೭]

ಎಂದು ವಿಷಾದದಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಕಡಿದಾಳರು ತಮ್ಮ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ ಎಂಬ ಆತಂಕ ಇರುವುದು ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವಿ ಹಾಗೂ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ–

> "ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀ ಕಡಿದಾಳರು ಮತ್ತು ಅವರ ಗೆಳೆಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಾರೇ ಹೊರತು ಹೊಸ ಪಕ್ಷದ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರಚನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದಿದ್ದೆವು...ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ವಿರೋಧಕ್ಕೆ ನೀವು ಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣಗಳು ಕೇವಲ ಕಪಟ ಸಬೂಬುಗಳೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ನಾವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮತ್ತು ತೀರ್ಮಾನಗಳಲ್ಲಿ

ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದದೆ, ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಏಕಪಕ್ಷೀಯ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇರುವುದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತ–ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಾಗಲೀ–ತೀರ್ಮಾನದಲ್ಲಾಗಲೀ ನಿಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಘಟನೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಚಪಲ–ತೀಟೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದವರು ನಿಮ್ಮ ಹಿಂಬಾಲಕರೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ...ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸದ್ರೋಹ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನೀವಿಬ್ಬರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ, ಖಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಕಡಿದಾಳರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿರಿ"[೨೮]

ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಶಾಖೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ಸುತ್ತೋಲೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಈ ವಿಚಾರ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡುಮಾಡಿದ್ದು ಧಾರವಾಡದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು.

'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಸಂಘಟನೆಯ ಒಳಗೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಆಂತರಿಕ ತಿಕ್ಕಾಟಗಳು, ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ನಡುವೆಯೂ 'ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ಉದ್ಘಾಟನೆಯೂ ಆಯಿತು. ಅದು ನಡೆದದ್ದು ೧೬.೨.೧೯೭೫ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಾಂಧಿ ಭವನದಲ್ಲಿ. ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಗ್ರೇಸ್ ಟಕ್ಕರ್ ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಉದ್ಘಾಟನೆ ಮಾಡಿದ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ–

"...ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆ ಅವಶ್ಯಕ. ಆದರೆ ಚುನಾವಣೆಯು ರಾಜಕೀಯದ ಏಕೈಕ ಗುರಿಯಾದರೆ ಈಗಾಗಿರುವಂತೆ ಮಿತಿ ಮೀರಿದ ಅಹಿತ ಪೈಪೋಟಿ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಕಿಮ್ಮತ್ತಿಲ್ಲ. ಮೆಂಬರುಗಳಿಗೂ ಕಿಮ್ಮತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಿಮ್ಮತ್ತನ್ನು ಅವರೇ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಿಮ್ಮತ್ತಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರಿಗಿರಿಗೆ ಅಥವಾ ಮೆಂಬರುಗಿರಿಗೆ ಆಸೆ ಪಡುವ ಬದಲು ಜನರ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ದೇಶದ ಅಭ್ಯುದಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವ ಜನರು ಚುನಾವಣೆಯ ಗೀಳನ್ನು ಮರೆತು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಇಂದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ"[೨೯]

ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಅನೇಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ, ಅದೊಂದು ಪಕ್ಷವಲ್ಲ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟ. ಇವೆರಡರ ನಂತರದ ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶ ಹಾಗೂ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಕಳಿಸಿ ಸಲಹೆಗಳು ಹಾಗೂ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ೨೩.೩.೧೯೭೫ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಾಂಧಿ

ಭವನದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಸಭೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಮಧ್ಯಂತರ ಲೋಕಸಭಾ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ಈ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಎಂ.ಡಿ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಜಿ.ನಾರಾಯಣಗೌಡ, ಎಸ್.ಆರ್.ಗುರು, ರಾ.ನಾ.ವೆಂಕಟಸ್ವಾಮಿ, ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ, ಟಿ.ಎ.ದಾಸಪ್ಪ ಕೀನ್ಯಾ, ವಿಠಲರಾವ್, ಎನ್.ವೈ.ಹನುಂತಪ್ಪ, ಹೊ.ಮ.ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ, ನೀಲಗಂಗಯ್ಯ ಪೂಜಾರ್, ಗುರಣಭಾವಿ, ಮುನಿವೆಂಕಟರೆಡ್ಡಿ, ಎಂ.ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಎನ್.ಡಿ. ಸುಂದರೇಶ್, ಪ್ರಮಿಳಾ ಬಾಯಿ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಜಾಲಿ ಆರ್.ರಾವ್, ಜೆ.ವಿ.ಸೆಂಬಿಯನ್ ಇನ್ನೂ ಮೊದಲಾದವರು.

ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಲು ಜೆ.ಪಿ. ಅವರು ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ಪ್ರಯುಕ್ತ ೧೯೭೪ ರ ಮೇ ನಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ ನಾಲ್ಕು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವವರಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಮೇ ೧೪ ರಿಂದ ೧೭ ರ ವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಭೇಟಿ ನೀಡಲಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ 'ದಕ್ಷಿಣದ ಬಿಹಾರ್' ಆಗಲಿದೆ ಎಂಬ ಆಶಯ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಡಿತ್ತು. ಚಳವಳಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ತೇಜನ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಿ.ಪಿ.ಐ.ನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಎಲ್ಲ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳವರು 'ಜನತಾ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ'ಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆಂದೋಲನದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪನವರು ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೇಟಿಯಲ್ಲಿ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ರದ್ದು ಮಾಡಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅವರು ಸುಳಿಯದಂತೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಮಂಗಳೂರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ದಾವಣಗೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ಸರ್ವೋದಯ ಹಾಗೂ ಜನ ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖರು ಹುನ್ನಾರ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಇವುಗಳ ನಡುವೆಯೂ 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯು ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಯುವಜನ ಸಭೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾವೇಶಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಮುಖೇನ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗದೆ ಇದ್ದುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಕೆಯೇ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಹಾಗೂ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಒಂದೇ ಸಂಘಟನೆಯ ಅಡಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಹ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಧಾರವಾಡದ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರು 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಮಿತಿ'ಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸುವ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಡುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಬಯಸಿರುವುದು ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ತಿಳಿದುಬರುವ ಸಂಗತಿ.

ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕಾಗಿ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು. ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಬಾಬು, ರಾ.ನಾ.ವೆಂಕಟಸ್ವಾಮಿ ಮುಂತಾದವರೂ ಇದ್ದರು. ಮೇ ೧೭ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆರೆಸ್ಸೆಸ್‌ನವರು ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಎದುರು ತಮ್ಮ ಬಲವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇದು 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯನ್ನು 'ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಚಳವಳಿ' ಎಂದು ಜನತೆಯ ಮುಂದೆ ಬಿಂಬಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಿತೂರಿಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಎದುರಾಳಿಗೆ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮೂಲಕ ತಿರುಗೇಟು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ 'ಸಮಗ್ರ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ನೀಲಂ ಸಂಜೀವ ರೆಡ್ಡಿ(ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಮಾಜಿ ಸ್ಪೀಕರ್) ಹಾಗೂ ಕೆ.ಕಾಮರಾಜ್ ನಾಡಾರ್(ತಮಿಳುನಾಡು, ಸಂಸ್ಥಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ನಾಯಕ) ಅವರುಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯಗಳು ಬಂದಿದ್ದವು. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಂದ ಈ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತರ್ಕಹೀನವೆಂದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶಾಖೆ. ಹೀಗೆ ದುರ್ಬಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅರ್ಥಹೀನವೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಂದೋಲನದ ಮುಂದಾಳುಗಳು ಯುವಕರೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ನಾಯಕತ್ವದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೋರಾಟ ರೂಪಿತವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಜೆ.ಪಿ.ಯವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಗೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ಆಂದೋಲನದ ಮುಂದಾಳುಗಳಾಗಿರುವ ಯುವಕರಿಗೆ ನೀಲಂ ಹಾಗೂ ಕಾಮರಾಜರು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಯುವಜನರ ಹಿಂಬಾಲಕರು ಹಾಗೂ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಆದರೆ ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಸಂಚಾಲಕ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆಂದು ಯಾರೂ ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಉದ್ಧಟತನದ ವರ್ತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕ್ಷಮಿಸಲಾರದ ಅಶಿಸ್ತುಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ತಾವು ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿದ್ದರು.[೨೦] ಈ ವಿಷಯ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಾಗಲೇ ಬಹಿರಂಗವಾದದ್ದು. ಈ ಘಟನೆ ಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಘಾಸಿಗೊಳಿಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರು ಸಹ ತಮ್ಮ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಇಲ್ಲಿ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮುನಿಸುಗಳೇ ಕಾರಣ ಎಂಬ ಗುಮಾನಿಯೂ ಇದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರಮುಖರಿಬ್ಬರ ರಾಜೀನಾಮೆಯಲ್ಲಿ ಅವನತಿಯನ್ನು ಕಾಣಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಯುವ ಸಮುದಾಯವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾರನ್ನೂ ನಂಬದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲುಪಿತು.

ಇತ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಆತಂಕಕಾರಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ನಡೆದು ಹೋದವು. ಗುಜರಾತಿನ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಜನತಾರಂಗದ ಎದುರು ಸೋಲನ್ನನುಭವಿಸಿತು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರ ಆಯ್ಕೆಯ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದ ಕೇಸಿನ ತೀರ್ಪನ್ನು ಅಲಹಾಬಾದ್ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಆಕೆಯ ಆಯ್ಕೆ ಅಸಿಂಧು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿತು. ಒಂದೆಡೆ ಗುಜರಾತಿನ ಸೋಲು, ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಆಂದೋಲನ ಹಾಗೂ ಆಯ್ಕೆಯ ಅಸಿಂಧುತ್ವ ಈ ಮೂರು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಅವರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸವಾಲೊಡ್ಡಿದವು. ಇದರಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿದ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ೨೬.೬.೧೯೭೫ ರಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಈ ಮುಖೇನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದು

ಗಮನೀಯ. ಕೇವಲ ಪತ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೇ ಕಸಿದುಕೊಂಡ ಗಳಿಗೆ ಇದಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಚುನಾವಣೆಯ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನೇ ತಿದ್ದಿದರು. ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದರು.

ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ಆಂತರಿಕ ಭದ್ರತಾ ನಿರ್ವಹಣ ಕಾಯ್ದೆ(ಮೀಸಾ) ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರಕ್ಷಣಾ ನಿಯಮಗಳ(ಡಿಐಆರ್) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ ಜನರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟದ್ದು ಸರಳವಾದ ಮಾತಲ್ಲ. 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ' ಹಾಗೂ ಇತರೆ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರುಗಳನ್ನು ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಯುವ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಕೆಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತು. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದವರು ಕೂಡ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದವರು ಆರೆಸ್ಸೆಸ್‌ನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು. 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ತರುವ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಕಾನೂನಿನ ಅರಿವು ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿಯ ಹೇರಿಕೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜಕಾರಣದ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳದಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಆಂದೋಲನದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಚಾರವಾದಿ ವೇದಿಕೆ'ಯ ಸಂಚಾಲಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಚಾರವಾದಿ ವೇದಿಕೆ'ಯ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು. 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಚಾರವಾದಿ ವೇದಿಕೆ'ಯಡಿ ಬೇರೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಅದರಂತೆ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ತಿಳಿಹೇಳಿದರು. ಬಂಧಿತರಾಗಿದ್ದವರನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಂಪೂರ್ಣ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮೌನದಿಂದ ಇರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಹರಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಲೆವಿ ಬಗೆಗೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಮುಖೇನ ಯುವಕರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರು ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅರಸು ಅವರ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಥರದಲ್ಲಿ ಇದು ಬೆಂಬಲವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ೧೯೭೬ರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಗೆ ಜೀವ ತುಂಬಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳು ಯುವಕರಿಂದಲೇ ಬಂದವು.

ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ, ದೇವರುಗಳು, ಬಾಬಾಗಳ ಪವಾಡ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ತೀವ್ರವಾದ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಪವಾಡ ರಹಸ್ಯ ಬಯಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ. ದೈವಿಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಲಂಕಾ ವಿಚಾರವಾದಿ ಒಕ್ಕೂಟ'ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಅಬ್ರಹಾಂ ಕೊವೂರ್ ಅವರನ್ನು ೧೯೭೬ರ ಮೇನಲ್ಲಿ ಇಡೀ

ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಂತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆ ಎದುರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ರಾಜಕಾರಣದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಚಳವಳಿಗಳು ರಾಜಕಾರಣದ ನೆಲೆಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ಎಲ್ಲ ಗೊಡವೆಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೌನವಾಗಿದ್ದಂತಿತ್ತು ಎಂದು ರವಿವರ್ಮಕುಮಾರ್ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಸಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಅಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಮೌನವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೫]

ಯಾವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸೇರದೆ ಉಳಿದಿದ್ದ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮತ್ತೆ ಸಂಘಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾವಾದಿ ಯುವ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಗಳ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ೧೯೭೯ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ರಂದು ನಡೆಸಿದರು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವರು ಪಾಟ್ನಾದ ಕಿಶನ್ ಪಾಟ್ನಾಯಕ್, ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಕೇಶವರಾವ್ ಜಾದವ್, ಎಂಡಿಎನ್, ತೇಜಸ್ವಿ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ ಮುಂತಾದವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಮುಖ ಯುವ ಲೋಹಿಯಾವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಡಿ.ಎಸ್.ನಾಗಭೂಷಣ, ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ, ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್, ಬಿ.ಎನ್.ಶ್ರೀರಾಮ್, ಭಕ್ತ ರಾಮೇಗೌಡ, ರಾಚಪ್ಪ ಹಡಪದ್, ಕಾಳೇಗೌಡ ನಾಗವಾರ, ವಿಜಯಪಾಟೀಲ್, ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ ಮೊದಲಾದವರು. ಅಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಒಡಕುಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಲೀನಗಳು, ಶೂದ್ರ ಹಾಗೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಲೋಹಿಯಾವಾದಿಗಳ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದವು.[೬] ಇವು ಒಂದು ಥರದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ಕೂಡ ಆಗಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಗಿತತೆಯನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ಕಾಲವದು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವತ್ತ ಗಮನವನ್ನು ಹರಿಸಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಯುವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಗತಿಪರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂಬ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಹವಣಿಕೆ ಸ್ತುತ್ಯಾರ್ಹವಾದುದು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಂತೂ ಅಳಿಸಲಾಗದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ದಾಖಲಿಸಲೇ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಬೀರಿದ್ದಾರೆ.

'ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ' ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಮೂಲಕ ಇನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಹಳೆ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದವರು ಅಷ್ಟಾಗಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸದಿದ್ದವರು ತಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಆ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಸಿದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೀಗೆ ರೈತರ ಸಂಘಟನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಿಂದಿದ್ದ ಯುವಪೀಳಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಸಂಘಟನೆ ಬಿಟ್ಟು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

೩.೧. ಮಹಿಳೆ, ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮನುವಿನ ಹೇಳಿಕೆಯಾದ 'ಮಹಿಳೆಯರು ಗಂಡಸರಿಗಿಂತ ಕೆಳಗೆ, ಶೂದ್ರಾತಿ ಶೂದ್ರರು' ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಬಗೆಗೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. 'ಮನುವೂ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವನು' ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾನತೆಯ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿತಳನ್ನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದದ ಅಗತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಾಜವಾದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಸಮಾನತೆಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಇವು ಜರೂರಿನ ತತ್ವಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದು.

ಮಹಿಳೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವಳು ಕೃಷಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಕಾರಣಳು. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಡಸಿನ ಪಾತ್ರ ಕಾಲು ಭಾಗವಾದರೆ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗದ್ದು ಮಹಿಳೆಯದು. ಅವಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ಅವಳು ಪ್ರತಿದಿನ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಕೆಲಸದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕೊಡುವ ಕೂಲಿ ಮಾತ್ರ ಗಂಡಸರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಅವಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜ. ಈ ರೀತಿ ಶ್ರಮದ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಗಂಡಸರಿಗೆ ನೀಡುವಂತೆ ಸಮಾನ ಕೂಲಿಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸದೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಮನಸ್ಸಿನ ಯೋಜನಾ ನೀತಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಕನಿಷ್ಠ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಆಧುನೀಕರಣಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಯೋಜನಾ ನೀತಿಗಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು.

ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬುವ ಕಡೆಗೂ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ಎಂಡಿಎನ್. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಮಹಿಳಾ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ ಇದು. ೨೩.೧೧.೧೯೮೭ ರಂದು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳಿಯಾಳದ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಸಮಾವೇಶದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಗಂಗೂಬಾಯಿ ಕದಂ. ಸುಮನ್ ಅಗರ್‌ವಾಲ್(ಶೇತ್ಕಾರಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷೆ), ಸಾವಿತ್ರಿ ಪಟ್ವೇಕಾರ್, ಯಲ್ಲೂರ್‌ಕರ್ ಮುಂತಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಅನುಸೂಯಮ್ಮ ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಇರಲಾಗದು. ಇದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ಸು ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ್ದು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರು ನೆರೆದಿದ್ದುದು ಚಾರಿತ್ರಿಕಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ.

ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ೧೨ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಭಿನ್ನವಾದುವು ಹಾಗೂ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುವು. ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಕೃಷಿ ಅವಲಂಬಿತ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉದ್ಯೋಗ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಗಂಡಸರಷ್ಟೇ ಸಮಾನ ವೇತನ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ರಜೆ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕಕ್ಕಸಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೂ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಚರಾಸ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕಿರುವ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ

ಔಷಧೋಪಚಾರ, ವಿಶೇಷ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಮನಸ್ಸಿನ ಯೋಜನಾ ನೀತಿಯ ಖಂಡನೆ, ಅಶ್ಲೀಲ ಚಿತ್ರ, ಭಿತ್ತಿಪತ್ರ, ಜಾಹಿರಾತುಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಕಾನೂನು ರಚನೆ ಮೂಲಕ ತಡೆಗಟ್ಟುವುದು, ಹಾಗೂ ಶಾಸನಾ ಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಚಿಂತನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು.[೩೩] ಅಲ್ಲದೆ ಶೋಷಣೆಯ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಮನೋಚಿಂತನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಘಟಿತರಾಗಬೇಕಿರುವ ಜರೂರು ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಈ ಸಮಾವೇಶ ಮುಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ನಗರದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸರ್ಕಾರಿ ಅಥವಾ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ರೈತ ಮಹಿಳೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಹೊಲದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಮನೆ ಕೆಲಸ ಎರಡನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ರಜೆ, ರಜೆಯಲ್ಲಿ ವೇತನ/ಕೂಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಆಟ ಆಡಲು ಒಂದು ಅಂಗಳ, ಅವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ, ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ, ಅನಾರೋಗ್ಯದ ರಜೆ, ಕಕ್ಕಸ್ಸಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನ ಕೊಡಬೇಕು."[೩೪]

ಎಂದು ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಾವುವು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಲುವು ಅವರದು.

ಆಸ್ತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದೇ ತಂದೆ–ತಾಯಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ಆಸ್ತಿಯ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡು–ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಲೈಂಗಿಕ ಬೇಧವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಥರದ ಲೈಂಗಿಕ ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಗಂಡು–ಹೆಣ್ಣು ಸಮಾನ ಭಾಗಿಗಳು ಎಂಬ ಸರಳವಾದ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಚರಾಸ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ಇರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆಗಬೇಕು. ಮಹಿಳೆಗೆ ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ಬಗೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಅದೂ ಸರಳ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ಮರ್ಯಾದೆ ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆ ಹಾಗೂ ಪುರುಷ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನರು. ಅವರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಗೌರವಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡದೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬದುಕಬಯಸುವ ಅವಕಾಶ ಈ ಥರದ ವಿವಾಹಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು.

ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕ್ಯಾಬರೆ ಡಾನ್ಸ್, ಚಿತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರ, ಜಾಹಿರಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಡಿಮೆ ಆಗಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳು ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನದ ಸಂಗತಿಗಳು. ಈ ರೀತಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ವಿರುದ್ಧದ ಖಂಡನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೬ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಶ್ವ ಭುವನ ಸುಂದರಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟಗಳು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಹಾಗೂ ದುರ್ನಡತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಆಸರೆ ದೊರೆತು ಅಂಥವರು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆ ಆಗುವ

ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರಚಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಇದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಸತಿಪದ್ಧತಿ, ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ವಧುದಕ್ಷಿಣೆ, ವಧುದಹನದಂಥ ಅನಿಷ್ಟ ದುರಾಚಾರಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಉಗ್ರ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳು ರಚನೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ.

ಸಮಾನತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ರೈತರ ಕಾನೂನು ಭಂಗ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳು ದುರ್ಬಲವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಮಹಿಳೆಯ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಇಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಚಳವಳಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರು ಲಾಠಿ ಚಾರ್ಜು, ಬೂಟು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒದೆಗಳನ್ನು ತಿಂದದ್ದು, ಜೈಲುವಾಸ ಥರದ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಆದರೂ ಮಹಿಳೆ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲ. ಮಹಿಳೆಯರು ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ನಡುವಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಸಮಾನತೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ತನ್ನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇದು ಈ ಹೊತ್ತಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು.

ರೈತ ಸಂಘದ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಆದ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಅಂಶಗಳು ಮಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಹಿಳಾ ಸಮಾನತೆಯ ಪರವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತಿಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಮಹಿಳಾಪರ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಮಹಿಳಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಆರಿಸಿ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ 'ರೈತ ಸಂಘ' ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿ ಸಲವೂ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿಟ್ಟು ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಓಟು ಹಾಕಲು ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿತು. ಯಾವ ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೇವಲ ಎರಡು ಸಮಾವೇಶ(೧೯೮೭ ರ ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶ, ೨೦೦೦ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೊದಲ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶ)ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಡೆಸಿದ್ದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ನಗರ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗೆಗೂ ಚರ್ಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಅಸಮಾನತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದರು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ 'ಜಾತಿ ಒಂದು ಮೂಢನಂಬಿಕೆ'.[೩೫] ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಥವಾ ವೈಚಾರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳು ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ. ಅದು ಆಚರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿ ಅಥವಾ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಹಾಗೂ ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಹಂತಗಳ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವನ್ನು ಅವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಜಾತಿಯ ಜನಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದಂಥ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಿ ಆ ಸೀಮಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ಜನರು ಸೀಮಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುವಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದಾಗ ಆ ಇಡೀ ಸಮಾಜ ಸೀಮಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವಂಥ ಸಮಾಜವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಮಾಜ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಂತೆ ಆಗದೆ ನಿಂತ ನೀರಾಗಿ ಜಡತ್ವದಿಂದ

ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾರಣವೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಸಡಿಲವಾಯಿತು; ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಯಾವ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಬಿಗಿಯಾಯಿತು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದರ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಹಾವೀರ, ಬುದ್ಧನ ಚಳವಳಿಗಳ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಧೋರಣೆ. ಹಾಗೆ ಬೆಳೆದಾಗ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ವರ್ಗವಾಗಿ ರೂಪ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಚಲನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ಶೋಷಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಕಾರಣ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿನ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಬಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದ ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಶೋಷಣೆ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿರುವಂತೆ ಶೂದ್ರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಬಯಸಿದ್ದು ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿವಾದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿಯು ಆಸ್ತಿಯೆಂದು ಪರಿವರ್ತಿತವಾದ ನಂತರ ಶೂದ್ರ ಅದನ್ನು ಶಕ್ತಿ ಹಾಗು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತ, ಆತನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಪಾಳೆಯಗಾರಶಾಹಿ ಮನೋಭಾವ ಸ್ವಾರ್ಥ ಹಾಗೂ ನಾಯಕನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ. ಇಂಥ ಸ್ವಭಾವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಒಡೆದು ಆಳುವ ನೀತಿ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯ ದಿಸೆಯಿಂದ ಶೂದ್ರರನ್ನು ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದ್ದು, ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ದೂರ ಉಳಿಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡದ್ದು.

ಆದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಶುರುವಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಚಳವಳಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು ಗಳಿಸಿತು. ಆದರೆ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾ ನಂತರದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀಕರಣವಾಗಿ ನಾಯಕರ ಅನುಕೂಲಸಿಂಧು ರಾಜಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಚಳವಳಿ ಅನೇಕ ಹೋಳುಗಳಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರ ಬಗೆಗೆ ವಿಷಾದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ತುಡಿತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಒತ್ತರವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಅದು ೧೯೭೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಚಾಲನೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದು ನಿಜ. ಇನ್ನೂ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಕಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಿಂದ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೂಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಂಥ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದೇ ರೀತಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಾತಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಚಿಂತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ 'ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಹಾ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ವಿರುದ್ಧ.

ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೩.೧೨.೧೯೭೩ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನರಸಿಂಹರಾಜ ಕಾಲೋನಿಯ ರಾಮ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಬಾವುಟವನ್ನು ಸಮ್ಮೇಳನದ ಒಳಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊರಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ' ಎರಡನೆಯದಾಗಿ 'ವೀರಶೈವ ಮಹಾ ಸಮ್ಮೇಳನ'ಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಒಡ್ಡಿತು. ೨೩.೧೨.೧೯೭೩ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್‌ನ ಗಾಜಿನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದು 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಇವರು ಒತ್ತಡಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಅವರ ಪತ್ರದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದ್ದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಾವಳ್ಳಿಯಿಂದ ಕಪ್ಪು ಬಾವುಟ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಯಿತು. 'ಚಾತುರ್ವರ್ಣ-ಕುತಂತ್ರ', 'ಜಾತಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಿಗೆ-ಧಿಕ್ಕಾರ', 'ರಾಷ್ಟ್ರ ದುರ್ಬಲತೆಗೆ ಚಾತುರ್ವರ್ಣವೇ ಕಾರಣ, ಅದು ತೊಲಗದಿದ್ದರೆ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರ ಜೀವಂತ ಮರಣ' ಮುಂತಾದ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, ಪ್ರಭುಶಂಕರ್, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ್, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್, ಬಿ.ಎನ್.ಶ್ರೀರಾಮ, ಕಿ.ರಂ.ನಾಗರಾಜ ಹಾಗೂ ಕೆ.ಶಂಕರಪ್ಪ(ಚಲನಚಿತ್ರ ನಿರ್ದೇಶಕರು) ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಬಳಗವೇ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಒಟ್ಟು ೩೦ ಮಂದಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅಂದೇ ರಾತ್ರಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಾತಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ-

> "ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಅಧಮ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ ಆಯಾಯ ಜಾತಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಲಂಚಗುಳಿತನ, ಕೆಟ್ಟ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ, ಜನತೆಯನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವ ಗುರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಜಾತೀಯ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಇವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸುಸಂವೇದ್ಯ"[೩೬]

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಕೋಮುವಾದಿ ಮನೋಭಾವವವನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಿಗೆ ಜನತೆ ಹೋಗದಂತೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇವು ಕೇವಲ ವೀರಶೈವ ಜಾತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿರದೆ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಜಾತಿ ನಾಯಕರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥದ್ದು. ಆದರೆ ಜಾತಿಯ ಬೇರುಗಳು ಅವರು ಅಂದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಮೇಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂಥ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ಸಭಾವು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮುಖಂಡರ ಆಪಾದನಾ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಿಡುವ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಜನತಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು.[೩೭] ಜಾತಿಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಮುಖ ನಾಯಕರುಗಳ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬಯಲು ಮಾಡುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಜಾತಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಬದಲಿಗೆ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ನಾಯಕರ ನೈತಿಕ ಮಟ್ಟ, ಆಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸುವ

ವಿಧಾನವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದರು. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ನಡವಳಿಕೆಗಳೇ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಸಂಕೇತಗಳು. ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಅಸಮಾನತೆಯ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ–

> "ಜಾತಿಸೂಚಕ ಲಾಂಛನಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಪಾದಪೂಜೆ, ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪಾದಸ್ಪರ್ಶಗಳ ಅಭಾಸಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಅಸಮಾನತೆಯ ಸಂಕೇತವಾದ ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸವಾರಿ ಮಾಡುವ ಅಡ್ಡ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಅಸಮಾನತೆಯ ಸಂಕೇತಗಳಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಹಿಳಾ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು. ಜಾತಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು, ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಬೇಕು, ಎಲ್ಲರೂ ಜಾತಿ ಆಧಾರವಲ್ಲದ ಅಂತರ್ ಜಾತಿ ವಿವಾಹವಾಗುವ ವಿವಾಹ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬೇಕು"[೩೮]

ಎಂಬ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ದೇವರು, ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ ಎಂಬ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡುವಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಲಿತ ನಾಯಕತ್ವ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ದಲಿತ ನಾಯಕತ್ವ ಹಿಂದಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಪಂಚಮರು ದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವಂಥ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಿರೋಧವಿತ್ತು. ಪಂಚಮರು ದೇವರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂದಾದ ಮೇಲೆ ಅಂಥವರನ್ನು ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಅಥವಾ ಅರ್ಚಕರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸುವುದು ತಪ್ಪು ಎಂಬ ಮನೋಭಾವದಿಂದ. ಅವರು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ದೇವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಕುರಿ, ಕೋಳಿ ಬಲಿಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಚಳವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಲುವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಅವರ ಸಲಹೆ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಚಳವಳಿ, ಜಾತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಚಳವಳಿ ಇದನ್ನು ದಲಿತ ನಾಯಕತ್ವ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಲಿತ ಚಳವಳಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯದಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದಲಿತ ನಾಯಕತ್ವ ಇಂಥ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸದೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ದಲಿತ ನಾಯಕತ್ವದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನೊಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು.

'ಸಮಾಜ'ವನ್ನು ಕುರಿತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕವಾದುದು. ಸಮಗ್ರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುವ ಒಂದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವಂಥ ಹೋರಾಟ ಒಂದು ಕಡೆಯಾದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಒಳಗಡೆ ಕೀಳು ಜಾತಿಗಳು ಎಂದು ಏನು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಸಿಗಬೇಕಾದಂಥ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ವಂಚನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಒಂದು ಕುತಂತ್ರದ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ. ಜಾತಿಯ ಒಳಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜಾತಿಯನ್ನು ತುಳಿಯುವಂಥ ಹುನ್ನಾರಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕವೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಬೇಕು ಎಂಬ ಅಚಲ ನಂಬಿಕೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನೀಡುವ ಸಲಹೆ ಎಂದರೆ–ಮೊದಲನೆಯದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ಎರಡನೆಯದು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವಂಥ ವಕ್ರತೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದು. ಈ ಎರಡೂ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು

ಸರ್ಕಾರವೇ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಸಲಹೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಿಂದಲೂ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖೇನ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಇದು ಮೊದಲು ಆಗಬೇಕಾದ್ದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತಳಪಾಯದಿಂದಲೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆ ಮೂಲಕ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋಮುಗಲಭೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಂಥ ಸಮಗ್ರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುವಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಆ ಮೂಲಕ ಸಮಗ್ರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವಂಥ ಒಂದು ಸಮಾಜ ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ವಕ್ರತೆಗಳು ಕೊನೆಗೊಂಡು ಸಮಗ್ರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ಸಮಾಜ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು. ಈ ದೇಶದ ಮೂಲಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸೇರಿದ ವರ್ಗಗಳು ದೇಶದ ಆಗುಹೋಗುಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತಾಗಬೇಕು. ಆ ಮೂಲಕ ಸಮಾನತೆಯ ಜಾತಿರಹಿತ ಸಮಾಜ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ.

೩.೨. ಭಾಷೆ: ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆಯ ನೆಲೆಗಳು

ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ಬಹಳ ವ್ಯಾಪಕವಾದುದು. ಕನ್ನಡವನ್ನು ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಚರ್ಚೆಗಳು ತೀವ್ರವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲ ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಆಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ. ಅರಸು ಅವರು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆಯಾಗಿ, ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ತಂತ್ರಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಳುವವರ್ಗ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡದಾಗಿಸಿತ್ತು. ಅರಸು ಅವರು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಕರೆ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಬಗೆಗೆ ಮೃದು ಧೋರಣೆ ತಳೆದಿದ್ದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗವೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಇರಲಿ ಎಂಬ ಮನೋಧೋರಣೆಯನ್ನೇ ತಳೆದಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷೆಯಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ–

> "ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆ ಯಾವುದಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಭಾಷೆಯಿದ್ದರೆ ಭಾವೈಕ್ಯತೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಐಕ್ಯತೆ ಇದೆ? ಭಾಷೆಗೂ ಐಕ್ಯತೆಗೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ...ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯಾಗಲು ಯಾವ ಭಾಷೆಗೂ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದಿ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಭಾಷೆ. ಅದನ್ನು ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರ ಮೇಲೆ ಹೇರಕೂಡದು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಭಾಷೆಗಳು ಕುಂಠಿತಗೊಂಡವೆಂದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿಯಿಂದ ಕುಂಠಿತಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೇ?..."[೨೫]

ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯಾಗಲು ಹಿಂದಿ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ನಿಷ್ಠೂರವಾಗಿಯೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದರು.

ಒಂದು ದೇಶ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಅಗತ್ಯ ಇದೆ. ಮಾತೃಭಾಷೆಯಿಂದಲೇ ರಾಜ್ಯದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸಾಧಿಸಲು ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಭಿನ್ನ ಭಾಷೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಉಪ ಭಾಷೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಯ ಪರಿಕ್ರಮ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಒತ್ತಾಯವೂ ಜನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ–

> “ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎನ್ನುವುದು ಗೂಟವಿದ್ದಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾಯಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾಯಿ ಗೂಟದ ಸುತ್ತಲು ಸುತ್ತುತ್ತಿದೆ. ಗೂಟ ಕಿತ್ತ ನಂತರವೂ ನಾಯಿ ಸುತ್ತುತ್ತಲೇ ಇದೆ”[೪೦]

ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮುಖೇನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಿಷ್ಠೂರವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದರು. ಚಲನಶೀಲತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇದರ ಹಿಂದಿನ ತತ್ವ. ತಾಯಿನುಡಿಯ ಬಗೆಗೆ ಅಪಾರ ಅಭಿಮಾನ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಮೋಹದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದೇ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಹೇರಿಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಗುಲಾಮಿ ಭಾಷೆ ಅನ್ನುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅವಲಂಬಿಗಳಾಗುವವರು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದವರು. ಏನಾದರೂ ಸಾಧಿಸುವುದಾದರೆ ಅದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದಲೇ ಎಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡವರು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಅಚಲ ನಿಲುವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಬೇಕು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಲು ಆಗುತ್ತಿರುವ ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ[೪೧] ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ೧೪ ಭಾಷಾ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಒಳಿತು ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿವೆ. ೧೯೮೨ ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಗೋಕಾಕ್ ವರದಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೇರುನಟ ರಾಜಕುಮಾರ್ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿದು ರಾಜ್ಯದ ಭಾಷಾ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರ ಭಾಷೆ ಅಧಿಕೃತ ರಾಜ್ಯ ಭಾಷೆಯಾಗಬೇಕು. ರಾಜ್ಯಭಾಷೆ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ಪಾದನಾ ಭಾಷೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಒಮ್ಮೆ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಾರ ವಾಟಾಳ್ ನಾಗರಾಜ್ ಜತೆ ಸೇರಿ ವಿಧಾನಸೌಧದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳಿಗೆ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ ಬಳಿಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು.[೪೨] ಈ ಘಟನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಬಗೆಗೆ ಇದ್ದ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಬೇಕಿರುವ ಕಡೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಮಾತೃಭಾಷೆಯೇ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಇಂದಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ವಿಚಾರ ಅಂತಿಮ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಆಗಿಲ್ಲ. ಈ ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇವೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮಾದರಿಯ ಪರಿಕರಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪಶ್ಚಿಮದವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದವರೂ ಅಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹಾಗೂ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂಬ ಡೌಲು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ದೇಸಿ ಚಿಂತನೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿವೆ. ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ. ಗಾಂಧಿ, ಲೋಹಿಯಾ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕ್ರಮ, ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅವರು ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಇವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದೆ. ಅದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಸರಳೀಕರಿಸಿ ಹೇಳುವ ಕ್ರಮವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕರಗತವಾಗಿತ್ತು.

ಇಡಿ ಬದುಕನ್ನೇ ಹೋರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಿಟ್ಟವರು ಎಂಡಿಎನ್. ಅವರು ಮಾತನಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಸಂದರ್ಭ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ, ತಮ್ಮೆದುರು ಎಂಥ ಪ್ರಭಾವಿಯೇ ಕುಳಿತಿರಲಿ ತಮಗನ್ನಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಸ್ವಭಾವ ಅವರದು. ಎಂಡಿಎನ್ ತಮ್ಮ ಬೈಗುಳದ ಮೊದಲ ಪದಗಳಾಗಿ 'ಅಯೋಗ್ಯ', 'ಅವಿವೇಕಿ' ಎಂಬೆರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಚಿವರು ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ. ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಅವರು ಪ್ರೆಸ್ ನೋಟ್ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶೈಲಿಯೇ ಅಂಥದ್ದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಭಾಷಣವೆಂದರೆ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹಸಿರು ಟವಲ್ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೈತರು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ರೈತರು ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಬೀದಿಗಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಗಳು ಅವು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಭಾಷಣದ ಶೈಲಿ ಕೇಳುಗರನ್ನು ಮೋಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರದು ನೇರ ಹಾಗೂ ಮೊನಚಾದ ಮಾತು. ಮುಲಾಜಿಲ್ಲದ ಅವರ ವಿಚಾರಪೂರಿತ ಮಾತಿನ ಧಾಟಿ ಕೇಳುಗರನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಶ್ನಿಸದೇ ಒಪ್ಪಬೇಡಿ ಅನ್ನುವುದು ಅವರ ಜಾಯಮಾನ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಅಳೆದು ತೂಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಂತಕ. ಈ ಪಾಠವನ್ನೇ ಅವರು ರೈತರಿಗೂ ಬೋಧಿಸಿದರು.

ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದ ಒಪ್ಪಂದಗಳು, ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಅರ್ಥೈಸುವ ಪರಿಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು. ಒಬ್ಬ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ರೈತನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಜಾಗತಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಅಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನು ತಲುಪಲು ಅವರು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕರಪತ್ರಗಳು, ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಎಂಥವರನ್ನು ಪುಟಿದೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ತ್ರೀಪೀಸ್ ಸೂಟ್ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ, ವಿದೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅರಿವು ಇದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಖಾದಿ ತೊಟ್ಟದ್ದು ಕೂಡ ರೈತರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರ ನಡೆ-ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಂತರವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಇವರು ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತಕರಾಗಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ರೀತಿಯೇ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯದು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅವರದು. ಜನಪದೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ಧರಿಸುವುದಾದರೆ-

"ಕಲ್ಚರ್, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಅಂತನ್ನೋದಿಕ್ಕೂ ಒಂದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅರ್ಥ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಂದರೆ ಏನದು? ನಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಏನಿದೆ, ಅದನ್ನು ಉಳಿಸ್ಕೋಬೇಕು. ಅದನ್ನ ಉಳಿಸ್ಕೋಬೇಕು ಅನ್ನೋದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಾರಣಗಳು ಇರಬೇಕು. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಂತ ಮಾತಾಡಿದರೆ ಸ್ವದೇಶಿ ಜಾಗರಣ ಮಂಚ್‌ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥ ಇದೆ. ಈಗ ನಾನು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಂದರೆ ನನ್ನ ಮನಸಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೇರೆ ಅರ್ಥ ಇದೆ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಜಾನಪದದ ದಿಕ್ನಲ್ಲಿ ಹೋಗ್ತದೆ. ಅದೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ದುಡಿಯುವ ಜನರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ"[೬೩]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳದೇ ಇದ್ದರೂ ದುಡಿಯುವ ಜನರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದುಡಿಯುವ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಪರಿಕ್ರಮದಿಂದ ಅನೇಕತ್ವದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಏಕರೂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅವರು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರು. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುವುದು ಹೀಗೆಯೇ.

ಚಳವಳಿಗಳೇ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಾಮೂಹಿಕ ಹೋರಾಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೊನೆಯ ಕೊಂಡಿ. ಈ ನೆಲದ ಮಣ್ಣಿನ ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಸಿದ ನಾಯಕ. ಎಂಡಿಎನ್ ಈ ಹೊತ್ತು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ರೈತ ಚಳವಳಿಗೆ ಅವರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ, ರೈತರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೂಡಿಸಿದ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಸರಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಸದಾ ಇದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕಟ್ಟಾದೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿಂತಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅದು ಅವರ ನೈಜ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಳಿವು–ಉಳಿವಿನ ಬಗೆಗೆ ಕಾಳಜಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ರೈತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಡಗಿದೆ. ರೈತನಿಲ್ಲದೆ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಉಳಿಗಾಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಗಾಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದವರು. ನಗರದ ಥಾಂಬಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರೋಧಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆಯಾಯ ದೇಶಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ನಾಗರೀಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ತಮ್ಮ ದೇಶಗಳ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರ, ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಶೈಲಿಯ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜನರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಮೌಢ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡುವ ಪರಿಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ರೈತರು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಟೀಕಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಅವರನ್ನು ಬಹಳ ಗಾಢವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಭಾವಿಸಿತ್ತು. ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವಂತೆ ರೈತರನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಸಹ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆಚರಣೆಗಳ ನಡುವೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ರೈತರು ದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಡಿ ಎಂದು ಎಂದಿಗೂ ಕರೆಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವರು ರೈತರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಗೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಆತಂಕ ಅವರನ್ನು ಕಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ರೈತ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಬದುಕಿನ ನಡುವೆ ಇರುವುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರು.

ಭೂಮಿ, ಕೃಷಿ, ನೇಗಿಲು, ಹಸು, ಬೀಜಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಥೀಮ್ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿವೆ. ಇವು ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಸಂಕೇತಗಳು ಆಗಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲವಾಗಿ ಕೃಷಿ, ರೈತ ಹಾಗೂ ರೈತ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ವಿಚಾರಗಳು ಆಗಿದ್ದವು. ಅವರ ಮೌಖಿಕ ಜ್ಞಾನ ಪರಂಪರೆ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ, ಅದರ ವಾರಸುದಾರನ್ನಾಗಿ ಅವರನ್ನೇ ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಈ ನಡುವೆ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಚ್ಯುತಿ ಬರುವಂಥ ಜಾಗತಿಕ ಸಮಕಾಲೀನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಘಟಿಸಿದ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಎಂಡಿಎನ್. ರೈತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಡುವಿನ ಒಡನಾಟ, ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಿಗಿಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ನಾಡಿನ ಹಾಗೂ ದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಹುಮುಖಿ ನೆಲೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವಿದ್ದ ಅವರು ಏಕತ್ವದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಹಾಕುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು.

೩.೩. ಶಿಕ್ಷಣ

ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕು. ಅದು ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ೨೧ನೇ ಆರ್ಟಿಕಲ್‌ನ ಪ್ರಕಾರ. ಈ ಹಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಿರುವವರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಮಕ್ಕಳೇ ಎಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಮಗಳು. ಅಂದರೆ ನಗರ ಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ(ಸೆನ್ಸ್ ಆಫ್ ಪ್ರಯಾರಿಟೀಸ್) ನೀಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂವೇದನೆ ಇಲ್ಲದ್ದು. ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗ ನೀತಿಗಳ ನಡುವೆ ದೊಡ್ಡ ಅಂತರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಘಟಿಕೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ನಡೆದದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಘಟಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ. ೭.೧೨.೧೯೭೩ ರಂದು. ಘಟಿಕೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಗೌನು ಹಾಗೂ ಹುಡ್ಡುಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪಳಯುಳಿಕೆಯ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದ್ದು ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಸಂಕೇತವೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಎಸೆದು ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಕಾರಕೂನರನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುವಂಥದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಘಟಿಕೋತ್ಸವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರ ರೂಪಿಸಿದ್ದು. ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯಾಪಾರೀಕರಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿ ಪದವಿಗಳೆಲ್ಲ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದು ನಿರುದ್ಯೋಗವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೂ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಪದವಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಯಾವ ಮಹತ್ವವೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ–

> "ನಿರರ್ಥಕ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಘಟಿಕೋತ್ಸವ ಕೂಡದು ಕೂಡದು,
> ಕಪ್ಪು ಇಂಡಿಯಾ ಕರಾಳ ಇಂಡಿಯಾ ಬೆಳಕು ಎಂದು?
> ಹಸಿವಿನೊಡನೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಚೆಂದ?
> ಪದವಿ ವಿತರಣೆ ನಮ್ಮ ಶೋಕ ದಿನಾಚರಣೆ,
> ಕ್ಷಾಮ ಹಸಿವು ಸಾವು, ಕ್ಷಾಮ ಹಸಿವು ಸಾವು,

ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ರಣಹದ್ದುಗಳು
ಶೋಷಣೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಣೆಗಾರರು"[೪೪]

ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣೆಯ ಕರಪತ್ರಗಳ ಮುಖೇನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. 'ನಮಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಬೇಕು ಭಾಷಣ ಬೇಡ' ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾ.ನ.ವೆಂಕಟಸ್ವಾಮಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ಬಾಬು, ರವಿವರ್ಮಕುಮಾರ್, ಕಿ.ರಂ.ನಾಗರಾಜ, ಗರುಡರಂಗಪ್ಪ, ಕರೀಗೌಡ ಬೀಚನಹಳ್ಳಿ, ವೇಣು, ಜಾಣಿ ಮುಂತಾದವರು ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಬಂಧಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಧಾರವಾಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಘಟಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ೨.೨.೧೯೭೪ ರಂದು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.[೪೫] ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದವರು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಅರಿವು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಕುರಿತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅಡೆ–ತಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪೊಲೀಸ್ ರಕ್ಷಣೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಕ್ರಮ. ಆ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು ಮುಖ್ಯ ಆಶಯ ಆಗಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಯುವಜನತೆಗೆ ಒಂದು ಮೆಸೇಜ್ ಕೊಟ್ಟರು.

ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಖರ್ಚು ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕಿನ ನೀತಿಗಳನ್ನೂ ಸಹ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಹಳ್ಳಿಯ ಶೇಕಡಾ.೭೫ ಭಾಗ ಇರುವ ಜನತೆಗೆ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಸುವ ಕೆಲಸ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಕಾರಣ ಸಮಾನತೆಯ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತರಿಸುವವರಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪೂರ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಗೂ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖೇನ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಿತ ಯುವಕರನ್ನೇ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಜರೂರನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ನಿಯಮಗಳು ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಪಡೆಯಬೇಕಿದ್ದ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಡ ತಂದಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಬಗೆಗೆ ಚಳವಳಿ ಮಾಡುವ ನಿಲುವು ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದರ ಮುಖೇನ ಚಳವಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದರು. ಹಣಕಾಸಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾದರೆ ಅದನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಸೇವೆಯಿಂದ ಭರಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರಾಗಿಯೂ ಆಲೋಚಿಸಿರುವುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ ಇರದು. ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕಿನ ಹಾಗೆ ಅದನ್ನು ಮೊಟಕುಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೯೨ ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಕ್ಕಳು ಪಡೆದ ಅಂಕಗಳಿಗೆ ಶೇಕಡಾ ೧೫ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ 'ಕೃಪಾಂಕ' ನೀಡಿ ಅವರನ್ನು ಉದ್ಯೋಗ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸುವ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಹಳ್ಳಿ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೂ ನಗರಗಳ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಪರಿಸರಕ್ಕೂ ಅಗಾಧ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಭಿನಂದಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಕೃಪಾಂಕದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ನೇಮಕಾತಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ರೈತಸಂಘ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿತ್ತು.[೪೬] ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದನ್ನು 'ಕೃಪಾಂಕ' ಎಂದು ಕರೆಯದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ 'ಗೌರವಾಂಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುವಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದರು.

ನಂತರ ದೇವೇಗೌಡರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ 'ಸಿ' ಮತ್ತು 'ಡಿ' ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ಈ ಕೃಪಾಂಕ ಶೇಕಡಾ ೫ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ಜೆ.ಎಚ್.ಪಟೇಲರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದಾಗ 'ಎ' ಮತ್ತು 'ಬಿ' ವರ್ಗದ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೂ ಈ ಕೃಪಾಂಕವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದಾಗ ಆಸಕ್ತ ಹಿತಗಳು ಈ ಯೋಜನೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಇದರ ಒತ್ತಡವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಎಸ್.ಎಂ.ಕೃಷ್ಣ ನೇತೃತ್ವದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವೇ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ೨೦೦೦ದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೃಪಾಂಕವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ೨.೫.೨೦೦೦ ರಂದು ರೈತರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರು ಮುತ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಪದವಿ ಪಡೆದವರಿಗೆ ಗೌರವಾಂಕ ನೀಡಿ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ಈ ನಡುವೆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೆಲ್ಲ ಕನಿಷ್ಠ ೬ ತಿಂಗಳು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ನಂತರವೇ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತೀರ್ಪು ಬರೆಯುವ ಅಧಿಕಾರ ಅವರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನು ರಚನೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿತು.[೪೭] ಅಂದರೆ 'ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೃಪಾಂಕ ಭಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲ. ಅದು ಹಳ್ಳಿ ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕು' ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೃಪಾಂಕದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯಂತೆಯೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ಹಾಗೂ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸೇವಾ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪುನರ್ ರೂಪಿಸದಿರುವುದು ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೃಪಾಂಕದ ನ್ಯಾಯಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡದಿರುವುದು ಕೂಡ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದುವು. ಆದುದರಿಂದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಧಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಮೂಲಭೂತ ಮಾನವೀಯ ಹಕ್ಕಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಸಮಾನತೆ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿರುವ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಸುಧಾರಣೆ ತರಬೇಕೆಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು.

೧೯೯೦ರ ದಶಕದಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಚರ್ಚೆಗೊಳಗಾಗಿತ್ತು. ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವು ತೋರಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರ್ಗತ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು

ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲದ ಬೇರೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆ ನಡೆದರೆ ಈ ಥರದ ಎಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಅದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಪರಿಸರದ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಜನತೆಯ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ನಡೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವೇಕವಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಸರದ ಭಾಷೆಯೇ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬೇಕಾದುದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಭೂತ ಅಂಶ"[೪೮]

ಎಂದಿರುವುದು. ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನೂ ಕೇವಲ ಒಂದು ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿರುವಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವೇ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಿದ್ದ ಅಗತ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು.

ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದ ಸಿ.ಇ.ಟಿ(ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಹತಾ ಪರೀಕ್ಷೆ) ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಕಾರಣ ಎಲ್ಲ ಅವಕಾಶಗಳು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಹಾಗೂ ಹಣವಂತರ ಪಾಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಕ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನತೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಈ ಥರದ ವೃತ್ತಿಪರ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯದಂತೆ ವಂಚಿಸಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.[೪೯] ಇದರಿಂದ ಉಳ್ಳವರು ಮತ್ತು ಉಳ್ಳದವರ ನಡುವೆ ಮತ್ತೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಮತೋಲನ ಮುಂದೆ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ರೀತಿಯ ತಾರತಮ್ಯ ಮುಂದುವರಿದು ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮತೋಲನ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ವರ್ಗವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿರುವ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಮೇಲ್ಕಂಡ ನೀತಿಗಳು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಕಳಂಕ ಬಂದಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಟ ವೇದಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಸೌಧದ ನಡುವೆ ೫.೮.೨೦೦೩ ರಂದು ಧರಣಿ ನಡೆಸಿದ್ದು ಇದೆ. ಇದರ ಸಂಚಾಲಕತ್ವವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದವರು. ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಪ್ರಮೀಳಾ ನೇಸರ್ಗಿ, ಅಶೋಕ್, ಪಿ.ವಿ.ನಾರಾಯಣ, ಸತ್ಯವ್ರತ ಹಾಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಬಂಧಿತರಾಗಿ ಅಂದೇ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದರು.

ಅಲ್ಲದೆ ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೇ ರದ್ದು ಮಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಖಾಸಗೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಹುನ್ನಾರಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸೂಚಿಸುವ ಪರಿಹಾರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ನೀತಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ–

> ೧. "ಸರ್ಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಾರ್ವಜನಿಕರ 'ಅನುದಾನ'(ಡೊನೇಷನ್) ಪಡೆದು ಬೆಳೆದಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು 'ಅನುದಾನ ರಹಿತ' ಸಂಸ್ಥೆಗಳೇ ಅಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

೨. ಆನಂತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು.

೩. ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು 'ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೃಪಾಂಕ' ವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಾವಕಾಶಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಲೇಬೇಕಿರುವುದು"[೫೦]

ಎಂದು ಇಷ್ಟೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಆತಂಕವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಜನಾಂದೋಲನಗಳ ಜರೂರನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಇವರ ಆಶಯ ಮೂಲಭೂತ ಮಾನವೀಯ ಹಕ್ಕಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ.

ಇದಾದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ವೇದಿಕೆ'ಯಡಿ ೨೦೦೩ ರ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೬ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಉದ್ಘಾಟಕರಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿ ಬೆಂಬಲ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಾಗಮೋಹನದಾಸ್, ಇ.ವಿ.ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ, ಕಿ.ರಂ.ನಾಗರಾಜ ಮುಂತಾದವರು ಜೊತೆಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಎದುರಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಹುಡುಕುವುದರ ಜೊತೆಗೇ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಕೃಪಾಂಕ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಮೀಸಲಾತಿ ಕುರಿತಂತೆ ಖಾಯಂ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ರೂಪಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ, ಕೆ.ಮರುಳಸಿದ್ಧಪ್ಪ, ಬಂಜಗೆರೆ ಜಯಪ್ರಕಾಶ್, ಸಿ.ಎಸ್.ದ್ವಾರಕಾನಾಥ್ ಮುಂತಾದವರು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದರು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೃಪಾಂಕದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮಂಡಿಸುವಂಥ ಆಯೋಗದ ರಚನೆಗಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು.

೩.೪. ಮೀಸಲಾತಿ

ಇದುವರೆಗೂ ಭಾಗವಹಿಸದೆ ವಂಚಿತರಾಗಿರುವ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಚಳವಳಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಹಾಗೆ ಏಕೀಕರಣೋತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಥರದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದವು. ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಎಲ್.ಜಿ.ಹಾವನೂರ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ 'ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗ'ವನ್ನು ೧೯೭೨ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆ ಹಾಗೂ ಹಾದಿ ಸುಗಮಗೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹಾವನೂರ ಅವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅದು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಜ್ಯೂರಿಸ್ಟ್ ಸೆಮಿನಾರ್ ಆನ್ ಬ್ಯಾಕ್‌ವರ್ಡ್ ಕ್ಲಾಸಸ್" ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತರ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ. ಅದು ನಡೆದದ್ದು ೨೯.೯.೧೯೭೩ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಸೆನೆಟ್ ಹಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ. ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂಥ ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣ ನಡೆದದ್ದು ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಆಗಲಾರದು. ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಪ್ರಮುಖ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮುಂದಿನ ರೂಪ-ರೇಶೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಯಿತು. ಮೀಸಲಾತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಈ ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣದ ಮುಖ್ಯ ತಿರುಳು.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಎಲ್.ಜಿ.ಹಾವನೂರ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರೆ, ವೈ.ರಾಮಚಂದ್ರ, ಕೆ.ಆರ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸುಲುನಾಯ್ಡು, ಕೆ.ಎಂ.ನಾಗಣ್ಣ, ಎ.ಮಸಣಶೆಟ್ಟಿ, ಧರಮ್ ಸಿಂಗ್ ಹಾಗೂ ಪಿ.ಟಿ.ಹಬೀಬ್ ಅವರು ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ೧೯೭೫ ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಯೋಗ ವರದಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಟೀಕೆ ಹಾಗೂ ಪರಾಮರ್ಶೆಗಳ ನಂತರ ಸರ್ಕಾರ ಹಾವನೂರ ಆಯೋಗದ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿ ೧೯೭೭ ರ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೨ ರಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿತು. ಆದರೆ ಆಯೋಗ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಶೇಕಡಾ ೬೮ ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಜಾತಿಯ ಕೆಲವು ಉಪಜಾತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಉಪಜಾತಿಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿತು. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಒಡಕು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ದೂರಿ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳು ನಡೆದವು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಹಾವನೂರ ವರದಿ' ಜಾರಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಂದಲೇ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧಗಳು ಎದುರಾದವು. ಆಯೋಗದ ವರದಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು 'ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಸಭೆ'ಯಿಂದ. ಈ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಜೆ.ಬಿ.ಮಲ್ಲಾರಾಧ್ಯರು ಆಯೋಗದ ವರದಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಕರೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹಾವನೂರ ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ. ಅವರು ಸುದ್ದಿಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ಮಲ್ಲಾರಾಧ್ಯರಿಗೆ–

> "ಅವಕಾಶಗಳ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲೂ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಹೆಚ್ಚಳ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲವಾರು ಜಾತಿಗಳು ಹಿಂದುಳಿದವರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡಲು ಇಚ್ಚೆಪಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು. ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತುಗಳ ನಿಯಮಗಳು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡದೆ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳಿತು"[೫೧]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರದು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭೀಮಣ್ಣ ಖಂಡ್ರೆ ಅವರು ಹಾವನೂರ ವರದಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು. ಹಾವನೂರರ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ಎರಡು ಬಾರಿ ಕೊಲೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದುವು. ಯಾರ ಪರವಾಗಿ ವರದಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೋ ಅಂಥವರು ಹಾವನೂರರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹಾವನೂರರಿಗೆ ತುಂಬಿದ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಲಾಗದು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಯೋಗದ ಪರವಾಗಿ ಆನೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕತ್ತೆಯ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು.[೫೨] ಆದರೆ ಶಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಗಂಡಾಂತರ ಒದಗುತ್ತದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೇರಿದ್ದರು. ಪರಿಣಾಮ ಯಾವ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವೀರಶೈವ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಬಂದು ಹಾವನೂರ ವರದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಂಥ ಬೆಂಬಲ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಾವನೂರ ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಜನತೆಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ

ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಹಾವನೂರ ಅವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅರಸು ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತವು ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲವಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಮೂಲ ಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹುಟ್ಟಿನ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸೀಮಿತ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಭಾರತೀಯರು ಸೀಮಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಡತನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳು ದಿನೇ ದಿನೇ ಹೆಚ್ಚಲು ಇರುವ ಕಾರಣವೂ ಜಾತಿಯೇ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೊಡುವ ಸಮರ್ಥನೆ ಜಾತಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲು ಜಾತಿ ಮೆದುಳನ್ನು ಚಟುವಟಿಕೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಜಾತಿ ಕೇವಲ ದೇಹವನ್ನು ಶ್ರಮದಾಯಕ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಾಜವೂ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ವಕ್ರವಾಗಿಯೇ ರೂಪಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಎರಡೂ ಜಾತಿಗಳ ಜನರು ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂಥ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯೇ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಸಮಗ್ರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುವಂಥ ಸಮಾಜ ರೂಪಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಮತ.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗಾಗಿ 'ಓ.ಚಿನ್ನಪ್ಪರೆಡ್ಡಿ ಆಯೋಗ' ೧೯೮೮ ರಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದು ೧೯೯೦ ರ ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರದಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಮ್ಮತಿ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಎರಡನೆಯ 'ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗ' ಅಥವಾ 'ಬಿ.ಪಿ.ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗ'ವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದ ವರದಿಯನ್ನು ೧೯೯೨ ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಬಗೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ತೀರ್ಪು ನೀಡಿತ್ತು. ಅದು ತನ್ನ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಗಳಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಂಡಲ ವರದಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಗಳು ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟ್‌ಗೆ ಹೋದವು. ಆದರೆ ಈ ವರದಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ನಷ್ಟವನ್ನು ಭರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನಡೆದ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ್ದು ಈ 'ಕ್ರೀಮಿ ಲೇಯರ್' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಅದರ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಬಂದದ್ದೇ ಕ್ರೀಮಿಲೇಯರ್(ಕೆನೆಪದರ) ವರದಿ. ಇದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದವರು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಪ್ರಸಾದ್ ಅವರು. ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತರು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಾರಣ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿದಂಥ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈ ವರದಿಯ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಅಳತೆಗೋಲು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಂಥ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡದಿರುವುದು ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ವರದಿಯ ಅಳತೆಗೋಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸುವುದರ ಬದಲಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿತು. ಅಂದರೆ ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಅಳತೆಗೋಲು ಮಾಡಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಮರ್ಥ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪೈಪೋಟಿ ನೀಡದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕೇಂದ್ರದ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಒಳಗಡೆ ಕೀಳು ಜಾತಿಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಂಥ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ

ಸಿಗಬೇಕಾದಂಥ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ವಂಚನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಇಂಥ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಕ್ರೀಂ ಲೇಯರ್ ಕುತಂತ್ರಕ್ಕೂ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದಂಥ ಒಂದು ಕುತಂತ್ರಕ್ಕೂ ಏನೇನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ"[೫೩]

ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರಾವರಿ ಭೂಮಿ ಹೊಂದಿದ, ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುವಂಥ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಯಾರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಎಂಬುದು ಕ್ರೀಮಿ ಲೇಯರ್ ವರದಿಯ ಸಾರವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢನಾದವನು ತಾನು ಬಡವ ಎಂಬಂಥ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊದಲೇ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಮಿ ಲೇಯರ್‌ನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ೧೯೯೪ಳರಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಮಿ ಲೇಯರ್ ವರದಿಯನ್ನು ಸುಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕಿರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಜನಾಂಗದ ಅಳತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಪ್ರತಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟು ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಪರಮಾಧಿಕಾರ ಇರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಂಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವಂತೆ ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ನಿರ್ಣಯ ಸಭಾನಾಯಕರು ಹಾಗೂ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರ ಅಸಡ್ಡೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಒಂದೆಡೆ ಎಲ್.ಜಿ.ಹಾವನೂರ ಆಯೋಗವೂ ಮನುಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಭಾವ ಇಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.[೫೪] ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು ಭಾರತೀಯರಾಗಿದ್ದುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಯುತ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣ ತೊಡಕುಗಳು ಎದುರಾಗಿರುವುದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾದ ಸತ್ಯ. ಅಂತೆಯೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದರು. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಚ್ಛೇದ ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದೆ ಅದನ್ನು ಕಡಿತಗೊಳಿಸುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕೂಡ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಆಗಬೇಕು ಎಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಮೀಸಲಾತಿ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಸರಿಯಾದ ವೇದಿಕೆ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಜೊತೆಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳು ಜಾತಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿ, ಅನುಸೂಚಿತ ಪಂಗಡಗಳ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ(ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಾಧೀನ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿನ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ) ವಿಧೇಯಕ

೧೯೯೪ಳ ನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಮಂಡಿಸಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಶೇಕಡಾ ೮೦ ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಾಸನಸಭೆಯ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆದೇಶದಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೫೦ ನ್ನು ನಿಗಧಿಮಾಡುವುದು ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ. ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಶೇಕಡಾ ೫೦ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ದಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲೋಪಗಳೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಹೀಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಶೇಕಡಾವಾರು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಚಿನ್ನಪ್ಪರೆಡ್ಡಿ ಅವರ ವರದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಹಮತ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಖಾಸಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಸೂತ್ರಗಳು ಅಸಂಬದ್ಧಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಆರ್ಟಿಕಲ್ ೧೫ ಹಾಗೂ ೧೬ ರಲ್ಲಿ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶಗಳ ಬಗೆಗೂ ಕಾಳಜಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗೂ ಮೀಸಲಾತಿಗೂ ನೇರ ಸಂಬಂಧ ಇರುವುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕಿದೆ. ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಮೀಸಲಾತಿಯು, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇವು ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ. ಆದುದರಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ಅದು ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೀಸಲಾತಿ ಅವಕಾಶ ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ನಾಡಿಗೆ ಎಂಥ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿ ಬೇಕು ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ಮೂಡಿದ್ದು ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕುವ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ವಿತರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅವರು ಸೂಚಿಸುವ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದಾದರೆ–

> "Reservation according to the proportion of the caste population; Creation of merit pool inside the caste quota; creation of poverty pool also inside the caste quota. ಅದು ಬಿಟ್ಟು ಈಗಿರುವ ೫೦ ಪರ್ಸೆಂಟ್ ಮೆರಿಟ್‌ಪೂಲನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತೀರಿ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ inadequacy of representation ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತೆ. If you want to insure adequacy of representation you will have to bring in this policy of reservation which ensures opportunities according to the proportion of population of each caste"[೫೫]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಾತಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿ ನೀಡುವ ಮುಖೇನ ಜಾತಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಅವರದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಜನರು ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಅರ್ಧ ಭಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಜಾತಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವವರೆಗೂ ಮೀಸಲಾತಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮನೋಚಿಂತನೆ. ಆದರೆ ಜಾತಿ ಒಂದು ಮನೋಭಾವ(ಎಮೋಷನ್) ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸಲಾಗದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರದು. ಈ ಥರದ ಮನೋಧೋರಣೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಶೇಕಡಾ ೫೦ ಮೆರಿಟ್

ಪೋಲ್‌ನಂತೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಇದ್ದು ಅದರಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಮೀಸಲಾತಿ ಪರವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಮೀಸಲಾತಿ ವಿರೋಧಿಗಳ ಬಗೆಗೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಇದ್ದರು. ಅಂಥವರು ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ ದೇಶ ಪ್ರೇಮ ಇಲ್ಲದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಂದಂಥವರು ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ದಲಿತರ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಂತಸ್ತಿನ ಸ್ಥಗಿತತೆಗೆ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ವಿಶ್ವ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗುಲಾಮನನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಾರತದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿತ್ವ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ತನಗಾಗಿ ಗುಲಾಮ ಇರಬೇಕೆಂದೇ ದಲಿತರನ್ನು ಅದೇ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ವಿಮೋಚನೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸೂಚಿಸುವ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ–

> "ಭಾರತ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದಲಿತ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿನಿಂತು ಸಮಾನತಾ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ದಲಿತರ ಹೋರಾಟ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದು. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದಾಗ ಆಂತರಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವ ದಲಿತರು ಜೊತೆಗೇ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಸಮಾನತೆಯ ವಿರುದ್ಧವೂ ಹೋರಾಟ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಇಂತಹ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ದಲಿತರು ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ದಲಿತರ ಚೈತನ್ಯಪೂರ್ಣ ಹೋರಾಟದ ಪ್ರಾರಂಭ ಸಾಧ್ಯ. ಅವರ ವಿಮೋಚನೆಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಸಾಧ್ಯ"[೫೩]

ಎಂಬುದು. ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳು ನಡೆದರೆ ಸಾಲದು. ಅದು ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು.

೩.೫. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ

ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎರಡು ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವು

೧. ಅಂದು ಪ್ರಕಟ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖನ ಬರೆಯುವುದು.

೨. ತಾವೇ ಖುದ್ದಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವುದು.

ಸಮಾಜವಾದ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, ಸಮತೆ, ವಿಶ್ವ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಹೋರಾಟಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಲೋಹಿಯಾ ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ತರುತ್ತಿದ್ದ 'ಮ್ಯಾನ್ ಕೈಂಡ್' ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಭಾವಿತರಾದದ್ದೂ ಇದೆ. ಈ ಮುಖೇನ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಲೆಯನ್ನೇ ಎಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ಇವು ಸಮಾಜವಾದಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ

ನಾಯಕರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಲುಪುತ್ತಿದ್ದವು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಎರವಲು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮವೇ ಎಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಇದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನ ಯುವ ಬಳಗ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದು ಲೋಹಿಯಾ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ನಾಡಿನ ಜನರಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದರ ಅಗತ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ. ಈ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದೇ 'ಮಾನವ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ 'ಮಾನವ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟದ್ದು ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಚೋದನಾ ಸಂವಾದಗಳನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿನ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು.

'ಮಾನವ' ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದದ್ದು ೧೯೬೮ ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ. ಇದರ ಪ್ರಕಾಶಕರಾಗಿದ್ದವರು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು. ಇದು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ನಂತರ ಹಣಕಾಸಿನ ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಚಂದಾದಾರರನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೇ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೂ ಉಂಟು. ಅಂದಿನ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಅನಿಶ್ಚಯತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು–

> "ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸ್ವಪ್ರೇರಿತ ಸಾವು ಅದರ ಹುಟ್ಟಿನಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಸೇರಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವಿನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರಾಶರಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಾರದಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಗಸಿಯವರೆಗೂ ಕುಡಿಯಬೇಕು...ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಶೀಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಜೀವನವೂ ಅನಿಶ್ಚಿತವೇ. ನಮಗೆ ಯಾವ ನಿಧಿಯ ಬೆಂಬಲವೂ ಇಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಜಾಹಿರಾತುಗಳು ನಮಗೆ ಸಿಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಧೋರಣೆಗಳೇ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಪತ್ರಿಕೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದಲೇ ನಡೆಯಬೇಕು"[೨೨]

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಬರೆದಿದ್ದರು.

೧೯೭೦ ರಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಪತ್ರಿಕೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ಇದರ ಬಗೆಗೆ ತೀವ್ರ ಅಸಮಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋಡಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ–

> "ನೀವು ಘೋರವಾದ ವಿಷವ್ಯೂಹವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಸದಾ ಗುಮಾನಿಸುತ್ತೀರಿ... ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸುವುದು ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದ ವಂಚಕರ ಕೂಟದ ಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉತ್ಸಾಹವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಅದನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡ ಬಯಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ತಿಳಿತಂತ್ರ ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಹುರುಪೇ ಇರೋದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೋಗಲಿ. ಮಾನವ ನೀವು ತರೋದಿದ್ದರೆ

> ತನ್ನಿ, ಲೇಖನ, ಹಣ ಒದಗಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಧೋರಣೆ ಗುಮಾನಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಒಳಜಗಳ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆ ಸಾಧ್ಯತೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಲೋಹಿಯಾ ವಿಚಾರ ಮಂಚದಿಂದಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಮಾಡೋಣ..."೫೮

ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸಹ ಕುರಿತು ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ತಾವು ಪ್ರಕಾಶಕರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯದೆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪೋಷಕರಾಗಿ ಇರುವ ತಮ್ಮ ಇಂಗಿತ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಬೆಂಬಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ಭಾಷಾಂತರದ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಂಚ ಕನ್ನಡದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಸಮಧಾನಗಳ ನಡುವೆ 'ಮಾನವ'ದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಆಂದೋಲನ' ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಸಮಾಜದ ಹುಳುಕುಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಕೆಲಸವು ಈ ರೀತಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ೧೯೭೮ರಲ್ಲಿ 'ಮಾನವ' ಪತ್ರಿಕೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಮತ್ತೆ ನಡೆದವು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಸಂಪಾದಕರು ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಾಶಕರೂ ಆಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದರು. ಅಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಕೆಲಸ ಜನರನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಭೀತುಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ರವಿವರ್ಮಕುಮಾರ್ ಅವರ ಬೆಂಬಲವೂ ಇತ್ತು. ಕೆಲವೇ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಹೊರಬಂದು ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಪತ್ರಿಕೆ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ರೈತರನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಶೋಷಣೆಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಹೊರತರಬೇಕೆಂಬ ಜರೂರು ಕಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಿನ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮನಗಂಡರು. ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ರೈತರು ಏಕರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸುವುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದು 'ನಮ್ಮ ನಾಡು' ವಾರಪತ್ರಿಕೆ. ಇದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ, ಕನ್ನಡ-ಕರ್ನಾಟಕತ್ವದ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಜೀವಂತ ಚಳವಳಿಯ ಮುಖವಾಣಿ ಆಗಿ ಶಿಸ್ತನ್ನು ತರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಖವಾಣಿ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯವೂ ಹೌದು. ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿ, ಮಾನವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೂ ಸ್ಪಂದಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದು ರೈತ ಸಂಘದ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲ. 'ನಮ್ಮ ನಾಡು' ಟ್ರಸ್ಟಿನದು. ಈ ಟ್ರಸ್ಟ್ ರೈತರ ಹಣದಿಂದ ನಡೆಯುತಿತ್ತು. ೮.೧.೧೯೮೪ ರಂದು 'ನಮ್ಮನಾಡು' ವಾರಪತ್ರಿಕೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. ಇದರ ಬಿಡುಗಡೆ ಏತಕ್ಕೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು-

> "ಶೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗಲೀ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗಲೀ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಶೋಷಣೆ

ಉಲ್ಬಣವಾದಾಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮುದಾಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಂವೇದನೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಕಯುಕ್ತ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದೊಡ್ಡ ಸೆಣಬಿನ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ದಾರದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ರೋಸಿರುವ ಶೋಷಿತ ಜನರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಈ 'ನಮ್ಮ ನಾಡು' ವಾರಪತ್ರಿಕೆ...ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದ ಈ ಬಡವರ್ಗ ತನ್ನ ವರ್ಗ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ತನ್ನ ಜಾತಿಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ರೋಸಿರುವ ಶೋಷಿತ ಜನರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ...ಈ ಎಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ಸೆಣಬಿನ, ಸಣ್ಣದಾರದ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಬುದ್ಧ ಶೋಷಿತ ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಲ್ಪಕಾಲಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅರಿವಿರುವ, ಸಮಾಜದ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅರಿವಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಸತ್ಯದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಒತ್ತಡವೇ ಈ 'ನಮ್ಮ ನಾಡು' ಪತ್ರಿಕೆ ಹೊರಬರುವ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಲು ಕಾರಣ”[೫೫]

ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಬರೀ ರೈತರನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನೊಂದ ಜನರ, ಶೋಷಿತರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಹಾಸನದ 'ಜನತಾ ಮಾಧ್ಯಮ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂರ್ತಿಯವರನ್ನು ಉಪ ಸಂಪಾದಕರನ್ನಾಗಿ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಕೇವಲ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ನಂತರ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಓದುಗರ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ೧೯೮೫ ರವರೆಗೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ೧೯೮೯ ರವರೆಗೂ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ತಿಣುಕಿಕೊಂಡೇ ನಡೆಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮಗಳೇ ಕಾರಣ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಣಕಾಸಿನ ತೊಂದರೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಪಾದಕರೇ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದರು.

'ನಮ್ಮ ನಾಡು' ಪತ್ರಿಕೆ ನಿಂತರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆಯುವುದನ್ನೇನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಇವರೇ. ಅಂದರೆ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಅವರು ತಾವೇ ಖುದ್ದಾಗಿ ಬರೆದು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾರಣ ವರದಿಗಾರರು ಅಪಕ್ವರಾಗಿದ್ದು ವಿಷಯ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳು ಜನರಿಗೆ ತಪ್ಪಾಗಿ ಸಂವಹನಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಧೋರಣೆಯಿಂದ. ಇಂಗ್ಲಿಶ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅಸಡ್ಡೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ರೈತರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಲುಪುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ. ಅಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಇತ್ತು ಎಂದಲ್ಲ. ಪಿ.ಲಂಕೇಶ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗೂಂಡಾಗಳು ಹಲ್ಲೆ ನಡೆಸಿದ್ದರ ವಿರುದ್ಧ ತೀವ್ರ ಆಕ್ರೋಶ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರ ಪತ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದರು.

ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮನಾಡು ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ೨೦೦೩ ರಲ್ಲಿ ತರುವ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರು. ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ಸು ನಿಂತಿರುವುದು ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು-

"ಚಳವಳಿಯ ಮೊದಲನೆ ದಶಕದಲ್ಲಿ 'ಹಸಿರು ಸೇನೆ'ಯ ಮೊದಲ ತುಕಡಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಈ ತರಬೇತಿ ಈಗ ಪ್ರಾರಂಭ ಆಗಿರುವ 'ಹಸಿರು ಸೇನೆಯ' ಎರಡನೇ ತುಕಡಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವಂತಾಗಬೇಕು. ಈ ಅವಶ್ಯಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ನಾಡು ಮತ್ತೆ ಚಳವಳಿಯ ವಾರ್ತಾ ಪತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಹಸಿರು ಸೇನೆಯ ಎರಡನೆಯ ತುಕಡಿ, ಅಂದರೆ ಇಂದಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಎರಡನೇ ಪ್ರಯತ್ನದ ಯಶಸ್ಸು ನಿಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಹಸಿರು ಸೇನೆ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡದೆಯೇ ನಡೆಸುವ ಈ 'ನಮ್ಮ ನಾಡು'ವಿನ ಪ್ರಯತ್ನ 'ಮನೆಯೊಳಗೇ ಮೈಥುನ'(INCESTUOUS CAMPAIGN) ವಾಗುತ್ತದೆ"[೬೦]

ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ 'ಹಸಿರು ಸೇನೆ'ಯ ಅಗತ್ಯತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಿ.ಎಸ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಇದರ ಉಪಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ನೇಮಕವಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಒಂದು ಸಂಚಿಕೆ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಕಟಣೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆ ಮತ್ತೆ ಆರಂಭಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರುವಲ್ಲಿ ಎಡವುತ್ತಿದೆ.

'ನಮ್ಮ ನಾಡು'ವಿನಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದವರು ಅನೇಕ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹೆಸರಾಂತ ಬರಹಗಾರರೆಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದರು. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಅಂಥವರು "ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹಣಕ್ಕೆ ಅಡವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಸರು ಮಾಡಿರುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಜನಪರ ಚಳವಳಿಗೆ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾದ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು". ಇಂಥವರಿಂದ ಏನಾದರೂ ನಿರೀಕ್ಷಿದರೆ ಮೂರ್ಖತನವಾದೀತು ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ನಾಡಿನ ಜನರ ದನಿ ಆಗಿದ್ದ 'ನಮ್ಮ ನಾಡು' ಪತ್ರಿಕೆ ಮೂಲಕ ರೈತ ವರ್ಗಕ್ಕಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ ಮೋಸಗಳಿಗಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರೈತರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಹೋರಾಟದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದು ಗಮನೀಯ. ಕೃಷಿಗೆ ಮತ್ತು ರೈತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗೂ ಇರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾರಣಗಳು, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹುನ್ನಾರಗಳೂ ಹಾಗೂ ಹೇಗೆ ಇವುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿವೆ ಎನ್ನುವುದರ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾಡಿನ ಜನಸಮುದಾಯ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಅಂದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ "ಇಂಡಿಯನ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲಿಸಂನ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮತ್ತು ಮಾಡರ್ನ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲಿಸಂನ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳೆರಡರ ಬೆರಕೆ ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು 'ಇಂಡಿಯನ್ ಕ್ಯಾಪಿಟಲಿಸಂ' ಅನ್ನು ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ವಾಣಿಜ್ಯದ ಆಯಾಮವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಬಗೆಗೆ ತೀವ್ರ ಅಸಮಧಾನ ಅವರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಯಸಾಧಕತನವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದ್ದುಂಟು. ಅದನ್ನು–

"ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕಾ ಹಾಗೂ ಕೆನಡಾ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿವೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಶರಾಬಿನ ಉದ್ಯಮಿಗಳ ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಹಿತ ಕಾಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಳುವ ವರ್ಗದ ಹಿತ ಕಾಯುವುದೇ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಈ ಶೈಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಹಾಗೂ ಆಳುವ ವರ್ಗವು ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಜನರಿಂದ ದೂರಗೊಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಅಕ್ಷರವನ್ನೇ ದೂರ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವವರ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಈ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಇರುವುದರಿಂದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಿಂದ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಅಕ್ಷರ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ, ಮಂಡಲ-ಮಂದಿರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿವೆ. ಇದು ನಿಜವಾಗಿ ದೇಶದ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ. ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿರುವ ಆಪತ್ತನ್ನು ಯಾವ ಪತ್ರಿಕೆಯೂ ಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವಲ್ಲ"[೮]

ಎಂದು ವಿಷಾದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸದ್ದು ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವೇ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದು. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸಾರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಭಾಗವೂ ಹೌದು. ಯಾವ ಪತ್ರಿಕೆ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿದೆಯೋ ಅದು ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಚಾರ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಚಾರ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೆ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವು ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ನೋವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೋ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ನೀತಿಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮತಾಂತರಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಬುದ್ಧ, ಮಹಾವೀರ, ಫುಲೆ, ಪೆರಿಯಾರ್ ಮುಂತಾದವರು ನಡೆಸಿದ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಇವರುಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆಸಿದ್ದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿ ಎಂಬುದು ಅವರ ವಾದ. ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಚಳವಳಿಗಳು ಬದಲಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ-

"ಅಂದಿನ ಮತಾಂತರವೇ ಇಂದಿನ ಪಕ್ಷಾಂತರ. ಅಂದಿನ ಧರ್ಮವೇ ಇಂದಿನ ರಾಜಕಾರಣ. ಅಂದಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿ ಇಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ಚಳವಳಿ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಜನರ ಮುಂದಿಡುವುದು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಕರ್ತವ್ಯ"[೯]

ಎಂದು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕೆಲವೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಟೀಕೆಗೊಳಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವು ಮೌನ ವಹಿಸುವುದುಂಟು. ಅಂದರೆ ಒಂದು ಸಮಚಿತ್ತತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ತೀವ್ರ ಆಕ್ರೋಶ. ಇವು ಕೆಲವು ಜನರ ಕಪಿಮುಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದಾಗಿಯೇ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅಂದರೆ ಆಳುವ ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಹಿಡಿತಗಳಿಂದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಹೊರಗುಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ದಿಟವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ. ಅಂದರೆ ಹೀಗೆ ಹೊರಗೆ ಉಳಿಯುವುದರಿಂದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ 'ಬೇಸಿಕ್ ಸ್ಟ್ರಕ್ಚರ್' ಬದಲಾಗಿ ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇದು ಸಮಾಜದ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಧೋರಣೆ. ಅಂದರೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೋಷಗಳಾಗಿರುವ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನೇ ಬಿತ್ತುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು. ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಿಜವಾದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ರೂಪುತಳೆಯುವುದು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ.

೩.೬. ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಗಳ ಚಿಂತನೆ

ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ, ದೇವರುಗಳು, ಬಾಬಾಗಳ ಪವಾಡ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ತೀವ್ರವಾದ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಪವಾಡ ರಹಸ್ಯ ಬಯಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ. ದೈವಿಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಲಂಕಾ ವಿಚಾರವಾದಿ ಒಕ್ಕೂಟ'ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಅಬ್ರಹಾಂ ಕೊವೂರ್ ಅವರನ್ನು ೧೯೭೬ ರ ಮೇನಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಇದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಈ ಥರದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಈ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ 'ವಿಮರ್ಶಾ ಸಮಿತಿ'ಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿತ್ತು. ಈ ಆಂದೋಲನದ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ ಮೋಸ, ವಂಚನೆ, ಶೋಷಣೆ, ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುವುದು. ವಶೀಕರಣ, ಯಕ್ಷಿಣೀ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಲೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ವಿರುದ್ಧ ಇವರ ಆಂದೋಲನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ತಾರ್ಕಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು.

ತಮಿಳುನಾಡು, ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಒರಿಸ್ಸಾ, ರಾಜಸ್ಥಾನ, ದೆಹಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹಾಗೂ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಬಯಲು ಮಾಡಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದದ್ದು 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಚಾರವಾದಿ ಒಕ್ಕೂಟ'. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಎ.ಎಂ.ಧರ್ಮಲಿಂಗಂ ಅವರ ಮುಂದಾಳತ್ವ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೆರುಗನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಜನರನ್ನು ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ದೂಡುವ ಇಂಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಗತ್ಯ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು "ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣರಾಗಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನಡೆಸುವ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆ ಆಟಗಳನ್ನು("ಪವಾಡ") ಶಾಸನಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಬೇಕು"[೬] ಎಂದಿರುವುದು.

ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ನಡಿಗೆ, ದೈವ ಮಾನವರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಬಾಬಾಗಳು ನೀಡುವ ಬೂದಿ ಮೊದಲಾದ ಮೌಢ್ಯಗಳು ಜನತೆಯನ್ನು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವುದನ್ನೇ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿದ್ದವು. ಸಾಯಿಬಾಬಾ ಅವರ ಪವಾಡಗಳು ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದೆ ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರವೂ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೇಸು ದಾಖಲಿಸಿದರು. ಅವರು ಜನರನ್ನು ನಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಒಬ್ಬ ಕಾನೂನು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು–

> "ಬಾಬಾರವರು ಮಾಯಾಲೋಕದಿಂದಲೋ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂಗಾರದ ಉಂಗುರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗಡಿಯಾರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಾಧಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿ. ಇದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪವಾಡವೇ ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಳಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜಾದೂ ತಂತ್ರವಿರಬಹುದು. ಇದು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಬಾಬಾರವರು ಭಾರತದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹ ಆಪಾದನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪವಾಡದಿಂದ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂಗಾರವನ್ನು ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ತರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಭಾರತದ ಕಸ್ಟಮ್ಸ್, ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು(ಕಸ್ಟಮ್ಸ್ ಆ್ಯಕ್ಟ್ ೧೮೭೮) ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಆಪಾದನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪಲ್ಲಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾನೂನನ್ನು(ಫಾರಿನ್ ಎಕ್ಸ್ ಚೇಂಜ್ ರೆಗ್ಯೂಲೇಷನ್ ಆಕ್ಟ್ ೧೯೪೭) ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಆಪಾದನೆಗೂ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲ ಈ ಪವಾಡಗಳು ಕೇವಲ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ಥಳಾಂತರದಂತಹ ಜಾದೂ ತಂತ್ರ ಎನ್ನುವುದಾದರೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳ ಮೂಲ ಸ್ಥಳ ಗೊತ್ತಾಗುವವರೆಗೂ ಬಾಬಾರವರು ಭಾರತದ ಅಪರಾಧ ಕಾನೂನಿನನ್ವಯ(ಇಂಡಿಯನ್ ಪೀನಲ್ ಕೋಡ್) ಮೋಸ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳತನದ ಆಪಾದನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ"[೬]

ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸಾಯಿಬಾಬಾ ಅವರ ಫೋಟೋಗೆ ಚಪ್ಪಲಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಸಿದ್ದರು. ಅದು ನಡೆದದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ. ಇದರಿಂದ ಬಂಧನಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ, ಸಾವು, ಆತ್ಮ, ದೇವರು ಹಾಗೂ ದೆವ್ವಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ವಿವರಣೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದ ಗೋಜಲು ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಯಿಂದ ವಿರೋಧಗಳೂ ಎದುರಾದವು. ಕೊವೂರ್ ಅವರು ಧರ್ಮ, ಜಾತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹಲವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಆದರೂ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಜನರಿಗೆ ಇರುವ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕುವುದು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯದ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಹೌದು. ಇವರ ವಿಚಾರಗಳ ತಾಕಲಾಟದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಗೊಂದಲಗಳು, ಇವು ಯಾವುದೂ ತಟ್ಟದ ಒಂದು ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಹೀಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ಸಿಟ್ಟನ್ನೇ ತರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ೧೯೭೫ ರಿಂದ ೭೭ ರವರೆಗೂ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ತೀವ್ರ ಟೀಕೆ, ಪ್ರತಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿದರು ಎಂಡಿಎನ್.

ವೈಚಾರಿಕತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದವರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಮುಖರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಆದುದರಿಂದ ೧೯೭೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ 'ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಸುಡುವ ಚಳವಳಿ' ನಡೆಸಿದ್ದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಕುರಾನ್, ಬೈಬಲ್‌ಗಳಿಗೂ ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ 'ಗೋಹತ್ಯೆ ನಿಷೇಧ' ಕಾನೂನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದಕ್ಕೂ ಚಳವಳಿ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ 'ಗೋಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಕ ಚಳವಳಿ'ಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಗೋಮಾಂಸವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಎದುರು ತಿನ್ನುವುದು ಚಳವಳಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಇದೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಹಾರ ಕ್ರಮವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಅಥವಾ ತಿನ್ನುವವರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಹಾರ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಡುವುದು ಸಹ ಇದರ ಮೂಲ ಆಶಯ ಆಗಿತ್ತು.

ದೇವರ ಕಲ್ಪನೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವುಗಳು ಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವಂತೆ–

> "ಅನ್ಯಾಯದ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದೈವೀ ಕಾನೂನು ಎನ್ನುವುದು ಬಂದಿದ್ದು Theory of divine law saying that all laws are made by God and it is implemented by Kings as representatives of God. ಅದಕ್ಕೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಾಜರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು, ದೇವರ ಪರವಾಗಿ ನಾವು ಅನ್ಯಾಯದ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು, ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ಕಾನೂನನ್ನು ತಂದಿದ್ದೇನೆಂದರೆ ಯಾರೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ, Just to ensure obedience for unjust laws this theory of divine law was introduced in all the societies at different periods so God was definitely created by man. There is no doubt about it"[೨೨]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ದೇವರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಒಂದು ಶೋಷಣೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮುಖೇನ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಒಳಿತು–ಕೆಡುಕುಗಳಿಗಾಗಿ ದೇವರ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರ ಎನ್ನುವ ಭಯವನ್ನು ಕೆಳ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುವಂಥವು ಅನ್ಯಾಯದ ಕಾನೂನುಗಳು ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಬರದ ಹಾಗೆ ಕೆಳಜಾತಿಯವರನ್ನು ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ. ಇಂಥ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವೇ ಮಾಡಬಹುದು. ಅವರು ಸೂಚಿಸುವ ಸಲಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಕಿತ್ತು ಬಿಸಾಕುವಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬದಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು. ಆ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರೆ ಮುಂದೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಕೋಮು–ಗಲಭೆಗಳನ್ನು ತಡೆಯಬಹುದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅವರದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ 'ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮದ್ದು' ಎಂದಿರುವುದು.

ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ನಾಸ್ತಿಕವಾದಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಬದುಕಿದ್ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದೈವತ್ವದ ಕಡೆ ಕೊಂಚ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು ಎಂಬ ಭಿನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಅನ್ನಿಸಿರಲೂಬಹುದು. ಅವರು ದೇವರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಮನುಷ್ಯ ದೇವರಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವನು. ಅವನಿಂದಲೇ ದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಧೋರಣೆ ತಳೆದಿದ್ದವರು. ದೇವರ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ದೇವರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹುಟ್ಟಿನ ಮೂಲಕವೇ ಈಗಿನ ಶೋಷಣೆಯ ನೆಲೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳೇ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿರುವುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಹಿಂದಿನ ಹುನ್ನಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದಾಖಲಿಸುವುದಾದರೆ–

> "ನಾನು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಯಾಕೆಂದರೆ ದೇವರನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಮನುಷ್ಯ ದೇವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಆರಾಮ ಜೀವನ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಶ್ರಮದ ಪ್ರತಿಫಲ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೋ, ಅವರು ದೇವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದು"[೬೬]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗವಾಗಿ ಶೋಷಿಸುತ್ತಿರುವವರೇ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸುರಕ್ಷಾ ಕವಾಟವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿರುವುದು. ನಿಖರವಾಗಿ ಯಾವ ಜಾತಿ ದೇವರನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದು ಎನ್ನುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ರೈತರಿಗೆ ಈ ಕುರಿತು ಚಳವಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ಧರ್ಮ, ದೇವರು, ಜಾತಿ ಎಂಬ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಕೊಡುವಂಥದ್ದು ಅವರ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ಜನತೆಯ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶೋಷಣೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಸಲಹೆ ಇತ್ತರು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ. ಹಾಗೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ರೈತರು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಿವು ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕಲಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. 'ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ದೇವರ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು. ದೇವರಿಗೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ. ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಂತೆ ಪುರೋಹಿತನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿಸುವುದು ಇವರ ನಿಲುವು. ದೇವರೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದಾಗ ನೈತಿಕತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಭಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಪರಾಧಗಳು ಜಾಸ್ತಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳು ಇವೆ. ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೈಜತನ ಬರಬೇಕಾದರೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಚಿಂತನೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಆ ಕಾರಣ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ನಾವು ನಮ್ಮ ತನದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೆ ಉದಯೋನ್ಮುಖರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ನಿಲುವು ಅವರದು.

‘ವಿವಾಹ’ದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಮನೋಭಾವದವರು ಎಂಡಿಎನ್. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕತೆಗಳು ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಇವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಆಡಂಬರದ ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕದಾಸ್ಯ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ದಾಸ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಇಂಥ ಮದುವೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ‘ಸ್ವಯಂ ಮರ್ಯಾದೆ ವಿವಾಹ’ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದು. ಅಂದರೆ ಇದು ಸರಳ ವಿವಾಹ ಅಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮಾಲಾರ್ಪಣೆ ಮೂಲಕ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಅದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ವೈಚಾರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಮದುವೆಯ ಒಂದು ಕ್ರಮ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅರ್ಥರಹಿತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಮನೋಧೋರಣೆ ಅವರದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪಂಚಾಂಗ ನೋಡುವುದು, ಲಗ್ನ ಕಟ್ಟುವುದು, ಕಾಲಗಳು(ರಾಹುಕಾಲ, ಯಮಗಂಡಕಾಲ, ಗುಳಿಕಕಾಲ), ಪೌರೋಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಪಠನ ಮುಂತಾದವು. ಇಂಥ ವಿಚಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಂಬಿಕೆ ಹೊಂದುವುದು ಗುಲಾಮತ್ವದ ಸಂಕೇತ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾದರೆ ದಿನ, ಗಳಿಗೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ನಿಗದಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಪುರೋಹಿತನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲದೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಮಾತ್ರ ವಿವಾಹಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಬೆಡಗುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಜಾತಿಯವರು ಇಂಥ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಒಳಗೇ ವಿವಾಹವಾಗಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಬಾರದು ಎಂಬ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಜನತೆ ವಿಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಕೆಲವು ಆಚರಣೆಗಳು ತಲೆತಲಾಂತರಗಳಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಅಂತರಜಾತಿಗಳ ವಿವಾಹ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಒಂದು ಸವಾಲಾಗೇ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಇಂಥ ವಿವಾಹಗಳಿಂದ ಆಗುವ ಸಾವು–ನೋವುಗಳು, ಹಿಂಸೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯತ್ವವೇ ಇಲ್ಲದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ದಿನ, ಕಾಲ, ಜಾತಿಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ–

> “ರಾಹುಕಾಲನೂ ಇಲ್ಲ, ಗುಳಿಕ ಕಾಲನೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಜಾತಿ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಲು ಜಾತಿ, ಕೀಳು ಜಾತಿ...ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳೂ ಸಮಾನ. ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇರೋದು. ಕಾಲ...ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗುಣ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾವೇನು ಗುಣ ಕೊಡ್ತೀವೋ ಆ ಗುಣನ ಕಾಲ ತಗೊಳ್ಳುತ್ತೆ. ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಂಥ ಒಂದು ಹೊಸ ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡೋ ಒಂದು ಹಂತಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುವಂಥ ಪ್ರಯತ್ನ. ಮತ್ತೆ ಇದಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ್ಯಾರೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ”[೬೭]

ಎಂದು ಜನರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ರಾಹುಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿರುವ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದಾರಣೆಗಳು ಇವೆ. ತೊಂದರೆಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಮೀರುವುದರಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ತಮ್ಮಿಂದ ಹಾಗೂ ಇತರರಿಂದ ಆಗುವಂಥವು. ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಭಯ, ಆತಂಕಗಳನ್ನು ತೊಡೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಪುರೋಹಿತನನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವುದು ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕ್ರಮ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಮದುವೆಯಾದವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕೆಡುಕುಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ದೇಸಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಎಂಥವರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವಂಥದ್ದು. ಅದು "ನಾನು ತಿನ್ನೋ ಅನ್ನಾನ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಊಟ ಮಾಡಿಸಬಹುದಾ? ಅಂಥಾ..."[೮] ಎಂದು ಪುರೋಹಿತನ ಅನಗತ್ಯ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪೌರೋಹಿತ್ಯದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಬಡವರನ್ನು ಶೋಷಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಇವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಅದ್ದೂರಿ ಹಾಗೂ ಆಡಂಬರದ ವಿವಾಹಗಳು ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವಿವಾಹಗಳು ಬಡವರನ್ನು ಸಾಲದ ಹೊರೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ತರಬಲ್ಲವು. ಆರ್ಥಿಕ ಹೊರೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವು. ಹುಟ್ಟು–ಸಾವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇರುವ ಹಲವಾರು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸಿ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು 'ತಿಥಿ ಬಿಡಿ–ಸಸಿ ನೆಡಿ' ಎಂಬ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಮೀರಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರು.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಕಿಷನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್., (೨೦೦೮), ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್(ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ: ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೯೪

೨. ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ಎಸ್.ಎಸ್.ಪಿ ಸಮ್ಮೇಳನ(ಜೂನ್ ೧೯೬೯), ಮಾನವ ಪತ್ರಿಕೆ(ಮಾಸಿಕ), ಪುಟ:೧೯

೩. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಿ, ಸಿ., (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್–ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೬೯), ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಏಸ್ಸೆಪ್ಪಿ ಭೂಮಿ ಆಂದೋಲನ, ಮಾನವ ಪತ್ರಿಕೆ(ಮಾಸಿಕ), ಪು:೩೧

೪. ರಾಮದಾಸ್, ಕೆ., (೨೦೦೬), ಹೋರಾಟದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯದ ರಾಶಿ ಮತ್ತು....., (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಸಂ:ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೩೨೦

೫. ರಾಮದಾಸ್, ಕೆ., (೨೦೧೦), ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿವೆ, (ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಭಾಗ–೧, ಸಂ: ಹೆಚ್.ಆರ್.ಹನುಮಂತಪ್ಪ), ಪು:೫೨

೬ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೭ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ೫.೮.೧೯೭೨ ರಂದು ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರ

೮. ರವಿವರ್ಮಕುಮಾರ್., (೨೦೧೨), ಸಮಾಜವಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗೊಂಡಿದ್ದು ಅರಸು ಕೈಯಲ್ಲಿ, (ಸಮಾಜವಾದಿ ಹೋರಾಟಗಾರರ ಸಂದರ್ಶನ ಸಂ:೨, ಸಂ:ಬಿ.ಪೀರ್‌ಬಾಷಾ), ಪು:೨೬೦

೯. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೩೦.೮.೧೯೭೩), ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೨೭.೧೨.೧೯೭೩)

೧೦. ರಾಮದಾಸ್, ಕೆ., (೨೦೧೦), ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿವೆ, (ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ ಭಾಗ–೧, ಸಂ:ಹೆಚ್.ಆರ್.ಹನುಮಂತಪ್ಪ), ಪು:೫೪

೧೧. ಜಿ.ಎಸ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರೆ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಟೇಲರು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಆಗಿದ್ದರು. ಕಾಳೇಗೌಡ ನಾಗವಾರ,., (೨೦೧೨), ಮನೆದೇವರನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಮಂಟೇಸ್ವಾಮಿಗೆ ಹೋದಂಗೆ, (ಸಮಾಜವಾದಿ ಹೋರಾಟಗಾರರ ಸಂದರ್ಶನ ಸಂ:೨, ಸಂ:ಬಿ.ಪೀರ್‌ಭಾಷಾ), ಪು:೧೦೩

೧೨. ಶೂದ್ರಶ್ರೀನಿವಾಸ್., (೨೦೦೮), ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಚಿಂತಕ ಹಾಗೂ ನಾಯಕ, (ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೪೪

೧೩. ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾದ ವತಿಯಿಂದ ಹೂವಿನಹಡಗಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಪ್ರತಿ

೧೪. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ., (೧೦.೩.೧೯೭೪), ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಆಂದೋಲನ, ಪು:೩

೧೫. ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ೧೧.೨.೧೯೭೪ ರ ಪರಿಪತ್ರ

೧೬. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೩೧.೧.೧೯೭೪ ರಂದು ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರಿಗೆ ಈ ಕುರಿತು ಬರೆದಿದ್ದ ಪತ್ರ

೧೭. ಚೌರಂಗಿ ವಾರ್ತಾ., (೫.೫.೧೯೭೪), ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ, ಆಂದೋಲನ, ಪು:೧

೧೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೫.೬.೧೯೭೪), ಶೂದ್ರ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಬರಹಗಾರರ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರ ಒಕ್ಕೂಟ ಸಂಸ್ಥಾಪನಾ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಸಂಕ್ರಮಣ ವಿಶೇಷಾಂಕ, ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ), ಪು:೮೯–೯೦

೧೯. ಜೆ.ಪಿ. ಬೆಂಬಲಾರ್ಥ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆ, (೫.೫.೧೯೭೪), ಆಂದೋಲನ, ಪು:೨

೨೦. ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರು ೫.೮.೧೯೭೪ ರಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರ

೨೧. ಲೋಕಶಕ್ತಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಸಮಗ್ರ ಕ್ರಾಂತಿ ಮಾಡಲು ಯುವಜನರ ನಿರ್ಧಾರ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವರದಿ, ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿದೆ.

೨೨. ನವ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣದ ಕರಪತ್ರ

೨೩. ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ನಿಮೂಲನಕ್ಕಾಗಿ, ಚುನಾವಣಾ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ, ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಯೋಜನೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಗಾಗಿ ಇವು 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಸಮಿತಿ'ಯ ಪ್ರಧಾನ ಘೋಷಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಶಯಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ವಿಚಾರ ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯವೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಜೆ.ಪಿ. ಅವರು ಒಪ್ಪಿ ನಂತರ ಚರ್ಚಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು.

೨೪. ಲೋಕವಾಣಿ(ದಿನಪತ್ರಿಕೆ), ೨೭.೧೧.೧೯೭೪, ಸಂ:ರಾಮಚಂದ್ರ ಜೋಶಿ, ಪು:೧

೨೫. ವಿಶ್ವವಾಣಿ, (೬.೧.೧೯೭೫), ಪು:೧

೨೬. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೮.೨.೧೯೭೫)

೨೭. 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಸಂಪರ್ಕ ಸಮಿತಿ(ಮೈಸೂರು)ಯು ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರಿಗೆ ೮.೨.೧೯೭೫ ರಂದು ಕಳಿಸಿರುವ ಪತ್ರ

೨೮. 'ಕರ್ನಾಟಕ ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಸಂಪರ್ಕ ಸಮಿತಿ(ಮೈಸೂರು)ಯು ತೇಜಸ್ವಿ ಹಾಗೂ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರಿಗೆ ೮.೨.೧೯೭೫ ರಂದು ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರ, ಪ.ಮಲ್ಲೇಶ್, ಟಿ.ಎಸ್.ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್, ಹನುಮನಾಳ

ರಮೇಶ್‌ಚಂದ್ರ, ನಾಗರಾಜೇಗೌಡ, ಕೆ.ರಾಮದಾಸ, ಶಿವಣ್ಣ, ಶಿವರಾಮೇಗೌಡ ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದು.

೨೯. ಸಮಗ್ರ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಹೋರಾಟ: 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ' ಜನನ, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೧೭.೨.೧೯೭೫), ಪು:೧

೩೦. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೫.೫.೧೯೭೫ ರಂದು ಕಳಿಸಿರುವ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೩೧. ೧೯೫೮ ರಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರು ಮೌನವಾಗಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ರವಿವರ್ಮಕುಮಾರ್., (೨೦೦೮), ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಕಲಿಸಿದ ಡೈರೆಕ್ಟ್ ಆ್ಯಕ್ಷನ್, (ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ: ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೩೩

೩೨. ಜನತಾ ಮಾಧ್ಯಮ, (೧೫.೧೦.೧೯೭೯ ಹಾಗೂ ೧೬.೧೦.೧೯೭೯)

೩೩. ಹಳಿಯಾಳದಲ್ಲಿ ೩.೧೧.೧೯೮೭ ರಂದು ನಡೆದ ಬೃಹತ್ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಪ್ರತಿ. ಕನ್ನಡಮ್ಮ, (೨೭.೧೧.೧೯೮೭)

೩೪. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೩.೧೧.೧೯೮೭ ರಂದು ಹಳಿಯಾಳದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಒತ್ತಾಯಗಳ ವಿಡಿಯೋ

೩೫. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೧.೨.೨೦೦೧ ರಂದು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗಸೂರಿನಲ್ಲಿ ರೈತರ ಬಂಡೀಯಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣದ ವಿಡಿಯೋ

೩೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ೨೭.೧೨.೧೯೭೩ ರಂದು ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೩೭. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೨೭.೧೨.೧೯೭೩)

೩೮. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೬.೧೨.೧೯೭೩ ರಂದು ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಗಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ಕೈಬರಹ

೩೯. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೨೬.೩.೧೯೭೭), ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಆರೋಪ:ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಉಳಿಸಲು ಅರಸು ಕುತಂತ್ರ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೨೬.೩.೧೯೭೭ ರಂದು ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಲೇಖನ.

೪೦. ಮೇಲಿನದೆ

೪೧. ಯುಗೋಸ್ಲಾವಿಯಾ ಹಾಗೂ ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತ್ರಿಭಾಷಾ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದವು.

೪೨. ಪ್ರಖರ ವಿಚಾರಧಾರೆ...ಪ್ರಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ..., ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೩.೨.೨೦೦೪)

೪೩. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ., (೨೦೦೮), ಪಾಠವಿನ್ನೂ ಬಾಕಿ ಇರುವಾಗಲೇ ತರಗತಿ ತೊರೆದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್, (ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೧೭೫

೪೪. ಘಟಿಕೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ ೧೩.೧.೧೯೭೩ ರಂದು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿರುವ ಕರಪತ್ರ

೪೫. 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿ.ವಿ. ಘಟಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಗಲಭೆ, ಗೊಂದಲ', ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೨೬.೧೧.೧೯೭೩), ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಹಾಗೂ ಉದಯವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, (೩.೨.೧೯೭೪), ಪುಟ:೧

೪೬. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೨.೪.೧೯೬೩ ರಂದು ಬರೆದಿರುವ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೪೭. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨.೫.೨೦೦೦), ಕೃಪಾಂಕ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಿದ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲು ರೈತರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರು ಮುತ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಕರಪತ್ರ

೪೮. ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮ ಕನ್ನಡ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ೧೨.೬.೨೦೦೦ ರಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೪೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೫.೮.೨೦೦೩), ಸಿ.ಇ.ಟಿ. ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವಿರುದ್ಧ ಧರಣಿಗಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿ

೫೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., ಮೇಲಿನದೆ

೫೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೯೭೯), ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಮತ್ತು ಹಾವನೂರ ವರದಿ, (ಹಾವನೂರ ವರದಿ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂ: ದೇವೇಂದ್ರ ದೇಸಾಯಿ), ಪು:೬೦

೫೨. ಆನೆ, ಕತ್ತೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಿಷೇದಾಜ್ಞೆ, (೨೫.೯.೧೯೭೭), ಪ್ರಜಾವಾಣಿ

೫೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (?), ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿ: ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಿ, (ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧–೯೩, ಸಂ:ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ), ಪು:೨೧೧, ೧೯೪೯ ರಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರ್ಟಿಕಲ್೧೬(೪) ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಂಥ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು. ಅಂಥದ್ದೇ ಒಂದು ನಿಯಮ ಆರ್ಟಿಕಲ್ ೧೫ ರಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಡದೇ ಕೇವಲ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಂಥದ್ದು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು.

೫೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (?), ಮೀಸಲಾತಿ, (ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧–೯೩, ಸಂ:ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ), ಪು:೨೨೦

೫೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (?), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೨೩೪

೫೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೯೮೨), ಮೀಸಲಾತಿ ಬೇಕೆ? (ಮೀಸಲಾತಿ ಬೇಕೆ? ಬರಹಗಾರರ–ಸಮಾಜ ಸೇವಕರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಸಂ:ಟೀಕೆಹಳ್ಳಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ), ಪು:೧೬

೫೭ ಮಾನವ ಓದುಗರಿಗೊಂದು ಪತ್ರ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್–ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೬೯ ರ ಮಾನವ ಮಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ಪ್ರಕಾಶಕರಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರ

೫೮. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ೧೭.೧೧.೧೯೭೨ ರಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರ

೫೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (ಸಂ.), (?), ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಏಕೆ ಬೇಕಾಯ್ತು?, ನಮ್ಮ ನಾಡು (ವಾರಪತ್ರಿಕೆ), ಪು:೨

೬೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೪.೮.೨೦೦೩), ಮತ್ತೆ ರೈತ ಚಳವಳಿಗೊಂದು ವಾರ್ತಾಪತ್ರ ಏಕೆ ಬೇಕು? (ಸಂಪಾದಕೀಯ), ನಮ್ಮ ನಾಡು, ಪು:೨

೬೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೭.೭.೨೦೦), ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಮಂಡನೆ, ಕನ್ನಡ ಟೈಮ್ಸ್, ಪು:೩

೬೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೬), ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಸಂ: ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೨೮೧

೬೩. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಚಿಂತಕರ ಚಾವಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ೨೬.೨.೧೯೮೬ ರಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಮಾತನಾಡಿರುವುದು.

೬೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ.ಎಂ.ಡಿ., (೭೪.೧೯೭೪), ಭಗವಾನ್ ಬಾಬಾ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು, ಆಂದೋಲನ (ವಾರಪತ್ರಿಕೆ), ಸಂ:ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ, ಪು:೧

೬೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?) ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧-೯೩, (೨೯.೩.೧೯೯೩ ರಂದು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ), ಪು:೧೬೧

೬೬ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೧೫೯

೬೭ ಬಂಡೀಯಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗಸೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೧.೨.೨೦೦೧ ರಂದು 'ಸ್ವಯಂ ಮರ್ಯಾದೆ ವಿವಾಹ' ಮಾಡಿಸುವಾಗ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ

೬೮. ಮೇಲಿನದೆ

ಅಧ್ಯಾಯ–ನಾಲ್ಕು

ಕೃಷಿ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಂಘ: ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟದ ನೆಲೆಗಳು

೪.೧.'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಹುಟ್ಟು

೪.೨. ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತ

೪.೩. ಕೃಷಿ ನೀತಿಗಳು ಹಾಗೂ ರೈತರ ಪ್ರತಿರೋಧದ ನೆಲೆ

೧. ಕರನಿರಾಕರಣೆಯ ಚಳವಳಿ

೨. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯ ಜಾಥಾ

೩. 'ಕರಾಳ ದಿನ'ದ ಆಚರಣೆ

೪. ಜಪ್ತಿ ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿ

೫. 'ಮರುಜಪ್ತಿ' ಚಳವಳಿಯ ಕ್ರಮ

೬. ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪಿಕೆಟಿಂಗ್

೭. ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ಲಂಚದ ಆಸ್ತಿಯ ಜಪ್ತಿ

೮. 'ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸೌಧ ಎಬ್ಬಿಸಲು' ಕರೆ

೯. ಗ್ರಾನೈಟ್ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸೊಲ್ಲು

೧೦. 'ನೀಲಗಿರಿ ಕೀಳಿರಿ' ಚಳವಳಿ

೧೧. ಲೆವಿ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿ

೧೨. ರೈತರ ಮೇಲಿನ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ

೧೩. ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆಗಾಗಿ ಧರಣಿ

೧೪. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರೈಲು ಮತ್ತು ರಸ್ತೆ ರೋಕೋ–೧

೧೫. 'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು' ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ

೧೬. 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾಯಿದೆ' ತಿದ್ದುಪಡಿ ವಿರುದ್ಧ ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ರೈತರ ಪಾದಯಾತ್ರೆ

೧೭. ರೈತ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿ ಖಂಡಿಸಿ 'ಜೈಲ್ ಭರೋ'

೧೮. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ 'ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ'

೧೯. ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ರಸ್ತೆ ತಡೆ–ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿ–೨

೨೦. ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ

೨೧. 'ಬಗರ್ ಹುಕುಂ' ಹಾಗೂ ಪಟ್ಟಾ ವಿತರಣೆ

೨೨. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ರಸ್ತೆ ತಡೆ–ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿ–೩

ಬ್ರಿಟಿಷರು ೧೯೪೭ಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳು ರೈತರನ್ನು ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವರ ಶ್ರಮದ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ದೇಶದ ಜೀತದಾಳುಗಳಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಭಾರತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ನಂತರವೂ ಅವರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರಿವರ್ಗ ಅವರ ಲೂಟಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳಂತೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಸಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಲೂಟಿಯ ಪರಿಕ್ರಮಗಳು ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಲೂಟಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ಲೂಟಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಜನರ ಜಂಟಿ ಲೂಟಿಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಇಂಥ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ ಬೆಲೆ ನೀತಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನೀತಿ, ರೈತರ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಚರಾಸ್ತಿಗಳ ಜಪ್ತಿ, ಲೆವಿ ನೀತಿ, ಕೃಷಿ ಸಾಲ ನೀತಿ, ಕಂದಾಯ ನೀತಿ, ಬರ ಪರಿಹಾರ ನೀತಿ, ತೆರಿಗೆ ನೀತಿ, ನೀರಾವರಿ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್‌ರಾಜ್ಯ ಧಾನ್ಯ ಸಾಗಾಣಿಕಾ ನಿರ್ಬಂಧ ನೀತಿ ಇನ್ನು ಮುಂತಾದವೂ ಸೇರಿವೆ. ಇವುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ'ಯ ಅಳವಡಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳು ಸಹ ಸೇರಿದ್ದವು. ಆದರೆ ದೇಸಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಜಾಗೃತರನ್ನಾಗಿಸುವ ತುರ್ತು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯ ಅಡಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದದ್ದು 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವುದರ ಮುಖೇನ. ಹೀಗೆ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ರೈತರನ್ನು ಜ್ಞಾನಪ್ರಪಂಚ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಷರಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದಿದ್ದವರನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದುಂಟು. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಲೋಪದೋಷಗಳು, ಶೋಷಣೆಯ ನೆಲೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಭಾರತದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗೆ ಜೀತದಾಳಾಗಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಚಳವಳಿಯ ಮೂಲಕವೇ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಲವು ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಕರನಿರಾಕರಣೆ, ಪಿಕೆಟಿಂಗ್, ಮರುಜಪ್ತಿ, ರಸ್ತೆ ತಡೆ-ರೈಲು ತಡೆ, ಪಾದಯಾತ್ರೆ, ಜೈಲ್ ಭರೋ, ಅಸಹಕಾರ, ಬಹಿಷ್ಕಾರದಂಥ ಚಳವಳಿಯ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇಂಥ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ರೈತ, ಕೃಷಿಕೂಲಿಕಾರ, ಮಹಿಳೆ, ಯುವ ಜನತೆಯು ಆಯಾ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪.೧. 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಹುಟ್ಟು

ಏಕೀಕರಣೋತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರಬಲವಾದ ಹೋರಾಟಗಳು ನಡೆದಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ರೈತರ ಹೋರಾಟವೆಂದು ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೊಡಕುಗಳು ಇವೆ. ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅದನ್ನು 'ಗೇಣಿ ಹೋರಾಟ' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದುಂಟು. ಅದಾದ ನಂತರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟಗಳು ನಡೆದಿವೆಯಷ್ಟೆ. ಸಿಪಿಎಂ ಹಾಗೂ ಸಿಪಿಐ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದರೂ ಅವು ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದವರೆಗೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದು ನಂತರ ಹಿನ್ನಡೆಯನ್ನು ಕಂಡವು. ಇದಕ್ಕೆ ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳೇ ಕಾರಣ. ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರೈತರ ಮೇಲೆ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೇರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಉಂಟು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮೇಲೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಕೂಡ ಗಾಢವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅರವತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್, ತೇಜಸ್ವಿ, ಸುಂದರೇಶ್ ಹಾಗೂ ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಮುಂತಾದವರು ಲೆವಿ ನೀತಿ ವಿರೋಧಿಸಿ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹೋರಾಟಗಳು ಆರಂಭಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ನಂತರದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ೧೯೬೮ ರಲ್ಲಿ 'ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖೇನ ಕೃಷಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಖಿಲಭಾರತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ರೈತ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟಿಗೂ ರೈತನ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶೋಷಣೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಚ್ಚರಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಮುಖೇನ. ೧೯೭೦ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘ'ವು ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರೂಪ ಪಡೆದು ಸಾಲ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆಗಳ ಬೆಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿರೋಧಿಸುವಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದು ರೈತರ ಸಮಗ್ರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಹೋರಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಅದರ ಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಈ 'ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘ'ದ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಜಾಫರ್ ಅಸ್ಸಾದಿ ಅವರು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾ 'ಕಾರ್ಮಿಕ ಹೋರಾಟ'ದಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ವಿಶೇಷವೇನಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೧]

ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಅವರ ಬಳಗ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಮುಖೇನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಳವಳಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿತು. ಆದರೂ ಈ ನಡುವೆ ಅವರಲ್ಲಿ ರೈತ ಪರ ಕಾಳಜಿಯೇನು ಕಡಿಮೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈತ ಸಂಘವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅಂದೇ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಅದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿಯೇ. ಎಂಡಿಎನ್, ತೇಜಸ್ವಿ, ಸುಂದರೇಶ್, ಕೋಣಂದೂರು ಲಿಂಗಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀರಾಮ್ ಮುಂತಾದ ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನ ಮೂಡಿಗೆರೆಯ ಬಸ್‌ಸ್ಟ್ಯಾಂಡ್ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದ ಟೆಂಟ್ ಸಿನಿಮಾ ಮಂದಿರದ ಒಳಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು.[೨] ಇದು ರೈತ ಸಂಘದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. ಹೀಗೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರೈತರ ಬವಣೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಧಾರೆಗೆ ತರುವ ಕಾಳಜಿ

ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ರೈತ ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸಲು ಕೂಡ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ 'ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘ'ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಆರಂಭಿಸುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಎಲ್ಲ ರೈತಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿಗೆ ತರುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರು ಅದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ನಿಭಾಯಿಸಿದ್ದರು. ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರಿಂದ ಧನಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರು–

> "ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪನವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ರೆ ಅವರಿಂದ ನಿಮಗೇನೂ ಲಾಭವಾಗಲಾರದು. ಅದೊಂದು ೧೮ ಎಕ್ರೆಯವರ ಸಂಘವಾಗಬಹುದು. ಏನಾದರೂ ಬೇರೆ ತರಹೆ ಆಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ"[೩]

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಸಮಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಸಲಹೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರ ಸಂಘ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಭೂ ಮಿತಿಯನ್ನು ೧೮ ಎಕರೆಗೆ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ.

'ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟ'ವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಕಿಷನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್ ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಯುವ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ೧೫.೧೨.೧೯೭೩ ರಂದು ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ 'ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟ'ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.[೪] ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರೆ, ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ಸಂಚಾಲಕರಾದರು. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಘಟಕದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಹೊತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಒಕ್ಕೂಟವು ರೈತರ ಮನೆ ಜಪ್ತಿ, ಲೆವಿ ನೀತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಬತ್ತದ ಅಂತರ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಗಾಣಿಕಾ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಲು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿತು. ಆದರೆ ಒಕ್ಕೂಟವು ಕಾಫಿ, ಏಲಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಯಿತು. ಇತರೆ ಬೆಳೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸದೆ ಇದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.[೫] ಆದರೂ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮನವಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯು ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದನೆ ದೊರೆತ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಚಳವಳಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ತಟಸ್ಥವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಈ ನಡುವೆ ಲೆವಿ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳು ಆಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ರೈತರಿಗೆ ಸಮನಾದ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನೇ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರೂ ಕೂಡ ಒತ್ತಾಯಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘದ ಇಂಥ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ೨೫ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇದು ಕಾಲಾ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾದ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಅಂಶಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವೇ ಹೊರತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿಷಯವನ್ನು

ಎತ್ತುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಅವು ಶ್ರೀಮಂತ ರೈತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಹಾಗೂ ವರ್ಗೀಯ ಸೀಮಿತತೆ ಇತ್ತು ಎಂಬುದು ಹಲವರ ವಾದ. ಇಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯೇ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ರೈತರ ಇನ್ನಿತರೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೂ ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಬಹುತೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ನಾಡಿನ ರೈತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವಂಥವು(ಕೃಷಿ ಸಾಲ ರದ್ದು, ಕಡಿಮೆ ಬಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಲ, ವಿದ್ಯುತ್ ದರದಲ್ಲಿ ಕಡಿತ, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬೆಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದವು).

'ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘಟನೆ'ಯೊಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತು. ೧೯೭೭ರಲ್ಲಿ ಅದರ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆ, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆ ಬೆಲೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮ್ಯತೆ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಗೆ ನ್ಯಾಯೋಚಿತ ದರ, ಖಾಸಗಿ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇದು ಅಂಥ ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಈ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಸಮಾವೇಶಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವೇ ಹೊರತು ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ೧೯೮೦ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಲಪ್ರಭಾ ರೈತರ ಹೋರಾಟದ ಪರಿಣಾಮವೇ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಚಾಲನೆಗೆ ದೊರೆತದ್ದು. ಮಲಪ್ರಭಾ ನದಿಗೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸವದತ್ತಿ ಹತ್ತಿರ ಮುನವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಣೆಕಟ್ಟೆಯ ನೀರು ಕೇವಲ ನವಲಗುಂದ, ಸವದತ್ತಿ ಹಾಗೂ ರಾಮದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪೂರೈಕೆಯಾದದ್ದು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆ ಅಪೂರ್ಣವಾದಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರು ತಲುಪಿದ್ದು ಮಾತ್ರ ೧೯೭೬ ರಲ್ಲಿ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ ಈ ಅಣೆಕಟ್ಟೆಯ ನೀರು ಅಗತ್ಯ ಮೀರಿ ಹರಿದು ಮಣ್ಣು ಸಾರ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ನೀರು ಹರಿಯದೆ ಜನತೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದರು. ನೀರಿನ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು(ಬೆಟರ್‌ಮೆಂಟ್ ಲೆವಿ) ೧೯೭೪ ರಿಂದ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನೀರಿನ ಕರವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಭರಿಸಲೇಬೇಕಿತ್ತು.

ನೀರಾವರಿ ಒದಗಿದ ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಆಯಾಮವೂ ದೊರೆಯಿತು. ಇಡೀ ಮಲಪ್ರಭಾ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ 'ಸಂರಕ್ಷಕ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ'ಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ನಿರಂತರ ನೀರಾವರಿ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಬಳಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಬೆಳೆಗಳನ್ನೂ ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಮೂಲ ತಳಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವರಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹತ್ತಿ, ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಜೋಳ, ನೆಲಗಡಲೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ, ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ, ರಸಗೊಬ್ಬರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವರಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹತ್ತಿಗೆ ಗರಿಷ್ಠ ಲಾಭ ದೊರೆತಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡ ಇತರೆ ರೈತರು ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಗಾರರನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲು ಸರ್ಕಾರದ ಉತ್ತೇಜನವೂ ಇತ್ತು. ಕೃಷಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಉಪಕರಣಗಳು, ರಸಗೊಬ್ಬರ, ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಗಳ ಬೆಲೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ರೈತರು ಸಾಲಗಾರರಾದರು. ಹತ್ತಿಯ ಬೆಲೆಯೂ ಕ್ರಮೇಣ ಕುಸಿದು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗದಷ್ಟು ರೈತರು ಸಾಲಗಾರರಾಗಿ ದಿವಾಳಿಗಳಾದರು. ಒಂದೆಡೆ ನೀರಾವರಿ ತೆರಿಗೆ ಮೂರು ಪಟ್ಟು ಆಗಿದ್ದರೆ, ಲೆವಿ ನೀತಿಯು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ರೈತರನ್ನು ಬಾಧಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕುರಿತು ಎಸ್. ಆರ್.ಬೊಮ್ಮಾಯಿ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ ಸಮಿತಿ ಸ್ಥಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ನಡೆಸಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನು ತನ್ನ

ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ತನ್ನ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳು ರೈತ ಸಂಘಟನೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ೧೯೮೦ರ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದದ್ದೇ 'ಮಲಪ್ರಭಾ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶ ರೈತರ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'. ಈ ಸಮಿತಿಯ ಮುಂದಾಳುಗಳಾಗಿ ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪ ಹೊಸಕೇರಿ, ವಿ.ಎನ್.ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಎಸ್.ಎ.ಪಾಟೀಲ್, ಬಿ.ಆರ್.ಯಾವಗಲ್, ಬಿ.ಬಿ.ಗಾಣಿಗೇರ್, ಬಿ.ಆರ್.ಪಾಟೀಲ್ ಹಾಗೂ ಬಿ.ಎಚ್.ಕುಪ್ಪಣ್ಣನವರ್ ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು. ಇವರು ೩.೪.೧೯೮೦ ರಂದು ಅಲಗವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಹೋರಾಟದ ರೂಪು-ರೇಷೆಗಳನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಇದು 'ಕೇಂದ್ರ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'ಯ ರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು.[೬] ನರಗುಂದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಗುಂಡೂರಾವ್ ಅವರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದಾಗ ಸಮಿತಿ ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಯಾವುದೇ ತುರ್ತು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ವಿಫಲವಾಯಿತು.

ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿ ಸುಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ರೈತರ ಬವಣೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಅರೆಬೆತ್ತಲೆ ಮೆರವಣಿಗೆ, ಬಾರುಕೋಲು ಚಳವಳಿಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕರ ನಿರಾಕರಣೆ ಚಳವಳಿಗೆ ಕರೆ ನೀಡುವ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ೧೯.೬.೧೯೮೦ ರಂದು ನರಗುಂದ(ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ)ದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ 'ರೈತ ಮತ್ತು ರೈತ ಕೂಲಿಕಾರರ ಸಂಘ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕಿಳಿದರು. ಆದರೂ ಇತ್ತ ಸರ್ಕಾರ ಗಮನಹರಿಸದೆ ಇದ್ದುದು ಎಲ್ಲರನ್ನು ರೊಚ್ಚಿಗೆಬ್ಬಿಸಿತು. ೩೦.೬.೧೯೮೦ ರಂದು ನರಗುಂದದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೦,೦೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾವೇಶಗಳು ನಡೆದವು. ನರಗುಂದ, ರೋಣ, ಸವದತ್ತಿ, ನವಲಗುಂದ, ರಾಮದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ರೈತರು ಜುಲೈ ವೇಳೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ೨೩ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಮನವಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗೆ ಸಮಿತಿ ಸಲ್ಲಿಸಿತು.[೭]

ಇತ್ತ ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ೧೯೮೦ರ ಜೂನ್‌ನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದದ್ದೇ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ರೈತ ಸಭಾ'. ಇದು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ರೈತರ ಮೇಲಿನ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಇಬ್ಬಂದಿ ಬೆಲೆ ನೀತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ರೈತರ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಸನದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಿತು. ರೈತರನ್ನು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಘಟಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೋರಾಟ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದ್ದು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ.[೮] ೨೧.೭.೧೯೮೦ರಂದು ನರಗುಂದ, ನವಲಗುಂದ(ಧಾರವಾಡ) ಹಾಗೂ ಸವದತ್ತಿ(ಬೆಳಗಾಂ)ಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಬಂದ್ ಆಚರಿಸಲು ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಹೋರಾಟ ಸವದತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯುತವಾಗಿ ಸಭೆ ನಡೆದರೆ, ನವಲಗುಂದ ಹಾಗೂ ನರಗುಂದದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಎರಡೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ತಲಾ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಗೋಲಿಬಾರಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಪೊಲೀಸರ ಲಾಠಿ ಚಾರ್ಜು ಹಾಗೂ ಗೋಲಿಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಡಿದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೫ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಹಲವರು ರಾಜಕೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು-

"ಈ ಚಳವಳಿಯ ದುರ್ಲಾಭ ಪಡೆಯಲು ಕೆಲವೊಂದು ಜನ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಮೊಸಳೆ ಕಣ್ಣೀರುದುರಿಸಲು ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಾವು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿರುತ್ತೀರೆಂದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಲಾರೆ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಎನ್.ಬಿ.ಪೂಜಾರ ವಕೀಲರು ನವಿಲಗುಂದದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸಪ್ಟೆಂಬರ್೨,೩,೪ ರಂದು ಕರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಈ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಎಸ್.ಎಮ್.ಜ್ಯೋಶಿ ಬರುವರಂತೆ. ಮತ್ತು ನವಿಲಗುಂದದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರೈತರ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ರೈತರನ್ನು ಕೂಡಿಸಲು ನನಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶವಾಗುವುದು ನನಗೆ ಕೆಟ್ಟದೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ತಾವು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ರೈತರ ಸಂಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಈ ಎಲ್ಲ ಮಹಾನುಭಾವರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಾಗ ಮೌನವಾಗುತ್ತಾರೆ"[೯]

ಎಂದು ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಚಪ್ಪ ಬೆಟಸೂರು ಅವರು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ನಂತರವೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು. ನರಗುಂದ ಹಾಗೂ ನವಲಗುಂದ ಹೋರಾಟದ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನೇರವಾಗಿ ಈ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಈ ಹೋರಾಟ ಸರ್ಕಾರದ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ೩೦.೭.೧೯೮೦ ರಂದು ರೈತರಿಗೆ ೮೫ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ರಿಯಾಯಿತಿಯಾಗಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಹೋರಾಟ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯ ಮುಖ್ಯ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ, ಮುಂದಿನ ಹೋರಾಟದ ಬಗೆಗೆ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ೧೧.೮.೧೯೮೦ ರಂದು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ೧೭ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ರೈತ ಸಂಘದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಸಭೆ ಕರೆದಿದ್ದರು. 'ಮಲಪ್ರಭಾ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'[೧೦] ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ, ರಾಯಚೂರು, ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಜಂಟಿ ಸಭೆ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನವಲಗುಂದ, ನರಗುಂದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಈಡೇರುವವರೆಗೂ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅಂದು ಸುಂದರೇಶ್(ಶಿವಮೊಗ್ಗ), ರೇವಣಸಿದ್ದಯ್ಯ(ಬಳ್ಳಾರಿ), ಕುಂದರನಾಡ ಪಾಟೀಲ(ಬೆಳಗಾಂ), ಎಂ.ಪಿ.ಪ್ರಕಾಶ್(ಹೂವಿನಹಡಗಲಿ) ಹಾಗೂ ರಾಯಚೂರು, ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಈ ಸಭೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ನರಗುಂದದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದುವು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ರೈತರಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂಥ ಪ್ರಮುಖವಾದ ೨೩ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸಿದ್ದು. ನಂತರ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ೧೯ನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ರೈತ ಹೋರಾಟವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ನವಲಗುಂದ ಹಾಗೂ ನರಗುಂದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೂ ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿವೆ. ನಂತರದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಹೋರಾಟ ಎಬ್ಬಿಸಿದ್ದ ಕಾವು ಎಲ್ಲ ರೈತಪರ ಕಾಳಜಿ ಉಳ್ಳ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೆಳೆಯಿತು. ಇದು ಸಫಲವಾಗುವಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ 'ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘ'ವು ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ 'ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘ' ತನ್ನ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇದರ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ರೂಪುತಳೆದದ್ದು 'ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘ'. ಹೀಗೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖೇನ ಎಲ್ಲ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲ ರೈತರೂ ಸೇರಿ 'ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘ'ವು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಯಿತು. ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದರೆ ಜನ ಶ್ರೀಮಂತ ರೈತರ ಹೋರಾಟ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವರೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ರೈತರೆಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯಬಹುದೆಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಈ ಮೂಲಕ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ಕ್ಕೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. 'ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘ'ವೂ ೧೯ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮುಖೇನ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಹಾಗೂ ವಿಭಿನ್ನ ರೈತಸಂಘಟನೆಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದವು. ನೀರಿನ ತೆರಿಗೆ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತೆರಿಗೆ, ಕಂದಾಯದ ರದ್ದತಿ ಹಾಗೂ ಮನ್ನಾ, ತುಲನಾತ್ಮಕ ಬೆಲೆ ಹಾಗೂ ಗೊಬ್ಬರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿತ ಮುಂತಾದ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆರಂಭವಾದದ್ದೇ ೧೬.೮.೧೯೮೦ ರಿಂದ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯ ಕಛೇರಿ ಮುತ್ತಿಗೆ. ಸರದಿ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ೧.೯.೧೯೮೦ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ರೈತರ ರ್‍ಯಾಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೂ ಮೀರಿ ೨೫,೦೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ತಮಿಳುನಾಡು ರೈತ ಮುಖಂಡರಾದ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ನಾಯ್ಡು, ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತಿತರರು ಸರಳ ವಿಚಾರ, ಸರಳ ನಿರೂಪಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ರೈತರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿ. ರೈತರು ಯಾಕೆ ಸಂಘಟಿತರಾಗಬಾರದು? ಎಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರೈತರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅಣಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. 'ಹಸಿರು ಶಾಲ'ನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ.

ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ವೀರಪ್ಪಮೊಯ್ಲಿ, ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಮತ್ತಿತರರು ರಾಯಭಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ರೈತ ಮುಖಂಡರು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂಬುದು ಬಹುತೇಕ ರೈತ ಮುಖಂಡರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಸುಂದರೇಶ್, ನಾಗರಾಜ್ ಹಾಗೂ ಭದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿದಾಗ 'ನನ್ನಿಂದ ಈ ರೈತರನ್ನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಏಗಕ್ಕಾಗಲ್ಲ' ಅಂತ ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೧೧] ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದ ರೈತರ ಬಗೆಗಿನ ತುಡಿತ ಹೊಸದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ನೋಡಲಾಗದು. ರೈತ ಚಳವಳಿ ತಮ್ಮ ಜೊತೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು–

> "ರೈತ ಚಳವಳಿ ಜೊತೆ ನಾನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ನನ್ನ ಜೊತೆ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇಷ್ಟೆ. ರೈತ ಸಂಘ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ನಾನು ಸುಂದರೇಶ್, ತೇಜಸ್ವಿ, ಶಾಮಣ್ಣ ಮತ್ತಿತರರು ರೈತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಾವೆಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಂತರ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಆಸೆ ಪಡದೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಕೃಷಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದು; ಕಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು"[೧೨]

ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ.

ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರು ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬೆಳಗಾಂನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಧರಣಿಯನ್ನೂ ಬೆಂಬಲಿಸಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಛೇರಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಬೃಹತ್ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ ಹೋರಾಟವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವ ಆಶಯವಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಲಂಕೇಶ್, ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ರಾಮದಾಸ್, ಮಲ್ಲೇಶ್, ಕುಂದರನಾಡ ಪಾಟೀಲ್ ಮುಂತಾದವರು ಮಾತನಾಡಿ ರೈತರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದುದರಿಂದ ಅದೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಭೆಯಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಭೆಯನ್ನು ಕಿಷನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್ ಹಾಗೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಸಂಘಟಕರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಆರೋಪವೂ ಇದೆ.[೧೩] ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ರೈತರ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಯೇ ಈ ಹೋರಾಟದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಅದೇ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವ ಹಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದ ಜಾರ್ಜ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್ ಅವರಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅವಕಾಶ ನೀಡದೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದು ಅವರೊಬ್ಬ ರಾಜಕಾರಣಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ. ಇದೆಲ್ಲದರ ನಡುವೆ ರೈತರ ೪೮ ದಿನಗಳ ಸರದಿ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮುಗಿದು, ಮರುದಿನದಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭವಾದದ್ದು. ಅದು ಗಾಂಧಿ ಭಾವಚಿತ್ರ ಹಿಡಿದು ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ವಾಹನಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವ 'ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ'. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಇದು ವ್ಯಾಪಕವಾಯಿತು. ಬಂಧಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರೈತರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜೈಲುಗಳೆಲ್ಲ ಭರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬೆಳಗಾಂ ಜೈಲುಗಳಿಗೂ ಬಂಧಿತ ರೈತರನ್ನು ರವಾನಿಸಿದ್ದರು. ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ವ್ಯಾಪಾರ-ವಹಿವಾಟು ಎಲ್ಲವೂ ನಿಂತಿದ್ದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಹಾಲು, ಹಣ್ಣು, ತರಕಾರಿ, ದವಸಧಾನ್ಯಗಳು ಸರಬರಾಜು ಆಗದೆ ಚಳವಳಿಯ ಬಿಸಿ ನಗರದವರಿಗೂ ತಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಪರದಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಪೊಲೀಸರು ಹಾಗೂ ಜೈಲರುಗಳಿಗೂ ಇಂಥ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಭಾಯಿಸಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳಷ್ಟು ರೈತರನ್ನು ಬಂಧಿಸದೆ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಜೈಲುಗಳೆಲ್ಲ ರೈತರಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಬಯಲುಗಳು ಬಂದೀಖಾನೆಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ರೈತರು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೆದರದೆ ಇದ್ದುದು ಆಳುವ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತಲೆನೋವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು.

ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗದೇ ರೈತ ನಾಯಕರು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೮ ರಂದು ತುರ್ತು ಸಭೆ ಸೇರಿ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೦ ರಿಂದ ಚಳವಳಿಗೆ ಹೊಸ ತಿರುವು ಕೊಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು.[೧೪] ಈ ತೀರ್ಮಾನ ರೈತ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವಂತಿದೆ. ಹೋರಾಟವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ತರಬೇತಿ ನೀಡದೆ ಆತುರದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದು ಕೂಡ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕಛೇರಿಗಳ ಪಿಕೆಟಿಂಗ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸಲಾಯಿತು. ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಚಳವಳಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಮತ್ತೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹಾಗೂ ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರವು ಉದಾಸೀನ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತಳೆದಿತ್ತು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣವನ್ನೂ ನೆಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರೈತ ನಾಯಕರು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೨ ರಂದು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅಂತೂ ಚಳವಳಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ತೆರೆ ಬಿತ್ತು. ಈ ಹೋರಾಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಸುಮಾರು ೧೦,೦೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ ರೈತರನ್ನು ಜೈಲಿಗೆ ತುಂಬಿದ್ದೂ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರೈತ ಕಾರ್ಮಿಕರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ

ಸಂಗತಿ. ರೈತರು ಜೈಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಗೌರವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದರು. ಈ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಪಕ್ಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾಸನ, ಭದ್ರಾವತಿ, ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾಂ, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಬೆಂಬಲವೂ ದೊರೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಚಳವಳಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ತೀವ್ರವಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಲ್ಲದೆ ರೈತ ನಾಯಕರು ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದು ಅವರ ದ್ವಂದ್ವ ನಿಲುವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸದೆ ಇರದು. ಆದರೆ ಈ ಹೋರಾಟ ಮುಂದೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

'ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘ' ಹೀಗೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತ್ತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 'ಮಲಪ್ರಭಾ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ' ತನ್ನ ಮಹತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಇದೆ. ಚಳವಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೭ ರಂದು ರೈತ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಮಾತುಕತೆಗೆ ಕರೆದಿದ್ದರು. ಈಗಾಗಲೇ ಒಪ್ಪಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ೧೯ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂಥವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದರಿಂದ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೬ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶೇಷಾದ್ರಿಪುರಂ ರಸ್ತೆಯ ಹೋಟೆಲೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಈ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವ್ಯಾಪಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಸಂಘಟಿಸುವುದರ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೇ 'ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ರೈತ ಸಭಾ'ವೂ ಮಿಳಿತಗೊಂಡಿತು. ಹಂಗಾಮಿಯಾಗಿ ಮಾಜಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಬೇಡಿಕೆಗಳು' ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ 'ಒತ್ತಾಯಗಳು' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸಲು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ನ ಹಾಕುತ್ತಿರುವ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯಾರ ಬಳಿಯೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ರೈತರು ಯಾರ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿಯೇ ಇದರ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಅಡಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಈ ಪದವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದು. ಹೀಗೆ ಅಂತಿಮಗೊಂಡ ೧೯ ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೭ರಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು.[೧೫] ನಂತರ 'ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'ಯೇ ೧೯೮೧ ರಿಂದ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದು. ಮುಂದೆ ರೈತ ಹೋರಾಟ ಮೇಲಿನ ೧೯ ಒತ್ತಾಯಗಳ ಸುತ್ತ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಒತ್ತಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ರೈತ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಒಂದೇ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದು.

ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಸಹಜ. ಆಗ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪನವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಬಹುಜನರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪನವರು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಗಾಂಧಿವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ರುದ್ರಪ್ಪನವರನ್ನೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ರುದ್ರಪ್ಪನವರು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರೆ, ಸುಂದರೇಶ್ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ, ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ

ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಂದಾಳತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ 'ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘ'ದ ನಾಯಕರು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದವರೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾದದ್ದು. 'ಮಲಪ್ರಭಾ ರೈತ ಹೋರಾಟ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ' ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ದೂರ ಇಡಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಆರೋಪವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ನಡೆದದ್ದು. ಬಹುಶಃ ಇವರು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ. ಆದುದರಿಂದ ಇವರು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾದದ್ದು. ಬಹುತೇಕ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢವಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಂತ ಮುಖಂಡರ ಕೈಗೆ ಸಂಘಟನೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲಾ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಹಾಗೂ ರೈತ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತತೆಗಳಿರದೆ ವ್ಯಾಪಕತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ೧೯ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ೧೨ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಪರಿಹರಿಸುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ನೇತೃತ್ವದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣದ ನುಣುಚಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಪರಿಹರಿಸಿದ್ದು ಎರಡು ಮಾತ್ರ.

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಒಂದು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್, ರುದ್ರಪ್ಪ, ಸುಂದರೇಶ್, ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಮುಂತಾದವರ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಯೇ ಇದೆ. ಜೆ.ಪಿ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ, ಅದು ಮತ್ತೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ನಿಲುವುಳ್ಳ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೆಳೆಯಿತು. ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಎರಡನೆಯ ಸಂದರ್ಭ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಹೀಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಧೋರಣೆ ರೈತ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು.

೪.೨. ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತ

'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ವು ಗಾಂಧಿಪ್ರಣೀತ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ನೇರ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ವರೂಪಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಮುಖೇನ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೇ ಅಂತಿಮ ಗುರಿ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಅಂತಿಮ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ'ದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು.

ರೈತರು ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಸಮುದಾಯದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಘಟನೆಯು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಅನೇಕ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂಥ ಹಲವಾರು ಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ರಚಿಸುವ ಆಲೋಚನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವು ಹೊರಗುಳಿಯುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ

ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸಮಾಲೋಚನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ 'ನಾವು' ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುವವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರ ಐಡೆಂಟಿಟಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು.

'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇವುಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಆಧರಿಸಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಹಾಗೂ ಪಿತೃಪ್ರಭುತ್ವದಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಇತರೆ ಸ್ವರೂಪಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ತಾರತಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಶೋಷಣೆಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವಂತೆ ತೊಡಗಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ತೊಡೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆದರ್ಶದ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಮುಖೇನ ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಆರ್ಥಿಕತೆ, ರಾಜಕಾರಣ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನೇ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು. ಇದು ಒಂದು ಸೀಮಿತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಚಳವಳಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರೈತರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಧೋರಣೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮನೋಚಿಂತನೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಭಾರತದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಂಗಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯಿಂದ ಹೊರತರುವುದರ ಕಡೆಗೆ. ಭಾರತದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗೆ ರೈತರು, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಸಂಬಳದ ನೌಕರರು ಜೀತದಾಳಾಗಿದ್ದು ಈ ವಿಷವರ್ತುಲದ ನಾಶ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದಿಶ್ಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ದಕ್ಕುವಂಥ ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಎಲ್ಲ ಜನರು ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆರ್ಥಿಕತೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಪೂರ್ಣ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ತಿಳಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಸ್ತಿಮಿತಿ, ಸಮಾನ ಜೀವನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಪದಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಧನೆ, ಜೀವನ ಶೈಲಿಯ ಸಮಾನತೆ ಆ ಮೂಲಕ ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನ ಹಾಗೂ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದು. ಹೆಚ್ಚು ಬಂಡವಾಳ ಬಯಸದ ಯಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಯಂತ್ರದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುವುದೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ. ಇಂಥ ಯಂತ್ರೀಕರಣದಿಂದ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೂ ಸಿಕ್ಕುವಂಥ ಜೀವನಾವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮಾನ ಜೀವನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು. ಯೂರೋ– ಅಮೆರಿಕದ ಆಡಂಬರದ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಮುಖೇನ ಯೂರೋ ಅಮೆರಿಕದ ಯಂತ್ರಗಳ ಮೇಲಿನ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದ

ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಅವರ ಆಲೋಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಆಧುನೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ಣ ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೇ ಘನತೆ-ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿರುವ ಜೀವನಕ್ರಮದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮುಖೇನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ರಾಷ್ಟ್ರವೊಂದನ್ನು ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಸಂಘಟಿತರಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ.

ರೈತರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದ ಗೌರವ, ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ರೈತರನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮುಖೇನ ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರನ್ನು ಆಂದೋಲನದ ಮೂಲಕ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಂಥ ಸಮುದಾಯ ಆಂದೋಲನದಿಂದಲೇ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ತಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಆಲೋಚನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಸತ್ಯ, ನ್ಯಾಯ, ಸಮಾನತೆ, ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಸ್ವಯಂಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಸಮಾನತೆಯ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂಥ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಚನೆಯೇ ಅವರ ನಿಲುವುಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗೂ ನಗರಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಶೋಷಣಾ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ನಗರ ಜೀವಿಗಳಾದ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರಿಗೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ರೈತಾಪಿ ಜನರಿಗೂ ಇರುವ ಶೋಷಣಾ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಹೇಗೆ ಹಳ್ಳಿಯ ರೈತಾಪಿ ಜನರು ಹಾಗೂ ನಗರ ಜೀವಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಕ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ಬಳಕೆದಾರರ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗೆ ಗುಲಾಮರಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ವಂಚನೆಯ ಜಾಲಗಳಿಂದ ಹೊರತರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಚಟುವಟಿಕೆಗಿಳಿದದ್ದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ರೂಪುಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಅದು ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಬೇಕೆಂದು. ಅದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದಾದರೆ-

> "ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಅಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಆದಾಯದ ಅಸಮಾನತೆಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಜೀವನದ ಅಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಅಸಹ್ಯ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಜೀವನ ಕ್ರಮದ ನಾಶ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಮೊದಲ ಕೆಲಸ. ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಒಬ್ಬರೇ ಉತ್ತರ"[೧೬]

ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಅವರು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಗಾಂಧಿ ಅವರ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮುಖೇನ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಮಾನವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲಂಥ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣದ ಸಾಧನೆ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿ. ಎಲ್ಲಾ ಮಾನವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲಂಥ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಚನೆ. ಗಾಂಧಿ ಪ್ರೇರಿತ ದೇಸಿ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳ ಮುಖೇನ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಹಿಂಸೆ,

ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ನಾಗರಿಕ ಅಸಹಕಾರದಂಥ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ದೇಸಿ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆ, ವೈಚಾರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ನಿಲುವು.

೪.೩. ಕೃಷಿ ನೀತಿಗಳು ಹಾಗೂ ರೈತರ ಪ್ರತಿರೋಧದ ನೆಲೆ

'ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'ಯು ಗುಂಡೂರಾವ್ ನೇತೃತ್ವದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರದ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಿದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಒತ್ತಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೂರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪರಿಹಾರ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸಿತು. ಭೂ ಕಂದಾಯ ರದ್ದು, ಕಬ್ಬು, ಬತ್ತ, ರಾಗಿ ಜೋಳ ಮೊದಲಾದ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಮೊದಲಾದ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಲುವು ರೈತರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ತಡವಾಗಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಬೆನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಸಮಧಾನಗೊಂಡ ರೈತರು ಚಳವಳಿ ಮುಂದುವರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಈ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡದ್ದು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ೨೬.೧೦.೧೯೮೦ ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. 'ಕರ ನಿರಾಕರಣೆ ಚಳವಳಿ' ಹೂಡುವ ಬಗೆಗೆ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ.

೧. ಕರ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಚಳವಳಿ

ರೈತರ ಒತ್ತಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ರೈತರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕೊಡುವ ಮನಸ್ಸು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಮನ್ನಾ, ಅನ್ಯಾಯದ ಕಂದಾಯ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಬೆಲೆಗಳು ದೊರೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ರೈತರ ಆಗ್ರಹ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ರೈತರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಥರದ ಸಾಲ, ಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಲೆವಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡದಂತೆ ರಾ.ರೈ.ಸ.ಸ ಕರೆ ನೀಡಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ 'ಕರ ನಿರಾಕರಣೆ' ಚಳವಳಿ ಆರಂಭವಾದದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆತದ್ದು ೧೯೮೦ ನವೆಂಬರ್ ೧೨ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ. ಈ ಚಳವಳಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಸಹಕಾರ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಕಿ ಇರುವ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡದಂತೆ ರಾ.ರೈ.ಸ.ಸ. ಘೋಷಿಸಿತು. ಅಲ್ಲದೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕಿದ್ದ ಭೂ ಕಂದಾಯ, ನೀರಾವರಿ ಕಂದಾಯ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತೆರಿಗೆ, ಕೃಷಿ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಶುಲ್ಕದ ಬಾಕಿಗಳನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡದಂತೆ ಹಾಗೂ ಲೆವಿ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದಂತೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ರೈತರು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ 'ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಸಮಿತಿ' ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಬೆಲೆಗಳು ದೊರೆಯುವವರೆಗೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕನಿಷ್ಟ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಮಾರಕೂಡದು ಎಂಬುದು ಈ ಚಳವಳಿಯ ಆಶಯ. ಆದರೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರು.

ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಬೆಲೆ ಇಳಿದದ್ದು ರೈತರನ್ನು ಸಾಲದ ಹೊರೆಯಿಂದಾಗಿ ಬಳಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು. ಸಾಲ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ರೈತರ ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಜಪ್ತಿ ದಾಳಿ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಈ ದಾಳಿಗಳಿಂದ ರೈತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಹೊಣೆ ರಾ.ರೈ.ಸ.ಸ.ದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹಸಿರು

ಫಲಕಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಹಸಿರು ಫಲಕ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹರಮಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ. ೧೯೮೦ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ. ಈ ಚಿಂತನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದ್ದೇ. ಫಲಕಗಳನ್ನು ಹಾಕುವ ಮುಖೇನ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ಇಲಾಖೆಯ ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ರೈತರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ನಿಗದಿತ ಸಮಯವನ್ನು ನಿಗದಿಮಾಡುವಂಥ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ರೈತರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ರೈತರಿಗೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಒಂದು ನಿಗದಿತ ಅವಧಿ ಇದೆ. ಈ ನಡುವೆ ಅವರನ್ನು ವಿಚಲಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬುದು ಇದರ ಹಿಂದಿದ್ದ ಧೋರಣೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜಪ್ತಿಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಹಸಿರು ಬೋರ್ಡುಗಳು ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟವು. ಅಧಿಕಾರಿ, ಪೊಲೀಸ್ ಎಂದರೆ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದ ರೈತನಲ್ಲಿ ಬಾಗದೆ ಸೆಟೆವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನಧಿಕೃತವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ದಂಡ ವಿಧಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ.

ಈ ನಡುವೆ ರೈತರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಂಡು ಹಳ್ಳಿ-ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಭೆಗಳು ನಡೆದವು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೋರಾಟ ಸಮಿತಿಯ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ರೈತರನ್ನು ಸಂಘಟನೆಗೆ ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಹಣೆಬರಹವೇ ಕಾರಣ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ್ದನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯ ಹುನ್ನಾರಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಂಡವು. ದಿನಗಟ್ಟಲೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಭಾಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರು ಕಾದು ನಿಲ್ಲುವ ಹಂತ ತಲುಪಿದರು. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಿಗೆ ನೀಡದಿರಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಕರೆ ನೀಡಿದರು. ಕೃಷಿಕನಿಗೂ ಅವನ ಬೆಳೆಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ತನ್ನ ಬೆಳೆಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ತಾನೇ ನಿರ್ಧರಿಸದ ಹೊರತಾಗಿ ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿಲುವಿಗೆ ಕೃಷಿಕರನ್ನು ಅಣಿ ಮಾಡಿದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾನದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೨. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯ ಜಾಥಾ

ಮಾಜಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ನರಗುಂದದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆ ಜಾಥಾ ಆಯೋಜನೆಗೊಂಡಿತು. ಜಾಥಾಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸುವಂತೆ ಉಭಯ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷಗಳು, ಲೋಕದಳ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೋರಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಪಿಐ(ಎಂ), ಸಿಪಿಐ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್(ಯು) ಹಾಗೂ ಲೋಕದಳ ಪಕ್ಷಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಗತಿಪರ ಜನತಂತ್ರರಂಗ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡವು. ಇದರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ೧೬.೧.೧೯೮೧ ರಂದು ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರು ನರಗುಂದದಲ್ಲಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ಜಾಥಾ ಫೆಬ್ರವರಿ ೫ಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರು ತಲುಪಿತು. ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ರೈತರ ಜೊತೆಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ರೈತ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸೇರಿ ಮಾಡಿದ ಜಾಥಾ ಇದಾಗಿದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. ಆದರೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಿಂದ

ಯಾವ ಥರದ ಬೆಂಬಲವೂ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳ ಮುಖಂಡರ ಪ್ರೇರಿತ ಚಳವಳಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ. ಈ ಜಾಥಾಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಮನ್ನಣೆಯೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಜಾಥಾಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ ರೈತ ಸಂಘ' ಹಾಗೂ 'ಮಲಪ್ರಭಾ ರೈತ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'ಗಳ ಯಾವ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿಯೇ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ನಡೆಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಹಾಸನ, ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರು, ತುಮಕೂರು ಮುಂತಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಕೋಲಾರದ ಕೆಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕ.ಪ್ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಪ್ರಬಲವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ರೈತರನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿನ್ನಡೆಯಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೩. 'ಕರಾಳ ದಿನ'ದ ಆಚರಣೆ

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಆಗಸ್ಟ್ ೧೫ ರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಈ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡದ್ದು ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ೨೫.೭.೧೯೮೧ ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಆಮದು, ರೈತರ ಚರಾಸ್ತಿಗಳ ಜಪ್ತಿ ನೀತಿಗಳೇ ಈ ಥರ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು. ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನಾಚರಣೆಯ ಸಂಭ್ರಮ ಇದ್ದರೆ ರೈತ ಸಂಘ ಆ ದಿನ ರೈತ ಹುತಾತ್ಮರ ಸ್ಮರಣೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮುಖೇನ 'ಕರಾಳ ದಿನ'ವನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ರೈತರು ದೇಶದ ಮಾಲೀಕರು. ಅವರಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರಕದೆ ಇದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಅಸಮಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದದ್ದು. ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಬ್ಯಾಡ್ಜ್ ಧರಿಸಿ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಬರಗಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಮೂರು ನಿರ್ಣಯಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದವು. 'ರೈತರೇ ದೇಶದ ಮಾಲೀಕರು; ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ರೈತರ ಸೇವಕರು', 'ರೈತರು ಸಾಲಗಾರರಲ್ಲ; ಸರ್ಕಾರವೇ ಬಾಕಿದಾರ', 'ರೈತ ಎಂದರೆ ಭಾರತ; ಭಾರತ ಎಂದರೆ ರೈತ', 'ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಶಾಸಕರು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಲಂಚಗುಳಿತನ ನಿಲ್ಲಬೇಕು; ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಗಬೇಕು', 'ನೇಗಿಲಯೋಗಿ ಹತ್ಯೆ ನಿಲ್ಲಲಿ', 'ರೈತರ ಬೆಳೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬೆಲೆ ಬೇಕು; ಗಿರಣಿ ವಸ್ತುಗಳ ಕೃತಕ ಬೆಲೆ ಇಳಿಯಬೇಕು', 'ರೈತರಿಗಿನ್ನೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ', 'ರೈತರ ಸಾಲ; ಗೋವಿಂದಾ, ಗೋವಿಂದಾ', 'ರೈತರನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ರೈತರು ತೆರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ'ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳು ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದ ಬಗೆ ಹಾಗೂ ರೈತರು ಜಾಗೃತಗೊಳ್ಳಬೇಕಿರುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಸೆಳೆದಿದ್ದವು.[೧೨] ಇವು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಬಳಸಿದ ಒಕ್ಕಣೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇದೇ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಚಳವಳಿಗಳ ರೂಪು–ರೇಶೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಯಿತು.

ಗಂಗಾವತಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ದಲಿತರೈತರ ಹೋರಾಟಗಳು ಮಹತ್ವವಾದುವು. ಗಂಗಾವತಿಯ ಹಿರೇಜಂಕಲ್ ಹಾಗೂ ಕನಕಗಿರಿಯ ದಲಿತರು ೩೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರದ

ಪಟ್ಟಾ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಬಲ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಪೊಲೀಸರ ನೆರವಿನಿಂದ ದಲಿತ ರೈತರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದರು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ೧೯೮೮ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ೧೮ ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಿಂದಾಗಿ ಭೂಮಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದವರಿಗೆ ಪಟ್ಟಾ ದೊರೆಯಿತು.[೮೮] ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಗಿರಿಜನ ಲಂಬಾಣಿ ತಾಂಡಾದ ಜನರು ಭೂ ಆಕ್ರಮಣ ನಡೆಸಿದ್ದು, ಹೊಸಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಾಗನಾಯಕನಕೋಟೆ ದಲಿತರದ್ದು ಗಂಗಾವತಿಯ ದಲಿತರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೪. ಜಪ್ತಿ ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿ

ಕಳೆದ ಎರಡು ವರುಷಗಳಿಂದ ನಾಡನ್ನು ಬರಗಾಲ ಆವರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ರೈತರು ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದ ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಾಲ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಕಿರುಕುಳ ನಡೆಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬರಲಾಗದೆ ರೈತ ಸಮುದಾಯ ತತ್ತರಿಸಿತ್ತು. ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾಯಿದೆಯ ಸೆಕ್ಷನ್ ೩೨, ೮೮, ೯೯, ೧೦೧ರ ಪ್ರಕಾರ ರೈತರು ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೆ, ಚರಾಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಂದಾಯ ಕಾನೂನಿನ ಸೆಕ್ಷನ್ ೧೬೪(೨) ರ ಪ್ರಕಾರ ಕಂದಾಯ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ. ಹೀಗೆ ಜಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ರೈತನ ಬದುಕಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳು, ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಧಾನ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರೈತರ ಪತ್ನಿಯರ ಮಾಂಗಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದರು. ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಜಪ್ತಿಗೆ ತಡೆಯಾಜ್ಞೆ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಚಳವಳಿಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಹಕ್ಕಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಹೈಕೋರ್ಟಿಗೆ ೧೩.೧೨.೧೯೮೧ ರಂದು ರಿಟ್ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಜಪ್ತಿ ಕೆಲಸ ಅಕ್ರಮವೆಂದು ಅದನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ವಾದ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ವಕೀಲರಾದ ಶಾಂತರಾಜ್, ರವಿವರ್ಮಕುಮಾರ್ ಹಾಗೂ ಎಸ್.ಆರ್.ನಾಯಕ್ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಹೈಕೋರ್ಟು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ೧೮.೧.೧೯೮೨ ರಂದು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ತಡೆಯಾಜ್ಞೆ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಅದರಂತೆ ತಲಾಟಿ, ರೆವಿನ್ಯೂ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್, ತಹಸೀಲ್ದಾರರು ಅಥವಾ ಇತರೆ ಸಹಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ರೈತರಿಗೆ ದಿನ ನಿತ್ಯ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಬೇಕಾಗಿರುವ ಅಗತ್ಯ ಮೂಲಭೂತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡದಂತೆ ಹಾಗೂ ಈಗಾಗಲೇ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರೈತರು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವರುಗಳಿಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೈಕೋರ್ಟು ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿತು.[೮೯] ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ೧೫೦ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಅಕ್ರಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ತಡೆಯಲು ಆಯಾ ಗ್ರಾಮದವರೆ ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿತು. ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೈತಿಕ ಬೆಂಬಲ ಹಾಗೂ ಪರಿಶ್ರಮ ಗಮನಾರ್ಹ. ಇದು ರೈತ ಸಂಘದ ಯಶಸ್ಸು ಹೌದು. ಮುಂದೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅದೇ ಅಧಿಕಾರಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆತನ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿಯೇ ರೈತನ ಮನೆಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡಿತು.

ರೈತರನ್ನು ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದರೆ ಸಾಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ಎಂಡಿಎನ್, ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬೇಕಿರುವ ತುರ್ತನ್ನು ಮನಗಂಡರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ೭.೨.೧೯೮೨ರಂದು

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸಭೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು. ಅದರಂತೆ ೧೯೮೨ರ ಮಾರ್ಚ್ ೧೮ ರಿಂದ ೨೩ರ ವರೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅರಳಾಳುಸಂದ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ರೈತ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಬೆಳೆ ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಚಳವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದವು. ಕೊನೆಯ ದಿನ ೨೩.೩.೧೯೮೨ 'ಸಮತಾ ವಿದ್ಯಾಲಯ'ದ ಉದ್ಘಾಟನೆ ನೆರವೇರಿತು.[೨೦] ಹೀಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರಗಳು ರೈತರನ್ನು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಣಿಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಮುಂದೆ ರೈತ ಚಳವಳಿ ತೆರೆದ ಶಾಲೆಯಾಯಿತು. ರೈತ ಚಳವಳಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ಹೋರಾಟವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ.

೫. ಮರುಜಪ್ತಿ ಚಳವಳಿಯ ಕ್ರಮ

ಜಪ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಎದುರಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ರೂಪುತಳೆದದ್ದೇ 'ಮರುಜಪ್ತಿ'ಯ ಚಳವಳಿ. ಈ 'ಮರುಜಪ್ತಿ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಚಿಂತಕ ಎಂಡಿಎನ್. ಈಗಾಗಲೇ ರೈತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಅಧಿಕಾರಿಯಿಂದ ರೈತರ ಮನೆಗೆ ತಲುಪಿಸುವುದು ಮರುಜಪ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶ. ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಮರುಜಪ್ತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ನಡೆದದ್ದು ೮.೩.೧೯೮೨ರಂದು ಭದ್ರಾವತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಲ್ಲಾಪುರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ. ಅದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್ ಹಾಗೂ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾದ ಮರುಜಪ್ತಿ ಚಳವಳಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಹಾಸನ, ಮೈಸೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಇನ್ನು ಮುಂತಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಮರುಜಪ್ತಿ ಚಳವಳಿಯ ಮುಖೇನ. ಹಾಗಾಗಿ ರೈತರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ನಿಂತಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇಲ್ ಆಫೀಸರ್‌ಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದೈಹಿಕವಾಗಿ ದಂಡಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು.

೬. ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪಿಕೆಟಿಂಗ್

ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತಡೆಯಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ರೈತರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಚರಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಪ್ತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗಿಂತ ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಇದೆ. ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಜಪ್ತಿಯ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಬಹುತೇಕ ರೈತರು ಹೆದರಿ ಮನೆಗಳನ್ನು ತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದವರು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳೇ. ಇದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದೇ 'ಪಿಕೆಟಿಂಗ್ ಚಳವಳಿ'. ಈ ಚಳವಳಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಆರಂಭವಾದದ್ದೇ ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ತಹಶೀಲ್ದಾರರ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿ ನಡೆದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಜಪ್ತಿ ವಿರುದ್ಧದ ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಭದ್ರಾವತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ. ೧೨.೪.೧೯೮೨ ರಂದು ತಹಶೀಲ್ದಾರ್ ಕಛೇರಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆಯದಂತೆ ನೋಡಿ ಕೊಂಡದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್, ಸುಂದರೇಶ್ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರ ಮೂವತ್ತು ರೈತರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ೮ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿದರೂ

ಮತ್ತೆ ಮುಂಜಾಗ್ರತಾ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೨೧ ನೇ ತಾರೀಖಿನಂದು ಬಂಧಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಆದರೂ ಚಳವಳಿ ನಿಲ್ಲದೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಹೊಸನಗರ, ಭದ್ರಾವತಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹೊನ್ನಾಳಿ ಹಾಗೂ ಶಿಕಾರಿಪುರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಹೋರಾಟದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಪಕ್ಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೂ ಅನುಸರಿಸಿದವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್, ಕೆ.ಎಸ್.ನಾಗರಾಜ್, ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕುರಿತು ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು–"no reason and no false and silly cases"[೨೦] ಎಂದಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರ ರೈತರ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಸಗಿದ್ದು ಮುಖಂಡರುಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸುವ ಮುಖೇನ. ಆ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಯಾಯ ರೈತರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ರೈತ ಕುಟುಂಬದ ಮಹಿಳೆಯರ ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳುವವರೆಗೂ ಈ ಚಳವಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಮುಂದುವರೆಸುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ರೈತ ಸಂಘವು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿತ್ತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಕಂದಾಯ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತಾದರೂ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ.

೭. ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ಲಂಚದ ಆಸ್ತಿಯ ಜಪ್ತಿ

ರೈತರ ಮನೆ ಹಾಗೂ ಚರಾಸ್ತಿಗಳ ಜಪ್ತಿ ಅವಮಾನದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂಸೆ, ನೋವು ಹಾಗೂ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅನುಭವಿಸಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ ಚಳವಳಿಯೇ 'ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ಲಂಚದ ಆಸ್ತಿಯ ಜಪ್ತಿ ಚಳವಳಿ'. ಇದು ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು ಲಂಚ ಹಾಗೂ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ಮೂಲಕ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಅಕ್ರಮ ಆಸ್ತಿ, ಮನೆಗಳನ್ನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಳವಳಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಚಳವಳಿ ಸರ್ಕಾರದ ಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಗಳ ನೌಕರರ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದದ್ದು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಡಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಬಗೆಗೆ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು.[೨೨] ಅದು ಮೊದಲು ೧೫.೪.೧೯೮೨ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.

ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಿಗರ ಮನೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಈ ಚಳವಳಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಐಶಾರಾಮಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಮುಂದೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಈ ಚಳವಳಿಯ ಕ್ರಮ. ಆದರೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಾನಿಯಾಗದ ಹಾಗೆ ಮಹಜರು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ರೈತರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮನೆ ಜಪ್ತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಪೇಚಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಯುಕ್ತ ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮೇಲೆ ದರೋಡೆ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ರೈತರಿಗೆ ಜೈಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಹೊಸದೇನೂ ಆಗಿರದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೈತರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಂಚಲನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದು ಇದೆ. ಇದು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ವಿರುದ್ಧದ ಕ್ರಮವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮುಂದೆ ರೈತರು ಎದೆ ಸೆಟೆದು ನಿಲ್ಲುವಂತಾಯಿತು. ಇಂಥ ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿತಂತ್ರ ಹೂಡುವ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅಂಥವರಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲು ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಡಕಾಯಿತಿ ಆರೋಪವನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಕೆ.ಎಸ್.ನಾಗರಾಜ್ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಬಂಧ ಸುಮಾರು ೫,೦೦೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜೈಲುಗಳಲ್ಲಿ

ಬಂಧಿತರಾದದ್ದೂ ಉಂಟು. ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕೊಡದಂತೆ ರೈತರನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹ ಅಪರಾಧವೆಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೧ ರಂದು ಹೈಕೋರ್ಟು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತು. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಇದು ನಾಗರಿಕರ ವಾಕ್‌ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೨ ರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಗೋಕಾಕ್ ವರದಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ರಾಜ್‌ಕುಮಾರ್ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದೆಡೆ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಳವಳಿ ಇವೆರಡು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತಲೆನೋವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದವು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮಾತುಕತೆಗೆ ಕರೆದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇ ೧೨ರಂದು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿ ಅವರ ಮನೋಭಾವದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದರು. ಸಂಘಟನೆಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣವೂ, ಜಟಿಲವೂ ಆದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರಿಗೆ ನೇರವೂ, ಖಂಡಿತವೂ ಆದ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಸಂಘಟನೆಗಳ ಜೀವಂತಿಕೆ ಎಂದರೆ ನಿರ್ಭೀತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ರೈತರು ಎಂದರೆ ಯಾರು? ಅವರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂಬುದೇ ಅರ್ಥವಾಗದಂಥ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಶಾಲು ರೈತರ 'ಐಡೆಂಟಿಟಿ'(ಅಸ್ಮಿತೆ)ಯೂ ಹೌದು. ಅದು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನದ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಗೌರವದ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ರೈತರೆಲ್ಲರೂ ಹಸಿರುಟವೆಲ್‌ನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಧರಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವಂತಾಯಿತು. ಅದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಹಸಿರು ಟವೆಲ್ ಧರಿಸದವರು ರೈತರೇ ಅಲ್ಲ ಅನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಚಳವಳಿಗೆ ಬರಬೇಕಿರುವ ತುರ್ತನ್ನು ಮನಗಂಡರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿಭಾಗವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ 'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿ'ಗಳ ರಚನೆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯಿತು. ೧೯೮೨ ರಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾದ ಇಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಂದ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೂ ಎರಡು ದಿನ ಮೊದಲೇ ರೈತರ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಬಂದ್ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ರೈತರ ಮಕ್ಕಳೇ. ತಂದೆ–ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಮೋಸ, ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಇವರ ಬೆಂಬಲವೂ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ರೈತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

೮. 'ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸೌಧ ಎಬ್ಬಿಸಲು' ಕರೆ

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೇ ಕಳೆದರೂ ರೈತರ ಈಡೇರದ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಸಭೆ ಹಾಗೂ ಮೆರವಣಿಗೆಯದ್ದು. ಬೆಂಗಳೂರು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮುಖಂಡರು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೨.೧೧.೧೯೮೨ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್‌ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲಿ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ೧೯

ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ರೈತರ ಜಾತಾಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದವು. "ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸೌಧ ಎಬ್ಬಿಸಲು" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭವಾದ ಬೃಹತ್ ಪ್ರದರ್ಶನ ಇಡೀ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿಲ್ಲ. ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂದರ್ಥ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಜನರು ಇರುವುದು ವಿಧಾನಸೌಧದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಷ್ಟಿತ ವರ್ಗಗಳು ಮಲಗಿವೆ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರ. ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರಾಜ್ಯದೆಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದ ರೈತರು ಬಂದಿರುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರಮಪಡದವರು ಶ್ರೀಮಂತರಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಶ್ರಮಪಡುವವರು ಬಡವರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದು ರೈತರ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದುಂಟು.

ಈ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧವೂ ನಡೆದದ್ದು. ಕೃಷಿ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಪತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಸಮಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧವೇ ಈ ಪ್ರದರ್ಶನ.ಈ ಕುರಿತು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು–

> "ರೈತರ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೂಟಿ ಮಾಡಿದ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲ ನಗರಗಳ ತಿರುಳಿಲ್ಲದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಸರ್ಕಾರ ಖರ್ಚುಮಾಡುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಏನೂ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ರೈತರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಾಗಲೀ, ಉರವಲು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಲೀ, ಸರಿಯಾದ ರಸ್ತೆಗಳಾಗಲೀ, ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಲೀ, ಶಾಲೆಗಳಾಗಲೀ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಾಗಲೀ ಕೊನೆಗೆ ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕಕ್ಕಸ್ಸುಗಳಾಗಲೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ನಗರಗಳು ಸೂಳೆಗೇರಿಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳು ಸ್ಮಶಾನಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ"[೨೩]

ಎಂದು ಅಸಮಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಒಣಬೇಸಾಯಗಾರರ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಾಲ ವಜಾ, ಬೆಲೆ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲದೆ ರೈತರ ಲೂಟಿ, ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲದವರು ಹಾಗೂ ಬೇಸಾಯ ಕೂಲಿಕಾರರ ಬಗೆಗೆ ಗಮನಸೆಳೆಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ನಗರ ಕೇಂದ್ರಿತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ರೈತ ಮುಖಂಡ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ, ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಸುಂದರೇಶ್ ಮುಂತಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದದ್ದು ವಿಶೇಷ. ಸುಮಾರು ೧೦ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇದು ಭಾರತದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ ಇದಾಗಿದೆ. ಇದು ಶ್ರೀಮಂತ ರೈತ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತು ಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಹೌದು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು "ಭಾರತದ ಎರಡನೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿ" ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು.[೨೪]

ರೈತ ಮಹಿಳೆ(ಬನ್ನೇರುಘಟ್ಟದ ಮದ್ದೂರಮ್ಮ)ಯಿಂದ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ನಗರದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ರೈತರು ಧರಿಸಿದ್ದ ಹಸಿರು ರುಮಾಲು ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಸ್ತಿನ ನಡತೆ, ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಅವರು ಕುವೆಂಪು

ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ 'ನೇಗಿಲ ಯೋಗಿ' ರೈತ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದು ರೈತರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹುರುಪು ಮೂಡಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮ ಭಾರತ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಆಶಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ–

> "ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಬಹುದು. ನಿದ್ದೆಯ ನಾಟಕ ಆಡುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಸರ್ಕಾರ ವಚನ ಭ್ರಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸದೆತ್ತರಕ್ಕೇರಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದತ್ತವಾದ ಜೀವನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ರೈತರು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ನಾಡಿನ ರೈತರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾಯ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ. ಶಕ್ತಿ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ"[೨೫]

ಎಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ತಳೆದರು. ಈ ನಿಲುವುಗಳಿಂದ ರೈತ ಹೋರಾಟದ ಮುಂದಿನ ಮಜಲುಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಮಂಡಿಸಿರುವ ೫ ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಗಡುವು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ನರಗುಂದ, ನವಲಗುಂದ ಪ್ರಕರಣಗಳ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ವಿಚಾರಣೆಯಂತೆಯೇ ರೈತರ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಅನಾವಶ್ಯಕ ಗೋಲಿಬಾರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನರಗುಂದ, ನವಲಗುಂದ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಂಪೇಗೌಡ ಆಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು ಆದರಿಸಿ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು, ಮುಗ್ಧ ಹಾಗೂ ನಿರಪರಾಧಿ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಹೂಡಿರುವ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹಪಡಿಸಿತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಜಪ್ತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿಯ ನಂತರ ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಿದಂತೆ, ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಜಪ್ತಿ ನಿಲುಗಡೆ, ಜಪ್ತಿಯಾದ ಚರಾಸ್ತಿಗಳ ವಾಪಸ್, ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೂಡಿರುವ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ವಾಪಸ್ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದರೂ ಸರ್ಕಾರ ಕ್ರಮತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರಿತ ಗ್ರಾಮ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕರನಿರಾಕರಣೆ, ಲೆವಿ ನಿರಾಕರಣೆ, ಸಾಲ ನಿರಾಕರಣೆ, ಜಪ್ತಿ ವಿರೋಧ ಚಳವಳಿ, ಭ್ರಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಅಕ್ರಮ ಆಸ್ತಿ ಗಳಿಕೆಯ ಜಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಹಜರು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಮತ್ತೆ ಆರಂಭಿಸಲಾಗುವುದೆಂದು ಸಭೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿತು. ರೈತ ಚಳವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 'ರೈತ ಹೋರಾಟ ಏಕೆ?' ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಶಿವಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ್ದು.

೯. ಗ್ರಾನೈಟ್ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸೊಲ್ಲು

ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ಒಡೆಯರು ಸ್ಥಳೀಯ ರೈತರು ಎಂದು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆತದ್ದು. ಈ ಚಳವಳಿಯು ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆರಂಭವಾದದ್ದು. ಮೊದಲನೆಯದು ದೇಶದ ಸಂಪತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, ಎರಡನೆಯದು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಫಲ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭವಾದದ್ದೇ ಕನಕಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಾನೈಟ್ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ೧೯೮೭ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ. ಇದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಚಿಪ್ಕೋ ಮಾದರಿ ಚಳವಳಿ' ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು.[೨೬]

ಗಾಂಧಿ ಅವರ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಕಲ್ಪನೆ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಚಳವಳಿ ಮುಖೇನ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು. ಕನಕಪುರದ ಗ್ರಾನೈಟ್ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಗ್ರಾಮೀಕರಣವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸಮಗ್ರ ಹೋರಾಟದ ಒಂದು ಭಾಗ ಮಾತ್ರ.

ಗ್ರಾಮಗಳ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶಿಲೆ, ಜಲ, ಅರಣ್ಯ(ನಾಟಾ, ಶ್ರೀಗಂಧ) ಹಾಗೂ ಖನಿಜ ಸಂಪತ್ತಿನ ಕಳುವಿನ ವಿರುದ್ಧ ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಆಲೋಚನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯದ ಅರ್ಧ ಭಾಗ ಆಯಾ ಪಂಚಾಯತಿಗೇ ಸಲ್ಲಿಕೆಯಾಗಿ ಆ ಹಣ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪೂರೈಕೆಗೆ ಬಳಸಲ್ಪಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸುವುದರ ಮುಖೇನ ಸಮಾಜದ ಹತೋಟಿಗೆ ತರುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು.

ಕನಕಪುರ(ಈಗಿನ ರಾಮನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ) ಹಾಗೂ ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಬಣ್ಣ(ಪಿಂಕ್ ಕಲರ್)ದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ರಾಜಸ್ವ(ರಾಯಲ್ಟಿ)ಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೀಡದೆ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ರಫ್ತುಮಾಡಿ ಹೇರಳ ಹಣ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಕನಕಪುರದಲ್ಲಿ 'ಕಲ್ಲು ಸಾಗಣೆ ತಡೆ ಚಳವಳಿ' ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಆರಂಭವಾದದ್ದು. ಈ ಚಳವಳಿ ೧೯೮೨ ರ ನವೆಂಬರ್ ೧೧ ರಂದು ಆರಂಭವಾದ ಮೊದಲ ದಿನವೇ ೧೩೦೦ ಜನರು ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಅವರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಜೈಲುಗಳಿಗೆ ತುಂಬಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಜಾರಿಗೊಂಡಿದ್ದ ನಿಷೇಧಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಇದಕ್ಕೂ ವಿಚಲಿತರಾಗದೆ "ಜೈಲ್ ಭರೋ' ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಲು ರೈತರು ಮುಂದೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೭೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು.[೨೭] ಒಂದು ವಾರ ನಡೆದ ಈ ಚಳವಳಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಬೆಂಬಲವೂ ದೊರೆತಿದ್ದು ವಿಶೇಷ. ಅವರು ಪೊರಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ಮಾಲೀಕರೆಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ 'ಬಂಡೆ ಮಾಲೀಕರ ಸಂಘ'ವೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಕನಕಪುರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಸನ, ಹುಣಸೂರು, ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ, ಆನೇಕಲ್, ಕೋಲಾರ, ಕೊಡಗು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕಲ್ಲಿನ ಸಾಗಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಕರೆ ನೀಡಿತು. ಆದರೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ಬೆಂಬಲ ದೊರೆಯದಿದ್ದುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ಆದರೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ತನ್ನ ಪತ್ತೆದಾರಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು. ೧೯೮೩ ರ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಗ್ರಾನೈಟ್ ಕಲ್ಲುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕಲ್ಲುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಪರ್ಮಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಭೂಗರ್ಭ ಇಲಾಖೆ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ರಾಯಲ್ಟಿ ಹಣವನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವರನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಅದರಿಂದ ಜಾಗೃತರಾದವರು ತರಾತುರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪಾವತಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸರಕಾರ, ಬಂಡೆ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ಮತ್ತು ರೈತ ಸಂಘದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸೇರಿ ಒಪ್ಪಿ ಮಾಡಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದಾಗಿದ್ದು ಈ ಸಮಿತಿಯು ಬಂಡೆಯ ಕ್ಯುಬಿಕ್ ಮೀಟರ್ ಒಂದಕ್ಕೆ ೧೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಗದಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾನೈಟ್ ಕಲ್ಲಿನ ಉಸ್ತುವಾರಿಗಾಗಿ 'ಕನಕಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ'ಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಇದು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದದ್ದು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಂಡೆ ದಲ್ಲಾಳಿಗಳು ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕನಕಪುರ ಮೈಸೂರು ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಠೇವಣೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಹಣವನ್ನು ರೈತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ

ವಿನಿಯೋಗಿಸುವಂತೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಎಚ್ಚರದಿಂದಾಗಿ ಇಂಥ ಕೆಲಸ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಈ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಚಳವಳಿಗಾರರು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಾಮಾಜಿಕರಣ ಹಾಗೂ ಅದರ ವಿಕೇಂದ್ರಿಕೃತ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದ ಬಗೆಗೆ ಸಮಗ್ರ ಕಾನೂನು ರೂಪಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಖನಿಜಸಂಪತ್ತಿನ ಹತೋಟಿ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಕ ಶಾಸನವನ್ನೇ ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಮಾಡಿದ್ದರು.

ಈ ಚಳವಳಿ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ೧೯೯೨, ೨೦೦೩ರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಲೈಮಹದೇಶ್ವರ ಬೆಟ್ಟದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರಿಕಲ್ಲು ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧವೂ ೨೦೦೩ ರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಧನಿ ಎತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಕ್ರಮ ಗಣಿಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆದು ಪರಿಸರವನ್ನು ಉಳಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಅಂದಿನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿತನವನ್ನು ಕುರಿತು–

> 'ನಿಸರ್ಗನೇ ಮಾರುವಂಥ ಸರ್ಕಾರಗಳು ತಾಯಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆದಂಗೆ. ಆ ಕೆಲಸ ಮೊದಲು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಸರ್ಕಾರಗಳು'[೨೮]

ಎಂದು ನಿಷ್ಠೂರವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದರು. ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡದೆ ಅದರ ಜೊತೆ ಬದುಕುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಇದರ ಹಿಂದಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆ. ಅದು ರೈತರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಈ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮರಳು, ಅದಿರು, ನಾಟಾ, ಗ್ರಾನೈಟ್ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಗಳು ತಡೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಸಾಗಿರುವಂಥ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅನ್ನಿಸುತ್ತವೆ.

೧೦. 'ನೀಲಗಿರಿ ಕೀಳಿರಿ' ಚಳವಳಿ

ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್ ಸಹಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಣ್ಯ ಬೆಳೆಸುವ ಯೋಜನೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೯೮೩ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಣ್ಯೀಕರಣ ಎಂದರೆ ಕಾಡುಗಳ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಸರಕಾರವು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ನೀಲಗಿರಿ ಬೆಳೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು. ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆ ಖಾಲಿ ಇರುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಿ ಮತ್ತು ಡಿ ದರ್ಜೆಯ ಭೂಮಿ(ಅಂದರೆ ರೈತನಿಗೆ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಲೆಂದು ಮೇವು ಬೆಳೆಗೆ, ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಗೆ, ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲು, ಸೌದೆ, ಮರಮುಟ್ಟುಗಳಿಗೆಂದು ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಗೋಮಾಳ ಜಮೀನು)ಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರೈತರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ನೀಲಗಿರಿ ಸಸಿ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಹುಬೇಗ ಬೆಳೆಯುವಂಥದ್ದು. ಕೃಷಿಗೂ ಸಹಕಾರಿ, ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಉರುವಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ವಾದ. ಆದರೆ ಈ ಯೋಜನೆಯು ರೈತಪರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹುನ್ನಾರವಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ನಡೆದದ್ದೇ 'ನೀಲಗಿರಿ ಕೀಳಿರಿ' ಚಳವಳಿ. ಸರ್ಕಾರ ನೀಲಗಿರಿ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಡಲು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೀಳುವ ಮುಖೇನ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಒಡ್ಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ಹರಿಹರ ಪಾಲಿಫೈಬರ್ಸ್ ಕಂಪೆನಿ'ಯ ಸುತ್ತಲಿನ ನೂರು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಾವೇರಿ, ರಾಣಿಬೆನ್ನೂರು, ಹರಿಹರ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಹೊಳಲ್ಕೆರೆ, ಜಗಳೂರು, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ಚಳ್ಳಕೆರೆ, ಹಿರಿಯೂರು ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಸುಮಾರು ೩೩ ಸಾವಿರ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ಕಂದಾಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು

ತಕ್ಷಣವೇ ನೀಲಗಿರಿ ಬೆಳೆಸಲೆಂದು ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಆಗ್ರಹಪೂರ್ವಕ ಆದೇಶ ನೀಡಿದ್ದರು.[೨೯] ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರವು ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ ನೀಲಗಿರಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲೆಂದು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ನೆಲ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲೂ ಕನಿಷ್ಠ ೫೦೦ ಭೂರಹಿತ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ತಲಾ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ನಂತೆ ಏಳು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಂದಾಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನೀಡಿ ನೀಲಗಿರಿ ಬೆಳೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಭೂರಹಿತ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಇಂಥ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವುದು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ ಕೆಲಸವೇ ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಯ ಮೇಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಯಾವ ಹಕ್ಕುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಭೂಹೀನ ರೈತಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಅನುಕೂಲದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಬಿರ್ಲಾ ಉದ್ಯಮದ ಹರಿಹರ ಫಾಲಿಫೈಬರ್ಸ್ ಕಾರ್ಖಾನೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಕಾರ. ಇಂಥ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ರೈತ ಸಂಘದವರು ಬಯಲಿಗೆಳೆದರು.

ನೀಲಗಿರಿ ಬೆಳೆಯು ಏಕರೂಪದ ಸಸ್ಯ(ಮೊನೋಕಲ್ಚರ್)ಬೆಳೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವಂಥದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ನೆಲದಾಳದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಹೀರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭೂಮಿಯ ಫಲವತ್ತತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಬರಡಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮರಗಳಿಂದ ಉದುರುವ ಎಲೆಗಳಿಂದ ವಿಸರ್ಜಿತ 'ಟರ್ಪಿನ್' ಹಾಗೂ 'ಸಾವಯವ ಫಿನಲ್ ಆಮ್ಲ'ಗಳು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹುಲ್ಲಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪರಿಸರದ ತಾಪಮಾನ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿರುದ್ಧ ಚಳವಳಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದಂಥ ಪರಿಸರದ ಬಗೆಗಿನ ಕಾಳಜಿ ಎಂಥದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನೀಲಗಿರಿ ಸಸಿ ನೆಡುವ ಕುರಿತು ೧೯೮೩ರಿಂದ ೧೯೮೭ ರವರೆಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಿಂದ ವಿರೋಧಗಳು ಎದುರಾಗಿವೆ. ಬಹುಶಃ ನೀಲಗಿರಿ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ರೈತ ಹಾಗೂ ಜನಜೀವನಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಬಹುದಾದ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊದಲೆ ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದ. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ರಾಜ್ಯವ್ಯಾಪಿ ನೀಲಗಿರಿ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಡುವ ವಿರುದ್ಧ ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೂಪಿಸಿದ ಮೊದಲ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. 'ನೆಡದಿರಿ ನೀಲಗಿರಿ', 'ಕಾಡು ಬೇಕು–ನೀಲಗಿರಿ ಬೇಡ', 'ರೈತ ಮುಟ್ಟದ ಮರ–ನೀಲಗಿರಿ' ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳು ಹೋರಾಟದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದು ನೀಲಗಿರಿ ಸಸಿ ನೆಡುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅರಣ್ಯೀಕರಣವನ್ನಲ್ಲ.

ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರು ನೀಲಗಿರಿಯ ಅತಿಪ್ರಸರಣವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ೧೯೮೪ರಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆಯವರೇ ಮಿತಿಮೀರಿದ ನೀಲಗಿರಿ ಬೆಳೆಯ ಬಗೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ಪರಿಸರತಜ್ಞರುಗಳಾದ ಶಿವರಾಮಕಾರಂತ, ಮಾಧವಗಾಡ್ಗಿಲ್ ಮುಂತಾದವರು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೮೩ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊರಟಗೆರೆ ಹಾಗೂ ಮಧುಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿ ಸಸಿಗಳ ನಾಶದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತಟ್ಟಿಕೆರೆ, ಹೊಸಕೊಪ್ಪ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿನ ಬಡವರು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕರು ಬಗರ್‌ಹುಕುಂ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ

ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕರು ರೈತಸಂಘದ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆದಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ವಿಫಲಗೊಳಿಸಿದ್ದು ದಾಖಲಾರ್ಹ.[೩೦] ಆದರೆ ನೀಲಗಿರಿ ಕೀಳಿರಿ ಚಳವಳಿಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರೈತ ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ ದಲಿತ ಸಂಘ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ರೈತ ಸಂಘ ದಲಿತರಿಗಾಗಿ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರದಿದ್ದರೂ ಒಟ್ಟಾರೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಆಶಯದಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಿದೆ.

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ೧೯೮೬ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಗುಜರಾತಿನ ಅರಣ್ಯ ನೀತಿಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿ ವರದಿ ತಯಾರಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿತ್ತು.[೩೧] ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಅರಣ್ಯ ನೀತಿಯಿಂದಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವರದಿ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಸಲಹೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇಗ ಬೆಳೆಯುವ ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣಿನ ಸತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಗ್ಮೆಲೀನಾ ಅರ್ಬೋರಿಮಾ(ಸಿವನೆ), ಟುನಾಸಿಲಿಯಾಟಾ(ನಾಗಾ, ಗಂಧಗರಿಗೆ), ಕ್ಯಾಷುಅರಿನಾ(ಸರ್ವೆಗಿಡ), ಬಿಷ್ಕೋಪಿಯಾ ಜವನಿಕಾ(ನೀಲಿಮರ), ಟರ್ಮಿನಾಲಿಯಾ ಟೊಮೊಂಟೊಸಾ(ಕರಿಮತ್ತಿ), ಮೈಕೆಲಿಯಾ ಚಂಪಕಾ(ಸಂಪಿಗೆ), ಟರ್ಮಿನಲಿಯಾ ಮೈರಿಯೊಕಾರ್ಪ, ಬ್ರೌಸೋನಾಶಿಯಾ ಫೇಪಿರಿಫೆರಾ(ಫೇಪರ್ ಮಲ್‌ಬೆರ್ರಿ) ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬಹುದಾದ ಮರಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ನೀಡಿತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಇಂದಿಗೂ ನೀಲಗಿರಿ ನಡುತೋಪುಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಇವೆ. ಹೋರಾಟ ಮಾತ್ರ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ ಅಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ನೀಲಗಿರಿಯಿಂದಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕವಾದಂಥವು. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ನೀಲಗಿರಿ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ನರ್ಸರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಹೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ೧೯೮೭ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿ ಬೆಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಡೆಯಾಜ್ಞೆ ದೊರೆಯಿತು.

೧೧. ಲೆವಿ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿ

ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಲೆವಿ ಗೇಟುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ 'ಅಂತರ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಗಾಣಿಕಾ ನಿರ್ಬಂಧ'ವನ್ನು ವಿಧಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಲೆವಿ ನೀತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದ ರೈತ ತನ್ನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ದರಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಕ್ರಮ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಇವುಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹಳಷ್ಟು ರೈತರು ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೇ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ನೀತಿಯಿಂದ ರೈತರು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಲಾಭದಾಯಕ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ಈ ಹಿಂದೆಯೂ 'ಅಂತರ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ನಿರ್ಬಂಧ'ವನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯ ತಂದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಬೆಲೆ ದೊರೆಯುವ ಕಡೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರೂಪಿತವಾದದ್ದೇ 'ಲೆವಿ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿ'. ಈ ಚಳವಳಿ ಹೊಸದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಗಾಣಿಕೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುವುದು ಮಹತ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತಸಂಘ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಭತ್ತಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದ ಲೆವಿಯನ್ನು

ವಿರೋಧಿಸಿ ೧೯೮೩ ರ ಜನವರಿ ೨೭ ರಂದು ಚಾಲನೆ ದೊರೆಯಿತು. ಈ ಥರದ ಲೆವಿ ಕಾನೂನಿನ ವಿರುದ್ಧ ಚಳವಳಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲಲ್ಲ. ೧೯೬೬ ರಿಂದಲೂ ಚಳವಳಿಗಳು ನಡೆದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಲೆವಿ ನೀತಿ ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿಯ ಹಿಂದಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆ ರೈತರು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದರೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಾವು ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಹಾಗೂ ದೇಶದ ಒಳಗಡೆ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಮಾರಾಟಮಾಡುವ ಹಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಭೀತುಪಡಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ರೈತರು ಸಾಗಾಣಿಕಾ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆ(ಬತ್ತ) ಮೇಲೆ ಲೆವಿ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿರುವಂತೆ ಸಂಬಳ(ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರದ್ದೂ)ಕ್ಕೂ 'ಲೆವಿ ಪ್ರೊಕ್ಯೂರ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಫ್ ಸ್ಯಾಲರಿ' ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಇದು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ನೀತಿ ಕೂಡ. ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ೧೪ ನೇ ವಿಧಿ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ಸಾಧ್ಯ. ಇದು ಜಾರಿಯಾಗಲೇಬೇಕು"[೨೨]

ಎಂದು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜ ರೂಪಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದದ ಅಂಶಗಳು ಅವರ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ.

೧೨. ರೈತರ ಮೇಲಿನ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ

ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸದೆ ರೈತರಿಂದ ತೆರಿಗೆ, ಸಾಲ ವಸೂಲಿ, ಜಪ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ನಡೆದದ್ದೇ ಒಂದು ದಿನದ ಧರಣಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಸರ್ಕಾರದ ಅದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೇ ತರುವುದು ಈ ಧರಣಿಯ ಉದ್ದೇಶ. ಇದು ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರಿತ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದ ವಿಧಾನಸೌಧದ ಎದುರಿಗೆ ೨೮.೨.೧೯೮೩ ರಂದು ನಡೆದದ್ದು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ೫೦೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರ ಇದೇ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದರೆ ಮುಂದೆ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಚಳವಳಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರಕಾರದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಮುಂದೆ ಮುಂಗಡ ಪತ್ರದ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ನಂತರ ರೈತರ ಕರನಿರಾಕರಣೆ, ಲೆವಿ ವಿರೋಧಿ, ಜಪ್ತಿ ವಿರೋಧಿ, ಸರಕಾರಿ ನೌಕರರ ಹಾಗೂ ಭ್ರಷ್ಟ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಅಕ್ರಮ ಆಸ್ತಿ ಜಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಪುನರಾರಂಭಿಸಬೇಕಿರುವ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದು. ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆಯವರ ಸರಕಾರವು ಪೊಳ್ಳು ಆಶ್ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಕೆಲವೇ ಪಟ್ಟಣಿಗರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಲೇವಿ ಧಾನ್ಯ ವಸೂಲಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಜನತೆಗೆ ನೀಡಿದ ವಚನವನ್ನು ಪಾಲಿಸದೆಯೇ ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣರ ಭಾವಚಿತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದೆ"[೨೩]

ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಸಮಾಜವಾದಿ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ವಿಷಾದ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರು ಜೊತೆಗಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ವಾರಂಟಿಲ್ಲದೆ ಬಂಧಿಸುವ

ಅಧಿಕಾರ ಪೋಲಿಸರಿಗಿಲ್ಲ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಹಾಗೂ ಬೆಟರ್‌ಮೆಂಟ್ ಲೆವಿ ರದ್ದತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದವು. ರೈತರ ಸಾಲದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ರೈತರಿಗೆ ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರು ಅಸಾಮರ್ಥರು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಹಿಂದಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಅಡಗಿರುವುದು ಅರ್ಧ ಬೆಲೆಗೆ ಅನ್ನ ಉಂಡವರೇ ರೈತರ ಹಳೆಯ ಬಾಕಿ ತೀರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ.

೧೩. ಕಬ್ಬಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬೆಲೆಗಾಗಿ ಧರಣಿ

ಕಬ್ಬಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬೆಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಮಾತುಕತೆಗಾಗಿ ೧೯೮೩ ರ ಆಗಸ್ಟ್ ೩ ರಂದು ರೈತರನ್ನು ಕರೆದಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ೧೫೦ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ವಿಧಾನಸೌಧದ ಮೂರನೆಯ ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ಸರ್ಕಾರದ ಮುಂದಿಟ್ಟ ಒತ್ತಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನನಾಯಕರು ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿತನವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದಿಢೀರ್ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು ಧರಣಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ. ಅಂದು ಸಂಜೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಧರಣಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಧಾನಸೌಧದ ಮೂರನೆಯ ಮಹಡಿಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಟ್ ೩ ರಿಂದ ೯ ರವರೆಗೆ ನಡೆದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ರೈತರ ಧರಣಿಯೂ ಹೌದು. ಅಂತೆಯೇ ಕೊನೆಯದೂ ಹೌದು. ಹಾಗೆಯೇ ಇದೊಂದು ಪೂರ್ವನಿಯೋಜಿತವಲ್ಲದೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾಗಿತ್ತು.

ಕಾಳಮುದ್ದನದೊಡ್ಡಿಯ(ಕೆ.ಎಂ.ದೊಡ್ಡಿ, ಮಂಡ್ಯ) 'ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆ', ಶಿವಮೊಗ್ಗದ 'ತುಂಗಭದ್ರಾ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆ' ಹಾಗೂ 'ಮುನಿರಾಬಾದ್‌ನ ಸಾಲಾರ್‌ಜಂಗ್ ಸಕ್ಕರೆ' ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೊಂದರೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲ ನಿರಂತರವಾಗಿದ್ದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ, ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾಂಡವಪುರ, ಕಾಳಮುದ್ದನದೊಡ್ಡಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿ ಕಳೆದ ಹದಿನೆಂಟು ದಿನಗಳಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಬಾಕಿಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ಚಳವಳಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಯುವ ರೈತರ ಬವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲು ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸಕರನ್ನು ದಿನಾಂಕ ಹಾಗೂ ಸಮಯವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿ ಸರ್ಕಾರವೇ ಆಹ್ವಾನಿಸಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಎಂಡಿಎನ್, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್ ಹಾಗೂ ಮಂಡ್ಯ, ಹಾಸನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘದ ಒಟ್ಟು ೧೫೦ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ತೆರಳಿದ್ದರು. ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷಗಳ ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಲೆ ಬಾಕಿ ಪಾವತಿ, ರೈತರನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಚರ್ಚಿತವಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಮುಂದುವರಿದು ಸಚಿವರಾದ ಎಸ್.ಆರ್.ಬೊಮ್ಮಾಯಿ(ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಚಿವ) ಅವರು ರೈತರ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಯಾವ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೂ ಬರದೇ ತರಾತುರಿಯಲ್ಲಿ ಸಭೆಯಿಂದ ಹೊರನಡೆದದ್ದು ರೈತರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟಾವಧಿ ಧರಣಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವೂ ಆರಂಭವಾದದ್ದು. ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮೂರು ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಮೊದಲನೆಯದು ಬೆಲೆ ಸೂಚ್ಯಂಕದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಬ್ಬಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಎರಡನೆಯದು ಈಗಾಗಲೇ ಬಾಕಿ ಇರುವ ಹಣವನ್ನು ಬಡ್ಡಿ ಸಮೇತ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರಿಗೆ ಪಾವತಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯದು ಈ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಸರ್ಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು 'ರೈತ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಲಿ'ಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು.[೬೪]

ಇದರಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಪಕ್ಷದ ಶಾಸಕರುಗಳಾದ ಬಂಡಿಸಿದ್ದೇಗೌಡ, ದೊಡ್ಡ ಬೋರೇಗೌಡ, ಸೋಮಶೇಖರ, ಕೆಂಪೇಗೌಡ ಹಾಗೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್(ಐ) ಪಕ್ಷದ ಶಾಸಕರುಗಳಾದ ಎಚ್.ಡಿ.ಚೌಡಯ್ಯ, ಕೆ.ಎನ್.ನಾಗೇಗೌಡ, ಹಾಗೂ ಮಾಜಿ ಶಾಸಕ ಎಮ್.ಎಸ್.ಆತ್ಮಾನಂದ ಅವರು ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಧರಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು.[೩೫] ಆರಂಭದ ಎರಡು ದಿನಗಳು ಧರಣಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆದರೂ ನಂತರ ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆಗಳಾಗದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೇಶದ ಜನತೆಗೆ ಅನ್ನ ಕೊಡುವ ರೈತನಿಗೇ ಆಹಾರ, ನೀರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಸದೆ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತಶಾಹಿ ಮನಸ್ಸುಗಳು ತಡೆದದ್ದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಶೋಚನೀಯವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ. ಈ ಘಟನೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅಮಾನವೀಯ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸಿತು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಧರಣಿ ನಿರತ ರೈತರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರು ನಗರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ರೈತ ಮುಖಂಡರು ವಿಧಾನಸೌಧದ ಮೂರನೇ ಮಹಡಿಯಿಂದಲೇ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಕರೆ ಕೊಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಆದರೂ ಎಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ನಗರಗಳಿಗೆ ಆಗಮಿಸದಂತೆ ಕರೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಧರಣಿ ನಿರತ ರೈತರು ವಿಧಾನಸೌಧದ ಒಳಗೆ ಕುಳಿತರೆ ಹೊರಗಡೆ ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಅದರ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಏನಾಗುವುದು ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಇತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದ್ದವು. ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಬಗೆಗೆ ತಳೆದಿದ್ದ ನಿಲುವನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಬಾರಿ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಜತೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿದ್ದೇವೆ. ಈಗಲೂ ಮಾತುಕತೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ತೋಳನ್ನು ತಿರುಚಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಗೊಬ್ಬರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆಯ ಕಾರಣ ನೀಡಿ ಕಬ್ಬಿನ ದರ ಏರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ, ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚದ ಬಿಸಿ ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಹತ್ತಿ, ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುವವರಿಗೂ ತಗುಲಿದೆ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರು ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ"[೩೬]

ಎಂದರು. ಇಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಬಗೆಗಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಸಕ್ಕರೆ ದೊರೆಗಳ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದುದು ಸಾಬೀತಾಯಿತು.

ಆಗಸ್ಟ್ ೯ ರಂದು ಧರಣಿನಿರತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಸ್ವಂತ ಮುಚ್ಚಳಿಕೆಯ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ರೈತರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಈ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಿದೆ. ಈಗಿನ ಜನತಾ ಸರಕಾರ ಕೂತರೆ, ನಿಂತರೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಮತ್ತೊಂದು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿ, ಈ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿ ಸಕ್ಕರೆ ಉದ್ದಿಮೆಗಳ ಸ್ವಾಧೀನತಾ ಕಾಯಿದೆ ಅನ್ವಯ, ಕೆಲವು ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಸರಕಾರ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಮಾಲೀಕರು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದೆ"[೩೭]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಾರೂಢ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯ ಅಣಕವೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ

ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದು ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ ಕ್ರಮವೂ ಇವರದು. ಸಮಸ್ಯೆಯ ಖಾಯಂ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ.

ಈ ಧರಣಿ ಪ್ರತಿಫಲ ದೊರೆತದ್ದು ೧೯೮೩ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೬ ರಿಂದ ೧೯ರ ವರೆಗೆ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಜೊತೆಗೆ ನಡೆದ ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ. ರೈತರಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಬಾಕಿ ಹಣವನ್ನು 'ಸುಗರಕೇನ್ ಕಂಟ್ರೋಲ್ ಆರ್ಡರ್ ೧೯೬೬'ರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಸಕ್ತ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿವೇಶನ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಪಾವತಿಸುವಂತೆ, ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಾಲಿನ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗೆ ೮.೫ ರಿಕವರಿಗೆ ೧೮೦ ರೂಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಖರೀದಿ ತೆರಿಗೆಯ ೧೨ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರಿಕವರಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಒಂದೇ ಕಂತಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಗಡ ಹಣವಾಗಿ ರೈತರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ೧೯೮೩–೮೪ರ ಕಬ್ಬಿನ ಅರೆತ ನಿಂತ ಕೂಡಲೆ ಲೆವಿ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆಲೆ, ಮುಕ್ತ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆಲೆ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸಾಯದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಂತಿಮ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು.[೩೮]

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮ ನಿಷೇಧ ಹೇರಿ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಬೋರ್ಡುಗಳು ಸಾಲ ವಸೂಲಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಅವು ರೈತರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿ ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೋರ್ಡುಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ಕೈ ಹಾಕಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನತೆಗೆ ಇರುವ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು–

> "ಸಂಬಳದ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು ಈ ದೇಶದ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಳ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ರೈತರು ದೇಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಪ್ರಭುಗಳು. ಸಂಬಳ ಕೊಡುವ ಪ್ರಭುಗಳೊಂದಿಗೆ ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಪಡೆದು ಸಂಪರ್ಕ ಬೆಳೆಸುವುದು ನೌಕರಶಾಹಿಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಭುಗಳು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ನೌಕರಶಾಹಿಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಜನತೆಗೂ ನೌಕರಶಾಹಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇದು... ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನತೆ ಆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮರು. ಗ್ರಾಮದ ಘನತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗೌರವದ ಸಂಕೇತವಾದ ಈ ಹಸಿರು ಬೋರ್ಡುಗಳು ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕು. ಇದು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವೆಂದು ಹೇಳುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ"[೩೯]

ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.ರೈತರ ಆತ್ಮಗೌರವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿಯೂ ಈ ಬೋರ್ಡುಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿತ್ತು. ಬೋರ್ಡು ಹಾಕುವುದು ರೈತರ ಹಕ್ಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಮತ.

೧೪. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ರೈಲು ಮತ್ತು ರಸ್ತೆ ರೋಕೋ–೧

ಬೆಲೆ ಮೋಸ, ಲೆವಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಧಾನ್ಯ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇರಿದ್ದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದೇ ರೈಲು ಹಾಗೂ ರಸ್ತೆ ರೋಕೋ ಚಳವಳಿ. ಇದು ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದ್ದು ೨೫.೧೧.೧೯೮೩ ರಂದು ತಿಪಟೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ರೈತರು ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸದೆ ಅನಾವಶ್ಯಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೇ ಇದು. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ–ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವ

ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಆಶಯ ಇದ್ದುದು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸುಮಾರು ೩೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭವಾದದ್ದು.[೪೦]

ರೈತ ವಿರೋಧಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅಸಹಕಾರ ತತ್ವದ ಮುಖೇನ ೨೬.೧.೧೯೮೪ ರಂದು ಆರಂಭವಾಗಿ ೨.೨.೧೯೮೪ ರವರೆಗೂ ರಸ್ತೆ ತಡೆ ಹಾಗೂ ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿ ನಡೆದದ್ದು. ಇದರ ಬಿಸಿ ನಗರದವರಿಗೂ ತಟ್ಟದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಳವಳಿ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿ ಮೊದಲ ದಿನ ೯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಮಂಡ್ಯ, ಹಾಸನ, ತುಮಕೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಕೊಡಗು, ಮೈಸೂರು ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಉಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಚಳವಳಿ ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ರೇವಣಸಿದ್ದಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಕ್ರಿಕೊಪ್ಪ ಅವರದೇ ಆದ ಸಂಘ ಇದ್ದು ಅದರ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಅರಸೀಕೆರೆ, ತಿಪಟೂರು, ಗುಬ್ಬಿ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಯಾದಗಿರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಮದ್ದೂರು, ಅನಕೆರೆ, ಮಂಡ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ರೈಲು ತಡೆದ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ.[೪೧] ಮಹಿಳೆಯರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೨ ಸಾವಿರ ಮೀರಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ದಿನ ಇಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಮಹತ್ವದ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ರೈತರ ಈ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ. ಇದು ಎರಡನೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದಂತಿತ್ತು.

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಮಾತುಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಚರ್ಚಿಸುವುದಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೂ ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಿತ್ತು. ಮಾತುಕತೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದವು. ಅವುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ ರೈತ ಸಂಘ, ಮಲಪ್ರಭಾ ರೈತ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಮುಂತಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಮತ್ತು ರೈತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆ ಮಾತ್ರ ಅಪವಾದದಂತಿತ್ತು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಏಳು ಅಂಶದ ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿ ಮುಂದೆ ಚಳವಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುವ ಇಂಗಿತ ರೇವಣಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಅವರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳು ಹೆಗಡೆ ಅವರ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಮಾತ್ರ. "ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರ ಕೃಷಿ-ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ವಿಚಾರಗಳಿದ್ದರೂ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘವು ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರದೊಡನೆಯೇ ಕಾದಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿತ್ತು... ಇದು ಅಷ್ಟೇನು ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೪೨] ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ಇದೆ. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಕುಂಟು ನೆಪ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಚಳವಳಿಯದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ಚಳವಳಿಯ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂಥದ್ದು. ಮಾತುಕತೆಗೆ ಒಪ್ಪಬೇಕಾದರೆ ಏಳಂಶದ ಶರತ್ತುಗಳನ್ನು(ಅಕ್ರಮ ಸಾಗುವಳಿ; ರೈತ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಉಚಿತ ಭೂಮಿ ಹಕ್ಕು, ತುಂಡುಭೂಮಿ ಕಾಯಿದೆ, ವಾರಂಟಿಲ್ಲದೆ ದಸ್ತಗಿರಿ ರದ್ದು, ರೈತರ ಮನೆ ಜಪ್ತಿ ರದ್ದು, ಧಾನ್ಯ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳ ರದ್ದು, ಬೆಲೆ

ಮಂಡಲಿ ರಚನೆ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳ ಮೇಲೆ ಗೋಲಿಬಾರು ಲಾಠಿಚಾರ್ಜು ರದ್ದು) ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಕೆಲವೊಂದು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೂಡಲೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ತಂದಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅವು ಹಣಕಾಸಿನ ಖರ್ಚು ಇಲ್ಲದೆ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕೆಲಸಗಳಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ.

೧೫. 'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು' ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ

'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು' ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ ೮.೧೦.೧೯೮೪ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್‌ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾವೇಶ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮೊದಲು 'ರಾಜ್ಯ ರೈತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಕ್ಕೂಟ'ವು ಒಂದು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ 'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ' ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಕೆಟ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೊಸ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ತಾವು ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೇವೆಂದು ಈ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಬಂದ್‌ನದು. ಇದು ರೈತರ ಎರಡನೆಯ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ. ಹುತಾತ್ಮ ರೈತರ ಆಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸೇರಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ-

> "ಎಂತಹ ಶಾಸಕರು ನಮಗೆ ಬೇಕು? ಎಂತಹ ಸರ್ಕಾರ ನಮಗೆ ಬೇಕು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ರೈತರು ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈಗ ಕೊಳೆಗೇರಿಯಾಗಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಎಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ನ್ಯಾಯ, ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಂಪದ್ಭರಿತ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ರೈತರು ಕಟ್ಟಬೇಕಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ಬಗೆಗೆ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ"[೮೩]

ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ತುಂಬಿದರು. ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ದಲ್ಲಾಳಿಗಳು, ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರು, ಸರಕಾರಿ ನೌಕರರು, ಪೊಲೀಸರು ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಬಗೆಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾವಣೆಯ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶದ ಮಹತ್ವ ಅಡಗಿದೆ.

ಈ ಸಮಾವೇಶದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಹೋರಾಟ ಸಮಿತಿಯ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ೭೫ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ನೆರೆದಿದ್ದ ರೈತರು ಹಸಿರು ರುಮಾಲು ಕೈಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹಸಿರು ಪಟ್ಟಿ, ತಮಟೆ, ಡೊಳ್ಳು ಇತರ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಮೊಳಗಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಬೆಳೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ಬೆಲೆ ಬೇಕು, ರೈತರ ಸಾಲ ರದ್ದಾಗಲಿ, ರೈತರ ಮನೆ ಜಪ್ತಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು, ರೈತರ ಶೋಷಣೆ ನಿಲ್ಲಲಿ ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವುಗಳು ಅಂತರಾಳದಿಂದ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಯ ಭಿನ್ನವಾದುದು ಹಾಗೂ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅದುವರೆವಿಗೂ ತಳೆದಿದ್ದ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಬದಲಾಗಿ ರೈತಪರವಾದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಿಸಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ರೈತ ಪರವಾದ ಸರಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಚಿಂತನೆಯ ಕಡೆಗೆ ವಾಲಿದರು. ಅಂದರೆ "ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು" ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯ ಹಾಗೂ ಆಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಹಿಂದೆ 'ಗುದ್ದಲಿ, ಜೈಲು'

ಎರಡನ್ನೂ ಚಾಚೂತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. 'ಓಟ'ಗೆ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ನೀಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಸಮಾವೇಶ 'ಓಟು' ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಜನತೆಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಮೇಲು-ಕೀಳು ಇಲ್ಲದ ಸಮಾನತೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ರೈತ ಸಂಘವನ್ನೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈತರೇ ತಮ್ಮ ಮತದಾರರನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬೆಂಬಲಿಸಿ, ಗೆಲ್ಲಿಸಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹೊಸ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ರೈತ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುವ ಚಳವಳಿಯಾಗಿಯೇ ರೈತ ಸಂಘ ಉಳಿಯಬೇಕಿರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖಂಡರು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ರೈತಪರವಾದ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆ ಮುಖೇನ ಸಣ್ಣತನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನ ಶ್ರೀಮಂತ ಕರ್ನಾಟಕವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಮುಖವಾಣಿಯಾಗಿ 'ನಮ್ಮ ನಾಡು' ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೊರಡಿಸಿತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದರ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ರೈತರ ಬವಣೆಗಳು, ರೈತರು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದ ಸಂವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿ ರೈತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಮೂಲಕವೂ ನೀಡಿದ್ದು ಉಂಟು.

೧೬. 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾಯಿದೆ' ತಿದ್ದುಪಡಿ(೧೦೧ಸಿ) ವಿರುದ್ಧ ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ರೈತರ ಪಾದಯಾತ್ರೆ

ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾಯಿದೆ'ಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ತಂದು ೨೬.೬.೧೯೮೫ ರಂದು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತು. ಇದನ್ನೇ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ೧೯೮೫' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ.[೪೪] ಈ ಕಾಯಿದೆಗೆ ೧೦೧(ಸಿ) ಎಂಬ ಹೊಸ ಸೆಕ್ಷನ್ ಅನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ರೈತರ ಮಾರಲಾಗದಂಥ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವೇ ಖರೀದಿ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ರೈತರ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕಿನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಉಂಟು. ಹಾಗಾಗಿ ರೈತರ ಭೂಮಿ ಹರಾಜು ರದ್ದು ಮಾಡಲು ತುರ್ತಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಹೋರಾಟದ ಕ್ರಮವೇ ರೈತರ ಪಾದಯಾತ್ರೆ.

ಸತತ ಮೂರು ವರುಷಗಳ ಬರಗಾಲದಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದ ರೈತರು ಯಾವುದೇ ಸಾಲವನ್ನು ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ 'ರೈತ ಸಾಲಗಾರನಲ್ಲ, ಸರ್ಕಾರವೇ ಬಾಕಿದಾರ' ಎಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಆಲೋಚನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದವು. ಆದರೆ ರೈತರಿಗಿರುವ ಏಕೈಕ ಜೀವನ ಸಾಧನವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಭಯವನ್ನು ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯ ತಂದಿದ್ದು ರಾಜ್ಯದ ರೈತರ ಪಾದಯಾತ್ರೆಯ ಮುಖೇನ. ಈ ಪಾದಯಾತ್ರೆಗೆ ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ಚಾಲನೆ ದೊರೆತು ನವೆಂಬರ್ ೧ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ರೈತರ ಈ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನ. ಏಕೆಂದರೆ ಗಾಂಧಿ ಅವರ ದಂಡಿಯಾತ್ರೆ ಹೊರತು ಪಡಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದದ್ದು ಈ ಪಾದಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದು. ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲೆ

ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ರೈತ ಪಾದಯಾತ್ರಿಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ನವೆಂಬರ್ ೧ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್‌ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡದ್ದೂ ಇದೆ. ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಎಚ್.ಎಸ್. ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ೨೫,೦೦೦ ರೈತರು ಪಾದಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕಳೆದ ಎರಡು ಸಮಾವೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯೇ. ಇದನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳವರು ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯ ಶಕ್ತಿ ಕುಗ್ಗುತ್ತಿರುವ ಸೂಚನೆಗಳೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದು ಉಂಟು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಹಲವಾರು. ರೈತ ಸಂಘ ಈ ಮೊದಲೇ ಸುತ್ತೋಲೆ ನೀಡಿ ಬಸ್ಸು, ಲಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರೈತರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರಬಾರದು ಎಂದು. ಹಾಗೆಯೇ ಬರಗಾಲದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವುದು ಕಷ್ಟವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘದ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸುಡುವುದರ ಮುಖೇನ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಾಯಿತು. ನವೆಂಬರ್ ೧ರ ಸಂಜೆ ೫ಗಂಟೆಯಿಂದ ನವೆಂಬರ್ ೩ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೧೨ ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಈ ಕುರಿತು ಸಾಮೂಹಿಕ ಧರಣಿ ನಡೆಯಿತು. ನವೆಂಬರ್ ೨ ರಂದು ಬಹಿರಂಗ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದು ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ತಮಿಳುನಾಡು ಸಂಘಟನೆಗಳು, ವಿವಿಧ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಹಲವಾರು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮುಖಂಡರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಹರ್ಡಿಕರ್, ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ, ಒರಿಸ್ಸಾದ ಕಿಷನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್, ಸರ್ವೋದಯ ಮಂಡಳ, ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಕನ್ನಡ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿಯ ಪರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ, ತೇಜಸ್ವಿ, ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರಾದ ಬಂಗಾರಪ್ಪ, ಬಿಜೆಪಿಯ ಕರಬೊಳ್ಳಿ ಸಂಜೀವಶೆಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿತ್ತು.

ಸಮಸ್ಯೆಯ ಭೀಕರತೆಯನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯ ಪರಿಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥೈಸುವ ಪರಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳದೆ ಜಾರಿ ಗೊಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಕರಾಳ ಕಾನೂನು', 'ಅನಾಗರೀಕ ಕಾನೂನು' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ರೈತನ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ರೈತರ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಬೀದಿಪಾಲು ಮಾಡುವುದೇ ಇದರ ಹಿಂದಿದ್ದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುತಂತ್ರ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ನೈಜಾಮರ ಆಡಳಿತಕ್ಕಿಂತ ಅದ್ವಾನದ ಆಡಳಿತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಇವರು ಬರ್‍ತಾ ಇದಾರೆ. ಈ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರಗಳು. ಈ ಕಾನೂನನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದರೆ ನೈಜಾಮರ ಆಡಳಿತ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿತ್ತು. ಏನೇನೋ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ರೈತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕಾದಂಥ ಬಾಕಿ ಹಣ ಕೊಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ರೆ ನೈಜಾಮರ ಆಡಳಿತ ಏನು ಮಾಡ್ತಾ ಇತ್ತು ಗೊತ್ತೇ? ಆ ರೈತನ ಹತ್ರ ಬಂದು ನಿನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡೋ ಅಂಥ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ವರ್ಷ ಇದನ್ನು ನಾವೇ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿಸ್ತೀವಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಬಾಕಿ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಹಾಕ್ಕೊಂಡು ನಿಮಗೆ ಜಮೀನು ವಾಪಸ್ ಕೊಡ್ತೀವಿ. ಇದು ನೈಜಾಮರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂಥ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ"[೪೫]

ಎಂದು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ನುಡಿದಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ನೈಜಾಮರ ಆಡಳಿತವನ್ನು, ಬ್ರಿಟಿಶರ ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ಸಮಕಾಲೀನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರದ ಒಡೆದು ಆಳುವ ನೀತಿಯ ಕುತಂತ್ರವೂ ಹೌದು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಬಲವಾದ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವನ್ನು ಒಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ. ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೂರಹಿತರಿಗೆ ಹಂಚುವ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ಕಾರ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿನ ಅಸಂಘಟಿತ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ನಡುವಿನ ವೈರತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ತಂತ್ರವೂ ಅಡಗಿದೆ.

ನವೆಂಬರ್ ೩ ರಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಒಟ್ಟು ಮೂರು ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು, ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾನೂನು ೧೦೧ (ಸಿ) ರದ್ದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದು. ಎರಡನೆಯದು, ಸರ್ಕಾರ ಹರಾಜು ಹಾಕುವ ಜಮೀನನ್ನು ಯಾವುದೇ ರೈತ ಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂದು ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮೂರನೆಯದು, ಸರ್ಕಾರ ಹರಾಜು ಹಾಕಿದ ಜಮೀನನ್ನು ಯಾರೆ ಖರೀದಿಸಿದರೂ ಆ ಖರೀದಿ ಊರ್ಜಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿತು.[೪೬] ಇವುಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾರಿಗೆ ದರ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ದರಗಳನ್ನು ಏರಿಸಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು.

೧೯೮೬ ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಬೃಹತ್ ಹೋರಾಟಗಳು ಅಥವಾ ಸಮಾವೇಶಗಳು ನಡೆದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಸಂಘಟನೆಯೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು. ಅದು ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆ, ರೈತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ಮೂರು ವರುಷಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಿದ್ದ ಬರಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಗಮನಹರಿಸಿತು. ಸರ್ಕಾರಿ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಕೆಟಿಂಗ್ ಮುಖೇನ 'ಕೆಲಸ ಕೊಡಿ–ಮೇವು ಕೊಡಿ' ಎಂದು ಆಗ್ರಹಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಜಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಎಂಡಿಎನ್, ಸುಂದರೇಶ್, ಎಚ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಹಾಗೂ ಕೆ.ಎಸ್.ನಾಗರಾಜ್ ಅವರುಗಳು ಮಂಡ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಮುಖೇನ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಧಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ನಡುವೆ ಕರನಿರಾಕರಣೆ ಚಳವಳಿಗೂ ಕರೆ ನೀಡಿದ್ದರು.

೧೭. ರೈತ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿ ಖಂಡಿಸಿ 'ಜೈಲ್ ಭರೋ' ಚಳವಳಿ

'ಜೈಲ್ ಭರೋ' ಅಂದರೆ ರೈತರ ನಿರಂತರ ಜೈಲು ತುಂಬುವ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ರೈತ ವಿರೋಧಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಡೆದದ್ದು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಜೈಲುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ರೈತರಿಂದ ತುಂಬಿಸುವ ಈ ಚಳವಳಿ ವರ್ಷಗಳೇ ಕಳೆದರೂ ಬೇಡಿಕೆ ಈಡೇರುವವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ರೈತರು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ತಹಶೀಲ್ದಾರರ ಕಛೇರಿಗಳ ಮುಂದೆ ಪಿಕೆಟಿಂಗ್ ನಡೆಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಆತಂಕ ಒಡ್ಡಿ ಜೈಲ್‌ಗೆ ತೆರಳುವುದು ಇದರ ಸ್ವರೂಪ.

ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪತ್ರ

ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಚಳವಳಿ ಮೂಲಕವೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಹಾಗೂ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಚುನಾವಣೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತುವರಿ ಜಮೀನು ಹಾಗೂ ದಸ್ತಗಿರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎರಡು ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುವುದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ತರಾತುರಿಯಿಂದಲೇ ಘೋಷಿಸಿತು.(೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ೭ ಒತ್ತಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುವುದಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಒಂದು ಒತ್ತುವರಿ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಕ್ರಮಗೊಳಿಸಿ ಕೊಡುವುದು, ಲಿಖಿತ ಕಾರಣ ಕೊಡದೆ ಯಾರನ್ನೂ ದಸ್ತಗಿರಿ ಮಾಡದಂತೆ ಕಾನೂನಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುವುದು) ಆದರೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಈ ಚಳವಳಿ.

ಈ ಚಳವಳಿ ೧೦.೨.೧೯೮೭ ರಂದು ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ. ನಂತರ ಧಾರವಾಡ, ಬಿಜಾಪುರ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತು. ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರು, ಮೇನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ರಾಯಚೂರು ಹೀಗೆ ಇಡೀ ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿ ಈ ಚಳವಳಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸುವ ಚಿಂತನೆ ನಡೆದಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೈತರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ತೃತೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರ, ಸಮಾವೇಶಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇ ಈ ಚಳವಳಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು. ಇದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನಡೆಯುವ ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆಯಂಥ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ಅಮಾನವೀಯ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.[೪೭] ಈ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಮೂಲ ಆಶಯ.

೧೮. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ 'ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ'

ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡ ಚಳವಳಿ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ 'ಅಸಹಕಾರ' ಚಳವಳಿಯನ್ನು 'ಕರ ನಿರಾಕರಣೆ' ಮುಖೇನ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ತಂದದ್ದು. ಭೂ ಕಂದಾಯ, ನೀರಿನದರ, ನೀರಾವರಿ ಶುಲ್ಕ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡಲು ರೈತರು ನಿರಾಕರಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ೨೬.೧.೧೯೮೮ ರಂದು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಬಗೆಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸದೆ ಅದನ್ನು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ೧೯೮೭ ರ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲ ವಾರದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ 'ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'ಯ ಸಭೆ ಬರೋಡಾ(ಗುಜರಾತ್)ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು.[೪೮] ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೃಢತೆ ದೊರೆತು ಚುರುಕುಗೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿಯಾಣ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ದೇವಿಲಾಲರು ರೈತರ ಸಾಲ ಮನ್ನಾ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸಲಾಯಿತು.

ರೈತರ ಸಾಲ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಕೆಟಿಂಗ್ ನಡೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ

'ಜೈಲು ತುಂಬುವ ಚಳವಳಿ' ಇದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸರ ದಮನೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಪೊಲೀಸರು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮುಂದೆ ನೇತುಹಾಕಲಾಗಿದ್ದ ಹಸಿರು ಬೋರ್ಡುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕತೊಡಗಿದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಚಳವಳಿ ಸಂಬಂಧ ಪೊಲೀಸರು ೬೦೦೦ ರೈತರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದರು. ಮುಖಂಡರುಗಳ ನಡುವಿನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಚಳವಳಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿತು. ಆದರೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳಿಯಾಳದಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸರ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಚಳವಳಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದದ್ದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಥರದ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ನಡೆದ ಚಳವಳಿಗಳು ೧೯೮೮ರ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ನಡೆದವು.

ಭೂಕಂದಾಯ, ವಿದ್ಯುತ್, ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ಜನತಾ ಮನೆಗಳ ಮನೆ ಕಂದಾಯಗಳನ್ನು ರೈತರು ಕಟ್ಟದಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಗಳ ಮಾದರಿಗಳು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ರೈತ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಸೆಳೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಅವರನ್ನು. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿದ್ದ ಟಿಕಾಯತ್ ಅವರು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. 'ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಯೂನಿಯನ್'ನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ೨೬.೧.೧೯೮೮ ರಂದು ಸಿಸೋಲಿಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಚಳವಳಿ ೨೫ ದಿನಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ಪಶ್ಚಿಮದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇದು ಹಿಂಸಾ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರಿಂದ ೧೪ ಜನ ರೈತರು ಪೊಲೀಸರ ಗೋಲಿಬಾರಿಗೆ ಬಲಿಯಾದರು. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಮೌನವಹಿಸಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಚಳವಳಿಯು ಅಂತಿಮ ರೂಪ ಪಡೆದದ್ದು ಮೆರಠ್(ಮೀರತ್)ನ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಕಛೇರಿ ಎದುರಿನ ಕ್ಯಾಡ್ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಧರಣಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮುಖೇನ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್, ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಎಚ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ ಮುಂತಾದವರು ಹಾಗು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ರೈತ ತಂಡಗಳು ತೆರಳಿದ್ದವು.[೪೯] ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಭೀಕರತೆ ಅರಿವಾಗದೆ ಇರದು.

೧೯. ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ರಸ್ತೆ ತಡೆ-ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿ-೨

ಈ ಚಳವಳಿ ನಡೆದದ್ದು ಕೇಂದ್ರದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ. ಪ್ರತಿ ಸಲದಂತೆ ಚಳವಳಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘ ಸರಕಾರದ ಮುಂದೆ ನೀರಾವರಿ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರ, ಬರಗಾಲ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ, ಕೃಷಿ ಬೆಲೆನೀತಿ, ಬಗರ್ ಹುಕುಂ ಸಕ್ರಮಗೊಳಿಸದೆ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕೆಲವು ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿತು. ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಹಣ ಲೂಟಿಯಾಗಿ ದುಬೈ, ಬಹಾಮಾಸ್ ಮತ್ತು ಸ್ವಿಟ್ಜರ್ಲೆಂಡ್‌ಗೆ ರವಾನೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧವೂ ಇತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂವಿಧಾನ ಯಂತ್ರ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಜಾಗೊಳಿಸಿ ಹೊಸ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತರುವುದು ರೈಲು ತಡೆ-ರಸ್ತೆ ತಡೆ ಚಳವಳಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಇದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡವನ್ನು ತಂದು ಅವರು ಮಾಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಮೂಲಕ ರೈತರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಸಿ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುವ ಚಿಂತನೆಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಚಳವಳಿಯು ೧೯೮೯ ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೦ ರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆದ ಪರಿಣಾಮ ೧೭,೦೦೦ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಇದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆತಂಕ ಹುಟ್ಟಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಂಡ್ಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಮೈಸೂರು, ಹಾಸನ ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯ ಬಿಸಿ ಪ್ರಖರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ಥಗೊಳಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ರೈತ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಎಸ್.ಆರ್.ಬೊಮ್ಮಾಯಿ ಅವರಿಂದ ಪತ್ರವೊಂದು ಬಂದಿತ್ತು. ರೈತ ಮತ್ತು ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಚಳವಳಿಗಾರರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಜೈಲು ತುಂಬಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದು ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಹಿಂದೆ ಸರಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಇದರಿಂದ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡು ರೈತ ಸಂಘ ಮೂರನೇ ದಿನ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. "ಜನರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣವಿದ್ದರೂ ರೈತ ಸಂಘದೊಳಗೆ ಸಂಘಟನೆ ಕಳೆಗುಂದಿರುವುದು ಈ ಹಿಂದೆಗೆತಕ್ಕೆ ಕಾರಣ" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.[೫೦] ಇದು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುಗಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಸೋಜಿಗವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಆಯಾಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಬೆಂಬಲ, ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ತಂತ್ರ ಇಲ್ಲಿನದು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಮುಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ವಿಚಾರ. ರೈತ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಮನಗಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪೂರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಹೋರಾಟದ ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

೨೦. ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಹೋರಾಟದ ಮೂಲಕ ಒಟ್ಟಾರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಯಶಸ್ಸು ಕಾಣದೆ ಹೋಗಿದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ಚಳವಳಿ ಕಡೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡ–ಕನ್ನಡಿಗ–ಕರ್ನಾಟಕತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮುಖೇನ ಹೊಸ ನಾಡನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾದದ್ದೇ 'ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ'. ಅಂದರೆ ಚುನಾವಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಚಳವಳಿ ಮುಖೇನ ಬದಲಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸುವುದು. ಮತದಾರರಿಂದ ಚುನಾವಣಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂಡವಾಳವಾಹಿ ಪರವಾದ ಮಾಮೂಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಕೆಟ್ಟ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಚಳವಳಿಯೇ ಇದಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವ ಉದ್ದೇಶ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ರೈತರ ಶತೃಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ.

'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭವಾದದ್ದೇ 'ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ'. ಇದು ಉದ್ಘಾಟನೆಯಾದದ್ದು ೧೯.೬.೧೯೮೯ ರಂದು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮದ್ದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬೆಸಗರಹಳ್ಳಿಯ ಸರ್ಕಲ್ಲಿನ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ. ಅಂದೇ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆ ನಡೆದದ್ದು. ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಇದನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು. ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್, ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ, ಸುರೇಶಬಾಬು ಪಾಟೀಲ, ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಸುನಂದಾ ಜಯರಾಂ ಮತ್ತಿತರರು

ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ೩೦,೦೦೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ರೈತರು ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುದು ಗಮನೀಯ. ಕೇವಲ ಇಷ್ಟು ರೈತರಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾವಣೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡದೆ ಇರದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಕ್ರಮ ನಿಜಕ್ಕೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ ಮುಖೇನ ರೈತರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಇದೆಲ್ಲದರ ತಿರುಳು. ಅದು ವಿಧಾನಸೌಧದ ಒಳಗಡೆ ಹಾಗೂ ಹೊರಗಡೆ ಕೂಡಿಯೇ ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ರೈತರನ್ನು ಆಡಳಿತದ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಹತ್ವದ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ 'ಒಂದು ಓಟು ಐದು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟಿನ ಚಳವಳಿ' ಆರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದು. ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರೈತರು ಹಣ ಹಾಗೂ ಹೆಂಡಕ್ಕಾಗಿ ಓಟನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಇಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯ ಎಂಬ ಆರೋಪದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ರೈತನಿಗೆ ಗೌರವ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಚಳವಳಿಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದು. ಇದನ್ನೇ ರೈತರಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಎಲ್ಲ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಂದೇ ವೇದಿಕೆಯಡಿ ಸೇರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದವು. ಅದು ಒಂದೇ ಬಾವುಟ, ನಾಯಕತ್ವ ಹಾಗೂ ನಿಯಮಗಳ ಮೇಲೆ. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೧೯೮೯ರ ಜುಲೈ ೧೩ ಹಾಗೂ ೧೪ರಂದು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸಂಯೋಜನ ಸಮಿತಿ'ಯಲ್ಲಿ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಹಾಗೂ ಶರದ್ ಜೋಶಿ ಅವರು ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ ಅವರು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.[೫೧] ಆದರೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯೂ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಧೋರಣೆ. ಚಳವಳಿ, ಚರ್ಚೆ, ವಿಚಾರ ಮಂಥನದಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರೈತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿ ಒಂದುಗೂಡುವ ಉಳಿದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಡೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಒಲವು ಇದ್ದುದು.

೨೧. 'ಬಗರ್ ಹುಕುಂ' ಹಾಗೂ ಪಟ್ಟಾ ವಿತರಣೆ

'ಬಗರ್ ಹುಕುಂ' ಅಥವಾ 'ಒತ್ತುವರಿ'[೫೨] ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕ್ರಮಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯ ತಂದಿದ್ದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಹಲವಾರು ಕಡೆ ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಭೂಹೀನ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಬದುಕುವ ಜೀವನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಜರೂರು ಹಾಗೂ ಕಾಳಜಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ. ಅದನ್ನು ಅವರು–

"...ಈ ದೇಶದ ಭೂಮಿ ಈ ದೇಶದ ಜನರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಇದು ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ, ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕಿದೆ. ಈ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕು ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರ ಹುಟ್ಟುವ ಮುಂಚೆನಿಂದಲೂ ಇರುವ ಹಕ್ಕು. ಈ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಜನರು ತಮಗಿಚ್ಛೆಗೆ ಬಂದ ಉದ್ಯೋಗದ ಮೂಲಕ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಂವಿಧಾನ ಕೂಡ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಜನರ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಜನರ ವೃತ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಹಕ್ಕೆಂದು ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗೌರವಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಚಾಲನೆ ಬರುವಂತಹ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ಕರ್ತವ್ಯ. ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸದಿದ್ದರೆ ಆ ದೇಶದ ಜನರು ಜೀವನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮರೆತು ಸಾವನ್ನಪ್ಪಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹುಟ್ಟುವ ಮುಂಚೆನಿಂದಲೂ ಇರುವ ಮಾನವನ ಬದುಕುವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮೈಮರೆತ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ಜನರು ಅನುಭವಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಜನರಿಗಿದ್ದೇ ಇದೆ..."[೫೩]

ಎನ್ನುವುದರ ಮುಖೇನ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರದ ಈ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಅರಿತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬಗರ್ ಹುಕುಂ ಸಾಗುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಹಕ್ಕು ಪತ್ರ ವಿತರಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡರು. ಅದು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗಾಂಧಿ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ. ೨೦.೨.೧೯೮೯ ರಂದು.[೫೪] ನಂತರ ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಆನವಟ್ಟಿ ನಾಡ ಕಛೇರಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ೧೨.೩.೧೯೮೯ ರಂದು ಭೂಹೀನರಿಗೆ ಪಟ್ಟಾ ವಿತರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಬಡ ಬೇಸಾಯಗಾರರಿಗೆ ತಮಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ, ಎಲ್ಲರ ನಡುವೆ ಸಮಾನ ಬದುಕನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಹೋರಾಟದ ಆಳ, ಎತ್ತರಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಸಮಾನತೆಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ 'ಕೊನೆಯ ಮನುಷ್ಯ'ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಶಯ ಇಲ್ಲಿನದು. ಇದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಚುನಾವಣಾಪೂರ್ವದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸಲು ಮಾಡಿದ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಸೊರಟೂರು ಗ್ರಾಮ(ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ), ೪.೪.೧೯೯೦ ರಂದು ದಂಟಳ್ಳಿ(ರಾಮಾಪುರ ಹೋಬಳಿ, ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಗ್ರಾಮದ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ೩೦೦೦ ಎಕರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಟ್ಟಾ ವಿತರಣೆ, ೧೯೯೨ ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಚವರಗುಡ್ಡ ಗ್ರಾಮ, ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾ ವಿತರಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಬಗರ್ ಹುಕುಂ ಸಕ್ರಮಗೊಳಿಸಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದದ್ದು. ಹೀಗೆ 'ರೈತರು ಬೀದಿಗಿಳಿದು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನನ್ನು ನಂತರ ವಿಧಾನಸೌಧ ಮಾಡುತ್ತದೆ' ಎಂಬ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಉದಾಹರಣೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ.

೨೨. ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ರಸ್ತೆ ತಡೆ-ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿ-೩

ಹಸಿಬರ-ಒಣಬರದ ಬಗೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಸಾಲ ಹಾಗೂ ಕಂದಾಯ ಬಾಕಿವಸೂಲಿ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬರಗಾಲ ರೈತರಿಂದ ವಸೂಲಿ, ಸಾಗಾಣಿಕೆ ನಿರ್ಬಂಧ, ಪ್ರತಿಭಟನಾನಿರತರ ಮೇಲೆ ಪೊಲೀಸ್

ದೌರ್ಜನ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪರಿಹಾರದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಗಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷ ಹಾಗೂ ವಿರೋಧಪಕ್ಷಗಳೆರಡೂ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ೧.೪.೧೯೮೯ ರಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಜನತಾದಳ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರಸ್ತೆ ತಡೆ-ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸು ಹಾಗೂ ರೈಲುಗಳನ್ನು ತಡೆದು ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡಿದರು. ಈ ಚಳವಳಿಯ ಮುಖ್ಯ ಒತ್ತಾಯಗಳು ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಆಡಳಿತ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ ಅದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಶಾಸನಸಭೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದು. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಈ ಚಳವಳಿ ಒಂದು ತಾಲೀಮಿನಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಈ ಚಳವಳಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ನಡೆದು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ರೈತಸಂಘ ಸಂಘಟನೆಯ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಂದುಂಟಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೨೩. 'ಸಾಲ ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ಚಳವಳಿ'

ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮುನ್ನ ಸಾಲ ರದ್ದು ಮಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ಭರವಸೆ ನೀಡಿ ನಂತರ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಒತ್ತಡ ತರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ವಸೂಲಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿ ನಂತರ ಪುರಸಭೆ ಚುನಾವಣೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಕಡ್ಡಾಯ ವಸೂಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ವೀರೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲರು ದ್ವಂದ್ವ ನಿಲುವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದರು. ಬಿತ್ತನೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವ ಬೆಳೆಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಹಳೆಯ ಬಾಕಿ ತುಂಬಲಿ ಎಂಬ ಹುನ್ನಾರವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡಿದ ರೈತರಿಗೆ ರಿಯಾಯಿತಿ ಕೊಡುವ ಆಸೆಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿತ್ತು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪಾವತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ದೊಡ್ಡ ರೈತರುಗಳೇ. ಆದರೆ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ವರುಷಗಳಿಂದ ಸಾಲ ಮನ್ನಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಾಲ ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ಚಳವಳಿ'ಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕರೆ ನೀಡಿದರು.[೨೫] ಇದಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆತದ್ದು ೧೮.೬.೧೯೯೦ ರಿಂದ. ಇದು ಕರ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಭಿನ್ನ ರೂಪ ಅಷ್ಟೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ರೈತ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟದೆ ಇರುವಂತೆ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಘೋಷಿಸಿದ್ದರು. ರೈತರ ಬೆಳೆಸಾಲ, ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಲ, ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್, ಟಿಲ್ಲರ್, ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್ ಸಾಲಗಳ ಮೇಲಿನ ಬಡ್ಡಿ, ಸುಸ್ತಿ ಬಡ್ಡಿ, ಭಾಗ್ಯಜ್ಯೋತಿ ಸಾಲ, ಜನತಾ ಮನೆ ಸಾಲಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು. ಕಾಫಿ ಹಾಗೂ ಟೀ ಮತ್ತಿತರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು 'ಕೈಗಾರಿಕೆ'ಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಕಬ್ಬನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹಾಗೆ ಪರಿಭಾವಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯ ತಂದಿದ್ದರು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಸಮಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿರುವುದು ಮುಖ್ಯ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ್ದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಇನ್ನೂ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

೨೪. 'ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡಲು' ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ

ಜನತಾ ಪಕ್ಷದ ಆಡಳಿತದಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದ ರೈತರು ರೈತರದೇ ಆದ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪನೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದವರಿಗೆ ಭ್ರಮನಿರಸವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಭೀಕರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ

ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದವು. ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ನಗರಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಮೆಟ್ರೋ ರೈಲು, ಕಾವೇರಿ ನದಿ ನೀರಿನ ನಾಲ್ಕನೇ ಹಂತದ ಯೋಜನೆಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣ ಹಾಗೂ ಕಾಲವನ್ನು ಬಯಸುವ ಯೋಜನೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಇದು ರೈತರಲ್ಲಿ ಆಕ್ರೋಶ ಮೂಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಶಾಸನಸಭೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರು ಮುಖಂಡರ ಮಾತುಗಳು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿರೋಧಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಇದು ೧೯೯೦ ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೦ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರೈತ ಸಂಘದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಧಾರ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ "ರೈತರನ್ನು ವಂಚಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡಲು" ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯಡಿ ೧೯೯೦ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿದ್ದು. ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್, ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಸುರೇಶಬಾಬು ಪಾಟೀಲ, ಸುನಂದಾ ಜಯರಾಂ ಹಾಗೂ ಮುಂತಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಂದು ಕಾಣದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ೧೫ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ, ರೈತಮಹಿಳೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಸೇರಿದ್ದು ಗಮನೀಯ.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ರೈತರ ಬಗೆಗೆ ಸೊಲ್ಲೆತ್ತಿದಾಗ ಸರ್ಕಾರ ತಳೆಯುವ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಆಕ್ರೋಶ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ವೀರೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲರ ಅಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಗರಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ ಹಾಗೂ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಣವನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವ ಮುಖೇನ ರೈತರಿಗೆ ಅರ್ಥೈಸುವ ಕ್ರಮ ನಿಜಕ್ಕೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದುದು. ಸರ್ಕಾರ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಕಡೆಗೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಲು ಕೈಗೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳೆಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ರೈತ, ಸಣ್ಣ ರೈತ, ಕೂಲಿಕಾರ ಎನ್ನದೆ ಕೃಷಿ ಸಾಲ, ಒಡ್ಡಿನ ಸಾಲ, ಬೆಳೆ ಸಾಲ, ಜನತಾ ಮನೆ ಸಾಲ ಪೂರ್ತಾ ರದ್ದಾಗಬೇಕು. ಬರ ಪರಿಹಾರ ಕಾಮಗಾರಿ ಹಾಗೂ ಕಾಳು ಮತ್ತು ಬೇಳೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನಗರಗಳ ವೈಭವೀಕರಣ ರದ್ದು, ರೈತರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿರುವ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳ ರದ್ದು, ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಗೆ ಶೇಕಡ ೫ ಭಾಗ ವಿದ್ಯುತ್ ಕಡಿತ ಮಾಡಿ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರ ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು.[೨೬]

೨೫. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ರಸ್ತೆ-ರೋಕೋ ಚಳವಳಿ-೪

ಈ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಜನತಾ ದಳ ಸರ್ಕಾರದಂತೆಯೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವೂ ಕೂಡ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸದೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅರೆಬರೆ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರೈತರನ್ನು ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡುಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ೧೧.೩.೧೯೯೧ ರಂದು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದೇ ರಸ್ತೆ ತಡೆ-ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿ. ಈ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಎಸ್.ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರು ಇಬ್ಬರು ರೈತ ಶಾಸಕರ ಜೊತೆ ಮಾತುಕತೆಗಾಗಿ ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ೮.೩.೧೯೯೧ ರಂದು ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರು ರೈತ ಸಂಘದ ಶಾಸಕರುಗಳೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಮಾತುಕತೆಯ ಫಲವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಮುಂದೂಡಿದ್ದರು. ಪರಿಣಾಮ

ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯ ಒಳಗಾಗಿ ಈಡೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಷರತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ವ ನಿರ್ಧಾರಿತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರೈತ ಸಂಘ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿತು. ಅಂದು ಸೇರಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಸಭೆಯ ತೀರ್ಮಾನವೂ ಇದೇ ಆಗಿದ್ದು ಗಮನೀಯ.

ಈ ನಡುವೆ ಸರ್ಕಾರ ರೈತ ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಾತುಕತೆಗೆ ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ೨೨.೩.೧೯೯೧ ರಂದು ವಿಧಾನಸೌಧದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಮುಖಂಡರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ನಿಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದದ್ದು ಮಹತ್ವವಾದುದು. ೨೬ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯಗಳಲ್ಲಿ ೧೩ಕ್ಕೆ ಸಹಮತ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಕಾದು ನೋಡಿತು.[೫೬] ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳ ಜತೆಗಿನ ಚರ್ಚೆಯ ಒಟ್ಟು ಫಲಿತಾಂಶ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆರು ವರುಷಗಳ ನಂತರ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರದ ಜೊತೆ ಮಾತುಕತೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದಕ್ಕೇ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಳಗೆ ರೈತರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಸಮಾನತೆ ತಂದುಕೊಡಬಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ 'ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿ' ರಚನೆಗೆ ಮುಂದಾದದ್ದು ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರ ರೈತ ಪರ ಕಾಳಜಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.[೫೮] ಇವುಗಳಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಕಾವೇರಿ ನೀರಿನ ಗಲಾಟೆ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ "ಪಾನಿ ರೋಕೋ" ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಮೈಸೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ಹಾಸನ ಹಾಗೂ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸುವ ರೂಪುರೇಶೆಗಳು ಸಿದ್ಧಗೊಂಡವು. ಅದು ಮಂಡ್ಯದ ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ೧೭.೧೨.೧೯೯೧ ರಂದು ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಯ ತೀರ್ಪನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದು ಮಾತುಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಕಾವೇರಿ ಜಲವಿವಾದವನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಇದೇ ಸಮಸ್ಯೆ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಹೋರಾಟ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿಸುವ ದೃಢ ನಿಲುವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು.

೨೬. ಕಾವೇರಿ ನೀರು ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಲನಚಿತ್ರೋತ್ಸವ

ಕಾವೇರಿ ನದಿನೀರಿನ ವಿವಾದದಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಜನತೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಅದು. ಇಂಥ ಗಂಭೀರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಭಾರತದ ೨೩ ನೆಯ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಲನಚಿತ್ರೋತ್ಸವವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೯೨ ರ ಜನವರಿ ೧೦ ರಿಂದ ೨೦ರ ವರೆಗೆ ನಡೆಸಲು ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡುವ ತಂತ್ರಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಇದು ತಲೆನೋವಿನ ಸಂಗತಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಜತೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿ ನಿಲುವು ಬದಲಿಸುವಂತೆ ಮನವೊಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿ ವಿಫಲರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೃಢತೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಅದು ಅವರೊಬ್ಬರ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ತೀರ್ಮಾನವೂ ಆಗಿದ್ದುದು ಗಮನೀಯ. ಆದರೂ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಪಿ.ವಿ.ನರಸಿಂಹರಾವ್

ಅವರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಶ್ವಾಸನೆ ದೊರೆತ ನಂತರವೇ ಚಳವಳಿ ಕೈಬಿಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಕಾವೇರಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಸಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ತಮಿಳುನಾಡು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಭೆ ಕರೆಯುವ ದಿನವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವುದು, ಮಾತುಕತೆ ನಡೆದು ಸಮಸ್ಯೆ ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಯ ಮಧ್ಯಂತರ ಆದೇಶದ ಗೆಜೆಟ್ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಮೇ ೩೧ ರ ಒಳಗಾಗಿ ಕಾವೇರಿ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲ ನೀತಿ ರೂಪಿಸಿದ ಬಳಿಕವೇ ಜಲ ವಿವಾದವನ್ನು ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿ ಮುಂದುವರೆಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದರು.[೫೯] ಆದರೆ ಈ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಿಯಿಂದ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ತೋರಿದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಚಿತ್ರೋತ್ಸವ ನಡೆಯದಂತೆ 'ಗೆರಿಲ್ಲಾ ಮಾದರಿ'ಯ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಚಳವಳಿ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಸಿನಿಮಾ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಬೆಂಬಲವೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ದೊರೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಲನಚಿತ್ರ ನಟರಾಗಿ ರಾಜ್‌ಕುಮಾರ್ ಅವರು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದರು. ರೈತರು ಬೆಂಗಳೂರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಬೆಂಗಳೂರು-ಮೈಸೂರು ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಿಂದ ಇತರೆಡೆಗೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಕೆಲವು ರೈಲುಗಳ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಒಂದು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ತಗಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಬಿಜಾಪುರ, ರಾಯಚೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಮಂಡ್ಯ, ಕನಕಪುರ, ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ ಹಾಗೂ ಇತರೆಡೆಗಳಿಂದ ರೈತರು ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರು. ಸುಂದರೇಶ್, ವಾಟಾಳ್ ನಾಗರಾಜ್, ಜಿ.ನಾರಾಯಣಕುಮಾರ್, ಹರ್ಷಕುಮಾರ್‌ಗೌಡ(ಕಾಂಗ್ರೆ ಶಾಸಕ) ಅವರು ನಗರ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ ಬಂಧಿತರಾದರು. ಅಲ್ಲದೆ ೮೦,೦೦೦ ಮಂದಿ ರೈತರನ್ನು ನಗರ ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ಪೊಲೀಸರು ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾಗಿದ್ದೂ ಗಮನೀಯ. ಚಲನಚಿತ್ರೋತ್ಸವ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ವಾಸ್ತವ್ಯ ಹೂಡಿದ್ದ ಪಂಚತಾರಾ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳು, ಚಲನಚಿತ್ರ ಮಂದಿರಗಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಸಿ ಸಾವಿರಾರು ರೈತರು ಸೆರೆಮನೆ ಸೇರಿದರು. ಎಂಡಿಎನ್, ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು ಶಾಸಕರ ಭವನದಿಂದ ಚಿತ್ರೋತ್ಸವದ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಸಮಾರಂಭ ಕಂಠೀರವ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣಕ್ಕೆ ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಬಂಧಿತರಾಗಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಆ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ ನಿರ್ಮಾಪಕ ಕೋಡಳ್ಳಿ ಶಿವರಾಂ ಅವರ ಮೇಲೆ ಖಾಸಗಿ ಗೂಂಡಾಗಳಿಂದ ಮಾರಣಾಂತಿಕ ಹಲ್ಲೆಗಳು ನಡೆದವು. ಅಲ್ಲದೆ 'ಚಿತ್ರೋತ್ಸವವನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದಾದರೂ ಏಕೆ? ಎಂಬ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಿತರಿಸಿ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಗಂಭೀರತೆಯನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಚಿತ್ರೋತ್ಸವ ನಡೆದ ಕಪಾಲಿ, ಮೆಜೆಸ್ಟಿಕ್, ಸಂತೋಷ್, ನರ್ತಕಿ, ಸಂಗಂ, ರೆಕ್ಸ್, ಗೆಲಾಕ್ಸಿ ಮೊದಲಾದ ಚಿತ್ರಮಂದಿರಗಳಿಗೆ ಪೊಲೀಸರ ಜೊತೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆಯೂ ಸೇರಿ ಬಿಗಿ ಭದ್ರತೆ ಒದಗಿಸಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದು ದಾಖಲಾರ್ಹ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿರೋಧ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಚಲನಚಿತ್ರೋತ್ಸವ ಯಾವುದೇ ತೊಡಕಿಲ್ಲದೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಿತು.

೨೭. 'ನಗುವ ಚಳವಳಿ'

ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಪರವಾಗಿಯೇ ಮುಂಗಡ ಪತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮಂಡನೆಗೂ ಮುನ್ನ ಬಹಿರಂಗಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಕೆಳಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೬.೩.೧೯೯೨ ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ತೀರ್ಮಾನದನ್ವಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಶಾಸಕರು ಆರ್ಥಿಕ ಅಶಿಸ್ತಿನ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರ ಬಡ್ಜೆಟ್ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ನೀಡಿದ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆದ ಚಳವಳಿ ಇದು.[೬೦]

ರಾಜ್ಯದ ರೈತರು ಸಂವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಘನತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ರಾಜೀನಾಮೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಧಾನಸೌಧವನ್ನು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದು. ಈ ಮುತ್ತಿಗೆ ನಡೆದದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಧಾನಸೌಧದ ಎದುರು ೨೩.೩.೧೯೯೨ ರಂದು. ಪೊಲೀಸರು ರೈತರ ಮೇಲೆ ಹದ್ದಿನಕಣ್ಣು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೂ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ೨೫,೦೦೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರು ಹಾಗೂ ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರು ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿ 'ನಗುವ ಚಳವಳಿ' ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೂ ಇದೊಂದು ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಚಳವಳಿಯಾಗಿದ್ದುದು ದಾಖಲಾರ್ಹ. ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಘನತೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಮಹತ್ತ್ವ ಅಡಗಿದೆ. ವಿಧಾನಸೌಧದೆದುರು ರೈತರಿಂದ ನಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದು ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಅದರ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ನಗುವುದು ಕೂಡ ಒಂದು ಅವಹೇಳನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಇಂಥ ಮೃದು ಧೋರಣೆಯ ಚಳವಳಿಯಿಂದ ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡಲು ಆಗದೆ ಇದ್ದರೂ ಚಳವಳಿ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅದೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ. ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ ರೈತರ ಒತ್ತಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಕೃಷ್ಣಾ–ಕಾವೇರಿ ನದಿ ನೀರಿನ ಕೆಲಸಗಳು, ರೈತರ ಸಾಲ ಬಾಕಿ ರದ್ದು, ಜಪ್ತಿ ರದ್ದು, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ನೀತಿ, ಹಾಗೂ ಗ್ರಾನೈಟ್ ಸಂಪತ್ತಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದವು.[೬೧] ಆದರೂ ಈ ಹಿಂದಿನ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ತುಲನೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹೋರಾಟಗಳು ಅಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ಏರಿದ್ದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಆಗಿದ್ದುದೇ ಅಥವಾ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಜವಾದದ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಲವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಸಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಅನೇಕ ಅನುಮಾನಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟವರೇ ಹೊರತು ವ್ಯಕ್ತಿಗಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

೨೮. ಸಾರಾಯಿ ವಿರುದ್ಧ ಚಳವಳಿ

ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಮದ್ಯಪಾನ ನಿಷೇಧ, ಲಾಟರಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯಾಮಗಳ ಕಡೆಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಗಮನಹರಿಸಿ ಚಳವಳಿ ರೂಪಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯ ಬದುಕು ಹೆಂಡ ಸಾರಾಯಿಗಳಿಂದ ಜರ್ಜರಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಸೇರಿ ೧೯೮೨ ರಿಂದಲೂ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ೧೯೯೨ ರ ಮೇ ನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧುಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗಿರಣಿ ಮಾದೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೇ ೧೫ ರಂದು ಹಲವಾರು ವ್ಯಾನುಗಳು ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದವು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು ಅನೇಕ.

ಈ ಹೋರಾಟದ ಹಿಂದಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಅಡಗಿರುವುದು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಜೀವನದ ಹಕ್ಕಿನ ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಘನತೆಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ. ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೇ ಸಾರಾಯಿ ವಿರುದ್ಧ ಗೋಡೆಬರಹ ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟು ನಂತರ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಂದ ಸಾರಾಯಿ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿಸುವ ನಿರಂತರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ಅದು ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಬಹುಮತ ಸ್ವೀಕಾರ, ನಂತರ ಸಾರಾಯಿ ಅಂಗಡಿಗಳ ಉಚ್ಚಾಟನೆಯ ಹಂತ ಹಂತದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದು ಗಮನೀಯ. ರೈತ ಸಂಘದ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಇದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೂ ಆಗಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭ್ರಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಸ್ತಿ ಜಪ್ತಿಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದರು. ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಈಗಾಗಲೇ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಇಳಿದಿರುವ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಅಬಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ನಡೆಸಿತ್ತು.

ಈ ನಡುವೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಕ್ರಮಣದಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೫.೧೧.೧೯೯೬ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಸುಂದರಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳೆರಡು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ರೈತಮಹಿಳೆಯರು ಧ್ವನಿ ಎತ್ತದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರದ್ದುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಹೊರಟು ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆಯವರೆಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮೂಲಕ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡು ಧರಣಿ ಹಾಗೂ ಸಭೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಆದರೆ ಇದು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತೇ ಹೊರತು ವಿಶ್ವ ಸುಂದರಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಡೆ–ತಡೆಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ.

೪.೪. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದ ದಿನದಿಂದಲೂ ಚಳವಳಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೂಲಕವೇ ರೈತರ ಬವಣೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು. ಅದು ರಾಜಕೀಯ ರಹಿತ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ. ರೈತರನ್ನು ಒಂದು ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇದನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು ಎಷ್ಟು ದೃಢವಾಗಿತ್ತು ಅಂದರೆ–

> "ಮೂರುವರೆ ಕೋಟಿ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ನಾವು ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕೀಯ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸದೀಯ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿಡಬಲ್ಲ ಆಂದೋಲನಾತ್ಮಕ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನಾಗಿಯೇ ರೈತ ಸಂಘವನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ರಾಜಕೀಯದ ಆಸೆಗೆ ಬಲಿಬಿದ್ದವರಿಂದಾಗಿ ಸಂಘಟನೆ ಒಡೆಯುವುದಾದರೂ ಅದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧ"[೭]

ಎನ್ನುವುದರ ಮುಖೇನ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಂಡೂರಾವ್ ನೇತೃತ್ವದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಅಂದುಕೊಂಡಷ್ಟು ರೈತರ ಬವಣೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಲಿಲ್ಲ. ರೈತರ ಮೇಲಿನ ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ತರುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಕಂಡುಬಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ರೈತ ಚಳವಳಿ, ದಲಿತ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಳ ಬೆಂಬಲದೊಂದಿಗೆ 'ಜನತಾ ಪಕ್ಷ'

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆದರೆ ಇದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಮೀರಿಸುವಂತೆ ರೈತರನ್ನು ಶೋಷಿಸತೊಡಗಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತರೇ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತಪರ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಪರ್ಯಾಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು.

೧. ವಿಧಾನಸಭೆ ಹಾಗೂ ಲೋಕಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನಾನ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಸಂ(ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಿರೋಧಿವಾದ)ನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಇಳಿಸಿದವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಮೊದಲನೆಯದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ತಲೆಮಾರು ರಾಜಕಾರಣ. ಎರಡನೆಯದು ರೈತ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಸೋಲಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ರೈತಪರ ಆಲೋಚನೆ ಉಳ್ಳ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತರುವ ಜರೂರು ಇತ್ತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಛಲವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿತು. ಇದರ ಮತ್ತೊಂದು ಆಯಾಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಒಂದೆಡೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಲೇ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಅಂದಿನ ವಿರೋಧಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ 'ಜನತಾ ಪಕ್ಷ'ವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ರೈತ ಸಂಘ ರಾಜಕೀಯ ಬಣ್ಣ ಧರಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಎಂಬುದು ಒಂದು ವಾದ. ಜೊತೆಗೆ ಸಂಘಟನೆಯ ಅಂತರ್ಗತ ರಾಜಕೀಯ ಮಹದಾಸೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಈ ಮೂಲಕವೇ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಅಲಿಪ್ತ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತಳೆದಿದೆ ಎಂಬ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಾರದು. ಆದರೆ ರೈತ ಸಂಘವು ನೇರ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಮಾರ್ಗವಾದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮೂಲಕವೇ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಲುವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಮತಚಲಾಯಿಸದೆ ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದು ನಿರ್ಲಿಪ್ತವಾಗಿರುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಏನೇ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಇದ್ದರೂ ಕೆಲವೊಂದು ಅನಿಶ್ಚಿತ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಈ ಚುನಾವಣೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಇಂದು ನೇರವಾಗಿ ಕಂಡದ್ದು ನಾಳೆ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಪಕ್ಷವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಜನತಾಪಕ್ಷ ತನ್ನ ರೈತಪರ ಆಲೋಚನೆ ಹಾಗೂ ನಿಲುವಿನಿಂದಾಗಿ ೧೯೮೩ರ ವಿಧಾನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಕಾಣುವುದರ ಮೂಲಕ ಜನತಾ ಸರಕಾರ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಇದು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ್ದು ಜನತಾಪಕ್ಷ, ಕ್ರಾಂತಿರಂಗ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಜನತಾಪಕ್ಷಗಳು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷಗಳು(ಸಿಪಿಐ ಹಾಗೂ ಸಿಪಿಎಂ) ೬ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಕಂಡು ತಮ್ಮ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿದವು. "ರೈತ ಸಂಘದ ಹಸಿರು ಶಾಲು ತಂದೆ, ರೈತ ಸಂಘದ ಬೋರ್ಡು ತಾಯಿ" ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ರೈತರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತಾಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅದೂ ಕಾಂಗ್ರೆ ಸರ್ಕಾರವೇ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.

೨. 'ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಪರಿಶ್ರಮ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರವು ಅದರ ರೈತ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ನಿರಾಸೆಯಾದದ್ದು ಸಹಜವೇ. ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈತಪರ ಚಿಂತಕರು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯುವ ಮುಖೇನ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾಗುವ ಕೃಷಿ ನೀತಿಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದಿಮೆಯಾಗಿ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳ ಮಾತೃಸಂಸ್ಥೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್. ಅವರುಗಳ ಮಾತೃ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್. ನೆಹರೂ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತದ ಚರಣಸಿಂಗರ ದಮಕಿ ಬಳಗ, ಇಂದಿರಾ ತುತ್ತೂರಿಯನ್ನು ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಊದುತ್ತಾ ಆಕೆಯ ಡೋಲು ಬಾರಿಸಿದ ಚಂದ್ರಶೇಖರರ ಜನತಾ ಬಳಗ, ನೆಹರೂ ನೀತಿ ದಲಿತರನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಪ್ಪಾಗಿ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿರುವ ಸ್ವಾರ್ಥ ಜಗಜೀವನರಾಮರ ಬಳಗ ಇದೇ ಮಾತೃ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ರೋಗಿಷ್ಠ ಶಿಶುಗಳು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ರೋಗಿಷ್ಠ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಜೊತೆಗೇ ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಿ ಹಾಗೂ ಮಾನವ ವಿರೋಧಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ವಾಜಪೇಯಿಯ ಮತಾಂಧ ಬಳಗ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗದ ವಿಕೃತ ವಿದೇಶಿ ಸಿದ್ಧಾಂಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಕುರುಡು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ ಬಳಗ, ಸ್ವಂತ ಕಾಯಿಲೆಗಳನ್ನೇ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿರುವ ರೋಗಿಷ್ಠ ಶಿಶುಗಳು"[೬]

ತಮ್ಮ ನಿಷ್ಠೂರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷದ ಕವಲುಗಳಾಗಿ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಒಂದು ಲಾಭದಾಯಕ ಉದ್ದಿಮೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ತೀವ್ರ ಅಸಮಾಧಾನ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಜಕೀಯ ಪರ್ಯಾಯದತ್ತ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದು. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ವೈಚಾರಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ವೈಚಾರಿಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಆಗಬೇಕು. ನಂತರ ಅವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಮುಖೇನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿದ್ದು 'ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು.

೧೯೮೪ರ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಹತ್ವದ್ದು. ರೈತ ಚಳವಳಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಖಿಲಭಾರತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಹಳೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರಾಜಕಾರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಹೊಸದೊಂದು ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅದು 'ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು' ಎಂಬ ಹೊಸ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮುಖೇನ. ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣ ಅವರು ಮೊದಲಿಗರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ 'ಜೆ.ಪಿ.' ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ(ಪೀಪಲ್ಸ್ ಕ್ಯಾಂಡಿಡೇಟ್ಸ್)ಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ

ನಡೆಯಿತಾದರೂ ಅದೊಂದು ವ್ಯಾಪಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗರು. ಚುನಾವಣೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಚಳವಳಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಚಾರ ನಡೆಸಿದ್ದು ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಒಳಗೆ ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವುದು. ಈ ಮುಖೇನ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮೈಲಿಗಲ್ಲೂ ಹೌದು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವಂತೆ ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಎಂದರೆ "ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸೇರಿರದ ಸಮಾಜದ ಬಗ್ಗೆ ಕಳಕಳಿ ಇರುವ ಸಭ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮತದಾರರೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಗೆಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವುದಾಗಿದೆ."[೬೪] ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಜನತೆ ಪಕ್ಷಗಳ ಹಿಡಿತ(ಪಕ್ಷರಹಿತ ರಾಜಕಾರಣ)ದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಅಡಗಿದೆ. ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮೊದಲು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ೧೯೮೪ ರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ರೈತ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಈ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದವರೂ ಸಹ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಜನಪರ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅದರ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಬಗೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಅನುಮಾನ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು. ಜಾತಿ, ಹಣ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಮತದಾರರ ಮೇಲೆ ಉಮೇದುದಾರರು ಇದ್ದು ಮತದಾರರನ್ನು ನಿಸ್ಸಹಾಯಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುವುದೇ ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ಉದ್ದೇಶ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಯಾವುದೇ ಶಕ್ತಿ ಉಮೇದುದಾರರನ್ನು ಮತದಾರರ ಮೇಲೆ ಹೇರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಮತದಾರರೇ ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ.[೬೫]

ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಸುಧಾರಿಸಲಾರದಷು ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು. ರಾಜಕೀಯ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ಹೋಗಲಾರದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ಹೋಗಲಾರದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಡಿ.ಎಂ.ಕೆ.ಗೆ ಬೆಂಬಲಿಸಿ, ನಂತರ ಎ.ಐ.ಎ.ಡಿ.ಎಂ.ಕೆ ಪರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತ್ತು. ಎರಡರಿಂದಲೂ ಪ್ರಯೋಜನ ಕಾಣದ್ದರಿಂದ ತಾನೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿ ಹೋರಾಟದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಎಡವಿತ್ತು.

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಮೊದಲಿಗೆ ೮.೧೦.೧೯೮೪ ರಂದು 'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು' ಎಂಬ ಘೋಷಣೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು. ಲೋಕಸಭೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿ ಬಂದರೆ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ೨೨೪ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು.[೬೬] ಅಂತಿಮವಾಗಿ ೭ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಈ ಮುಖೇನ ಮತದಾನದಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದ ಮತದಾರರನ್ನು ಮತಗಟ್ಟೆಗೆ ಕರೆತರುವ ಮೂಲಕ ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸುವ ಧೋರಣೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೮೪ ರಲ್ಲಿ ಈ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆದದ್ದು. ಕನಕಪುರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಎ.ಜೆ.ಸದಾಶಿವ(ನ್ಯಾಯವಾದಿ), ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಕೆ.ಟಿ.ಮೋಹನ್(ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು), ಹಾಸನದಿಂದ ಕೆ.ಸಿ.ಬಸವರಾಜ್ (ಮೈಸೂರಿನ ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಾಪಕರು), ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ

ಸಿ.ಕೆ.ಲೋಕೇಶಗೌಡ(ಅಧ್ಯಾಪಕ ಹಾಗೂ ವಕೀಲರು), ಕಾರವಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಕಿಶನ್ ಎಳ್ಳೂರ್‌ಕರ್(ವಕೀಲರು), ಬೆಳಗಾವಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮಪ್ಪ ಮಹಲಿಂಗಪ್ಪ ಮೂಲಿಮನಿ(ವಕೀಲರು), ಬೀದರ್ ಮೀಸಲು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಶರಣ(ಸಮಾಜಸೇವೆ) ಅವರುಗಳು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದರು.[೬೭] ರೈತ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರಾರು ಇದರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈತೇತರ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಆರಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಎಡವಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಡಿಮೆ ಮತ ಗಳಿಸಿ ಠೇವಣಿಯನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ರೈತ ಸಂಘ ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿದ್ದ ಕಡೆ ಜನತಾ–ಬಿಜೆಪಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಒಬ್ಬರೂ ಗೆಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ೨೪ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜಯಗಳಿಸಿತ್ತು. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಕಾಂಗ್ರೆ ನಡುವಿನ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಜೊತೆಗೆ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರ ಕೊಲೆಯ ನಂತರದ ಅನುಕಂಪದ ಅಲೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಹಾಗೂ ಜನತಾ ಪಕ್ಷದ ಗೋಸುಂಬೆತನಗಳು ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಅನಾವರಣ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಜನತಾಪಕ್ಷದವರು 'ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಂಘ ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ಎರಡೂ ಒಂದೇ' ಎಂಬ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದರು. ಇವು ಹೊರಗಿನ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಒಳಗಿನಿಂದ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಶಾಲವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆದು ಜನರನ್ನು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ತನ್ನ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮತದಾರರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಲು ಕಾಲಾವಕಾಶವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಫಲಿತಾಂಶ ರೈತಸಂಘ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

'ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ' ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಾಸ್ತವವಾದಿಯಾಗಿಯೂ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೂ ನಿಲುಕದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ–

> "ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಆ ಸಂದರ್ಭದ ರಾಜಕಾರಣ ಗೊತ್ತಿರುವ ಯಾರೇ ಆಗಲೀ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಅಲ್ಲ. ಇಂದಿರಾ ಹತ್ಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಗೆಲ್ಲುವುದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಇದ್ದ ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ನಾವು ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದೆವು. 'ಎದ್ದರೆ ಆಳಲ್ಲ' ಎನ್ನುವ ಭ್ರಮಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾವಿರಬಾರದು. ನಾವು ೧೯೮೪ ರವರೆಗೆ ಸನ್ಯಾಸಿ ರಾಜಕಾರಣ ಮಾಡಿದೆವು. ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ನಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಎಷ್ಟಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ನಮ್ಮ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ನೆಲೆ–ಬೆಲೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮಗೆ ಸುಲಭವಾಯ್ತು"[೬೮]

ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಜರೂರು ಇತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಒಳಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ.

ಯಾವುದೇ ಚಳವಳಿ ಚುನಾವಣೆ ಪ್ರವೇಸಿದ ನಂತರ ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಬಲಾಢ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಚರಿತ್ರೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸ ಸೋಲು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಈ ಸಂಘಟನೆಯೂ ಕುಸಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬಗೆದಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಬೆಳೆಯಿತಾದರೂ, ಈ ಚುನಾವಣೆಯ ಸೋಲು-ಗೆಲುವಿನ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು-

> "ಕೇವಲ ಚುನಾವಣೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗೇ ಸೀಮಿತವಾದ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಈ ಏಕೈಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದಾಗ ದಂಗುಬಡಿದು ಕುಸಿಯುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನೇ ಮೂಲ ತತ್ವವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮೂಲತತ್ವವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಚಳವಳಿ ಇವೆರಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೆಳದರ್ಜೆಯದಾದ ಓಟಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದರೂ ಸಹ ತನ್ನ ಮೂಲ ತತ್ವದ ಅಂತಃಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ...ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಸೋತರೂ ಸಹ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ರಾಜ್ಯದ ಮತದಾರರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರೈತ ಚಳವಳಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಹೊಸ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಮತದಾರರು ಸದುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ಸೋಲು ಮತದಾರರ ಸೋಲು ಅಷ್ಟೇ, ಸದುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಇಂತಹ ಗೆಲುವು ಮತದಾರರ ಗೆಲುವು ಅಷ್ಟೆ. ಗೆಲುವು ರೈತ ಸಂಘದ ಗೆಲುವೂ ಅಲ್ಲ; ಸೋಲು ರೈತ ಸಂಘದ ಸೋಲೂ ಅಲ್ಲ"[೫]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಹೊಸ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಭವಿಷ್ಯವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಇದು ಅವರು ಮತದಾರರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿಯೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮತದಾರರ ಅಭಿಲಾಶೆಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇಲ್ಲಿನದು. ರೈತ ಸಂಘವು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಮತದಾರನ ಆಯ್ಕೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಒಪ್ಪಿಗೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಹಾಗೂ ಚುನಾವಣೆಯ ಬಗೆಗೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಮೂಡಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ. ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೆಯು ಬಲವಾಗಿ ಮೂಡಿಸಲು ಈ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಪಕ್ಷಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಬಯಸಿದ್ದರು. ಇದು ಜನತೆಯನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮತದಾರರ ನಾಡಿಮಿಡಿತವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಸೋತರು.

ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯ ನಂತರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಹಾಗೂ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಎದುರಾದವು. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಬೇಡವೇ ಎಂಬ ಭಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಬಂದುದರಿಂದ ಈ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸೋಲು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲು ಮುಂದಾದದ್ದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ' ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೂಪ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು.

೩. 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ'ದ ಹುಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

ಜನತಂತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜನತೆಯನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಬೇರೆಯದೇ ಆದ ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯ ಜರೂರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯೊಂದರ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಮನಗಂಡರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕನ್ನಡ-ಕನ್ನಡಿಗ-ಕರ್ನಾಟಕ ಇವುಗಳ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷವೇ 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ'. ಇದು ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಹಲವಾರು ವಾದ-ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಈ ಚಿಂತನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನಲ್ಲ. ಅದು ೧೯೮೮ ರಲ್ಲಿ ರೈತರ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಬಗೆಗೆ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ಅಗೌರವ ತೋರಿದಾಗ, ಈ ಥರದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಅನಾಗರೀಕ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಬಳಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದು ಸಹಜವೇ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆ, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ರೈತ ಪರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ನಾಡಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷವೊಂದರಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಆಗುವುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಅನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ತಯಾರಿ ಆಗ ಇನ್ನೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಆಗಾಗ ರೈತ ಸಂಘದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಪರ್ಯಾಯ ವೇದಿಕೆ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಚಿಂತನೆ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕವಾಗಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡದ್ದು ೧೩.೧.೧೯೮೬ ರಂದು ಮಾನ್ವಿ(ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ)ಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ.

೧೯೮೭ ರ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ 'ಎಡಿಎಂಕೆ', ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 'ತೆಲುಗು ದೇಶಂ', ಕೇರಳದಲ್ಲಿ 'ಎಲ್.ಡಿ.ಎಫ್' ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅಂತೆಯೇ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ 'ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾನ್‌ಫರೆನ್ಸ್', ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿ 'ಎಜಿಪಿ', ಹರ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ 'ಲೋಕದಳ.ಬಿ', ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ 'ಸಿಪಿಎಂ', ತ್ರಿಪುರಾದಲ್ಲಿ 'ಸಿಪಿಎಂ'ಗಳು ಹೀಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೃಢತೆಯನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟವು.

ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಜೂನ್ ೭ ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ವೇದಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ, ಚರ್ಚೆ ಹಾಗೂ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಈ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲು ಅಂದೇ ಒಪ್ಪಿದ್ದರು. ಈ ಸಭೆಗೆ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯ ಚಂದ್ರಪ್ರಸಾದ್‌ತ್ಯಾಗಿ ಮತ್ತಿತರ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಇದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ್ದರು. ಇದೊಂದು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಮಾತುಕತೆಯಾದರೂ ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವರು ಕೋಲಾರದ ಚಂಗಲರೆಡ್ಡಿ ಅವರು. ಆದರೆ ಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಡಿ.ಎಸ್.ನಾಗಭೂಷಣ್ ಅವರು ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಟೀಕಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ-

> "ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರ ಭೋಳೇತನ ಇನ್ನೂ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಖೇದವೆನಿಸಿತು. ಇದು ಹೀಗೇ ಮುಂದುವರಿದರೆ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಕೂಡಾ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳುವಳಿ

ಕಂಡ ಗತಿಯನ್ನೇ ಕಂಡೀತು. ಎಲ್ಲರನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವ, ಎಲ್ಲರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ, ಭಿನ್ನಮತ ಕಂಡಾಗ ಸಭ್ಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಹಾಗೂ ಯಾರನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸದ ಮತ್ತು ತಾನು ಪಾಲಿಸಲಾರದ್ದನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸದ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ನಮ್ಮ ತಿಕ್ಕಲುತನಗಳಿಗಾಗಿ, ತೀಟೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತದಷ್ಟೆ...ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ, ರೈತ ಸಂಘ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ, ದಲಿತ ಸಂಘ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಹೊಸ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕಟ್ಟ ಹೊರಟರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹತಾಶೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾದೀತೆಂಬುದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ..."[೨೦]

ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಸಮಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಕೆಲವು ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಒಂದು ಗಂಭೀರ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅದರಂತೆ ಪೂರಕವಾಗಿ 'ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷ' ಎಂಬ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೯.೮.೧೯೮೭ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಸೆನೆಟ್ ಹಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ವತಿಯಿಂದ ಸುಂದರೇಶ್, ಎಂ.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಮಂಜುನಾಥದತ್ತ, ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು(ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗುಜರಾತ್ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ) ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ದ.ಸಂ.ಸ.ಯ ವತಿಯಿಂದ ಚಂದ್ರಪ್ರಸಾದ್ ತ್ಯಾಗಿ, ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅವರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮುಖಂಡರುಗಳಾದ ಎಂ.ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ, ಎಂ.ಪಿ.ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ, ಜಿ.ನಾರಾಯಣ, ಚೆನ್ನವೀರ ಕಣವಿ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ(ಪರ್ಯಾಯ ವೇದಿಕೆ)ಯ ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯ. ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ಮೂರು ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸೇರಿ ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಪೂರ್ವಭಾವಿ ವೇದಿಕೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಇವರದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿಗೆ ನೀತಿ-ನಿರ್ದೇಶನ ರೂಪಿಸಿ ನೀಡುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡಿದ್ದು.

ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಬೇಕಾದ್ದು ಮುಖ್ಯ. ಒಂದು ಭಾಷೆ, ಇನ್ನೊಂದು ರೈತ ಮತ್ತೊಂದು ದಲಿತ ವರ್ಗ ಹೀಗೆ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಗದ ಜನರೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರುವುದು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ಇವರೆಲ್ಲರ ಆಶೋತ್ತರಗಳು ಕನ್ನಡ-ಕನ್ನಡಿಗ-ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆಗಿದ್ದದ್ದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಧ್ವಜ-ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ-ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಂದ ಒಂದುಗೂಡುತ್ತವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಹಲವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಜಂಟಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಚರ್ಚೆ, ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವೂ ದ.ಸಂ.ಸ.ಯ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೃದು ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೂರನೆಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು 'ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ' ಮಾತ್ರ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗೇಲಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವಲ್ಲಿ ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆಯೇ

ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮುಖೇನ ಜನತಾ ಪರವಾದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರದ ಹೊಣೆಗೇಡಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ತಾವೇ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೨.೧೦.೧೯೮೭ ರಂದು ಗಾಂಧಿ ಜಯಂತಿಯ ದಿನ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆ ಎದುರು ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದು. ಆ ದಿನದ ಸಂಜೆ ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಗತಿರಂಗ' ಎಂಬ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರನ್ನು ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಎಚ್.ಎಲ್.ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಲಂಕೇಶ್ ವಲಯವನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರು. ಇದು ದಿಢೀರನೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷ ರಚನೆಯ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆಯವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ತಂತ್ರವಿತ್ತೇ ಎಂಬ ಊಹೆಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡದೆ ಇರಲಾರದು. ಪತ್ರಿಕೆ ಮೂಲಕ ಓದುಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದರ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೇನೂ ಜನಸಮುದಾಯದ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದ ಲಂಕೇಶರಿಗೆ ಇದ್ದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಇತರೆ ಮುಖಂಡರು ಅರಿಯುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ 'ಪ್ರಗತಿರಂಗ' ಪಕ್ಷ ಘೋಷಣೆಯಾದ ನಂತರ ತರಾತುರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ' ಪಕ್ಷವೆಂಬುದು ಹಲವರ ವಾದ. ಆದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ವಾದದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ.

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ, 'ಕರ್ನಾಟಕ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ', 'ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕಲಾವಿದರ ಬಳಗ', 'ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಡಾ.ರಾಜಕುಮಾರ್ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಸಂಘ', 'ಹಿಂದಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ವಿರೋಧಿ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿ'ಗಳು ಹಾಗೂ 'ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆ'ಗಳು ೪.೧೦.೧೯೮೭ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಲೋಚನ ಸಭೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದವು. ಅಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವರು ಎಲ್.ಎಸ್.ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ಎಂ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ; ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಸಾ.ರಾ.ಗೋವಿಂದು, ಎನ್.ವೆಂಕಟೇಶ್, ಪಿ.ರಾಮದೇವ್ ಹಾಗೂ ಇನ್ನು ಮುಂತಾದವರು. ಇವರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸಂಘಟನೆಯ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಒಂದು ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ–

> "ಕನ್ನಡ–ಕನ್ನಡಿಗ–ಕರ್ನಾಟಕಗಳ ಮೇಲ್ಮೆಗಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ತಕ್ಷಣದಿಂದ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪಕ್ಷದ ಸಂಘಟನೆಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ಉದಯವಾದ ನಂತರವೂ ಈ ವಿವಿಧ ಸಂಘಟನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು"[೨]

ಎಂದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಈ ನಡುವೆ ಒಂದು 'ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ'ಯು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷ ರಚನೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಹೊರಬೇಕೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸದೆ ಗೌಪ್ಯವಾಗಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ವಿಶೇಷ. ಇದು ಕೊನೆಗೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಹಾಗೂ ಮುಖಂಡರುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಅಸಮಧಾನಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಈ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ೧೯.೧೦.೧೯೮೭ ರಂದು ಧಾರವಾಡದ ಕಾಟನ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್‌ನ ರೈತಭವನದಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆ ಕರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಒಮ್ಮತಾಭಿಪ್ರಾಯ

ಮೂಡಿ ಬಂದಿತು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಗಳ ಮೂಲಕ ಜನತೆಯ ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಪಡೆಯಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಅದರಂತೆ ಹಳಿಯಾಳ ಮಹಿಳಾ ಬೃಹತ್ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಈ ಕುರಿತು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ 'ಪ್ರಗತಿರಂಗ'ದ ಸದಸ್ಯರು ಸಮಾನ ಮನಸ್ಕರ ವೇದಿಕೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ೧೧.೧೦.೧೯೮೭ ರಂದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ನಡೆಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜನಪರ ಹೋರಾಟದ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ, ದ.ಸಂ.ಸ. ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಸಂಘಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ವೇದಿಕೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಲಂಕೇಶ್ ಅವರಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಹೋರಾಟದ ಹಾದಿಯ ಬಗೆಗೆ ಇದ್ದ ಅಸಹನೆ ಅಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿತ್ತು. ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರೂ ಈ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆ ಕೊನೆಗೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡೇ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಜರೂರನ್ನು ಸಮಾವೇಶ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಸಭೆಯ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ೧೮.೧೦.೧೯೮೭ ರಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ಸಿದ್ಧತಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ(ಸ್ಥಳ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ) ಎಂ.ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ ಅವರು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಂತರದಲ್ಲಿ ರಾಮದಾಸ್, ತೇಜಸ್ವಿ ಹಾಗೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಸಂಧಾನ ನಡೆಸಲು ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೂ ಫಲಿಸದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್ ಅವರು–

> "ರೈತ ಸಂಘ ಹೊರಗಿನವರ ಚಿತಾವಣೆಯಿಂದ ಹಾಳಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಅದರ ಮುಖಂಡರು ಸ್ವಲ್ಪ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಈಗಲೂ ತಯಾರಿಲ್ಲದಿರುವುದು ದುರಂತ...ನಿಮ್ಮಂಥ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಜನರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ರೈತ ಸಂಘವನ್ನು ನಾವು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುವುದು ಅದರ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಅದು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ದುರ್ಬಲಗೊಳ್ಳಬಾರದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಬಾರದೆಂಬುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ರೈತ ಸಂಘ ಶಿಥಿಲವಾದರೆ ನಮಗೆ ಭವಿಷ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಯಕರ ಧೋರಣೆಗಳು ರೈತಸಂಘಕ್ಕೆ ಗಂಡಾಂತರ ತಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ...ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯವರನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಬಾಲ ಹಿಡಿಯಲಿ ಎಂಬ ಧೋರಣೆ ಖಂಡಿತ ಸರಿಯಲ್ಲ. ರಾಜಕುಮಾರ್ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಸಂಘಕ್ಕಿಂತ ದಲಿತ ಸಂಘ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಗತಿಪರವಾದದ್ದು ಎಂದು ರೈತ ಸಂಘದವರು ಭಾವಿಸದಿರುವುದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾದವಾಗಬಹುದು. ನಾವು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಒಂದಾಗಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೂಡ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ"[೨]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ಗೆಳೆಯರೆಲ್ಲ ಲಂಕೇಶರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೊಂದನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕೋಣವೆಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಲಹೆ ಇತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರಿಂದ ಬಂದ ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ನಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಲಂಕೇಶರನ್ನು 'ಚಾರಿತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯ'ನೆಂದು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ

ತಲೆ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಂಘಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ–ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಗೊಂದಲಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸನದ ಯುವ ರೈತ ಮುಖಂಡರೂ ದಲಿತ ಸಂಘವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪರ್ಯಾಯ ಶಕ್ತಿಯ ರಚನೆಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಹಾಗೂ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ರಚಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವಿಫಲವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಗತಿರಂಗಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಂದ ರೈತ ಸಂಘದ ಎರಡನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಯುವಕರು ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಅಪಸ್ವರ ಎತ್ತಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು.

ಸಮಾನ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಗತಿರಂಗದ ಸಭೆಯು ಅಂದಿನಿಂದ ನಡೆದ ಯತ್ನದ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ೧೫.೧೧.೧೯೮೭ ರಂದು ಮತ್ತೆ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡರು. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವೇದಿಕೆಯೊಂದರ ಮೂಲಕ ಪಕ್ಷೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ೭೦ ಜನ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಿದ್ದ ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಗತಿರಂಗ'ವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು, ಪ್ರಗತಿಪರ ಬರಹಗಾರರು, ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಂಘದ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರು ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ, ಮಂಜುನಾಥ ದತ್ತ, ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಗೋವಿಂದಯ್ಯ, ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು. ಇದರ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ನೇಮಕ ಆದವರು ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯ ಕರಡಿನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಸಾಹಿತಿ ಕಲಾವಿದರ ಬಳಗ, ಹಿಂದಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ವಿರೋಧಿ ಸಮಿತಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಮಿತಿಯ ಮುಖೇನ. ಈ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದರಲ್ಲೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದೇ ಮೇಲುಗೈಯಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಕರಡನ್ನು ೧೯೮೭ ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೪ ಮತ್ತು ೫ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಮುಂದೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಇಡಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಗುಂಪು ರೈತ ಸಂಘವು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳದೆ ಅದು ಹೋರಾಟ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕು ಎಂದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಗುಂಪು ರೈತ ಸಂಘವೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಮೂರನೇ ಗುಂಪು ರೈತ ಸಂಘವು ಇತರೆ ಸೋದರ ಸಂಘಟನೆಗಳಾದ ದ.ಸಂ.ಸ, ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಾರರು, ಮಹಿಳಾ ವಿಮೋಚನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರು, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು, ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಚಳವಳಿಗಾರರು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳೊಡನೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯುತ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಉದಯವಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಭಿನ್ನ ನಿಲುವುಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಾವುವು ಬಹಿರಂಗಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–"ಚರಿತ್ರೆ ನಮಗಾಗಿ ಕಾಯಲ್ಲ, ಬೇಗ ತೀರ್ಮಾನ ತಗಳಿ ಅಂತ"[೭] ಹೇಳಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಚರಿತ್ರೆ, ಕಾಲ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರ್‌ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲಕ ದ.ಸಂ.ಸ.ಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಂ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಅವರೂ

ಕೂಡ ಭಾಷಾ ಚಳವಳಿಯ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹೋರಾಟದ ಸಂಘಟನೆಗಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಬೆಂಬಲ ಮಾತ್ರ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕುಮಾರ್ ಬಳಗ' ಮಾತ್ರ ರೈತ ಸಂಘದ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದು.

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆಯವರೆಗೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಇಟ್ಟುದರ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ರೈತರೂ ಸಂಶಯಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಏನಾದರೂ ಕುತಂತ್ರ ನಡೆಸಬಹುದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಚುನಾವಣಾ ಕಮಿಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವ ಇಂಗಿತ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಎದುರಾಳಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸದಾ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಕ್ರಮ ಇದು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ, ವಿರೋಧಾಭಾಸ, ಟೀಕೆಗಳು, ಒಲವು-ಗೆಲುವುಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಮುಂದುವರಿದು ರೈತ ಚಳವಳಿ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ರಾಜ್ಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ ರೂಪಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಎಲ್ಲ ತಯಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ೨೧.೧೨.೧೯೮೭ ರಂದು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ರೈಲ್ವೆ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ 'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು-ಪರ್ಯಾಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲು' ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯಡಿ ರೈತರು ಹಾಗೂ ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿದ್ದುವು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಸ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರನ್ನು 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ' ಎಂದು ಮೊದಲಿಗೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದ್ದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ನಿಯೋಜಿತಗೊಂಡರು. ಸಮಾವೇಶದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷದ ಬಾವುಟ ಮೇಲರ್ಧ ಹರಿಸಿಣ, ಕೆಳಗರ್ಧ ಕೆಂಪು ಅವೆರಡರ ನಡುವೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಪಟ ಹಸಿರು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈಗಾಗಲೇ ಪರಿಚಯವಿರುವ 'ಕನ್ನಡ ಪಕ್ಷ'ದ ಬಾವುಟದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ. ಹಸಿರು ಬಣ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ರೈತರೇ ಬದುಕಿನ ಉಸಿರು ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದ್ದು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಇದು ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಇದು ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲು ಜನ್ಮ ಪಡೆದದ್ದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ, ಬಡ ರೈತರ, ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಆಶೋತ್ತರಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾನತಾ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಿಸುವ ತುರ್ತನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿತ್ತು. ಅವು ಈ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಈ ಪಕ್ಷದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಬಗೆಗೆ ಶುಭ ಕೋರಿ ಹಲವು ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ-

> "ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ತೀವ್ರವಾದ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಉದ್ವೇಗರಹಿತವಾದ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬಲ್ಲ ವಿಚಾರವಂತರು ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಅಂಥ ಪಕ್ಷವನ್ನು ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಮಿತ್ರರೂ ಕಟ್ಟುವುದಾದರೆ ಅದು ಈಗಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ನೈಜ ಸರ್ವಜನಹಿತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೂ ನನ್ನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಶುಭಾಶಯಗಳು ಇದ್ದೇ ಇವೆ"[೬]

ಎಂದು ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಜಿ.ಎಸ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ ಮೊದಲಾದವರು ಹಾರೈಸಿ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಈ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಪಿ.ವಿ.ನಾರಾಯಣ, ಅಶೋಕ ದೊಡ್ಡಮೇಟಿ(ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕಲಾವಿದರ ಬಳಗ), ವಿಂಗ್ ಕಮ್ಯಾಂಡರ್ ರಾವ್ (ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹಿಂದಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ವಿರೋಧಿ ಸಮಿತಿ) ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ್ (ಕನ್ನಡ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿ), ಸಾ.ರಾ.ಗೋವಿಂದು(ಡಾ.ರಾಜಕುಮಾರ್ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಸಂಘ), ಎಂ.ಆರ್.ಶಿವಸ್ವಾಮಿ (ತಮಿಳುನಾಡಿನ ವ್ಯವಸಾಯಿಗಳ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು), ಭೂಪಿಂದರ್‌ಸಿಂಗ್ ಮಾನ್ (ಪಂಜಾಬಿನ ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಯೂನಿಯನ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು), ಪ್ರೇಂಸಿಂಗ್ ದಹಿಯಾ(ಹರಿಯಾಣದ ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಯೂನಿಯನ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು), ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳಾದ ಎಚ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ, ಅನುಸೂಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದವರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು. ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ಮುಂದೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯ ಶುಭ ಸೂಚಕಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಈ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಕಿರುಕುಳ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಮುಂಡರಗಿ, ತಡಸಗಳಲ್ಲಿ ೨೦೦೦ ರೈತರನ್ನು ಪೊಲೀಸರು ಬಂಧಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಕಾರವಾರ, ವಿಜಾಪುರ, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ರೈತರು ಸಭೆಗೆ ಹಾಜರಾಗದಂತೆ ತಡೆದದ್ದು ಉಂಟು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪಕ್ಷ, ಸಂಘಟನೆ ಕಟ್ಟುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ತಡೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವಿರೋಧಿ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಖಂಡರುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಭಿನ್ನಾಮತಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಎಂ.ಪಿ.ಪ್ರಕಾಶ್ ಅವರು 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಸತ್ತಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಇದೆ.[೭೫] ಅಸ್ಸಾದಿ ಅವರು ಭೂರಹಿತ ಕೂಲಿಕಾರರ ಮತ್ತು ಬಡ ರೈತರ ಗೈರುಹಾಜರಿ ಅಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಭೂರಹಿತ ಕೂಲಿಕಾರರು ಹಾಗೂ ಬಡ ರೈತರು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ದೂರವಾದುದು.

ಎಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರೂ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದವು. ಆದರೂ ಪಕ್ಷ ಘೋಷಣೆಯಾದ ನಂತರವೂ ಕನ್ನಡ ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಲು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ'ವು ಸಂಪೂರ್ಣ ರೈತ ಸಂಘದ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆಯುವುದಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲೂ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ್ದೇ ಆಗಿದ್ದುದು. ಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ಆಯ್ಕೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೋರಾಟದ ನಡುವೆ ಇದ್ದವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಆರಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯು ಇವರದಾಗಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಹಿಂದೆ ೧೯೮೪ರ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದ ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದರೆ ಈ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹೊಸ ರೂಪ ಕೊಡುವ ಆಲೋಚನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ದ್ವಿಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಮೊದಲ ನಿಬಂಧನೆ ಇದ್ದರೂ ದಲಿತರು, ಹಿಂದುಳಿದವರು, ಮಹಿಳೆಯರು, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ನೀಡಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೂ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಬೇಕಾದದ್ದು ಕನ್ನಡ ದೇಶದ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾದ ರೈತರೇ ಎನ್ನುವಂತಾಯಿತು.

'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ'ಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಸೂಚಿಸಲು ಕನ್ನಡಪರ ಸಂಘಗಳು ಮುಂದಾಗಿದ್ದವು. ಅವು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ೨೨.೫.೧೯೮೮ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಸವ ಭವನದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದವು. ಅಂದು ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡಪರ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪಕ್ಷದ ಸಂಘಟನೆಯು ವ್ಯಾಪಕಗೊಳ್ಳಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳು ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವ ಕುರಿತು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ೭.೮.೧೯೮೮ ರಂದು ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷದ ಇತರ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಂಗ್ ಕಮ್ಯಾಂಡರ್ ಬಿ.ವಿ.ಆರ್.ರಾವ್ ಹಾಗೂ ರೆಹಮಾನ್ ಖಾನ್ ಅವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ರೈತ ಸಂಘದವರೇ ಆಗಿದ್ದದ್ದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಪಕ್ಷದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಒಂದು ಕಛೇರಿಯ ಅಗತ್ಯವೂ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಹಾಗೂ 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ' ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರೇಸ್ ಕೋರ್ಸ್ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ 'ಹೋಟೆಲ್ ಹೈಲ್ಯಾಂಡಿ'ನಲ್ಲಿ ಕಛೇರಿಯನ್ನು ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ೧೬.೧೦.೧೯೮೮ ರಂದು ಉದ್ಘಾಟನೆ ಮಾಡಿದ್ದು. ಲಂಕೇಶ್ ಅವರು ರೈತ ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಿಮ್ಮ ರೈತಸಂಘ ಅಥವಾ ಇತರೇ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಹಾಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವು ಹಾಗೆ ಆಗಿರುವಂತಿದೆ ಕೂಡಾ. ಪ್ರಗತಿರಂಗವು ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಎಂದೇ ನಾನು, ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಪುಢಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲ"[೬]

ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ಲಂಕೇಶರು 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ'ವನ್ನು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವರಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅದನ್ನು 'ಸ್ಪೆಷಲ್ ಇಂಟರೆಸ್ಟ್ ಗ್ರೂಪ್' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರು.[೭] ಇದೊಂದು ಬೌದ್ಧಿಕ ಮುಸುಕಿನ ಗುದ್ದಾಟ, ಜಗಳವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಲಂಕೇಶರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ದ್ವೇಷಗಳಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮುಂಬರುವ ಶಾಸನ ಸಭೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಅಂತಿಮ ಸಿದ್ಧತೆಯ ರೂಪ–ರೇಶೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಿರಗುಪ್ಪದ ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ೧೯೮೯ ರ ಮೇ ೨೫ ಹಾಗೂ ೨೬ ರಂದು ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಯ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದವು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ೨೨೪ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅದೂ ಇವರು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹೇರುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು 'ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಜನತೆಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೧೯.೬.೧೯೮೯ ರಂದು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮದ್ದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬೆಸಗರಹಳ್ಳಿಯ ಸರ್ಕಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ 'ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ'ಯ ಉದ್ಘಾಟನೆಯಾದದ್ದು. ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಮತದಾರ ಹಾಗೂ ಶಾಸಕರನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿ ತರಬಹುದಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ನಮಗೇನು ಹೆಸರಿದೆ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಓಟು ಮಾರಿಕೊಳ್ಳೋರು ಅಥವಾ ಸಾರಾಯಿಗೆ ಓಟು ಮಾರಿಕೊಳ್ಳೋರು, ಆ ಮಾತಿಗೆ ಕೊನೆ ಮಾಡೋದರ ಜೊತೆಗೆ, ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳೋದರ ಜೊತೆಗೆ ನಾವು ಐದು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟು ಕೊಡೋ ಮೂಲಕ ಒಬ್ಬ

ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಶಾಸಕನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡ್ತೀವಿ ಅನ್ನೋದನ್ನ ನಾವು ತಿಳ್ಕೋಬೇಕು. ನೋಟಿಗೆ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಎಂಥ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಶಾಸಕ ಹುಟ್ತಾನೆ ಅನ್ನೋದು ಆಮೇಲೆ ಗೊತ್ತಾಗ್ತದೆ. ಈಗಾಗ್ತಾ ಇರೋ ಅಂಥ ಒಂದಿಷ್ಟು ದಿವಸ ಆದಂಥ ಪದ್ಧತಿನಲ್ಲಿ ಮತದಾರನೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಕಳ್ಕಂಡ. ಆಯ್ಕೆ ಆಗಿ ಹೋದವನೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಇಲ್ಲದ ಶಾಸಕನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡ್ದ.....ನಾವು ಈಗ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ತರ್ತಾ ಇರೋ ಅಂಥ ಈ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಮತದಾರರನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡೋದರ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಶಾಸಕನನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡ್ತೀವಿ. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ೨೨೪ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗ ಆಗ್ಬೇಕು"[೮]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೊಸದೊಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ ಆಶಯ ಗಾಢವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯುವುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಲು ರೈತರೇ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾಲ ಈಗ ಪಕ್ವವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ನಂಬಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ರೈತರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಈ ಮೂಲಕ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದು. ಅವುಗಳಿಂದ ಚುನಾವಣೆ, ಮತದಾರ ಹಾಗೂ ಓಟು ಇವುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

ಆ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ 'ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ'ಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ೧೯.೬.೧೯೮೯ ರಂದು ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ದ.ಸಂ.ಸಮಿತಿಯ ಎರಡೂ ಬಣಗಳು ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದವು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಸಿ.ಪಿ.ಐ, ಸಿ.ಪಿ.ಎಂ, ಪ್ರಗತಿರಂಗ, ದ.ಸಂ.ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಂಘದ ಒಕ್ಕೂಟ ರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇರಲಿಲ್ಲ. ೨೦.೭.೧೯೮೯ ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ತೀರ್ಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಅಸಾಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಸಾಧು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೂ ದ.ಸಂ.ಸಮಿತಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವಕಾಶವನ್ನೂ ನೀಡಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಅದು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂಘಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು. ಆದರೆ ಈ ಮಧ್ಯೆ ದಲಿತ ಸಂಘದವರ ಧೋರಣೆ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಿಪಿಎಂ ಹಾಗೂ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಗತಿರಂಗ'ಕ್ಕೆ ಸೇರುವಂಥ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಜಾತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಲಿಂಗಾಯಿತರು, ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ನಂಬುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಬಲ ಜಾತಿಗಳದೇ ಮೇಲುಗೈ ಆದದ್ದು ದಿಟದ ಸಂಗತಿಯೇ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಮೂಡಿದ್ದೂ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ.('ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಒಡಕಿನ ವಿಭಿನ್ನ ಹಂತಗಳು ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ)

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಒಪ್ಪದೆ ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದಿದ್ದರ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸಮಧಾನವಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು–

"ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಇಡೀ ರೈತ ಸಂಘವನ್ನು ಚೇಲಾಗಳ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ...ಎಂಡಿಎನ್ ಈಗ ರೈತ ಸಂಘ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಗತಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘ ನಾಶವಾದರೂ ಸರಿ ಅದರ ನಾಯಕ ನಾನೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿರುವಂತಿದೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ಯಾವ

ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲೂ ಇಷ್ಟೊಂದು ಜನ ದಡ್ಡರೂ, ಮುಗ್ಧರೂ, ಭಾವೋದ್ವೇಗದವರೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ರೈತ ಸಂಘ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಚುನಾವಣೆ ಎಂಡಿಎನ್‌ಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಹಿಂದಿರುವ ಸುಂದ್ರೇಶನಂಥ ಮುಗ್ಧರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೈದು ವರ್ಷ ಕಾಂಗೈಗಳನ್ನು ಹೇಗಪ್ಪಾ ಸಹಿಸುವುದು ಎಂದು ಯೋಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಇವರ ಬಣ್ಣ ನೋಡಿದರೆ ಅವರನ್ನು ಐದು ವರ್ಷ ಸಹಿಸುವುದೇ ಎಷ್ಟೋ ಹಿತಕರವಾಗಿ ಕಾಣ್ತಿದೆ...ನಾವು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಂದಲೂ ಹಲವರನ್ನು ಚುನಾಯಿಸಿ ಏಕ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ರೈತಸಂಘ ತುಳಿಯುವ ಉದ್ದೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಈ ರೀತಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುದು. ನಮಗೆ ಅಂಥ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವರ ನಡವಳಿಕೆ ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ"[೭೯]

ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ರೈತ ಸಂಘದ ಮುಖಂಡರುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇದ್ದ ತಮ್ಮ ಭಿನ್ನಾಬಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಸಲೀಸಾಗಿ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡದ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಆಶಯ ಅವರದಾಗಿತ್ತು.

ತೃತೀಯ ಶಕ್ತಿಯ ರಚನೆಯ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸುಲಭಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಸಮಾನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಉಳ್ಳ ಜನಾಂದೋಲನಗಳು ಕೈ ಜೋಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಒಂದೇ ವೇದಿಕೆಗೆ ಬರಬೇಕು. ರೈತ ಚಳವಳಿ ಈ ರೀತಿ ಕೈಜೋಡಿಸಲು ಸಿದ್ದವಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸಮಾನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಹೊಂದಿರುವ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಹಠಮಾರಿತನದಿಂದಾಗಿ ಈ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಹಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

"ಹೌದು ನಾನು ಹಟಮಾರಿ, ಆದರೆ ಚಟಮಾರಿ ಅಲ್ಲ. ಚಟಮಾರಿ ಅಲ್ಲದ ಕಾರಣಕ್ಕೇ ನಾನು ಹಟಮಾರಿ ತರಹ ಕಾಣಿಸ್ತೀನಿ. ಒಬ್ಬ ಚಳುವಳಿಗಾರನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುಣ ಹಟ. ಚಟ ಅಲ್ಲ. ರೈತ ಚಳುವಳಿಯಿಂದ ಚಟವಾದಿಗಳು ಆಚೆ ಹೋಗಿದಾರೆ. ನಾನು ಯಾವ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದೀನೋ, ಅಲ್ಲಿ ಚಟವಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹಟವಾದಿಗಳಿಗೆ ಇದೆ. ಆಚೆ ಹೋದವರು ನನ್ನನ್ನು ಹಟವಾದಿ ಅಂತಾರೆ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಅಂತಾರೆ. ಹೌದು, ನಾನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ. ಯಾವುದರ ಬಗ್ಗೆ? ಶಿಸ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ, ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ. ಈ ಗುಣಗಳು ಇರಬೇಕೊ ಬೇಡವೋ?"[೮೦]

ಎನ್ನುವುದರ ಮುಖೇನ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು ಶಿಸ್ತಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವರನ್ನು ಮಣಿಸಲಾಗದಂಥ ಗಟ್ಟಿ ನಿಲುವು. ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿಫಲತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೂ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರದೇ ಇದ್ದದ್ದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ಅವುಗಳು ಕೊನೆಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಜೊತೆಗೆ ಒಳಗೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅದು ಬಹಳ ದಿನ ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾದ ಸತ್ಯ.

'ಕನ್ನಡ ದೇಶ' ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಜೀವ ತುಂಬಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದದ್ದು ೨೯.೭.೧೯೯೩ ರಂದು ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ. ಮುಂದಿನ ಯೋಜನೆಯ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶಾಸಕರ ಭವನದ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಪಕ್ಷದ ಸಂಘಟನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರೈತ ಸಂಘ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತ್ತು. ಇದು 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ' ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿ ಅದು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಶಿಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಪ್ರಬಲಗೊಳಿಸಲು ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಕನ್ನಡಪರ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲು ಅದರ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ಚಿತ್ರನಟ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಿಕ ನಾಯಕ ಅಶೋಕ್ ಅವರಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿತ್ತು.[೮೧] ಇದು ಮುಂದಿನ ೧೯೯೪ ರ ಶಾಸನ ಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ನಡೆದ ಸಿದ್ಧತೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೪. 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ' ಪಕ್ಷದ ಹುಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು(೧೯೮೯, ೧೯೯೧, ೧೯೯೪, ೧೯೯೯)

೧೯೮೯ರ ಶಾಸನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ'ಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಬೆಂಬಲ ದೊರಕದ ಕಾರಣ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆ ಎದುರಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇದು ಸಂಘಟನೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ'ದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಸಮಧಾನದ ಛಾಯೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಆದರೆ 'ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಪಕ್ಷ'ದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ವಿರೋಧವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಡಿನ ಜನತೆ ರೈತರನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಅದು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ಚಳವಳಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಆದುಧರಿಂದ ರೈತರ ಭಾವನೆಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬಹುಜನರ ಸಮ್ಮತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನಾಗಿಯೇ ನೋಂದಾಯಿಸಿದ್ದು. ಮುಂದೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ಪಕ್ಷ'ದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದು.

ರೈತ ಸಂಘವು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ವಿಚಾರ ಕುರಿತು ಅಸಮಧಾನಗಳು ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಜನತಾ ದಳದ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಲಹೆಗಳು ಬರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ದೃಢ ನಿಲುವು ಅವರದು. ಆದರೆ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದಂತೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬೇರಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವರನ್ನು ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದದ್ದು. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ೧೯೮೯ರ ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಸಭೆ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹೇಂದ್ರ ಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಅವರು ಜನತಾ ದಳಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಶೇತ್ಕರಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಶರದ್ ಜೋಶಿ ಅವರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದ್ದರು. ಪಕ್ಷಾತೀತವಾಗಿದ್ದ ಈ ಎರಡು ಸಂಘಟನೆಗಳ ಕ್ರಮಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಆಘಾತವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದ್ದವು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ದರೋಡೆಕೋರರ ಗುಂಪುಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ದೂರ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಣದ ಕೊರತೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನೂ ಹಲವು ಬಾರಿ ಕಾಡಿದೆ. ಇನ್ನು

ಚುನಾವಣೆ ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಅದರ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊರೆಯೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರದಂಥ ಮಾರ್ಗ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ 'ಓಟು ಕೊಡಿ–ನೋಟು ಕೊಡಿ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಹಣ ಹಾಗೂ ಹೆಂಡದ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡರು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಓಟು ಕೊಡುವವರು ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಠೇವಣಿ ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ' ಹಾಗೂ 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಶಾಸಕ' ಹಾಗೂ 'ಮತದಾರ'ನನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ರಾಜಕಾರಣ ರೂಪಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದು. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಗರದಲ್ಲಿನ ರೈತಾಪಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಮಾನ ಭಾವದ ಪಟ್ಟಣದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವಂತೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ೨೨೪ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊನೆಗೆ ೧೩೩ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಳಿಯಿತು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ೧೧೧ ಜನರು ರೈತ ಸಂಘದ ಉಮೇದುವಾರರಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದರು. ರೈತ ಸಂಘದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ದೊರೆಯದ ಕಡೆ ಎರಡು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದರು. ರೈತರನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರಗಳು, ಸಭೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಲು ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಚುನಾವಣೆಯ ಫಲಿತಾಂಶ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ಜನರಲ್ಲಿ ೮೯ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಉಂಟು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘ ಶೇ.೩.೬ ರಷ್ಟು ಅಂದರೆ ೬೫೫,೮೮೭ ಮತಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸಿದ ಏಕೈಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಬಾಬಾಗೌಡ ರುದ್ರಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು ಮಾತ್ರ. ಇವರು ಕಿತ್ತೂರು(ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ) ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಗ್ರಾಮಾಂತರ(ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ)ದ ಎರಡೂ ವಿಧಾನಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಧಾರವಾಡ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದು. ನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ತೆರವಾದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ೨೭.೨.೧೯೯೦ರಂದು ನಡೆದ ಉಪಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ(ತಕ್ಕಡಿ ಗುರುತು) ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶಾಸಕರಾಗಿ ದುಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಮಾಣ ನೂರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾತ್ರ. ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಬಾರದು ಎಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲ ರೈತರ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸುವ ಕನಸು ಕಂಡಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕಾದಿದ್ದು ನಿರಾಶೆಯೇ. ಚುನಾವಣೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ರೈತರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಇವರು ಸೋತರು. ಹಾಗೆಯೇ ಚುನಾವಣೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮತದಾರರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸದ ಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಬದಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ರೈತರ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸಂಖ್ಯಾಬಲದ ಕೊರತೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಗೆದ್ದು ಹೋದವರು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪರಿಗಣನೆಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರು ಹೊರಗೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಸಂಘಟನೆಯ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಅಲೆಯನ್ನೇ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಹಲವರ ಅಭಿಮತ.

ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಚುನಾವಣಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇತರೆ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಇಂಥ ಪಕ್ಷಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತಷ್ಟು ಒಳಿತೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಇತರ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳು ಹೋಳುಗಳಾಗಿ ಒಡೆದು ಹೋಗಿ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮತಗಳು ಹಂಚಿ ಹೋಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಗೆಲುವು ಲಭಿಸಿದ್ದು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ೧೯೮೯ರ ವರೆಗೂ ಇಷ್ಟು ಬಹುಮತ ಪಡೆದು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಐವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಜನತಾ ಪಕ್ಷ ಕೆಲವೇ ಮತಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಇದೆ. ಕೆಲವು ಮತಗಳನ್ನು ರೈತ ಸಂಘ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ತನ್ನ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಧೆಗಿಳಿಸಿತ್ತೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೆಲುವು ಪಡೆಯಿತು. ಬಿಜೆಪಿ ಕೂಡ ರೈತ ಸಂಘದ ಜೊತೆ ಸೇರಲು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿದ್ದರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ನಿಷ್ಠೂರವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದರು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನತಾದಳದವರೊಂದಿಗೂ ಕೂಡ.

೧೯೯೧ ರ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜನತಾ ಪಕ್ಷ, ಜನತಾದಳ(ಎಸ್), ಸಿ.ಪಿ.ಐ(ಎಂ) ಪಕ್ಷಗಳು ರೈತ ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲ, ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಬಿಜೆಪಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಹಸಿರುಶಾಲಿನ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಟ ಚುನಾವಣಾ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಬಿಜೆಪಿಯ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅವರು ಖಂಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ 'ವೈಚಾರಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದೆ', 'ಮನುಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತಿದೆ'[೮೨] ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ–

> "ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಈ ದೇಶದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಸಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಪಾತ್ರದವರಿದ್ದಂತೆ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ನೀಡಿದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ನಾಟಕ ಆಡಿ ನಂತರ ಜನತೆ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ನಡುವೆ 'ದಳ್ಳಾಳಿ'ಗಳಂತೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವವು"[೮೩]

ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಕಟುವಾದ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಆಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ರೈತ ಸಂಘ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಸ್ವಂತಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಬೇಕು.

ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ೨೮ ಲೋಕಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪೈಕಿ ೧೪ ರಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಪಕ್ಷ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದಾಗಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ನಾಮಪತ್ರ ಸಲ್ಲಿಕೆ ವೇಳೆಗೆ ೫ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಳಿಯಿತು. ಅದು ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಮಂಡ್ಯ, ಚಿಕ್ಕೋಡಿ, ಧಾರವಾಡ ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ದಕ್ಷಿಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರೈತ ಸಂಘ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದು. ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಬಸವರಾಜ ಹಣಮಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಮಂಡ್ಯದಿಂದ ಎಚ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಚಿಕ್ಕೋಡಿಯಿಂದ ರೋಹಿದಾಸ ರಾ.ಗಾಯಕವಾಡ, ಧಾರವಾಡ ಉತ್ತರದಿಂದ ಪಾಟೀಲ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಗಂಗಾಧರ ಶಂಕರಗೌಡ ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಎನ್.ಕೆ.ಹಿರೇಮನಿ ಅವರು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಇದೆ. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೂ ರೈತ ಸಂಘದ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಇಂಗಿತವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವರು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ನಿಚ್ಚಳ ಬಹುಮತ ಪಡೆದು ೨೨ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಪಡೆಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ಜಲವಿವಾದ ತೀವ್ರಗೊಂಡಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಅದು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲನೀತಿ ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನ್ಯಾಯಮಂಡಲಿಯ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕಾವೇರಿ ನದಿನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ವಿಚಾರ ಕೇವಲ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಅರಿವಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನದಿನೀರಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕುತಂತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಆಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು ಒಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಅನುಮತಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಪಾದನೆಯೂ ಬಂದಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಎದುರಿಸಲಾಗದವರು ಕೊನೆಗೆ ಹೆದರಿಸಿ ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವು. ಅವರನ್ನು ೧೨.೬.೧೯೯೨ರ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯೊಳಗಾಗಿ ಕೊಲೆ ಮಾಡುವ ಬೆದರಿಕೆ ಪತ್ರವೊಂದು ಕಳಿಸುವ ಮುಖೇನ.[೮೪] ಈ ಮಧ್ಯೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್, ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಮುಂದಾಯಿತು. ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ರೈತ ಸಂಘ ತನ್ನ 'ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ'ಯ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು. ಅದನ್ನು ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೯೪ ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಹಂತದ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಹೊಸ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಿತು. ಇದು ಹಿಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದ ಸೋಲು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಕೇವಲ ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ಶಾಸನಸಭೆ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದೇ ಥರದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಹಾಗೂ ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಕಡೆಗೂ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಗಮನಹರಿಸಿದರು.

ಈ ಹಿಂದೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಪಕ್ಷದ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದಾಗಿ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕುಸಿದಿದ್ದರ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಬಾರಿ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ೧೯೯೪ ರ ಶಾಸನಸಭಾ ಚುನಾವಣಾ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರುಗಳಿಗಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗಳು, ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಚುನಾವಣಾ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಶಾಸನಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರದವರು ೯೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿಗೆ ಜಮಾ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು. ಈ ಬಾರಿ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಪಡೆಯದೆ ಇದ್ದರೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇಳಿಮುಖವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಮನಗಂಡು ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಆಯಾಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ರೈತರು ಹಾಗೂ ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿದ್ದು ಇದೆ. ಅದರಂತೆ ರೈತ ಸಂಘ ದಾವಣಗೆರೆಯ ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ೧೫.೧೦.೧೯೯೪ರಂದು ತುರ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪೈಕಿ ಕೊಡಗು ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಪ್ರಬಲವಾಗಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಆ ಎರಡು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಪಕ್ಷವು ೧೧೨ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಶೇಕಡ ೨.೭೩ ರಷ್ಟು ಅಂದರೆ ೫,೬೪,೨೪೬ ಮತಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು ೧೦೧ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿಯೂ ಧಾರವಾಡ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದರು. ಚಿಹ್ನೆ ಬಂಡಿ(ಚಕ್ಕಡಿ) ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಂಬದಗಟ್ಟಿ ಅವರ ಎದುರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೦೦೦ ಮತಗಳ ಅಂತರದಿಂದ ಸೋಲನುಭವಿಸಿದರು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಹಣದ ಪ್ರಭಾವವೂ ಈ ಸೋಲಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವಪುರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆದ್ದು ವಿಧಾನಸೌಧ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಏಕೈಕ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಮಾತ್ರ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್, ಜನತಾದಳ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷೇತರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ತೀವ್ರ ಪೈಪೋಟಿಯ ನಡುವೆಯೂ ಇವರು ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರು. ೧೪ ವರ್ಷಗಳ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲ ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಯಶಸ್ಸು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಕನಸು ಕಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಿಗಡಾಯಿಸಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಇದು ಸಂಘಟನೆಯ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿ ಮಿತಿಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯೂ ಬಂದಿದ್ದರ ಬಗೆಗೆ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅವರ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ.

ಚುನಾವಣೆ ಎಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತ ಹಾಗೂ ಲಾಭಿತನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯೂ ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಡಿತ್ತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶಕರೊಬ್ಬರು ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ಯಮಿ, ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆಯವರಿಂದ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ–

> "ನಮಗೆ ಹಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವಿದೆ. ಆದರೆ, ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ರೈತರಲ್ಲದವರಿಂದ ನಾವು ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನಾವು ಎಲ್ಲ ಮೂಲದಿಂದ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು, ಈ ರೀತಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಒಳನುಸುಳುತ್ತದೆ. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಠೋರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವನು"[೮೫]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಮಾನದಿಂದಲೇ ನೋಡಿ ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮ ಇತರೆ ಮುಖಂಡರುಗಳಿಗೆ ಸಹಿಸದಾಯಿತು. ರೈತರ ಹಿತ ಬಯಸುವವರಿಂದಲೂ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಾರದೆಂಬುದು ಅವರ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ನಿಲುವು. ಎರಡು ಶಾಸನ ಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಪಕ್ಷ ಬಹುಮತ ಪಡೆಯಲು ಆಗದೆ ಇದ್ದರೂ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆಯುವ ಆಶಯ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ರಾಜಕೀಯ ಆಕಾಂಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ದೂರ ಇಡುವುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರೈತನೂ ಒಂದಲ್ಲಾ ಒಂದು ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಇತರೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಹಾಗಾಗಿ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರೈತನ ಒಳಗಿನ ರಾಜಕೀಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಆಗದೇ ಇದ್ದದ್ದು ಅವರ ಮಿತಿಯೂ ಹೌದು.

ನಿರಂತರ ಸೋಲಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದೇ? ಅಥವಾ ಬೇಡವೇ ಎಂಬ ಭಿನ್ನಮತಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಬರುವ ಲೋಕಸಭಾ(೧೯೯೬) ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ರೈತಸಂಘ ತನ್ನ ನಿಲುವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದುಂಟು. ೨೭.೯.೧೯೯೫ ರಂದು ಶಿವನಸಮುದ್ರ(ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಳವಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು)ದ ಪ್ರವಾಸಿಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅದರಂತೆ ಈ ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯುವ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಗಿದ್ದು ಇದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಏಳುಬೀಳುಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಮುಂದಿನ ಶಾಸನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದುವು. ಅದರಂತೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೫.೧೧.೧೯೯೭ ರಂದು ನಡೆದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅದು ಮುಂಬರುವ ಶಾಸನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸುವ ಕುರಿತು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಹಣ ಖರ್ಚು ಮಾಡದೇ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೂ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರತಿ ಶಾಸನ ಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ೧೫.೧.೧೯೯೮ ರೊಳಗಾಗಿ ಕೂಡಿಸುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲ ಹಾಗೂ ಅಸಮಧಾನಗಳು ತೀವ್ರಗೊಂಡವು. ರೈತರು ರೈತ ಸಂಘದ ಬಗೆಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನೇ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು ಅಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಆದುದರಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ರೈತರಿಂದ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವೇ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಧೃವೀಕರಣದ ನಡುವೆಯೂ ೧೯೯೯ರ ಶಾಸನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಬಗೆಗೆ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ೨೦.೭.೧೯೯೯ ರಂದು ಧಾರವಾಡದ 'ರೈತ ಭವನ'ದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಣಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ರೈತ ಸಂಘದ ಒಂಭತ್ತು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಚುನಾವಣೆ ಎದುರಿಸಿದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು ೭ ಜನರು. ಗಳಿಸಿದ ಒಟ್ಟು ಮತಗಳು ಶೇಕಡ.೦.೧೪ ರಷ್ಟು, ಅಂದರೆ ೮೯,೫೯೪ ಮತಗಳು ಮಾತ್ರ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾನ್ವಿ ಶಾಸನಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಬಂಡಿ(ಚಕ್ಕಡಿ) ಗುರುತಿನೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದ ಎನ್.ಎಸ್.ಭೋಸರಾಜು ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಎಂಡಿಎನ್ ಪರಾಭವಗೊಂಡರು. ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಪಾಂಡವಪುರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ, ಕೆ.ಎಸ್.ನಂಜುಂಡೇಗೌಡರು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹಾಗೂ ವಿ.ಅಶೋಕ್ ಅವರು ಮದ್ದೂರು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಸೋಲನುಭವಿಸಿದರು. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಯಾವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯೂ ಹೋಗದೆ ಇದ್ದದ್ದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ರೈತ ಸಂಘ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದಂತಿತ್ತು.

ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದು ಚಳವಳಿಯಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿದರು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ರೈತ ಸಂಘ ಎರಡು ಸಂಘಟನೆಗಳಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಲಗೊಳಿಸುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಆದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಪರ್ಯಾಯದತ್ತ ಚಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಜನಪರ ಚಳವಳಿಯೊಂದು ತಾನು ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು–

"ಮೊದಲು ವೈಚಾರಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ವೈಚಾರಿಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಆಗಬೇಕು. ಆನಂತರ ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು. ಎರಡುಮೂರು ವರ್ಷ ಸತತ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ, ನಾವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಾನ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲಂತಹ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸಾನ ಅವರು ಕೈಗೆ ತಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇವತ್ತಿಗೂ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಒಂದು ವೈಚಾರಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದರೆ, ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದಂತಹ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನ ನಾವು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಆ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗಿದೆ"[೮೭]

ಎಂದು ಅಚಲವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು. ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯೊಂದು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದು ದೇಶದ ನೆಲಸಂಪತ್ತು, ಜಲಸಂಪತ್ತು ಹಾಗೂ ಜೈವಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿವಿಧ ಜನಾಂದೋಲನಗಳ ಒಕ್ಕೂಟವೇ ಇಂತಹ ಪರ್ಯಾಯ. ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದ ರಾಜಕಾರಣದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ರಾಜಕಾರಣವು ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಿ ಹೇಗೆ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ–

"ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಕರ್ತವ್ಯ ನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಸರಳತೆ ಇರುವ ಭಾರತೀಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಅಂತಹವರುಗಳು ೭೦ರ ದಶಕದಿಂದೀಚೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಹಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ 'ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಯಶಸ್ಸಿಗಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ದೊಂಬರಾಟ'ದ ಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ೧೯೭೬ ರಿಂದೀಚೆಗೆ. ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಯಶಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಹಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೂ ಅಪರಾಧೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೂ ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ. ಸದ್ಗುಣಸಂಪನ್ನರು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿದಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಅಂತಹವರನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ದೂರ ಸರಿಸಿರುವುದು ಗುಣಾತ್ಮಕ ನಾಯಕತ್ವ ಮರೆಯಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ...ದೇಶದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನತೆಯ ಮಿಡಿತ ಹಾಗೂ ತುಡಿತಗಳ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಾಯಕರು ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಮಿಡಿತ ಹಾಗೂ ತುಡಿತ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ, ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದ ಹಾಗೂ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ, ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವೀರ್ಯತೆ ಇಂದು ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಹಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಅಪರಾಧೀಕರಣದ ನಡುವೆಯೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದೇ ಗಾಂಧಿ, ಲೋಹಿಯಾ, ಜಯಪ್ರಕಾಶರಂತಹ ನಾಯಕರು ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎಷ್ಟಿದೆಯೋ, ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಇದೆ ಎಂಬುವುದನ್ನೂ ನಾವು ಇಂದು ಮರೆತಿದ್ದೇವೆ"[೮೮]

ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರ ಹಾಗೂ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮದವರ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ನಿಲುವುಗಳೇ ಈ ಥರದ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ಬಲಿಷ್ಠ ರಾಜಕಾರಣ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ವಿಷಾದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ

ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಂಥವರ ನಡುವೆ ಇರುವಂಥ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ ಆಗಿತ್ತು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಮುದಾಯದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಎರಡು ಲೋಕಸಭಾ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಶಾಸನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ರೈತ ಸಂಘ ಎದುರಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಫಲ ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ.

ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿನ ಪಾರದರ್ಶಕತ್ವ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದವರು ಎಂಡಿಎನ್. ಆದುದರಿಂದ ರೈತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷ ಅಥವಾ ಸಂಘಟನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ರೈತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ದುಡಿದರು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬದುಕಿನ ಕೊನೆಯ ದಿನದವರೆಗೂ ಚ್ಯುತಿ ಬರದ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯದೇ ಆದ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅನುಭವಿಸಿದ ಪಡಿಪಾಟಲುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂಥದ್ದೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ರೈತರ ಚುನಾವಣಾ ಮೆಂಟಾಲಿಟಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಡವಿದ್ದರು. ರೈತರು ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಪಕ್ಷಗಳಂತೆಯೇ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸದೆ ಇದ್ದುದು ಅವರ ಮಿತಿಯೂ ಹೌದು. ಆದರೂ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮುಕ್ತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ಸಲಹೆ–ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇದ್ದುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ತೋರಿಕೆಗಾಗಿ, ರೈತರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ನಿಜವಾದ ಕಾಳಜಿಯಿಂದಲ್ಲ. ಇದು ಲಂಕೇಶ್, ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರಂಥ ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಿಂತಕರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸದೇ ಇರದು. ಆದರೆ ನಂತರ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಂಥ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ ಚುನಾವಣೆಗಳೇ ನಿದರ್ಶನಗಳು.

೪.೫. 'ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಒಡಕಿನ ವಿಭಿನ್ನ ಹಂತಗಳು

'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ದಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಸಂಭವಿಸಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಬಂಡಾಯ ಚಳವಳಿ ಡಿಸಿಂಟಿಗ್ರೇಟ್ ಆಗಿರಬಹುದು. ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯೂ ಡಿಸಿಂಟಿಗ್ರೇಟ್ ಆಗಿರಬಹುದು. ರೈತ ಚಳವಳಿ ಮಾತ್ರ ಆಗಿಲ್ಲ. ೪ ಸಾರಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆನೋವುಗಳು ಬಂದರೂನೂ ಕ್ಷೀಣವಂತೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಆಚೆ ಹೋಗಿವೆ. ಇದು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ, ಅದೂ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಹೀಗಾಗುತ್ತೆ. ಇನ್ನೂ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಚುನಾವಣೆ ವೇಳೆಗೆ, ಐದನೇ ಗುಂಪು ಆಚೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಆಚೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಆದರೆ ರೈತ ಚಳವಳೀನ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರೋರು ಒಳಗೆ ಇರೋವಂಥ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು. ಅವರಿಗೆ ಇರೋವಂಥ ವೈಚಾರಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕ ನಿಲುವು, ನಮ್ಮ ಇವತ್ತಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರೋವಂಥ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿಲುವು, ಬೇರೆ ಜನಪರ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲ"[೮೮]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಡಕು ಸಂಭವಿಸಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ವಾದದ ಸರಣಿ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಬಹುದಾದ ಗೊಂದಲಗಳ ಬಗೆಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಈ ಥರದ ಗೊಂದಲಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು 'ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳು' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆಯೇ ಹೊರತು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಯಾ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತಮ ತಳಹದಿಯ ವಿಚಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಘಟನೆ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂಘ. ಇದು ಒಬ್ಬರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ್ದು. ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಚಳವಳಿಗಳ ಸೋಲಿಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಗಳ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಕೊರತೆ, ಅದರಿಂದಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಅಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿತನಗಳು ಎಂಬುದು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವರ್ತನೆಗಳು ರೈತ ಸಂಘದೊಳಗೆ ಕಂಡುಬರದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಡಿಎನ್. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ತಹಬಂದಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕದಂತೆ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಹರಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಅದರಂತೆ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಹಾಸನ, ಮಂಡ್ಯ, ಬೆಳಗಾಂ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮುಂತಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇವೆ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಈ ಥರದ ನಿಲುವು ಉಳಿದ ರೈತ ಸಂಘದ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಂತರಿಕ ತಿಕ್ಕಾಟಕ್ಕೆ ಎಡೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದವು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದ ಕೆಲ ಮುಖಂಡರು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಿರುದ್ಧ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದವರನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸಿ ಮಟ್ಟಹಾಕುತ್ತಲೇ ಬಂದರು. ಇವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಎಲ್ಲ ಥರದ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವವರು ಇದ್ದಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಟೀಕಿಸುವವರು.

೧. ಮೊದಲನೆಯ ಹಂತ

ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಸ್ಪರ್ಧಿಸದಂತೆ ಮುಖಂಡರು ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷದ ಪರವಾಗಿ (ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷ ಅಥವಾ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷ) ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದು, ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಾಗಿ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕುವುದಾಗಿ ನಿರ್ಣಯ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧಯ್ಯ(ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು) ಅವರು ೧೯೮೨ರ ವಿಧಾನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು ೧೫.೧೨.೧೯೮೨ ರಂದು ಕಾಳಮುದ್ದನದೊಡ್ಡಿ(ಕೆ.ಎಂ.ದೊಡ್ಡಿ, ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ)ಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಇವರು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾದ ಮೊದಲ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಇವರ ಜೊತೆಗೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದ ಇನ್ನೂ ಮೂವರು ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾದರು.[೯] ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಕೆಲವರು ವಿರೋಧಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮುಖಂಡರು ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾದವರನ್ನು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸುವ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡರು. ಇದು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಅನುಮಾನಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ದ್ವಂದ್ವ ನಿಲುವು ತಳೆದದ್ದು ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಣುವ ದಿಟದ ಸಂಗತಿ.

ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರಿಂದಲೂ ಅಸಮಧಾನ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ–

> "ಚಳವಳಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ನಾಯಕರೂ ತಮಗೆ ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ...ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುದ್ದಿಯಷ್ಟೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ನಾಯಕರಿಬ್ಬರೂ ಬಿಸಿ ರಕ್ತದ ಯುವಕರು. ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಸಹ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಉಗ್ರವಾದವು...ಬೇರೆಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ನಾಯಕರಿಬ್ಬರ ಉಗ್ರವಾದ, ಖಾರದ ಮಾತುಗಳು ಸಂಘದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಖಾರದ ಮಾತುಗಳು ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದಷ್ಟೇ"[೧೦]

ಎಂದು ಆಪಾದಿಸುವ ಮುಖೇನ ಮುಖಂಡರ ಒಳಬಳಗದಲ್ಲಿನ ಅಸಮಧಾನದ ಛಾಯೆ ಬಹಿರಂಗಗೊಂಡಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೊರಗು ಇದ್ದದ್ದು ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಅವರುಗಳಿಗೆ ಇದ್ದ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಂತರವೂ ಈ ರೀತಿ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ರೈತ ಸಂಘದ ಒಡಕಿನ ಬಗೆಗೆ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಣೆ ಕಂಡು ಬರದೆ ಇದ್ದರೂ ಒಳ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳವರ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯೂ ಆಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಜವಾದ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವದವರು ಎಂಬುದು ಹಲವರ ಟೀಕೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸುಳ್ಳಾಗಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಯುವಕರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು. ೧೯೮೫ ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ಸಮಿತಿಯ ಸಂಚಾಲಕ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿದ್ದರು.[೧೧] ಹಠಮಾರಿತನ, ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಮತ್ತು ತೀವ್ರಗಾಮಿತ್ವ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿರೋಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸುದ್ದಿ ಸಂತಸ ತಂದರೆ, ರೈತರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ತುಂಬಬಲ್ಲಂಥ, ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಕಾನೂನಿನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಚಳವಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಕೊಡುವರೆಂಬ ಆಶಯದಿಂದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ನಿರಾಸೆಯಾದದ್ದೂ ಇದೆ. ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ರಾಜೀನಾಮೆ ಅಂಗೀಕೃತ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸ್ಥಾನ ತೊರೆದರೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ಇರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ರೈತರ ಒಮ್ಮತದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇರೆಗೆ ಅವರೇ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತಾಯಿತು.

೨. ಎರಡನೆಯ ಹಂತ

ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಒಡಕು ಸಂಭವಿಸಿದ್ದು ೧೯೮೯ರ ಶಾಸನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗೂ ಮುನ್ನ. ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚೆಗೆ ಗ್ರಾಸವಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ನೇರವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದು. 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ' ಪಕ್ಷದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ, ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಇಂಗಿತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧಗಳು ಎದುರಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಳಿಂದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ 'ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ'ಯ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ. ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್ ನೇತೃತ್ವದ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಗತಿರಂಗ'ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿತ್ತು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ 'ರೈತ ಸಂಘ' ಹಾಗೂ 'ದಲಿತ ಸಂಘ' ಎರಡೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶವೇ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ರೈತ ಸಂಘದ ಏಕಮುಖ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲ ಮೂಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಹಿಸದಾಯಿತು. ಇಂಥ ವಿವಿಧ ಅಶಿಸ್ತಿನ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಎಚ್.ಎಂ.ವಿಶ್ವನಾಥ್(ಹಾಸನ), ಆರ್.ಪಿ.ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ, ಎಸ್.ಎನ್.ಮಂಜುನಾಥದತ್ತ, ಬೊಮ್ಮೇಗೌಡ(ಅರಕಲಗೂಡು), ನರೇಂದ್ರ ರಾಜೇಅರಸ್, ಮೋಹನ್(ಜಾಣಗೆರೆ), ಚನ್ನೇಗೌಡ, ಹೆರಗು ವಾಸುದೇವ್, ಹಿರಿಯಾಳು ಚಂದ್ರೇಗೌಡ, ದೇವರಾಜ್(ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು), ಅನಸೂಯಮ್ಮ, ಶಿವಾನಂದ ಗುರುಮಠ, ನೀಲನಗೌಡ ಪಾಟೀಲ್(ಕೊಪ್ಪಳ), ಹೇಮಂತಕುಮಾರ್ ಪಾಂಚಾಲ. ಇವರುಗಳು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾದ ಎರಡನೆಯ ಗುಂಪು. ಈ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ೨೦.೭.೧೯೮೯ ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಅಶಿಸ್ತಿನ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾದವರು ಈ ಕ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಯುವ ಮುಖಂಡರುಗಳು ದೂರ ಸರಿದದ್ದು ಒಂದು ಥರದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನಡೆಯೂ ಹೌದು. ಮತ್ತೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುವಂಥ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದುದು ಮತ್ತೊಂದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ದಲಿತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಳು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಒಂದರಿಂದಲೇ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಘೋಷಿಸಿದ್ದರು. ಈ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡಿ.ಎಸ್.ನಾಗಭೂಷಣ್ ಅವರು 'ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ' ಪತ್ರಿಕೆಗಾಗಿ ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶನ ನಡೆಸಿದಾಗ–

> "ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳಿವೆ. ಒಂದು, ಶಾಸನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜನ ವಿರೋಧಿ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಾದ್ರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಕೆ ಅನ್ನೋದು. ಇನ್ನೊಂದು, ಜನಪರ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸೋ ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ನಾವು ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಆಸೆ ಈಗಲೇ ಇಟ್ಕೋಬೇಕೆ ಅನ್ನೋದು ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಮೊದಲನೇ ಪಾತ್ರ ಮಾತ್ರ ವಹಿಸಬಹುದು. ಎರಡನೇ ಸಾಧ್ಯತೆ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸೋದಾದ್ರೆ ನಮ್ಮ ಗುರಿ ಮತ್ತು ಆಸೆಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರೋ ಮತ್ತು ಸಹನೀಯವಾದ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಉಳ್ಳಂಥ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಜೊತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು...ನಾವು ಇರೋದ್ರಲ್ಲೇ ಆರಿಸ್ಕೋಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳೋದಾದ್ರೆ ದೇವೇಗೌಡ್ರ ಜನತಾಪಕ್ಷವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತೆ. ಯಾಕೆಂದ್ರೆ, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಬಗ್ಗದ, ಭ್ರಷ್ಟ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಹಠದಿಂದ ಎದುರಿಸಿದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಶಾಸಕರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ ಪಕ್ಷ ಅದು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಪಕ್ಷದ ಒತ್ತು ಇರೋದು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮೇಲೆ. ಜತೆಗೆ ಅದು ತಾನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದೆ ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಸೀಮಿತವಾಗೋ ಆಶಯ ಹೊಂದಿರೋ ಪಕ್ಷ..."[೯೨]

ಎಂಬ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಜನತಾಪಕ್ಷದ ಪರವಾದ ಧೋರಣೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿ ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಅವರು–

> "ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರ ಸ್ವಭಾವ ನನಗೂ ಗೊತ್ತು. ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಮದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಮ್ಮಂತ ಹಲವರು ಮುಂದಾಗಿ, ರೈತ ಸಂಘ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದರೆ, ಸ್ವಾಮಿ ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಹೊಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮಂತವರು ಸಜ್ಜನಿಕೆಯಿಂದ ಮೌನ ತಳೆದಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಿದೆ"[೯೩]

ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸ್ವಭಾವ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ಮುಳುವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಾದವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಶನಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ತಪ್ಪು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮ ಕೊನೆಗೆ ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿಯಿಂದ ಕೈ ಬಿಡುವ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು. ಈ ಸಭೆ ನಡೆದದ್ದು ೨೨.೭.೧೯೮೯ ರಂದು ಧಾರವಾಡದ ಎಪಿಎಂಸಿ ರೈತ ಭವನದಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರಿಂದ ಯಾವುದೇ ವಿರೋಧವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರ ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಖಾಯಂ ಆಹ್ವಾನಿತರನ್ನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಭೆಗಳಿಗೂ ಆಹ್ವಾನವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರ ನಿಲುವಿಗೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರೂ ಸಹ ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದು–

> "ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ ರೂಪಿಸಿದರೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಅಲೆ ಏಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಎಂಡಿಎನ್‌ರನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಸಿ ರೈತ ಸಂಘವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡೆವೆನ್ನಿ ರೈತಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಬಂದಿರುವವರೆಲ್ಲಾ ವಿರೋಧಿಸತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ನಾವೆಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಒಟ್ಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅಲೆ ಏಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅದೆಲ್ಲಾ ಕನಸು"[೯೪]

ಎಂದು ಅಂದಿನ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಷಾದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿನ ಗೊಂದಲ ಹಾಗೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ರೀತಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಚುನಾವಣಾಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಹಳೆ ಮೈಸೂರಿನ ಎಲ್ಲ ರೈತ ಸಂಘದವರಿಂದ. ಇದಾವುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ' ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು.

೨೦.೭.೧೯೯೦ ರಂದು ಸಂಭವಿಸಿದ ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರ ಸಾವು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸ.ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಾಯಕತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಈ ನಿಲುವಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ–

> "ಜೀವನ ಪರ್ಯಂತ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ನೀವು ಒಪ್ಪಿದರೆ.! ಈ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ನಾನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪುವುದಾದರೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತೇನೆ"[೯೫]

ಎಂಬ ಶರತ್ತಿನ ಮೇರೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ತಾವೇ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವನ್ನು ಒಂದು ವೈಚಾರಿಕ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ತುಡಿತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ತಮ್ಮ ಕಣ್ಮುಂದೆಯೇ

ಅದು ಬೇರೊಬ್ಬರ ಕೈಸೇರಿದರೆ ಹಾಳಾಗುವುದೆಂಬ ಅನುಮಾನ ಅವರನ್ನು ಕಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿನ ಅಸಾಧಾರಣ ಬುದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಮಾನವ ಸಹಜ ಗುಣಗಳು ಈ ಥರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ೧೯೯೨ರಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಾವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಘಾಸಿಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ನಿಂದನೆಗಳಿಗೆ ಕಿವಿ ಕೊಡದೆ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ವೈಚಾರಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಕನಿಷ್ಠ ನಡತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದು. ಅವರು ರೈತ ಸಂಘದ ವಿಚಾರ ಕೂಡ ಯಾವುದೇ ಯಶಸ್ಸು ಕಾಣದೆ ಇತಿಹಾಸದ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಉಳಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಿದ್ದು.

೩. ಮೂರನೆಯ ಹಂತ

ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೧೯೯೬ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗೂ ಮುನ್ನ. ಈ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೊದಲ ಸಾಲಿನ ಮುಖಂಡರುಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದರು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯುವ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ನಿಲುವಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ಬಂದಿದ್ದು ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ(ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ)ರಿಂದಲೇ. ಜೊತೆಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಬಿಜೆಪಿ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷಾಂತರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಅಸಮಧಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ದೂರಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಹಣಕಾಸಿನ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹಲವು ಅನುಮಾನಗಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.[೯] ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ನೊಂದಿರುವುದಾಗಿ ಕಾರಣ ನೀಡಿ ಅವರೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ನಾಯಕತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದು. ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ೨೨.೭.೧೯೯೬ ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ರೈತ ಸಂಘದ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ್ ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳ ನಡುವೆ ತೀವ್ರ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆದಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ದಾವಣಗೆರೆಯ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಎತ್ತಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲರಿಗೆ ಅವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಬೆಂಬಲ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊಳೆತಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಬಿಜೆಪಿ ಪಕ್ಷದ ಬಗೆಗಿನ ಒಲವು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವನ್ನು ತೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲರನ್ನು ಸಂಘ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಆರೋಪದ ಮೇಲೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ, ಬಿಜಾಪುರ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಹಾಗೂ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಹಲವು ಮುಖಂಡರುಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸಲು ೧೯೯೬ ಜುಲೈನಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿತವಾದ ಮೂರನೆಯ ಗುಂಪು.[೯] ವೈಯಕ್ತಿಕ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ರೈತ ಸಂಘ ಬಿಟ್ಟವರನ್ನು ಕಾಡಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಆರೋಪ ಮಾಡಿ ಈ ಥರದ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ರೈತರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಇವರಿಂದ ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಂಘಟನೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಒಡೆತ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಘದ ಒಳವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹದಗೆಡಿಸಿತು.

ನಂತರ ಮಂಡ್ಯದ ಎಚ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅವರೂ ಬಿಜೆಪಿ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷಾಂತರಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಇವರಿಂದ ನಾಯಕತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದದ್ದು. ಆದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪಕ್ಷಾಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಭವಿಷ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಅಪಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವು ಉಳಿದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ಚುನಾವಣಾ ರಾಜಕೀಯದ ಆಸೆ ಚಿಗುರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ವರುಣಾ ನಾಲಾ ವಿವಾದ ಮಂಡ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರಿನ ರೈತರನ್ನು ಕಗ್ಗಂಟಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯದ ರೈತರ ಕೆ.ಆರ್.ಎಸ್. ಚಲೋ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಇವೆರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರೈತಸಂಘ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದದ್ದರಿಂದ. ಆದರೆ ಇದು ರೈತ ಸಂಘವನ್ನು ಕವಲು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವನ್ನು ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಲವಾರು ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿದೇಶ ಪ್ರವಾಸದ ಆಹ್ವಾನಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಅಮೃತಭೂಮಿ ಟ್ರಸ್ಟ್ ವಿಚಾರ ಕೂಡ ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಎರಡೂ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ೮.೭.೧೯೯೮ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಲಿಖಿತ ವಿವರಣೆ ಕೇಳಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಂಪು ಅಮೃತಭೂಮಿ ಟ್ರಸ್ಟ್ ರೈತ ಸಂಘದ ಹೆಸರಿಗೆ ಬದಲಾಗಬೇಕು, ಪದೇ ಪದೇ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ವಿದೇಶ ಪ್ರವಾಸಗಳ ವಿವರ, ಈಗಿನ ನಿಮ್ಮ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲಿಡಬೇಕು, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ಸಂಘಟನೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಸುರೇಶ್‌ಬಾಬು ಪಾಟೀಲ್‌ಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪಟ್ಟುಹಿಡಿಯಿತು. ಇವುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೨೯.೧೦.೧೯೯೭ ರಂದು 'ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯ 'ಫಾರಿನ್' ಹುಚ್ಚು ಹಾಗೂ ಹಾಯ್ ಬೆಂಗಳೂರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದಿದ್ದ ಲೇಖನಗಳು ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಕೆಲ ಕಾಲ ವಿಚಲಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ–

> "ಈ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅಮರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೋ? ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರೈತ ಚಳವಳಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ರೈತನ ಗೋಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ...ಸಂಘಟನೆ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಚನಾತ್ಮಕ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ನಾಯಕತ್ವ ಬೆಳೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅಂತಹ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹೊಡೆತ ಹಾಕಿದರು. ಕೇವಲ ಬೀದಿ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೆ ರೈತರನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದರು. ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಅವಸಾನದ ಅಂಚಿಗೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು... ಅಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ನಾಯಕರ ಪಡೆಯೇ ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಬೋರಯ್ಯ, ಸುನಂದಾ ಜಯರಾಂ ಅವರಂತಹ ಕಮಿಟೆಡ್ ಲೀಡರ್‌ಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರಿಂದಾಗಿ ಅಂತಹ ನಾಯಕತ್ವ ಕಮರುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲ"[೯೮]

ಎಂಬ ಟೀಕೆಗಳು ಸಹ ಬಂದಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಪತ್ರ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೦.೮.೧೯೯೮ ರಂದು ರೈತ ಸಂಘದ ಸಹಚಳವಳಿಗಾರರಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ವೈಚಾರಿಕ ತಜ್ಞತೆಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಮುಖಂಡರುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಪಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಗೈರು ಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವಿಶ್ವಾಸ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ನಿರ್ಣಯವು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಬಂದರೆ ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಈ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ರೈತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬರೇ ಮುಂದುವರಿಸುವ ಬಗೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರು ಇಲ್ಲದ ಶೂನ್ಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಕಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಲೋಚನಾ ಲಹರಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಸುಂದರೇಶ್ ಮೊದಲಿಗರೇ ಸರಿ.

೪. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಹಂತ

ಈ ಮುಂಚಿನ ಎಲ್ಲ ಅಸಮಧಾನಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದವು. ಅವುಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಮತ್ತೊಂದು ವೇದಿಕೆ ದೊರೆತದ್ದು ೧೯೯೯ ರ ಶಾಸನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆ ವಿಷಯದ ಮುಖೇನ. ಅದು ಚುನಾವಣಾ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಯಾವೊಂದೂ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದೊಂದಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬ ನೀತಿಯನ್ನೇ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದು, ಇದನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಇಂಗಿತವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅದು ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ೨೬.೭.೧೯೯೯ ರಂದು ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಬಹುಪಾಲು ಮುಖಂಡರು ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಭವಿಷ್ಯವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ಕೆಲವರು ಬಿಜೆಪಿ ಹಾಗೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು 'ಭಾರತೀಯ ಜನತಾ ಪಕ್ಷ'ದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡದ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಯು ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಪಕ್ಷದ ಮುಖೇನವೇ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿತು. ಆಗ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಜನತಾದಳದೊಡನೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು.[೯೯] ಆಗ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿ ಪಕ್ಷ ಪಕ್ಷಾಂತರ ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ ಕೆಲವು ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಬಿಜೆಪಿಯವರ ರೈತ ಮೋರ್ಚಾ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಬಿಂಬಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಈ ನಡುವೆ ಹೊ.ಕೆ.ಮಹೇಂದ್ರ (ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾಧ್ಯಕ್ಷ), ಚ.ನಂಜುಂಡಮೂರ್ತಿ (ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆಯ ಸಹ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ) ಅವರು ಬಿಜೆಪಿಗೆ ಪಕ್ಷಾಂತರಗೊಂಡ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಘ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣ ೨೯.೭.೧೯೯೯ ರಂದು ಉಚ್ಚಾಟಿಸಿದರು. ಪಕ್ಷಾಂತರ ಹೊಂದಿದ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ನಿಂತರು.[೧೦೦]

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಜನವಾಹಿನಿ' ನಡೆಸಿದ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅವರು–

"ಮೂಲ ಕಾರಣ ಸಂಘಟನೆಯ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಪ್ರಿಯತೆ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಾಂತರದ ರೋಗ. ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಳೆದ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರು ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂಬುದು ಸಂಘಟನೆಯ ನಿಲುವು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ರೀತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಿಂದ ಚಳವಳಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸಂಘಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಲಾಭವಾಗುವುದಿಲ್ಲ"[೧೦೧]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ರಾಜಿ ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಡಿಎನ್.

ಈ ನಡುವೆ ರೈತ ಮುಖಂಡರ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಾಣತೊಡಗಿದವು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿ ಪಕ್ಷದ ಬಗೆಗೆ ಒಲವು ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಿತ್ತಿ ದಾರಿತಪ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಎಚ್.ಆರ್.ಬಸವರಾಜಪ್ಪ(ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ) ಅವರಿಗೆ ಸಂಘ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಮಾನತುಗೊಳಿಸುವ ನೋಟಿಸನ್ನು ೧೮.೯.೧೯೯೯ ರಂದು ನೀಡಿದ್ದರು.[೧೦೨] ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪರ ಹಾಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಇವೆ. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲ(ಹಾಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹಾಗೂ ಈಗಾಗಲೇ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾಗಿದ್ದವರು) ಒಂದುಗೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಜಂಟಿ ಪತ್ರಿಕಾ ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬಸವರಾಜಪ್ಪ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ೧೧ ಮಂದಿ ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳು ನಿಂತರು. ಬಸವರಾಜಪ್ಪ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕ್ರಮ ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದೇ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ಗುಂಪಿನ ವಾದ. ಇವರುಗಳ ಅಶಿಸ್ತಿನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಖಂಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತು ಅವರು ಮೈಸೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ಹಾಸನ, ರಾಯಚೂರು ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿರುವ ಸತ್ಯಶೋಧಕ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ನೀಡಿದ ವರದಿಯೂ ಕೂಡ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು.[೧೦೩] ಅವರಿಂದ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಸಹ ಆಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇತರೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆ, ಆಂತರಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ. ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಬಗೆಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ನಡುವೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಸಭೆ ಕರೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಇದು ರೈತ ಸಂಘದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ. ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಚ್ಯುತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮೂರನೆಯದು. ಇದು ೨೯.೯.೧೯೯೯ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಬೇಡಿಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಹೊಸ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಎದುರಿಬೇಕಾದ

ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದವು. ಸಂಘಟನೆಗೆ ಒಂದು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆಯಾಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಈ ಸಭೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತು. ಮುಖಂಡರುಗಳ ಆಕ್ರೋಶ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇತ್ತೆಂದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ರಾಜಕಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸುವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ. ಇದನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು 'ರೈತ ಸಂಘದ ಒಡಕು' ಖಚಿತ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಬ್ಬಿಸಿದವು. ಈ ಸಭೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬೆಂಬಲಿಗರೂ ಹಾಜರಿದ್ದು, ಅವರಿಂದ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯ ಅಂಗೀಕಾರಗೊಳ್ಳದಂತೆ ಆಯಿತು. ಈ ಸಭೆಯ ಮುಖೇನ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಬೆಂಬಲ ಸಾಭೀತುಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ–

> "ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅಸತ್ಯ ಮೇಲುಗೈಯಾದರೆ, ಶಿಸ್ತಿಗಿಂತ ಅಶಿಸ್ತು ಮೇಲುಗೈಯಾದರೆ ಇಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೇ ಸ್ವತಃ ಇಂತಹ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಬಿಡುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪದಚ್ಯುತಿಯ ಪ್ರಯಾಸಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಪ್ರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ರೈತಸಂಘದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬಂದಿರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಶಿಸ್ತನ್ನೇ 'ಇಬ್ಭಾಗ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗೇ ಹೆದರಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ ಅಶಿಸ್ತಿನ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಾದರೆ ಅಂತಹ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವದೂ ಅರ್ಥಹೀನ ಎಂಬುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಇಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ"[೧೦೪]

ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಿರುವ ಕೆಲವರೊಂದಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಖಡಾಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಈ ರೀತಿ. ತಾವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು–

> "ಸಂಘದ ಬಗ್ಗೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬದ್ಧತೆ ನನಗಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಇತರ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಸಾಬೀತಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಶಾಸಕನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಮೇಲೂ ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕತ್ತೆ ಮೇಲೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮೂಲಕ ಊರು ಸೇರುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಾಬೀತಾಗದಿದ್ದರೆ ಆರೋಪ ಮಾಡಿದವರು ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವರೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕು"[೧೦೫]

ಸಂಗತಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ೧೯೯೪ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಲನ್ನು ಕಂಡಿತ್ತು. ಈ ಹಿಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ವಿಧಾನಸಭೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದ ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಸೋತಿದ್ದರು. ಈ ಸೋಲು ಅವರನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಏರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ. ಹಿಂದಿನಂತೆ ಮತ್ತೆ ಸಭೆ ಕರೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಎಚ್.ಆರ್.ಬಸವರಾಜಪ್ಪ ಅವರುಗಳನ್ನು ೨೯.೧೦.೧೯೯೪ ರಂದು ಪದಾಧಿಕಾರದಿಂದ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ಅಮಾನತುಗೊಳಿಸಿದರು.[೧೦೬] ಅದೂ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳ ಸಲಹೆ ಮೇರೆಗೆ. ಖಾಲಿಯಾದ ಈ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ

ಚಂದ್ರಶೇಖರ್(ಹಾಸನ) ಮತ್ತು ಚಾಮರಸ ಬೆಟ್ಟದೂರ್(ರಾಯಚೂರು) ಅವರು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವ ಆರೋಪಗಳ ತನಿಖೆಗಾಗಿ ೨೨.೧೦.೧೯೯೯ ರಂದು 'ಸತ್ಯ ಶೋಧನಾ ಸಮಿತಿ'ಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಸುರೇಶ್‌ಬಾಬು ಪಾಟೀಲರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ೨೨ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದಲೂ ತಲಾ ಇಬ್ಬರಂತೆ ೪೪ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಈ ಸಮಿತಿ ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಂಘದ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಕಾರ ೩೦.೧೨.೧೯೯೯ ರಂದು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚುನಾವಣಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಸ್ವಯಂ ಉಚ್ಚಾಟನೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾದದ್ದು. ತಾವೇ ಇವರೆಲ್ಲರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಗೊಂದಲಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಯಾವ ಆಸೆಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ತೀವ್ರ ಅಸಮಧಾನ ಇದ್ದದ್ದು ಮುಖಂಡರುಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕುತಂತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಅಮಾನತುಗೊಂಡರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲಿನ ಆರೋಪಗಳನ್ನೇನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇವರುಗಳು ಅಮಾನತ್ತನ್ನೇ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನಗಳು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಲ್ಬಣಗೊಂಡವು. ರೈತ ಸಂಘದ ಹಿನ್ನಡೆಗೂ, ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವರ್ತನೆಗೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕಾಲವ್ಯಯ ಮಾಡಿದರೇ ಹೊರತು ಸಂಘಟನೆಯ ಮುಖಂಡರು, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಹಾಗೂ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೇ ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ

ಇಂಥ ಹಲವು ಅಸಮಧಾನಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದವು. ಈ ನಡುವೆ ಈಗಾಗಲೇ ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲರೂ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಮರಳಿ ಬರುವ ಹುನ್ನಾರದಲ್ಲಿದ್ದರು.[೧೦೭] ಹಾಗಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವವರೆಗೂ ಇಂಥವರಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ಮಧ್ಯೆ ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಇಂಥ ರಾಜಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದರೆ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಘ ಕಟ್ಟುವ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಾಂಧಿ ಭವನದಲ್ಲಿ ೪.೧೧.೧೯೯೯ ರಂದು ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯೊಂದರ ರಚನೆ, ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲಿದ್ದ ೯ ಆರೋಪಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟನೆ ಕೋರಿ ನೋಟಿಸು ನೀಡಲು ಚರ್ಚಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡರು. ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವರೆಲ್ಲರ ಅಸಮಧಾನಗಳು ವ್ಯಕ್ತ ಆಗಿದ್ದವು. ೧೮ ಮುಖಂಡರುಗಳ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ಬಹುಮತವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಲು ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರಾದರೂ ಇದಕ್ಕೂ ಹಲವಾರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ವಿರೋಧಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಂಘದೊಳಗಿನ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಖರತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಕ್ರಮ ಸಭೆ ಕರೆಯುವ ಮುಖೇನ ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಬಸವರಾಜಪ್ಪ ಅವರನ್ನು ಸಂಘದ

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ೮.೧೧.೧೯೯೯ ರಂದು ಉಚ್ಚಾಟಿಸಿದರು.[೧೦೮] ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ ಅವರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ. ಅಂಥವರ ಪ್ರತ್ಯೇಕೀಕರಣವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಬಯಸಿದ್ದೂ ಇದೆ.

ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಸಮಧಾನ ಹಾಗೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರೀ ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರೆ ಪಕ್ಷಗಳ ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೈವಾಡ ಇದ್ದುದು ಸಾಬೀತಾಗಿದೆ(ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯೂರೋಪ್ ಹೋರಾಟ ಪ್ರವಾಸದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ). ಆದರೂ ಈ ಹಿಂದಿನ ಸಭೆಯ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ನವೆಂಬರ್ ೧೫ ರಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ನೇತೃತ್ವದ ಸಭೆ ನಡೆದದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರ ಸಮಾಧಿ ಬಳಿ. ಸಂಘಕ್ಕೊಂದು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆಯ ಅಗತ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿಸುವ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೇ. ತೆರವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಂಗಾಮಿಯಾಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು.[೧೦೯] ಈ ಸಭೆಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಂದಲೇ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಸಭೆಗೆ ೧೩ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮಂಡ್ಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕೆಲವು ಚಿಕ್ಕ ಗುಂಪುಗಳು ಮಾತ್ರ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು. ಈ ಥರದ ಅಕ್ರಮ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ತರಾತುರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಆದರೂ ಈ ಮೊದಲೇ ನೀಡಿದ್ದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೬.೧೧.೧೯೯೯ ರಂದು ಅಮಾನತುಗೊಳಿಸಿದರು.[೧೧೦] ಇವರುಗಳು ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾದದ್ದು ಅಶಿಸ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಗುಂಪೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಕಾರಣಕರ್ತರಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಅಂದರೆ ಇವರ ಬೆಂಬಲ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಸಭೆಗೆ ಇದ್ದದ್ದೇ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಶುದ್ಧೀಕರಣ' ಎಂದೇ ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ತೆರವಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಹಂಗಾಮಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ೧೯.೧೧.೧೯೯೯ ರಂದು ಸಿಂಧನೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಹಲವಾರು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ತರುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಿತು. ಪಕ್ಷಾಂತರ ಹಾಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತೆ ರೈತ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಗುಣಾತ್ಮಕ ತಿರುವು ಕೊಡಲು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ನಡೆದ ಸಭೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಎಲ್ಲಾ ಉಚ್ಚಾಟಿತ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತೊಂದು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದುಂಟು. ಅಂದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕ್ಷಮಿಸುವ ಗುಣವೂ ಇದ್ದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಸಭೆಯನ್ನೇ ಕೆಲವರು ಅಕ್ರಮ ಸಭೆ ಎಂದು ಕರೆದರು. ಆದರೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಅಮಾನತುಗೊಂಡು, ನಂತರ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಎಲ್ಲ ಸಭೆಗಳು ಅಕ್ರಮವಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಮೂಡದೆ ಇರದು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೋರಿಸಿದ್ದ ಆರೋಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಧಾರ ರಹಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳು ಸಾಬೀತಾದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇಳಿಯುವ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮುಂದುವರಿಯುವವರಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರು–

"ಅಶೋಕ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆ ವಿಚಾರವಾಗಿ. ಈ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ 'ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ಹತ.....'? ಈ ವಧೆಯಂತಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯ ತಿಳಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದು ಅವೆಲ್ಲ ವಧೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರದಂತಾಗುತ್ತವೆ"[೧೧೧]

ಪತ್ರವೊಂದರ ಮೂಲಕ ತೋಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಾಳ್ಮೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ರೀತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಗಾಸಿಗೊಳಿಸಿದ್ದವು. ಆದರೂ ಅವರು ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದೊದಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡಾಂತರಗಳು ಅವರನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೈತರನ್ನೂ ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ, ಚಳವಳಿಗೆ ಹೊಸ ಸ್ವರೂಪ ಕೊಟ್ಟು ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಎಪಿಎಂಸಿ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ೨೦.೧೨.೧೯೯೯ ರಂದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪೂರ್ಣ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆ ಕರೆದು ಅಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಡುವ ಮೂಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೇ ಮರಳುವ ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಸಂಘಟನೆಯ ಬಹುಮತದ ಒಲವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಶ್ರೇಣಿ ಪದಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನೇ ರದ್ದು ಮಾಡಿದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗೆಗೆ. ಈಗಾಗಲೇ ರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ಎರಡೂ ಬಣಗಳು ಒಂದಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದ್ದು ಖಚಿತಗೊಂಡಿತು.[೧೧೨] ಚುನಾವಣಾ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ರೈತಸಂಘ ದೂರ:ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ) ಈ ಹಿಂದೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆರೋಪ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಲಿಖಿತ ಉತ್ತರ ನೀಡಿದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ. ಮತ್ತು ಸುರೇಶ್ ಬಾಬು ಪಾಟೀಲರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದ 'ಸತ್ಯಶೋಧನಾ ಸಮಿತಿ' ವರದಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಈ ವರದಿಯು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿತ್ತು.

ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರ ಸಮಾಧಿ ಬಳಿ(ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಳೆಹೊನ್ನೂರು) ಎರಡೂ ಗುಂಪಿನವರೂ ೨೧.೧೨.೧೯೯೯ ರಂದು ಮತ್ತೆ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ವಿವಾದ ಬಗೆಹರಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದವರಿಗೆ ಕಾದಿದ್ದು ನಿರಾಸೆಯೇ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕಡೆಯವರು ಈ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆ ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶವೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಬಣಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್‍ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಿದವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಬಣದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸುವ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಂಡಿತಲ್ಲದೆ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮಿತಿ ರಚನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಹಂಗಾಮಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೇ ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ಅದರಂತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರೇ ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿದ್ದ ಗುಂಪಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಇದು ಈಗಾಗಲೇ ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿದ್ದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗುಂಪು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಗಳ ಬಳಿ ಸಭೆ ನಡೆದು ಕೃತಕವಾಗಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ರೈತರನ್ನು ನಂಬಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಉಳಿದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಮತ್ತೆ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ರೂಪಿಸಿದರು. ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಆರಂಭಿಸಲು–

> "ಈಗ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವೇನೆಂದರೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸಣ್ಣ ತನಕ್ಕಿಳಿಯದಂತಹ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ. 'ಸಣ್ಣ ತನ ಅಪರಾಧ'(Low Aim is crime) ವೆಂದು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಎಚ್ಚರವಿರುವ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ"[೧೧೩]

ಎಂಬ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬದುಕಿರುವವರೆವಿಗೂ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದರು. ಅವರು ಇಲ್ಲದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆಯಬೇಕಾದ ತುರ್ತು ಇದೆ. ಅವರು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ ಬಹಶಃ ರೈತ ಸಂಘ ಅವರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗಲೇ ಬಹು ಬೇಗ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏನನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಛಲ ಇರುವವರು, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೋರಾಡುವವರು ಬಹುಶಃ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಂತೆ ಕಟುವಾಗಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ದಶಕಗಳವರೆಗಾದರೂ ನಿರಂತರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು. ಅವರಲ್ಲಿ ದಿಟವಾಗಿಯೂ ತಾತ್ವಿಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಇತ್ತು. ಅಂಥವರು ಸಂಘಟನೆಗೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಾಳ್ಮೆ, ಸಹನೆಯಂಥ ಗುಣಗಳು ಇವರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ. ಆದರೂ ಇಂಥ ಗುಣಗಳು ಸಂಘಟನೆಗೆ ಕೊಡುಗೆ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದೂ ಹೌದೂ, ಒಳ್ಳೆಯದೂ ಹೌದು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಥರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದ ಪಿತೂರಿಗಳು ಅನೇಕ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು, ಪಿತೂರಿಗಳು ಪೂರ್ವಯೋಜಿತವಷ್ಟೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಆರೋಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಿತವಾದವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಧೋರಣೆ, ಸ್ವಭಾವ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಒಡಕಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಎಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿತವಾದವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಾಲು ಕೂಡ ಇದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅದು ಜನಮಾನಸದಲ್ಲೂ ರೈತ ಸಂಘದ 'ಒಡಕು', 'ವಿಘಟನೆ', 'ಇಬ್ಬಾಗ' ಎಂಬಂತೆ ಉಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಸಂಭವಿಸಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರೂ ಮನಗಾಣಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದವುಗಳಲ್ಲ, ಅವು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾದವುಗಳು.

೪.೬. ಬರಗಾಲ

ಬರಗಾಲದ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಂದು ನಿರಂತರವಾಗಿದೆ. ಬರಗಾಲ ನೇರವಾಗಿ ನೀರಾವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಹಲವಾರು. ಹವಾಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳು, ಲಭ್ಯವಿರುವ ನೀರಿನ ಅಸಮರ್ಪಕ ಬಳಕೆ ಪ್ರಧಾನವಾದವುಗಳು. ಇವುಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿರುವುದು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಇಂಥ ಯೋಜನೆಗಳು ಬಯಸುವುದರಿಂದ. ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೨೦ ರಷ್ಟು ಜನರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ

ವಿರೋಧ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸಕರಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ನೀರಾವರಿ ನೀತಿಯ ಬಗೆಗೆ ತೀವ್ರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ಯೋಜನೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದ. ಆದರೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿರುವುದು ಉಳಿದ ಶೇಕಡ ೮೦ ರಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು. ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಶಾಶ್ವತ ಬರಗಾಲ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥವು. ಹಾಗಾಗಿ ನೀರಾವರಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಇಡೀ ಭಾರತದ ಭೂಪಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೀಟರ್ ದಪ್ಪ ನೀರು ನಿಲ್ಲುವಂಥ ಮಳೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೧೦ ಭಾಗ ಕೂಡ ನಾವು ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇಲ್ಲ; ಎಲ್ಲಾ ನೀರು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ನೀರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂಥ ಕೆಲಸ, ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವಂಥ ಮೊದಲನೇ ಕೆಲಸ"[೧೧೪]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವುದು. ಇದು ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ ತುರ್ತಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಆದ್ಯತೆಯ ವಲಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿಯದು.

ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಕೇವಲ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ ಒಂದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸಹಕಾರದ ಅಗತ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದರೆ ಒಂದು 'ಸಮಗ್ರ ನೀರಾವರಿ ನೀತಿ' ರೂಪಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ. ಇಂದು ಅಂತರ್ಜಲದ ಬಳಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗೇ ಅಂತರ್ಜಲ ಬತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಂತರ್ಜಲ ಬತ್ತದ ಹಾಗೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆದದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುವ ಗಂಭೀರ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ–

> "ನೀರಾವರಿ ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಬರೀ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ, ನಾಲೆ ನೀರಾವರಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ, ಸರ್ಫೇಸ್ ವಾಟರ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್(ಮಳೆನೀರು) ಹಾಗೂ ಗ್ರೌಂಡ್‌ವಾಟರ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್(ಅಂತರ್ಜಲ) ಎಂದು ಉಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇಡೀ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಗ್ರೌಂಡ್‌ವಾಟರ್(ಅಂತರ್ಜಲ) ಯಾವ ರೀತಿ ರೀಚಾರ್ಜ್(ಪುನರುಜ್ಜೀವನ) ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೇ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ನಾವು ತೋಡಿದ ಬಾವಿಗಳು ಖಾಲಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ, ನಮ್ಮ ದೇಶ ಹಾಳು ಹಂಪೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹಾಳು ಹಂಪೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಜನರು ಯಾವ ರೀತಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೋ ಅದೇ ರೀತಿ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಮಕ್ಕಳು ವಿಧಾನಸೌಧ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ನೀರಿನ ನೀತಿ ಬಗ್ಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೇ ಹೋದರೆ ಈ ನಾಗರೀಕತೆ, ಬರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇಡೀ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದ ನಾಗರೀಕತೆ ನೀರು ಇಲ್ಲದೆ ನಾಶವಾಗುವಂಥ ಸಾಧ್ಯತೆ ಉಂಟು"[೧೧೫]

ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ಕಾಳಜಿಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬರಗಾಲ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗೆಗಿನ ತಾತ್ಕ್ಷಣಿಕತೆ ಹಾಗೂ ದೂರದರ್ಶಿತ್ವ ಎರಡೂ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನೀರಾವರಿ ತಜ್ಞರಾಗಿ, ಚರಿತ್ರೆಕಾರರಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ

ಅವರು ಭಿನ್ನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಶಾಶ್ವತ ಬರಗಾಲ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಇದ್ದರೂ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥವು.

ಬ್ರಿಟಿಷರು ಇದ್ದ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಅಂತರ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಬರ ಪರಿಹಾರ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷರು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನೇ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸ್ವಂತಿಕೆ ಎಂಬುದೇ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಇದೆ. ೧೯೭೨ ರಲ್ಲಿ ಆವರಿಸಿದ್ದ ಬರಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸದ ಕಾರಣ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ' ಒಂದು ಕಮಿಟಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅದೇ 'ಸಿಟಿಜನ್ಸ್ ಫೆಮೈನ್ ರಿಲೀಫ್ ಕಮಿಟಿ'. ಅದರಲ್ಲಿ ಬರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಮೂರು ಜನರ ಕಮಿಟಿಯೊಂದು ಇತ್ತು. ಅವರುಗಳೆಂದರೆ ಗಾದಿ ಚೆಲುವರಾಯ ಚೆಟ್ಟಿ(ಪೋಷಕರು), ಎ.ಎಮ್.ಧರ್ಮಲಿಂಗಂ(ಅಧ್ಯಕ್ಷರು), ಪಿ.ವೇಣುಗೋಪಾಲ್(ಸಂಚಾಲಕರು). ಬಿ.ಸಿ.ವೆಸ್ಲೆ, ಎಂ.ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ, ಸ್ನೇಹಲತಾ ರೆಡ್ಡಿ, ತೇಜಸ್ವಿ, ಗೀತಾ ನಾಯ್ಡು, ಸುಂದರೇಶ್, ಉಷಾ ಜಾನಕಿರಾಮ್, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ವಿ.ವೆಂಕಟೇಶ್, ಎಂಡಿಎನ್, ಕಾಳೇಗೌಡ ನಾಗವಾರ, ಹೆಚ್.ಪಿ.ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಇದರ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಿತಿ ೨೩.೧೨.೧೯೭೨ ರಿಂದ ೨.೧.೧೯೭೩ ರವರೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ ಬರ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಾಗೂ ಯುವ ಜನತೆಯ ಸ್ಪಂದನೆಯೂ ಇತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರ ಆವರಿಸಿದ್ದರೆ ಅಂದಿನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರು ಉಡುಪಿ, ಮಧುರೈ ಮುಂತಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವವರಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಧಾನಿಯವರಿಗೆ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲಿಗೆ 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಪ್ಪುಬಾವುಟ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹ. ಬಿಗಿಭದ್ರತೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದು ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ರೂಪುರೇಶೆಗಳು ರೂಪಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಂಠೀರವ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ, ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್, ಪ್ರಭಾಕರ್, ಕರೀಗೌಡ ಬೀಚನಹಳ್ಳಿ, ಮೇಘರಾಜ, ಕಲ್ಲೂರು ಗಂಗಣ್ಣ ಮುಂತಾದ ಯುವವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗುಂಪು ಕಪ್ಪು ಬಾವುಟ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಕ್ರೀಡಾಂಗಣದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು.[೧೧೬] ಪ್ರಧಾನಿಯವರು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕಪ್ಪುಬಾವುಟ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟು ಬೇರಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೂ ಎದುರಿಸಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೆಹರೂ ಮನೆತನ ತಲೆಮಾರುಗಳ ರಾಜಕಾರಣ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಥರದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಒಂದು ಮುಖವಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಯುವವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಬರ ಪೀಡಿತರ ನೆರವಿಗಾಗಿ ನಿಧಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮೆಜೆಸ್ಟಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೂಟ್ ಪಾಲಿಶ್ ಮಾಡಿಸಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನಂತರ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಚೇರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಥರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದ, ಗಾಂಧಿವಾದ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜವಾದಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇದ್ದ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಸಮಾಜವಾದದ ಕಡೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು ವಾಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಅರ್ಥಮಂತ್ರಿ ಎಂ.ವೈ.ಘೋರ್ಪಡೆ ಅವರು ಆಯವ್ಯಯದ ಭಾಷಣ ಹಾಗೂ ಬಜೆಟ್ ಮಂಡನೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಗ್ಯಾಲರಿಯಿಂದ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಎಸೆಯುವುದರ ಮುಖೇನ ನಡೆಸಿದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆ. ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು ಸಹ ಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗುಂಪೇ. ಕರಪತ್ರ ಎಸೆದು ಆಯವ್ಯಯ ಮಂಡನೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ'ದ ಮನವಿ ಇದ್ದ ಕರಪತ್ರಗಳು ಬರಗಾಲದ ಕರಾಳತೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ. ಬರಗಾಲ ಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಶಾಸಕರು ಭೇಟಿ ನೀಡುವ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ 'ಬರಗಾಲದ ಆಯವ್ಯಯಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರ', 'ಅನ್ನ ಕೇಳಿದರೆ ಗುಂಡು, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರ', 'ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟದಿರುವ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕಾರ', 'ಸರ್ಕಾರದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರ', 'ಸರ್ಕಾರದ ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರ', 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ ಚಿರಾಯುವಾಗಲಿ'ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಧಿಕ್ಕಾರ ಕೂಗುತ್ತಾ ಕೆಲವೇ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಈ ತಂಡದಲ್ಲಿದ್ದವರು ರತನ್‌ಕುಮಾರ್, ಬಿ.ರಮೇಶ್, ಗಂಗಣ್ಣ, ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್, ಅಗ್ರಹಾರ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ಬಿ.ಎಲ್.ಶ್ರೀಧರ್, ಡಿ.ಮುನಿರಾಜ್, ಕೆ.ಎಸ್.ಲೋಕೇಶ್, ಡಿ.ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ, ಡಿ.ಎನ್.ಶಿವಲಿಂಗಯ್ಯ, ಬಿ.ಎಚ್.ಪ್ರಸಾದ್, ಎನ್.ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಬಾಬು, ಎ.ವೇಣು, ಎಚ್.ಎಸ್.ಜಾನಕೀರಾಂ, ಕರೀಗೌಡ ಬೀಚನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಗರುಡ ರಂಗಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರು.

ಬರಗಾಲ ಇದೆ ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ, ಕೆಲವೇ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಬರಗಾಲ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ಬರಗಾಲ ನಿಜವಾಗಿ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯದು ಸತತ ಬರಗಾಲ, ಎರಡನೆಯದು ಸತತ ಹಾಗೂ ಪದೇ ಪದೇ ಬರಗಾಲ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ೧೯೭೪ರ ಜುಲೈ ೧೫ರ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ರೆಸಲ್ಯೂಷನ್ನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಬರಗಾಲ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮಲತಾಯಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಹಾರ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥವು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬರಗಾಲ ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಹಿಂಜರಿಯುವುದೆಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಾಶ್ವತ ಬರಗಾಲ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸೂಚಿಸಿರುವ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ–

೧. ತಾತಂದಿರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಮಾಡಿರುವ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದುರಸ್ತಿಗೊಳಿಸುವಂಥದ್ದು. ಅಂದರೆ ಉಪನದಿಗಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಕುಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳಗಳವರೆಗೆ ಇದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ ಕೊಳ್ಳದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿ ಅನುಕೂಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ದಿಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತ ನೀರನ್ನು ತಡೆಯುವ ಹಾಗೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಕ್ರಮ ಇದಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನೂರಾರು, ಸಾವಿರಾರು ಜಲಾಶಯಗಳ್ನು ಒಂದೇ ಸರಪಳಿಗೆ ಜೋಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಬರಗಾಲದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹನಿ ನೀರು ಪೋಲಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೨. ಒಂದು ವರ್ಷ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಮುಂದೂಡಿ, ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅತಿಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಕೊಡುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆರೆ-ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡುವುದು, ಕೆರೆಗಳ ಹೂಳೆತ್ತುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಮಾರು ಕಾಲು ಭಾಗ ಬರಗಾಲವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬಹುದು.

೩. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ನೀಡಿದರೆ ಅರ್ಧ ಭಾಗ ಬರಗಾಲವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬಹುದು. ಅಂದರೆ ಶೇಕಡ ೭೫ ರಷ್ಟು ಜನರಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿದ್ಯುತ್ ಎಂದು ಕಾನೂನು ಆದಾಗ ಮಾತ್ರ

೪. ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ರೈತರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟು ಬೇಸಾಯ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಲಾವಾರು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಬರುವ ತಲಾವಾರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೧೦೦ ದಿವಸಗಳ ಉದ್ಯೋಗ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೫೨ ಭಾನುವಾರ ಹಾಗೂ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದ ನಂತರ ಉಳಿಯುವ ೨೦೦ ಖಾಲಿ ದಿನಗಳನ್ನು "ಐಡಲ್ ಮ್ಯಾನ್‌ಡೇಸ್" ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಖಾಲಿ ದಿನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೫. ಕೆರೆ ದುರಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಬಾವಿ ನೀರಿನ(ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ) ಬಳಕೆ. ಈ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಬೇಕು. ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಎರಡು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ 'ಹನಿ ನೀರಾವರಿ' ಮತ್ತೊಂದು 'ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿ' ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು. ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಹಕಾರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಯಾರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂಥ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೬. ಈ ಎಲ್ಲ ಬರಗಾಲ ನಿರ್ಮೂಲನ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಹಣದ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಗಾಂಧಿ ಚಿಂತನೆ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಕೃಷಿ ಸಂಪತ್ತು ಹಾಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಆಯಾಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಸ್ವತ್ತು ಎನ್ನುವ ಕಾನೂನು ರೂಪಿಸಬೇಕು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಬಡತನ ಹಾಗೂ ಬರಗಾಲವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿರುವುದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೌಗೋಳಿಕತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದ ಅರಿವಿನಿಂದ.

೪.೭. ನೀರಾವರಿ

ನೀರಾವರಿಯ ಬಗೆಗೆ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಬಹಳ ವಿಶಾಲಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ನೀರಾವರಿ ಎಂದರೆ 'ಕೇವಲ ನದಿ ನೀರಿನ ಆಲೋಚನೆ ಅಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ನೀರಿನ ಆಲೋಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟು ನೀರಿನ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಬಳಕೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ನೀರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳು ಮಳೆನೀರು ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಜಲ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ(ನಾಲಾ ನೀರಾವರಿ),

ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ(ಕೆರೆ ನೀರಾವರಿ, ಏತ ನೀರಾವರಿ, ಬಾವಿ ಹಾಗೂ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್ ನೀರಾವರಿ) ಹಾಗೂ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಕೂಡ ಸೇರಿವೆ. ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾಡಿನ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಕೃಷಿಕರನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಧಾರೆಗೆ ಕರೆತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅವರದು. ಹಾಗಾದರೆ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ.

ನೂರಾರು ವರುಷಗಳಿಂದಲೂ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಏನಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅದರಂತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಆಗಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಾಭಾಸ ಇದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿಯಿಂದ ಶೇಕಡಾ ೨೦ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಉಳಿದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಎಲ್ಲವೂ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸರ್ಕಾರ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ೨.೧೦.೧೯೯೦ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ "ರೈತರನ್ನು ವಂಚಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡಲು" ಸೇರಿದ್ದ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿಯ ನೆಪ ಒಡ್ಡಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾ-

> "ಮಾತಾಡ್ತಾರೆ, ನೀರಾವರಿ ಅಂದ ಕೂಡಲೆ ಕಾವೇರಿ ಜಲಾನಯನ, ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲಾನಯನ. ಇವೆರಡೇ ಗೊತ್ತಿರೋದು ಅವುಕ್ಕೆ. ಇವೆರಡರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾಕೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ಸಾಲ ತರಬಹುದು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟು ಹೊಡಿಬಹುದು ಅಂಥ. ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ಹಾಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇವ್ರು"[೧೧೭]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣ ಖರ್ಚು ಆಗುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲು ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಾದವೂ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿಯಿಂದ ಇನ್ನು ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೧೦ ರಷ್ಟು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಈ ಥರದ ನೀರಾವರಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವು ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವ ಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣದ ಅಗತ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಮೂಲಗಳಿಂದ ತಂದ ಹಣವೂ ಸಾಲದೆ ಇದ್ದಾಗ ಅವರು ಇನ್ನಿತರೆ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ-

೧. ಎಲ್ಲಾ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ವೇತನದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೧೦ ರಷ್ಟು ಭಾಗ ಕಡಿತ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಕಡಿತ ಆದ ಹಣವನ್ನು 'ನೀರಾವರಿ ಬಾಂಡ್' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದು. ಈ ಕ್ರಮ ಹೊಸದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇದು ೧೯೫೭ ರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಆಗಿದ್ದ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಇದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕಡಿತವನ್ನು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ಹಾಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ

ವೇತನ ಪಡೆಯುವವರೂ ಕೂಡ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಭಾಗವೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ನೀರಾವರಿಯ ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ಕೇವಲ ರೈತರು ಅಲ್ಲ. ನೀರಾವರಿಯ ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಜನ"[೧೧೮]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ರೈತ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಜನತೆಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು. ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು ದಿನ ನಿತ್ಯ ಸೇವಿಸುವ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಲೆವಿ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ಲೆವಿ ಸಕ್ಕರೆಯೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀರಾವರಿಯ ವೆಚ್ಚದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇವರೂ ಭರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇವರ ಧೋರಣೆಯಾಗಿದೆ.

೨. 'ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಲಿ'ಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾತ್ರ ಆಗಿಲ್ಲ. ಅದು ಕೇವಲ ಕಾಗದದ ಮೇಲಷ್ಟೇ ಇದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಮುಂದುವರಿಸುವುದರ ಬದಲಿಗೆ ಆ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಗುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ.

೩. ಅನಾವಶ್ಯಕ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಬಳಸುವ ಹಣವನ್ನು ನೀರಾವರಿಗೆಂದು ಬಳಸಬೇಕು. ಎಂಡಿಎನ್ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂದಿರಗಳು, ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಷನ್ ಬಂಗ್ಲೋಸ್, ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಕ್ವಾಟ್ರಸ್‌ಗಳು, ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗರಿಗೆ ವಸತಿ, ವೈದ್ಯರಿಗೆ ವಸತಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ 'ಅನಾವಶ್ಯಕ ಕಟ್ಟಡಗಳು.

೪. ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಆರಾಧನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವವರು ವಿಭಿನ್ನ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಉಳ್ಳವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಧರ್ಮಾತೀತತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತವೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಆರಾಧನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

೫. ಕಾವೇರಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಾ ನೀರಿನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಂಥ ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಗಳು ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ಯಮಗಳು ಕೂಡ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗ. ಆ ಕಾರಣ ಅವರೂ ಕೂಡ 'ನೀರಾವರಿ ಬಾಂಡ್'ಗಳನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡುವಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಜಲ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನೀರಾವರಿ ಬಾಂಡ್‌ಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ ನಂತರ ಅದನ್ನು ಕೃಷಿಕರೂ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮನವೊಲಿಸುವುದು.

೬. ನೀರು ಬಳಕೆಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ನೀರಾವರಿ ರೈತರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ವಾಟರ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್‌ನ್ನು ಅವರ ಮುಖಾಂತರವೇ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ ಇದು. ಈ ಮೂಲಕ ನೀರಾವರಿಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕೊನೆಯ(ಟೇಲ್ ಎಂಡ್) ತನಕ ನೀರನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುವುದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನವಲಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಉದಾಹರಣೆ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ.

ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ೮೦ ಭಾಗ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುವುದರಿಂದ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರೊದಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾದುದು. ಅವರ ಆದ್ಯತೆಯ ವಲಯವೂ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಆದುದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಜೆ ನೀಡಿ ಇದನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಆಲೋಚನೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಬರಗಾಲವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಆಶಯ ಇವರದು. ಕೆರೆ ನೀರಾವರಿ ಕುರಿತು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವಜರು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಒತ್ತು ನೀಡಿದುದು. ಹಿಂದಿನ ಜಲಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಅವರ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈಗಿನವರ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು. ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅತಿ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಇವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆರೆಗಳು ಇಂದು ಹೂಳು ತುಂಬಿ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿ ಹೂಳು ತೆಗೆಯುವುದು ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲಸ. ಸರ್ಕಾರದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹಳ ದುಬಾರಿ ಕಾರ್ಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೊಸ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯುತ್ತದೆಂದರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮುಳುಗಡೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚ ಬಯಸುವ ಜನರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿತು ಅವರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಅತ್ಯಂತ ತಳ ಮಟ್ಟದ ರೈತನನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ಕಾರ ಉಚಿತವಾಗಿ ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್ ನೀಡಿದರೆ ಹೂಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿ ಗೊಬ್ಬರಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಆಶಯ ಇವರದು. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಧೋರಣೆ ಅವರದು.

ಏತ ನೀರಾವರಿಯನ್ನು ಲಿಫ್ಟ್ ಇರಿಗೇಶನ್ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುವರು. ಹಿಂದೆ ಹಿರಿಯರು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕೆರೆಗಳಿಂದಲೇ ಇದೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಪೈಪ್ ಲೈನ್ ಹಾಕಿಸಿ ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ತುಂಬುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇದಾಗಿದೆ. ನಂತರ ಕೆರೆಯಿಂದ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ನೀರಾವರಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣಕಾಸಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಲುವೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ರೈತರೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಬಹುದಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಫಸ್ಟ್‌ಫೇಸ್, ಸೆಕೆಂಡ್‌ಫೇಸ್, ಥರ್ಡ್‌ಫೇಸ್ ಎಂದು ತಡೆದು ನೀರು ಬಿಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಂಪೂರ್ಣ ತುಂಬಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆ. ಈ ವಿಧಾನದಿಂದ ಅರೆಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗದೆ ಇರಲಾರದು. ಬಾವಿ ಹಾಗೂ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳಿಂದ ಬಳಸುವ ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಸುವ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಮರುಪೂರಣದ ಬಗೆಗೆ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ರೈತರು ಎಲ್ಲಾ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹರಿಸುವುದು(ಫ್ಲಡ್ ಇರಿಗೇಷನ್) ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಂತರ್ಜಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಇಳುವರಿಯೂ ಕಡಿಮೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ 'ಹನಿ ನೀರಾವರಿ' ಹಾಗೂ 'ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿ'ಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ. ಇವೆರಡನ್ನೂ ಅವರು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಅಥವಾ ಸಹಕಾರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವವರಿಗೆ

ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ನೀಡುವಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಲೋಚನೆ ಇದಾಗಿದೆ.

ಅಂತರ್ಜಲದ ಮರುಪೂರಣದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸದೆ ಎತೇಚ್ಛವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾ ಇರುವುದು ಇಂದಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ. ಆದುದರಿಂದ ಭೂಸಾರ ಮತ್ತು ತೇವಾಂಶ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 'ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ವಾಟರ್‌ಶೆಡ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್ ಮೆಂಟ್' ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಒಣಭೂಮಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸದೆ, ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬಾವಿಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಕೆಲಸ ಆಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತರ್ಜಲದ ಅತಿಯಾದ ಬಳಕೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅರಿಜೋನ(ಟೆಕ್ಸಾಸ್)ದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿರುವ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಜನರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುವ ವ್ಯಾಪಕ ನೀರಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನನ್ನು ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ. ಕಾರಣ ಇವೆರಡೂ ಕೂಡ ಸಮುದ್ರಮಟ್ಟದಿಂದ ಒಂದೇ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ. ಈ ಥರದ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಸ್ತಾವದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟಾಗ ಅದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂದಲ್ಲ. ೧೯೮೭ ರಲ್ಲಿ 'ಗ್ರೌಂಡ್ ವಾಟರ್ ಬಿಲ್' ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದರೂ ಅದು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸದೆ ಇರುವುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ರೈತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದು ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತರ್ಜಲ ಹಾಗೂ ಮಳೆ ನೀರಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಗ್ರ ಕಾನೂನಿನ ಬಗೆಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನೀರು ಪೂರೈಕೆಯ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ನೀರಿನ ರೀಸೈಕ್ಲಿಂಗ್ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು. ಈ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಒಂದು ಸಾರಿ ಬಳಕೆಯಾದ ನೀರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಶೋಧಿಸಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ರೀಸೈಕಲ್ಡ್ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನಗರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ. ನಗರಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಭರಾಟೆಯಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ವಂಚಿತವಾಗಿರುವುದು ನಿಜದ ಸಂಗತಿ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿರುವುದು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ನೀರೊದಗಿಸಲು ಆಗಬಹುದಾದ ಖರ್ಚನ್ನು ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಸಮೇತ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ–

> "ಪ್ರತಿ ಮನೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಹೆಡ್‌ಟ್ಯಾಂಕ್ ಹಾಕಿ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯ ಅಡುಗೆ ಮನೆ ಒಳಗೆ ನಲ್ಲಿ ನೀರು ಬರೋವಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡೋದಿಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಖರ್ಚು ಆಗ್ತದೆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ. ನಮ್ಮ ೨೭,೦೦೦ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಇದನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದು"[೧೯೯]

ಎಂಬ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣರ ಬದುಕು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಉಳ್ಳವರ ಪಾಲಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಆಳ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಇರದು.

೪.೮. ನದಿ ನೀರು

ನಾಡಿನ ನದಿ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ವಿವಾದಗಳು ಇಂದು ನೆನ್ನೆಯದಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ನೂರಾರು ವರುಷಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಇದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಗೌರ್ನರ್‌ನ ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಅಡೆತಡೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವು ಬೇರೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ೧೯೫೬ ರಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾದ 'ನದಿಜಲ ವಿವಾದದ ಕಾಯಿದೆ'ಯ ಅನ್ವಯದಡಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಲಿಗಳು ನೇಮಕವಾಗುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಇಂಥ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಲಿಗಳ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಯಾವುದೇ ಫಲಕಾರಿಯಾಗದೇ ಇಂದು ಅಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವಿಫಲವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸವಾಲುಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಪರಿಹಾರವಾಗಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾವೇರಿ, ಕೃಷ್ಣಾ, ಮಹದಾಯಿ ನದಿನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು. ಈ ನದಿಗಳ ನೀರಿಗಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗೋವಾ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡು ಹಾಗೂ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ನೀರಿನ ಹಕ್ಕಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನತೆಗೆ ಕಾಡುತ್ತಲಿದೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ನ್ಯಾಯಮಂಡಲಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅದರ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಜನತೆಗೆ ಕರೆ ನೀಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಗೌರವವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕಾನೂನು ಕಲಿತಂಥ ನ್ಯಾಯ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಜಲವಿವಾದವನ್ನು ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂಥ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದು ಎಂದಿರುವುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ನ್ಯಾಯಮಂಡಲಿಯವರು ಯಾವುದೇ ಮಧ್ಯಂತರ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಈಗಿರುವಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ. ಕೆಲವು ಬಾರಿ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮೀರಿ ಇವುಗಳು ರಾಜ್ಯದ ನೀರಾವರಿ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದು. ಇದನ್ನು ಅವರು ಕೇವಲ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ. ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾಗಿ ಕಾನೂನು ಪಂಡಿತರು, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಂದ ಸಾಬೀತಾಗಿರುವ ವಿವಾದಗಳ ಅರಿವೂ ಅವರಿಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಇದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ, ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತ್ರ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟಕ್ಕೇ ಅನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡಬೇಕಾದ ಜರೂರು ಇದೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಬಚಾವತ್ ವರದಿ(ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿ ನೀರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು) ಹಾಗೂ ಕಾವೇರಿ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಲಿ(ಕಾವೇರಿ ನದಿ ನೀರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು)ಯ ಮಧ್ಯಂತರ ತೀರ್ಪನ್ನು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಸುಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ೧೯೯೨ ರಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಜಲವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮಾತುಕತೆಗಳ ಮುಖೇನ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ

ನಿಲುವು. ಕಾವೇರಿ ನದಿ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ಸಮಸ್ಯೆ ಶತಮಾನಗಳೇ ಕಳೆದರೂ ಬಗೆಹರಿಯಲಾಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ಸಂಘಟನೆಯೊಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದಾಗ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದ ಮಾತುಗಳಿವು. ಕಾವೇರಿ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದ್ದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು–

> "ಎರಡೂ ರಾಜ್ಯಗಳು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳು ತಮಗೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರದೇ ಇರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಾವು ಕರ್ನಾಟಕದವರು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ತಮಿಳುನಾಡಿನವರೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಪೋಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ತಡೆಯುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ನೀವು ಮಾತನಾಡಿ ಇದನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕಾವೇರಿ ನೀರಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣ ಮಾಡಬಾರದು. ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಾದೊರೈ ಕಾಲವಾದ ನಂತರ ಬಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಕೂಡ ಇದನ್ನು ತಮ್ಮ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ"[೧೨೦]

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರು. ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಗೆ ನದಿನೀರಿನ ವಿಷಯಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ರಾಜ್ಯಗಳ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಸಮಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರೂ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಇದೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಕೇವಲ ತಾತ್ರಿಕತೆಯದ್ದು ಎಂಬುದು ಅವರ ವಾದ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆಡಳಿತ, ರಾಜಕಾರಣದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೇ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆ ಆಗಿರುವುದರ ಹಿಂದಿರುವ ಹುನ್ನಾರ.

ನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು, ಮಳೆ, ನದಿ, ಕಾಲುವೆ ನೀರು ಪೋಲಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು, ಹೊಸ ನೀರು ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳ ಮತ್ತು ಹೊಸ ನೀರು ಶೇಖರಣಾ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಬಳಕೆ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಆಧುನಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ನೀರಾವರಿ ಕೃಷಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶೀಘ್ರಕಾಲಿಕ, ಮಧ್ಯಕಾಲಿಕ ಹಾಗೂ ದೂರಕಾಲಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸದೆ ಕಾವೇರಿ ಜಲ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಸಲಹೆಗಳು. ಈ ಮೇಲಿನ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಮುನ್ನ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರತಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಾರ್ಷಿಕ ಸರಾಸರಿ ಅವಶ್ಯಕತೆ, ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಮತ್ತು ಕೊರತೆಗಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹಂಚಿಕೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ ಅಂಶಗಳು. ಇಷ್ಟು ಸಿದ್ಧತೆಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ರಾಜ್ಯಗಳ(ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಕೇರಳ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ) ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ, ಮಳೆ, ಭೂವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿ ತಂತ್ರಜ್ಞರ ಜಂಟಿ–ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಲುವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಒಬ್ಬ ಕಾನೂನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿಯೂ, ಒಬ್ಬ ಚಿಂತಕರಾಗಿಯೂ ನೆಲೆ ನಿಂತು ಆಲೋಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕಾವೇರಿ ನದಿಯೊಂದರ ಸಮಸ್ಯೆ ಕುರಿತದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ನದಿ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥವುಗಳು. ಅವರು ಇಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸೂಚಿಸುವ ಹತ್ತು ಸಲಹೆಗಳು–

೧. "ನವೆಂಬರ್ ೧೯೪೯ ಭಾರತ ಗಣರಾಜ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರದ ನದಿ ನೀರಿನ ಎಲ್ಲ ಒಪ್ಪಂದಗಳೂ ಊರ್ಜಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲನೀತಿ ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ;

೨. ಪ್ರತಿ ರಾಜ್ಯ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ನೀರಿನ ಕಾಣಿಕೆ (Contribution);

೩. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಜಲಾನಯನದಲ್ಲಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನೀರಿನ ವಿತರಣೆ;

೪. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಭೌಗೋಳಿಕ ಗುಣಗಳು; ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಗಳು; ಆಯಾ ಮಣ್ಣಿನ ನೀರಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ;

೫. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹವಾಮಾನ; ಮಳೆನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆ, ಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ಪೋಲು;

೬. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು;

೭. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬೆಳೆ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ; ಹಾಗೂ ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮಗಳು;

೮. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತ ಜನಸಂಖ್ಯೆ;

೯. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಪೋಲು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಪೋಲಿನ ತಡೆಗೆ ಕ್ರಮಗಳು;

೧೦. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಂತರ್ಜಲ ಸಂಪತ್ತಿನ ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ"[೧೨೧]

ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಎಂದು ತಾಕಿತು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಎಲ್ಲ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ನೀರಿನ ಬಗೆಗೆ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳು ರೂಪಿತವಾಗುವವರೆಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಲಿ ಕಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಕೂಡದು ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಜಲನ್ಯಾಯಮಂಡಲಿಗಳ ತೀರ್ಪುಗಳೂ ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶೆಗೊಳಗಾಗಬೇಕು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗದೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯನ್ನು ತಾಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದೀತೆ.

ಹಲವು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು ಮುಗಿದರೂ, ಭಿನ್ನ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ನದಿನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಬಗೆಹರಿದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದ ಹೋರಾಟಗಳೂ ಕಡಿಮೆ ಏನಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಅಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಕಾಶವಾದಿಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಶಕ್ತಿ ರಾಜಕಾರಣ, ರಾಜ್ಯ–ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ವೈಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತಿರುವ ನ್ಯಾಯಮಂಡಲಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯಂತರ ತೀರ್ಪುಗಳು ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗದಂತೆ ಮಾಡಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲದರ ನಡುವೆ ಇರುವ ರಾಜಕೀಯ ತಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕು. ನದಿನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಭಾವಾವೇಶದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೌದ್ಧಿಕತೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಒಂದು ಹೊಸ ನೋಟ ಬೇಕು. ಅಂದರೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು

ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜಲವಿವಾದಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಚರ್ಚೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಹಾಗೆಯೇ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ(ಜಲಾನಯನ ರಾಜ್ಯಗಳು) ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯ, ಸಾಮರಸ್ಯ ವೃದ್ಧಿಸುವ ಅಗತ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು, ಬೌದ್ಧಿಕವಲಯ ಜನತೆಗೆ ಈ ಕುರಿತು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಇಂದಿನ ತುರ್ತು.

೪.೯. ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ "ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವೆಂದರೆ ಬರಿ ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವಲ್ಲ. ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಕೂಡ ಆಗಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಆರ್ಥಿಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಒಟ್ಟಾರೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಅರ್ಥ" ಎಂಬುದಾಗಿದೆ.[೧೨೨] ಇಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಗಾಂಧಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ೧೯೮೩ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾದ 'ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ'ಯ ಮೂಲಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವರು ಅಂದಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ನಜೀರ್‌ಸಾಬ್ ಅವರು. ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಸುಧಾರಣೆ ಅನ್ನಿಸದಿರದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರಷ್ಟು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕೆಗೊಳಪಡಿಸಿದವರು ಅತಿ ವಿರಳ. ಈ ಕುರಿತು ಅವರು–

> "೧೯೮೩ ರಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಕೂಡ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವತ್ತಿನ ೧೯೯೩ರ ಮಸೂದೆ ಕೂಡ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣ ಇದನ್ನು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನು ಎಂದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರೋಧ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ"[೧೨೩]

ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ೧೯೯೩ರಲ್ಲಿ ಈ ಮಸೂದೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ತಂದಾಗ ಎರಡೂ ಮನೆಗಳು(ವಿಧಾನಸಭೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು) ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದನ್ನು ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಮುಂದುವರಿದು ಇದೊಂದು 'ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಜೋಡಣೆ' ಅಥವಾ 'ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮರುಜೋಡಣೆ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸ್ವತ್ತು. ಅಂದರೆ ಹೊರಗಿನವರದಲ್ಲ, ಕನ್ನಡಿಗರದು ಎಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆ ಅವರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಹೊರ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಬರುವ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶಗಳು ಇವೆ. ಈ ಕಾನೂನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾ ನಂತರ ರೂಪಿತವಾದದ್ದೇನಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಿಟಿಶರ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಿಂದಲೂ ಸಂಪತ್ತಿನ ಲೂಟಿಗಾಗಿ ರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದಂಥವು. ಅವು ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಾಗಿ, ಶೋಷಣೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದು ಬಂದಿವೆ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇಂದು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಆಶಾಡಭೂತಿಗಳಾಗಿರುವುದ ರಿಂದ ಅವರು ರೂಪಿಸುವಂಥ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಅಂಶಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು

ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ಇಂದು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಜನರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾನೂನುಗಳು ಒಂದೆಡೆ ರಕ್ಷಣೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಸರ್ಕಾರದ ಧೋರಣೆಗಳು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಡತನ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬಡವ-ಶ್ರೀಮಂತರ ನಡುವಿನ ಅಂತರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮತೋಲನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನತೆಯ ಸ್ವತ್ತು ಎಂಬ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎಂದದ್ದು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನತೆಯೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ಗ್ರಾನೈಟ್ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ೧೯೮೨ ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕನಕಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತರವಾದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆದರೆ ಇಂದು ಈ ಥರದ ಹೋರಾಟಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಗ್ರಾನೈಟ್ ಕಲ್ಲಿನ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಅದಿರು, ಮರಳು ಗಣಿಗಾರಿಕೆಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಲೂಟಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು. ಕಾರಣ ಅದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಘಟಕವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಘಟಕಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕಕ್ಕೆ ಇವೆರಡೂ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಣ ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುವವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕಾನೂನು ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪೊಲೀಸು ಹಾಗೂ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು. ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂತ ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಇಂಗಿತ. ಕಾರಣ ಅವರು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ. ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡದೆ ಇರುವುದೇ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣಕ್ಕೂ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಅದರ ದುರುಪಯೋಗವಾಗಬಹುದು. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ನೆಪವೊಡ್ಡಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸದೆ ಇದ್ದರೆ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಇಂಗಿತ. ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಜನರಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾದವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನವಾದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರಿಗೆ. ಜನರಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾದವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಇಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವು.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಕವಾಗುವ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಗರೀಕ ಸೇವೆ(ಕೆ.ಎ.ಎಸ್)ಯಿಂದ ನೇಮಕವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಇವರ ಇಂಗಿತ. ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಭಾರತೀಯ ಆಡಳಿತ ಸೇವೆ(ಐ.ಎ.ಎಸ್)ಯಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಬಂದವರ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ-ಕರ್ನಾಟಕತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಒಲವು

ಇಲ್ಲದಿರುವುದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮಿಷನರ್‌ಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸೇವೆಯಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವ ಎ ದರ್ಜೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗೂ ನೀಡುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರ್‌ಗೆ ಸಮಾನರೂಪದ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳ ದರ್ಜೆಯದಲ್ಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ನಾಗರೀಕ ಸೇವೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ಪಕ್ಷದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪಕ್ಷಗಳ ಹೆಸರು ಉಳಿದು ಬರುವುದರಿಂದ. ಅವರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪಕ್ಷ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕತೆ ಇದೆ. ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಪಕ್ಷ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಅರ್ಥವೂ ಅಡಗಿದೆ.

ರಾಜಕಾರಣದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೇಳುವ ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುವಂಥವು. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಶಕ್ತಿ(ತೆರಿಗೆ) ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿ(ಪ್ರಾಪರ್ಟಿ)ಗಳು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥವು. ಈ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "Economic power is nothing other than power to tax. Power to tax is economic power and power of taxation is co-equal with power of legislation. Power to Legislate is co-equal with power to tax"[೩೪]

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ರಚನೆ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೇಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಿಳಿತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಆಸ್ತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸ್ವತ್ತು ಎಂದಿರುವುದು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ.

ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. ಹೊರತು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಕುವ ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಆಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ೧೯೮೫ರ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ೧೯೯೩ರ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎರಡನ್ನೂ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದರೂ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಂದೆ ಅನುದಾನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ನಿಲ್ಲುವುದು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸ್ವಯಂ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಸಮಧಾನವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಕುರಿತು ಮೊದಲು ಗಾಂಧಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನೇ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವುದನ್ನೇ 'ತಾಂತ್ರಿಕ

ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯನ್ನು ಬಡತನದಿಂದ ಹೊರತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಈ ಶೋಷಣೆಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತರು ದೊಡ್ಡ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಉದ್ಯಮಿಗಳು. ಇವರು ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಲೂಟಿಯಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ಅದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಮೋಸವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಆಲೋಚನೆ ಇವರದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರದಿಂದ ಹೊರಗಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಸ್ತುಗಳು ಹೋಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂದಿರುವುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರೇಷ್ಮೆ ಗೂಡನ್ನು ಮಾರುವ ರೈತರು ರೇಷ್ಮೆ ನೂಲನ್ನು ಮಾರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು. ಇದನ್ನು ಒಂದು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ ನಂತರ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಆಶಯ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ವಾಸ್ತವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತು ಈ ಹೊತ್ತಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷದ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಈ ಥರದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ನವ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವ ವಾಲ್‌ಮಾರ್ಟ್, ಫಾರಮ್ ಫ್ರೆಶ್ ಮುಂತಾದವು ಕೃಷಿಯ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವಲಯವನ್ನು ಬಿಡದ ಹಾಗೆ ಸುತ್ತುವರಿದಿವೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಇರುವ ಕಡೆ ಹಾಗೂ ನಗರಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅದು ಹೈಟೆಕ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಿ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದಿರುವ ಕುಶಲ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಭರಾಟೆಯಿಂದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಕೆಲವೊಂದು ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿವೆ. ಅಳಿದುಳಿದ ಕೆಲವಂತೂ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಸ್ಥಿತಿ ತಲುಪಿವೆ. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವಾಗ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗದೆ ಇರಲಾರವು.

೪.೧೦ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ

ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಒಂದನ್ನೇ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ನೀರಾವರಿ, ಬರಗಾಲ, ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕಂದಾಯದ ವಿಚಾರಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ. ಹಾಗಾಗಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಶೇಕಡ ೭೫ ರಷ್ಟು ಭಾಗದ ಜನರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿದ್ಯುತ್ ಸರಬರಾಜು ಆಗಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಅದು ಕೂಡ ಗಾಳಿ, ನೀರು, ಬೆಳಕಿನ ಹಾಗೆ ಅದೊಂದು ಮೂಲಭೂತ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರು ಹಾಗೂ ರೈತೇತರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಮಲತಾಯಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತಳೆದಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರ್ಕಾರದ ವಿದ್ಯುತ್ ನೀತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಅದನ್ನು–

> "ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ನೀತಿ ಏನು ತಲೆಕೆಳಕಾಗಿದೆ ಅದುನ್ನ ಸರಿಪಡಿಸಕ್ಕೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಏನು ಕೃಷಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಅನ್ನೋ ಅವಿವೇಕಿ ನೀತಿ ಇದೆ. ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಾವಳಿ...ವಿಷಜಂತುಗಳ ಹಾವಳಿ... ಕೃಷಿಗೆ ಹಗಲೊತ್ತು ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಕೊಡಬೇಕು"[೧೭೫]

ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ನಿಖರವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ನೀತಿಯನ್ನು ಅವಿವೇಕಿ ನೀತಿ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮುಖೇನ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಅಗತ್ಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಇವರ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ. ಕೃಷಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ವಿದ್ಯುತ್ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ

ನಗರಗಳಿಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯುತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ನಗರಗಳ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಮಿಕರು ನೆರಳಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸುರಕ್ಷತೆಯ ನಡುವೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಹಗಲು ಹೊತ್ತು, ಅದೇ ಇವುಗಳಾವುದರ ರಕ್ಷಣೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ರೈತರಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಎಂಬ ನೀತಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಅತಂತ್ರತೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಫಲವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಖಾಸಗಿಯವರಿಗೆ ವಹಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತೆರಿಗೆ ದರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ(ಬಂಗಾರಪ್ಪನವರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ವಿದ್ಯುತ್ ದರ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು.) ಹುನ್ನಾರಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಆ ಕಡೆ ಗಮನಹರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಬೆಳೆ ಒಣಗಿ ರೈತರಿಗೆ ನಷ್ಟವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಗ್ರಾಹಕನ ಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಯಾವುದೇ ದರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇದು ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥದ್ದು. ಆದರೆ ಅದಾವುದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆಯೇ ತೊಂಭತ್ತರ ದಶಕದ ಕೊನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್, ಭಾಗ್ಯಜ್ಯೋತಿ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಮೀಟರ್ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಹುನ್ನಾರಗಳು ನಡೆದುವು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ರೈತರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಸಿ.ಎಮ್.ಎಸ್.ಆರ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ವಹಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವರದಿ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ವಿದ್ಯುತ್ ದರ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಮಾಡಿ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದು ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿನ ಆರು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಇದು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯವಾಗುವಂತಿತ್ತು. ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಈ ತರಹದ್ದು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಯೇ ಹೋರಾಟವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು.

ರೈತರ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅದರ ಮೂಲ ಯಾರಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಅವರಿಂದಲೇ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಅವರು ಶೋಷಣೆಯ ನೆಲೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ರೈತರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶೈಲಿಯೇ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದಾದರೆ–

> "ಸರ್ಕಾರ ಮನ್ನಾ ಮಾಡು ಗಿನ್ನಾ ಮಾಡು ಮಾತೇ, ಭಾಷೇನೇ ಸರಿ ಇಲ್ಲ ಅದು. ನಾವು ಕಟ್ಟಾಲ್ಲಪ್ಪ. ಯಾಕಂದ್ರೆ ನೀವು ಕೊಟ್ಟಿರೋ ಕರೆಂಟು ಸೇವೆ ಅನ್ನುಸ್ಕೋಳೋ ಯೋಗ್ಯತೆದ್ದು ಅಲ್ಲ. ನೀವು ಕೊಟ್ಟಿರೋ ಕರೆಂಟು ಕಿರುಕುಳ ಅಂಥ ಕರುಸ್ಕೋಳೋಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇದೆ ಅದಕ್ಕೆ. ಕಿರುಕುಳಕ್ಕೆ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ ತೆರಿಗೆ ಹಾಕಲ್ಲ. ಕಿರುಕುಳದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇಶದವರೂ ತೆರಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಂಥ ಅವಿವೇಕಿಗಳು ಕೊಡ್ಬೇಕಷ್ಟೇ..."[೧೨]

ಎನ್ನುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿನ ಲೋಪದಿಂದ ಆಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಚಳವಳಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಿಳಿದದ್ದು. ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಬೇಕು ಅನ್ನುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಗುಣಮಟ್ಟ

ಇಲ್ಲದ ವಿದ್ಯುತ್‌ಗೆ ಶುಲ್ಕ ಕಟ್ಟಬೇಡಿ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟ ಕರೆ ಹಾಗೂ ರೂಪಿಸಿದ ಚಳವಳಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಯವರ 'ಕರ ನಿರಾಕರಣೆ ಚಳವಳಿ'ಯ ರೀತಿಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದಂತಿತ್ತು.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹುನ್ನಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯದ್ದೂ ಸೇರಿದೆ. ಅದನ್ನು ಖಾಸಗೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರೈತರಿಂದ ವಿದ್ಯುತ್ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಶಿಸ್ತಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಸರಬರಾಜಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ತಾರತಮ್ಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಇದನ್ನು ೧೯೯೬ ರಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ವಿರೋಧಿಸಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮೀಟರುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಎಚ್.ಪಿ.ಗೆ ೧೦೦ ರಿಂದ ೩೦೦ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ತೆರಿಗೆ ಏರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. 'ಮೀಟರು ಬಿಚ್ಚುವ ಚಳವಳಿ'ಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ೨೮.೯.೧೯೯೮ ರಂದು ರೈತರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಮಂಡಳಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯದ ೧೪ ಲಕ್ಷ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳಿಗೂ ಮೀಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ೨೦೦೧ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಟರ್ ವಾಪಸಾತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ೧೩.೧೧.೨೦೦೧ ರಂದು. ಆಗ ಎಂಡಿಎನ್ ಜೊತೆಗೆ ಕೆ.ಟಿ.ಗಂಗಾಧರ, ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಮತ್ತಿತರರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು. ಇವರ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕಡೆಗಣಿಸಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಸರಣ ನಿಗಮದೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಫಲ ನೀಡದ ಕಾರಣ ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಹೋರಾಟಗಳು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ಅದು ಪ್ರಖರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆದದ್ದು ೨೦೦೨ರಲ್ಲಿ. ಅದು ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು ೨೩.೧.೨೦೦೨ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ. ಅಸಮರ್ಪಕ ವಿದ್ಯುತ್ ನೀತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧೆಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸಾವಿರಾರು ರೈತರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಸರಣ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ(ಕಾವೇರಿ ಭವನ)ಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟಾವಧಿ ಧರಣಿ ಆರಂಭಿಸಿದರು.[೧೨೬] ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಲಾದ ರೈತರ ಒತ್ತಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳು ಕೃಷಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ೬ ಗಂಟೆಗಳ ವಿದ್ಯುತ್ ಬದಲಿಗೆ ೧೮ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆ, ಬರಗಾಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿರುವ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯುತ್ ಅನ್ನು ರೈತರ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಪೂರೈಸಬೇಕು, ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಂಚನೆಯಿಂದ ಕಳಪೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆಯಾಗಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿರುವ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ರೈತರು ಹಾಗೂ ಕೆಪಿಟಿಸಿಎಲ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನಡುವೆ ಕಾನೂನು ಒಪ್ಪಂದ, ಇದುವರೆಗೆ ರೈತರ ಸುಟ್ಟುಹೋದ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳಿಂದಾದ ನಷ್ಟವನ್ನು ಕೆಪಿಟಿಸಿಎಲ್ ಭರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು.

ಧರಣಿ ಮುಂದುವರೆದು ಒಂದು ವಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷ ಅಥವಾ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷವಾಗಲೀ ಈ ಕಡೆ ಗಮನಹರಿಸದೆ ಇದ್ದುದು ಹೋರಾಟ ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ನಂತರ ೩೦.೧.೨೦೦೨ ರಂದು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳ ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಇರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಅಸಮಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಳ್ಳಿಗಳ, ರೈತರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೂ ತೀವ್ರ ಥರದ ಕ್ರಮಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯ

ಎಂಬುದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಾದ ಅಕ್ಕಿಗಿರಣಿ, ಎಣ್ಣೆಗಿರಣಿ, ರವೆಗಿರಣಿ, ತೆಂಗಿನ ನಾರಿನ ಗಿರಣಿ ಮುಂತಾದ ಉದ್ಯಮಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಬಿಜೆಪಿಯವರು ಒಂದು ದಿನದ ಕರ್ನಾಟಕ ಬಂದ್‌ನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ ಬೆಂಬಲಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಈ ಚಳವಳಿಯು ಯಶಸ್ಸು ಕಂಡದ್ದು ರೈತರಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್‌ನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವುದರ ಮುಖೇನ. ೨೦೦೨ ರಿಂದ ರೈತರು ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್‌ನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ.

ಎಂಡಿಎನ್ ರೂಪಿಸಿರುವ ಬಹುಪಾಲು ಹೋರಾಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಗಾಂಧಿಯವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಹಾಗೂ ಸತ್ತ ದಿನದ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ರೂಪಿಸಿರುವಂಥವು. ಈ ಧರಣಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೂ ನಡೆಯಿತು. ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಾರದೆ ಇದ್ದಾಗ ಕೇವಲ ಬಂದ್, ಮುಷ್ಕರಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅರಿವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಇದಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಿಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು. ಈ ಕುರಿತಂತೆ–

> "ನಾವು ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇರೋರು... ದೇಶದ ನೀತಿ ಕೆಟ್ಟಿದ್ರೆ, ಜನ ವಿರೋಧಿ ಆಗಿದ್ರೆ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸೋದನ್ನು ನಾವೇ ಮಾಡ್ಬೇಕು. ಆ ಕಾರಣ ಅವರೇನಾದ್ರೂ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಕಡಿತ ಮಾಡೋದಿಕ್ಕೆ ಬಂದ್ರೆ...disconnection..., operation. disconnection ಅವರದಾದ್ರೆ, operation reconnection ನಮ್ದು. ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡ್ತೀವಿ"[೧೨೮]

ಎಂದಿರುವುದು. ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿತಂತ್ರ ರೂಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸರ್ಕಾರ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಕಡಿತದಂಥ ಜನವಿರೋಧಿ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತಳೆದಾಗ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕೂಡ ರೈತರದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಂದ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಾಗ ನೇರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯೇ ಸೂಕ್ತವಾದುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಮುಂದೆ ಇದೇ ಸ್ಥಿತಿ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಂಥ ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಅಸಮರ್ಪಕ ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆ, ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವುದು, ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಕೃಷಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆಯಂಥ ನೀತಿಗಳು ಮುಂದುವರಿದಿವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಕೊಂಡು ಸರ್ಕಾರ ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಗುಣಮಟ್ಟದ ವಿದ್ಯುತ್‌ನ್ನು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೂ ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಕೆಪಿಟಿಸಿಎಲ್ ರೈತರನ್ನು ಸಮಾನ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವವರೆಗೆ ತೆರಿಗೆ ನೀಡಬಾರದು, ರೈತರಿಂದ ವಿದ್ಯುತ್ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಲಂಚ ಪಡೆದಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು, ವಿದ್ಯುತ್ ತಯಾರುಮಾಡುವವರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿರುವ ಹಾಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಬಳಕೆದಾರರಿಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಹಕ್ಕುಗಳಿವೆ ಎಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿದ್ಯುತ್ ಕಳವಿನ ಬಗೆಗೂ ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯುತ್ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವಾಗ ಆಗುವ ನಷ್ಟವನ್ನು ಇವರು ಕಳವು ಎಂದೇ ಪರಿಭಾವಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಅದು ಎರಡು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್‌ನ್ನು ಹೆಚ್ಚು

ಬಳಸುವುದು. ಇದು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಂಥ ಕಳವು. ಮತ್ತೊಂದು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಲೆಡ್ಜರ್ ಕಳವು.[೨೫] ಅಂದರೆ ದಾಖಲೆ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಉಳಿಕೆ ಪಾವತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವೆರಡೂ ಕೂಡ ಕೆಪಿಟಿಸಿಎಲ್ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರ ಬೆಂಬಲ ಇದ್ದು ನಡೆಯುವಂಥದ್ದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಕಳವಿಗಿಂಥ ಲೆಡ್ಜರ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಕಳವು ಎರಡು ಪಟ್ಟಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನದ್ದು. ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಥರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ವಿದ್ಯುತ್ ಕೂಡ ಸರಬರಾಜು ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಕ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡದ ರೈತರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡುವ ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದ ವಿದ್ಯುತ್ ನೀತಿ ರೂಪಿಸುವವರೆಗೂ ತೆರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಿರುವುದು. ಇವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್ ಹಾಗೂ ಭಾಗ್ಯಜ್ಯೋತಿ ಮನೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ತೆರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪರ್ಯಾಯ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇದು ಅವರ ಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಪರ್ಯಾಯ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಜೆಂಟ್ರಿಕ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಎನ್ರಾನ್ ಅಣುಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳಿಂದ ಪರಿಸರ, ಅರಣ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದು ಉಂಟು. ಆಗ ಎಂಡಿಎನ್ ಜೊತೆಗೆ ಮೇನಕಾಗಾಂಧಿ, ಮೇಧಾಪಾಟ್ಕರ್ ಅವರು ಕೈಜೋಡಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಹೊಣೆಗಾರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು. ಸೋರಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ಕೊರತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಲೋಪದೋಷಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಅಡಿಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಮಸ್ಯೆಯು ರೈತರನ್ನೇಕೆ ಕಾಡಬೇಕು. ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ರೈತರು ಎಷ್ಟು ಪರ್ಸೆಂಟ್ ಇದ್ದಾರೋ ಅಷ್ಟೇ ಪರ್ಸೆಂಟ್ ವಿದ್ಯುತ್, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ವಿದ್ಯುತ್ ಸರಬರಾಜು ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದದ್ದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿಯೇ. ಮೀಟರ್ ಜೋಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಾಗ ಅದು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹುನ್ನಾರ ಎಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ರೈತರನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅಂತೆಯೇ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ೨೦೦೨ ರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಸರಬರಾಜು ಆಗುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಲಾಗದ್ದು. ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೂ ರೈತರು ಉಚಿತವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್‌ನ್ನು ಕೃಷಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೪.೧೧. ನೀರಾ ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಚಳವಳಿ

ನೀರಾ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಹೊಸದೇನಲ್ಲ. ನೀರಾ ಇಳಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಪುರಾತನವಾದದ್ದೇ. ನೀರಾವನ್ನು ಸೇಂದಿ ಹಾಗೂ ಹೆಂಡದಂಥ ಪೇಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅದರ ನಿಜವಾದ ಉಪಯೋಗದ ಬಗೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಯಿದೆ. ತೆಂಗಿನ ಮರದ ಹೊಂಬಾಳೆಯನ್ನು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟಾಗ ಅದರಿಂದ ಹನಿ ಹನಿಯಾಗಿ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುವ ರಸವೇ ಸಿಹಿಯಾದ ನೀರಾ. ಈ ರಸದಿಂದಲೇ ತೆಂಗಿನ ಸಿಪ್ಪೆ, ನಾರಿನಂಶ, ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಚಿಪ್ಪಿನ ಅಂಶ, ಎಳನೀರು, ಕಾಯಿ ಕೊಬ್ಬರಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ತೆಂಗಿನ ಮರದ ನೀರಾದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ಹತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸಕ್ಕರೆ ಅಂಶ ಇರುವುದರಿಂದ ಅದು ತಾಳೆ, ಬಗನೆ, ಈಚಲು ಮರದ ನೀರಾಕ್ಕಿಂತಲು ಹೆಚ್ಚು ಸಿಹಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭ್ರಮೆ

ಹಾಗೂ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದೆ. ಬಹುಪಾಲು ಜನರು ನೀರಾವನ್ನು ಸೇಂದಿ ಎಂತಲೂ, ಸೇಂದಿಯೇ ನೀರಾ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇವೆರಡೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ. ರಾತ್ರಿಯಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಬೀಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದೆಲ್ಲಾ ನೀರಾ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ನೀರಾದ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಬಿದ್ದು ಮತ್ತು ತರಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಸೇಂದಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೀರಾ ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾದ ಒಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಆರೋಗ್ಯ ಪೇಯ ಎಂದು ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

ನೀರಾವನ್ನು ೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಅಬಕಾರಿ ಕಾಯ್ದೆ'ಯ ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.[೧೩೦] ಅಲ್ಲಿಂದ ೨೦೦೦ನೇ ಇಸವಿಯವರೆಗೂ ಇದರ ಅಗತ್ಯತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಕಂಡುಬಂದದ್ದು ತೆಂಗಿಗೆ ತಗುಲಿದ ನುಸಿಪೀಡೆ ರೋಗ ಹಾಗೂ ಜಾಗತೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ. ನುಸಿರೋಗವು ಪೀರಿಯೋಸೆಗ್ನೈಟ್ ಅನ್ನುವ ಕ್ರಿಮಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ನುಸಿಪೀಡೆ ರೋಗದ ಮೂಲ ಮೆಕ್ಸಿಕೋ. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೯೯೮ ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವರ್ತೂರು ಬಳಿ ಮೊದಲಿಗೆ ತೆಂಗಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದು ತೆಂಗಿನ ಹೊಂಬಾಳೆಯ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ತೆಂಗಿನ ಪೀಚನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಮುಖೇನ ಮರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ತಿ ರೋಗ ಹರಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತೆಂಗಿನ ಬೆಳೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವಿಫಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡರು. ಇದಕ್ಕೆ ರಸಾಯನಿಕಗಳ ಸಿಂಪಡಣೆಯಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕುರುಬೆಯೇ ಸಿಗದಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಸಮರ್ಪಕ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪರಿಹಾರ. ಆ ಮುಖೇನ ರೋಗವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತರಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ.

ಕುರುಬೆಯನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ತೆಂಗಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತವೆ. ಆಗ ರೈತರ ಬದುಕಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಾಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತತ್‌ಕ್ಷಣದ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದು ರೈತರು ನೀರಾ ಇಳಿಸುವುದೊಂದೇ. ಇದು ನುಸಿ ರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರೈತರ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೬೫ ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಬ್ಕಾರಿ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಧೈರ್ಯ ಎರಡೂ ಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೀರಾ ಇಳಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡದೆ ಇರುವ ಸರ್ಕಾರದ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ರೈತರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ೧೯೬೫ ಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ನೀರಾವನ್ನು ಖಾದಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದು ನಂತರದಲ್ಲಿ ನೀರಾದಲ್ಲಿ ಮಾದಕವಸ್ತು ಇರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಬಕಾರಿ ಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿತ್ತು.[೧೩೧] ಈ ಕಾಯಿದೆ ಪ್ರಕಾರ ನೀರಾ ಇಳಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಮಾರುವುದು ಅಪರಾಧವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಮುರಿಯುವುದರ ಮುಖೇನ ನೀರಾ ಇಳಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಮಾರುವುದು ರೈತರ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕು ಎಂದು ರೈತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ತೆಂಗಿನ ಮರ ಬೆಳೆಸುವಾಗ ರೈತರು ಯಾರ ಅನುಮತಿಯನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀರಾ ಇಳಿಸುವಾಗ ಅನುಮತಿ ಯಾಕೆ ಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರೈತರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿವೆ.

ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತನಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಮುರಿಯುವಂಥ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತುಂಬುವ ಕೆಲಸ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ಆಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಆಮದು ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಹೊರ ದೇಶಗಳಿಂದ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ, ಕೊಬ್ಬರಿ ಹಾಗೂ ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆ ಆಮದು ಸುಂಕವೇ ಇಲ್ಲದೆ ದೇಶದೊಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಾರರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಯಿತು. ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸರಿಪಡಿಸುವಂಥ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನ 'ನೀರಾ ಚಳವಳಿ' ಮೂಲಕ ನಡೆದದ್ದು. ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಅಬಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಧೋರಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರು ನಡೆಸಿದ ಚಳವಳಿಯೇ ಇದು. ಈ ಚಳವಳಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಮೂಲ ರೂಪ ಕೊಟ್ಟವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ. ಹಲವರ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಸರ್ಕಾರ ರಸಾಯನಿಕ ಚುಚ್ಚುಮದ್ದಿನ ಮುಖೇನ ನುಸಿಪೀಡೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಅದರಿಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಅರಿತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನೀರಾ ಚಳವಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ರೈತರು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ನೀರಾ ಇಳಿಸಲು ಸಿದ್ದರಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಚಳವಳಿ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಅವರು ಅರಸೀಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ನೀರಾ ಇಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ನೀರಾ ಚಳವಳಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ೨೦೦೧ರ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ[೧೩೨] ಈ ನೀರಾ ಚಳವಳಿ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ, ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರು, ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾಸನ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಕೋಲಾರ, ತುಮಕೂರು ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಬಹುಬೇಗ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಸರ್ಕಾರ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಾರರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ನೀರಾ ಚಳವಳಿ ಸಾರಾಯಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ಪೆಟ್ಟು ನೀಡಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹೆಂಡದ ದೊರೆಗಳ ಹಿತವನ್ನು ಕಾಯಬೇಕೋ ಅಥವಾ ರೈತರ ಹಿತವನ್ನು ಕಾಯಬೇಕೋ ಎಂಬ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ್ದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರದ ಇಂಥ ಉಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಖಂಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "Indian scientist don't know politics and Indian politicians don't know science"[೧೩೩]

ಎಂದಿರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನೀರಾ ಇಳಿಸುವುದೊಂದೆ ನುಸಿಪೀಡೆಗೆ ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾದ ಪರಿಹಾರ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ನೀರಾ ಚಳವಳಿ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ತೀವ್ರಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಇದು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ವಿಠಲೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಪೊಲೀಸರು ನಡೆಸಿದ ಗೋಲಿಬಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ೯.೧೦.೨೦೦೧ ರಂದು ಇಬ್ಬರು ರೈತರ ಸಾವಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು.[೧೩೪] ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೭೪ ಮಂದಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಎಂ.ಜಿ. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆ ಬಳಿ ೧೨.೧೦.೨೦೦೧ ರಿಂದ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟಾವಧಿ ಧರಣಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದು ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೂ ನಡೆಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ 'ಅಮೃತ' ಬ್ರಾಂಡಿನ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ ನೀರಾದ ಸ್ಯಾಚೆ ಹಾಗೂ ಬಾಟಲ್‌ಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ ಇದನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಾರಾಟ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಅಣಕಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ನೀರಾ ಕೆಡದಂತೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ರೈತಸಂಘ ನೀಡುವುದಾಗಿ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದೂ ಇದೆ.

ನೀರಾ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ವಿತರಣೆ ಹಾಗೂ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನು ರೂಪಿಸಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಲವು ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ೨೦೦೧ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಕೊನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ನೀರಾ ಇಳಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದರೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ವಾಪಸ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು.

ನೀರಾ ಇಳಿಕೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ಹಕ್ಕಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹುಟುಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ನೀರಾ ಇಳಿಸೋದು ರೈತರ ಜೀವನದ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರೋದ್ರಿಂದ. ಜೀವನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡೋದರಲ್ಲಿ ತಾತ್‌ಕ್ಷಣಿಕತೆ ಇರಬೇಕು. ನೀವು ಜೀವನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮುಂದೂಡು ಅಂಥ ಹೇಳೋದಿಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೂ ಹಕ್ಕಿಲ್ಲ. You con't postpone right to live. ಆ ಕಾರಣ immediacy ಇರೋ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ..."[೧೩೫]

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಾರರಿಗೆ ಇದು ಆದಾಯದ ಒಂದು ಮೂಲವೂ ಆಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಾ ಇಳಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದರೆ ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಾಗೆ ಒಂದು ಮರಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವ ಆದಾಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಾರರು ಈಗಿರುವ ಅಬ್ಕಾರಿ ಕಾನೂನುಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಆಶಯ.

ಹೊಂಬಾಳೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ನಂತರ ಪೂರ್ಣ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕಾರಣ ತೆಂಗಿನಿಂದ ನೀರಾವನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಪಾನೀಯವಾಗಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಅದೇ ಪಾನೀಯದಿಂದ ನೀರಾದ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಿದರು. ನೀರಾವನ್ನು ಒಂದು ಪಾನೀಯವಾಗಿ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಕ್ಷಯ, ಅಸ್ತಮ, ರಕ್ತದೊತ್ತಡ, ಸಕ್ಕರೆ ಕಾಯಿಲೆ, ಜಠರ, ಕಿಡ್ನಿ, ಚರ್ಮ, ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾಯಿಲೆಗಳು, ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮುಟ್ಟಿನ ವೈಪರೀತ್ಯ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರು, ಬಾಣಂತಿಯರು ಬಳಸಬಹುದು ಎಂಬ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರು.[೧೩೬] ಹಾಗೆಯೇ ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾದ ಈ ಪಾನೀಯದಿಂದ ಮಾನವ ದೇಹವನ್ನು ಕಾಡುವ ಉಷ್ಣತೆ, ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಕಫಗಳನ್ನು ಸಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಕಾಯುತ್ತದೆ. ರಕ್ತದ ಯಾವುದೇ ದೋಷವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಚರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಲಗೊಳಿಸುವ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ವಯಸ್ಸು, ಲಿಂಗ, ಕಾಲ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ರೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯವಂತರು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. ಯಕೃತ್ತಿನ ತೇಜೋಹಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ನೀರಾ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮಗುವಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಣ್ಣ ಬರುವುದು. ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕುಂಠಿತವಾದ ಬಡಕಲು ದೇಹದ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತಿದಿನ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೀರಾ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಆರೋಗ್ಯ ವೃದ್ಧಿಸುವುದು. ಇದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ವೀರ್ಯವರ್ಧಕವೆಂದು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.[೧೩೭] ಅದರಿಂದ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಹುದು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಪನೆಬೆಲ್ಲ, ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ, ಚಾಕಲೇಟ್, ಜಾಮ್, ವಿನಗರ್‌ನಂಥ ಉಪವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಹುದು. ಇದು ಒಂದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯಮವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ.

ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ತಮಿಳುನಾಡು, ಕೇರಳಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಾ ಮತ್ತು ಪೆನಬೆಲ್ಲ ಉದ್ದಿಮೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಉತ್ತೇಜನವನ್ನೂ ನೀಡಿವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ 'ನೀರಾ ಮಾರಾಟ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ'ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ರೈತರು ಸ್ವಯಂ ಸುಂಕವನ್ನು ಭರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದರೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಹೇಳಿಕೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬಂದಿತ್ತು. ದಿನಸಿ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಯರ್‌ನಂಥ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಮಾಡುವ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರ ನೀರಾದ ಬಗೆಗೆ ತಳೆದ ಧೋರಣೆ ಸಮಾಜದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕಡೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ್ದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಾರರಿಗಿರುವ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ತಮಗೂ ಒದಗಿಸುವಂಥ ನೀತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಶ್ರೀಲಂಕಾ, ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್, ಫಿಲಿಫೈನ್ಸ್, ಮಲೇಶ್ಯಾ, ಇಂಡೋನೇಷ್ಯಾ ಇನ್ನು ಮುಂತಾದ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಗನ್ನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ೧೯೭೪ ರಲ್ಲಿ ನೀರಾವನ್ನು ಹುಳಿಯಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಮತ್ತಿನ ಅಂಶ ಬರದೇ ಇರುವಂಥ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಇದ್ದು ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಾರರ ಹಿತ ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಕ್ರಮ ನಿಜಕ್ಕೂ ದಮನಕಾರಿಯಾದದ್ದೇ. ಅಲ್ಲದೆ ನೀರಾ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ನೆಪ ಒಡ್ಡಿ ಜಾರಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀರಾ ಚಳವಳಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ೧೬.೧೦.೨೦೦೧ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆ ಎದುರು ನೀರಾ ಕೆಡದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪರಿಷ್ಕೃತ ನೀರಾ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಿತ್ತು.

ನೀರಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಧೋರಣೆ ಬೇರೆ ಆಗಿತ್ತು. ನೀರಾ ಇಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದಂಥ ಪೇಯ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾರಾಯಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆತ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಈಗ ನಿಗಧಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ತೆರಿಗೆ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನೀರಾದಿಂದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಕುಡುಕರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಹಾಗೆಯೇ ತೆಂಗಿನ ಮರದ ಆಯಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನಗಳನ್ನು ಕುಡುಕರನ್ನಾಗಿಸುವಂಥ ಕೆಲಸ ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡ್ತಾ ಇದೆ. ಇವತ್ತು ಪ್ರತಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಂಕಿ-ಅಂಶ ತಗೊಳ್ಳಿ. ಪರವಾನಗಿ ಪಡೆದಿರುವಂಥ ಸಾರಾಯಿ ಅಂಗಡಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟು? ಪರವಾನಗಿ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾರಾಯಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡ್ತಾ ಇರುವ ಅಂಗಡಿ ಎಷ್ಟು?...ಅದೂ ಯಾರು ನಡಿಸ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಯಾವ ದರ್ಜೆ, ಯಾವ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಾರಾಯಿ ಕೊಡ್ತಿದಾರೆ ಅಥವಾ ವಿಷ ಕೊಡ್ತಿದ್ದಾರೋ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆ, ಶಾಸನಸಭೆದು ಬೇಡ. ಪ್ರತಿ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡ್ತಾ ಇರೋದು, ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಮಾಡ್ತಾ ಇರೋದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಹೊಸ ಕುಡುಕರನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡ್ತಿರೋದು..."[೧೩೮]

ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಅಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾರಾಯಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಡೆಗಟ್ಟುವುದು ಇದರ ಹಿಂದಿರುವ ಆಶಯ. ಆದರೂ ನೀರಾ

ಚಳವಳಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಮಾದಕವಸ್ತು ಇರದ ಎಳನೀರಿಗೆ ಶುಲ್ಕ ಪಾವತಿಸದೆಯೇ ಚಳವಳಿ ಮುಂದುವರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸಾರಾಯಿ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಆದಾಯವನ್ನು ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಾರರು ಪ್ರತಿ ತೆಂಗಿನ ಮರಕ್ಕೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಇಂತಿಷ್ಟು ತೆರಿಗೆ ಪಾವತಿ ಮಾಡಿ ಭರಿಸುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದಾದರೂ ಈ ಕಡೆಗೆ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತು ಕೊಡುಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೀರಾ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿಂದೆ 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ'ದ ಚಿಂತನೆ ಅಡಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪುರಾತನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಬಹು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಬಗೆಗಿನ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪೆಪ್ಸಿ, ಕೋಕೋ ಕೋಲಾ ಮುಂತಾದ ಪಾನೀಯಗಳಿಗೆ ಸೆಡ್ಡು ಹೊಡೆದು ದೇಸೀ ಪಾನೀಯವಾದ ನೀರಾಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

೪.೧೨. ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ

ಗಾಂಧಿ ಅವರ 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಅಂದರೆ ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಬರಗಾಲ ನಿಯಂತ್ರಣ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಉದ್ಯೋಗ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾರಿಗೆ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ಶೌಚಾಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದವು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಆದರೂ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಲಹೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಜನರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ. ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮುಖೇನ ಜನರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ಇದು ಗಾಂಧಿ ತತ್ವ ಆಗಿದ್ದರೂ ಆ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜನರು ಸಹಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಿವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ಅವರು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದವರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗಿಂತ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರು–

> "Have confidence in the elected officers and not in salaried officers. I am a man who believes in democracy not in an antithesis of democracy and bureaucracy living together"[೧೨೬]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಬ್ಯೂರೋಕ್ರಸಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು. ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನರ್ಹರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅವರು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಿರೋಧವಿದೆ. ಆದರೆ ಪಕ್ಷದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಯಬಾರದೆಂಬ ಶರತ್ತು ಕೂಡ ಇದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಚಿವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವು. ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಚಿವರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಎರಡು ಖಾತೆಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಸ್ತಿಯು ಕೃಷಿ ಅಥವಾ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ. ಅತಿ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಖಾತೆ ಕೊಟ್ಟು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂತ್ರಿಯೇ ನಡೆಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಈ ಮೂರನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು. ದೊಡ್ಡ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ರೈತರಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮೋಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧ ವಸ್ತುಗಳು ಹೊರಗಡೆ ಹೋಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆದಾಗ ಮಾತ್ರ, ಅದರಿಂದ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುವಿನ ಲೂಟಿ ನಿಂತು ಬಡತನ ನಿವಾರಣೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ ನಂತರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಜರೂರು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಇವುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬಹುದು.

ಸರ್ಕಾರಗಳು ಬರಗಾಲವನ್ನು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಆ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಒಟ್ಟಾರೆ ಆರ್ಥಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸರಕಾರ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ನಗರಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಡೆಗೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಂಥ ಬೃಹತ್ ನಗರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮ ನೀಡುವುದರ ಮುಖೇನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧ್ಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನೀರು ಪೂರೈಕೆ ಯೋಜನೆಗಳು, ಮೆಟ್ರೋ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವುಗಳು ಮುಂದುವರಿದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೊನೆಯ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿವೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ 'ಬೆಂಗಳೂರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ' ರದ್ದಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಲುವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಅವರು ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನತೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿರುವವರು. ಹಾಗೆಂದು ಅವರನ್ನು ನಗರ ವಿರೋಧಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕಡೆಗೆ ಸರ್ಕಾರವಾಗಲೀ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಲೀ ಗಮನಹರಿಸದೆ ಇರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಹನಗಳ ದಟ್ಟಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಟ್ರಾಫಿಕ್ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಾಮಗಳು ಇಂದಿಗೂ ವಾಹನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅನಾನುಕೂಲವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗೊಂದು ಶಾಲೆ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಹೊರ ಹೋಗುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಅವರನ್ನು ನಿರಂತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಭರವಸೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಜಾರಿ ಆಗಬೇಕು. ನಗರಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಕಡಿಮೆಯಂತೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಗರ ಹಾಗೂ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅಸಮತೋಲನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇವು ರೈತರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೂಡಿರುವ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರ ಜನರ ಒಳಿತು ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಗರ ವಿರೋಧಿ ಧೋರಣೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅದು ಅಲ್ಪಕಾಲಿಕವಾದ, ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾದದ್ದೇ ಆಗಿದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಮುಜಾಫರ್ ಅಸ್ಸಾದಿ., (೨೦೦೯), ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಐಡೆಂಟಿಟಿ ರಾಜಕೀಯ:ರೈತ, ರೈತ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳು, ಪು:೭೯

೨. 'ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು' ಎಂಬ ಧ್ಯೇಯದೊಂದಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೯೭ ಜನವರಿ ೩೦ ರಂದು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಸಮಾವೇಶದ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೭೨ ರಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಸಂಘಟನೆಯ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, (೨೦೦೬) ರೈತರ ಆತ್ಮಗೌರವದ ಸಂಕೇತ, (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಸಂ:ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೨೧, ರಾಜೇಶ್ವರಿ ತೇಜಸ್ವಿ, (೨೦೧೧), ನನ್ನ ತೇಜಸ್ವಿ, ಪು:೨೦೮

೩. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರಿಗೆ ೧೯೭೨ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರ, (ದಿನಾಂಕ ನಿಖರವಾಗಿಲ್ಲ)

೪. ಕಿಷನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್ ಅವರೇ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರಡನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಮೂಡಿಗೆರೆ ಹಾಗೂ ಆಲದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರು ಹಳೇಹಳ್ಳಿ ಕಾಳೇಗೌಡರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಈ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು. ಈ ಹಿಂದೆ ೨೯.೭.೧೯೭೩ ರಂದು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರಿಗೆ ಗೃಹನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಸಾಲಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ 'ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟ'ದ ಕಾನೂನು ಸಲಹೆಗಾರರೂ ಆಗಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಪಿ.ಟಿ.ರಾಜಗೋಪಾಲ್, ಕೆ.ಪಿ.ರಮೇಶ್ ಹಾಗೂ ಬಿ.ಎಸ್.ಅಜಿತ್‌ಕುಮಾರ್ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟ(ಮೂಡಿಗೆರೆ)ದ ವರದಿ. ಆದರೆ ದಿನಾಂಕ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಷತಾ, ಕೆ., (೨೦೧೧), ಕಾಡ ತೊರೆಯ ಜಾಡು, ಪು:೨೧೩

೫. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ, ಭದ್ರಾವತಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮನವಿ ಪತ್ರ

೬ ನಾಗರಾಜ್, ಎಂ.ಜಿ., (೨೦೦೬), ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಚಳವಳಿ–ಸಂಪುಟ:೨, ಪು: ೨೮೪

೭ ನಾಗರಾಜ್, ಎಂ.ಜಿ., ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೨೮೫

೮. ೧೯೮೦ ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಚಳವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಕೊಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಮುಂದಾಳು ಕುಂದರನಾಡ ಪಾಟೀಲರು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ತಾವು ಆರಂಭಿಸುವ ಚಳವಳಿಗೆ 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಚಳವಳಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಡಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಕುಂದರನಾಡ ಪಾಟೀಲರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ೩೦.೬.೧೯೮೦ ರಂದು ಬರೆದ ಪತ್ರ.

೯. ಮೊರಬದ ರಾಚಪ್ಪ ಗು.ಬೆಟಸೂರು ಅವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಅರಸಿ ೧೪.೮.೧೯೮೦ ರಂದು ಬರೆದ ಪತ್ರ

೧೦. ಅಲ್ಲಿ ಮಲಪ್ರಭಾ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೂಪು ತಳೆದಿದ್ದ 'ಮಲಪ್ರಭಾ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಆರ್.ಜಿ.ಹೊಸ್ಕೇರಿ, ವಿ.ಎನ್.ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಬಿ.ಆರ್.ಯಾವಗಲ್ ಜೊತೆಗೆ 'ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘ'ದ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಹೆಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ, ಬಳ್ಳಾರಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸಿ.ಎಂ.ರೇವಣಸಿದ್ಧಯ್ಯ, ಬೆಳಗಾಂ ರೈತ ಸಂಘದ ಕುಂದರನಾಡ ಪಾಟೀಲ ಮೊದಲಾದವರು ಈ ಇದ್ದರು. ಈ ಸಮಿತಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಕೇವಲ ೪೮ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ

೧೧. ಅಕ್ಷತಾ.ಕೆ., ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೨೨೨

೧೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೧.೧೨.೧೯೮೫), ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಏಳು ಬೀಳುಗಳು, (ಸಂದರ್ಶಕರು: ನಾಗತಿಹಳ್ಳಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್), ಮಂಗಳ ಮಾಸಿಕ, ಪು:೩೧

೧೩. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, (೩೦.೧೦.೧೯೮೦)

೧೪. ಬಸವರಾಜು., (೧೯೮೧), ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರೈತ ಚಳವಳಿ, ಪು:೧೨

೧೫. ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಹೋರಾಟದ ಆಶೋತ್ತರಗಳು., (ವರ್ಷ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲ), ಮಂಡ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ. ಕಾಂಗ್ರೆ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಮೊದಲನೇ ಸುತ್ತಿನ ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ ೧೭.೧೦.೧೯೮೦ ರಂದು 'ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'ಯು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಮುಂದಿಟ್ಟ ೧೯ ಒತ್ತಾಯಗಳೆಂದರೆ-

    ೧. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ರೈತರನ್ನು ರೈತ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಬೇಷರತ್ತಾಗಿ ತಕ್ಷಣ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನರಗುಂದ-ನವಿಲಗುಂದ ಮತ್ತು ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆಯನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

    ೨. ರೈತನ ಹತೋಟಿಗೆ ಮೀರಿದ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರೂಪಗೊಂಡ ಸಾಲ ನೀತಿ, ಬೆಲೆ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಲೆವಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕೃತಕ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನ್ನಾ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಶೇಕಡ ನಾಲ್ಕು ರೂ.ಸರಳ ಬಡ್ಡಿ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಬೇಕು.(ಸುಸ್ತಿ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು) ವಿವಿಧ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಸಾಲ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಆಗುವ ಬಡ್ಡಿಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಲಗಳು ರೈತರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಬಡ್ಡಿ ದರದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ತಲುಪುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

    ೩. ಹಣಕಾಸಿನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ರೈತರ ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿಯಾಗದೆ ಹರಾಜಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಹಸ್ತಾಂತರಗೊಂಡಿರುವ ಚರ-ಸ್ಥಿರ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡಿಸಬೇಕು.

    ೪. ರೈತರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಾಲದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ವ್ಯವಸಾಯದ ವೆಚ್ಚದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು.

    ೫. ಭೂಮಿ ಮೇಲಿನ ಕಂದಾಯ ಪಾಳೆಗಾರಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಲಕ್ಷಣ. ಅದು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನವಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಬಳಕೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆಗುವ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಮೇಲೆ ಕಂದಾಯ ಹಾಕುವುದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ. ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವೂ ಯಾವ ತರ್ಕಕ್ಕೂ ಸಿಗದ ಭೂಕಂದಾಯ ರದ್ದಾಗಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಾದ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಬೆಲೆಯೆಂಬ ಕನಸಿನ ಗಂಟಿನ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತೆರಿಗೆ(ಬೆಟರ್‌ಮೆಂಟ್ ಲೆವಿ)ಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು. ಈಚೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವ ನೀರಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ೧೯೭೨-೭೩ರ ದರಗಳಿಗೆ ಇಳಿಸಬೇಕು. ಹಳ್ಳಿಗಳ ನೀರಿನ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಬಸಿನೀರಿನ(ಸೀಪೇಜ್ ವಾಟರ್)

ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು, ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಇರುವ ಭೂಮಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿರುವ ನೀರಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದಾಯವೇ ಇಲ್ಲದ ರೈತನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿರುವ ಕೃಷಿ ಆದಾಯ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು.

೬ ರೈತನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬೆಳೆಗೂ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗದಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾನವ ತಾಸುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿಯಾಗಬೇಕು. ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಬೆಲೆಗೆ ಸರ್ಕಾರವೇ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಖರೀದಿಸಬೇಕು. ಇತರ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ನೇಮಿಸಿದ್ದ ಸಮಿತಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿರುವ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು.

೭ ಹಾಗೆಯೇ, ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ತಗಲುವ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆ ಹಾಗೂ ವಸ್ತುವಿನ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮಾನವ ತಾಸುಗಳ ಅಂಕಿ ಅಂಶವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ ಮಾನವ ತಾಸು ಮೌಲ್ಯೀಕರಣ ಮಾಡಿ ಸಮಾನ ಲಾಭಾಂಶವನ್ನಿಟ್ಟು ಬೆಲೆ ನಿಗದಿಮಾಡಿ ಜೀವನಾವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳು ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮಾರಾಟದ ಬೆಲೆ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಿಂತ ಒಂದೂವರೆ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಮೀರಿರಕೂಡದು(ಅದುವರೆವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ರಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಗಳ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ೧೯೭೩ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಲೆಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಬೇಕು.)

೮. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ದೊರೆಕುವಂತೆ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಉದ್ಯಮವೆಂದು ಸರ್ಕಾರ ಘೋಷಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೃಷಿ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಒಂದು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಘಟಕವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

೯. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರೈತನಿಗೂ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕನಿಗೂ ೫೫ ವರ್ಷದ ನಂತರ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನ ಕೊಡಬೇಕು.

೧೦. ರೈತಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕೂಲಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯಬೇಕು. ನ್ಯಾಯಬದ್ಧವಾದ ಬೆಲೆ ನೀತಿ ರೂಪಿಸುವ ಜೊತೆಗೆ ನ್ಯಾಯಬದ್ಧ ವೇತನ ನೀತಿಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗಾಗಿ ರೂಪಿಸಬೇಕು.

೧೧. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯಿಂದ ಜಮೀನನ್ನು ಪಡೆದಿರತಕ್ಕಂತಹ ಗೇಣಿದಾರನಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ಅವನಿಂದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪಾವತಿಯಿಲ್ಲದೆ(ಆಕ್ಯುಪೆನ್ಸಿ ಪ್ರೈಸ್)ಅವನಿಗೆ ಖಾತೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಹಾಗೂ ಭೂಸುಧಾರಣೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತಹ ಭೂ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವೇ ನೇರವಾಗಿ ಒಂದೇ ಕಂತಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

೧೨. ರೈತರು ಪ್ರೀಮಿಯಂ ಕಟ್ಟುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಬೆಳೆ ವಿಮೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಎಲ್ಲ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಣ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು.

೧೩. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಒತ್ತಡ ತಗ್ಗಿಸಲು ಕೃಷಿ ಯೋಗ್ಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೂಹೀನ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರು ಸರ್ಕಾರದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲೇ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡಾಗಬೇಕು. ಬೇಸಾಯ ಕೂಲಿಗಾರರಿಗೆ ಉಚಿತ ಮನೆ, ಉಚಿತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉಚಿತ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

೧೪. ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನಾ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೮೦ರಷ್ಟು ಭಾಗ ಹಣವನ್ನು ದೇಶದ ೮೦ರಷ್ಟು ಜನರಾದರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೇ ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು.

೧೫. ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಶೇಕಡ ೫೦ರಷ್ಟು ಸೀಟುಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು.(ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಈ ಮೀಸಲಾತಿ ಶೇಕಡ ೮೦ರಷ್ಟಿರಬೇಕು.)

೧೬. ೧೯೭೯-೮೦ರಿಂದ ವಸೂಲಾದ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ಕಬ್ಬುಕೊಳ್ಳುವ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಪರ್‌ಚೇಸ್ ಟ್ಯಾಕ್ಸನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೭. ರೈತ, ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ದರವನ್ನು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಅಲ್ಯುಮಿನಿಯಂ ಕಾರ್ಖಾನೆಗೆ ಕೊಡುವ ದರದಂತೆ ಎಂದರೆ ೬ ೪ ಪೈಸೆಯಂತೆ ನಿಗದಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ದರವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡದೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ವಿದ್ಯುತ್ತಿಗೇ ಹಣವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡಬೇಕು. ಡಿಮ್ಯಾಂಡ್ ಚಾರ್ಜನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೮. ರೈತನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಟ್ರೇಲರ್ ಮೇಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನೂ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೯. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಸಂಚಾರ ಯೋಗ್ಯ ರಸ್ತೆಗಳಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಎಂದೇ ಈಗಾಗಲೇ ಆರ್.ಎಂ.ಸಿ. ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಪೂರ್ಣ ಹಣವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿನ ಮೇಲಿನ ಸೆಸ್ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕು.

೧೬. ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಹೋರಾಟದ ಆಶೋತ್ತರಗಳು, (ವರ್ಷ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲ), ಪು:೧೦

೧೭. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಕರಪತ್ರ

೧೮. ನಾಗರಾಜ್.ಎಂ.ಜಿ., (೨೦೦೬), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೩೨೨

೧೯. ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರೊಸೀಜರ್ ಕೋಡಿನ ಸೆಕ್ಷನ್ ೬೦ ರ ಪ್ರಕಾರ ರೈತರ ದಿನನಿತ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಉಡುಪುಗಳು, ಅಡಿಗೆ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರ ಹಾಸಿಗೆ, ಮಂಚಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೆಂಗಸರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾದ ಒಡವೆಗಳು, ದನಕರುಗಳು, ವ್ಯವಸಾಯದ ಉಪಕರಣಗಳು, ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಗಳು, ರೈತನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿಯವರೆಗೂ ಬೇಕಾದ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳು, ರೈತನ ಮನೆ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಇತರೆ ಕಟ್ಟಡಗಳು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಲಕರಣೆಗಳು, ಮನೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತಿತರ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಹಿತ್ತಿಲು ಮುಂತಾದವು. ರೈತರ ಮನೆ, ಚರಾಸ್ತಿಗಳು, ಬೆಳೆ ಜಪ್ತಿಗೆ ಹೈಕೋರ್ಟು ತಡೆಯಾಜ್ಞೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಕರಪತ್ರ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು.

೨೦. ಛಲಗಾರ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, (೧೯.೩.೧೯೮೨)

೨೧. ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್, (೨೩.೪.೧೯೮೦)

೨೨. ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್, (೧೫.೪.೧೯೮೨)

೨೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ೧೯೮೨ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು 'ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನ ಸೌಧ ಎಬ್ಬಿಸಲು' ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ಕೈಬರಹದ ಕರಪತ್ರ

೨೪. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ದಿ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಡೆಕ್ಕನ್, ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್; (೩.೧೦.೧೯೮೨)

೨೫. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೪.೧೦.೧೯೮೨)

೨೬. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಪ್ಕೋ ಮಾದರಿ ಚಳವಳಿ, (೧೨.೧೧.೧೯೮೨), ಪ್ರಜಾವಾಣಿ

೨೭. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಹಾಗೂ ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್, (೧೬.೧೧.೧೯೮೨)

೨೮. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ಚಾನೆಲ್ ವಾರ್ತೆಗಾಗಿ ನಡೆಸಿರುವ ಸಂದರ್ಶನದ ವಿಡಿಯೋ. ದಿನಾಂಕ ದೊರೆತಿಲ್ಲ

೨೯. ನಮ್ಮ ನಾಡು, (೧೨.೪.೧೯೮೫), ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರದ ಕೊಡುಗೆ, ಬಿರ್ಲಾಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೂಮಿ ಮಾರಾಟ, ಪು:೫

೩೦. ತಟ್ಟಿಕೆರೆ ಮತ್ತು ಹೊಸಕೊಪ್ಪ ಶಾಖೆಯವರು ಸರ್ವೆ ನಂಬರ್ ಬರೆದು ಇದು ಬಡವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ, ಈ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯವರಾಗಲಿ, ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯವರಾಗಲಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಾರದು. ಗ್ರಾಮದ ಆಸ್ತಿ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಬೋರ್ಡು ಹಾಕಿದರು. ಸುಂದರೇಶ್.ಎನ್.ಡಿ., (೧೯.೭.೧೯೮೫), ಬಡವರ ಓಟು ಬಿರ್ಲಾನ ನೋಟು:ಹೆಗ್ಡೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿದೆ, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ಪು:೫

೩೧. ನೀಲಗಿರಿ ನೆಡುತೋಪಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ವರದಿ.

೩೨. ವಿಶ್ವನಾಥ್.ಕೆ.ಎಂ., (೧೮.೧೨.೧೯೮೩), ಸಂಬಳದಲ್ಲೂ ಲೆವಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಿ:ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, ಪು:೫

೩೩. ಕನ್ನಡಮ್ಮ, (೨೪.೨.೧೯೮೩), ಪು:೧

೩೪. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೪.೮.೧೯೮೩ ರಂದು 'ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರಿಂದ ವಿಧಾನಸೌಧದೊಳಗೆ ಧರಣಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೩೫. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್, (೪.೮.೧೯೮೩)

೩೬. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೯.೮.೧೯೮೩)

೩೭. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, (೧೪.೮.೧೯೮೩), ಪು:೧೯

೩೮. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೨೦.೮.೧೯೮೩), ರೈತಸಂಘ–ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಂದ, ಪು:೧, ರೈತ ಸಂಘದ ಹೋರಾಟದಿಂದಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಫಲಗಳು, ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕ ರೈತ ಸಂಘ ೬.೯.೧೯೮೩ ರಂದು ಹೊರಡಿಸಿರುವ ಕರಪತ್ರ

೩೯. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೯.೧೨.೧೯೮೩ ರಂದು 'ಹಸಿರು ಬೋರ್ಡು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೪೦. ರೈತರ ಒತ್ತಾಯಗಳಾದ ವಾರಂಟಿಲ್ಲದ ದಸ್ತಗಿರಿ ರದ್ದು, ರೈತನ ಮನೆ ಜಪ್ತಿ ರದ್ದು, ಜಪ್ತಿಯಾದ ಚರಾಸ್ತಿ–ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿ ವಾಪಸು, ಭೂಕಂದಾಯ, ನೀರು ಕಂದಾಯ, ಮಳೆ ನೀರು ಕಂದಾಯ, ಬಸಿ ನೀರಿನ ಕಂದಾಯಗಳ ರದ್ದು, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಪಕ್ಕಾಮನೆ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನ, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಬರಗಾಲ ಖುಷ್ಕಿ ರೈತರಿಗೆ ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ಪರಿಹಾರ, ಬೆಳೆ ವಿಮೆ ಮತ್ತು ಸಾಮೂಹಿಕ ಜೀವವಿಮೆ, ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಎಲ್ಲ ಜಾನುವಾರು ಸಾಲ ರದ್ದು, ತುಂಡುಭೂಮಿ ಕಾಯಿದೆ ರದ್ದು, ಮಲೆನಾಡು ರೈತರಿಗೆ ಕುಮ್ಕಿ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಣ್ಯೀಕರಣ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಬಿ.ಡಿ.ಎ. ರದ್ದು, ಕಾವೇರಿ ಮೂರನೇ ಹಂತ ರದ್ದು ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಯ ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ೨೬ ಜನವರಿ ೧೯೮೪ ರಿಂದ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕರಪತ್ರ

೪೧. ಉದಯವಾಣಿ, ಜನತಾ ಮಾಧ್ಯಮ, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಬಯಲುಸೀಮೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, (೨೭, ೨೮, ೨೯ ಹಾಗೂ ೩೦.೧.೧೯೮೪)

೪೨. ವಿಜಯ ಪೂಣಚ್ಚ ತಂಬಂಡ., (೧೯೯೯), ರೈತ ಚಳವಳಿಗಳು, ಪು:೪೪

೪೩. ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶದ ಕರಪತ್ರ, (೮.೧೦.೧೯೮೪)

೪೪. ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ೧೦೧ ಸಿ ಎಂಬ ಹೊಸ ಸೆಕ್ಷನ್ನಿನ ಒಳಗಡೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ಅಂಶಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಮೊದಲನೆಯದು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿ ಈ ಕಾನೂನಿನನ್ವಯ ಬಾಕಿಗಾಗಿ ಹರಾಜಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಈ ಕಾನೂನಿನ ಇತರ ನಿಯಮಗಳೇನೇ ಇರಲಿ, ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ಆತನಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಬಿಡ್ಡು ಮಾಡಿ ಖರೀದಿಸಬಹುದು. ಎರಡನೆಯದು ಉಪನಿಯಮ (೧) ರಡಿಯಲ್ಲಿ ಖರೀದಿಸಿದ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿಯನ್ನು, ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಕಂದಾಯ ಕಾಯಿದೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇರಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ತನಗೆ ಸರಿ ತೋರಿದ ಹಾಗೆ ವಿಲೇವಾರಿಯೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೂರನೆಯದು ಈ ಸೆಕ್ಷನ್ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿಯ ಖರೀದಿ ಹಾಗೂ ವಿಲೇವಾರಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ.

೪೫. ಸವಿತ, ಬಿ.ಸಿ., (೨೦೧೧), ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್ ಮಾತು ಭಾಗ–೧(ಸಹಕಾರ ಸಂಘದ ೧೦೧ (ಸಿ) ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ವಿರೋಧಿಸಿ ೧.೧೧.೧೯೮೫ ರಂದು ರೈತರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಭಾಷಣ), ಪು:೨.

೪೬. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ೧೯೮೫ ರ ನವೆಂಬರ್ ೩ ರಂದು ರೈತರ ಪಾದಯಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಪ್ರತಿ

೪೭. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, (೨೮.೨.೧೯೮೭)

೪೮. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, (೧೩.೭.೧೯೮೭)

೪೯. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ, (೧೮.೨.೧೯೮೮)

೫೦. ತಂಬಂಡ ವಿಜಯ್ ಪೂಣಚ್ಚ., (೧೯೯೯), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೪೭

೫೧. ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್, (೨೭.೭.೧೯೮೯)

೫೨. ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಮತ್ತು ಕೂಲಿಗಾರರು ಯಾರದೇ ಖಾಸಗಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ಬಗರ್ ಹುಕುಂ' ಸಾಗುವಳಿ ಅಥವಾ 'ಒತ್ತುವರಿ' ಸಾಗುವಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸರ್ಕಾರ ಕರೆದ ಈ ಬಗರ್ ಹುಕುಂ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಸಾಚಾ ಹುಕುಂ' ಅಥವಾ 'ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹುಕುಂ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರು. ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕು ಇರುವ ಹಾಗೆಯೇ ಕುಲ ಕಸುಬು ಕೃಷಿಯಾಗಿದ್ದವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೊಡದೆ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲು ಭೂಮಿ ಉಳುವ ಹಕ್ಕು ಇದೆ ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಚಾ ಹುಕುಂ ಎಂದಿದ್ದರು.

೫೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೨.೧೨.೧೯೮೮), 'ಬಗರ್ ಹುಕುಂ'ಗೆ ಅರ್ಥವಿದೆಯೇ?, (ನಮ್ಮನಾಡು ಸಂಪಾದಕೀಯಗಳು), ಪು:೧೧೪

೫೪. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಶಾಖೆಯ ಕರಪತ್ರ

೫೫. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೮.೬.೧೯೯೦ ರಂದು ಬರೆದ 'ಇಂದಿನಿಂದ ರೈತರ ಸಾಲ ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ಚಳವಳಿ' ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೫೬. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೦ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ರೈತ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಭಾಷಣ ವೀಡಿಯೋ ಪ್ರತಿ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿವೆ.

೫೭. ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರ ಜತೆಗೆ ೨೨.೩.೧೯೯೧ ರಂದು ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಚೆಯ ವಿಡಿಯೋ ಕ್ಯಾಸೆಟ್

೫೮. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್, (೩೦.೩.೧೯೯೧), ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಹಾಗೂ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, (೨೮.೩.೧೯೯೧)

೫೯. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೧೨.೧.೧೯೯೨)

೬೦. ೬.೩.೧೯೯೨ ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೬೧. ೨೩.೩.೧೯೯೨ ರಂದು ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ ರೈತರ ಒತ್ತಾಯಗಳ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿ

೬೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೨.೧೨.೧೯೮೨), ಹುತಾತ್ಮರೇ ಸಾಕ್ಷಿ-ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರೈತ ಸಂಘಟನೆ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಪು:೧

೬೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೩೦.೧೧.೧೯೮೪), ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ:ಮತದಾರರಿಗೊಂದು ಸವಾಲು, ನಮ್ಮ ನಾಡು ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಪು:೨೦

೬೪. ೧೯೮೪ ರ ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಕುರಿತ ಕರಪತ್ರ

೬೫. ಮತದಾರರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೋಬಳಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ಮತದಾರ ಮಂಡಳಿ' ರಚಿಸಿಕೊಂಡು ನಂತರ ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದಲೂ ನಾಲ್ವರು ಮತದಾರರು ಆ ಮಂಡಳಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತಾಲ್ಲೂಕು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಲೋಕಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ಮಂಡಳಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ನಗರವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂಥದ್ದು. ನಗರಗಳಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರೈತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ರೈತ ಸಂಘದವರು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು.

೬೬. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, (೧೪.೧೦.೧೯೮೪), ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಶುದ್ಧಿಗೆ ರೈತಶಕ್ತಿ, ಪು:೧, ಸಂಜೆವಾಣಿ, (೮.೧೦.೧೯೮೪)

೬೭. ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಚಿನ್ಹೆ ನೇಗಿಲು ಆಗಿತ್ತು.

೬೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೮.೨.೧೯೮೮), ಜನೋತ್ಸವ:ಜನತಾ ಪಕ್ಷದ ಶ್ರಾದ್ಧಾ, (ಸಂದರ್ಶನ: ಎಸ್.ಎಂ.ಪ್ರಕಾಶ್) ವಾರದ ಆರಂಭ, ಪು:೧೦

೬೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೪.೧೨.೧೯೮೪), ಚುನಾವಣೆ ಮತ್ತು ರೈತ ಸಂಘ, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ಪು:೨೬

೭೦. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೦೯), ಆ ದಶಕ (ನಾಗಭೂಷಣ್,ಡಿ.ಎಸ್ ಅವರು ೨೫.೬.೧೯೮೭ ರಂದು ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರದ ಆಯ್ದ ಭಾಗ), ಪು:೯೧)

೭೧. ೪.೧೦.೧೯೮೭ ರಂದು ನಡೆದ ಸಮಾಲೋಚನ ಸಭೆಯ ನಿರ್ಣಯಗಳಿರುವ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ.

೭೨. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೦೯), ಮೇಲಿನದೆ (ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್ ಅವರು ೨೭.೧೦.೧೯೮೭ ರಂದು ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರದ ಆಯ್ದ ಭಾಗ), ಪು:೮೪.

೭೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ.ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೧೧) ಗಾಳಿಗುದುರೆಯ ಬೆನ್ನೇರಿ, (ಸಂದರ್ಶನ: ಎನ್.ಎಸ್.ಶಂಕರ್), (ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ, ಸಂ:ಹೆಚ್.ಆರ್.ಹನುಮಂತಪ್ಪ), ಪು:೧೬೩

೭೪. ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಂದ ೧೯.೧೨.೧೯೮೭ ರಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಪತ್ರದ ಉಧೃತ ಭಾಗ

೭೫. ಪ್ರಕಾಶ್,ಎಂ.ಪಿ., (೨೮.೨.೧೯೮೮), ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಸತ್ತಿದೆ, (ಸಂದರ್ಶಕರು;ಮಲ್ಲಿಕ್), ವಾರದ ಆರಂಭ, ಪು:೧೨

೭೬. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೦೯), ಮೇಲಿನದೆ (ಲಂಕೇಶ್.ಪಿ ಅವರು ೧೭.೮.೮೮ ರಂದು ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಪತ್ರದ ಉಧೃತ ಭಾಗ), ಪು:೮೫

೭೭ ಲಂಕೇಶ್.ಪಿ., (೨೮.೫.೧೯೮೯), ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ರಿಟೈರ್ ಆದ್ರೆ ನಾನೂ ಆಗ್ತೀನಿ,(ಸಂದರ್ಶಕರು: ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ ಹಾಗೂ ಮಂಗ್ಳೂರ ವಿಜಯ), ಸುದ್ಧಿ ಸಂಗಾತಿ, ಪು:೧೦

೭೮. ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೧), ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್ ಮಾತು ಭಾಗ-೧, ಪು:೬೦

೭೯. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೦೯), ಮೇಲಿನದೆ (ಕೆ.ಪಿ.ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ೨೯.೭.೧೯೮೯ ರಂದು ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರದಲ್ಲಿನ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳು), ಪು:೯೫

೮೦. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ., (೨೦೦೮), ಪಾಠವಿನ್ನೂ ಬಾಕಿ ಇರುವಾಗಲೇ ತರಗತಿ ತೊರೆದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್, (ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು.೧೬೬)

೮೧. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ, (೨೪.೭.೧೯೯೩)

೮೨. ಎಂಡಿಎನ್ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ, (೨೯.೫.೧೯೯೧)

೮೩. ಸಂಜೆವಾಣಿ, (೨೬.೩.೧೯೯೧)

೮೪. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ, (೪.೬.೧೯೯೨).

೮೫. ಐಶ್ವರಮೂರ್ತಿ, ವಿ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ತಿಕ್ ಐಶ್ವರಮೂರ್ತಿ., (೨೦೦೮), ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪನಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತೇನೇಕೆಂದರೆ..., (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್., ಸಂ: ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೩೬೯

೮೬. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ., (೨೦೦೮), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು.೧೬೬

೮೭. ಜಿ.ಎನ್ ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರ ೮.೯.೧೯೯೭ ರ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಸುಧಾ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೦.೭.೧೯೯೭ ರಂದು ಬರೆದ ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿ

೮೮. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ., (೨೦೦೬), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೩೪೮

೮೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೬.೧೨.೧೯೮೨), ರೈತ ಸಂಘದ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತಿತರರ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಪತ್ರ, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೨೦.೧೨.೧೯೮೨). ಕೊಪ್ಪ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ

ಹೆಚ್.ಜಿ.ಗೋವಿಂದಗೌಡ ಅವರು ಶೃಂಗೇರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಭದ್ರಾವತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಹ.ಬ.ವೀರಬಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಬಿ.ಎನ್.ಬಸಪ್ಪ ಅವರು ಹೊಸನಗರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದರು.

೯೦. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೨೭.೩.೧೯೮೪)

೯೧. ಅಭಿಮಾನಿ, (೨೪.೧೧.೧೯೮೫), ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ರಾಜೀನಾಮೆ: ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, (೨೪.೧೧.೧೯೮೫))

೯೨. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೦೯), ಆ ದಶಕ, ಪು:೯೧. ಈ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ಕಂಡುಬಂದಿರುವುದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆಯೇ. 'ರೈತ ಸಂಘದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಆಗಿರುವ ಅವರು ರೈತ ಸಂಘ ಈಗ ಉದ್ದೇಶಿತ ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅದು ತನ್ನ ಗೋರಿಯನ್ನು ತಾನೇ ತೋಡಿಕೊಂಡಂತೆ', ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿರೋದು ಕನ್ನಡದೇಶದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ', ಒಡೆಯೋಲ್ಲ, ನಾಶವಾಗುತ್ತೆ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಉಳಿಯೋದು ಕೊನೆಗೆ ಹಠಮಾರಿಗಳಾದ ನಾಲ್ಕಾರು ನಾಯಕರು ಮಾತ್ರ...'ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ತರಿಸಿದ್ದವು.

೯೩. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೦೯), ಆ ದಶಕ(ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಅವರು ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ೧೮.೭.೧೯೮೯ ರಂದು ಬರೆದ ಪತ್ರದ ಆಯ್ದ ಭಾಗ), ಪು:೯೩

೯೪. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೦೯), ಆ ದಶಕ(ಕೆ.ಪಿ.ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಅವರು ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ೮.೮.೧೯೮೯ ರಂದು ಬರೆದ ಪತ್ರದ ಆಯ್ದ ಭಾಗ), ಪು:೧೦೧,

೯೫. ರುದ್ರಪ್ಪ ಮೊಕಾಶಿ ಅವರನ್ನು ೧೩.೨.೨೦೧೪ ರಂದು ಸಂದರ್ಶನ ನಡೆಸಿದಾಗ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳಿವು. ಇವರು ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

೯೬. ರುದ್ರಪ್ಪ ಮೊಕಾಶಿ ಅವರನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ನೇಮಕಮಾಡಿದ್ದು ಅವರು ೧೦.೬.೧೯೯೬ ರಂದು ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ವರುಷಗಳ ಲೆಕ್ಕ ತಪಾಸಣೆಯ ನಂತರ ನೀಡಿದ್ದ ಪರಿಶೀಲನಾ ಪತ್ರದ ಕೈಬರಹವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ೧೩.೨.೨೦೧೪ ರಂದು ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ

೯೭. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಸಂಘ ವಿರೋಧಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಉಚ್ಚಾಟನೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೨೩.೭.೧೯೯೬ ರಂದು ಬರೆದಿರುವ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ. ಧಾರವಾಡದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾಗಿದ್ದು ನಂತರ ಬಿಜೆಪಿಗೆ ಪಕ್ಷಾಂತರ ಗೊಂಡಿದ್ದವರ ಪಟ್ಟಿ–ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸಕ್ರಿ, ಅಖಂಡಪ್ಪ ಪತ್ತಾರ್, ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ವೀರತ್ತಯ್ಯ ಸಾಲಿಮಠ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ವಾಲಿ, ಮಡಿವಾಳಪ್ಪ ದಳವಾಯಿ, ಶಶಿಕಾಂತ ನಾಯಕ. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ಹೊಸಮನಿ, ಕೇಶವ ಯಾದವ, ಗಂಗಾಧರ ಪಾಟೀಲ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಚನ್ನಪ್ಪ ಗುಡದರಿ, ಚನ್ನಪ್ಪ ಸಲಗಾರ, ಅಶೋಕ ಮನ್ಸೂರ, ಶಿವಾನಂದ ಹೊಳೆಹಡಗಲಿ, ಬಸಣ್ಣ ಅಂಬಡಗಟ್ಟಿ, ಮಲ್ಲಪ್ಪ ದಡವಾಡ, ಚಂದ್ರಹಾಸ ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ, ಸಾಂಬಾಜಿ ಕಾಶೀದ. ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಕಂಠೀರವ ಕುಲ್ಲೊಳ್ಳಿ, ಬಾಬುರಾಯಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ಅಶೋಕ ಜಹಗೀರದಾರ, ನಾನಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ವೈ.ಬಿ.ಚಟ್ಟರಕಿ, ಶಿವಪ್ಪ ಮಾಳಿ, ಸಂಗಪ್ಪ ದೇಸಾಯಿ, ಬಸವರಾಜ ಜಮಖಂಡಿ, ಸುಭಾಶ ಶಿರಬೂರ, ಸಿದ್ದಪ್ಪ ತಿಗ್ಗಿ, ಬಿ.ಎಸ್.ಜೋಗಿನ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಎಚ್.ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತರೆಡ್ಡಿ, ಎಚ್.ರಂಗಾರೆಡ್ಡಿ, ಕೆ.ಸಂಗಣ್ಣ, ಜಿ.ಸಿದ್ದನಗೌಡ, ಖಾಜಿ ನಿಯಾಜಿ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಜಿ.ನಾಯಾಯಣರೆಡ್ಡಿ,

ಬಂಡೆಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ್. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಪಕ್ಷಾಂತರಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಬಿಜೆಪಿಗೆ ಪಕ್ಷಾಂತರಗೊಂಡಿರುವ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹನುಮನಗೌಡ ಬೆಳಗುರ್ಕಿ, ಶಂಕರಗೌಡ ಹರವಿ, ಬಸವರಾಜ ಬಲ್ಲಟಗಿ, ಶರಣೇಗೌಡ, ಅಮರೇಗೌಡ ರಾಗಲಪರ್ವಿ, ಸಿದ್ದಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪಾಟೀಲರು ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾದವರು.

೯೮. ವಿಠ್ಠಲಮೂರ್ತಿ, ಆರ್.ಟಿ., (೨೪.೭.೧೯೯೮), ಮುಗ್ಗರಿಸುತ್ತಿದೆ ರೈತ ಸಂಘದ ರಥದ ಗಾಲಿ ಸಾರಥಿ ನಂಜುಂಡ ಮಾತ್ರ ಇಳಿಯಲೊಲ್ಲ!, ಹಾಯ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು:೮

೯೯. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೬.೧೦.೧೯೯೯) ಎಂಡಿಎನ್ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಪ್ರಚಾರ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೧೦೦. ಆಂದೋಲನ, (೩೦.೭.೧೯೯೯), ಸ್ಟಾರ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರು, (೩೦.೭.೧೯೯೯)

೧೦೧. ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ., (೨.೧೦.೧೯೯೯), ಅಶಿಸ್ತನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ:ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಜನವಾಹಿನಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೧೦೨. ಎಚ್.ಆರ್.ಬಸವರಾಜಪ್ಪ ಅವರು ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಭೆ ಕರೆದು, ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುವುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಭವಿಷ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಭಾರತೀಯ ಜನತಾ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದೂ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಮನವೊಲಿಸಿ ದಾರಿತಪ್ಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ವಿರೋಧಿಸಿದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಹೊಸನಗರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಮಿತಿಯೇ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಭಾಜಪ ಮತ್ತಿತರ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಟಿಕೆಟ್ ಯಾಚನೆಯ ಸಮಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬ ಆರೋಪ ಇದೆ.

೧೦೩. ಸತ್ಯ ಶೋಧನ ಸಮಿತಿ ತನ್ನ ವರದಿಯನ್ನು ೧೯.೧೦.೧೯೯೯ ರಂದು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಸುರೇಶ್ ಬಾಬು ಪಾಟೀಲ(ಬೆಳಗಾಂ), ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಟಗೇರಿ(ಬಾಗಲಕೋಟೆ), ಬಿ.ಎಸ್.ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೌಡ (ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು), ಪಿ.ಷಣ್ಮುಖ (ಚಾಮರಾಜನಗರ), ವಿ.ಶೇಷಾರೆಡ್ಡಿ (ರಾಯಚೂರು), ಟಿ.ಎಂ.ಮುನಿಯಪ್ಪ (ದಾವಣಗೆರೆ), ಚಾಮರಸಮಾಲಿ ಪಾಟೀಲ್(ರಾಯಚೂರು), ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್(ಹಾಸನ), ಎನ್.ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ(ಮೈಸೂರು), ಬೊಕ್ಕಳ್ಳಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ(ಮೈಸೂರು) ಮೊದಲಾದವರು.

೧೦೪. ಎಂಡಿಎನ್, (?), 'ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಚ್ಯುತಿಗೆ ಯಾರೂ ಪ್ರಯಾಸ ಪಡಬೇಕಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಇರುವ ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿ

೧೦೫. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೬.೧೦.೧೯೯೯)

೧೦೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೯.೧೦.೧೯೯೯), ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಬಸವರಾಜಪ್ಪ ಅಮಾನತು ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಯ ಪ್ರತಿ

೧೦೭. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೪.೧೧.೧೯೯೯), ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷಗಾದಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಚ್ಚಾಟಿತರು ಮರಳಿ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ, ಪು:೪. ಜನವಾಹಿನಿ, (೪.೧೧.೧೯೯೯), ರೈತರಿಗೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅನ್ಯಾಯ,. ಆಂದೋಲನ, (೪.೧೧.೧೯೯೯), ಪ್ರೊ.ಸ್ವಾಮಿ ಅಧಿಕಾರ ಬಿಟ್ಟು ಇಳಿದರೆ ಉಚ್ಚಾಟಿತರು ಮತ್ತೆ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ, ಈಗಾಗಲೇ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾಗಿದ್ದ ವಿವೇಕ್ ಕಾರಿಯಪ್ಪ, ಚಾ.ನಂಜುಂಡಮೂರ್ತಿ, ಮಲ್ಲೇಶ್ ಮುಂತಾದವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು.

೧೦೮. ಎಂಡಿಎನ್., (೮.೧೧.೧೯೯೯), ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಬಸವರಾಜಪ್ಪ, ತಂಬಾಕೆ ಸಂಘದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಯ ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿ

೧೦೯. ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಿರಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ಬಂದಿತ್ತು. ನಂತರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ ಎಂದು ಹಲವರು ಸಲಹೆ ಇತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಗಳು ಇದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಟಸ್ಥವಾಗಿರುವಂತೆ ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮೇರೆಗೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರನ್ನು ಚುನಾಯಿಸಿದ್ದು. ರೈತ ಸಂಘದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಮಿತಿಗೆ ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು.

೧೧೦. ಕೆ.ಬೋರಯ್ಯ(ವಲಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ), ಸುನಂದಾ ಜಯರಾಂ(ಮಹಿಳಾ ವಿಭಾಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ), ಕೆ.ಟಿ.ಗೋವಿಂದೇಗೌಡ(ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಘಟಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು), ಮುದ್ದೇಗೌಡ(ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ), ಕೆ.ಸಿ.ಬಸವರಾಜು(ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿಭಾಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು), ಬಿ.ಎಂ.ಚಿಕ್ಕಸ್ವಾಮಿ(ಖಜಾಂಚಿ), ಎಚ್.ಎನ್.ಮಹೇಂದ್ರನಾಥ್(ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಘಟಕದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ), ಪವಿತ್ರಮ್ಮ ರಾಮಯ್ಯ(ಮಹಿಳಾ ವಿಭಾಗದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ), ಎಚ್.ಸಿ.ಬಸವರಾಜಪ್ಪ(ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ಘಟಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು), ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ(ಖಾಯಂ ಆಹ್ವಾನಿತ)

೧೧೧. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ ಅವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ೧೭.೧೨.೧೯೯೯ ರಂದು ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರದ ಆಯ್ದ ಭಾಗ

೧೧೨. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ., (೨೧.೧೨.೧೯೯೯)

೧೧೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೬), ವೈಚಾರಿಕ ಸಂಪನ್ನತೆ, ವೈಚಾರಿಕ ವಿಚಲತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ, (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಸಂ:ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೨೭೦

೧೧೪. ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ ಹಾಗೂ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಂ.ಡಿ., (?), ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೦–೯೧(ಬರಗಾಲಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತ ಪರಿಹಾರ ಹುಡುಕಿ, ಜುಲೈ ೭, ೧೯೯೦ ರಂದು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ), ಪು:೨೮

೧೧೫. ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ ಹಾಗೂ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಂ.ಡಿ., (?), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:

೧೧೬. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೬.೧.೧೯೭೩)

೧೧೭. ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೧), ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್ ಮಾತು ಭಾಗ–೧, ಪು:೫

೧೧೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?) ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧–೯೩, ಪು:೬೩

೧೧೯. ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೧), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೬

೧೨೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (?),ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧–೯೩ (ಕಾವೇರಿ ಇನ್ನಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾತುಕತೆ ಮೂಲಕ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು), ಪು:೩೨ & ೩೩

೧೨೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ, (೨೭.೦೧.೧೯೯೬), ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲನೀತಿ ರೈತಸಂಘದ ಸಲಹೆಗಳು

೧೨೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೦–೯೧ ಭಾಗ–೧, ಪುಟ:೯೪

೧೨೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧-೯೩, ಪು:೫. ೧೯೯೩ರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಮಸೂದೆಗೆ ತಂದಿದ್ದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿರುವಂತೆ ೩ ಕಂಬ(ಗ್ರಾಮ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲೆ)ಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದ ೧೧ನೇ ಶೆಡ್ಯೂಲ್‌ನಲ್ಲಿ ೨೯ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಟ್ಟಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಈ ೨೯ ವಿಷಯಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ೭ನೇ ಶೆಡ್ಯೂಲ್‌ನಿಂದ ತೆಗೆದಿಲ್ಲ. ೭ನೇ ಶೆಡ್ಯೂಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿವೆ ವಿಷಯಗಳು. ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಕೆಲವು ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವೊಬ್ಬ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಯೂ ಕೂಡ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೦-೯೧, ಪು:೧೮೫

೧೨೫. ೨೩.೧.೨೦೦೨ ರಂದು ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಸರಣ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಗೆ(ಕಾವೇರಿ ಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು) ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಉದಯ ಚಾನೆಲ್‌ನವರು ನಡೆಸಿದ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಆಡಿರುವ ಮಾತುಗಳು.

೧೨೬. ಸವಿತ, ಬಿ.ಸಿ., (೨೦೧೧), ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್ ಮಾತು ಭಾಗ-೧(ಮೇ ೨, ೨೦೦೦ ರಂದು 'ರೈತರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರು ಮುತ್ತಿಗೆ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಭಾಷಣ), ಪುಟ:೧೭,೧೮

೧೨೭. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಹಸಿರು ಸೇನೆ ೨೩.೧.೨೦೦೨ ರಂದು ಹೊರಡಿಸಿರುವ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಸರಣ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಗೆ(ಕಾವೇರಿ ಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು) ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಕರಪತ್ರ

೧೨೮. ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ಚಾನೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕಾಕತ್ಕರ್ ಅವರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾದ 'ಹೇಳಿ-ಕೇಳಿ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರನ್ನು ವಿದ್ಯುತ್ ಸಮಸ್ಯೆ ಕುರಿತು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

೧೨೯. ಹೇಳಿ-ಕೇಳಿ, ಮೇಲಿನದೆ

೧೩೦. ನೀರಾ ಚಳವಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಸಿ ಹಾಗೂ ದೋಹಾದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಟಿ.ಓ ಶೃಂಗಸಭೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ೨.೧೦.೨೦೦೧ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶದ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದರು.

೧೩೧. ಸವಿತ, ಬಿ.ಸಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೧), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೪೧

೧೩೨. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, (೨೬.೩.೨೦೦೧)

೧೩೩. ಕೊಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕೊಕೊನಟ್ ಸಮ್ಮಿತ್‌ನ ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣದ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ೭.೫.೨೦೦೩ ರಂದು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಹೇಳಿಕೆಯ ವೀಡಿಯೋ ಸಂಗ್ರಹ, ಏಶಿಯಾನೆಟ್ ಚಾನೆಲ್

೧೩೪. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, ೧೦.೧೦.೨೦೦೧. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ೧೭.೧೦.೨೦೦೧ ಹಾಗೂ ಕಾವೇರಿ ನ್ಯೂಸ್‌ಗೆ ನೀಡಿರುವ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧೩೫. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕಾಕಟ್ಕರ್ ಹಾಗೂ ನಂದಿತಾ ಅವರ ನಿರೂಪಣೆಯ ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ಚಾನೆಲ್‌ನ 'ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸಂಚಿಕೆ ೪ ರಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ನೀರಾ ಚಳವಳಿ ಕುರಿತು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

೧೩೬. ಸವಿತ, ಬಿ.ಸಿ., (ಸಂ), ಮೇಲಿನದೆ., ಪು:೪೧

೧೩೭ ಕೋಕೋ ನೀರಾ ಕರಪತ್ರ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಕ್ಷಣಾ ವೇದಿಕೆ, ಸಹಜ ಸಮೃದ್ಧಿ ವತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟ, ರೇಷ್ಮೆ ಸೀಮೆ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೧೩೮. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕಾಕಟ್ಕರ್ ಹಾಗೂ ನಂದಿತಾ ಅವರ ನಿರೂಪಣೆಯ ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ಚಾನೆಲ್‌ನ 'ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸಂಚಿಕೆ–೩ ರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನೀರಾ ಚಳವಳಿ ಕುರಿತು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

೧೩೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ. ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೦–೯೧, ಪು:೬೨

ಅಧ್ಯಾಯ–ಐದು

ಆರ್ಥಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಜಾಗತೀಕರಣದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ

೫.೧ 'ಜಾಗತೀಕರಣ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆ

೫.೨ ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಘಟನೆ(ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ)

೫.೩ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು(ಪೇಟೆಂಟ್)

೫.೪ ಜಾಗತೀಕರಣ: ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧದ ನೆಲೆಗಳು

೧. ರಸಗೊಬ್ಬರ ನೀತಿ ವಿರೋಧಿಸಿ ರಸ್ತೆ ತಡೆ–ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿ

೨. 'ಭಾರತದ ಪೇಟೆಂಟ್ ಕಾನೂನು'ಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಹಾಗೂ ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ

೩. ಎರಡನೆಯ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ

೪. 'ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಸೀಡ್ಸ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್' ಕಚೇರಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ

೫. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ರೈತರ 'ದೆಹಲಿ ಮುತ್ತಿಗೆ'

೬. ಬಳ್ಳಾರಿಯ 'ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಕಂಪೆನಿ'ಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ

೭. ರೈತರಿಂದ ಸಮುದಾಯ ಸನದಿನ ಪುನರ್ ದೃಢೀಕರಣ

೮. 'ಎರಡನೆಯ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ಕ್ಕೆ ಕರೆ

೯. 'ಸದರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಬಾಯ್ಕಾಟ್' ಚಳವಳಿ

೧೦. 'ಯೂನಿಯನ್ ಕಾರ್ಬೈಡ್ ಇಂಡಿಯಾ ಲಿಮಿಟೆಡ್' ಮೇಲೆ ದಾಳಿ

೧೧. 'ಸ್ವದೇಶಿ ಬೀಜ ಮಾರಾಟ' ಚಳವಳಿ

೧೨. ವಿದೇಶೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಸಮಾವೇಶ

೧೩. 'ಕೆಂಟಕಿ ಫ್ರೈಡ್ ಚಿಕನ್'(ಕೆಎಫ್‌ಸಿ) ಮಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ

೧೪. 'ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾ'(ಎಲ್.ವಿ.ಸಿ)

೧೫. 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ

೧೬. ಜನಾಂದೋಲನಗಳ ಜಾಗತಿಕ ಹೋರಾಟ(ಪಿಜಿಎ)

೧೭. 'ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು' ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ

೧೮. ಪ್ರವಾಸ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಸರಣಿ(ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ)

೧೯. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಎರಡನೆಯ ಶೃಂಗಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ

೨೦. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ವಿರುದ್ಧದ ಅಖಿಲಭಾರತ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ

೨೧. 'ಆಪರೇಷನ್ ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ' ಚಳವಳಿ
೨೨. ಯೂರೋಪಿನ ಹೋರಾಟದ ಪ್ರವಾಸ
೨೩. ಜನಾಂದೋಲನಗಳ ಜಾಗತಿಕ ಹೋರಾಟ(ಪಿಜಿಎ)ದ ಎರಡನೆಯ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನ
೨೪. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಮೂರನೆಯ ಶೃಂಗಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ
೨೫. ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶ
೨೬.'ವಿವಿಧ ತಳಿಗಳ ರಕ್ಷಣ ಕಾಯ್ದೆ-೨೦೦೦'ನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ
೨೭. ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ಮೂರನೆಯ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ
೨೮. ಕೃಷಿ ಆಮದು ನೀತಿ ಹಾಗೂ 'ಬಂಡೀ ಯಾತ್ರೆ'
೨೯. ಕೃಷಿ ನೀತಿ ಹಾಗೂ 'ಸಂಸತ್ ಘೇರಾವ್'
೩೦. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶೃಂಗಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ
೩೧. ವಿಶ್ವ ರೈತ ಹುತಾತ್ಮರ ದಿನಾಚರಣೆ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ
೩೨. 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ಮೇಲಿನ ದಾಳಿ
೩೩. 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಘೋಷಣೆಯ ಸಮಾವೇಶ
೩೪. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಐದನೆಯ ಶೃಂಗಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ
೩೫. ಮುಂಬೈ ಪ್ರತಿರೋಧ(ಮುಂಬೈ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್)

೫.೫: ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಪ್ರತಿರೋಧದ ನೆಲೆ

೧. ಬೀಜ ಕ್ಷೇತ್ರ
೨. ಪ್ರಾಣಿ ಹಾಗೂ ಕೋಳಿ ಕೃಷಿ
೩. ಸೀಗಡಿ ಕೃಷಿ, ಮೀನಿನ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಗಳು

ಮೂನ್ನೂರೈವತ್ತು ವರುಷಗಳ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದಿದ್ದ ಭಾರತವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಜನನಾಯಕರು ಕನಸು ಕಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಸಂಪತ್ತಿನ ಲೂಟಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಸಿದಿತ್ತು. ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಾಳುಗೆಡವಿತ್ತು. ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಭಾರತದ ಸ್ಥಿತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೋಚನೀಯ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಪೈಪೋಟಿ ಒಡ್ಡುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಇತ್ತು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಎರವಲು ಪಡೆದದ್ದೂ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಅಂದಿನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ನೆಹರು ಅವರು ರಷ್ಯಾದ ಯೋಜನೆಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡದ್ದೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು. ಇಂಥ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿತು ಎಂಬುದು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ವಾದಗಳು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನೆಹರೂ ಅವರ ಯೋಜನಾ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕಟುವಾಗಿಯೆ ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಟೀಕೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು ರಷ್ಯಾ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಸ್ಥಿತಿ–ಗತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ. ಕಾರಣ ಈ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ರಷ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳವಾದ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದ ನಂತರ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡದ್ದು. ಆದರೆ ಈ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಪೈಪೋಟಿ ಒಡ್ಡುವ ಏಕಮುಖ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೊಂದೇ ಅಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತವಾದದ್ದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿತೇ ಹೊರತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲ. ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಮೇಲುಗೈ ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ನಷ್ಟದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದವು. ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳು ಕೆಲವೇ ಜನರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಭಾರತೀಯನ ತಲಾವರಮಾನ ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ೧:೨೦ ರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಂತರ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ನೆಹರೂ ಅವರು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಭಾರತದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳೇ ಕಾರಣ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಾದ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೆಹರೂ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು– "ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜ್ಞಾನವಿರಲಿಲ್ಲ"[೧] ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಮುಖೇನ ತಲಾ ಪ್ರತಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಉತ್ಪಾದನಾ

ಸಾಧನಗಳ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿ ಈ ಮುಖೇನ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಭದ್ರವಾದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದರೂ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಾಳಾಗಿದ್ದ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಕಡೆಗೆ. ಈ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವುದೂ ಕೂಡ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅವರು ಭಾರತದ ಜೊತೆಗೆ ಯೂರೋಪ್ ಹಾಗೂ ಅಮೇರಿಕಾದ ಜನರ ತಲಾದಾಯವನ್ನು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿದಾಗ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ತಲಾದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸೋತಿರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಅಸಹನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಯೋಜನೆಗಳೆಂದು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬ್ರಿಟಿಷರು ದೇಶದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಲು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾ ನಂತರವೂ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಾನೂನುಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ವಸಾಹತು ಮನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಆಡಳಿತ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳ ಶೋಷಣೆಯ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಬ್ರಿಟೀಷರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಗಳಾಗಿ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಜನರ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನವನ್ನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಬ್ರಿಟನ್‌ನವರು ಇಂಡಿಯಾವನ್ನು ಒಂದು ಕಾಲನಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅವರ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟ ಮಾಡಿರುವ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ ಇವತ್ತು ಇಂಡಿಯಾದ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು 'ಇಂಟರ್ನಲ್ ಕಾಲನಿ' ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ"[೨]

ಎಂದು ಜರಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ತರುವಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ವಿಷಾದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ಯಮಿಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತುಂಬಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

ಎರಡನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೃಷಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದು. ಅದನ್ನೇ 'ಮೊದಲನೆಯ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದ ಹೊಸ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಬೀಜಗಳು ಹಾಗೂ ರಸಾಯನಿಕಗಳ ಶೋಧನೆ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದಿತು. ಆಹಾರ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಸಾಧಿಸಿದ್ದು ಇದರಿಂದ ಎಂಬುದು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ಥರದ ನಿಲುವಿನ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಿರೋಧವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಅವರು ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಏಕರೂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನಾಗಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದು. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ರದ್ದತಿ ಹಾಗೂ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಎಂಬುದು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಹಾಗೂ ನೀರಾವರಿ ರೈತರ ಭರಾಟೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ

ಸಣ್ಣರೈತರ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಶ್ರಮವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಸಂದರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ–

> "ಮಳೆ ನೀರಿನಿಂದ ಬೆಳೆ ತೆಗೆದ ಶೇಕಡಾ ೯೦ರಷ್ಟು ಭಾಗ ರೈತರೇ ಈ ಆಹಾರ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಕೊಡುಗೆ ಕೊಟ್ಟವರು. ಅದು ಇವತ್ತಿಗೂ ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ನದಿ ಪ್ರದೇಶದ ನೀರಾವರಿ ಜಮೀನುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವ ಬೆಳೆಗಳ ಅಂಕಿ–ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಇವನ್ನು ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಳೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡುವ ರೈತರಿಗೆ ಪ್ರಚಾರ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ"[೩]

ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮುಖೇನ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಸಣ್ಣರೈತರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಬೀಜಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು. ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಣ್ಣರೈತರೇ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕಾಳಜಿ ಹಾಗೂ ಆಶಯ.

'ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ'ಯಿಂದ ಕೃಷಿಗೆ ಆಗಿರುವ ಲಾಭಕ್ಕಿಂತ ನಷ್ಟವನ್ನೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದನ್ನು ಅವರು ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಸಾರರಹಿತ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ನಷ್ಟ, ಸಸ್ಯಗಳ ರೋಗ ಹೆಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ನಷ್ಟ, ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ನಷ್ಟ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು. ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆಯನ್ನು ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಯಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವ ಮುಖೇನ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಯೇ ಬೇರೆ ನೆಲೆಯದು. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ಅವರು ಬೇರೊಂದು ನೋಟವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಂದರೆ ಏಕರೂಪ ಬಿಟ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಇರುವಂಥ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿಕರು ಬರಬೇಕು ಅನ್ನುವುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೇಳುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಾದ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳಿಂದ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿ, ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ಕೃಷಿ ಹವಾಮಾನ ಸ್ಥಿತಿ–ಗತಿಗಳು ಒಂದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತರಹ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಂಥವು. ಈ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಉಳಿವು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆ. ಏಕರೂಪಿ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತೊಂಬತ್ತರ ದಶಕದ ನಂತರದ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಇತ್ತೀಚಿನ ವಾದಗಳೇ ಬೇರೆ ಆಗಿವೆ. ಅದನ್ನು 'ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ' ಅಥವಾ 'ಸಸ್ಟೈನಬಲ್ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್' ಎಂದು ಹೊಸ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರೆದಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇದೂ ಹೊಸದಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಪೂರ್ವಜರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಂಥ ಕೃಷಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಇಂಥ ಕೃಷಿಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಡುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕಾಳಜಿ.

೫.೧. 'ಜಾಗತೀಕರಣ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆ

ಜಾಗತೀಕರಣ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದೇನಲ್ಲ. ಅದು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ದೇಶ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಕೀಯ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ವಿನಿಮಯ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇದು ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸ್ವ-ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂಥ ಜಾಗತೀಕರಣ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ೧೯೯೨ ರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಂಥ ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ವಿನಿಮಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಎಷ್ಟೆ ನಡೆದರೂ ಕೂಡ ಆಯಾಯ ಜನಾಂಗಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ತರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು(೧೯೯೨ ರ ನಂತರ) ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಕೊಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಾಗತೀಕರಣ ಎಂದರೆ ಏನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು-

> "ಇಂದು ಆಯಾಯ ದೇಶಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಕೊಡುವಂತಹ ಜಾಗತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿಲ್ಲ, ಆಯಾಯ ದೇಶಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಗೆ ಗೌರವ ಕೊಡುವಂತಹ ಜಾಗತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಇದು ಯಾವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದೆಯೆಂದರೆ ಮೊನೊಕಲ್ಚರ್ ಅಂತ ಕರೀತೀವಿ. ಏಕ ಸ್ವರೂಪದ ಒಂದು ನಾಗರೀಕತೆ, ಏಕ ಸ್ವರೂಪದ ನಾಗರೀಕತೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವಂತಹ ಪರಿಣಾಮ, ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತಹ, ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಂತಹ, ಅನುಭವದ ಆಧಾರದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಬಹಳ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನ ಬಂಡಾರ(Traditional Knowledge System) ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ನಾಗರೀಕತೆಯ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೆಂದರೆ ಇವತ್ತಿನ ಜಾಗತೀಕರಣ ಮೇಲಿನಿಂದ ಹೇರುವ ಒಂದು ಒತ್ತಡ(Globalisation from above). ಇಂದಿನ ಜಾಗತೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಜನಾಂಗಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಡಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ವಾವಲಂಬನಾ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶಮಾಡಿ, ದೇಶಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅಪರಿಚಿತವಾದಂತಹ ಜ್ಞಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಡನೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಜ್ಞಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು(Uniform knowledge system) ಹೇರುವಂತಹ ಜಾಗತೀಕರಣ"[೧]

ಎಂದು ನಿರ್ವಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಧನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳಿಗಿಂತ ಋಣಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಜಾಗತೀಕರಣವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆ ಅದು ಬೀರಬಹುದಾದ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಒಡ್ಡಿದ್ದು. ಜೊತೆಗೆ ಇತರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಅದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ಈ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ಯಮಗಳು ರೋಗಪೀಡಿತವಾಗಿ ನರಳುತ್ತಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಖಾಸಗಿಯವರಿಗೆ ಮಾರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂದರೆ ಅದು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಅಂಶವನ್ನು ಹೇರದೆ ಇರುವುದೇ ಈ ರೀತಿ ಉದ್ಯಮಗಳು ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಖಾಸಗಿಯವರು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ತಕ್ಷಣ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯಯುತವಾದ ಆಡಳಿತ ಬರುವುದರಿಂದ ಉದ್ದಿಮೆಗಳೂ ಕೂಡ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಾಭಾಸವಾಗಿಯೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಖಾಸಗೀಕರಣದ ವಿರೋಧಿ ಆಗಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಬಗೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಹಾಗೂ ಅದನ್ನೇ ಜೀವನಪೂರ್ತಿ ಬೆಂಬಲಿಸಿದವರು. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಹಿಂದೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಮೂಡದೆ ಇರದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವೆಂದು ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ನಡುವೆ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ. ಹಾಗಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅದನ್ನು 'ಸರ್ಕಾರೀಕರಣ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೇಳುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ–

> "ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಆಸ್ತಿ ಕಲ್ಪನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಆಸ್ತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಜೊತೆಗೇ ಆಗಬೇಕು; ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕು... ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಹಕಾರೀಕರಣ, ಇವು ಎರಡೂ ಸೇರಿದಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಆಗುತ್ತದೆ..."[೫]

ಎಂದು ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಮ್ಯ, ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ ತತ್ವಗಳು ಎರಡೂ ಇವೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನತೆ ಭಾಗವಹಿಸುವಂಥ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಸಾಲದು, ಅದೂ ಸಹಕಾರೀಕರಣ ತತ್ವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಜಾಗತೀಕರಣವನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕಾಳಜಿ ಕೈಗಾರಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ. ಅಂದರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಸಾಧ್ಯ. ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಕಾಸ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು–" 'ಇಂದಿನ' ಜಾಗತೀಕರಣ ಅಂತರ್ಗತ ಆನುಷಂಗಿಕ ವಿಕಾಸ ಅಲ್ಲ"[೬] ಎಂದಿರುವುದು. ಈ ಒಪ್ಪಂದ ಭಾರತದ ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಹಾಗೂ ಅವಲಂಬಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಹಮತ. ಇದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಜಾಗತೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲಗಳಾಗುವುದು ಎಂದು ಬಗೆದಿದ್ದ ಧೋರಣೆ ಇಂದು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವೂ ಆಗುತ್ತಿದೆ.

ತೊಂಬತ್ತರ ದಶಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜಾಗತೀಕರಣ ಕುರಿತು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಬಿರುಸಿನ ಚರ್ಚೆಗಳು, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂಥ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾಲಘಟ್ಟ. ಜಾಗತೀಕರಣ ಅನ್ನೋದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿದೆ, ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಒಂದು ಕಡೆಯಾದರೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ವಿರೋಧಿಸಲು ಆಗದಿದ್ದರೆ ಬನ್ನಿ ಅದನ್ನು ಅನುಭೋಗಿಸೋಣ ಎಂಬ ಭಿನ್ನ ವಾದಗಳು

ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ. ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ನೂರಾರು ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ಹೋರಾಟಗಾರರು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸೊಲ್ಲೆತ್ತಿದ್ದರ ಹಿಂದೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಇರುವ ಎಚ್ಚರವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ನಿಲ್ಲದ ಹುನ್ನಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಅರಿವು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಪಳಯುಳಿಕೆಯ ಆಡಳಿತಶಾಹಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ತನ್ನ ದಾರಿ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಜರೂರು ಎದುರಾಯಿತು. ಎದುರಾಳಿ ಎಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಹೋರಾಟವನ್ನು ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡಿಯನ್ನು ಬೆಸೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಜಾಗತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳ್ಳಲು ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಂಥ ಚಿಂತಕರ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ತಲೆದೋರಿ ಕಾರ್ಯ-ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು.

೫.೨ ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಘಟನೆ(ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ)

ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಪಂಚ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಜಗತ್ತು ಅನೇಕ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಆಯಿತು. ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ತಿರುಳೆಂದರೆ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ದೇಶಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ಅದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ಜಗತ್ತು ಎರಡು ಬಣಗಳಾಗಿ ರೂಪುತಳೆದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಸೋತ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಂತೆಯೇ ಗೆದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೂ ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದವು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಅಳವಡಿಸುವ ತಂತ್ರಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಮೊದಲು ನಡೆದದ್ದು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ತಿರುಚುವ ಕೆಲಸದ ಮುಖೇನ. ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು. ಆದರೆ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಹರಿಸಿದವೇ ಹೊರತು ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಬಗೆಗಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆರ್ಥಿಕ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ನೋಡಿಕೊಂಡವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ರೂಪು ತಳೆದ ಸಂಸ್ಥೆಯೇ 'ಗ್ಯಾಟ್'(General Agreement on Tariffs and Trade). ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸದಸ್ಯರಾದವರು ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಮುಖ ವಸಾಹತು ದೇಶಗಳೇ. ಭಾರತವು ಇದರ ಸ್ಥಾಪಕ ಸದಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲೊಂದು.

'ಗ್ಯಾಟ್ ಒಪ್ಪಂದ'ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಒಂದು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಗ್ಯಾಟ್‌ನಿಂದ ಹೊರಗಿಡದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಒಪ್ಪಂದಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುವುದಾಗಿ ಅಮೆರಿಕ ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿತು. ಕಾರಣ ಮೂಲ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಆಮದುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಮಿತಿ ಹಾಕಲು ನಿಷೇಧವಿದ್ದುದರಿಂದ. ಅಮೆರಿಕಾಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು. ಇದು ಈಡೇರಿದ್ದು 'ಗ್ಯಾಟ್ ಒಪ್ಪಂದ'ದ ಮೂಲಕ. ಮೂಲ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೃಷಿ ಸಬ್ಸಿಡಿ ನಿಷೇಧವನ್ನೂ ಮೀರಿ ತನ್ನ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಗಮನೀಯ.

ಜೊತೆಗೆ ಬೆಲೆ, ಮಾರಾಟ ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಸಬ್ಸಿಡಿಗಳಿಂದ ಇತರೆ ದೇಶಗಳು ಪೈಪೋಟಿ ನೀಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ೧೯೭೦ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಮೇರಿಕಾಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುನಿಂತಿದ್ದು ಯೂರೋಪ್ ಒಕ್ಕೂಟ. ಇಬ್ಬರ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಲಾಭವಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಅರಿತ ಈ ಎರಡು ದೇಶಗಳು ಒಂದು ರಾಜಿಯ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹುನ್ನಾರಗಳು ಸಿದ್ಧಗೊಂಡವು. ಹೀಗೆ ಗ್ಯಾಟ್‌ನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ೧೯೪೮ ರಿಂದ ೧೯೮೫ ರ ವರೆಗೂ ಏಳು ಸುತ್ತಿನ ಮಾತುಕತೆಗಳು ನಡೆದುವು. ಉರುಗ್ವೆ ಸುತ್ತಿನ ಮಾತುಕತೆಯೇ ಎಂಟನೆಯದು ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯದು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೧೯೮೬ ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡು ೧೯೯೩ ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ವರೆಗೂ. ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಮೇರಿಕಾ ಹಾಗೂ ಯೂರೋಪಿನ ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಷಯವನ್ನು ಗ್ಯಾಟ್‌ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲು ಒತ್ತಾಯ ತಂದಿದ್ದು. ಅದು ೧೯೯೨ ರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೂ ಲಾಭವಾಗುವಂಥ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಪ್ಪಂದವೇ 'ಬ್ಲೇರ್‌ಹೌಸ್ ಒಪ್ಪಂದ'. ಈ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಗ್ಯಾಟಿನ 'ಕೃಷಿ ಒಪ್ಪಂದ' ಎಂಬ ಹೊಸ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿ ಗ್ಯಾಟ್‌ನ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಆರ್ಥರ್ ಡಂಕೆಲ್‌ನ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಗ್ಯಾಟ್ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಗಾಗಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇದನ್ನೇ 'ಡಂಕೆಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ' ಎನ್ನುವುದು.[೭] ಇದನ್ನು 'ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಘಟನೆ'(ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ) ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ 'ಡಂಕೆಲ್' ಅವರು ತಯಾರು ಮಾಡಿರುವ ಕರಾರಿನ ಪ್ರಕಾರ ಗ್ಯಾಟ್‌ನ ಸದಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ನೀವುಗಳು ಒಪ್ಪಬೇಕು ಅಥವಾ ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಶರತ್ತು ಹಾಕಿದ್ದು. ಈಗಾಗಲೇ ಭಾರತ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಹಿಮಾಡಿದೆ. ಈ ಒಪ್ಪಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ೧.೧.೧೯೯೫ರಂದು. ಯಾವುದೇ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ.

'ಕೃಷಿ ಒಪ್ಪಂದ'ದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಸಬ್ಸಿಡಿಗಳ ರದ್ದತಿ(ಆಂತರಿಕ ಬೆಂಬಲಗಳ ರದ್ದತಿ), ಆಹಾರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಸುಂಕರಹಿತ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ರದ್ದತಿ, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಕನಿಷ್ಟ ಆಮದು ಒಪ್ಪಂದಗಳು, 'ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಸ್ತಿ ಸನ್ನದು'(ಐ.ಪಿ.ಆರ್ಸ್) ಇನ್ನು ಮುಂತಾದ ಕೃಷಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು. ಇಂಥ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ, ಪೈಪೋಟಿ ಇಲ್ಲದೆ ಭಾರತದಂಥ ಮೂರನೆಯ ಜಗತ್ತಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹುನ್ನಾರವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಭಾರತದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಆಗುವ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊದಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ತಮಗೆ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಸಬಹುದಾದ ಹುನ್ನಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇದ್ದ ಅವರ ಚಿಂತನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನವವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು–

> "You will lose your sovereignty and become slaves of United states permanently...We will be losing all the flexibility we have now in the agriculture sector"[೮]

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಯೂರೋಪಿನ 'ನೇರ ಆದಾಯ ಪಾವತಿ' ಹಾಗೂ ಅಮೆರಿಕಾದ 'ಕೊರತೆ ಭರಿಸುವ ಪಾವತಿ'ಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದು.[೯] ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳ ಕೈಗೊಂಬೆಗಳಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಆದೇಶದಂತೆ ಕೃಷಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಂದೇ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು. ಈಗಾಗಲೇ ಇದು 'ಒಪ್ಪಂದ ಕೃಷಿ' ಅಥವಾ 'ಕರಾರು ಕೃಷಿ' ಮೂಲಕ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದ ಬಗೆಗೆ ಜರೂರು ಇತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ಅಂದೇ ಅರಿತು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಳಜಿ ಇರುವುದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಆಹಾರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದರೆ ಈ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಆಹಾರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ಸಣ್ಣರೈತರು ಬೀದಿಪಾಲಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿದು ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರೂ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಣವೇ ಇಲ್ಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಬ್ಯಾಲನ್ಸ್ ಆಫ್ ಪೇಮೆಂಟ್ ಕ್ರೈಸಿಸ್(ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯದ ಮುಗ್ಗಟ್ಟು): ಇದು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದು ಹೊರಬರಲಾಗದೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಅವರ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಇದನ್ನೇ "debt-trap"-we will be getting into a bigger balance of payments crisis which we call as debt-trap"[೧೦]

ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಭೀಕರತೆ ಅಡಗಿದೆ. ಭಾರತವನ್ನೇ ಭಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ತಂತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಉತ್ಪನ್ನದ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿಂತು ಹೋಗುವ ಆತಂಕ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಹೊಡೆತವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಶೋಷಣೆಗೆ ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ರೈತರನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿರುವುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮುಂದಾಲೋಚಿಸಿದ್ದು–

> "ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆ ರೂಪಿಸಿದ ಜಾಗತೀಕರಣ, ಅದರಲ್ಲೂ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಒಪ್ಪಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜನಾಂಗ ಹತ್ಯೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ"[೧೧]

ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಾರತದ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಜನರನ್ನು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬಲ್ಲ ಬೇರೆ ವಲಯಗಳಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಕರನ್ನು ಕೃಷಿಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರನ್ನು ಉಳಿದ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಅವುಗಳೂ ಕೂಡ ತೀರಾ ಅಭದ್ರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೃಷಿಕರು ಬೇರೆ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ವಲಯವೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳ ಬಳಕೆಯ

ಪ್ರಮಾಣ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಆಹಾರ ಬಳಕೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಇದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಸಬ್ಸಿಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವುದರ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಡತನ, ಅಪೌಷ್ಟಿಕತೆ ಆವರಿಸಿ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಜನರನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಕೊಲ್ಲಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಭೀಕರತೆಯನ್ನು ಅವರು 'ಜನಾಂಗ ಹತ್ಯೆ' ಎಂತಲೇ ಕರೆದಿರುವುದುಂಟು.

೫.೩ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು(ಪೇಟೆಂಟ್)

ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ(ಪೇಟೆಂಟ್) ಕಲ್ಪನೆ ಇತ್ತೀಚಿನದಲ್ಲ. ೫೦೦ ವರುಷಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಇದೆ. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು ಎಂದರೆ ಪೇಟೆಂಟ್, ಸ್ವಾಮ್ಯ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಬುದ್ಧಿ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅವರು ಪೇಟೆಂಟ್ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು 'ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ವಿಕೃತ ಕಲ್ಪನೆ'[೨೨] ಎಂದಿರುವುದು. ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಬಗೆಗೆ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಇವು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸರಳ ಭಾಷೆಗೆ ಜನರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷತೆ. ಅವರು ಈ ಮೂಲಕ ಜನರನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದು.

ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರತಳಿಗಳ ಬಳಕೆಯಾದಾಗ ಈ ಥರದ ಯಾವುದೇ ಪೇಟೆಂಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳು ಅಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೂ ಆಯಾಯ ದೇಶಗಳ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇದ್ದವು. ನಂತರ ೧೯೬೭ ರಲ್ಲಿ 'ವಿಶ್ವ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಸ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆ'(ವರ್ಲ್ಡ್ ಇಂಟಲೆಕ್ಚ್ಯುಯಲ್ ಪ್ರಾಪರ್ಟಿ ಆರ್ಗನೈಜೇಶನ್)ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಳಗೆ ಸೇರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಗಮನೀಯ. ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಳನುಸುಳಿದ್ದೇ ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ. ಹೀಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ನಿರ್ಬಂಧಗಳ ಬೆದರಿಕೆ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ತಂದವು. ಬಲಿಷ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಅಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಾರದ ತೊಳಲಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸಿಲುಕಿತು. ಆ ಮೂಲಕ 'ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳು'(ಟ್ರಿಪ್ಸ್)ಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆದವು.

ಪೇಟೆಂಟ್‌ನ ನಿಯಮಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಜ, ತಳಿ ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಜೀನ್(ವಂಶವಾಹಿ)ಗಳು ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣುಜೀವಿಗಳನ್ನು ಪೇಟೆಂಟ್ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಗಳಿವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಜೀನ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರು ಪೇಟೆಂಟ್ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆದದ್ದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಒಂದು ಜೀನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜೀನ್ ಸೇರಿಸುವ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರದತ್ತ ಆಲೋಚನೆ ಹೊರಳಿದ್ದು. ಈ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ 'ಅನೈಸರ್ಗಿಕ'ವಾದಂಥ ಆಲೋಚನೆ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು. ಇವುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಯೋ-ಫರ್ಟಿಲೈಸರ್(ಹಸಿರೆಲೆಗೊಬ್ಬರ), ಬಯೋ-ಪೆಸ್ಟಿಸೈಡ್(ಒಂದು ಹುಳು ಇನ್ನೊಂದು ಹುಳುವನ್ನು ತಿಂದು ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವಂಥ ಪದ್ಧತಿ) ಈ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಪೇಟೆಂಟ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸಿದವು. ಹೀಗೆ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ಭಾರತದ ಪೇಟೆಂಟ್ ಲಾ'ಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಹುನ್ನಾರಗಳು ನಡೆದವು. ಇದಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ತಯಾರಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಅದು. ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಭಾರತದಂಥ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ

ದೇಶಗಳ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದಂತೆ ಕಾನೂನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ. ಟ್ರಿಪ್ಸ್‌ಗೆ ರುಜು ಹಾಕಿದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪೇಟೆಂಟ್ ಆಗಿರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಿ, ಪೇಟೆಂಟ್ ಪಡೆದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವಂಥದನ್ನೇ ಮಾಡಿದರೆ ದಂಡ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬ ಷರತ್ತುಗಳು ಇದ್ದವು. ದಂಡ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳ ರೈತರನ್ನು ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸಿತು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಭಾರತೀಯರೇ ಇಲ್ಲಿರುವಂಥ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನತೆಯೇ ಬಳಸಲು ಆಗದಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ದೂಡುವುದಾಗಿದೆ.

ಬೀಜ, ತಳಿ ಹಾಗೂ ವಂಶವಾಹಿಗಳನ್ನು ತನ್ನದೇ ಆಸ್ತಿ ಎಂದು ದಾಖಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ 'ಪೇಟೆಂಟ್' ಆಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಅನ್ಯೆಸರ್ಗಿಕವಾದ ಕೃತಕ ಕ್ರಿಯೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಕಂಪೆನಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಬೀಜಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರ ಅವರಿಗೆ ಇರುವುದು. ಅವರೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟಮಾಡುವ, ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಬಳಸುವ ಹಕ್ಕು ಮಾತ್ರ ಬೀಜಗಳ ಮೇಲೆ ಪೇಟೆಂಟ್ ಪಡೆದವರಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಬಳಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಪೇಟೆಂಟ್ ಪಡೆದವರು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಇಲ್ಲ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಕ್ಕು ಪಡೆದಾಗ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸದ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳದು ಕೂಡ. ಆದುದರಿಂದ ನವವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರು.

ಬೀಜಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಇಳುವರಿ ಕೊಡುವ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಖರ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇವು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳ ಹುನ್ನಾರ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದಾವೋ ಅಲ್ಲಿ ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಭೂಗೋಳದ ಕೆಳಭಾಗದ ಆಫ್ರಿಕಾ, ಏಷ್ಯಾ, ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೆರಿಕಾಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು. ಇವು ರೈತರ ಪರವಾಗಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ತನವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇವು ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವ ಹಾಗೂ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಕಾನೂನುಗಳು ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಹಾಗೂ ವಿರೋಧಿಸುವ ನೆಲೆಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ರೂಪು ತಳೆದಿವೆ.

ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಜೈವಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಸ್ವತ್ತನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಈ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ವಿಚಾರ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ನೋಡಿರುವ ಕ್ರಮ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಈ ಕುರಿತಂತೆ–

> "There will be a big constraint on research and scientific knowledge which I have been calling as Capitalists censorship of knowledge. ಇದು ಗ್ಯಾಟ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲ. ಅಮೆರಿಕಾ ದೇಶಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲ. Because our stand is that knowledge is not a property and knowledge cannot be patented. Knowledge is a product

> of societal relations and societal activity and knowledge is the property of Society and it should never be allowed to be patented’’[೧೩]

ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬುದ್ಧಿ, ಜ್ಞಾನಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಧಿಯ ಒಳಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಪೇಟೆಂಟ್‌ನ್ನು ಸಾಮೂಹಿಕ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಮುಖೇನ ಸಮಾಜದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ.

ಪೇಟೆಂಟ್ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ರೈತರ ಹಕ್ಕು-ಬಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಚ್ಯುತಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೊದಲ ತಕರಾರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಕೆಲವು ವರುಷಗಳ ಪರಿಶ್ರಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳು ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗಿನ ನಿರಂತರ ಒಡನಾಟದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಹೊಸ ತಳಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವರು ರೈತರೇ. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ‘ಹೈಬ್ರಿಡೈಸ್’ ಅಥವಾ ‘ಫಾರಂ’ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ತಿರುಳಿಲ್ಲದ್ದು. ಇತ್ತೀಚಿನದೂ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಮೊದಲು ಭತ್ತದ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದಾಗಲೇ ಆಗಿತ್ತು ಎಂಬ ವಾದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ರೈತರಲ್ಲಿದ್ದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಮೌಲ್ಯ ಸಿಗದೆ ಇರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ವಿಷಾದವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರೈತರಿಗಿದ್ದ ಮುಕ್ತವಾದ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಂಶೋಧನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ರೈತರನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸುವುದಾದರೆ–

> “ಬೀಜ ವೈವಿಧ್ಯದ ಪರವಾಗಿ, ಆಹಾರ ವೈವಿಧ್ಯದ ಪರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ರೈತರು. ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ರೈತರು ನಮ್ಮ ಸ್ಥಳೀಯ ತಳಿಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡೋಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡ್ತಾ ಇರೋವಂಥವರ ಸಂಖ್ಯೆ ದಿನೇ ದಿನೇ ಜಾಸ್ತಿ ಆಗ್ತಾ ಇದೆ. ಆದ ಕಾರಣ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರೇ ಮೊದಲನೇ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಅವರು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರೋವಂಥ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೇನೆ ರೂಢಿಗತ ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಲ್ಲೂ(ಸಿಬಿಡಿ–ಕನ್ವೆನ್ಷನಲ್ ಬಯೋ ಡೈವರ್ಸಿಟಿ) ಆಧುನಿಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಜ್ಞಾನವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗಿಂತ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೇನೂ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲ. ಅವೆರಡೂ ಸಮಾನ ಅಂತಲೇ ಹೇಳಬೇಕು”[೧೪]

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರ ಅಸ್ಮಿತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೇಸೀ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೌಲಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು.

ಬೀಜ–ರೈತ–ಆಹಾರ ವೈವಿಧ್ಯತೆ–ದೇಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ(ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ) ವಿಚಾರಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಬೀಜದ ಮೂಲಕ ನುಸುಳಿ ಇಡೀ ದೇಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೀಜದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಬೆಳೆಯ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ನೆಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಟಿಸಿಲೊಡೆದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಳುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಈ ದೇಶದ ಉಸಿರಿಗೆ, ಹಸಿರಿಗೆ, ನಲಿವಿಗೆ, ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಯಾದ

ಮೂಲ ನೆಲೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಆಪ್ತವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವು ಮೇಲು ನೋಟದ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಂಬಂಧ ಇದೆ. ಆ ಸಂಬಂಧ ಯಾವ ಬಗೆಯದು ಅಂದರೆ ತಾಯಿ–ಮಗುವಿನ ಕಳ್ಳು–ಬಳ್ಳಿಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಅವರು ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಅವರ ಮಾತು ಹಾಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ಆಗುತ್ತದೆ.

೧೯೯೨ ರಿಂದಲೂ ಪ್ರಸ್ತುತದವರೆಗೆ ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಿಂದ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊರಗಿಡುವಂತೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಆದರೂ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಏರು–ಪೇರು ಹಾಗೂ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರು ವ್ಯವಸಾಯ ಬಿಟ್ಟು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ನಗರಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಬರುವುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇವರು ಕೆಲಸ ಇಲ್ಲದೆ ಬೀದಿಗೆ ಬಂದರೆ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹದಗೆಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಲೂಟಿ, ದರೋಡೆ ಹೆಚ್ಚುವ ಮುನ್ಸೂಚನೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅಂದೇ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು.

೫.೪ ಜಾಗತೀಕರಣ: ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧದ ನೆಲೆಗಳು

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರುದ್ಧದ ಕೂಗು ಎದ್ದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಅಲೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದು ತಡವಾಗಿಯೇ. ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜಾಗತೀಕರಣ, ಉದಾರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಭಾರತವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದು. ಹೀಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮುಖೇನ ಪ್ರತಿರೋಧ ಆರಂಭವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಶರದ್ ಜೋಶಿ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ 'ಶೇತ್ಕಾರಿ ಸಂಘಟನೆ' ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪರವಾದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದ ಏಕಮಾತ್ರ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಜಾಗತೀಕರಣ ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬ ನಿಲುವು ಶರದ್ ಜೋಶಿ ಅವರದು. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳದು ಕೃಷಿ, ಆಹಾರ ಹಾಗೂ ಔಷಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡಬೇಕೆಂದು ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಶಕ್ತಿಗಳ ಕೂಗು ಆಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಎಂದಿಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಬರದೆ ಇರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದುದೇ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಗಮನ ಈ ಕಡೆಗೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದದ್ದು. 'ಕೃಷಿ ಒಪ್ಪಂದ'ದ ಒಳಗೆ ಸಬ್ಸಿಡಿ, ತೆರಿಗೆ, ಆಮದು–ರಫ್ತು, ಪೇಟೆಂಟ್ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ವಿರುದ್ಧವೇ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಸೊಲ್ಲೆತ್ತಿದ್ದು. ಈ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದಶಕದ ಕಾಲ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟಗಳ ಥರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದರೆ ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡರು. ಹಾಗೆಯೇ ಜನರನ್ನು ಬಹು ಬೇಗ ತಲುಪುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಇದೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಹೋರಾಟದ, ಆಲೋಚನೆಯ ಪರಿಕ್ರಮ.

೧. ರಸಗೊಬ್ಬರ ನೀತಿ ವಿರೋಧಿಸಿ ರಸ್ತೆ ತಡೆ–ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿ

ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕು ಹಾಗೂ 'ಗ್ಯಾಟ್'ಗಳ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಎರಡು ಬಾರಿ ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಸಬ್ಸಿಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಹುನ್ನಾರಗಳು

ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆದವು. ಆದರೆ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಸಬ್ಸಿಡಿ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಜಪಾನ್ ೭೨.೫೦, ದಕ್ಷಿಣ ಕೊರಿಯಾ ೬೦.೬೭, ಯೂರೋಪಿನ ಒಕ್ಕೂಟ ೩೭, ಯುಎಸ್‌ಎ ೨೬.೧೭, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ೨೧.೮೦, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ೧೦.೩೩ ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಬ್ಸಿಡಿ ಶೇಕಡ ೨.೩೩ ರೂಪಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದರೆ, ಖಾಸಗಿಯವರು ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆಯ ಲಾಭ ಪಡೆಯಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಸಗೊಬ್ಬರ ನೀತಿಗೂ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೂ ಇದ್ದ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ರಸಗೊಬ್ಬರ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುವ ಆಂತರಿಕ ಆಹಾರ ಬೆಲೆಗಳಿಂದ ಆಹಾರದ ರಫ್ತಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಧಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದೆ ಆಂತರಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವದೇಶಿ ಆಹಾರ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ತಂದು ದೇಶದ ರೈತರನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ"[೧೫]

ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗಮನ ಸೆಳೆದದ್ದು. ಅಂದರೆ ಭಾರತದ ರೈತನ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನಿಲುವು ತಳೆದದ್ದು. ಹೀಗೆ ರಸಗೊಬ್ಬರ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ವಿದ್ಯುತ್, ನೀರಾವರಿ ಸಬ್ಸಿಡಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಚಳವಳಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದು.

ಖಾಸಗಿ ಮಾರಾಟಗಾರರ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅರಿತು ರೈತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡಲು 'ಹಳೆಯ ದಾಸ್ತಾನನನ್ನು ಹಳೆಯ ಬೆಲೆಗೆ ಖರೀದಿಸುವ ಚಳವಳಿ'ಯನ್ನು ೧೯೯೧ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೭ರಂದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ನಡೆಸಿತು. ಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಪೋಲಿಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದದ್ದು. ಆಗ್ರೋಕೇಂದ್ರ, ಮಾರಾಟ ಫೆಡರೇಷನ್ ಹಾಗೂ ಗೊಬ್ಬರ ಕಂಪೆನಿ ಗೋಡೌನುಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮುಖೇನ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಟನ್ ಹಳೆಯ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಹಳೆಯ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾರಾಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು. ಇದು ಕೇವಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳದೆ ಕಾಳಸಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಗೋಡೌನುಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಕೇಂದ್ರದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ೧೨.೩.೧೯೯೧ ರಂದು ರಸ್ತೆ ತಡೆ-ರೈಲು ತಡೆ ಚಳವಳಿಗೆ ಕರೆಕೊಟ್ಟರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಾಗತೀಕರಣದ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಚಳವಳಿಯಾಗಿದೆ. ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಕೂಡಲೇ ಇಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಉಗ್ರಗೊಳಿಸುವಂತೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರು. ಇವು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದು ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರು, ಹಿರೆಕೆರೂರು ಹಾಗೂ ಚಾಮರಾಜನಗರಗಳಲ್ಲಿ. ಗೂಡ್ಸ್ ರೈಲುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದರೊಳಗಿದ್ದ ರಸಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಗಾರರು ವಿಫಲ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಈ ಥರದ ಚಳವಳಿಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ೧೫.೧೦.೧೯೯೨ ರಂದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿತು. ಅದೂ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರತಾಪಗಢದಲ್ಲಿ ೧೯೯೨ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಶಿಬಿರ'ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಕೃಷಿಯ ಬಗೆಗೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಆಗ್ರಹಿಸಿತ್ತು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಸಗೊಬ್ಬರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರ ಹಿಡಿಯುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಂದಿನ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜವಾದಿ ಜನತಾಪಕ್ಷದ ಮುಖಂಡ ಎಚ್.ಡಿ.ದೇವೇಗೌಡರು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ರ್‍ಯಾಲಿ ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ.

ರೈತರ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ 'ಲೆವಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ' ಹಾಗೂ ರೈತರಿಗೆಂದೇ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ 'ಸಬ್ಸಿಡಿ' ಎರಡನ್ನೂ ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ 'ಏಕಬೆಲೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಶಿಸ್ತಿನ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ'ಯ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೀತಿಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಕರನ್ನು ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಚಳವಳಿ ರೂಪಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಜವಾಂಧಿಯ(ಅಂತರ್‌ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಂಚಾಲಕ) ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮಾಲೋಚನಾ ಸಭೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೪.೯.೧೯೯೧ ರಂದು ನಡೆದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಹಾಗೂ 'ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಯೂನಿಯನ್'ನ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಪೂರ್ವಭಾವಿ ಸಭೆ ಕರೆದು ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು. ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಪ್ಪಿ ನಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿಯ 'ಕಿಸಾನ್ ಘಾಟ್'ನಲ್ಲಿ ೧೫.೯.೧೯೯೧ ನಡೆದ ರೈತ ಸಂಘಗಳ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್, ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ್ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ರೈತ ಸಂಘದ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಕೊಟ್ಟದ್ದು.

೨. 'ಭಾರತದ ಪೇಟೆಂಟ್ ಕಾನೂನು'ಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಹಾಗೂ 'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'

'ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ'ಗೆ ರುಜು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಕೀಟನಾಶಕ, ಎಣ್ಣೆ ಕಾಳುಬೀಜ, ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ, ಹಣ್ಣಿನ ಬೀಜ, ಗೆಡ್ಡೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಬಜೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಮದು ತೆರಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡಿತ್ತು. ರೈತರ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೊಂದು ಆತಂಕದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೂ ಹೌದು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಗೋಸುಂಬೆತನಗಳಿಂದ ದೇಶದ ಪೇಟೆಂಟ್ ಕಾನೂನು(ಇಂಡಿಯನ್ ಸೀಡ್ಸ್ ಆಕ್ಟ್ ೧೯೬೬, ಇಂಡಿಯನ್ ಸೀಡ್ಸ್ ರೂಲ್ಸ್ ೧೯೬೮)ಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ರೈತರು ಬೀಜದ ಮೇಲಿನ 'ಸ್ವಾಮ್ಯ' ಹಾಗೂ 'ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ' ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ದೇಶದಿಂದ ಹೊರದೂಡಲು ಅವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಕಾರಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯಲು ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾನಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ 'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದು. 'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ವು ಇಡೀ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಜನರ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಸಲು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೀಜ, ಸಸ್ಯ, ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಖನಿಜ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಹಾಗೂ ಹೊರದೂಡಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದ ಹೋರಾಟದ ಪರಿಕ್ರಮ ಇದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಪ್ರಣೀತವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಗಾಂಧಿ ಅವರ 'ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲೇ ರೂಪಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯಂತೆ ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಎಂದರೆ–

"The concept of Swaraj is central to the Seed Satyagraha: swaraj for the farmer from both the corporation and the state. The seed Satyagraha is a reiteration of the farmer's determination to preserve his nation's independence and sovereignity in the face of the tremendous odds presented by the government's tame acquiescence to colonizing pressures'"[೧೬]

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಈ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನೋಟಿಸ್‌ಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಗಡುವು ನೀಡಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆತಂಕವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ PIONEER, HOECHST, CIBA-GEIGY, MERCKE, SANDOZ, NORTHRUPKING, ZAADUINE, PACIFIC SEEDS, CONTINENTAL GRAINS, SEEDTEC INTERNATIONAL, GILL & COMPANY, DEHLGIENU ಕಂಪೆನಿಗಳು. ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಕಂಪೆನಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಒಟ್ಟು ೧೩ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು.[೧೭] ಆದರೆ ಈ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪೊಲೀಸ್ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ದೊರೆತಿದ್ದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ಸರ್ಕಾರ ಈ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಗಾ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಹನೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಹೊರದೂಡುವ ಚಳವಳಿಯ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇದೇ ರೀತಿ ಡಂಕೆಲ್ ವಿರುದ್ಧದ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಿದ್ದ ಚಿಂತಕರ ಜೊತೆಗೂಡಿ 'ಡಂಕೆಲ್ ಕರಡಿ'ನ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚೆ, ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳು ನಡೆದುವು. ಬಿ.ಡಿ.ಶರ್ಮಾ (ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ಮಾಜಿ ಕುಲಪತಿ), ವಂದನಾ ಶಿವ(ಡೆಹ್ರಾಡೂನಿನ ವಿಜ್ಞಾನ, ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕಿ), ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪ್ರೆಸ್‌ಕ್ಲಬ್‌ನಲ್ಲಿ ೧೮.೧.೧೯೯೨ರಂದು ನಡೆಯಿತು. ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣವನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು 'ಮೂರನೇ ಜಗತ್ತಿನ ನೆಟ್‌ವರ್ಕ್'ನ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದು ೮.೨.೧೯೯೨ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಯೂತ್ ಸೆಂಟರ್‌ನಲ್ಲಿ. ಎಂ.ಎಸ್.ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್, ಸಿ.ಎಚ್.ಹನುಮಂತರಾವ್, ವಂದನಾಶಿವ ಹಾಗೂ ಕಿಶನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್ ಅವರು ಹೊರರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ.

ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಧುರೀಣರೂ ಜಾಗತೀಕರಣದಂಥ ಗಂಭೀರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಗೌಣವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದು ಶೋಚನೀಯ ಸಂಗತಿ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೀ ರಸಗೊಬ್ಬರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರ ಕುರಿತು ಚಕಾರವನ್ನೂ ಎತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯ ಸೋಗು ವ್ಯಕ್ತ ಆಗುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಮುಂದೆ ಎದುರಾಗುವ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗೆ ರುಜು ಹಾಕುವ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಅದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರವೆಸಗಿದಂತಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ೨೫೩ ನೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರಬೇಕೆಂದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ರೆಸಲ್ಯೂಷನ್‌ನ ಪ್ರಕಾರ–

> "Provided that such a treaty, agreement or convention with any other country or countries or any decision made at any international conference or association or any other international body has been ratified in each House of Parliament by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting and also has been ratified by the legislatures of not less than one-half of the States"[೧೮]

ಎಂದಿರುವುದು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಗ್ಯಾಟ್ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ರುಜು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲಿಗರ ಕೊರತೆಯಿಂದ ವಿಫಲವಾಯಿತು.

೩. ಎರಡನೆಯ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ

ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಹೊಸಪೇಟೆ(ಹಂಪಿ)ಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ೨.೧೦.೧೯೯೨ ರಂದು ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಈ ಮೂಲಕ 'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ವನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ.

ಟಿಕಾಯತ್, ಶಿವಸ್ವಾಮಿ, ವಂದನಾ ಶಿವ ಮುಂತಾದವರು ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯದ ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ೫ ಲಕ್ಷ ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ರೈತರ ಅಸ್ಮಿತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರೈತರೇ ಹೊರಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ ಆಗಿತ್ತು. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳ ಗುಲಾಮರಾಗುವಂಥ ಸಂದರ್ಭ ಎದುರಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರ ಬಗೆಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದರು. ವಿಶೇಷತೆ ಎಂದರೆ ದೇಶದ ಜನರು ಬಲಾಢ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಗುಲಾಮರಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ದೇಶದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಅದರಂತೆ ಈ ಸಮಾವೇಶವು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು 'ಎರಡನೆಯ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ'ಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು.[೧೯] ಇದೊಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ದೇಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ ತೀರ್ಮಾನವಿದು. ಜಾಗತೀಕರಣದ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಸಮಾವೇಶ ಇದಾಗಿದೆ.

ಹೋರಾಟವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ರೈತರಿಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಅಗತ್ಯತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಗ್ಯಾಟ್, ಟ್ರಿಪ್ಸ್(ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕು) ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಶ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಇದು ಜಾಗತೀಕರಣದ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರವಾಗಿದೆ. ಇದು ೧೯೯೨ ರ ನವೆಂಬರ್ ೨೧ ರಿಂದ ೨೩ ರವರೆಗೆ ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಮೂಲಕ ಬೀಜ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ತರುವ ಪಯತ್ನವೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಈ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಸಿದವರು ಸುಮನ್ ಸಹಾಯ್(ದೆಹಲಿಯ ವಂಶವಾಹಿ ಆಂದೋಲನ(ಜೀನ್ ಕ್ಯಾಂಪೇನ್)ದ ಮುಂದಾಳು, ಜರ್ಮನಿಯ ಹೈಡೆಲ್‌ಬರ್ಗ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕಿ) ಅವರು. ಅವರ ಬೆಂಬಲವೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಅವರ ಕೂಗು ಕೂಡ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗೆ ಸಹಿ

ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ದಕ್ಷಿಣ ಏಷ್ಯಾದ್ಯಂತ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಯೂರೋಪಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಾಗೂ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಭಾರತವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹೊತ್ತಲ್ಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮತೀಯವಾದವೂ ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದು. ಅದರ ಮೂಲವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ೬.೧೨.೧೯೯೨ ರಂದು ನಡೆದ ಬಾಬರಿ ಮಸೀದಿ ದುರಂತವು ಇಂಥ ಹುನ್ನಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಮತೀಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಲಿತರನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದರೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತರನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮ ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದರು. ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಹಳೆ ತಲೆಮಾರಿನ ಹಳೆ ತಳಿಗಳ ನಾಶದ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡರು. ಇದು ರೈತರು ಈಗಾಗಲೇ ಮಾಡಿರುವ ತಪ್ಪುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದು. ಆದರೆ ಈ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ತನ್ನ ಚಳವಳಿಯ ಮುಂದಾಳು ಒಬ್ಬರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ೨೧.೧೨.೧೯೯೨ ರಂದು ಘಟಿಸಿದ ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರ ಸಾವು ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ತುಂಬಲಾರದ ನಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಚಳವಳಿಯ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಥ್ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಆತ್ಮೀಯ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಅವರನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ವಿಚಲಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಅದೇ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಸೀಡ್ಸ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್' ಕಛೇರಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸುವ ಸಿದ್ಧತೆಯೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು 'ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಹೊರದೂಡುವ ಚಳವಳಿ' ಮೂಲಕ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಚಿಂತನೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೬.೨.೧೯೯೨ ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ.

೪. 'ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಸೀಡ್ಸ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್' ಕಚೇರಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ

'ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಸೀಡ್ಸ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್'[೨೦] ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಕಂಪೆನಿಯು ಮೂಲತಃ ಅಮೆರಿಕಾದ ಬೀಜ ಕಂಪೆನಿಯಾಗಿದ್ದು ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಗಳ ಮಾರಾಟವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ತನ್ನ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ವಿದೇಶಿ ಕಂಪೆನಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದಾಳಿ ರೂಪಿತವಾದದ್ದು. ಅದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೈಂಟ್ ಮಾರ್ಕ್ ರಸ್ತೆ ಸೋಫಿಯಾಸ್ ಚಾಯ್ಸ್ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಕಚೇರಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆದದ್ದು ೨೯.೧೨.೧೯೯೨ ರಂದು.

ಪೊಲೀಸ್ ಭದ್ರತೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರು ನುಗ್ಗಿ ದಾಖಲೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ರಸ್ತೆಗೆಸೆದು ಬೆಂಕಿ ಇಟ್ಟು ಕಛೇರಿಗೆ ಬೀಗ ಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿದರು. ರೈತರ ತೀವ್ರತರದ ಆಕ್ರೋಶ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ಅಮೆರಿಕದ ಧ್ವಜವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಸುಡುವ ಮೂಲಕ.[೨೧] ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಂಘಟನೆಯ ಬೆಂಬಲವೂ ಪಡೆಯದೆ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ್ದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ದಾಳಿ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ(ಡೈರೆಕ್ಟ್ ಆ್ಯಕ್ಷನ್)ವಾಗಿದ್ದು ಮೊದಲಿಗೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಈ ದಾಳಿಯ ಮೂಲಕವೇ. ಈ ದಾಳಿಯನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಚರ ಇಲಾಖೆಯೂ ಸೋತಿದ್ದು ಆಡಳಿತ

ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಣಕಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ರೈತ ಸಂಘದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯವರು ಮಾಡಿರುವುದು ಎಂದು ಸಚಿವರುಗಳು ಹೇಳಿಕೆ ನೀಡಿ ನುಣುಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಈ ದಾಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಸಿರುಶಾಲು ತೊಟ್ಟವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಧಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ರೂವಾರಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಘಟನೆ ಅಮೆರಿಕಾವನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿತ್ತು. ಅಹಿಂಸೆಯ ಅಸ್ತ್ರದ ಮುಖೇನ ಜಗತ್ತಿನ ಗಮನ ಸೆಳೆದದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅಮೆರಿಕಾದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಹೊಸ ಅಲೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ಇದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೂಲಕ ಆಯಿತು ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಆಗಲಾರದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊದಲಿಗೆ ಇಂಥ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಇದ್ದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೊರತೆಯೂ ಎದುರಾಗಿತ್ತು.

೫. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ರೈತರ 'ದೆಹಲಿ ಮುತ್ತಿಗೆ'

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ರೂಪು-ರೇಶೆಗಳನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಬದಲಿಸುತಲಿತ್ತು. ಇವು ದೇಶದ ಬೀಜ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದು ದೇಶದ ರೈತರ ಅಳಿವು-ಉಳಿವಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋರಾಟದ ಅಗತ್ಯತೆ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ರೈತರು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡಲು ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿದ್ದು. ಈ ಮುತ್ತಿಗೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದು. 'ಎರಡನೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿ' ಹಾಗೂ 'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಭಾಗವಾಗಿ ನಡೆದದ್ದೇ ದೆಹಲಿ ಮುತ್ತಿಗೆ. ಇದು ದೆಹಲಿಯ ಕೆಂಪುಕೋಟೆಯ ಹಿಂದೆ ೩.೩.೧೯೯೩ ರಂದು ನಡೆಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದು.

ಕೋಮು ಗಲಭೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಅದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಬೆಂಬಲವೂ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಮಾವೇಶಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವುದರ ಮುಖೇನ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿದ್ದ ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ್ದು ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿವಿಧ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ 'ಸ್ವದೇಶಿ' ಚಳವಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಆಂದೋಲನಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಹಾಗೂ 'ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಯೂನಿಯನ್' ಸಂಘಟನೆಗಳು. ಜೊತೆಗೆ 'ಆಜಾದಿ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನ', 'ನರ್ಮದಾ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನ', 'ಚತ್ತಿಸ್‌ಗಡ್ ಮುಕ್ತಿ ಮೊರ್ಚಾ', 'ಆದಿವಾಸಿ ಕಿಸಾನ್ ಆಂದೋಲನ', 'ಕಿಸಾನ ಮಜದೂರ್ ಆಂದೋಲನ', 'ಉತ್ತರ ಬಂಗ ಆದಿವಾಸಿ ಆಂದೋಲನ' ಮುಂತಾದ ೧೫ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದವು.[೨೨] ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಹರ್‍ಯಾಣ, ಪಂಜಾಬ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್(ಕರ್ನಾಟಕ), ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್(ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ),

ಶಿವಸ್ವಾಮಿ(ತಮಿಳುನಾಡು), ಶಿವ್‌ಪುಜನ್ ಸಿಂಗ್(ರಾಜಸ್ಥಾನ), ಮಲ್ಲಾರೆಡ್ಡಿ(ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ), ಜೆ.ಕೆ.ರಾಯಬಿರ್(ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಲ), ಮೇಧಾ ಪಾಟ್ಕರ್, ವಂದನಾಶಿವ ಮುಂತಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ.

ದೆಹಲಿಯ ಬೋಟ್‌ಕ್ಲಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಈ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲಿಗೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿ ಪಕ್ಷವು ರ್‍ಯಾಲಿಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಮೂಲಕ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಜೆಪಿ ತೊಡಗಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ನಂತರ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕೆಂಪುಕೋಟೆಯ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿತು. ದಾರಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಮೈಸೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಕೆಟ್ ಇಲ್ಲದೆ ದೆಹಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ೨೦,೦೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ೧ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಭಾರತದ ಅನೇಕ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಕೀಲರು ಕೂಡ ಈ ಮುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ಡಂಕೆಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ರೈತರ ಅನುಮತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸುಡಲಾಯಿತು. ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟಿಸದೆ ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಅಹಿಂಸಾ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶ ಯಶಸ್ಸು ಕಂಡಿತು. ಈ ಚಳವಳಿಯಿಂದ ಆದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಫ್ರಾನ್ಸ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಅದು. ಫಿಲಿಫೈನ್ಸ್, ಕೊರಿಯಾ, ಆಫ್ರಿಕಾ, ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೆರಿಕಾ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಏಷ್ಯಾದ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು.[೨೩] ಈ ಥರದ ಮೂರನೇ ಜಗತ್ತಿನ ದೇಶಗಳ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಭಾರತದ ಹೋರಾಟಗಳತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಇವುಗಳ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವು. ಇದರ ಮುಂದಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿ ಭಾರತದ ರೈತ ಸಂಘ, ಆಫ್ರಿಕಾ, ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೆರಿಕಾ, ಏಷ್ಯಾದ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಇಡೀ ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದುಂಟು. ಒಂದೆಡೆ ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಛಾಪನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಒಳಗೆ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ನುಸುಳಲು ಅವಕಾಶವಾಗಿದ್ದು ಈ ಸಮಾವೇಶದಿಂದಲೇ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಅಶಿಸ್ತು ಮೂಡತೊಡಗಿತ್ತು. ದೆಹಲಿ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬ್ಯಾಡ್ಜ್‌ಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯವಹಾರ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬೇಸರ ತಂದಿದ್ದ ಸಂಗತಿ. ಈ ವಿಚಾರ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಆಂತರಿಕ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೬. ಬಳ್ಳಾರಿಯ 'ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಕಂಪೆನಿ' ಮೇಲೆ ದಾಳಿ

ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿದ ದಾಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಎರಡನೆಯ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ(ಡೈರೆಕ್ಟ್ ಆಕ್ಷನ್). ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬೀಜ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿದ್ದರ ಮೂಲ ಆಶಯ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಭದ್ರತಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ

ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ನಿರ್ಮಾಣದ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಳ್ಳಾರಿ(ಸಂಗನಕಲ್ಲಿನ ಬಳಿ)ಯ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಬೀಜ ಉತ್ಪಾದನೆ ಘಟಕದ ಕಟ್ಟಡದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ಹನುಮನಗೌಡ (ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ) ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ದಾಳಿ ನಡೆದದ್ದು ೧೨.೭.೧೯೯೩ ರ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ. ಪೊಲೀಸ್ ಬಿಗಿ ಭದ್ರತೆಯ ನಡುವೆಯೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಪರವಾದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ೫೧ ರೈತರು ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ನಂತರ ಬೇಲ್ ಮೇಲೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದರು. ಸಿಂಧನೂರು, ಮಾನ್ವಿ, ದೇವದುರ್ಗ, ಗಂಗಾವತಿ ಹಾಗೂ ಲಿಂಗಸುಗೂರು ಹಾಗೂ ರಾಯಚೂರಿನ ರೈತರು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಗಂಟೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು. ಈ ಘಟನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎರಡನೆಯ 'ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿ' ಚಳವಳಿಗೆ ಕರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.[೨೪] ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಮೂಲ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದು.

ಈ ದಾಳಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬನಾರಸ್‌ನ 'ಹಿಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ' ಹಾಗೂ ಅಲಹಾಬಾದಿನ 'ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸಮತಾ ಸಂಘಟನೆ'ಗಳು ಅಭಿನಂದಿಸಿದ್ದವು. ಈ ದಾಳಿಯ ಮೂಲ ತಿರುಳು ಇರುವುದು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ನೇರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿತು. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾವೇರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಬ್ಬೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಕಂಪೆನಿ ತನ್ನ ತಳಿ ಬೆಳೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ರೈತರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೀಳಿಸಿತ್ತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಎದೆಯೊಡೆದು ಶಿವಾನಂದಸ್ವಾಮಿ ಹಿರೇಮಠ ಎಂಬ ರೈತನ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಕಂಪೆನಿಯನ್ನು ಒದ್ದೋಡಿಸುವ 'ಕಿಕ್ ಔಟ್ ಕಾರ್ಗಿಲ್' ಚಳವಳಿಯನ್ನು ೧೯೯೩ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಆರ್.ಗ್ರೇಸ್ ಅಂಡ್ ಕಂಪೆನಿ (ತುಮಕೂರು) ಹಾಗೂ ಪಯೋನೀರ್ ಫೀಡ್ಸ್(ರಾಣಿಬೆನ್ನೂರು) ಕಂಪೆನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ದಾಳಿಯ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಆರ್.ಗ್ರೇಸ್ ಕಂಪೆನಿ ಬೇವಿನ ಬೀಜಗಳ ಮೇಲೆ ಪೇಟೆಂಟ್ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೇವಿನ ಬೀಜಗಳನ್ನು ವಿಧಾನಸೌಧದಲ್ಲಿ ಜನನಾಯಕರುಗಳಿಗೆ ಹಂಚುವ ಮುಖೇನ ಕಾನೂನನ್ನು ಮುರಿದು 'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ' ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಬಿಜೆಪಿ ನಾಯಕರು ಒಂದೆಡೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಆರೆಸ್ಸೆಸ್ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು ಡಂಕೆಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ವಿರೋಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಿಜೆಪಿಯ ಇಬ್ಬಂದಿ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪರಿಷತ್ತು 'ಡಂಕೆಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವ ವಿರೋಧಿ ಸಪ್ತಾಹ'ಕ್ಕೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ರೈತ ಸಂಘ ಇಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುವ ಕುರಿತು ಎಲ್ಲ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ನಡುವೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆದಿದ್ದವು. ೧೯೯೩ ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರೈತರ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮ ಸ್ವರೂಪ ದೊರೆಯಿತು. ಪೇಟೆಂಟ್ ಜಾಥಾದಂಥ

ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಲೋಚನೆ ನಡೆಯಿತು. ಈ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತದ್ದು ೨೧.೭.೧೯೯೩ ರಂದು ನವಲಗುಂದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಣಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪೇಟೆಂಟ್ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಂರಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪರ್ಯಾಯ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಅಮೃತ ಭೂಮಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಬಗೆಗೆ ಮೊದಲು ಆಲೋಚನೆ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ.

೭. ರೈತರಿಂದ ಸಮುದಾಯ ಸನದಿನ ಪುನರ್ ದೃಢೀಕರಣ

ಡಂಕೆಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ಪೇಟೆಂಟ್ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇದು. ಭಾರತದ ಧಾನ್ಯ ಸಂಪತ್ತು, ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತು, ಕೃಷಿ ಸಲಕರಣೆಗಳು, ಕೃಷಿ ವಿಧಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಜ್ಞಾನ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದರ ಬದಲಿಗೆ ಅದನ್ನು ರೈತ ಸಮುದಾಯವೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಾಭೀತುಪಡಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ರೈತರ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪಾರಂಪರಿಕ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಸಮೂಹದ ಹಕ್ಕು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶ ಆಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಿನಾಚರಣೆಯ ದಿನ(೧೫.೮.೧೯೯೩)ದಂದು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ್ದು. ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ದರೋಡೆಗೆ ಭಾರತದ ರೈತರು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ರೈತರಿಂದ ಸಮುದಾಯ ಸನದಿನ ಪುನರ್ ದೃಢೀಕರಣ' ನಡೆಸಿದ್ದು. ಅಂದು ರೈತರ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ ದೃಢೀಕರಿಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ವಿದೇಶಿ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರೋಧಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮುದಾಯ ಸನದಿನ ಘೋಷಣೆ(ಕಾಮನ್ ಇಂಟೆಲೆಕ್ಚ್ಯುಯಲ್ ಪ್ರಾಪರ್ಟಿ ರೈಟ್ಸ್) ನಡೆದದ್ದು.

೮. 'ಎರಡನೆಯ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ಕ್ಕೆ ಕರೆ

'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ದ ಒಂದನೆಯ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ೨.೧೦.೧೯೯೩ ರಂದು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೊದಲ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಎರಡನೆಯ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ', 'ಎರಡನೆಯ ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿ' ಚಳವಳಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.[೨೫] ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪುವ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಆರ್ಥಿಕ ಪುನರ್ ವಸಾಹತೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಗುಲಾಮಗಿರಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ದೇಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ರೂಪಿಸಿದ್ದು. ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಚಳವಳಿಗೆ ಹೊಸ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದು ಈ ಸಮಾವೇಶದಿಂದಲೇ. ಇದೇ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಕಾಳಜಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲೊಂದು.

ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ೧೫ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಹೊರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಮಹಮದ್ ಇದ್ರಿಸ್(ಮಲೇಶಿಯಾ), ಡಾ.ಥೆವೊಳ್ಳಿ(ಎಥಿಯೋಪಿಯಾ), ಆಸ್ಕರ್ ಜಮೋರಾ, ಜಮೋರಾ(ಫಿಲಿಫೈನ್ಸ್), ಮಾರ್ಟಿನ್ ಕೋರ್ ಹಾಗೂ ಯೂಲಿನ್ ಹಾಂ(ಮಲೇಶಿಯಾ), ಡೇನಿಯಲ್ ಕೆರೋಲ್(ನಿಕಾರಾಗುವಾ), ಜೇಚಾನ್ ಹಿಂಗ್(ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್), ಎಲಿಜಬೆತ್ ಓ ಎನ್(ದಕ್ಷಿಣ ಕೊರಿಯಾ), ಇರಾ ಜಂಘಾನ್(ಇಂಡೋನೇಷಿಯಾ), ಸಿಂಬಾ ಮಸೂವಾ (ಜಿಂಬಾಬ್ವೆ), ಚರಿತಾ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ರಣಜಿತ್ ಡಿಸಿಲ್ವ, ಮೆಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಉಪವಂತ(ಶ್ರೀಲಂಕಾ) ಮುಂತಾದವರು. ಮಹೇಂದ್ರ ಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್(ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ), ಮೇಧಾಪಾಟ್ಕರ್, ವಂದನಾಶಿವ, ಸುನೀಲ್ ಗುಪ್ತ(ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ), ಶಿವಸ್ವಾಮಿ(ತಮಿಳುನಾಡು), ವರದಾರೆಡ್ಡಿ(ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ), ಏಳಂ ಕೊಟ್ಟಂ(ಕೇರಳ) ಇನ್ನು ಮುಂತಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಚಿಂತಕರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ೧೦ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯಿಂದ ರೈತರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಬೀಜಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುತಂತ್ರಗಳು ನಡೆದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆತದ್ದು. ಅದು ಈ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂಥ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಮುಖೇನ. ಇದನ್ನು ಮೂರನೇ ಜಗತ್ತಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೂಡ ಮುಂದುವರೆಸುವಂತೆ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಮೈಲಿಗಲ್ಲು.[೨೬]

ಕೆಲವು ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಈ ಸಭೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ವಿರೋಧಿಸುವ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 'ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ–ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ' ತೆರೆಯುವ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸ್ಪಂಧಿಸುವ, ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ 'ನೇರ ಹೋರಾಟ' ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಯ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ರೈತರ ನಡುವಿನ ಮುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಉಚಿತ ಬೀಜ ವಿನಿಮಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು.

೯. 'ಸದರ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಬಾಯ್ಕಾಟ್' ಚಳವಳಿ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೂಪಿಸಿದ ಡಂಕಲ್ ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು ಬಗೆಯದು. ಸದರ್ ಲ್ಯಾಂಡ್‌ನನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿ ಎಂಬುದು ಇದರ ಮೂಲ ಧ್ಯೇಯ. ಪೀಟರ್ ಸದರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಗ್ಯಾಟ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿದ್ದರು. ಇವರು ೧೯೯೩ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೮ & ೨೯ ರಂದು ಭಾರತದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಭೇಟಿ ನೀಡುವವರಿದ್ದರು. ಇವರು ಬಿಳಿಯರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ, ಬಿ.ಕೆ.ಯು, ಲೋಖೋವಾಲ(ಪಂಜಾಬ್, ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಯೂನಿಯನ್), 'ಆಜಾದಿ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನ', 'ನ್ಯಾಷನಲ್ ಅಲೈಯನ್ಸ್ ಆಫ್ ಪೀಪಲ್ಸ್ ಮೂವ್‌ಮೆಂಟ್' ಹಾಗೂ 'ನ್ಯಾಷನಲ್ ವರ್ಕಿಂಗ್ ಗ್ರೂಪ್ ಆನ್ ಪೇಟೆಂಟ್ ಲಾ' ಸಂಘಟನೆಗಳು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದವು. ಇದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದ 'ಸೈಮನ್ ಗೋಬ್ಯಾಕ್' ಮಾದರಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುವಂತೆ ರೂಪಿಸಿದ್ದರು.

೧೦. 'ಯೂನಿಯನ್ ಕಾರ್ಬೈಡ್ ಇಂಡಿಯಾ ಲಿಮಿಟೆಡ್' ಮೇಲೆ ದಾಳಿ

ಗ್ಯಾಟ್ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಹೋರಾಟದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಲು, ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವ ವಿಧಾನವಾಗಿ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ(ಡೈರೆಕ್ಟ್ ಆಕ್ಷನ್)ಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಲು ರೈತ ಸಂಘ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಈ ಮುಖೇನ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಎರಡನೆಯ ಸುತ್ತಿನ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭವಾದದ್ದು. ಈ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ೨೧.೧೨.೧೯೯೩ ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಅಶೋಕನಗರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ.[೨೭] ಗ್ಯಾಟ್ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮ ರೂಪ ಕೊಟ್ಟು ರುಜು ಮಾಡಲು ಮರಾಕ್ಕೇಶ್‌ನಲ್ಲಿ ೧೯೯೪ ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೩ ರಿಂದ ೧೬ ರವರೆಗೂ ೧೨೫ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಭೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಭಾರತದಿಂದ ಪ್ರಣಾಬ್ ಮುಖರ್ಜಿ(ಕೇಂದ್ರ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಚಿವ) ಅವರು ತೆರಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು 'ಯೂನಿಯನ್ ಕಾರ್ಬೈಡ್ ಇಂಡಿಯಾ ಲಿಮಿಟೆಡ್ ಕಚೇರಿ' ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿದ್ದು. ಇದೊಂದು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಯಾಗಿದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೇಂಟ್ ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ದಾಳಿ ನಡೆದದ್ದು ೧೫.೪.೧೯೯೪ ರಂದು. ಕಛೇರಿಯ ಎಲ್ಲ ಪೀಠೋಪಕರಣ ಹಾಗೂ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಹಾಕಿದರು. ಮೂವತ್ತು ಜನರು ನುಗ್ಗಿ ನಡೆಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಅದರೊಳಗೆ ಎಸೆಯಲಾಯಿತು.[೨೮] ಇದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ೩೦ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸುವುದಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಘೋಷಿಸಿದ್ದು.

ಗ್ಯಾಟ್‌ನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ ರೈತ ಸಂಘ' ಹಾಗೂ 'ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಾರ್ಟಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ(ಮಾರ್ಕ್ಸಿಸ್ಟ್)' ಸಂಘಟನೆಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬಿಜೆಪಿ ಸದಸ್ಯರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆ ಎದುರು ಡಂಕೆಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಸುಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿಯ 'ಯುವ ಮೋರ್ಚಾ ಸಂಘಟನೆ'ಯು ಗ್ಯಾಟ್ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಹೀಗೆ ರೈತ ಹಾಗೂ ರೈತೇತರ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಮುಖೇನ ತಮ್ಮ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದವು.

೧೧.'ಸ್ವದೇಶಿ ಬೀಜ ಮಾರಾಟ' ಚಳವಳಿ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯದು. ಇದು ಗ್ಯಾಟ್ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಚಳವಳಿಯಾಗಿಯೇ ರೂಪುತಳೆದದ್ದು. ಇದು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ೧೬.೪.೧೯೯೪ ರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ. ಗ್ಯಾಟ್ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೃಷಿ ಖಾತೆ ಸಚಿವ ಎಚ್.ಎಂ.ರೇವಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವದೇಶಿ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಗಳ ಪ್ಯಾಕೆಟ್‌ನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಮುಖೇನ ಈ ಚಳವಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದ್ದರು.[೨೯] ಈ ಚಳವಳಿ ಎಲ್ಲ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಒಂದೇ ದಿನ ನಡೆಯಿತು. ಇದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದಾದ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಇದೊಂದು ಥರದಲ್ಲಿ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಗಮನೀಯ. ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಎಷ್ಟೇ ನಡೆದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಇಂಥ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮುಖೇನ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇಸಿತನವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿದರು. ಮುಂದಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುವ ಹಾಗೂ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಜನಾಂದೋಲನವನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಧಿ ಅವರ ವಿದೇಶಿ ವಸ್ತುಗಳ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಚಳವಳಿಯಂತೆ ಇರದೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗ್ಯಾಟ್ ವಿರೋಧಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದವು. ಹೀಗೆ 'ಕಮ್ಯುನಿಟಿ ಫೋರಮ್'ನ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಕೆನಡಾದಲ್ಲಿ ೧೯೯೪ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೬ ರಿಂದ ೩೦ರ ವರೆಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ತನವನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದರು. ಇದೇ ಥರದ ಆಲೋಚನೆ ಉಳ್ಳ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಒಂದು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಮತ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು. ಹೀಗೆ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಜೊತೆಗೆ 'ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ'ಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡವು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇವುಗಳ ಸಂಯುಕ್ತಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದೇ 'ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಥಾಯಿ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆ'. ಇದರ ಉದ್ಘಾಟನೆಯಾದದ್ದು ೩೦.೫.೧೯೯೫ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕುಮಾರ ಪಾರ್ಕಿನ ಗಾಂಧಿ ಭವನದಲ್ಲಿ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದವರು ಡಾ.ಮಹಮದ್ ಇದ್ರಿಸ್(ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ, ಮಲೇಶಿಯಾ) ಅವರು. ಡಾ.ಮಾರ್ಟಿನ್ ಖೋರ್(ನಿರ್ದೇಶಕರು, ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ, ಮಲೇಶಿಯಾ) ಹಾಗೂ ವಂದನಾ ಶಿವ(ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ, ಭಾರತ) ಹಾಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರುಗಳ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಚರ್ಚೆಗೆ ಮಲೇಶಿಯಾಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ್ ಅವರು ತೆರಳಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇದೊಂದು ಸಂದರ್ಭ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ್‌ರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಿರುಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು.[೩೦] ನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ನೆಪವಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಪಾದನೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಧಾನ ಉಳ್ಳವರೆಲ್ಲ ಒಂದು ಗುಂಪಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳ್ಳಲು ಈ ಸಂದರ್ಭ ನೆಪವಾಯಿತು.

೧೨. ವಿದೇಶೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಸಮಾವೇಶ

ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ವಿದೇಶೀಕರಣಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ದೇಶದ ಉದ್ಧಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡದೆ ಸಂಪತ್ತು ದೋಚಲು ಬಳಸುವ ಕುತಂತ್ರದ ನೆಲೆಗಳಾಗಿ ಅವರು ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಬಗೆಗೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿ. ದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ನೋಡುವ ಬದಲಿಗೆ ಮಾರಕವಾಗುವ ನೆಲೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಇವರ ಕಾಳಜಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದದ್ದೇ ವಿದೇಶೀಕರಣ ವಿರುದ್ಧದ ಈ ಸಮಾವೇಶ. ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಇಂಥ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದುಂಟು. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ, ಕೃಷಿ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪೇಟೆಂಟ್‌ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರಫ್ತು ಆಧಾರಿತ ಕೃಷಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡುವುದು ಜೊತೆಗೆ ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಯಂಥವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ತರುವುದು ಮುಖ್ಯ ಜರೂರು ಆಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲಿ ೧.೧೧.೧೯೯೫ ರಂದು ಸಮಾವೇಶ ನಡೆಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದ ಭಾರೀ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ಸೇರಿದ್ದ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ವಂದನಾಶಿವ, ಮೇಧಾ ಪಾಟ್ಕರ್, ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಮುಂತಾದ ನಾಯಕರು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಶೋಭಾ ಸುಂದರೇಶ್ ಹಾಗೂ ಸುನಂದಾ ಜಯರಾಂ ಅವರು ಇದರಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲಾಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಗಮನಸೆಳೆದರು.

ಇದರಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಖಂಡರುಗಳು, ಪರಿಸರವಾದಿಗಳು, ಹೋರಾಟಗಾರರು ಭೂಸುಧಾರಣೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯ ಕರಡು ಪ್ರತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸುಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು.[೫೧] ಆಸ್ತಿಯ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ನಡೆದದ್ದು ಎಂದು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭೂಮಿ, ನೆಲ, ನೀರಿಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಳಿವು-ಉಳಿವಿನ ಹೋರಾಟ ಇದಾಗಿತ್ತು. ನಾಡಿನ ದೇಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಬದುಕಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಡೆದ ಹೋರಾಟವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ದೇವೇಗೌಡರ ಆಡಳಿತದ ಅಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ನಡೆದದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಳ ಹೋರಾಟದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಟೀಕಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಜಾಗತೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಿದ್ದರೂ ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊಡಬೇಕು ಅಂಥ ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಷಿ ವರದಿ ಜಾರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಾರರ ಮಿತಿ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕನ್ನಡಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ ನೌಕರರ ಸಂಘಟನೆ, ಬ್ಯಾಂಕ್ ನೌಕರರ ಮುಂತಾದ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ರೈತರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ರೈತರ ವರ್ತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಡವುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು-

> "...ಬಾಳ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡ್ತೀವಿ. ಆದರೆ ಸರಿಯಾದ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡ್ತೀವಿ. ನಿಮ್ಮ ಕಾಲನ್ನು ನೀವೆ ಕತ್ತರಿಸ್ಕೋತೀರಿ. ಅದೇ ಅಲ್ಲವಾ ಮಾಡ್ತಿರೋದು ೧೫ ವರ್ಷಗಳಿಂದ. ನಿಮ್ಮಂಥ ಅವಿವೇಕಿಗಳು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ನೀವೇ ಶತ್ರುಗಳು. ನಿಮಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲ"[೫೨]

ಎಂದು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ರೈತರಲ್ಲಿರುವ ಕುತಂತ್ರದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಅವರ ಏಳಿಗೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾವೇಶದ ಒತ್ತಾಯಗಳೆಂದರೆ ಉದಾರೀಕರಣ,

ಖಾಸಗೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಡಬೇಕು. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ನೀತಿಗಳ ರದ್ದತಿ, ಕೃಷ್ಣಾ-ಕಾವೇರಿ ನದಿ ನೀರಿನ ಹಕ್ಕನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಕರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿತು.

೧೩. 'ಕೆಂಟಕಿ ಫ್ರೈಡ್ ಚಿಕನ್'(ಕೆಎಫ್‌ಸಿ) ಮಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ

ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಈ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುವುದು ಖಚಿತವಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲ್ತೆಗೆಯುವವರೆಗೂ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂದು ಕೂಡ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಘೋಷಿಸಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಎಫ್‌ಸಿ ಮೇಲಿನ ದಾಳಿಯೂ ಗಮನಾರ್ಹ. ಕೆಎಫ್‌ಸಿ ಎಂದರೆ 'ಕೆಂಟಕಿ ಫ್ರೈಡ್ ಚಿಕನ್' ಎಂದರ್ಥ. ಈ ಮಳಿಗೆಯು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಬೃಹತ್ತಾದ ಹಾಗೂ ಅತಿ ವೇಗವಾಗಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಚಿಕನ್ ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್. ಇದು ಅಮೆರಿಕಾ ಮೂಲದ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿ. ಈ ಕಂಪೆನಿ ತನ್ನ ಮಳಿಗೆಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ತೆರೆದಿದ್ದು ೧೯೯೫ ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬ್ರಿಗೇಡ್‌ರೋಡ್‌ನಲ್ಲಿ.

ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಾಣಿ ಕೃಷಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಇಂಥ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಮಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಫಿಜ್ಜಾ ಹಟ್ ಹಾಗೂ ಮ್ಯಾಕ್‌ಡೊನಾಲ್ಡ್ಸ್‌ಗಳು ಇದೇ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.[೩೩] ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ದೇವೇಗೌಡ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಒಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದರು. ಇವು ಮಾನವನ ಆರೋಗ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಪತ್ತು, ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬೀರಬಹುದಾದ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಎಫ್‌ಸಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ರೂಪಿಸಿದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಇವು ಮಾಂಸದ ರಫ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರತವಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಒತ್ತಾಯ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಾಣಿ ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಜನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕಿರುವ ಅಪಾಯಗಳ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು ೨೪.೮.೧೯೯೫ ರಂದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದವರು ಮೇನಕಾಗಾಂಧಿ, ವಂದನಾ ಶಿವ ಅವರು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಭೀಕರತೆಯನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರು.

ಇಂಥ ಮಳಿಗೆಗಳು ಮಾರುವ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಮೊನೋಸೋಡಿಯಂ ಗ್ಲುಟಾಮೇಟ್ (ಎಂ.ಎಸ್.ಜಿ)ಎಂಬ ರಸಾಯನಿಕ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು, ಇದು ನರಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ನೇರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದರಿಂದ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಬೊಜ್ಜು, ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ರೋಗಗಳು ಹೆಚ್ಚುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ ಅಮೇರಿಕಾದ ಸೆನೆಟ್‌ನ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಜಂಕ್ ಫುಡ್‌ನಿಂದಾಗಿ ೭ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಮೆರಿಕನ್ನನಿಗೆ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ರೋಗ ಬಂದಿರುವುದು ದಾಖಲಾಗಿತ್ತು.[೩೪] ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗದ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಬದಲಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೇ ಮಳಿಗೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಕೆಎಫ್‌ಸಿ

ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಪತ್ರ ಮುಖೇನ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನೇರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ತಂದಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮ ಮಳಿಗೆಯ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ರದ್ದಾಗಿದ್ದು. ಹೈಕೋರ್ಟು ಸಹ ತಡೆಯಾಜ್ಞೆ ನೀಡಿದ್ದು ಗಮನೀಯ. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು "ಈ ಕಾರಣ ಕಾನೂನು ಇವರಿಗೆ ಜೀವದಾನ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಹ ಜನಾಂದೋಲನ ಇವರನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗಿದೆ"[೨೫] ಎಂದು ಕರೆಕೊಟ್ಟರು. ನಾಡಿನ ಇನ್ನಿತರೆ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಇತಿ–ಮಿತಿಗಳ ಅರಿವೂ ಅವರಿಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೂ ಇದರ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಈ ನಡುವೆ "ಕೆಂಟುಕಿ ಕೋಳಿ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿ" ಎಂಬ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ತಲುಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮೂವತ್ತು ಕನ್ನಡ ಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಜೊತೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿದ್ದವು.

ಕೆಎಫ್‌ಸಿ ಪುನಃ ತೆರೆದದ್ದು ರಾಜ್ಯ ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಪಾಲಿಕೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ರದ್ದು ಪಡಿಸಿದ ನಂತರ. ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳಿನಿಂದಲೂ ಕೆಎಫ್‌ಸಿ ಮಳಿಗೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಪೊಲೀಸ್ ಬಿಗಿ ಕಾವಲು ಹಾಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ನಡುವೆ ರೈತ ಸಂಘ ಸೊಲ್ಲೆತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ದಾಳಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದೆ ಅನ್ನುವ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಪೊಲೀಸ್ ಬಿಗಿ ಕಾವಲನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿದ್ದು, ಇಂಥ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧಿಯ ಮರಣ ದಿನದ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ೩೦.೧.೧೯೯೬ ರಂದು ಕೆಎಫ್‌ಸಿ ಮಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಪೊಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಯನ್ನೇ ತಲ್ಲಣಗೊಳಿಸಿದರು. ೧೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರು ನಡೆಸಿದ ಈ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರದೇ ಮೇಲುಗೈ. ಪೊಲೀಸರು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ರೈತರ ದಾಳಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ದಾಳಿಯ ನಂತರ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಾ ವಿಧಾನಸೌಧದ ಕಡೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಟ ರೈತರನ್ನು ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸರು ಬಂಧಿಸಿದರು. ಈ ಘಟನೆ ಘಟಿಸಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಲ್ಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೇಂದ್ರ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ರಾಜಿಯಾಗದ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದು. ಆದರೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಜಾಮೀನು ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದರು.

ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ರೈತೇತರರ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಸಂಘ–ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನಗಣ್ಯ. ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ರೈತರು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿ ಜೈಲು ಸೇರಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕರುಗಳು ಚಕಾರವನ್ನೂ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ರೈತ ಸಂಘ ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೀಮಿತತೆಯ ನಡುವೆ ದೀರ್ಘ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಈ ಚಳವಳಿಗಾರರು ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನೂ ತೋರದೆ ತಟಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಅವಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಈ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮಟ್ಟ, ವೃತ್ತಿಪರ ಶೈಲಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾದ ಜರೂರು ಇದೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆರ್ಥಿಕ ಉದಾರೀಕರಣ ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಗುಣವನ್ನು ಬದಲಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ದಾಳಿಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್ ಅವರು–

"ರೈತರು ಆ ದಾಳಿಯನ್ನು ಯೋಜಿಸಿದ್ದ ಕ್ರಮವು ವಾಮಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ವಿರೋಧಿಕ್ರಿಯಾವಿಧಿಯಂತೆಯೇ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಊಟದ ಅಂಗಡಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಆ ಮೂಲಕ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಶಕ್ತಿಗಳಾದ ಜಾಗತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೆರಡರ ಹೊಟ್ಟೆಗೂ ಏಟು ಹಾಕುವಂತಹ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಅದರಲ್ಲಡಗಿತ್ತು. ಅಮೆರಿಕನ್ ತೀವ್ರಗಾಮಿಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಶಕ್ತಿಗಳೇ ನಿಜವಾದ ಸಮಸ್ಯೆ. ಅಂತೆಯೇ, ಇಲ್ಲಿ ರೈತರ ಅಂತಿಮ ವೈರಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ವಿರೋಧದ ಗುರಿ ಭಾರತದ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹಾಳುಗೆಡವುತ್ತಿದ್ದ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವೇ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಕೆಂಟಕಿ ಫ್ರೈಡ್ ಚಿಕನ್‌ನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲ"[೩೬]

ಎಂದು ದಾಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೊಳಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಾಂಕೇತಿಕ ರಾಜಕೀಯಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶಾಸಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಫಲ ನೀಡುವುದೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಂತೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಬಿಂಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿಶ್ವಾಸ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಆಸೆಗಳು ಬಹುಬೇಗನೆ ಇಂಗಿಹೋದವು. ಅವರ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಜನಬೆಂಬಲವೇನೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಜನರು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡರೇ ಹೊರತು ರೈತರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ದನಿಗೂಡಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಈ ದಾಳಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಎಫ್‌ಸಿ ಮ್ಯಾನೇಜಿಂಗ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಸಂದೀಪ್ ಕೊಹ್ಲಿ ಅವರು "ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಸಲು ಹಲವಾರು ಮಾರ್ಗಗಳಿರುವಾಗ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಅಸಮರ್ಥನೀಯ" ಎಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದರು.[೩೭] ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ನಡೆಸಿದ್ದು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಹೋರಾಟದ ಮುಖೇನ. ನಿರ್ಜೀವ ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಹಾನಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಹೊರತು ಮನುಷ್ಯರಿಗಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಆದರೂ ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ ಜನತಾದಳದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರೈತರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಡೆಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೧೪. ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾ(ಎಲ್‌ವಿಸಿ)

ಅಮೇರಿಕಾ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ವಿರುದ್ಧದ ಅಲೆಗಳು ಏಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ೧೯೯೨ ರಿಂದಲೂ ರೈತರ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದವು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದೇ 'ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾ'(La Via Campesina). ಇದು ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಮೆಕ್ಸಿಕೋದ ಟ್ಲಾಕ್ಸ್‌ಕಾಲ(Tlaxcala)ದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದು ಇದೆ.[೩೮] ಈ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೂ ಆಹ್ವಾನವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳಿದ್ದರು. ೧೯೯೬ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಸಮ್ಮೇಳನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲರ ಸರ್ವಾನುಮತದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ಏಷ್ಯಾದ ಸಂಘಟನಾಕಾರರಾಗಿ(ಕೋಆರ್ಡಿನೇಟರ್) ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಬೀಜ ಹಾಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತು, ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ, ಫಲವತ್ತತೆ

ಉಳಿಸುವ ಕೃಷಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕತೆ ಪಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೂ ಹೌದು. ಇದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ತಂದು ಕೂರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾ ಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಂಡಿತು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ೩೭ ದೇಶಗಳಿಂದ ೬೯ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಇದಾದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಯಾನ್ ಸಾಲ್ವಡಾರ್(San Salvador)ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಎಲ್‌ವಿಸಿಯ ಕೋಆರ್ಡಿನೇಷನ್ ಕಮಿಟಿಯು ತನ್ನ ಮೂರನೇ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಏಷ್ಯಾ ಅಥವಾ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಫ್ರಿಕಾವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಮುಖೇನ ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಖಂಡರಾದ ಜೂಲಿಯಸ್ ನೈರೇರೆ ಹಾಗೂ ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೇಲ ಅವರನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವ ಆಶಯ ಅವರದು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಏಷ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಇಂಗಿತ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ಸಭೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತಾವೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿರ್ವಹಿಸುವವರಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಉಳಿದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ, ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ, ನೇಪಾಳ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಲಂಕಾಗಳ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟು ನಂಬಿಕೆ ಅವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯು ನಡೆಸಲಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು.[೫೯] ನಂತರ ರೋಮ್‌ನಲ್ಲಿ ೧೦.೧೧.೧೯೯೬ ರಂದು ನಡೆದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾರ್ಯಾಗಾರ ಹಾಗೂ ಎಲ್‌ವಿಸಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಜೂಲಿ ವಿವೇಕ್ ಕಾರಿಯಪ್ಪ ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಏಷ್ಯಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

೧೫. 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ

ಕೃಷಿಯ ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯು ಜರ್ಮನಿ(ಲೆಪ್ಸಿಗ್)ಯಲ್ಲಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿತ್ತು. ಇದೊಂದು ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ೧೯೯೬ ರ ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು. ಈ ಸಭೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೂ ಆಹ್ವಾನವಿದ್ದುದರಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಯೂರೋಪಿನ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಜೊತೆಗಿನ ಸಂಬಂಧ ಮುಂದುವರಿದದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ ಮತ್ತೊಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆಗೆ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು. ಅದು ೧೯೯೬ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ರೋಮ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಮ್ಮೇಳನ' ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸಮ್ಮೇಳನ ವಿಶ್ವದ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾರಕವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳೇ ಜಗತ್ತಿನ ಹಸಿವಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಹುನ್ನಾರ ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ್ದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು.

ಈ ಸಮ್ಮೇಳನ ೧೯೯೬ರ ನವೆಂಬರ್ ೧೩ ರಿಂದ ೧೭ರವರೆಗೆ ರೋಮ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮುಖೇನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವಿದ್ದ

ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರಿಗೆ ಅವರ ಸಲಹೆ ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಮನವಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಆದರೆ 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆ'(ಎಫ್ಎಒ)ಯ ವರ್ತನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಅನುಮಾನ ಬಂದಿದ್ದು ಸಹಜವೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಮನಸಾರೆ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದರು.

ಒಂದು ವಾರ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದುವು. ಅಮೆರಿಕಾದ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ನಡೆಸಿದ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ದೊಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೀಜ ಹಾಗೂ ಹಸುವನ್ನು ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರು.[೬೦] 'ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಗತ್ತಿಗೇ ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದು ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿಯೇ. ಆದುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಚಿಂತನೆ ಕುರಿತು ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೂ ದನಿ ಎತ್ತಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವುದರ ಹಿಂದೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ್ದ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೇ ವಿದೇಶೀಯರ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಬೀರಿದ್ದರು. ಈ ಮುಖೇನ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಜೀವ ತುಂಬುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದು ಮುಂದೆ ಯೂರೋಪಿನ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ಚಳವಳಿಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೇ ಸರಿ. ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಸಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 'ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ಮುಂದಿನ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅವಕಾಶ ದೊರತದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯೂ ಹೌದು. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಉಳಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕು, ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯುನಾರ್ಕ(UNORCA)ಮೆಕ್ಸಿಕೋದ ಸಂಘಟನೆಯ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಮುಂದಿನ ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನೆಟ್ಟೆ ಡೆಸ್‌ಮಾರಿಸ್(Annette Desmarais) ಅವರ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಂತಿಮ ರೂಪ ಕೊಡುವ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅವರು ಹೊರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋದ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬೀಜಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖೇನ ಪೇಟೆಂಟ್ ಕಾನೂನನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೬. ಜನಾಂದೋಲನಗಳ ಜಾಗತಿಕ ಹೋರಾಟ(ಪಿಜಿಎ)

ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರಿಂದ ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಂದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓನ ವಿರುದ್ಧ ಒಂದು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಗುಂಪನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕಿದ್ದ ಜರೂರು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸ್ಪೇನ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ೧೯೯೭ ರ ಆಗಸ್ಟ್ ೪ ರಿಂದ ೮ ರವರೆಗೆ ಭಿನ್ನ ಖಂಡಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ಜನರ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ಐಕ್ಯತೆಯ ಗುಂಪುಗಳು ಎಲ್ ಇಂಡಿಯಾನೋ(ಕಾರ್ಡಿಜ್) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದವು. ೪೦ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಕೂಡಿದ್ದ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪು ತಳೆದದ್ದೇ 'ಜನಾಂದೋಲನಗಳ ಜಾಗತಿಕ ಹೋರಾಟ'(ಪೀಪಲ್ಸ್ ಗ್ಲೋಬಲ್ ಆ್ಯಕ್ಷನ್ ಎಗೆನೆಸ್ಟ್ 'ಫ್ರೀ' ಟ್ರೇಡ್ ಅಂಡ್ ದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ(ಪಿಜಿಎ).[೪೧] ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜ, ಕಾರ್ಮಿಕರ ಘನತೆ, ಪರಿಸರ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಮಾಧಿಕಾರದ ಮೇಲೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓಗಳು ಬೀರುವ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲತತ್ವಗಳೆಂದರೆ ೧.ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಉದಾರವಾದಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳ(ಎಪಿಈಸಿ(APEC), ಈಯು(EU), ಎನ್‌ಎಎಫ್‌ಟಿಎ(NAFTA), ಎಮ್‌ಈಆರ್‌ಸಿಓಎಸ್‌ಯುಆರ್(MERCOSUR) ಮುಂತಾದವು) ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ತಿರಸ್ಕಾರ. ವಿನಾಶಕಾರಿ ಜಾಗತೀಕರಣ ಬಗೆಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಪ್ರಚಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು. ೨. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಂಡವಾಳ ಮಾತ್ರ ನಿಜವಾದ ನಿಯಮಾವಳಿ ತಯಾರಕ. ಪಕ್ಷಪಾತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಲ್ಲದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಲಾಭಿಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಅವುಗಳು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರದಂತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ೩.ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಪೋರೇಟ್ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ನಾಗರಿಕ ಅಸಹಕಾರಕ್ಕೆ ಕರೆ ನೀಡುವುದು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ೪. ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂಘಟನೆಯ ತತ್ವ ರೂಪುಗೊಳಿಸುವುದು.[೪೨] ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಏಷ್ಯಾ, ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೆರಿಕಾ ಹಾಗೂ ಆಫ್ರಿಕಾದ ಜನಪರ ಚಳವಳಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿತ್ವ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಚಳವಳಿಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೂ ಅನುಸರಿಸುವ ಇಂಗಿತ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಭೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವಿರುದ್ಧದ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎರಡು ವರುಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಜನೆ ರೂಪಿತವಾಯಿತು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಜನರ ಜಾಲವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ನವಉದಾರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಜಾಗತೀಕರಣವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ಇದು ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ರೂಪು-ರೇಶೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಮಿಸಿತು.

೧೭. 'ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು' ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜು ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ೩೦.೧.೧೯೯೭ ರಂದು ನಡೆದದ್ದು. ಇದು 'ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು' ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯಡಿ ನಡೆದ ಸಮಾವೇಶ ಇದಾಗಿದೆ. ಈ

ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇರಳದ ಥಾಮಸ್ ಕೊಚೆರಿ(ಮೀನುಗಾರರ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವರು), ಕುಸುಮಾ ಸೊರಬ್(ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಸರ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ) ಹಾಗೂ 'ಪ್ರಾಣಿ ದಯಾ ಸಂಘ'ದ ಮುಖಂಡರು ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿಂದೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಚಳವಳಿಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಾರರು ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಅದರ ಮಿತಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು.

ಹೊಸ ಜಾಗತಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗತಿಕ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮನನ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಇದು ನಡೆದುದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಸಮಾವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳದೆ ಹಲವು ಮಹತ್ತರ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದರಿಂದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ವಿರುದ್ಧ ಸುಲಭವಾಗಿ ದನಿ ಎತ್ತಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಮೆರಿಕದಂಥ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಮುಖ ವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಷಾದವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ಮೂಡಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಎಚ್ಚರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕು ಎಂದು ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಭಾಷೆ, ವರ್ತನೆ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸಿತನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಧೋರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ರೈತರ ಕೊಡುಗೆಗಳಾದ ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ, ಜೈವಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರೈತರ ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದು ಈ ಸಮಾವೇಶದ ಮುಖೇನ.[೪೩] ಆದುದರಿಂದ 'ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ'ಗಳ ಒತ್ತಡಗಳಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೀತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಹತ್ತು ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ, ಬೀಜ, ಭೂಮಿ, ನೀರು, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ, ಬೆಲೆಗಳು, ಗ್ರಾಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಜಾನುವಾರು, ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥವು. ಮೂರನೇ ವಿಶ್ವದ ರೈತರು ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೂ ರೂಢಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೆಲವು ವಿಷಯ, ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪೇಟೆಂಟ್ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬೇಕಾಗಿರುವ ಅಗತ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ನೆಸ್ಲೆ ಕಂಪೆನಿ ಕುಸುಬಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಪೇಟೆಂಟ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು.

ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಭಾರೀ ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಭಾರೀ ಪ್ರಹಾರ ನಡೆಸಲು ಹೊರಟಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸಂಯುಕ್ತ ವೇದಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರೈತ ಸಂಘ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ನಾಗರಹೊಳೆ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾಜ್ ಸಮೂಹದವರ ಉದ್ದೇಶಿತ ಹೋಟೆಲ್

ನಿರ್ಮಾಣದಿಂದ ಪರಿಸರ ಮಿತ್ರ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಬೆಳೆಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಾದ. ಹಾಗಾಗಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘದ ತಂಡದವರು ಮಾರ್ಕಲ್ ಹಾಡಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದರು.

ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನ ಹಲವಾರು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಆಹ್ವಾನಗಳು ಬಂದಿದ್ದವು. ರಿಯೋ ಡಿ ಜನೈರೋ ಸಮ್ಮೇಳನದ ನಂತರ ಪ್ರಗತಿ-ವಿಗತಿಯ ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಅಧಿವೇಶನ ಸೇರಿತ್ತು.[೪೪] ಏನೇನು ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಚರ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆ ಜಗತ್ತಿನ ಜನರನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಒಂಭತ್ತು ಗುಂಪುಗಳನ್ನಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಮಾತುಕತೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ರೈತ ವರ್ಗ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಆಹ್ವಾನದ ಮೇರೆಗೆ ತೆರಳಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮುಂದಿನ ೫ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇನಾಗಬೇಕು? ಹಾಗೂ ಆದ್ಯತೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಬಗೆಗೆ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೇ ೧೯೯೯ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ನಡೆಸಲಿರುವ ಸಭೆಗೆ ಮುನ್ನ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಏನೇನಾಗಬೇಕೆಂದು ವಿಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯ 'ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಯೋಗ'ದ(ಕಮಿಷನ್ ಆನ್ ಸಸ್ಟೈನಬಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್) ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ೫ ನೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಅಮೆರಿಕಾದ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕಿನ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೭ ಏಪ್ರಿಲ್ ೮ ರಿಂದ ೨೫ ರವರೆಗೆ. ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನ ಹಾಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಇಂಥ ಅಧಿವೇಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ, ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಂಡಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅದರ ವರದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿತು.[೪೫] ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಹಸಿರು ಬಾವುಟ ಹಾರಿದಂತಾಯಿತು. ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಯ ಸಾಧ್ಯತೆ ರೈತರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಸಮಾವೇಶ ನಡೆಸಬೇಕು. ಈ ಮುಖೇನ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳಲು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ರೈತರು ಹೊಂದಿರುವ ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವುದು, ವಿವಿಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ರಚಿಸಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ಮಾರ್ಪಾಡು ಮಾಡಬೇಕು ಮೊದಲಾದ ಸಲಹೆಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವು.[೪೬]

೧೮. ಪ್ರವಾಸ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಸರಣಿ(ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ)

೧೯೯೮ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲೆಂಡಿನ ಜಿನೀವಾದಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿದ್ದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒನ ಎರಡನೆಯ ಶೃಂಗಸಭೆಗೆ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಗ್ಯಾಟ್‌ನ ೫೦ ನೇ ವರ್ಷದ ಬಹುಮುಖಿ(ಮಲ್ಟಿಲ್ಯಾಟರಲ್) ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಚರಣೆಯು ಸೇರಿತ್ತು. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಪಿಜಿಎಯು 'ಪೀಪಲ್ಸ್ ಕಾನ್ಫರೆನ್ಸ್'ನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಪೀಪಲ್ಸ್ ಕಾನ್ಫರೆನ್ಸ್ ಅಂದರೆ ಜನತಾ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು. ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ ಹಾಗೂ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲೇಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಎದುರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಯೂರೋಪಿನ ಸರ್ಗಿಯೋ ಹೆರ್ನಾಂಡೆಜ್(Sergio Hernandez) ಅವರಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಕಂಡವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಬ್ಬರೇ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರವಾಸ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು

ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡರು. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಸಂಘಟನಾ ಚತುರತೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕಿದೆ.

ಪೀಪಲ್ಸ್ ಕಾನ್‌ಫರೆನ್ಸ್‌ಗೆ ಜನರನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸೀರಿಸ್ ಥರದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಉಪನ್ಯಾಸ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅದು ೨೭.೯.೧೯೯೭ ರಿಂದ ೧.೧೧.೧೯೯೭ ರವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಜರ್ಮನಿಯ ಆಚೆನ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಉಪನ್ಯಾಸ ಆರಂಭವಾಗಿ ನಂತರ ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಹಾಗೂ ರೋಮ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಆಯಾಯ ದೇಶಗಳ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಭರಿಸಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ರೋಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಎಸ್.ಯು.ಎಮ್ ಸಂಘಟನೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೊಂದಿಗೆ ೩೧.೧೦.೧೯೯೭ ರಂದು ಚರ್ಚಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಅಮೃತಭೂಮಿ' ಹೆಸರಿನ ಬೀಜ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತದ್ದು. ಒಟ್ಟು ೪೭ ದಿನಗಳ ನಿರಂತರ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಯೂರೋಪಿನ ರೈತ ಮುಖಂಡರಾದ ಸೆರ್ಗಿಯೋ ಓಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ ಅವರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು–

> "ಯೂರೋಪಿನಾದ್ಯಂತ ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲವರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ನಮಗೆ ನೆರವಾದರು. ಈ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರು ಯೂರೋಪಿನ ಹಲವೆಡೆ ನಮ್ಮ ನಿಲುವುಗಳು ಪರಿಚಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು...ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಉಳಿದ ಖಂಡಗಳ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಗಳೂ ಸೇರಿದವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕಾ, ನೈಜೀರಿಯಾ ದೇಶಿ ಚಳವಳಿಗಳ ನಾಯಕರೂ ಇದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳೂ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಭಾಗವಾಗತೊಡಗಿದವು..."[೪೭]

ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸಭೆಗಳು, ಪ್ರವಾಸಗಳು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ದೇಸಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುವಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿರುವ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಇರಲಾಗದು. ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೊತೆಗಿದ್ದವರು ಕನ್ನಡಿಗ ರಾಜೇಂದ್ರ ಅವರು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ೧೯೯೭ ರಲ್ಲಿ 'ರೈಟ್ ಲೈವ್‌ಲಿಹುಡ್' ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಾಗಿ ಅರ್ಜಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರು. ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಆಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಚಳವಳಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಧೋರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಾಗಿ ಚಳವಳಿ ನಡೆಸಿದವರಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಾರದು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಲ್ಲಟಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ರಾಜಕೀಯ ಆಕಾಂಕ್ಷಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಂಪು ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಥರದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಟೀಕೆಗಳು ಬರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ–

> "ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಬೆಳೆದಂತೆ ಚಳವಳಿ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ರೈತರಿಗೆ ಪೂರ್ವ ತಯಾರಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮೂಹಿಕ ನಾಯಕತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ದೂರವಾಯಿತು. ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾಪದ ದುರಂತಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವಿಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ"[೪೮]

ಎಂದು ಗುರುತರವಾದ ಆಪಾದನೆಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ದೂರುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಈ ಹೊತ್ತಿನ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ನಂತರ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ಹಳೆ ಮೈಸೂರಿನ ರೈತರು ಮೆದು ಧೋರಣೆ ತಳೆದರು. ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಜಾತಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಬಳಲತೊಡಗಿತ್ತು. ಒಕ್ಕಲಿಗ ಎಚ್.ಡಿ.ದೇವೇಗೌಡರು ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಲಿಂಗಾಯಿತ ಜೆ.ಎಚ್.ಪಟೇಲರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ರೈತ ಸಂಘದ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿರುವ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲವಾಗಿದ್ದು ಸಹಜವೇ. ಇಂದಿಗೂ ಚಳವಳಿಯ ಬುಡವನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಅರಿವು ಇರುವವರು ಈ ಥರದ ಟೀಕೆಗಳಿಗೆ ಕೈಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ಪಿಜಿಎಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ತಯಾರಿಯೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ೧೯೯೮ ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಖಂಡಗಳ ಚಳವಳಿಗಳು ಮತ್ತೆ ಜಿನೀವಾದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಇದೇ ಪಿಜಿಎಯ ಮೊದಲ ಸಮ್ಮೇಳನವಾಗಿ ದಾಖಲಾಯಿತು. ಪಿಜಿಎಯ ೫ ಪ್ರಮುಖ ತತ್ವಗಳು ರೂಪಿತವಾದದ್ದು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿಯೇ. ಆದರೆ ಇವು ನಂತರದ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಸನ ಹಾಗೂ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನವಉದಾರವಾದವನ್ನು ಕೇವಲ ವಿರೋಧಿಸದೆ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಬಲಪಂಥೀಯ ಜಾಗತೀಕರಣವಾದಿಗಳ ನಡುವಿನ ಗೊಂದಲ ವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಹಾಗೂ ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಮುಖ್ಯ ಸಂಘಟಕರಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವರು ಮಮತ, ಎಚ್.ಆರ್.ಬಸವರಾಜಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ ಅವರು.

೧೯. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಎರಡನೆಯ ಶೃಂಗ ಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ

ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಘಟನೆಯ ಎರಡನೆಯ ಶೃಂಗ ಸಭೆ ಜಿನೇವಾದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಗ್ಯಾಟ್ ಹುಟ್ಟಿ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದ ನೆನಪಿನ ಆಚರಣೆಗಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದ ಸಭೆ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್, ಮೇಧಾಪಾಟ್ಕರ್ ಹಾಗೂ ಕಿಶನ್‌ಪಟ್ನಾಯಕ್ ಅವರು ೧೯೯೮ ರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿನ ಸಂಘಟಕರು ಹಾಗೂ ಚಿಂತಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಹಿಂದಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದಾಗಿದೆ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವಿರುದ್ಧ ಬೃಹತ್ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಜಿನೇವಾದ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಮೊದಲ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದ್ದುದು ಗಮನೀಯ. ಸುಮಾರು ಎಪ್ಪತ್ತು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯತೊಡಗಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಈ ಶೃಂಗಸಭೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಬೃಹತ್ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ. ೧೯೯೮ ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೯ ರಿಂದ ಮೇ ೧ ರವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ

ವಿರೋಧಿ 'ಜಾಯಿಂಟ್ ಆಕ್ಷನ್ ಫೋರಮ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಪೀಪಲ್ ಎಗೆನೆಸ್ಟ್ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ' ರೂಪ ಪಡೆದದ್ದು. ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಪಿಜಿಎಯು ರೂಪ ಪಡೆದಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾಯಿಂಟ್ ಆಕ್ಷನ್ ಫೋರಮ್ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು. ರೈತರು, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಮುಂತಾದ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಗೆ ತರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು 'ಆಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪೀಪಲ್ಸ್ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್ ಫೋರಮ್'(ಎ.ಐ.ಪಿ.ಆರ್.ಎಫ್). ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ೧೮ ರಾಜ್ಯಗಳ ೫೩ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇದನ್ನು ಆಗು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ. ಭಾರತದಂಥ ದೊಡ್ಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವುದರ ಹಿಂದಿನ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅವರು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಇದನ್ನು ಆಗು ಮಾಡಲೇಬೇಕಿದ್ದ ತುರ್ತು ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇತ್ತು.

ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ(ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ), ಟಿಕಾಯತ್(ಬಿ.ಕೆ.ಯು), ಆಲ್–ಇಂಡಿಯಾ ಪೀಪಲ್ಸ್ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್ ಫೋರಮ್(ಎ.ಐ.ಪಿ.ಆರ್.ಎಫ್)ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ದರ್ಶನ್‌ಪಾಲ್, ಇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಜೆ.ವಿ.ಚಲಪತಿ ರಾವ್ (ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರೈತು ಕೂಲಿ ಸಂಘಂನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ), ಘಾಸಿ ರಾಮ್ ನಿಯಾನ್(ಬಿಕೆಯು, ಹರ‍್ಯಾಣ), ಅನುರಾಧ (ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಚೈತನ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಸಮಖ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯ ನಾಯಕಿ) ಮುಂತಾದವರು ಜೊತೆಗಿದ್ದರು. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಹಾಗೂ ರೈತ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದ ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "The struggle against the WTO as a political movement. We are political, but we do not trust the mainstream political parties which are not prepared to act against the WTO'"[೪೯]

ಎಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇದರ ಹಿಂದಿರುವ ಜರೂರು ಜಾಗೃತಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದ ಬಗೆಗೆ. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ರ‍್ಯಾಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ೫೦೦ ರೈತರ ಯೂರೋಪ್ ಪ್ರವಾಸದ ಆಶಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒನ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗಿ ಹಲವು ರೈತರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಮೊದಲಿಗೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೧೯೯೭ ರಲ್ಲಿ ಸಾಲದ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ೩೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು "Declare all your debts as artificial and do not commit suicide'"[೫೦] ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಮೂಲಕ ನೈತಿಕ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದ್ದರು.

ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಪೈಕಿ ಜಿನೇವಾ ಮೂಲದ ಪಿಜಿಎಯೊಂದಿಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ ಮಾತ್ರವೇ ನೇರವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು. ಇಂಥ ಚಳವಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಲ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಪಿಜಿಎಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪೆಕ್ಸ್ ಬಾಡಿ ರಚಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಗಿಯೋ ಹೆರ್ನಾಂಡಿಸ್(ಪಿಜಿಎಯ ಡೈರೆಕ್ಟರ್) ಅವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇವರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಹೆಚ್ಚು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಈ ಚಳವಳಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ವೈಖರಿಯನ್ನು ದಾಖಲೆ ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ

ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದಲೇ ಹೈದರಾಬಾದ್ ರ್‍ಯಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ರ್‍ಯಾಲಿ ಅನೇಕ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿತು. ರ್‍ಯಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಇವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವೈಖರಿ ಅನೇಕ ಯೂರೋಪಿನ ಹೋರಾಟಗಾರರನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ್ದು ಸಹಜವೇ. ಇದು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಹುರುಪು ಮೂಡಿಸುವ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಿತ್ತು ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿಗೆ ಹೊಸತನವನ್ನು ತುಂಬದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕುರಿತು ಸೆರ್ಗಿಯೋ ಓಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ ಅವರು–

> "ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಬೃಹತ್ ರ್‍ಯಾಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಜನರನ್ನು ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಬೀದಿಗಿಳಿಯುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು. ಜಿನೇವಾದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬೃಹತ್ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಿತು"[೫೧]

ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಚಳವಳಿಗಳ ಮಹತ್ವದ ಬಗೆಗೆ ಯೂರೋಪಿನ ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಜಿನೀವಾದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸ್ವಿಶ್ ಸರ್ಕಾರ ನಗರದ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪೊಲೀಸ್ ತಡೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರರು ನಗರವನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ಬಂದ್ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ೨೦,೦೦೦ ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರರಿಂದ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳು ನಡೆದವು. ಜಿನೇವ್ಹಾ ಇಂಥ ಪ್ರತಿಭಟನೆ‍ಯನ್ನು ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ನಾಗರಿಕ ಅವಿಧೇಯತಾ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದವು. ಅಮೆರಿಕಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ತಯಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಸ್ವಿಸ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಸೆಳೆದದ್ದು. ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಬಳಿದು ಅದಕ್ಕೆ ಗರಿಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಲಾಯಿತು. ಮೌನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳಿಗೇನೂ ಕಡಿಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜಿನೇವಾದ ಯುವಕ–ಯುವತಿಯರು ಪೊಲೀಸರಿಗೆ ತಲೆನೋವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಸ್ವಿಸ್ ಜನರನ್ನು ಚಕಿತರನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದು ಸಹಜವೇ. ಇದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಇನ್ನಿತರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದುವು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಸಭೆಯ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿದವು. ಈ ಹೊತ್ತಲ್ಲೇ ಭಾರತದ ರೈತರು ಯೂರೋಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿಯ ವಿರುದ್ಧ 'ಆಪರೇಷನ್ ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ' ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

೨೦. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ವಿರುದ್ಧದ ಅಖಿಲಭಾರತ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ

ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್, 'ಯುನೈಟೆಡ್ ಫ್ರಂಟ್' ಹಾಗೂ ಬಿಜೆಪಿಗಳು ಸೇರಿ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವ ಎಲ್ಲ ಮುನ್ಸೂಚನೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರ ನಡೆಯುವುದು ಹಾಗೂ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಹೊರಬರುವಂತೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ನಡೆಸಿದ್ದೇ ಅಖಿಲಭಾರತ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ. ಇದು ೨೧.೯.೧೯೯೮ ರಂದು ದೆಹಲಿಯ ಕೆಂಪುಕೋಟೆಯ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು. ಜೊತೆಗೆ ರೈತರಿಂದ

'ದೆಹಲಿ ಮುತ್ತಿಗೆ'ಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ರೈತ ಸಂಘಗಳ ಸಮಾವೇಶ ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ. ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಹಾಗೂ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಓಡಿಸುವುದೊಂದೇ ದೇಶದ ರೈತರಿಗೆ ಇರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಕಾರಣ ಭಾರತ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಿದ ನಂತರ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನೇ ಮೊಟಕು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತಾ ವಿದೇಶಿ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ರೈತರ ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮೊಟಕುಮಾಡುವ, ದೇಶದ ಬೀಜ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಜೈವಿಕ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೇಲಿನ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ವಿದೇಶಿ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆಯುವ ಹಾಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ವಿದೇಶೀಯರಿಗೆ ಸನದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸಿದ್ದರಿಂದ. ಜೊತೆಗೆ ಹೊರದೇಶಗಳ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಖಾದ್ಯ ತೈಲ, ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣದ ನಿಯಂತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ತಯಾರಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಡೆಸಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ದೇಶೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಅಲ್ಲೋಲ-ಕಲ್ಲೋಲ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರೈತರ ಹಾಗೂ ದೇಶದ ಕೃಷಿಯ ಸರ್ವನಾಶದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದವು.

೨೧. 'ಆಪರೇಷನ್ ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ'

ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ[೫೨] ಬೀಜದ ಕಂಪೆನಿಯ ಟರ್ಮಿನೇಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ವಿರುದ್ಧ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಆಪರೇಶನ್ ಕ್ರಿಮೇಶನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ'(ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಧಿ) ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮಹಿಕೋ ಕಂಪೆನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಲು ೨೭.೭.೧೯೯೮ ರಂದು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿತ್ತು.[೫೩] ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗುಜರಾತ್, ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಹರಿಯಾಣ, ಪಂಜಾಬ್, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ತಮಿಳುನಾಡು ಒಟ್ಟು ೯ ರಾಜ್ಯಗಳು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಇದೊಂದು ಕೆಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವುದನ್ನು 'ಶಾಶ್ವತ ಕಪ್ಪು ಚುಕ್ಕೆ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಆದರೆ ಈ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾನವ, ಪ್ರಾಣಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಬೀರಬಹುದಾದ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ವಂಶವಾಹಿ ಬೆರಕೆ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಗುಲಾಮರಾಗಬೇಕಿತ್ತು ಇಲ್ಲವೇ ಈ ಕಂಪೆನಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೮ ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಜನತೆಗೆ ಕರೆ ನೀಡಿದರು. ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯ ವಿರುದ್ಧದ ಈ ಹೋರಾಟ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ. ಮಹಿಕೋ ಕಂಪೆನಿಗೆ 'ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಸೈನ್ಸ್'ನ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತ್ತು. ಮಹಿಕೋ ಕಂಪೆನಿಯು ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಯ ಬಗೆಗೆ ಕೃಷಿಕನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡದೆ ತನ್ನ ತಂತ್ರವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈ ಥರದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಬೀಜಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ಆಪರೇಷನ್ ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದಾಳಿ ನಡೆಸಲಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರ ಮೊದಲ ಗುರಿ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿರುವ ಬೆಳೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಎರಡನೆಯದು ಮಾನ್ಸಾಂಟೊ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಡೈರೆಕ್ಟರ್‌ಗಳ ನಗರಗಳ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಜ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಆಗಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಈ ಕಂಪೆನಿಯನ್ನು ಹೊರದೂಡುವ, ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ಹೊರಹಾಕುವ ಜರೂರನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ 'ನೇರ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಅಹಿಂಸೆಯ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ'(Direct democratic non-violent action) ನಡೆಸಲು ಮುಂದಾದದ್ದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಈ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, 'ಸೌತ್ ಏಷಿಯನ್ ನೆಟ್‌ವರ್ಕ್ ಫಾರ್ ಫುಡ್ ಅಂಡ್ ಎಕಾಲಜಿ ಅಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್'(ಎಸ್.ಎ.ಎನ್.ಎಫ್.ಈ.ಸಿ), 'ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ವರ್ಲ್ಡ್ ಸಾಲಿಡಾರಿಟಿ'(ಸಿ.ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಎಸ್) ಹಾಗೂ 'ಡೆಕ್ಕನ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಸೊಸೈಟಿ'(ಡಿ.ಡಿ.ಎಸ್)ಗಳು ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದವು.[೨೪]

ಈ ಥರದ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ವಿರುದ್ಧದ 'ಆಪರೇಷನ್ ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ' ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದದ್ದು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿಂಧನೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಲ್ಲದಗುಡ್ಡ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ. ೨೮.೧೧.೧೯೯೮ ರಂದು ಬಸಣ್ಣ ಮುರಸಲ್ ಅವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ. ೬೦ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಂದ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಯಿತು. ಬೆಳೆಯಲಾಗಿದ್ದ ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯ ಮಾಲೀಕನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಮೇರೆಗೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕಿತ್ತು ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿದ್ದರು.[೨೫] ಈ ನಡುವೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಗಳ ರೈತರು ಬಸಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿ ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಸಂಘದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮಹಿಕೋ ಕಂಪೆನಿಯ ಪರವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಿನೇವಾದ ಪಿಜಿಎ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೆಂಬರ್ ಕಮಿಟಿಯ ಐದು ಜನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸ್ಪೇನ್, ಪಶ್ಚಿಮ ಜರ್ಮನಿಯ ಥಾಮ್ಸನ್, ವೋಯೋ ಮುಂತಾದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕ್ರಿಯಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರೂ ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಮಾನ್ಸಾಂಟೊ ಕಂಪೆನಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಯೂರೋಪ್ ದೇಶದ ರೈತರು ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸೊಲ್ಲೆತ್ತಿದ್ದು, ಭಾರತದ ರೈತರಿಂದ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಖುದ್ದಾಗಿ ಅರಿಯಲು ಅವರು ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು. ಎಂಡಿಎನ್, ಶೇಷಾರೆಡ್ಡಿ, ಚಾಮರಸ ಮಾಲೀಪಾಟೀಲ್, ಡಿ.ಎಸ್.ಕಲ್ಮಠ, ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು. ದಾಳಿಯ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿ ರೈತ ಮೋರ್ಚಾದ ಮುಖಂಡನೊಬ್ಬ ಹಾಜರಿದ್ದುದು ಮುಂದೆ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಹೀಗೆ ಎರಡನೆಯ ದಾಳಿ ನಡೆದದ್ದು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ. ೩೦.೧೧.೧೯೯೮ ರಂದು. ಬಿ.ವಿ.ನಂಜುಂಡಪ್ಪ ಅವರ ಒಂದು ಎಕರೆ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗಿದ್ದ ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಮೊದಲಿನ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಂತೆ ಕಿತ್ತು ಸುಡಲಾಗಿತ್ತು. ರಾಯಚೂರು(ಮೊದಲ ದಾಳಿ) ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ(ಎರಡನೆಯ ದಾಳಿ)ಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ದಾಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ರೈತನ ಬೆಂಬಲ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾನಗಲ್ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅಡೂರು ಹಳ್ಳಿಯ ಸಂಕ್ರಿಕೊಪ್ಪ[೨೬] ಅವರ ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಗೆ ಮೂರನೇ ದಾಳಿ ನಡೆಸಲು ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ರೈತನಿಂದಲೇ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ವಿರೋಧ

ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ಬೆಳೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಪೊಲೀಸು ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ನೀಡಿತ್ತು. ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಯ ಪರವಾದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಈ ರೈತ ಹೊಂದಿದ್ದ. ಅಂದರೆ ಮಾರಕ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ವರದಾನ ಎಂದು. ಇದು ಮಹಿಕೋ ಕಂಪೆನಿಯ ಪಿತೂರಿ ಹಾಗೂ ಆ ರೈತ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಡೆಸಿದ ಯತ್ನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಮೂರನೆಯ ದಾಳಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪಿತೂರಿಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಂದನಾಶಿವ ಅವರು ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಹೆಸರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ವಂದನಾಶಿವ ಅವರು ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ವರದಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ–

> "ಬಿಜೆಪಿಯ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಈ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ನಡೆಸಿದವು"[೫೭]

ಎಂದು ನಮೂದಿಸಿದ್ದನ್ನು ಸೆರ್ಗಿಯೋ ಓಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ ಅವರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ವಂದನಾಶಿವ ಅವರು ಬಿಜೆಪಿಯ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದ ರೈತ ಗುಂಪೊಂದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಬಿಜೆಪಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ವಂದನಾಶಿವ ಅವರು–

> "ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ ಅಂಥ ಕೆಟ್ಟ ಪಕ್ಷ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ...ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ.ಯಲ್ಲಿರುವ ಜನರನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲೆತ್ನಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಅಂಥ ಕೆಟ್ಟವರೇನಲ್ಲ. ನಾನು ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಜೊತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ನಿಲುವುಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನಿಲುವುಗಳು ಅವರಲ್ಲೂ ಇವೆ. ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಾವು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಅಥವಾ ಒಪ್ಪದ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿರಬಹುದು. ಅವರು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಜೊತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿದೆ..."[೫೮]

ಎಂದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಂದನಾಶಿವ ಅವರು ಒಬ್ಬ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆ(ಎನ್‌ಜಿಒ)ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಧೋರಣೆ ಎಂಥವು ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಇರದು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹೋರಾಟಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸ್ಥಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳೆರಡೂ ಯಾವ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಂಪೆನಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ಥಳೀಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದರು ಎಂಡಿಎನ್. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಒತ್ತಡ ತಂದಿದ್ದರು.

ಈ ದಾಳಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ೫೦ ವಿದೇಶೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಬಿಗಿ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಮುಖಂಡರುಗಳ ಚಲನವಲನದ ಮೇಲೆ

ನಿಗಾ ವಹಿಸಿತ್ತು. ಬೀಜ ಸಂಶೋಧನೆ, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ಹಾಗೂ ಹಾರ್ಡ್‌ವೇರ್ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವಿವಿಧ ವಿದೇಶೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಭದ್ರತೆ ಕಲ್ಪಿಸಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ೧೬ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿ, ಬೀದರ್, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಮೈಸೂರು ಹಾಗೂ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ೩೫ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಭದ್ರತೆ ಒದಗಿಸಿದ್ದರು. ಇದೂ ಸಾಲದು ಎಂಬಂತೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸೂಕ್ತ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಮೊರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದವು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಬಿಗಿಭದ್ರತೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದಾಳಿಗಳು ನಡೆದುವು.[೫೯] 'ಆಪರೇಷನ್ ಕ್ರಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ' ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಆರಂಭವಾದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಬಳಿಕ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದ ಸಿ-೭೧ ತಳಿಯ ಜೋಳದ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜವನ್ನು ಕೋರ್ಟಿನ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ನಾಶ ಮಾಡಿತು. ಇದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂದ ಯಶಸ್ಸೂ ಹೌದು.

೨೨. ಯೂರೋಪಿನ ಹೋರಾಟದ ಪ್ರವಾಸ

ಈ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ೨೨.೫.೧೯೯೯ ರಿಂದ ೨೧.೫.೧೯೯೯ ರವರೆಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಆಯೋಜಿತವಾಗಿತ್ತು. ಜಾಗತೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಉದಾರೀಕರಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಾಗಿ ರೂಪ ಪಡೆದದ್ದೇ 'ಅಂತರ ಖಂಡಗಳ ಕ್ಯಾರವಾನ್' ಅಥವಾ 'ಯೂರೋಪಿನ ಹೋರಾಟದ ಪ್ರವಾಸ'. ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜನರ ಜೀವನವನ್ನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿವಿಧ ಖಂಡಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಆಯಾಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಖೇನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆಗುಮಾಡಿದ್ದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನ.

ಈ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಭಾರತದ ಬಹುತೇಕ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಂದ ಸಹಮತಿ ದೊರೆಯಿತು. ಆದರೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರೋಧಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಂದಲೇ. ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿತರಾಗಿದ್ದವರು ಇದನ್ನು ಒಂದು ಗುಮಾನಿಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿರುವ, ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗುಪ್ತ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಂದು ಆಪಾದಿಸಿ-

> "ಇಲ್ಲಿ(ಯೂರೋಪು ಪ್ರವಾಸದ ಬಗ್ಗೆ) ಮಾಹಿತಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ, ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯದಲ್ಲಿದೆ (ಮೊನೊಪೊಲೈಸ್‌ಡು), ಅಡಗಿಸಿಡಲಾಗಿದೆ(ಸೆನ್‌ಸಾರ್ಡ್). ನನಗೆ ಈ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇಚ್ಛೆಯಿದೆ"[೬೦]

ಎಂದು ಯೂರೋಪಿನ ಸಂಘಟಕರಿಗೆ ಪತ್ರ ಕಳಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ವಿವೇಕ್ ಹಾಗೂ ಜೂಲಿ ಕಾರಿಯಪ್ಪ ಅವರು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಾಗಿದ್ದು ರೈತ ಸಂಘದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಪರವಾಗಿ ಪತ್ರ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನೇ ವಿಫಲಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ವಂದನಾಶಿವ ಅವರಿಂದಲೂ ನಡೆಯಿತು. ಅವರೊಡನೆ

ಕೈಜೋಡಿಸಿದ್ದವರು ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಬಾಬಾಗೌಡಪಾಟೀಲ್, ಸುನಂದಾ ಜಯರಾಂ ಮೊದಲಾದವರು. ಪಿಜಿಎ ಸಂಘಟಕರನ್ನು ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿಸಿ ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಅಸಹಕಾರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ತಂತ್ರಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಇದನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಲು ವಂದನಾ ಶಿವ ಅವರು ಕಳಿಸಿದ್ದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ–

> "I have has some disturbing news. A delegation of farmers from Karnataka, some still with KRRS and some who have left it, came to make a representation to me thinking that as in the past, I was involved in the exposure trip of KRRS farmer representatives to Europe in May 1999. They has assumed that I was organizing this with Third World Network(TWN) which has been the main collaboration through which the KRRS's international activity and exposure has been organized in the past… Most of the so called 500 farmers who will be travelling to Europe as part of the 'Caravan' are basically Bank officials, pesticides and seed agents and commission agents. I informed the farmers' delegation that I have nothing to do with the organization of the 'Caravan' and also promised to communicate their message to my friends in Europe so that people in Europe could make their decisions about hosting the 'Caravan' with full awareness of the background. Hence, I am communicating this message as part of this promise groups I work with."[೬]

ಎಂದು ರೈತರಲ್ಲದವರು ಆಗಮಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಯೂರೋಪಿನ ಸಂಘಟಕರು ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲಾಗಲು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಥರದ ವರ್ತನೆಗಳು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬೇಸರ ತರಿಸಿದ್ದವು. ಆದರೂ ಈ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವವರು ರೈತರು ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಲು ರೈತರಿಂದ ಭೂಮಿಯ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸಂಘಟಕರಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಎಚ್ಚರಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಇದೊಂದು ಚಳವಳಿ ಅಭಿಯಾನ(ಎಜಿಟೇಷನಲ್ ಕ್ಯಾಂಪೇನ್) ಆಗಿದ್ದು ಐಕ್ಯಮತ(ಸಾಲಿಡಾರಿಟಿ) ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆ(ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್) ನಡೆಸುವುದು ಈ ಕ್ಯಾರವಾನ್‌ನ ಮೂಲ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ಯಾರವಾನ್‌ನ ಪ್ರಮುಖ ಗುರಿಗಳೆಂದರೆ ಯೂರೋಪಿನಾದ್ಯಂತ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು, ಎಲ್ಲಾ ಸಂಘಟನೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕ ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವೃದ್ಧಿಸುವುದು (ಯೂರೋಪಿನ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಖಂಡಗಳು), ೧೯೯೯ ರ ಕೊನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಜರುಗುವ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಶೃಂಗ ಸಭೆಯು ಒಡ್ಡುವ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸುವುದು. ಅದೂ ಯೂರೋಪನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು.[೭] ಈ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದ್ದರು. ಆದಿವಾಸಿಗಳು, ಮೀನುಗಾರರು, ಬೃಹತ್ ಡ್ಯಾಮ್‌ಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ವಿರುದ್ಧದ ಸಂಘಟನೆಗಳು(ಬಿಹಾರ, ಒರಿಸ್ಸಾ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ), ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೃಷಿಕರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ದಕ್ಷಿಣದ ದೇಶಗಳ ತಳಸಮುದಾಯದ ಚಳವಳಿಗಳ ಒಟ್ಟು ೪೦೦

ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರದ್ದೇ ಮೇಲುಗೈ ಆಗಿತ್ತು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ(ಕರ್ನಾಟಕ), ಶೇತ್ಕಾರಿ ಸಂಘಟನಾ(ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ), ಬಿ.ಕೆ.ಯು(ಹರಿಯಾಣ, ಪಂಜಾಬ್, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ರಾಜಸ್ತಾನ್), 'ಖೇದತ್ ಸಮಾಜ'(ಗುಜರಾತ್), 'ಕಿಸಾನ್ ಸಂಘಟನಾ'(ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ), 'ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ರಿಲೀಫ್ ಫೋರಂ'(ಕೇರಳ), 'ರೈತುಲು ರಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ'(ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ), 'ವ್ಯವಸಾಯಿಗಳ್ ಸಂಗಂ'(ತಮಿಳುನಾಡು), 'ನರ್ಮದಾ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನ'(ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಗುಜರಾತ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ), 'ನ್ಯಾಷನಲ್ ಫೋರಮ್ ಆಫ್ ಫಿಶರ್‌ವರ್ಕರ್ಸ್', 'ಸೌತ್ ಜೋನ್ ಆದಿವಾಸಿ ಫೋರಂ', 'ಆಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪೀಪಲ್ಸ್ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್ ಫೋರಂ' ಮುಂತಾದ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಯೂರೋಪಿನ ೪೩ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಘಟನೆಗಳು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಪ್ರಯಾಣದ ಹಾಗೂ ವೀಸಾ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಭರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಎಲ್ಲ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಆಯಾ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಭರಿಸಿದ್ದವು. ಕ್ಯಾರವಾನ್‌ಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ರೈತರಿಗೆ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಕಿಂಗ್ಸ್‌ಲೇ ಹಾಲ್ ಹಾಗೂ ಗಾಂಧಿ ಫೌಂಡೇಶನ್ನಿನಲ್ಲಿ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು.[೬೩] ಅಲ್ಲಿಯ ಗಾಂಧಿ ಫೌಂಡೇಶನ್ನಿನ ಬೆಂಬಲವೂ ಈ ಕ್ಯಾರವಾನ್‌ಗೆ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಈ ಕ್ಯಾರವಾನ್ ಮೊದಲಿಗೆ ನೆದರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ಸ್‌ನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಈ ನಡುವೆ ಹಾಲೆಂಡ್, ಜಿನೇವಾ, ಬೆಲ್ಜಿಯಂ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲೆಂಡ್ ಹಾಗೂ ಇಟಲಿಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿತು. ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಅಮೆರಿಕಾ, ಆಫ್ರಿಕಾ, ದಕ್ಷಿಣ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವ ಏಷ್ಯಾಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶಗಳ ರೈತರೂ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಹಿಂಸೆ ಹಾಗೂ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮುಖೇನ ಯೂರೋಪಿನ ರೈತರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಚಳವಳಿಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ.

ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಸ್ವರೂಪ, ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಜೆನೆಟಿಕ್ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ (ವಂಶವಾಹಿ ಬೆರಕೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ)ನ ವಿರುದ್ಧ, ಯುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಅಣು ಸಮರಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು. ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳಾದ ಬೇಯರ್, ಕಾರ್ಗಿಲ್, ನೋವಾರ್ಟಿಸ್, ನೆಸ್ಲೆ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಸ್ವಿಸ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯ ಬೆಳೆ ನಾಶ, ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆ(ಎಫ್.ಎ.ಒ) ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಜಿ.೮ ಶೃಂಗಸಭೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.[೬೪] ಆದುದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಘಟನೆಗಳೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಚಾರಿತ್ರಿಕಾರ್ಹವಾದುವು. ಇದನ್ನು ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಂದ ಆಗುಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗರು ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಆಗಲಾರದು.

ಈ ಕ್ಯಾರವಾನ್ ಒಂದು ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಯೂರೋಪಿನ ಭಿನ್ನ ಚಳವಳಿಗಳ ಜನರನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಜನರ ಬದುಕಿಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸುವುದು, ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗಿ ಆಗುವ ಪಲ್ಲಟಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮೂಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯಾಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆದವು. ಇವು ಯೂರೋಪಿನ

ಒಕ್ಕೂಟದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಕೊಂಡಿಗಳನ್ನು ಬೆಸೆಯುವ ಆಶಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ಈ ಮುಖೇನ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾವಯವ ಉಳಿಸುವ ಹಾಗೂ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದ ಯೋಜನೆಯನ್ನಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಯೂರೋಪಿನ ಸಂಘಟಿತ ಗುಂಪುಗಳು ನೀಡಿದ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾರೂ ವಿಲಾಸಕ್ಕಾಗಿ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಂಘಟನೆಗಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಹಿಸದವರು ಇದೇ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿನ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಈ ಥರದ ಆರೋಪಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಆರೋಪಗಳಿಗೆ ಯೂರೋಪಿನ ಸಂಘಟಕರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದು–

> "For the First PGA conference(Geneva, February 1998), only the travel of Prof.M.D.Nanjundaswamy, Ms.Mamata and Mr.H.R.Basavarajappa were funded by the organizer. The travel of Mr.Basavaraja Tambake was not paid by the organisers. The European network organising the Inter-Continental Caravan for Solidarity and Resistance(May-June 1999) did not pay any single flight for the Indian participants of this event. The travel costs within Europe were paid by the European organizers, but the roundtrip flights from India to Europe were paid by the participants themselves"[೬೫]

ಎಂದು ಯೂರೋಪಿನವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ನೆರವು ನೀಡಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರದಂತೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಕೆಲವು ಮುಂಚೂಣಿ ನಾಯಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಡಲಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಅವರು ಬದಲಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲವೇ ಅವರನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕಿತ್ತು ಅಷ್ಟೆ.

೨೩. ಜನಾಂದೋಲನಗಳ ಜಾಗತಿಕ ಹೋರಾಟ(ಪಿಜಿಎ)ದ ಎರಡನೆಯ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನ

ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಬಳಿ ಇರುವ ಜಾನಪದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಪಿಜಿಎ ಸಮ್ಮೇಳನವು ೧೯೯೯ ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ೨೩ ರಿಂದ ೨೬ರ ವರೆಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಹಿಂದಿನ ಜಿನೇವಾದ ಮೊದಲ ಸಮ್ಮೇಳನ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ವಿರುದ್ಧದ ಕ್ರಿಯಾಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಸಮ್ಮೇಳನ ಕೃಷಿ, ಆಹಾರ, ಜೈವಿಕ ಪೇಟೆಂಟ್, ಮೀನುಗಾರರ ಹಾಗೂ ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಹೋರಾಟಗಳು, ನಿರುದ್ಯೋಗ ಹಾಗೂ ಜೀವನದ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಲೈಂಗಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಪ್ರಪಂಚದೆಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ.[೬೬] ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆಲ್ಲ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಬಂದೊದಗುವ ಸಂಕಟಗಳ ಕುರಿತು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದವು. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪಿಜಿಎಯ ಭಾರತದ ಸಂಘಟಕರಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಸಿಯಾಟಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವಿರುದ್ಧ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸುವ ಗುರಿ ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ್ದು. ಜೊತೆಗೇ ಪಿಜಿಎನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಚರ್ಚೆಗಳೂ ನಡೆದವು. ಕೇವಲ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತ್ರ ಚಳವಳಿ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಏಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ದಮನ ಹಾಗೂ ತಾರತಮ್ಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪಿಜಿಎಯು ಹೋರಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದುಂಟು. ಅಂದರೆ ಜನಾಂಗಬೇಧ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೂಲಭೂತವಾದ, ಪಿತೃಪ್ರಧಾನತೆ, ವರ್ಣದ್ವೇಷ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ದಮನಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಬೇಕೆಂಬುದು. ಇದು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಆಶಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಇದರ ಬಗೆಗೆ ಪಿಜಿಎ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಇದೇ ಮುಂದೆ ಪಿಜಿಎಯ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಯಿತು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಸಭೆಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನವೊಂದು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೂ ಅಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದೆಡೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಹೆಸರನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನಡೆದ ಪಿತೂರಿಗಳ ಕುರಿತು–

> "Vandana Shiva's mudslinging activity against me has been there. It is possible that her hidden hand was there behind the last minute cancellation by the Rector of your University. She is suffering from a prejudice that I am usurping her area in the international field. She does not know that I am not interested in it. I want to be just myself"[೬]

ಎಂದು ತಮ್ಮ ಆಸಕ್ತಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ವಂದನಾಶಿವ ಅವರಂಥ ಚಿಂತಕರು ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಬಹಳ ದುಬಾರಿ ಎಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಕೆಲಸವೇ ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಸಂಘಟನೆಯೆಡೆಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಎನ್‌ಜಿಒಗಳ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ಎಂಬ ನೆಲೆಯನ್ನೇ ಹೋರಾಟ ಕೇಂದ್ರಿತವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ. ರೈತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ವಿಚಲಿತರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಸಂದಿಗ್ಧದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದು ನೇರ ಚುನಾವಣಾ ರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ರೈತರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಚಳವಳಿಯ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದು. ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದು ಹಾಗೂ ಸಂಘಟಿಸುವುದು ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯೇ ಹೊರತು ಚುನಾವಣೆ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು.

೨೪. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಮೂರನೆಯ ಸಮಾವೇಶದ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ

ಅಮೆರಿಕಾದ ಸಿಯಾಟಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒನ ಮೂರನೇ ಸಚಿವಮಟ್ಟದ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ೧೯೯೯ ರ ನವೆಂಬರ್ ೩೦ ರಂದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ವಿರೋಧಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'

ಹಾಗೂ ಮಾನ್ಸ್ಯಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಗೆ ನೋಟಿಸ್ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಅಂದೇ ರೈತರ ಸಮಾವೇಶವನ್ನೂ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕ್‌ನ ಮುಂದಿರುವ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆ ಎದುರು ನಡೆದದ್ದು. ಬನ್ನಪ್ಪ ಪಾರ್ಕಿನಿಂದ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆಯವರೆಗೂ ರ್‍ಯಾಲಿ ನಡೆಸಿತು. ಈ ಹೋರಾಟದ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ಸಂಘದ ಶೇಷಾರೆಡ್ಡಿ(ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ), ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್(ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ), ವೀರಣ್ಣ(ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಘಟಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ), ಕೆ.ಟಿ.ಗಂಗಾಧರ್(ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ), ಡಿ.ಎಸ್.ಕಲ್ಮಟ್(ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲಾಧ್ಯಕ್ಷ), ಶಂಕರಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿಯಾಟಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಕಳೆದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಉದಾರೀಕರಣದಿಂದಾಗಿರುವ ಲಾಭ-ನಷ್ಟಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಸೀಮಿತ ಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಉದಾರೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳು ಚರ್ಚಿತವಾಗುವ ಹುನ್ನಾರಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಿಂದ ಭಾರತದಂಥ ಮೂರನೇ ಜಗತ್ತಿನ ದೇಶಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕೇವಲ ಬಳಕೆದಾರ ದೇಶಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಮುಖೇನ ಕ್ರಮೇಣ ಹಸಿವಿನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದುವು. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಿಸ್ತರಣೆಗೊಳ್ಳಲು 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ' ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೊನೆಮಾಡಲು ನೋಟಿಸು ಜಾರಿ ಮಾಡಿ ನಂತರ ನೇರಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರು.[೮] ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಂಘಟನೆಗಳು ಜೆ.ಎ.ಎಫ್.ಐ(ಜಾಯಿಂಟ್ ಆ್ಯಕ್ಷನ್ ಫೋರಮ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ) ಬಾವುಟದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಸಿದವು.

ಈ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜೋಸೆ ಬೋವೆ(ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಾರ) ಅವರೊಡನೆ ಸಿಯಾಟಲ್ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಡೈರೆಕ್ಟ್ ಆ್ಯಕ್ಷನ್(ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ) ನಡೆಸಲು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದ್ದು ಗಮನೀಯ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗುಂಪುಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವು. ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಮತ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರೆ, ಕಾರ್ಮಿಕರು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ವಿರುದ್ಧ, ಉಳಿದ ತಂಡಗಳು ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದವು. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓನ ಷರತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಷರತ್ತನ್ನು(ಸೋಶಿಯಲ್ ಕ್ಲಾಸ್) ಸೇರಿಸಲು ಒತ್ತಾಯ ತಂದವು. ಆದರೆ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕಮಿಟಿಯ ಗುರಿ 'ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆ ತೊಲಗಬೇಕು ಹಾಗೂ ಮುಚ್ಚಬೇಕು' ಎಂಬುದೇ ಆಗಿದ್ದುದು.

ಅಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾಜ್ಞೆ ಜಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಯುವಜನತೆ ನಗರದ ಉಳಿದ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಯೊಡ್ಡಿದರು. ಪೊಲೀಸರ ದಮನಕಾರಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಅಮೆರಿಕಾದ ಯುವಸಮೂಹ, ಕಾರ್ಮಿಕರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ದನಿ ಎತ್ತಿದ್ದು ಅಂದಿನ ಅಮೆರಿಕಾದ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಕ ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಯಾವುದೇ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಷ್ಟವಾಗುವಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಸಮ್ಮೇಳನ ವಿಫಲತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ನಂತರದ ಇಡೀ ವರ್ಷದಾದ್ಯಂತ ಮೆಲ್ಬೋರ್ನ್, ನೈಸ್,

ಪ್ರೇಗ್, ವಾಷಿಂಗ್‌ಟನ್ ಹಾಗೂ ಜಿನೇವಾಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬೃಹತ್ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನು ತಹಬಂದಿಗೆ ತರಲು ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಪರ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದೂಡಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಸಿಯಾಟಲ್ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಗ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಪಿಜಿಎ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಹೋರಾಟಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟವು. ಈ ಥರದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರೇರಣೆಗಳ ಹಿಂದಿನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದರು.

೨೫. ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶ

ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಾನಪದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೯-೩೦, ೨೦೦೦ ರಂದು ನಡೆಯಿತು. ಈ ಸಮಾವೇಶ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ. ಈ ಸಮಾವೇಶದ ಉದ್ಘಾಟನೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದ ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೇಲಾ ಅವರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಅವರ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಹಿಳಾ ಮುಖಂಡರುಗಳು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಅಮಿರಿಕಾ ಮಿಲರಾಯ್(ಚಿಲಿ ದೇಶದ ನಾಯಕಿ), ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ಅಕಾಗ್ವೈರ್(ಘಾನ), ನೆಟ್ಟಿ ವೀಬ್(ಕೆನಡಾ). ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಇತರೆ ಮುಖಂಡರುಗಳು ರೋಸೆಲ್ಲಾ(ಅಮೆರಿಕಾ), ನೈನಿತಾ(ಫಿಲಿಫೈನ್ಸ್), ಹೈದಿ(ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾ), ಮೆಕ್ಸಿಕೋ ಮುಂತಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಭಾರತದ ಕೃಪಾ, ಪಾರ್ವತಿ ಅವರೊಂದಿಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಅಮಿರಿಕಾ ಮಿಲರಾಯ್(ಚಿಲಿ ದೇಶದ ರೈತ ನಾಯಕಿ) ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ–

> "ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿ ಮಪುಚೆ ಜನಾಂಗ ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದೆ. ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಅವರ ಜಮೀನನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಆದಿವಾಸಿಗಳಾದ ಮಪುಚೆ ಜನಾಂಗ ವ್ಯವಸಾಯ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಸುಬನ್ನು ಅರಿಯದವರು. ಕಂಪೆನಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಜನರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಬಡತನದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಭೂಮಿಯ ಶೇಕಡಾ ೮೦ ರಷ್ಟನ್ನು ಕೇವಲ ಶೇಕಡಾ ೧೦ ರಷ್ಟು ಮಂದಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರೀ ಅಸಮತೋಲನವಿದೆ"[೮೮]

ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿ, ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಭಾರತೀಯರ ಭ್ರಮೆಗಳನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಳವಳಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಮಗಳು, ಕಾರ್ಮಿಕ, ಬಡವರ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಜಟಿಲಗೊಳಿಸಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಶೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು. ಇದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಡೆದುದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳ ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಬವಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದವು. ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಲಾಂತರಿ ಹಾಗೂ ಕುಲಾಂತರಿ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ ಬಳಕೆ, ರಸಗೊಬ್ಬರ ಬಳಕೆ, ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣ ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ, ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು.

೨೬. 'ವಿವಿಧ ತಳಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಕಾಯ್ದೆ ೨೦೦೦'ನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದಿನ ಚಳಿಗಾಲದ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ 'ವಿವಿಧ ತಳಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಕಾಯ್ದೆ ೨೦೦೦'(Plants Varieties Protection Act ೨೦೦೦)[೮೯]ಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿತ್ತು. ಈ

ಮುಖೇನ ರೈತರ ಮೂಲಭೂತ ಹಾಗೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬೀಜ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂಥ ಹುನ್ನಾರಗಳು ಇದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಇಂಥ ನೀತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಈ ಸಮಾವೇಶ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ. ಇದು ೨.೧೦.೨೦೦೦ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಸವನಗುಡಿಯ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜು ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದು.

ಕೆನಡಾ, ಹೊಂಡುರಾಸ್, ಬ್ರೆಜಿಲ್, ಯೂರೋಪ್, ಘಾನಾ, ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್, ಕ್ಯೂಬಾ ಮುಂತಾದ ೬೮ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮುಖಂಡರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಿಂದ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಪಂಜಾಬ್, ಕೇರಳ ಹಾಗೂ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಮುಖಂಡರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದವರು ಇದ್ದರು. ಈ ಸಮಾವೇಶ ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆದದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದ 'ಕಾಯಿದೆಭಂಗ ಚಳವಳಿ'ಯಿಂದ. ಇದನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ದೇಶಿಯ ಬತ್ತದ ತಳಿಯನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ವಿತರಿಸಿ ರೈತರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆ ವಿತರಿಸಿದ ತಳಿಗೆ 'ಸ್ವದೇಶಿ' ಎಂಬ ಬ್ರಾಂಡಿನ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಗಾಂಧಿ ಅವರ ಗುರುತನ್ನ ಟ್ರೇಡ್ ಮಾರ್ಕನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.[೧೦] ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇಟ್ಟ ದೃಢ ಹೆಜ್ಜೆ ಮೆಚ್ಚುವಂತದ್ದೇ ಸರಿ.

ಈ ಸಮಾವೇಶದ ಒತ್ತಾಯಗಳೆಂದರೆ ಮುಕ್ತ ಆಮದು ನೀತಿಯನ್ನು ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒನಿಂದ ಹೊರಬರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ, ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒನಿಂದ ಕೃಷಿ ರಂಗವನ್ನು ಹೊರಗಿಡಬೇಕು. ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳಂಥ ಜಾಗತಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ರೈತರ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಸಮಸ್ಯೆ, ಬೆಲೆ ಸಮಸ್ಯೆ, ಸಾಲದ ಸಮಸ್ಯೆ, ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಮಂಡಿತವಾದವು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪಿನ ರೈತ ಸಂಘವೂ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾವೇಶ ನಡೆಸಿತು. ಯಾರ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಜನರು ಸೇರಿದ್ದರು ಎಂಬ ವಿಷಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗಿಂತಲೂ ಉಭಯ ಸಮಾವೇಶಗಳಲ್ಲೂ ರೈತರು, ಜಾಗತೀಕರಣ, ಉದಾರೀಕರಣ ವಿರುದ್ಧದ ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಆಶಯಗಳು, ಹೋರಾಟದ ಕೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ ರೈತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ 'ಚಲನಚಿತ್ರ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲಾವಿದರ ತಂತ್ರಜ್ಞರ ಒಕ್ಕೂಟ', 'ಕರ್ನಾಟಕ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಸೆಂಟರ್' ಮುಂತಾದ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮುಖಂಡರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಹತ್ತು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ದಾಖಲಾರ್ಹ.

೨೭. ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ಮೂರನೆಯ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ

ಎಲ್‌ವಿಸಿಯು ಪ್ರತಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಇಂಗಿತದಂತೆ ಮೂರನೆಯ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ–ಏಷ್ಯಾ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮ ಗಮನಾರ್ಹ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ–ಏಷ್ಯಾದ ಸಂಘಟಕರಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಈ ಸಮಾವೇಶ ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಾನಪದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ೨೦೦೦ ನೇ ವರ್ಷದ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೩ ರಿಂದ ೬ ರವರೆಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹ.

ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ, ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ, ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಮಾನವೀಯ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಜಾಗತಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರೂಪುರೇಶೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಜರೂರಿನಿಂದ ಸೇರಿದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದೇ ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶ. ೬೮ ದೇಶಗಳ ೧೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಏಷ್ಯಾ, ಯೂರೋಪ್, ಆಫ್ರಿಕಾ, ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೆರಿಕಾ ಖಂಡಗಳಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ನೆಟ್ಟಿ ವೀಬ್(ಕೆನಡಾ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷಿಣಿ), ರಫೇಲ್ ಅಲೆಗ್ರಿಯಾ(ಹೊಂಡುರಾಸ್ ರೈತ ಸಂಘ), ಎಜಿಡಿಯೋ ಬ್ರುನೆಟ್ಟೋ(ಬ್ರೆಜಿಲ್ ಭೂಹೀನರ ಚಳವಳಿ), ಪಾಲ್ ನಿಕೊಲ್‌ಸನ್(ಯೂರೋಪು ರೈತ ಒಕ್ಕೂಟ ಹಾಗೂ ಅಂ.ರಾ. ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯ ಯೂರೋಪಿನ ಸದಸ್ಯ), ಮಾರ್ಗರೆಟ್ ಅಕಾಗ್‌ವೆನೆ(ಘಾನಾ ರೈತ ಸಂಘ), ಬಾಮರುಂಗ್ ಕಯೋತಾ(ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್ ಬಡ ರೈತ ಸಂಘ), ಆರ್‌ಮಾಂಡೋ ರಾಮ(ಕ್ಯೂಬಾ ರೈತಸಂಘ) ಮುಂತಾದವರು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್(ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಬಿಕೆಯು), ಅಜ್ಮೀರ್‌ಸಿಂಗ್ ಲಾಖೋವಾಲ್(ಪಂಜಾಬು ರೈತ ಸಂಘ), ಎಂ.ಸಿ.ಜಾರ್ಜ್(ರೈತ ಐಕ್ಯತಾ ವೇದಿಕೆ, ಕೇರಳ), ವಿ.ಕೆ.ಮಣಿಕಂಠನ್(ತಮಿಳುನಾಡು ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ) ಮುಂತಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಾವೇಶವು ಜಾಗತಿಕ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ-

> "We do not accept the hunger and displacement. We demand food sovereignty, which means the right to produce our own food"[೨]

ಎಂಬ ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿತು. ಎಲ್‌ವಿಸಿಯ ವತಿಯಿಂದ ನಡೆದ ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಮಟ್ಟದ ಚಳವಳಿ ರೂಪಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಾವೇಶದ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೊಸದೊಂದು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಉತ್ಸುಕತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಆಮದನ್ನು ಗೋವಾ, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಚೆನ್ನೈ ಬಂದರುಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಯುವ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಸಮಾವೇಶ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ, ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ತಳಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರೈತರ ಹಾಗೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪರ್ಯಾಯ ಚಿಂತನೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ ಅಪಹರಣದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೇ ಜನತೆಯ ಆಕ್ರೋಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು ಕೇಂದ್ರ ಸಚಿವ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇಳಿದಿದ್ದರು. ಬಿಜೆಪಿಯಿಂದಲೂ ಹೊರಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಮತ್ತೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸ.ಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಇಂಗಿತ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ವರ್ಷ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್‌ರೊಡಗೂಡಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಸವಳಂಗ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ನಾಶ ಮಾಡಿದ್ದು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿವಿಧ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಗೆ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಅಖಿಲ ಭಾರತ ರೈತ ಹೋರಾಟ ಸಮಿತಿ' ರಚನೆಯಾದದ್ದು ಮಧುರೈನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೨೧ ಹಾಗೂ ೨೨, ಮೇ ೨೦೦೦ ರಂದು. ಬಂಡೀ ಯಾತ್ರೆಯ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ನಂತರ ಈ ಸಮಿತಿ

ಪುನರ್ ರಚನೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ರೂಪ ಪಡೆದದ್ದು ಅದೇ ವರ್ಷ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ೫ ಜನ ಸಂಘಟಕರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಚೌಧರಿ ಮಹೇಂದ್ರ ಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್(ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ), ಎಂಡಿಎನ್(ಕರ್ನಾಟಕ), ಅಜ್ಮೀರ್ ಸಿಂಗ್ ಲಾಖೋವಾಲ್(ಪಂಜಾಬ್) ಮತ್ತು ವಿಜಯ ಜವಾಂಧಿಯ(ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ) ಇವರುಗಳಿದ್ದು ಯುಧವೀರ್ ಸಿಂಗ್(ದೆಹಲಿ) ಇವರು ಸದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಕೃಷಿ ಆಮದುಗಳು, ವಂಶವಾಹಿ ವಿಕೃತ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ರದ್ದಿಯಾತಿಗಳಿಂದಾಗುತ್ತಿರುವ ದುರಂತಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಇಡೀ ದೇಶದ ರೈತರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ಜರೂರು ಕಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯವರೆಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಿತಿಯ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ರೂಪಿಸಿದ್ದು.[೬]

೨೮. ಕೃಷಿ ಆಮದು ನೀತಿ ಹಾಗೂ 'ಬಂಡೀ ಯಾತ್ರೆ'

ಕಾಶ್ಮೀರ ಹಾಗೂ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಬಂಡೀಯಾತ್ರೆ ಕೊನೆಗೊಂಡದ್ದು ಮುಂಬಯಿ ಬಂದರಿನಲ್ಲಿ. ಇದು ೧೯.೧.೨೦೦೧ ರಿಂದ ೧೯.೨.೨೦೦೧ ರವರೆಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿತು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಒಪ್ಪಂದದಂತೆ ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಶೇಕಡ ೪ ರಷ್ಟು ಕೃಷಿ ಆಮದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಿದ್ದರೂ ಅಥವಾ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ. ಅಲ್ಲದೆ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦೦೦ದಿಂದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ೭೧೪ ವಸ್ತುಗಳ ಆಮದಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ರೈತರ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯೂ ಕುಸಿದಿತ್ತು. ನಂತರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦೦೧ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ೭೧೫ ವಸ್ತುಗಳು ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಕೃಷಿ ಆಮದುಗಳ ಈ ನೀತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ(ಡೈರೆಕ್ಟ್ ಆಕ್ಷನ್) ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದು. ಈ ಹಿಂದೆ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಬಾರಿ ವಿದೇಶದಿಂದ ಡಂಪಿಂಗ್ ಆಗಿ ಆಮದಾಗುವ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.

ಜನರು ಬಳಸುವ ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ಹೇರಲು ಹೊರಟ ಅಂದಿನ ವಿದೇಶಿ ಸರಕಾರವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಗಾಂಧಿ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಸರಕಾರದ ಆಮದು ನೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಆಮದು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಎಸೆಯಲು ಬಂಡೀಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ದಾಖಲಾರ್ಹವಾದುದು. ಇದು ದೇಸಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ವಿದೇಶಿ ವಸ್ತುಗಳ ಬಹಿಷ್ಕಾರ–ಸ್ವದೇಶಿ ವಸ್ತುಗಳ ಪುರಸ್ಕಾರದಂತಹ ಹೋರಾಟ ಗಾಂಧಿ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಹೊರಟಿದ್ದು. ಅಂದು ಗಾಂಧಿಯಾದರೆ ಇಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾರ್ಹರು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಇದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಕೇರಳ, ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಮುಂಬಯಿ ಬಂದರನ್ನು ಸೇರುವುದಾಗಿತ್ತು. ದಾರಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಎಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಹುನ್ನಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ದಕ್ಷಿಣದ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಯುವ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ನುಸಿ ಪೀಡೆ ಕಾಡತೊಡಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳಿಂದ ನೀರಾ ಇಳಿಸುವುದನ್ನು ಚಳವಳಿ ಮೂಲಕ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಹಾಗೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಚಳವಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಆದರೆ ದೇಶದ ಜನತೆಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ.

೨೯. ಕೃಷಿ ನೀತಿ ಹಾಗೂ 'ಸಂಸತ್ ಘೇರಾವ್'

ಕಳೆದ ಆರು ವರುಷಗಳಿಂದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓನ ಚಟುವಟಿಕೆ ಭಾರತದ ಕೃಷಿಗೆ ಹಾಗೂ ರೈತರಿಗೆ ಮಾರಣಾಂತಿಕವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷಿ ಆಮದುಗಳು, ವಂಶವಾಹಿ ವಿಕೃತ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ರದ್ದಿಯಾತಿಯಂಥ ಈ ಮೂರು ದುರಂತಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದದ್ದೂ ಇದೆ. ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷದವರು, ಪಕ್ಷೇತರರು, ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದವರು ಇದರಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನಾಹುತಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸದೇ ಯಾವುದೇ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸದೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ತರಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಖಿಲಭಾರತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸೇರಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓನಿಂದ ಹೊರ ಬರುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದವು. ಕಾರಣ ಇವರೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಎಲ್ಲ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಬಗೆಗೆ ಒಮ್ಮತ ಮೂಡಿಸಲು ಮಾರ್ಚ್ ೧೨ರಿಂದ ೧೮ ರವರೆಗೆ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಸಂಸತ್ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡದ್ದು. ನಂತರ ೧೯.೩.೨೦೦೧ ರಂದು ದೆಹಲಿಯ ಕಿಸಾನ್ ಘಾಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿ ನಂತರ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದೇ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ ಹಾಗೂ ಸಂಸತ್ ಘೇರಾವ್.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಅಧಿಕಾರದ ಚದುರಂಗದಾಟದೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ–ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಮಟ್ಟ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕುತಂತ್ರವೂ ಹೌದು. ಅದು ಅಟಲ್ ಬಿಹಾರಿ ವಾಜಪೇಯಿ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಅಂದಿನ ಕೃಷಿ ಮಂತ್ರಿ ಅಜಿತ್ ಸಿಂಗ್ ಅವರ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಕೇಂದ್ರಮಂತ್ರಿ ಹುದ್ದೆಯ ಸಮಾನಾಂತರ ಸ್ಥಾನವಾದ 'ನ್ಯಾಷನಲ್ ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಕಮಿಷನ್' ಎಂಬ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದು ಆಡಳಿತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೋಜಿಗವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾಗತೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಉದಾರೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗಿ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದೂ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ 'ಅಕ್ಕಿ–ಬೇಳೆ' ಚಳವಳಿ ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ.[೨೪] ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ ಧಾನ್ಯಗಳು ದಿನನಿತ್ಯ ಬಹುಜನರ ಬಳಕೆಯ ಧಾನ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದೂ, ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೂ ಬೆಲೆ ಕುಸಿದಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಬತ್ತದ ಬೆಳೆಗಾರರು ಹಾಗೂ ತೊಗರಿ ಬೆಳೆಗಾರರು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದು. ಅದನ್ನು ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಮತ್ತು ನೇರ ಮಾರಾಟದ ಚಳವಳಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಈ ಚಿಂತನೆ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ.

೩೦. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶೃಂಗ ಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ

ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ಸಂಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶೃಂಗ ಸಭೆಯನ್ನು ನವೆಂಬರ್ ೪ ರಿಂದ ದೋಹಾದ ಕತಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡಬೇಕಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜು ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ೨೦೦೧ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡು ಪ್ರತಿರೋಧ

ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಹೊರಬರುವಂತೆ ಇಲ್ಲವೇ ಕನಿಷ್ಠ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಇದರಿಂದ ಹೊರತರುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇನ್ನಿತರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಸೇವಾ ವಲಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕಾಳಜಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಹೊಸ ಸುತ್ತಿನ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಭಾರತ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಬಾರದೆಂದೂ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ನೀರಾ ಚಳವಳಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪುಷ್ಠಿಕೊಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಭೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕಾ, ಆಫ್ರಿಕಾ, ಯೂರೋಪು, ಇಂಡೋನೇಷ್ಯಾ, ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಲಂಕಾಗಳಿಂದ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಚೆರಿಹೋಂಕಾಲ(ಅಮೇರಿಕಾದ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ ಹಾಗೂ ಕೆಸಿಂಗ್‌ಟನ್ ವೆಲ್ ಫೇರ್ ರೈಟ್ಸ್ ಯೂನಿಯನ್), ಶರತ್ ಫರ್ನಾಂಡೋ(ಶ್ರೀಲಂಕಾ) ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ರೈತ ನಾಯಕ ಚೌಧರಿ ಮಹೇಂದ್ರ ಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ನಾಡಿನ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದವು.

ಇಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ರೈತರ ಎಲ್ಲ ಬವಣೆಗಳ ಮೂಲ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ಒಂದೇ ಎಂಬುದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಮಟ್ಟದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ, ಅದನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ, ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ರೈತರನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಆಶಯ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದಾದರೆ–

> "ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆನ ಮುರಿದು ಹಾಕೋ ಅಂಥ ಒಂದು ಶಕ್ತಿ ಏನಾದ್ರೂ ಇದ್ರೆ ಅದು ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದ ರೈತರ ಕೈಯಲ್ಲಿ. ಕಾರಣ ೭೫ ಕೋಟಿ ಜನ ಇದ್ದೀವಿ ನಾವು. ೭೫ ಕೋಟಿ ಜನ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ರೆ ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಏನಿವೆ ಒಂದು ಉಳಿಯಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮುರಿಯೋ ಅಂಥ ಶಕ್ತಿ ನಮಗಿದೆ. ಆ ಕಾರಣನೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ರೈತರ ಕಡೆ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ–ಮುತ್ತ ಇರೋ ದೇಶದ ರೈತರು ನೋಡ್ತಾ ಇರೋದು...ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಬಾರ್ದು ಅನ್ನೋ ತೀರ್ಮಾನ ನೀವು ಮಾಡಿದ್ರೆ ನಿಮ್ಗೆ ಬಂದಿರೋ ಸಮಸ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಬಗೆಹರಿಸ್ಕೋತೀರಿ ಅಂಥ ತಿಳಿಬೇಡಿ. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆನ ಪರಿಹರಿಸೋ ಅಂಥ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆಲ್ಸ ಆಗುತ್ತೆ ನಮ್ಮಿಂದ. ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದ ರೈತರಿಂದ..."[೨೫]

ಎಂಬುದು ರೈತರನ್ನು ಆಶಾವಾದಿಗಳನ್ನಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ಪರಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ.

೩೧. ವಿಶ್ವ ರೈತ ಹುತಾತ್ಮರ ದಿನಾಚರಣೆ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ

ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಕುಲಾಂತರಿ (ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಜೆನಿಕ್) ಮತ್ತು ಕುಲಾಂತಕ(ಟರ್ಮಿನೇಟರ್) ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾಗಿ ರೈತರು ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಆಂದೋಲನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದರು. ಜಗತ್ತನ್ನೇ ವಂಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆದು ರೈತರು ಈ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಹಾಗೂ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜದ ನಾಶ ಮತ್ತು ಕುಲಾಂತರಿ ಬೆಳೆಗಳ ನಾಶ ಮಾಡುವ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ರೈತರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೧೭.೪.೨೦೦೨ ರಂದು 'ವಿಶ್ವ ರೈತ

ಹುತಾತ್ಮರ' ದಿನಾಚರಣೆಯಂದು ಧಾರವಾಡದ ಕಡಪ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ. ಇದು ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ರೈತ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿ'ಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿತವಾಗಿದ್ದ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ. ಟಿಕಾಯತ್, ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಸೆಲ್ವಮುತ್ತು ಮುಂತಾದವರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು. ಅಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ೬ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ ಕುಲಾಂತರಿ ಹಾಗೂ ಕುಲಾಂತಕ ಬೀಜ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು, ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ನೇರ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಡೆಯಲು ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ದೊರಕುವ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ನೀತಿ ರೂಪಿಸಬೇಕು, ಬೆಳೆ ನಾಶದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಬೆಳೆ ವಿಮೆ ಪಾವತಿಸುವ ತುರ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಗತ್ಯ, ರಾಜ್ಯದ ರೈತರು ತೆರಿಗೆ ಪಾವತಿ ಮಾಡದೆಯೇ ಉಚಿತ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ, ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಸಾಲವಸೂಲಿ ವಿರೋಧಿ, ಜಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಹರಾಜು ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿ, ಮಳೆ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಪರ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ ಅಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನಾ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಬರಪರಿಹಾರ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು.[೬೬]

ಈ ಸಮಾವೇಶ ನಡೆದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯ ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿ ಬೆಳೆ ಸುಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯೂ ಇದೆ. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಚೀನಾದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿ.ಟಿ ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆ ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದ ವರದಿಯಾಗಿ ಅವರಿಂದಲೂ ಋಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿಯ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಆಗಿದ್ದ ಎಸ್.ಎಮ್.ಕೃಷ್ಣ ಅವರು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಿದೇಶಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರುಡಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತೀವ್ರ ವಿಷಾದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯಾಣ ರಾಜ್ಯವು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಹೊರತಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಅಷ್ಟು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಬಿ.ಟಿ.ತಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಹೇರಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಡದ್ದು ೧೮.೬.೨೦೦೨ ರಂದು ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಹಾಗೂ ಹಸಿರು ಸೇನೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಮರಾಜ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂಗಡಿಗೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿ ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಕುರುವ ಗಣೇಶ್, ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಉಚ್ಚವನಹಳ್ಳಿ ಮಂಜುನಾಥ್, ಹೊನ್ನೂರು ಮುನಿಯಪ್ಪ(ತಾಲ್ಲೂಕು ಘಟಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ), ಹಾಗೂ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

೩.೨. 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ಮೇಲಿನ ದಾಳಿ

ಈ ಹಿಂದೆ ೧೯೯೮ ರಲ್ಲಿಯೇ 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'ಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಗೆ ಸ್ಥಳ ನೀಡಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪೊಲೀಸ್ ಕಮಿಷನರ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿ ವಿರುದ್ಧ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಪರವಾಗಿ ಕೇಸು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ೯.೮.೨೦೦೨ ರಂದು ದಾಳಿ ನಡೆಸುವ ಬಗೆಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ, ಭಾರತೀಯ ಜನತೆಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು.[೬೭]

ಪೂರ್ವಯೋಜಿತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿನ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಚೇರಿ ಮೇಲೆ ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ರೈತರು ನಗರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಭಾ.ವಿ.ಸಂ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಜಕ್ಕರಾಯನ ಕೆರೆ ಬಳಿ ಪೊಲೀಸರು ತಡೆದರು. ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ರೈತರು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲೇ ಧರಣಿ ಕುಳಿತರು. ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ಏಕ ಬೆಳೆ ಬೀಜಗಳ ಮಾರಾಟವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಸಿದರು. ಅಂದಿನ ರಾಜ್ಯ ಕೃಷಿ ಸಚಿವ ವಿ.ಎಸ್.ಕೌಜಲಗಿ ಅವರು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದರು.[೭೮] ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಿರತ ರೈತರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ ಕೃಷಿ ಸಚಿವರು ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ರೈತ ಸಂಘದ ಮುಖಂಡರು, 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯ ತಜ್ಞರು ಹಾಗೂ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಜತೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿ ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರು ಸರ್ಕಾರದ ನಿಲುವು ಪ್ರಕಟಿಸುವವರೆಗೆ ಚಳವಳಿ ಕೈಬಿಡುವಂತೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಮನವಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಸಚಿವರ ಈ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಕೃಷಿ ಸಚಿವರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಕುಲಾಂತರಿ ಬೀಜಗಳ ಬಳಕೆ ಬಗೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಪಷ್ಟ ನೀತಿ ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ ಸರ್ಕಾರ ಕುಲಾಂತರಿ ಬೀಜದ ಮಾರಾಟ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ನೀತಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ರೈತರು ಬೀದಿಗಿಳಿದು ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರವೂ ಬೀದಿಗಿಳಿದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನೀಡಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಚಳವಳಿಗೆ ಸಂದ ಜಯ ಎಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಒಂದು ವಾರದ ಒಳಗಾಗಿಯೇ ಸರ್ಕಾರದ ತೀರ್ಮಾನ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಬೀಜಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸೋತಿದ್ದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರ್ಕಾರದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು–

> "ಸರ್ಕಾರ ನಿಲುವು ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇವರು 'ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ"[೭೯]

ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಇವೆರಡೂ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಬೀಜಗಳ ಮೇಲಿನ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವೇ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದು ಈ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹಾಕುವವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಹೋರಾಟ ಮುಂದುವರಿಯಲಿದೆ. ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ನಂತರವೇ ಅನುಮತಿ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರು ರೂಪಿಸಿದ ನೇರ ಹೋರಾಟದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಲವಾರು ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ವರ್ಷ ಹಲವಾರು ಸಂಘಟನೆಗಳು 'ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಡ ಮುಕ್ತಿ ಮೋರ್ಚಾ'ದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಸೇರಿ ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಡ ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ 'ಬತ್ತದ ಬೀಜಗಳ ಧರೋಡೆ' ಬಗೆಗೆ ೧೦.೧೨.೨೦೦೨

ರಂದು ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಿಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'ಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ನೋಟಿಸನ್ನು ನೀಡಿತ್ತು. ಆದರೂ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳದೆ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ೧೧.೯.೨೦೦೩ ರಂದು ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಬೀಜದ ಕಂಪೆನಿಯ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆ, ಕಚೇರಿ ಮೇಲೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ನೇರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರದ ಬಗೆಗಿನ ಕಾಳಜಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

೩.೩. 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಘೋಷಣೆಯ ಸಮಾವೇಶ

ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದದ್ದೇ ಈ ಸಮಾವೇಶ. ಅಂದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆಮದು ನೀತಿ, ಬೆಲೆ ನೀತಿ, ಸಾಲ ನೀತಿ, ಬೆಳೆ ವಿಮೆನೀತಿ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಭೂನೀತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದದ್ದು. ಹೊಸಪೇಟೆ(ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ)ಯ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ೩೦.೧.೨೦೦೩ ರಂದು ನಡೆಯಿತು. ಈ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಿಂದಲೂ ರೈತ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇಟಲಿ ರೈತ ಒಕ್ಕೂಟದ ರೆನಾಟೋ ಬೊಲೋನ್ಯ, ತಮಿಳುನಾಡು ರೈತ ಸಂಘದ ಸೆಲ್ಲಮುತ್ತು ಹಾಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಖಂಡರುಗಳ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಇತ್ತು.

ರಾಷ್ಟ್ರಾದ್ಯಂತ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅದು. ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ "ಸರ್ಕಾರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ರೈತರಲ್ಲ"[೮೦] ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯ ಮುಖೇನ ರೈತರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಮೂಲದ ಬಗೆಗೆ ರೈತರಿಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಘೋಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮುಖೇನ ಮತ್ತೆ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದರೂ, ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಆದದ್ದು ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹುಡುಕಾಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಅಂದರೆ ರೈತರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಬದಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಬದಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಜೀವನಾವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪರ್ಯಾಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೮ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ ಸೂಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅಂತರ್ಜಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಉಚಿತವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಬಳಸಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು. ಬಗರ್ ಹುಕುಂ ರೈತರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಡೆದು ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ರೈತರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಹೋರಾಟ ಮುಂದುವರಿಸುವುದು, ಕುಲಾಂತರಿ ತಳಿಗಳಿಗೆ ನಿಷೇಧ ಹಾಕಿ ಜೊತೆಗೆ ಇಂತಹ ವಿದೇಶಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವದೇಶಿ ಬೀಜದ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡುವುದು, ರಾಜ್ಯದ ಸರಾಸರಿ ಇಳುವರಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಮಾ ಮೊತ್ತವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಖಾಸಗಿ ವಿಮಾ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವುದು,

ರೈತರ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನೀರಿನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳ(ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಪಾಂಡಿಚೆರಿ, ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ) ರೈತರ ಸಮಾಲೋಚನಾ ಸಭೆ ನಡೆಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು.[೮೧] ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಸಮಾವೇಶದ ಮುಖೇನ 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಚಳವಳಿ' ಹಾಗೂ 'ತೆರಿಗೆ ನಿರಾಕರಣೆ ಚಳವಳಿ'ಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಚಾಲನೆ ನೀಡುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ನಮ್ಮು' ಎಂಬ ಬ್ರಾಂಡಿನ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದರು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಇರಾಕ್ ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಕೊಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪೂರ್ಣ ಹತೋಟಿಯಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ಕೃಷಿ ರಫ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಅಮೆರಿಕ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಈಗಾಗಲೇ ಅನ್ಯಾಯದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒದಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಎದುರಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖೇನ ಆಗ್ನೇಯ ಏಷ್ಯಾ(ಏಸಿಯಾನ್)ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು.[೮೨]

೩೪. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಐದನೆಯ ಶೃಂಗ ಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ

ಮೆಕ್ಸಿಕೋದ ಕ್ಯಾನ್‌ಕನ್‌ನಲ್ಲಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒನ ಐದನೆಯ ಶೃಂಗ ಸಭೆಯು ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದು ೨೦೦೩ ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೦ ರಿಂದ ೧೪ರ ವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಮಟ್ಟದ ಸಂಘಟನೆಗಳು "ಕೃಷಿಯನ್ನು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಗಿಡಿ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರಬನ್ನಿ" ಎಂಬ ಒತ್ತಾಯದೊಂದಿಗೆ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒನ ಕೃಷಿ ಒಪ್ಪಂದದ ಬಗೆಗೆ ಯಾವುದೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ಮುಂದುವರಿಯಬಾರದೆಂದು ಹಠ ಹಿಡಿದವು. ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರರು ಸಭೆ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗದ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳ ಜನತೆ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇದೇ ಒತ್ತಾಯದೊಂದಿಗೆ ಅಂದು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವು.

ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಭೆಗೆ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತರು ಇದೇ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆ ಎದುರು ೧೦.೯.೨೦೦೩ ರಂದು ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆಹಾರದ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಆಹಾರದ ವಿತರಣೆ ಎರಡರ ಹತೋಟಿ ವಿದೇಶೀಯರ ಕೈಗೆ ಹೋದರೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಅನಾಹುತಗಳ ಬಗೆಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಸಾಲ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ನಮ್ಮ ಮಾರುಕಟ್ಟೇನ ಯಾರು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನು ತಪ್ಪುಸಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾವೇ ನಮ್ಮ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡ್ಬಕಬೇಕು. ನಾವು ಬೆಳೆದಿದ್ದನ್ನು ನಾವೇ ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿ, ನಾವೇನು ಸಂತೆನಲ್ಲಿ ಮಾರ್ತಾ ಇದ್ದೋ, ನಮ್ಮ ಮಾಮೂಲಿ ಸಂತೆಗಳಿತ್ತು. ಆ ಸಂತೆಗಳ ತರನೇ ಸಂತೆ ರೀತಿನಲ್ಲೇನೆ ಇನ್ನೂ ಶಕ್ತಿ ಕೊಟ್ಟು

> ನಮ್ಮ ಮಾರುಕಟ್ಟೇನ ಬಲಪಡಿಸಬೇಕು. ನಾವೇ ಬೆಳೆಗಾರರು ನೇರವಾಗಿ ಬಳಕೆದಾರರಿಗೆ ತಲುಪಿಸೋವಂಥ ಕೆಲ್ಸ, ನಮ್ದೇ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡ್ಕೊಳ್ಳೋದು. ರೈತರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ರೈತರ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜದ ವಿತರಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ರೈತರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈ ಎರಡೂ ಪರ್ಯಾಯನೂ ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡ್ಕಬೇಕು...ನೇರ ಹೋರಾಟನೂ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು...”[೮೩]

ಎಂದು ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಬಗೆಗೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಚಳವಳಿಯ ಎಂದಿನ ಕಾವನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಥರದ 'ರೈತರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ'ಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕ್ಯಾನ್‌ಕನ್ ಶೃಂಗಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಹೊಸ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರನಡೆದಿದ್ದವು. ನಂತರ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಗುಂಪುಗೂಡಿದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಿ ೨೦ರ ಸಭೆಗೆ ಬ್ರೆಜಿಲ್, ಜಿ ೩೩ರ ಸಭೆಗೆ ಇಂಡೋನೇಶಿಯಾ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿಕೊಂಡವು. ಭಾರತ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸದಸ್ಯತ್ವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಶೃಂಗಸಭೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಸಭೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗಡೆ ಕೊರಿಯನ್ ರೈತ ಲೀ ಕ್ಯುಂಗ್ ಹೇ ಆತ್ಮಾಹುತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಲ್ಲಿ ಸಂಚಲನ ಮೂಡಿಸಿ ಪ್ರತಿರೋಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಈತ ತನ್ನ ಮೇಲೆ "ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿ.ಒ ರೈತರ ಹಂತಕ" ಎಂಬ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು ಈ ಶೃಂಗಸಭೆಯ ವೈಫಲ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂತರ ೨೦೦೫ ರಲ್ಲಿ ಹಾಂಗ್‌ಕಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಸಭೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಘೋಷಿಸಿ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗದೇ ಹಿಂದಿರುಗಿತು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ 'ಅಖಿಲಭಾರತ ರೈತ ಸಂಘಟನೆ'ಗಳ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಭೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ ಬೆಸೆಂಟ್ ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲಿ(ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆ) ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೩ ಹಾಗೂ ೪, ನವೆಂಬರ್ ೨೦೦೩ ರಂದು. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯಗಳು ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಉದಾರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಜಾಗತೀಕರಣದ ವಿರುದ್ಧ ಮುಂಬೈನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೇದಿಕೆ' ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ರೈತರು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅಥವಾ ಬೇಡವೇ ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ. ಜೊತೆಗೆ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಚಳವಳಿಯು ಉದಾರೀಕಣದ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಹುತ್ವದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಎದುರಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ 'ಆ್ಯಂಟಿ ಜಿಎಂಒ(ಜೆನೆಟಿಕಲಿ ಮಾಡಿಫೈಡ್ ಆಗ್ರ್ಯಾನಿಸ್ಸಂ) ಕ್ಯಾರವಾನ್'ನನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುವ ಇಂಗಿತ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು. ಅಂತೆಯೇ ಇದೊಂದು ೨೫೦ ಭಾರತೀಯ ರೈತರು ಮತ್ತೆ ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ೨೦೦೪ ರ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಖಂಡಗಳ ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಸಂಘಟಿಸುವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಗಳು ನಡೆದವು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಜಾಗತೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹೊಸದೊಂದು ಆಲೋಚನೆಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು. ಅದೇ 'ವಿಶ್ವ ರೈತ ವೇದಿಕೆ' ಸಮಾವೇಶದ ರೂಪ ತಳೆದದ್ದು.[೮೪] ಇದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಕೊನೆಯ ಸಭೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ವಿಶ್ವ ರೈತ ವೇದಿಕೆ' ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಮುಂದಾದದ್ದು. ಇದರ ಬಗೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪರಾಗ್ ಹೋಟೆಲ್(ರಾಜಭವನದ ಹತ್ತಿರ)ನಲ್ಲಿ

ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಇದು ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಕೊನೆಯ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿಯೂ ಹೌದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭೂಪಿಂದರ್ ಸಿಂಗ್, ಪೂರ್ಣಸಿಂಗ್, ಅಜ್ಮೇರ್ ಸಿಂಗ್(ಪಂಜಾಬ್), ಹರಿಕೇಶ್ ಮಲ್ಲಿಕ್(ಹರ್‍ಯಾಣ), ಪಾರಸ್‌ನಾಥ್, ಕೆ.ಸಿ.ವರ್ಗೀಸ್, ರವೀಂದ್ರನಾಥ್(ಕೇರಳ) ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು.

೩೫. ಮುಂಬೈ ಪ್ರತಿರೋಧ(ಮುಂಬೈ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್)

'ಮುಂಬೈ ಪ್ರತಿರೋಧ'(ಮುಂಬೈ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್) ಅಥವಾ 'ವಿಶ್ವ ರೈತ ವೇದಿಕೆ' ಸಮಾವೇಶ ಎಂಬುದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಜಾಗತೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿದ್ದ ವೇದಿಕೆ. ಈ ವೇದಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯಬೇಕಿದ್ದ ಜರೂರು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೇದಿಕೆ'(ವರ್ಲ್ಡ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ಫೋರಮ್)ಗೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಇದು ರೂಪು ತಳೆದದ್ದು ಗಮನೀಯ.[೮೫] 'ವಿಶ್ವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೇದಿಕೆ'ಯು 'ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಬೃಹತ್ ಜಾಗತಿಕ ಐಕ್ಯ ವೇದಿಕೆ' ಹಾಗೂ 'ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಪಂಚ ಸಾಧ್ಯ' ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟಗಾರರ ನಡುವೆಯೂ ಗೊಂದಲ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದುಂಟು. ಈ ಗೊಂದಲದಿಂದ ಹೊರಬರದೆ ಒಂದು ನಿಜವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟ ಕಟ್ಟುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಆಗಿತ್ತು. ಇದು ವಿಶ್ವದ ಬಹುತೇಕ ಚಳವಳಿಗಾರರನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವರ ಚಳವಳಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿಸುವ ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ 'ವಿಶ್ವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೇದಿಕೆ'ಯು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಭಾರತ(ಮುಂಬೈ)ನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ಮುಂದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ವಿಶ್ವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೇದಿಕೆ'ಯ ಸಮಾವೇಶದ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದು ರೈತರ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಮಾವೇಶ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಭಾರತದ ಹಾಗೂ ಜಾಗತಿಕ ಚಳವಳಿಗಳ ಹಾದಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲಾಗಿದ್ದೇ 'ವಿಶ್ವ ರೈತ ವೇದಿಕೆ'ಯಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದ್ದು, ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಶ್ವಾಸಕೋಶದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್‌ನಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಲಿದ್ದರು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಈ ಸಮಾವೇಶದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದಲೇ ಯೋಜಿತವಾದ ಕೊನೆಯ ಸಮಾವೇಶ ಇದು. ಇದರ ಬಗೆಗೆ ಪೌಲ್ ನಿಕೋಲ್ಸನ್(ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕೋಆರ್ಡಿನೇಟರ್ ಆಫ್ ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾ) ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಷಾದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ–

> "He is a referential farmer leader and whether I agree with him in everything or not he is an important inspiration and I have had many interesting conversations with him certainly we will miss him in the third week of january at Mumbai"[೮೬]

ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮುಖೇನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮಾವೇಶ ೨೦೦೪ರ ಜನವರಿ ೧೭-೨೦ರ ವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಹಾಗೂ ವಿದೇಶದ ೨೨ ಜನಪರ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಪ್ರೇರಕವಾಗಿದ್ದುವು.

ಈ ಸಮಾವೇಶ ಮುಗಿದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ರೈತ ಚಳವಳಿಗೇ ತುಂಬಲಾರದ ನಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ३.२.೨೦೦೪ ರಂದು ಸಂಭವಿಸಿದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಾವು ಒಂದು ಥರದಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿತು. ಅವರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತುಂಬಲು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಇರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ಅಪರೂಪದ ಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಇವರೂ ಒಬ್ಬರು. ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇವರಿಂದ ತೆರವಾದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅವರ ಮಗಳು ಆದಂಥ ಚುಕ್ಕಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ, ಶ್ರೀಲಂಕಾ, ನೇಪಾಳ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರೈತ ಚಳವಳಿಗಳ(ಬಿಕೆಯು, ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.) ಒಮ್ಮತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಲಾವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಏಷ್ಯಾದ ಸಂಚಾಲಕರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಬ್ರೆಜಿಲ್‌ನ ಸಾವ್ ಪೋಲೋನಲ್ಲಿ. ೨೦೦೪ ರ ಜೂನ್ ೧೪ ರಿಂದ ೧೯ರ ವರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ.

'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಗಮನಹರಿಸುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಆಪಾದನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆ ಬಂದದ್ದುಂಟು. ಆದರೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನೋಡಿದವರಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ರೈತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಷಯಗಳೂ ನಾಡಿನ ರೈತರಿಗೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ. ಅಮೇರಿಕಾದ ಮೂಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಣಯ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ರೈತನ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕು ಚಲಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿಂಗಡಣೆ ಮಾಡುವವರು ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದರು.[೬] ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸಹ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕರೆಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಗಿ ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ-ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ ಕೃಷಿ, ಬೀಜ, ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇಲ್ಲದ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಒಡ್ಡದೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನವನ್ನು ಹರಿಸದಿರುವುದು ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ.

೫.೫ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಪ್ರತಿರೋಧದ ನೆಲೆ

೧೯೬೫ ರಲ್ಲಿ 'ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಇಳುವರಿಯ ಮಿಶ್ರ ತಳಿಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಹಿಂದಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಹುನ್ನಾರಗಳೇ ಬೇರೆ ಆಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳು ಅರಿವಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕಲುತನ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲದರ ಹಿಂದೆ ಅಮೆರಿಕಾದ ಕೈವಾಡ ಇದ್ದದ್ದೇ. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಭಾರತದಂಥ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ತಳಿಗಳ(ಮೊನೊಕಲ್ಚರ್) ಬಳಕೆಯನ್ನು ಚಟವಾಗಿ ಹತ್ತಿಸಿತು. ಇದು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ತಳಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಕಂಪೆನಿ ಬೀಜಗಳಿಗೆ

ದುಂಬಾಲು ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಇದು ತತ್‌ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದರೂ ಅಮೆರಿಕಾದ ದೂರ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೇರೆ ಆಗಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ಹತೋಟಿ ಸಾಧಿಸುವ ದೂರಕಾಲಿಕ ಹುನ್ನಾರ ಅಮೆರಿಕದ ಕಂಪೆನಿಗಳದ್ದು ಎಂಬುದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿಯುವ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಜಗತ್ತಿನ ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದಾಗಿರುವ ಹಾನಿಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಪೂರ್ಣ ಆಹಾರ ಒದಗಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಾರ ಕೊಟ್ಟಿತು.

ಜಾಗತೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನೀತಿಗಳ ಮುಖೇನ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ತೊಂಬತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ. ಅದು ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ(ಬಯೋಟೆಕ್ನಾಲಜಿ)ದ ಮುಖೇನ. ಈ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಗಳ ತಳಿಗಳಿಗೆ ಅಳವಡಿಸುವುದನ್ನೇ 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆ' ಹಾಗೂ ಬೀಜ ಮತ್ತು ರಸಾಯನಿಕ ಕಂಪೆನಿಗಳು 'ಎರಡನೆಯ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ' ಎಂದು ಕರೆದವು. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಂದರೆ ಒಕ್ಕಲುತನದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬೆಳೆಗಳ ತಳಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಬೆಳೆತಳಿಗಳ ವಂಶವಾಹಿಯನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಂಶವಾಹಿಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರೋಗಾಣುಗಳನ್ನೇ ಅಳವಡಿಸಿ ಹೊಸ ತಳಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವೇ 'ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ'. ಇವುಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಕುಲಾಂತರಿಗಳು'(ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಜೆನಿಕ್) ಎಂದು ಕರೆದರು. ವಂಶವಾಹಿ ಬೆರಕೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ(ಜೆನೆಟಿಕಲಿ ಮಾಡಿಫೈಡ್ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ) ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ತಳಿಗಳ ಕುಲ ಅಥವಾ ಜಾತಿಗಳನ್ನೇ ಬದಲಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇದು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು 'ಜೀವಮಾಲಿನ್ಯ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ'(ಬಯೋ ಪಲ್ಯೂಷನ್)[೮೮] ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇದು ದೇಶದ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಮೂರನೇ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಸಾಹತುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಹೊಸ(ಗ್ಯಾಟ್ ಹಾಗೂ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ) ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೂ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆಹಾರದ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಒಪ್ಪಂದಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪುವುದನ್ನು ಶರಣಾಗತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಭಾರತದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಒಪ್ಪಂದಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಚಿಂತನೆ. ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಇವುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಿಲುವೂ ಸಹ. ಹಾಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಿರೋಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ದೇಶದ ಶಕ್ತಿ ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಹೊಸ ನೀತಿಗಳ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಸಹಜವೇ. ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಶಕ್ತಿಯು ಲಾಭ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನತೆಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು.

ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೪ಳ ಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪರಿಧಿಯಿಂದ ದೂರವಿಡಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದರು.

೧. ಬೀಜ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಅಮೆರಿಕಾದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಹೊಸ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸಿದಾಗ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ಆಹಾರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಹಾಗೂ ಬೀಜ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಬಾರದೆ ಇರುವಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇದು ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ. ಹಾಗೆಯೇ ಇದು ರೈತರ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕಂಪೆನಿಗಳು ಈ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಬರುವ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಮೊದಲೇ ಮುಂದಾಲೋಚಿಸಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಹೊರಟಿದ್ದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮುಖೇನ. ಹೀಗೆ ೧೯೯೩ ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ 'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ' ಪ್ರದರ್ಶನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೇ ಅತಿದೊಡ್ಡದು ಹಾಗೂ ಮೊದಲನೆಯದು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ದಾಳಿ ನಡೆದದ್ದು ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಬೀಜ ಕಂಪೆನಿಯ ಮೇಲೆ.[೮] ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾಗತಿಕ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದದ್ದು ದಾಖಲಾರ್ಹ.

ಆಹಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿರುವ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಮೊದಲ ಆಯ್ಕೆ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ. ಆಹಾರದ ಕೊಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಬೀಜ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಜ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ಬೀಜದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಲಾರಂಭಿಸಿಡಂತೆ ರೈತರ ಮೇಲೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಹಾರ ಬೆಳೆಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲೆ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಿದರೆಂದರೆ ಅವರು ದೇಶದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೇ ಅರ್ಥ"[೫೦]

ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಬೀಜಸ್ವಾಮ್ಯಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ದೇಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೂ ಅವಿನಾಭಾವ ನಂಟು ಇರುವುದನ್ನು ಬಹಳ ಆಳವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಹೇಗೆ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಬೀಜ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಈ ಮುಖೇನ ನವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಜಾಗತೀಕರಣ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಮನೋಚಿಂತನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು, ಬೇಕಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಗುಲಾಮರಾಗಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಅರಿತಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಇಂಥ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಂದ ದೇಶದ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ನಾಶ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅವುಗಳಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿದ್ದು.

ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಕೃಷಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಪೇಟೆಂಟ್ ಹಕ್ಕು ಬೇಕೆಂದು ಹಠ ಹಿಡಿದು ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಒಕ್ಕೂಟದೊಳಗೆ ಪೇಟೆಂಟ್ ಹಕ್ಕು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಆದಾಗ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಮೂರನೇ ಪ್ರಪಂಚದ ದೇಶಗಳು ದನಿ ಎತ್ತಿದವು. ಪೇಟೆಂಟ್ ಹಕ್ಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜದ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿ ಸಾಧಿಸಲು ಬೀಜ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಕಂಪೆನಿ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ

ಬೀಜಗಳ ಮಾರಾಟವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿ ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ನೋವಾರ್ಟಿಸ್ ಕಂಪೆನಿಗಳೂ ಸಹ ವಂಶವಾಹಿ ಬೆರಕೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ(ಜೆನೆಟಿಕಲಿ ಮಾಡಿಫೈಡ್)ವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ ತಳಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದವು. ಇವು ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ ಹೊಸ ಬೀಜಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ೧.ಬಿ.ಟಿ.ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ೨. ಟಿ.ಟಿ. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಟರ್ಮಿನೇಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ(ಷಂಡ ಬೀಜಗಳು) ೩. ವಿ.ಟಿ. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ವರ್ಮಿನೇಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ(ವಿ.ಟಿ.) ಹಾಗೂ ೪. ಟಿ.ಟಿ. ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಟ್ರೈಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ(ಟಿ.ಟಿ.) ಎಂದು.[೧]

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯು ೧೯೯೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿದ್ದು ಕೀಟ ನಿರೋಧಕ ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ತಳಿಯನ್ನು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಳೆ ನಿರೋಧಕ 'ರೌಂಡ್ ಅಪ್ ರೆಡಿ ತಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದು. ಇವು ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಮಾನವನ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕುರಿತು–

"ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿಗೆ ಕಾಯಿ ಕೊರೆಯುವ ಹುಳಗಳು ಗಿಡದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಕ್ಕೆ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು, ಬೇರೆ ಕೀಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಾಗಿ ಕೀಟನಾಶಕ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಮರಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಕೀಟನಾಶಕ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ನಂತರ ಎಷ್ಟೇ ಕೀಟನಾಶಕ ಬಳಸಿದರೂ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ...ಈ ವಿಷವು ಗಿಡದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವುದರಿಂದ, ಬೇರುಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉದುರುವ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಷ ಮಣ್ಣಿನೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿಯ ಫಲವತ್ತತೆಗೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣುಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಬೂಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಫಲವತ್ತತೆ ಬಹುಬೇಗ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ...ಈ ಗಿಡದ ವಿಷ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲ ಕೀಟಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಮಿತ್ರ–ಕೀಟಗಳನ್ನು ಸಾಯಿಸಿಬಿಡುವುದರಿಂದ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳು ತಗುಲಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕೀಟಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಈ ವಿಷದಿಂದಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತವೆ...ಬಿ.ಟಿ ತಳಿಗಳ ಪರಾಗ ಸುಮಾರು ೨ ಕಿಲೋಮೀಟರ್‌ವರೆಗೂ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ದೇಶೀಯ ತಳಿಗಳಿಗೂ ಇದರ 'ಪರಾಗ ಮಾಲಿನ್ಯ'ದಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ಎಲ್ಲ ದೇಶೀಯ ತಳಿಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಜೈವಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಂತಹ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ...ಕಳೆನಿರೋಧಕ ತಳಿಗಳನ್ನು ರೌಂಡ್ ಅಪ್ ತಳಿಗಳು ಎನ್ನುವರು. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಗ್ಲೈಫುಸೇಟ್ ಎಂಬ ಅಂಶ ಅತ್ಯಂತ ವಿಷಪೂರಿತ ಫುಸಾರಿಯಂ ಎಂಬ ಬೂಷ್ಟನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಯಿರುವ ತಳಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದುಕುಳಿಯುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಣ್ಣು ಫಲವತ್ತತೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬರಡಾಗುತ್ತದೆ. ಜನರನ್ನು ಮತ್ತು ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಷ್ಟು ವಿಷಕಾರಿಯಾಗಿದೆ...ವಂಶವಾಹಿ ವಿಕೃತ ಆಹಾರವನ್ನು ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಮಾನವನ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿರುವ ರಸಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಆಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜೈವಾಂಶ(ಡಿ.ಎನ್.ಎ)ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಹೊರಗಿನ ಜೈವಾಂಶಗಳು ಬದುಕುಳಿದು ಮಾನವನ ರಕ್ತ ಸಂಚಾರದೊಳಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಇವು ಮಾನವನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗುಲ್ಮ ಹಾಗೂ ಪಿತ್ತಜನಕಾಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಬಿಳಿರಕ್ತಕಣದೊಳಕ್ಕೂ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಅಲರ್ಜಿನಿಕ್(ತುರಿಕೆ) ರೋಗಗಳು ಬರುತ್ತವೆ...ರೋಗ ನಿರೋಧಕಗಳಿಗೆ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿಯಿರುವ ವಂಶವಾಹಿಗಳು

ಮಾನವನ ಕರುಳನ್ನು, ರಕ್ತ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಆ ಮೂಲಕ ಮಾನವನ ವಂಶವಾಹಿ ರಚನೆಯನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನಿಗೆ ಕೂಡ ನಿರೋಧಕಗಳಿಗೆ ನಿರೋಧಕ ಗುಣಗಳು ಮೈಗೂಡಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ರೋಗಕ್ಕೂ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ"[೨]

ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಬಹುತೇಕರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಸಿದರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಆಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಬೀಜಗಳು ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಥರದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮಾನವನ ಮೇಲೆ ನಡೆದರೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆತಂಕ ಹಾಗೂ ಕಾಳಜಿ ಎರಡನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರೈತರೇ ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು 'ಆಪರೇಷನ್ ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ' ನೇರಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ರಾಯಚೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಹಾವೇರಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹಾಗೂ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಸುಟ್ಟು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ರೈತರು ಆಸೆಬುರುಕರಾಗಿ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಪರ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರೈತರನ್ನು ಹಾದಿತಪ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು ಹಾಗೂ ಈಗಲೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡರ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪರಿವರ್ತಿತ ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮರುಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಇತರೆ ಕುಲಾಂತರಿ ತರಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಆದರೂ ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ತರಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ದಿನನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಯ ತಳಿಗಳನ್ನು ಕುಲಾಂತರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಆದರೂ ಕೆಲವು ರೈತರು ಒಲವು ತೋರಿ ಬೆಳೆಯಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ರೈತರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಡತನ ಈ ಥರದ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇಂಥ ಬೆಳೆಗಳಿಂದ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದು ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಷ್ಟವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಈಹೊತ್ತಿನ ದುರಂತ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು "ಕುಲಾಂತರಿ ತಳಿ ಏಡ್ಸ್‌ಗಿಂತ ಮಾರಕ"[೩] ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು. ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಕಂಡುಬರದಿದ್ದರೂ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದಾಗುವ ಅನಾಹುತಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಸ್ಥಿತಿ ತಲುಪುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಂದ ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಭೀಕರತೆ ಎಷ್ಟು ಎಂಬುದು ಅರಿಯಬೇಕಾದ ಜರೂರು ಈ ಹೊತ್ತಿನದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಳಿಗಳಿಗೆ ವೈರಸ್ ಸೇರಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಾಮಾಚಾರಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಅವರನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವರು ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಈ ಥರದ ಕೆಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ. ಹಾಗಾದರೆ ಅವರ ಒಲವು ಕಂಡುಬರುವುದು ದೇಸೀ ವಿಜ್ಞಾನದ ಕಡೆಗೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ರೈತ ಯಾವ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದಿರುವುದು. ರೈತನು ಪಡೆದಿರುವ ಹಲವಾರು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ. ಈ ಮೂಲಕವೇ ಪರ್ಯಾಯ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವು. ಹಾಗೆಯೇ ಮೊದಲ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದಾಗಿ ಆಗಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾಳಜಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಶೇಕಡಾ ೮೦ ಭಾಗ ಇರುವ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ರೈತರನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು. ಆದರೆ ನೀರಾವರಿ ರೈತರನ್ನಲ್ಲ. ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಹ ಈ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಇವರು ಬಳಸುವ ತಳಿಗಳನ್ನು

ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಜರೂರಿನ ಬಗೆಗೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕವೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಆಹಾರವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಅವರು ಸೂಚಿಸುವ ಮಾರ್ಗ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬೀಜಗಳ ಬಳಕೆ. ಏಕರೂಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕುಲಾಂತರಿ ತಳಿಗಳನ್ನು ಕೊನೆಮಾಡಿ ಬಹುರೂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು, ರಸಾಯನಿಕವಲ್ಲದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಈ ಮೂಲಕ ದೇಶದ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಕುಲಾಂತರಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪರ ಹಾಗೂ ವಿರೋಧದ ವಾದಗಳು ಎದುರಾಗಿವೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಪೂರ್ತಿ ಮುಗಿಯದೇ ಇರುವ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಸರ್ಕಾರಗಳೇ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಇಂಥ ತಳಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಅನುಮತಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅನ್ನಿಸುತ್ತವೆ.

೨. ಪ್ರಾಣಿ ಹಾಗೂ ಕೋಳಿ ಕೃಷಿ

ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ ಒಪ್ಪಂದಗಳಲ್ಲಿ ಕರಡು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ೨೫೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಒಪ್ಪಂದಗಳಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ ಕೃಷಿ, ಸೀಗಡಿ ಕೃಷಿ, ಮೀನಿನ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ಇಂಥ ಭಿನ್ನ ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತದ್ದು. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಾಣಿ ಕೃಷಿಗೆ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪೆಪ್ಸಿ ಕಂಪೆನಿ ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಗೆ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ತರಲು ಬಯಸಿದ್ದು. ಅಂದರೆ ಇದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಅಮೆರಿಕಾ ದೇಶಗಳ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜನರ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಮಾಂಸ ರಫ್ತು ಮಾಡುವ ಹುನ್ನಾರ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಅತಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕೊಂದು ತುಂಡು ಮಾಡುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು.

ಪ್ರಾಣಿ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೋಳಿ, ಹಂದಿ, ಹಸು-ಕರುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಸೇರಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಂಸದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಸುವುದು. ಅದೂ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ, ಕಡಿಮೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಪ್ಪ ಮಾಡುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಬಳಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಕಂಪೆನಿಗಳ ಲಾಭದ ಧೋರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಮಾತ್ರ, ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇಂಥ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿ ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಕಾಪಾಡುವ ಕೆಲಸ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವ ರೈತರದ್ದೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದು. ಅಂದರೆ ರೈತರ ಕರ್ತವ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ರೈತೇತರರು ಕೈಜೋಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಶಾಸಕರಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಣಿ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವಂಥ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ

ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೇಲೆಯೇ ಹೇರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಿತಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ರೈತರು ಹಾಗೂ ಜನತೆಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಸರಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು.

ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಅತಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮಾಡಲು ಕಂಪೆನಿಗಳು ಅಡ್ಡ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಅಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಟೀರಾಯ್ಡ್ ಅಂದರೆ ಹಾರ್ಮೋನುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಒಂದು ಥರದಲ್ಲಿ ರಸಾಯನಿಕವೂ ಹೌದು. ಅವುಗಳಿಗೆ ತಗಲುವಂಥ ಹಲವಾರು ರೋಗಗಳಿಗೆ ರೋಗನಿರೋಧಕ (ಆಂಟಿಬಯಾಟಿಕ್ಸ್)ಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಅವುಗಳು ಸಾಯುವ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಬಳಸುವ ನೈಟ್ರೋಫ್ಲೋರಜೋನ್‌ನಂಥ ಹಲವಾರು ರೋಗನಿರೋಧಕಗಳು ಮಾನವನ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ನೈಟ್ರೋಫ್ಲೋರಜೋನ್ ಅಂಥ ಅದೇನಾಗುತ್ತೇ ೨೦–೩೦ ವರ್ಷ ಅದು ನಾಶ ಆಗಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಉಳ್ಕೊಳುತ್ತೆ...ಆ ಫಾರ್ಮುಲಾ ಏನಿದೆ ಅದು ಮಾಂಸದಲ್ಲಿ ಹಾರ್ಮೋನು ಉಳಿದಿರುತ್ತೆ, ಈ ರಸಾಯನಿಕಗಳು ಉಳಿದಿರುತ್ತೆ. ಅದನ್ನ ನಾವು ತಿಂತೀವಿ. ಅಂದ್ರೆ ಮಾಂಸದ ಜೊತೆ ಹಾರ್ಮೋನು ತಿಂತೀವಿ. ಮಾಂಸದ ಜೊತೆ ರಸಾಯನಿಕನೂ ತಿಂತೀವಿ...ಅದರಿಂದನೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಲೆಸ್ಟ್ರಾಲ್, ಒಬೆಸಿಟಿ ಬರೋದು, ಆಮೇಲೆ ಹಾರ್ಮೋನ್‌ನಿಂದ ಏನೇನಾಗುತ್ತೆ ಅಂಥ ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಗಂಡು ಹುಡುಗರಿಗೂ ಪೂರ್ತಿ ತಲೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿದೆ. ವಯಸ್ಸಾಗದ ಗಂಡಸರಿಗೂನೂ ನಪುಂಸಕತೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಹೆಂಗಸರಿಗುನೂ ಬಂಜೆತನ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಈ ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕತೆನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಆಗೋ ಹಾಲಿನಿಂದಲೂ ಒಬೆಸಿಟಿ(ಬೊಜ್ಜು) ಬರುತ್ತೆ. ಬೊಜ್ಜು ಬಂದ ಮೇಲ್ನೆ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಲೆಸ್ಟ್ರಾಲ್ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಬ್ಲಡ್ ಪ್ರಜರ್ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳು ಬರೋದು"[೯]

ಎಂದು ಇದರ ರಸಾಯನಿಕ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪರಿಸರದ ಮೇಲೂ ಬೀರುವ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 'ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಾಣಿ ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ–ಜನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕಿರುವ ಅಪಾಯಗಳು' ಎಂಬ ವಸ್ತುವಿಷಯ ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದು.

ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಆಯಾಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇಂಥ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಜನತೆ ಬಳಸುವ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಹಾರವಾಗಿ ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಜನತೆಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಆಹಾರದ ಕೊರತೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸೀಮಿತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು ಸಾಲದೇ ಹೋಗಿ ಹೊರ ದೇಶಗಳ ಮುಂದೆ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಬೇಡುವ ಸ್ಥಿತಿ ಬರದೆ ಇರದು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾಂಸದ ರಫ್ತಿನಿಂದಾಗಿ ದೇಶದ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಾಂಸದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ರಫ್ತು ಆಧಾರಿತ ಉದ್ಯಮ ಇದಾಗಿದೆ. ಈ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಹೂಡುವ ಬಂಡವಾಳ ಹೊರದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಪೆಪ್ಸಿ, ಕೋಲಾದಂಥ ತಂಪು ಪಾನೀಯಗಳ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬಂದಂಥ ಲಾಭವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೂಡುತ್ತಿರುವುದು. ಇವು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ ಆಧುನಿಕವಾದಂಥವುಗಳು. ಭಾರತವು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳ ದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಹಾರಿಗಳು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು. ರಸಾಯನಿಕಗಳಿಲ್ಲದ ಮಾಂಸಾಹಾರದಿಂದ ಅಪಾಯಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹಳೇ ಕಾಲದ ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ, ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅಂಥವುಗಳಿಂದ ತಯಾರಾದ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇವರ ಒಲವು. ಹಳೆ ಕಾಲದ ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಇವರ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ.

೩. ಸೀಗಡಿ ಕೃಷಿ, ಮೀನಿನ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಗಳು

ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಕೃಷಿ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಗೆ ಅಳವಡಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಇಂಥ ಕೃಷಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಮುಖೇನ. ಇವುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಬಂಡವಾಳ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ದೇಶಗಳ ಭೂಸುಧಾರಣಾ ಕಾನೂನುಗಳು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಕರಾರು ಕೃಷಿ ಅಥವಾ ಕಂಪೆನಿ ಕೃಷಿ'ಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿಯಿರುವ 'ಮಧ್ಯಮ' ಹಾಗೂ 'ದೊಡ್ಡ' ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಕರಾರುಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂಥ ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೇ ಕರಾರು ಕೃಷಿ ಆಗಿದೆ. ಈ ಕರಾರು ಕೃಷಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇತ್ತೀಚಿನದ್ದೇನಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಶತಮಾನದ ಚರಿತ್ರೆಯೂ ಇದೆ. ವಸಾಹತು ಕಾಲಘಟ್ಟದಿಂದಲೂ ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಂಪೆನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕರಾರು ಕೃಷಿ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಬೆಂಗಾಲ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ನೀಲಿ ಬೆಳೆಗಾರರೊಂದಿಗೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ೧೯೬೦ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಬೀಜ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಬೀಜಗಳ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದವು. ಟಮೊಟೊ ಸಾಸ್ ತಯಾರಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪೆಪ್ಸಿಕೊ ಕಂಪೆನಿಯು ಕರಾರು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪಂಜಾಬಿನಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಟಮೊಟೊ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ. ಯೂರೋಪಿನ ಒಕ್ಕೂಟ, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ಅಮೆರಿಕಾ ಹಾಗೂ ಕೆನಡಾಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಬೇಕಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಸೌತೆ(ಘೆರ್ಕಿನ ಅಥವಾ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಮೆಡಿಸಿನಲ್ ಸೌತೆ) ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದೊಂದಿಗೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ೧೯೯೦ ರಲ್ಲಿಯೇ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು. ಇದು ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮೀಣ, ಹಾಗೂ ನಗರ, ತುಮಕೂರು, ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ ೧೯೯೦ರ ಮಧ್ಯದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು. ಒಟ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ.೯೦ ಭಾಗ ಹೊರದೇಶಗಳಿಗೆ ರಫ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ.[೫] ಇದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ಈಗ ಸದ್ಯ ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಕಂಪೆನಿಗಳು ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಕಾರಾರು ಕೃಷಿ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ರಫ್ತು ಆಧಾರಿತ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳೆಂದರೆ ಎಚ್.ಯು.ಎಲ್., ಐ.ಟಿ.ಸಿ(ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಟೊಬ್ಯಾಕೊ ಕಂಪೆನಿ), ಸುಗುಣ ಪೌಲ್ಟ್ರಿ, ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಹೆಚೆರೀಸ್, ಪೆಪ್ಸಿಕೊ, ರ್‍ಯಾಲಿಸ್, ನೆಸ್ಲೆ, ಎನ್.ಎಸ್.ಸಿ., ಕೆ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಸಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಇಂಥ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೃಷಿಗಳಿಗೆ ಕಂಪೆನಿಯ ಸ್ಪರ್ಶ ನೀಡುವುದು. ಇದು ಅಮೆರಿಕ, ಯೂರೋಪ್‌ನಂಥ ಖಂಡಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ವಾಣಿಜ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಭಾರತದ ಜನತೆಯ ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಅಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕರಾರು ಕೃಷಿ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ೧೯೯೦ ರಿಂದ ಈಚೆಗೆ. ಸಣ್ಣ ತುಂಡು ಭೂಮಿಗಳಿಂದಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲಾಗದು ಎಂಬ ಕಾರಣ ನೀಡಿ ಸರ್ಕಾರಗಳೂ ಕೂಡ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುತ್ತಿರುವುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂಥ ಕರಾರುಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ, ರೈತರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಇಂಥ ಕಂಪೆನಿಗಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದೇ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮಾಲೀಕರುಗಳಿಂದ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಕೆಲವು ನೇರವಾಗಿ ಬಂದು ನೆಲೆಯೂರುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳು ವಿದೇಶಗಳ ಜನರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಹಾರ ಪೂರೈಸಲು, ಅವರು ಸಾಕುವ ದನ ಹಾಗೂ ಹಂದಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಹಾರ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಒತ್ತಡ ತಂದಿದ್ದುಂಟು. ಹಾಗಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ೨೬.೭.೨೦೦೦ ರಂದು 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ನೀತಿ'ಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಇದು ಈ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಿಟೀಷರು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಕೃಷಿ ನೀತಿ ಸಹಾ ಇದೇ ಆಗಿದ್ದು ಅದು ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು ಅಷ್ಟೆ. ಈ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತಂದಿದ್ದು ಇದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರಲ್ಲದವರೂ ಕೃಷಿ ಜಮೀನು ಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೂ ಇದು 'ಕಂಪೆನಿ ಕೃಷಿ' ಅಥವಾ 'ಕರಾರು ಕೃಷಿ'ಗೂ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದು.

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದು ಹಾಗೂ ಉಳುವವನೇ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆಯ ಎನ್ನುವುದು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುವ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಂಪನಿಗಳು ಕೃಷಿ ಜಮೀನನ್ನು ಕರಾರಿನ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಸಾವಿರಾರು ಎಕರೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ನೀಡಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು–

> "ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಅಂಬಾನಿಯವರಿಗೆ ೫೦ ಸಾವಿರ ಎಕರೆ ಮಾಲೀಕತ್ವ ನೀಡಲು ಮುಂದಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ೫ ಲಕ್ಷ ಎಕರೆಯನ್ನು ರೈತರ ಜೊತೆ ಕರಾರು ಕೃಷಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨ ಕೋಟಿ ಎಕರೆ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವಿದ್ದು ಇಂತಹ ೪೦ ಅಂಬಾನಿಗಳು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಇಡೀ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಬಳಿಸಬಲ್ಲರು. ಇನ್ನು ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಲಿದ್ದು ಭಾರತದ ರೈತರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಲೇಬೇಕಿದೆ"[೯೬]

ಎಂದು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು. ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವ ಹುನ್ನಾರಗಳು ಅಡಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದರಿಂದ ನವಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಆತಂಕ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿದೆ. ಇದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮುಖೇನ ಕುಲಾಂತರಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ರೈತರನ್ನು ಬೀಜಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಾವಲಂಬಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು. ರೈತರು ಬೀಜಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ದುಬಾರಿ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ರೈತ ಬೆಳೆದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಸಿಗದಂತೆ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಅವಕಾಶಗಳು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು.

ಸೀಗಡಿ, ಮೀನು ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಪ ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಕೃಷಿಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನೇ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಡಲ ತೀರದ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಎಕರೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇಂಥ ಕೃಷಿಗಳು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಈ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಬೇರೊಂದು ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲು ಆಗದಂತೆ ಭೂಮಿ ಬರಡಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಆಹಾರ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಹೊರದೇಶಗಳಿಂದ ಕೊಂಡು ತಿನ್ನಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆತಂಕ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಇದರಿಂದ ದೇಶದ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಗೆ ಗಂಡಾಂತರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿಯೇ ಅವರು ಇಂಥ ಕೃಷಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು. ರೈತರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು. ಅಂದರೆ ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅತಿಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮುಖ್ಯಧಾರೆಗೆ ತರುವ ಕಾಳಜಿ ಅವರದು. ಸಣ್ಣ ತುಂಡು ಭೂಮಿಗಳಿಂದಲೇ ದೇಶದ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆ ಆಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ 'ರೈತ' ಎಂದರೆ–

> "ಯಾರು ಭೂಮಿಯಿಂದಲೇ ಬದುಕಿ ಅಲ್ಲೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವವರೇ ರೈತರು. ಇವರೇ ನಿಜವಾದ ಜನತೆ"[೯೭]

ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದು. ಇಂಥ ರೈತನ ಬಗೆಗೆ ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾಳಜಿಯೇ ಹೊರತು ಕಂಪೆನಿಗಳ ದೊಡ್ಡ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಬಗೆಗೆ ಅಲ್ಲ.

ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಕರಾರಿಗೆ ನೀಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಆತ್ಮಗೌರವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲೇ ಕೃಷಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಅತಿಸಣ್ಣ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯ ಮುಂದುವರಿಸದೆ ಇಂಥ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಮಾರಿಕೊಂಡು ನಗರಗಳ ಕಡೆ ವಲಸೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಭೀಕರತೆಯ ದಿನಗಳು ದೂರ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಥರದ ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದುಂಟು.

ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಲಾಂತರಿಗಳು, ಕುಲಾಂತಕಗಳು ಹಾಗೂ ಖಸಾಯಿ ಖಾನೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೂಡಿಸಿರುವ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಅಂದರೆ ಹೊಗಳಿಕೆ ಆಗಲಾರದು. ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಚಿಂತಕರು, ಚಳವಳಿಗಾರರನ್ನಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಗುರುತಿಸದೆ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿಯೂ ನೋಡಬಹುದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕೇವಲ ರೈತರನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾತ್ರ ರೂಪಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಬಳಕೆದಾರರು, ಮನುಷ್ಯರ ಆರೋಗ್ಯ, ಜೀವ ಸಂಕುಲದ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲಿರುವ ಕಾಳಜಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ರೈತೇತರರು, ಬಳಕೆದಾರರು ಸೋತಿರುವುದೇ ಇಂದಿನ ಚಳವಳಿಗಳ ವೈಫಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಅವರ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆ ಇಂದು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಣ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆ, ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿದರೆ ಮಾರ್ಗಗಳು ದೊರಕದೆ ಇರಲಾರವು.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ ಹಾಗೂ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (?), ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೦–೯೧(ನಿಮಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೂ ಏನಾದರೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆಯೇ? ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ೧೧.೭.೧೯೯೦ ರಂದು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ), ಪು:೩೭

೨. ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ ಹಾಗೂ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (?), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೪೦

೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), ನಾವು ಕೆಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಗಳು, (ಸಂದರ್ಶನ:ಫ್ರೆಡ್ ಡಿ ಸ್ಯಾಮ್ ಲಾಝಾರೊ, ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೧೩೩

೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಂ.ಡಿ., (ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೯೯), ವಿಚಾರಧಾರೆ, ರೇಷ್ಮೆ ಸೀಮೆ, ಪು:೩

೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಂ.ಡಿ., (?), ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೦–೯೧(ರೈತರ ಲೂಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ೨೮.೬.೧೯೯೦ ರಂದು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ), ಪು:೩೫

೬ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೬), ಇಂದಿನ ಜಾಗತೀಕರಣ ಅಂತರ್ಗತ ಆನುಷಂಗಿಕ ವಿಕಾಸವೇ?, (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್., ಸಂ: ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೨೪೧

೭ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೬), ಇಂದಿನ ಜಾಗತೀಕರಣ ಅಂತರ್ಗತ ಆನುಷಂಗಿಕ ವಿಕಾಸವೇ?, (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್., ಸಂ:ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೨೪೧

೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ. ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧–೯೩(ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ೨೫.೨.೧೯೯೩ ರಂದು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ), ಪು:೧೩೨

೯. 'ನೇರ ಆದಾಯ ಪಾವತಿ' ಹಾಗೂ 'ಕೊರತೆ ಭರಿಸುವ ಪಾವತಿ'ಗಳನ್ನು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಈ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು. ನೇರ ಆದಾಯ ಪಾವತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಯೂರೋಪಿನ ರೈತನ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶೇಕಡ ೧೫ ರಷ್ಟು ಭಾಗ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೀಳುಬಿಟ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸರ್ಕಾರವೇ ರೈತನಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪಾವತಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆಗಳ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಏರಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವೇ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದು. 'ಕೊರತೆ ಭರಿಸುವ ಪಾವತಿ' ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕೃಷಿ ಆದಾಯಕ್ಕೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆಗಳಿಗೂ ನಡುವೆ ರೈತರಿಗೆ ಬರುವ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬುವುದು. ಅದರಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ೧೯೯೬ರ ಕೃಷಿ ಮಸೂದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಗೂ ಕೆಟ್ಟ ಸುಗ್ಗಿ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಸಬ್ಸಿಡಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ. ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೧೩೪

೧೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), ನಾವು ಕೆಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಗಳು, (ಸಂದರ್ಶನ:ಫ್ರೆಡ್ ಡಿ ಸ್ಯಾಮ್ ಲ್ಯಾಝಾರೋ, ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ: ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೧೩೭

೧೨. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ೨೦೦೩ ರಲ್ಲಿ 'ನಾವು ಗೆಲ್ಲಲೇಬೇಕು...ಸೋತರೆ ಸರ್ವನಾಶ ಆಗ್ತೀವಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶೈಲಜಾ ಸಂತೋಷ್ ಅವರು ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ಚಾನೆಲ್‌ಗಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಸಂದರ್ಶನದ ವಿಡಿಯೋ

೧೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ. ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧-೯೩ ಭಾಗ-೨, ಪು:೧೩೭

೧೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), ಪಾಠವಿನ್ನೂ ಬಾಕಿ ಇರುವಾಗಲೇ ತರಗತಿ ತೊರೆದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್, (ಸಂದರ್ಶನ:ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೧೭೨

೧೫. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೨ ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೮ ರಂದು 'ಗ್ಯಾಟ್'ಗೆ ಗುಲಾಮ-ಕೇಂದ್ರದ ರಸಗೊಬ್ಬರ ನೀತಿ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಬರೆದ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ,

೧೬. Massive Farmer's Rally to celebrate the First Anniversary of 'Seed Satyagraha at Bangalore on October 2, 1993- ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪತ್ರ

೧೭. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೨ ರ ಜನವರಿ ೧ ರಂದು 'ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ' ಎಲ್ಲ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಬರೆದ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೧೮. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಾಸಕರಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ೧೯೯೨ ರ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೬ ರಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ರೆಸಲ್ಯೂಷನ್‌ನ ಪ್ರತಿ

೧೯. ೧೯೯೨ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ನಡೆದ ಬೃಹತ್ ರೈತ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಸ್ವೀಕಾರ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾಗಿದೆ.

೨೦. Cargill Inc. ಹಾಗೂ ದೆಹಲಿಯ Tedco Co.ಗಳ ಸಹಯೋಗವೇ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಸೀಡ್ಸ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್. ೧೯೮೮ ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಇಂಕ್ ಕಂಪೆನಿಯು ಅಮೆರಿಕಾ ಮೂಲದಾಗಿದ್ದು ಶೇಕಡ ೫೧ ರಷ್ಟು ಹಿಡಿತವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ಕಂಪೆನಿಯು ತನ್ನ ಮೂಲ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ, ಜೋಳದ ತಳಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯ ತಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ೧೯೯೨ ರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ ಭಾರತದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿತು. ಈ ಕಂಪೆನಿಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ವಿತರಣಾ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂದು ಟಾಟಾ ಕಂಪೆನಿಯ ರ್‍ಯಾಲಿಸ್ ಇಂಡಿಯಾ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ೭ ಕೋಟಿ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಘಟಕ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನು ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲು ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸಿತು.

೨೧. ಸಂಜೆವಾಣಿ, (೨೯.೧೨.೧೯೯೨), ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್ ಹಾಗೂ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, (೩೦.೧೨.೧೯೯೨), ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೧.೧.೧೯೯೩)

೨೨. ದ ಹಿಂದೂ, ನವದೆಹಲಿ, (೧೯.೨.೧೯೯೩)

೨೩. ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್ ಹಾಗೂ ರೈತ ಹೋರಾಟ, (೪.೩.೧೯೯೩), ಪು:೭

೨೪. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೩ ರ ಜುಲೈ ೧೩ ರಂದು 'Second 'QUIT INDIA' movement starts from Bellary' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಇರುವ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೨೫. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೩ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಭಾಷಣದ ವಿಡಿಯೋ

೨೬. ಫಿಲಿಫೈನ್ಸ್‌ನ ರೈತ ಜಮೋರಾ ಅವರು ಬತ್ತದ ತಳಿಯನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತರೊಂದಿಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ತಳಿಯನ್ನು ಲಿಂಗಮಾದಯ್ಯ ಎಂಬುವರು 'ಮೈಸೂರು ಮಲ್ಲಿಗೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದವರಾಗಿದ್ದು ಈ ಹಿಂದೆ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ನಿವೃತ್ತಿಯ ನಂತರ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಆಫ್ರಿಕಾ ದೇಶದಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ತಳಿಗಳ ವಿನಿಮಯವೂ ನಡೆಯಿತು.

೨೭. ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್ ಅವರು ಸತ್ತು ಒಂದು ವರ್ಷ ಆಗಿದ್ದ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಒಂದು ದಿನದ ಅಧ್ಯಯನ ಶಿಬಿರ ವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ತುಮಕೂರಿನ ಬೇವಿನ ಕಂಪೆನಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಆರ್.ಗ್ರೇಸ್ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿ ದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೩ ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯ ರಂದು ಬರೆದ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

೨೮. ದ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, (೧೬.೪.೧೯೯೪)

೨೯. 'ನಮ್ದು' ಎಂಬ ಬ್ರಾಂಡಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಬಿಳಿ ಜೋಳದ ಮೊದಲ ಪ್ಯಾಕೆಟ್‌ನ್ನು ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುವ ಮೂಲಕ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ತಹಸಿಲ್ದಾರರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಅವರು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ರೈತರಿಗೆ ಕಚೇರಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾರುವುದು. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, (೧೭.೪.೧೯೯೪), ದಿಸಂಡೇ ಟೈಮ್ಸ್, (೧೭.೪.೧೯೯೪), ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕರಪತ್ರ

೩೦. ರುದ್ರಪ್ಪ ಮೊಕಾಶಿ ಅವರನ್ನು ೧೩.೨.೨೦೧೪ ರಂದು ಸಂದರ್ಶನ ನಡೆಸಿದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದು.

೩೧. ದ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, (೨.೧೧.೧೯೯೫). ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತಂದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಮೊದಲನೆಯದು. ಅಮೆರಿಕಾದ ಕೇಟರ್‌ಫಿಲ್ಲರ್ ಹಾಗೂ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಮಿಟ್ಸುಬಿಶಿ ಕಂಪೆನಿಗಳು ತಾವು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಟ್ರಾಕ್ಟರ್, ಟಿಲ್ಲರ್ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ಸಲಕರಣೆಗಳ ಮಾರಾಟ ಜಾಲವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಭಾರತದ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಾಗಿ ಒತ್ತಡ ಹೇರಿದ್ದು. ಈ ಮುಖೇನ 'ಕಂಪೆನಿ ಕೃಷಿ'ಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸುವ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಅಧಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗಬೇಕಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಅಗತ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಸರಕಾರ ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೇ ಕುತ್ತು ತರುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಜಮೀನಿನ ಇಂಚಿಂಚೂ ಕೃಷಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಪಾದನೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಬೀತಾಗಿರುವ ವಾಸ್ತವ.

೩೨. ವಿದೇಶೀಕರಣಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ೧೯೯೫ ನವೆಂಬರ್ ೧ ರಂದು ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳಿವು.

೩೩. ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ೭ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ೩೦ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಳಿಗೆಯಿಂದ ೫೦ ಜನರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಕಂಪೆನಿಯ ಸಮರ್ಥನೆ ಆಗಿತ್ತು. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿತರೆ ೨೨ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ತಲಾ ೬೦ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿದ್ದವು.

೩೪. ದ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ್ ಟೈಮ್ಸ್, (೧.೮.೧೯೯೫)

೩೫. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೫ ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೪ ರಂದು ವಿಷಪೂರಿತ ಕೆಂಟಕಿ ಕೋಳಿ– ಜನಾಂದೋಲನದಿಂದಲೇ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಬರೆದ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ.

೩೬. ನಾಗರಾಜ್.ಡಿ.ಆರ್., (೨೦೦೮), ಆತಂಕಿತ ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಕುಪಿತ ರೈತ–ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದನೆಯ ಎರಡು ರೂಪಗಳು, (ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ, ಸಂ:ಅಗ್ರಹಾರ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ), ಪು:೨೬೧ & ೨೬೨

೩೭. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಹಾಗೂ ದ ಹಿಂದೂ, (೩೧.೧.೧೯೯೬)

೩೮. ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾ(ಎಲ್.ವಿ.ಸಿ) ಒಂದು ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಚಳವಳಿಯಾಗಿದೆ. La Via Campesina ಎಂಬ ಪದವು ಸ್ಪ್ಯಾನಿಶ್ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು campesino ಅಂದರೆ way or the Peasants' Way. ರೈತರ ದಾರಿ ಎಂದರ್ಥ. ಈ ಚಳವಳಿಯ ಮೊದಲ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆದದ್ದು ೧೯೯೩ ರ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಜಿಯಂನ ಮೊನ್ಸ್(Mons)ನಲ್ಲಿ. ಇದು ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಸಂಘಟನೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿಯೇ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಅದು ೧೯೯೨ ಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯ ಅಮೆರಿಕಾ, ಕೆರಿಬಿಯನ್, ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕಾ ಹಾಗೂ ಯೂರೋಪ್‌ನ ರೈತರು ಹಾಗೂ ಫ್ಯಾಮಿಲಿ ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಸಂಘಟನೆಗಳು ನಿಕಾರಾಗುವಾದ ಮನಾಗುವಾದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದರು. ಇದು The Union Nacional de Agricultores y Ganaderos(UNAG)ಯ ಎರಡನೆಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ನವಉದಾರವಾದದ ನೀತಿಗಳು ಬೀರಬಹುದಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೊಳಪಡಿಸಿದರು. ಈ ನೀತಿಗಳು ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ, ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆ ಹಾಗೂ ಕಂಪೆನಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಂಥವಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾದರಿಗಳ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಮನಗಂಡರು. ರೈತರು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಖುದ್ದಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ನೀತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದರು. ಇದರ ಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ೭೦ ರೈತರು ಹಾಗೂ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿ ಬೆಲ್ಜಿಯಂನ ಮಾನ್ಸ್‌ಗೆ ೧೯೯೩ ರ ಮೇನಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದರು. ಇದನ್ನೇ ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಸಮ್ಮೇಳನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿ ಬೆಲ್ಜಿಯಂನಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಟೆಗುಸಿಗಾಲ್ಪ, ಹೊಂಡುರಾಸ್‌ಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇಂಡೋನೇಶಿಯಾದ ಜಕಾರ್ತದಲ್ಲಿದೆ. ಇದೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಬಹುಮುಖಿ ನೆಲೆಯ ಚಳವಳಿಯಾಗಿದ್ದು ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಚಳವಳಿಯಾಗಿ ರೂಪುಪಡೆದಿದೆ. ಇದು ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಾ ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮ ಹಂತದ ಉತ್ಪಾದಕರು, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ವಲಯವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಏಷಿಯಾ, ಆಫ್ರಿಕಾ, ಯೂರೋಪ್ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ–ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೆರಿಕ ಖಂಡಗಳ ಒಟ್ಟು ೭೦ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಜಾಲ ಹರಡಿದೆ. ೧೫೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಥಳೀಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ, 'ನಾಂಡ್ಯ ರೈತ ಸಮುಖ್ಯ'(ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ), 'ಕೇರಳ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟ', 'ತಮಿಳುನಾಡು ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಶನ್', 'ಭಾರತೀಯ ಕಿಸಾನ್ ಯೂನಿಯನ್'(ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಪಂಜಾಬ್, ಹರಿಯಾಣ, ರಾಜಸ್ಥಾನ, ನವದೆಹಲಿ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಉತ್ತರಾಂಚಲ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ) ಸಂಘಟನೆಗಳು ಎಲ್‌ವಿಸಿಯ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ.

೩೯. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಏಷ್ಯಾ ವಿಭಾಗದ ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ಎಲ್ಲ ನೋಂದಾಯಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ೧.೯.೧೯೯೬ ರಂದು ಬರೆದ ಪತ್ರ

೪೦. ಮೊದಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ನೂಲುವ ಯಂತ್ರ(ಚರಕ)ವನ್ನು ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ರೈತರ ಎರಡನೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ 'ಬೀಜ'ವನ್ನು ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಲಾವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾ ಸಂಘಟನೆಯೂ ಇದೇ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೂ ಇದು ಸಂತಸವನ್ನು ತಂದಿದ್ದ ವಿಚಾರವೇ ಸರಿ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ 'ಹಸು'ವನ್ನು ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನವರು ಹಸುವಿಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ. ಇಲ್ಲಿ ಭೂ ಮಂಡಲದ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಉಂಟುಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯಷ್ಟೇ ಸಮಾನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಪವಾಡ ಬೀಜಗಳು ಹೊಂದಿವೆ ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಪ್ರಾಚೀನ ಹರಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಮಹೆಂಜೋದಾರೋ ನಾಗರೀಕತೆಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಗೂಳಿ(Brahma Bull) ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಗರೀಕತೆಗಳು ಗತಿಸಿದ ನಂತರದಲ್ಲೂ ಬೀಜದ ಸಂಕೇತದ ಜೊತೆಗೆ ಹಸುವನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ 'ಹಸು' ಹಾಗೂ 'ಬೀಜ'ಗಳ ಸಂಕೇತಗಳ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ 'ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಕೆಲವು ಹಸುಗಳ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಹಸುವನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪೌಲ್ ನಿಕೋಲ್ಸನ್ ಅವರಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೮.೯.೧೯೯೬ ರಂದು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಫ್ಯಾಕ್ಸ್‌ನ ಪ್ರತಿ.

೪೧. ಪಿಜಿಎ ರಚನೆಗೆ ಆರಂಭಿಕ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಎಂದರೆ ೧೯೯೪ ರ ಹೊಸ ವರ್ಷದ ದಿನದಂದು 'ನಾರ್ತ್ ಅಮೆರಿಕನ್ ಫ್ರೀ ಟ್ರೇಡ್ ಅಗ್ರಿಮೆಂಟ್'(NAFTA) ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಮೆಕ್ಸಿಕೋ ರಾಜ್ಯದ ಚಿಯಾಪಾಸ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಡ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ದಂಗೆಯು ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು, ಈ ದಂಗೆಯ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು 'ಜಪಾತಿಸ್ತಾ ಆರ್ಮಿ ಆಫ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಲಿಬರೇಷನ್' (EZLN) ವಹಿಸಿತ್ತು. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಪಾತಿಸ್ತಾವು ೧೯೯೬ ರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಈಮೇಲ್ ಮುಖಾಂತರವೇ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಚಿಯಾಪಾಸ್ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು Encuentro(encounter or gathering) ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಜಾಗತಿಕ ಸಭೆಗೆ ೪೦ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ೬,೦೦೦ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಜೊತೆಗೂಡಿ ನವಉದಾರವಾದಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಮಾನವೀಯ ತತ್ವಗಳ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡಲು ಖಂಡಾಂತರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳದೆ ಎಲ್ಲ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹೋರಾಟಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಸಾಮೂಹಿಕ ತತ್ವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪಿಸುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ೧೯೯೭ ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿನ ಜಪಾತಿಸ್ತಾಗಳು ಬೆಂಬಲವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಸ್ಪೇನ್‌ನಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ 'Encuentro'(gathering) ಜಾಗತಿಕ ಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆದರು. ಇದು ಈ ಹಿಂದಿನ ಮೊದಲ ಸಮ್ಮೇಳನದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಿಂದ ಚಳವಳಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದರು. ಬ್ರೆಜಿಲಿಯನ್ ಭೂ ರಹಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಚಳವಳಿ(ಎಮ್.ಎಸ್.ಟಿ)ಯು ಬಳಕೆಯಾಗದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಫಾರಂಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡರೆ, 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ವು ತನ್ನ 'ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ'ದ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮುಖೇನ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ವಂಶವಾಹಿ ಬೆರಕೆ ತಳಿಗಳನ್ನು ಸುಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದು ಎಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕ ಏರ್ಪಡಿಸಲು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ತತ್ವಗಳಾಗಿವೆ. ಪಿಜಿಎಯು ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಇದು ಸಂವಹನ ಹಾಗೂ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಪಿಜಿಎಗೆ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯತ್ವವೂ ಇಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಅದರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಹಾಗೂ ಪ್ರಮುಖ ಸಂವಹನ ಏರ್ಪಡಿಸಲು ನಿಯತಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಸಂಚಾಲಕರು ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

೪೨. ೧೮.೧೦.೧೯೯೭ ರಂದು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದ ಪಿಜಿಎ ಸಂಘಟನೆಯ ಕರಪತ್ರ

೪೩. ಚಾರ್ಟರ್ಸ್ ಆಫ್ ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ರೈಟ್ಸ್ ಇಶ್ಯೂಡ್ ಅಟ್ ದ ಕೆ.ಆರ್.ಆರ್.ಎಸ್ ಕನ್ವೆನ್‌ಶನ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ಇಂಡಿಯಾ, (೩೦.೧.೧೯೯೭)

೪೪. ೧೯೯೨ ರಲ್ಲಿ ಬ್ರೆಜಿಲ್‌ನ ರಿಯೋ ಡಿ ಜನೈರೋದಲ್ಲಿ 'ವಿಶ್ವ ಪರಿಸರ ಸಮ್ಮೇಳನ' ನಡೆದಿತ್ತು. ಪ್ರಪಂಚದ ಬಹುತೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಸಮ್ಮೇಳನ ಇದು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ನಾಶ, ತನ್ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತು ಸರ್ವನಾಶದತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ಬಗೆಗೆ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಎಚ್ಚೆತ್ತಿದ್ದವು. ತಾವು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಾದರಿಯಿಂದ ಭೂ ಮಂಡಲ ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ. ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟ ಏರುತ್ತಾ ಇದೆ. ಹಲವು ದ್ವೀಪಗಳು ಮುಳುಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಓಜೋನ್ ಪದರ ಕುಸಿಯುತ್ತಾ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಆತಂಕಕಾರಿ ಅಂಶಗಳು ಹೊರಗೆ ಬಂದಿದ್ದವು. ತಾವು ಹೊರಟಿರುವುದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯತ್ತ ಅಲ್ಲ, ವಿನಾಶದತ್ತ ಎಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ತಾವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಾದರಿ ಬದಲಾಗಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದರು. ಪರಿಸರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸುವ ಕೃಷಿನೀತಿ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಯುಳ್ಳ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಒಂದು ಸಮಿತಿ ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ರಚನೆಯಾಗಿ ಹೀಗೆ ೫ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಿದ್ದವು.

೪೫. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೧೯೯೭ ಮೇ ೨ ರಂದು 'ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳು ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿ–ವಿಶ್ವ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಬರೆದಿರುವ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಯ ಪ್ರತಿ

೪೬. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಹಾಗೂ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, (೩.೫.೧೯೯೭)

೪೭. ಸೆರ್ಗಿಯೋ ಓಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ., (೨೦೦೮), ಜಾಗತಿಕ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, (ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೭೮

೪೮. ವಿಠ್ಠಲಮೂರ್ತಿ,ಆರ್.ಟಿ., (೩.೨.೧೯೯೭) ರೈತ ಚಳವಳಿ–ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಕುಸಿದೀತು, ಆಂದೋಲನ, ಪು:೧

೪೯. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ,ಟಿ., (೨೨.೫.೧೯೯೮), ಎಗೆನೆಸ್ಟ್ ಆನ್ ಅನ್‌ಫೇರ್ ಅಜೆಂಡಾ, ಫ್ರಂಟ್‌ಲೈನ್, ಪು:೧೧೨

೫೦. ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ,ಟಿ.,)೨೨.೫.೧೯೯೮), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೧೧೩

೫೧. ಸೆರ್ಗಿಯೋ ಓಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ., (೨೦೦೮), ಜಾಗತಿಕ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, (ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೭೮

೫೨. ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಎಂದರೆ ಇದೇನೂ ಹೊಸ ದೈತ್ಯ ಕಂಪೆನಿಯಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ನೂರು ವರುಷಗಳಿಂದ ರಸಾಯನಿಕ ತಯಾರಿಕೆಯ ಕಂಪೆನಿಯಾಗಿ ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಂಪೆನಿ. ಅಮೇರಿಕಾ ದೇಶವೇ ಸ್ವತಃ ಅದಕ್ಕೆ 'ಮಾನ್ಸ್‌ಸ್ಟರ್' ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಅಂದರೆ ರಾಕ್ಷಸ, ಪೆಡಂಭೂತ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಮಾನವನ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ವಿಷ ಉಣಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಇತಿಹಾಸವೇ ಇದಕ್ಕಿದೆ. ವಿಷಪೂರಿತ ರಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ತಿಪ್ಪೆಗೆ ಸುರಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿಯೇ ೨೦೦ ರಿಂದ ೩೦೦ ಮಿಲಿಯನ್ ಡಾಲರ್‌ಗಳಷ್ಟು ದಂಡ ತೆತ್ತಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಯೆಟ್ನಾಂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಲು ಅಮೆರಿಕ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಷಪೂರಿತ ಏಜೆಂಟ್ ಆರೆಂಜ್ ಎಂಬ ರಸಾಯನಿಕವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಕಂಪೆನಿ ಇದು.

ಇದರ ಸೋಂಕಿನಿಂದಾಗಿ ಈಗಲೂ ವಿಯಟ್ನಾಂನಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಪೋಷಕರು ಅಮೇರಿಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ದಾವೆ ಹೂಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೆಟ್ಟ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಮರೆಮಾಚಲು ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯು ತನ್ನ ರಸಾಯನಿಕ ತಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಹುನ್ನಾರ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಜೀವ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಇದು ರೌಂಡ್ ಅಪ್‌ನ್ನು ತಳಿಗಳ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಈ 'ರೌಂಡ್ ಅಪ್' ಅನ್ನುವುದು ಕಳೆನಾಶಕ ಎಂದು ಕರೆಯಿತು. ಈ ಮುಖೇನ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಆಹಾರದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿ ಹಸಿವಿಲ್ಲದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಕಂಪೆನಿಯ ಹುನ್ನಾರಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಅಮೇರಿಕಾದ ಕೃಷಿ ವಿಭಾಗ(ಯುಎಸ್‌ಡಿಎ)ವು ತನ್ನ ದೇಶದ ಮಿಸಿಸಿಪ್ಪಿಯ ಡೆಲ್ಟಾ ಹಾಗೂ ಪೈನ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಕಂಪೆನಿಗೆ ೧೯೯೮ರ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾದ ಪೇಟೆಂಟ್ ನಂ:ಯುಎಸ್ ೫, ೭೨೩, ೭೬೫ ನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. ಈ ಪೇಟೆಂಟ್ ಘೋಷಿತವಾದ ಕೆಲವೇ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯು ೧.೭೬ ಬಿಲಿಯನ್ ಡಾಲರ್‌ಗಳಿಗೆ ಡೆಲ್ಟಾ ಹಾಗೂ ಪೈನ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಕಂಪೆನಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿತು. ಇದಾದ ನಂತರ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಬೀಜ ವಿಭಾಗವನ್ನು ೧.೪ ಬಿಲಿಯನ್ ಡಾಲರ್‌ಗಳಿಗೆ ಖರೀದಿಸಿತು. ಕೆನಡಾ ಹಾಗೂ ಅಮೇರಿಕಾಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ. ನಂತರ ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಹಾಗೂ ಅಮೇರಿಕನ್ ಹೋಮ್ ಪ್ರಾಡಕ್ಟ್(ಎಹೆಚ್‌ಪಿ)ನ ವಿಲೀನದೊಂದಿಗೆ ಬೃಹತ್ ರಸಾಯನಿಕ ಕಂಪೆನಿಯಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿತು. ಇದೇ ಕಂಪೆನಿ ರೌಂಡ್ ಅಪ್ ರೆಡಿ ಎಂಬ ಸೋಯಾ ಬೀನ್ ತಳಿಯನ್ನು ಯೂರೋಪಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಡಂಪಿಂಗ್ ಮಾಡಿತು. ರೌಂಡ್ ಅಪ್ ರೆಡಿ ಜೀನ್ ಅಗ್ರಿಮೆಂಟಿನ ಪ್ರಕಾರ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯು ಬೀಜಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ ನಂತರ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯ ರೈತರೂ ತಮ್ಮ ಬೆಳೆಗಳಿಂದ ತಳಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಯೂರೋಪಿನ ಕನ್ಸ್ಯೂಮರ್ಸ್ ಜೈವಿಕವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಲೇಬಲ್‌ನ್ನು ಅಂಟಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ತಂದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಟರ್ಮಿನೇಟರ್ ಬೀಜ(ಬಂಜೆ ಬೀಜ)ಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳತನದಲ್ಲಿ ಒಳನುಸುಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಮೇರಿಕಾದ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯು ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯನ್ನೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಮರುಕಳಿಸಿತು. ಇದೇ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯು ಮುಂಬಯಿ ಮೂಲದ ಮಹಿಕೋ ಕಂಪೆನಿ(ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಹೇಬ್ರಿಡ್ ಸೀಡ್ ಕಂಪೆನಿ)ಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ನಂತರ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ-ಮಹಿಕೋ ಬಯೋಟೆಕ್ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್(ಎಂಎಂಬಿ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೯೮ ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಬಿ.ಟಿ. ಹಾಗೂ ಟರ್ಮಿನೇಟರ್ ಬೀಜಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ೧೯೯೬ ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಟಿ.ತಳಿಗಳು ಅನಧಿಕೃತವಾಗಿ ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮೊದಲ ಬಿ.ಟಿ. ತಳಿ ಎಂದರೆ ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ ಆಗಿದೆ. ಹತ್ತಿಗೆ ಕಾಯಿಕೊರಕ ಹುಳು(ಬೊಲ್‌ಗಾರ್ಡ್)ಗಳ ಕಾಟವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಕೀಟನಾಶಕದ ಅವಲಂಬನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಪಾದನೆ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಟರ್ಮಿನೇಟರ್ ಜೀನ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಈ ಕಂಪೆನಿಗಳ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಮತವಾಗಿತ್ತು.

೫೩. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪತ್ರ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳಗಳ ಪಟ್ಟಿ

೫೪. ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್, (೨೬.೧೧.೧೯೯೮)

೫೫. ದ ಹಿಂದೂ, ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, (೨೯.೧೧.೧೯೯೮); ಕನ್ನಡಪ್ರಭ, (೩೦.೧೧.೧೯೯೮)

೫೬. ಇವರು ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಹಾಗೂ ರೈತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ೧೯೮೩ ಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ತಮ್ಮದೇ ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಹಾಗೂ ರೈತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

೫೭. ಸೆರ್ಗಿಯೋ ಓಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ., (೨೦೦೮), ಜಾಗತಿಕ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, (ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೮೬

೫೮. ಸೆರ್ಗಿಯೋ ಓಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ., (೨೦೦೮), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೮೬

೫೯. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, (೪.೧೨.೧೯೯೮)

೬೦. ವಿವೇಕ್ ಕಾರಿಯಪ್ಪ ಅವರು ಮಾರ್ಕ್ ಬ್ರೌನ್ ಅವರಿಗೆ ೧೬.೧೦.೧೯೯೮ ರಂದು ಬರೆದಿದ್ದ ಪತ್ರ, ಈ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತಾವು ಕೇಳಿರುವ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗೆಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿಡಲು ಅವರೇ ಖುದ್ದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

೬೧. ವಂದನಾಶಿವ ಅವರು ecologist@gn.apc.org ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಇನ್ನಿತರೆ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ೬.೧.೧೯೯೯ ರಂದು ಕಳಿಸಿದ್ದ ಈಮೇಲ್‌ನ ಪ್ರತಿ.

೬೨. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು "ಇಂಡಿಯನ್ ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಜಾಯಿನಿಂಗ್ ಇಂಟರ್-ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಕ್ಯಾರವಾನ್, ಮೇ ೨೨ ಟು ೨೧ ಜೂನ್ ೧೯೯೯-ಇನ್ ಯೂರೋಪ್" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಇನ್ನಿತರೆ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮುಖಂಡರುಗಳಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರ

೬೩. ಕಿಂಗ್ಸ್‌ಲೇ ಹಾಲ್‌ಗೂ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವ ಇದೆ. ಗಾಂಧಿ ಅವರು ೧೯೩೧ ರಲ್ಲಿ ದುಂಡುಮೇಜಿನ ಶಾಂತಿ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ೧೨ ವಾರಗಳು ಈ ಹಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಯಾರವಾನ್‌ನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಮಿತಿಯು ಇದೇ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳ ಎಂದು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.

೬೪. ಐಸಿಸಿ ನ್ಯೂಸ್ ಬುಲೆಟಿನ್, (೩೦.೫.೧೯೯೯), ಇಂಟರ್-ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಕ್ಯಾರವಾನ್ ಫಾರ್ ಸಾಲಿಡ್ಯಾರಿಟಿ ಅಂಡ್ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್, ಇಷ್ಯೂ ನಂ.೧

೬೫. ಸ್ಪೇನ್‌ನ ಸೆರ್ಗಿಯೋ ಒಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ ಅವರು ೯.೧೨.೧೯೯೯ ರಂದು ರೈತ ಸಂಘದವರಿಗೆ ಕಳಿಸಿರುವ ಫ್ಯಾಕ್ಸ್‌ನ ಪ್ರತಿ.

೬೬. ರೇಷ್ಮೆ ಸೀಮೆ, (ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೯೯)

೬೭. ಡೇನಿಯೆಲಾ ಕಾಮೆಂದುಲಿ ಅವರಿಗೆ ೧೯.೧೦.೧೯೯೯ ರಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕಳಿಸಿರುವ ಫ್ಯಾಕ್ಸ್‌ನ ಪ್ರತಿ

೬೮. ೩೦.೧೧.೧೯೯೯ ರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ಹೊರಡಿಸಿರುವ ಕರಪತ್ರ

೬೯. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, (೧.೧೦.೨೦೦೦), ಎಲ್ಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಬಡರೈತನ ಅಸಹಾಯಕತೆಯ ಪಾಡು.

೭೦. ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜದ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟದ ಹಕ್ಕು ಕೇವಲ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ರೈತರು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಗುಣ ಮಟ್ಟದ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಮತ್ತು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೈತರ ಹಕ್ಕನ್ನು ಈ ಕಾಯ್ದೆ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿತ್ತು.

ಬೀಜ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಬಹುದು ಆದರೆ ನಾಟಿ ತಳಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ರೈತರು ಯಾವುದೇ ಬ್ರಾಂಡ್ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೭೧. ೨೦೦೦ರ ಸಮಾವೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವು ೨೦೦೦ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ಹೊರಡಿಸಿದ ಕರಪತ್ರ; ಜನವಾಹಿನಿ, (೩.೧೦.೨೦೦೦), ಕೇಂದ್ರದ ವಿರುದ್ಧ ರಾಜ್ಯ ರೈತರ ಸಮರ; ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್, (೯.೧೦.೨೦೦೦), ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೩.೧೦.೨೦೦೦)

೭೨. ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್, (೯.೧೦.೨೦೦೦) ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಮೀಟ್ ಅಪೋಸಸ್ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಇಂಪೋಸಿಷನ್ಸ್.

೭೩. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೪.೧೧.೨೦೦೦ ರಂದು ಕೃಷಿ ಆಮದುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರಾದ್ಯಂತ ರೈತರ 'ಬಂಡಿ'ಯಾತ್ರೆ ಕುರಿತ ಕೈಬರಹದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ, ಡೆಕ್ಕನ್ ಕ್ರಾನಿಕಲ್, (೧೦.೧೧.೨೦೦೦), ಹೈದರಾಬಾದಿನ ದೈನಿಕ, (೩೧.೧೦.೨೦೦೦)

೭೪. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೦೦೧ ರ ಜುಲೈ ೩ ರಂದು 'ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಚಳವಳಿ ವಿಸ್ತರಣೆ, ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ 'ಅಕ್ಕಿ-ಬೇಳೆ' ಚಳವಳಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಬರೆದ ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆಯ ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿ

೭೫. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೦೦೧ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ನಡೆದ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಭಾಷಣದ ವಿಡಿಯೋ

೭೬. ೧೭.೪.೨೦೦೨ ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಹುತಾತ್ಮರ ದಿನಾಚರಣೆಯಂದು ಕೈಗೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿ

೭೭. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೮.೮.೨೦೦೨ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪೋಲಿಸ್ ಕಮಿಷನರ್ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ಕಂಪ್ಲೆಂಟ್‌ನ ಪ್ರತಿ

೭೮. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, (೧೦.೮.೨೦೦೨)

೭೯. ಆಂದೋಲನ, (೨೪.೮.೨೦೦೨)

೮೦. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೦೦೩ ರ ಜನವರಿ ೩೦ ರಂದು ನಡೆದ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಭಾಷಣದ ವಿಡಿಯೋ

೮೧. ೨೦೦೩ ರ ಜನವರಿ ೩೦ ರಂದು ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೈಬರಹದ ಪ್ರತಿ

೮೨. ೨೦೦೩ ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೮ ರಂದು ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಪ್ರತಿ

೮೩. ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೧), ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್ ಮಾತು, ಪು:೫೦

೮೪. ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದಲ್ಲಿ ೨೦೦೩ ರ ನವೆಂಬರ್ ೩ ಹಾಗೂ ೪ ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ಸಭೆಯ ಅಜೆಂಡಾ

೮೫. ವಿಶ್ವದ ಆರ್ಥಿಕ ದೊರೆಗಳು ಪ್ರತಿ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲೆಂಡಿನ ದಾವೋಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಶೃಂಗ ಸಭೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಜನ ಸಂಘಟನೆಗಳೂ ಸೇರಿ 'ವಿಶ್ವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೇದಿಕೆ'ಯೊಂದನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಂದವು. ಇದು ೨೦೦೧ ರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ವಿಶ್ವ ಬ್ಯಾಂಕ್, ವಿಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆ, ಫ್ರೆಂಚ್, ಸ್ವೀಡನ್ ಸರ್ಕಾರಗಳಂಥ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಬ್ರೆಜಿಲ್‌ನ ವರ್ಕರ್ಸ್ ಪಾರ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಬ್ರೆಜಿಲ್‌ನ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯಮಪತಿಗಳ ಸಂಘಗಳು ಹಾಗೂ ನೂರಾರು ಎನ್‌ಜಿಒಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಯೇ ೨೦೦೧ ರಲ್ಲಿ 'ವಿಶ್ವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೇದಿಕೆ'ಯನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು.

ಈ ಮೂಲಕ ಜಾಗತೀಕರಣದ ವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಎಲ್ಲೆ ಮೀರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಯತ್ನಸುತ್ತಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆ(ಎನ್‌ಜಿಒ)ಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಇವು ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟಗಳು ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟವಾಗದಂತೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ.

೮೬. ಪೌಲ್ ನಿಕೋಲ್ಸನ್(Paul Nicholson), ೧೯.೧೨.೨೦೦೩, pnicholson@ehne.org)

೮೭. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೫.೫.೧೯೯೫), ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕೀಕರಣ ಸರಿಯಲ್ಲ, ರೈತ ಹೋರಾಟ ಪತ್ರಿಕೆ, ಪು:೩

೮೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), ನಾವು ಕೆಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಗಳು, (ಸಂದರ್ಶನ:ಫ್ರೆಡ್ ಡಿ ಸ್ಯಾಮ್ ಲಾರ್ಖಾರೋ, ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಸಂ:ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಪು:೧೪೦

೮೯. ಅಮೆರಿಕ ಮೂಲದ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಇಂಕ್ ಹಾಗೂ ದೆಹಲಿಯ ಟಿಡ್‌ಕೋ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಜಂಟಿಯಾಗಿ ರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದುದೇ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಸೀಡ್ಸ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್(ಪ್ರೈ) ಲಿಮಿಟೆಡ್ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇದು ೧೯೯೦ ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ತಳಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

೯೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), ನಾವು ಕೆಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಗಳು, ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೧೪೦

೯೧. ೧.ಬಿ.ಟಿ.ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ: ಇದರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಟಿ. ಅಂದರೆ ಬ್ಯಾಸಿಲಸ್ ತುರಿಂಗಿಯೆನ್ಸಿಸ್ ಅನ್ನುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವಿ. ಈ ಜೀವಿ ಕೀಟಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ವಿಷವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಾಣಿ. ಇದನ್ನು ಬೀಜದೊಳಕ್ಕೆ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೀಟ ನಿರೋಧಕ ತಳಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದು. ೨. ಟರ್ಮಿನೇಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ: ಅಂದರೆ ಕುಲವನ್ನೇ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಮೊಳಕೆ ಬಾರದ ಬೀಜಗಳು. ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಪರಾಗಮಾಲಿನ್ಯ ಉಂಟಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ತಳಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಗುಣ ಈ ಬೀಜ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಇದನ್ನು 'ಕುಲಾಂತಕ ಬೀಜ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ' ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆದಿರುವುದುಂಟು. ಅದು ಬಂಜೆ ಬೀಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಷಂಡ ಬೀಜವಿಜ್ಞಾನ ಎಂದು. ಇದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ವಿನಾಶ ವಿಜ್ಞಾನ' ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಅವು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವೀರ್ಯ ಬೀಜಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಒಂದು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ. ಅಂದರೆ ಅದು ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಏನನ್ನೂ ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಬೀಜದಿಂದ ಬೆಳೆ, ಬೆಳೆಯಿಂದ ಬೀಜ ಈ ಚಕ್ರ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ರೈತರು ಪ್ರತಿಬಾರಿಯೂ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಬೀಜಗಳಿಗಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ೩. ವರ್ಮಿನೇಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ: ಅಂದರೆ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ ರೈತರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಪೇಟೆಂಟ್ ಆಗಿರುವ ರಸಾಯನಿಕವನ್ನು ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮೊಳಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೊಳಕೆ ಬರುವ ರಸಾಯನಿಕ ಹಾಕಿದಾಗಲೇ ಅದರ ಎರಡನೇ ಸಾರಿ ಮೊಳೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಈ ರಸಾಯನಿಕಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕಂಪೆನಿಗಳು ರೈತರಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ೪. ಟ್ರೈಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ: ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿ ನಂತರ ತಾವು ಪೇಟೆಂಟ್ ಹೊಂದಿರುವ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ರೋಗನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿ ಮರುಕಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಈಗ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಬಗೆಯ ತಳಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೊಳಪಡುತ್ತಿರುವುದು.

೯೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೦), ರೈತ ಚಳವಳಿ–೨೦೦೦ ಮತ್ತೆ ಪರ್ಯಾಯ ಸರ್ಕಾರದೆಡೆಗೆ, ಪು:೨೨–೨೪, ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೬.೧೨.೨೦೦೦), ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ–ಭಾರತದ ಕೃಷಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಎರಡನೇ ಮಾರಿ, ತಳಮಳ ಪತ್ರಿಕೆ, ಪು:೩, ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರ ವಿಚಾರಧಾರೆ, (ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೯೯), ರೇಷ್ಮೆ ಸೀಮೆ, ಪು:೩

೯೩. ಜನವಾಹಿನಿ, (೨೯.೧.೨೦೦೧)

೯೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ೧೯೯೫ ರ ಆಗಸ್ಟ್ ೨೫ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 'ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಾಣಿ ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ–ಜನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕಿರುವ ಅಪಾಯಗಳು' ಎಂಬ ವಸ್ತುವಿಷಯ ಕುರಿತು ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿಚಾರ ಮಂಡಿಸಿರುವ ವಿಡಿಯೋ

೯೫. ಗುಮ್ಮಗೋಲಮಠ, ಕೆ.ಸಿ., ಕಾಂಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟ್ ಫಾರ್ಮಿಂಗ್ ಇನ ಇಂಡಿಯಾ, ಪ್ರಾಬ್ಲಮ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಪ್ರಾಸ್‌ಪೆಕ್ಟ್ಸ್–ಎ ಕೇಸ್ ಸ್ಟಡೀ ಆಫ್ ಘೆರ್ಕಿನ್ ಇನ್ ಕರ್ನಾಟಕ, http://www.ccsniam.gov.inresearch.

೯೬. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, (೧೪.೯.೨೦೦೦)

೯೭ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತೇನೇಕೆಂದರೆ... (ಸಂದರ್ಶನ:ಐಶ್ವರಮೂರ್ತಿ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ತಿಕ ಐಶ್ವರಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಸಂ:ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೩೭೪

ಅಧ್ಯಾಯ–ಆರು

ಭವಿಷ್ಯದ ಕರ್ನಾಟಕ: ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ

೬.೧. ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು

೬.೨. ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಚಿಂತನೆಯ ನೆಲೆಗಳು

೬.೩. ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ(ರೈತರ ಒಗ್ಗಟ್ಟು)

೬.೪. ರೈತರು ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಚಿಂತನೆ

೧. ಆಸ್ತಿಯ ನೆಲೆ

೩. ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆ

೪. ರಾಜಕಾರಣದ ನೆಲೆ

೬.೫. 'ಅಮೃತಭೂಮಿ'ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ನಾಡಿನ ಕೃಷಿ, ಕೃಷಿಕ, ಕೃಷಿಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ, ಮಹಿಳೆ ಹಾಗೂ ಯುವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ದಿನೇ ದಿನೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಭರಾಟೆಗಳು ಇನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿಸುವ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬರಲಾಗದೆ ಜನತೆ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿಕನಂತೂ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಬವಣೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿವೆಯಷ್ಟೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತರ ಬವಣೆಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸುವ ಸಲಹೆಗಳು ಎಂಥವು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು. ಅಲ್ಲದೆ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಅವರು ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿಲುವುಗಳು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಮುಖೇನ 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ' ಕಟ್ಟುವ ಕನಸು ಕಂಡದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ರಾಜಕಾರಣ, ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ರೋಗಪೀಡಿತವಾಗಿರುವಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಎಂಥ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮುಖೇನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅವುಗಳು ಸಫಲತೆ ಅಥವಾ ವಿಫಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವ ಕೃಷಿಕರು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿಗೆ ಅಂದರೆ ರೈತ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ನಡುವೆ ಬೆಸುಗೆ ಬೆಸೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಲುವುಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುವಂಥವು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಜಾಗತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ದೇಸೀ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕಾರ ತತ್ವದ ಮೂಲಕ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದು ಎಲ್ಲರ ಗಮನಸೆಳೆಯುವಂಥದ್ದೇ. ಭವಿಷ್ಯದ ಜನತೆಯ ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಪುನರ್‌ವಿಮರ್ಶೆಗೊಳಪಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರು, ರೈತೇತರರು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದು.

೬.೧. ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು

'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ' ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದಲೂ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಆರಂಭದಿಂದಲೂ 'ರೈತರು ಸಾಲಗಾರರಲ್ಲ, ಸರ್ಕಾರವೇ ಬಾಕಿದಾರ'[೧] ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗಳ

ಮುಖೇನ ಸರ್ಕಾರದ ತರತಮಗಳನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ರೈತರಲ್ಲಿದ್ದ ಜಡತ್ವದ ಬಗೆಗೂ ಅವರು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹೊರತಂದು ಚಳವಳಿಗೆ ತೊಡಗಿಸಿ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಸದಾ ಎಚ್ಚರಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಎಚ್ಚರಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದರೂ ರೈತರ ಮನೋಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಜಾಗತೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಕಬಂಧ ಬಾಹುಗಳು ತೊಂಬತ್ತರ ದಶಕದಿಂದ ಭಾರತದ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಆವರಿಸಿದವು. ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತಯಂತ್ರ ಅದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿತು. ಜಾಗತೀಕರಣ ಹೇಗೆ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ರೈತರನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಬದುಕುವ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ವಿರೋಧಾಭಾಸವಾಗಿಯೇ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇದನ್ನು ರೈತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಾಶದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆತಂಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹರವು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರೈತರನ್ನು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ರೈತರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಹಾದಿ ತುಳಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳು ಇವೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅಸಮರ್ಪಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಳಗೆ ಮುಕ್ತ ಆಮದು ನೀತಿ, ಸಾಲ ನೀತಿ, ಬೆಲೆ ನೀತಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನೀತಿ, ತೆರಿಗೆ ನೀತಿ, ಬೆಳೆ ವಿಮಾ ನೀತಿ, ವಿದ್ಯುತ್ ನೀತಿ, ಬೀಜ ನೀತಿ, ಕಂಪೆನಿ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕರಾರು ಕೃಷಿ ನೀತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳೇ ನೇರ ಕಾರಣಗಳು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಾದ. ಈ ಎಲ್ಲ ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದೇಶವಾರು, ಬೆಳೆಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಬದಲಾಗಿ ಕಾಡುವುದುಂಟು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ಕೃಷಿ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಆಧರಿಸಿದ್ದು, ಅದರಿಂದಾಗುವ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರೈತರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ಇಲ್ಲದ್ದು ರೈತನನ್ನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ದೂಡುತ್ತಿದೆ.

ಕೆಲವೊಂದು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳಿಂದ ಬೆಳೆ ನಷ್ಟವಾಗುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆದು ದಾಖಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೈತರು ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದುಂಟು.ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ರೈತರ ಆದಾಯವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯ ಪಡೆಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಇರುವ ವಿರೋಧಾಭಾಸವನ್ನು, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಇದರ ಹಿಂದಿರುವ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಕರಗತವಾಗಿತ್ತು. ರೈತರು ಸಾಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಾವೇ ಜವಾಬ್ದಾರರು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಮನೋಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ರೈತ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿ ನೋಡದೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿ ನೋಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣ ರೈತರಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿರುವುದು.

ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಬಗೆಗೆ ಇಡೀ ಸಮಾಜ ತನಗೇನೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥದ್ದು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಧ್ಯಮವರ್ಗ, ಮೇಲುವರ್ಗಗಳ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಭಯಾನಕವಾಗಿದೆ. ಕಳೆದ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ಸಂಬಳಗಳು ಹತ್ತು ಪಟ್ಟು, ಇಪ್ಪತ್ತು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ಬೆಲೆಗಳೂ ಏರಿವೆ. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರನ್ನು, ಸಂಬಳದಾರರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸುಖವಾಗಿಡಬಯಸುವ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ರೈತರ ಬಗ್ಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಅನಾದರದಿಂದ ಕೂಡ ರೈತರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ರೈತನ ಸಾಲಗಳಿಗೆ ಆತನೇ ನೇರ ಕಾರಣವಾದರೆ ಅದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಆತನೇ ಹೊರಬೇಕಾದದ್ದು ವಾಸ್ತವ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಕಾರಣವಾದರೆ ಅದನ್ನು ರೈತರು ಹೊರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರವೇ ಹೊರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಾದ. ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದಾದರೆ–"ಸರ್ಕಾರಗಳು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ರೈತನಲ್ಲ"[೨] ಎಂದು ಸರ್ಕಾರದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೇರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ ರೈತರಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಂದ ವಿಷಾದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಒತ್ತಾಯ ಆಗಿತ್ತು.

ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ರೈತರು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯು ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿತು. ಅವರು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ರೈತರನ್ನು ಕುರಿತು–

> "ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಏನು ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆ ಇದೆ ೧೮ ವರ್ಷದಿಂದ ೪೦ ವರ್ಷದ ಒಳಗಿನವರು, ಅವರೇ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡ್ಕೊಳ್ತಾ ಇರೋರು. ಶಾಲಾ–ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದೋರು, ಓದಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ವಾಪಸ್ ಬಂದವರು ಸಾಲದಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋದು ಅಂಥ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೇ ಇರುವವರು ಇವರೇ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ತಿರೋರು. ಆದರೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ನಮಗೆ ಏನು ಸಮಸ್ಯೆ ತಂದೊಡ್ಡಾ ಇದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ಉತ್ತರ ಅಲ್ಲ. ನಾವು ಕಂಡಂತೆ ಕಾನೂನು ರೀತ್ಯಾ ಇರಬಹುದು, ರೆವಿನ್ಯೂ ಇಲಾಖೆಯ ಕಾನೂನಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇರಬಹುದು, ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ತಿಳುವಳಿಕೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ, ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡೋವಂಥ ಒಂದು ಶಕ್ತಿ ಇರೋವಂಥ ರೈತರನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡ್ಬೇಕು. ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಏನಂದ್ರೆ ಇಂಥ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡ್ಬೇಕಾಗಿರೋ ಕೆಲಸ ಯಾವುದೇ ಹಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋದನ್ನ ತಪ್ಪಿಸೋದು. ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು... ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರೋದು ರೈತ ಅಲ್ಲ..."[೩]

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳ ಮುಖೇನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಾಸ್ತವ ಚಿತ್ರಣ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರಗಳ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಆಶಯ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಅಂದರೆ ಸರ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಜರೂರು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಕೊನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗಂತೂ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದವು. ಆಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಯಾರ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೂ ಬರಲಾರವು ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆ ನಷ್ಟದಿಂದ ಸಾಲ, ಸಾಲದಿಂದ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಅಂತಿಮ ಪರಿಹಾರವಲ್ಲ ಎಂಬ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ರೈತರಲ್ಲಿ ತುಂಬಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ಯಾಕೇಜ್

ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಭೀಕರತೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಬೇರೊಬ್ಬ ರೈತನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ತಮ್ಮದಲ್ಲ ಎಂಬ ಮನೋಧೋರಣೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ವ್ಯಾಪಕತೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರೈತನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರದನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವ ಪರಿಪಾಠವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಸಮಾವೇಶಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಈ ಮುಖೇನ ಹತಾಶರಾಗಿದ್ದ ರೈತರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ತುಂಬುವಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಷ್ಟ ಬಂದಾಗ ದೈವತ್ವದ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ದಾಖಲಾರ್ಹ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಜನ 'ಕ್ಲಾಸ್‌ರೂಮ್ ರೈತ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರೂ ರೈತರ ಸಂವೇದನೆ ಹಾಗೂ ಮಿಡಿತಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ.

ಸತತ ಬೆಳೆಯಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸುವ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಲ ವಸೂಲಿಯನ್ನು ಏಳು ವರ್ಷಗಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದೂಡುವಂಥ ಮತ್ತೊಂದು 'ಋಣ ಪರಿಹಾರ ಕಾಯ್ದೆ'ಯನ್ನು ಸರಕಾರ ಜಾರಿ ಮಾಡುವಂತೆ ೨೦೦೩ರಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಎಂ.ಕೃಷ್ಣ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು.[೪] ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೇನು ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೃಷಿಸಾಲ ದೊರಕುವ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ನೀತಿ ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೨೦೦೨ ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೭ ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಹುತಾತ್ಮರ ದಿನಾಚರಣೆಯಂದು. ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ರೈತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು, ಕನಿಷ್ಠ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಘಟಕವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದ ಸರಾಸರಿ ಇಳುವರಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಮಾ ಮೊತ್ತವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಖಾಸಗಿ ವಿಮಾ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ೨೦೦೩ ರ ಜನವರಿ ೩೦ ರಂದು 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಘೋಷಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಈ ನಡುವೆ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಆಯೋಗಗಳು ಕುಟುಂಬದ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ರೈತರನ್ನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ದೂಡುತ್ತಿರುವ ನಿಖರವಾಗಿ ಕಾರಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಬದಲಾಗಿ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣಗಳನ್ನೇ ತಿರುಚಿ ವರದಿಗಳು ರೂಪಿತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕಾ ವಲಯದ ಪಾತ್ರವೇನೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ.

ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದವರು ಇಂದು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರೈತರು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಲ ಮಾಡಿ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ ಎಂಬ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬದಲಾವಣೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅರಿತು ರೈತರ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿಪುಲ ಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ಬೇರೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ನೋವಿನ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು-

"ಇದು ಆತ್ಮಗೌರವದ ಪ್ರಶ್ನೆ, ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ಮುಂದೆ ಮಾನ ಹೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಗೌರವದಿಂದ ಬಾಳು ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಎರವಾದಾಗ ರೈತ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಗೌರವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಇದೆ. ಗ್ರಾಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಡವ, ಬಲ್ಲಿದ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಮರ್ಯಾದೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಸ್ತರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡ ರೈತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಾಲ, ಚಿಕ್ಕ ರೈತನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಸಾಲವಿರಬಹುದು, ಬೆಳೆ ಹಾನಿಯಾದಾಗ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಒತ್ತಡವಾಗುತ್ತದೆ. ಹತಾಶೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮರ್ಯಾದೆಯ ಬದುಕಿನ ಬಗೆಗಿನ ಚಿಂತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟವರು ಖಾಸಗಿ ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಮುಂತಾಗಿ ಯಾರೇ ಆದರೂ ರೈತರ ಸಾಲ ವಸೂಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಲಾಜು ತೋರುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಹಕಾರಿ ಸಾಲ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮ ಗೌರವ ಕಾಪಾಡುವ ಹಸಿರುಸೇನೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ"[೫]

ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದು. ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಒತ್ತಡ, ಹತಾಶೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ರೈತ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತ ಎಂಬ ಭೇದ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ವಿಚಾರ. ಈ ಮೂಲಕ ಯುವ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವತೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಮುಖೇನ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮೇ ೨೦೦೦ ರಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯುವ ಪಡೆಯನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಮುಂದಾದದ್ದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದೇ 'ಹಸಿರು ಸೇನೆ'. ಯುವಕರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು 'ಹಸಿರು ಸೇನೆ'ಯ ಮೂಲಕವೇ.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗಿ ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ೧೯೯೫ ರಿಂದ ೨೦೧೩ರ ವರೆಗೂ ದಾಖಲಾಗಿರುವ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೨,೯೦,೦೦೦ ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು. ಇದು ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕ್ರೈಂ ರೆಕಾರ್ಡ್ಸ್ ಬ್ಯೂರೋದ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಾಖಲಾಗದ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳೆಷ್ಟೋ, ಇಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಇದರ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿಯೇ. ಈ ಎಲ್ಲ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸರ್ಕಾರದ, ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯ ಗೋಸುಂಬೆತನಗಳನ್ನು ಬಯಲು ಮಾಡಿದರು. ರೈತರನ್ನು ಒಡೆದು ಆಳುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸಿ ಸಹಕಾರತತ್ವ ಹಾಗೂ ಭ್ರಾತೃತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಮುಖೇನ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ದೇಸಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮುಖೇನ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸಿ ಪರ್ಯಾಯ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಜರೂರು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ದೇಸಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಜ, ಗೊಬ್ಬರ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಈ ಮೂಲಕ 'ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಚಳವಳಿ'ಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಗಾಂಧಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಅವರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು. ಗಾಂಧಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಪಾಲಿಸದೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುವ ಗುಣ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಸೆಳೆಯುವಂಥದ್ದು. ಆದರೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ನಡೆದ ನಂತರವೇ ರೈತ ಸಂಘದವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗಾಗಿ ಸಾಂತ್ವನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ನಂತರಲ್ಲಿ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಸಾರಥ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಸ್ವಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಅಳಿವಿನ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿದೆ. ಈ ಮುಖಂಡರುಗಳ ಬೌದ್ಧಿಕತೆ, ಬದ್ಧತೆ ಹಾಗೂ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆಗಳು ಯುವ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಚಳವಳಿಗೆ ಸೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ 'ಹಸಿರು ಸೇನೆ' ಬಲವಾದ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ತರಬೇತಿಯ ಕೊರತೆಯೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ಅವಕಾಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ರೈತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ರೈತ ಚಳವಳಿಗಾಗಿಯೇ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಂಥ ಅಪರೂಪದ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಯನ್ನು ಇಂದಿನ ಮುಖಂಡರುಗಳಿಂದ ಸರಿಗಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಇರುವಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅವರದಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಹೊಗಳಿಕೆ ಆಗಲಾರದು. ಒಂದು ಸಮಾಜ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಆತ್ಮಗೌರವ, ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ ಎಂಬ ಮೌಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಾಗಲೀ, ಆಳುವವರ್ಗಗಳಾಗಲೀ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮುಳುಗಿರುವಾಗ ರೈತರು ಮಾತ್ರ ಆತ್ಮಗೌರವದಿಂದಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಅಂಜಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಸಮಾಜದ ದೊಡ್ಡ ವಿಪರ್ಯಾಸ ಅಲ್ಲವೇ?

೬.೨ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಚಿಂತನೆಯ ನೆಲೆಗಳು

ತನ್ನ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಅಭಿಮಾನವೇ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಆತ್ಮಗೌರವ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಪದಗಳ ನಡುವೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ದೊಡ್ಡ ಎಳೆಯಷ್ಟು ಅಂತರ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ರೈತ', 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ರೈತ ಸಂಘ', 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಶಾಸಕ', 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿ', 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಪ್ರಜೆ', 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಕರ್ನಾಟಕ' ಹಾಗೂ 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇಶ' ಹೀಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆರಡಲ್ಲಿಯೂ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಎಂಡಿಎನ್.

ರೈತ ಎಂದಾಗ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಕೀಳರಿಮೆ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳಿಂದ ರೈತರನ್ನು ಎರಡನೆಯ ದರ್ಜೆಯವನನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅಲಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಶೋಷಣೆಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಗಳು, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು, ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ರೈತನಿಗೆ ಮೋಸ, ವಂಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರೈತನೂ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗುಲಾಮೀ ಮನೋಭಾವ ಮೂಡಿದೆ. ಇಂಥ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ರೈತನನ್ನು ಹೊರತರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಈ ಮುಂದಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ-

> "ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾವು ರೈತರೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವವರು. ಆ ಕಾರಣ ನಾವೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ತೆರಿಗೆದಾರರು. ಹಾಗೆಯೇ ಶೇ.೭೫ ಭಾಗ ಇರುವ ರೈತರೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಬಳಕೆದಾರರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಸಹ ರೈತರೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ತೆರಿಗೆದಾರರು. ನಾವು ಕೊಡುವ ತೆರಿಗೆಯಿಂದಲೇ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ನಾವು ಕೊಡುವ ತೆರಿಗೆ ಹಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ವಾಪಸ್ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ..."[೬]

ಎಂದು ರೈತರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ರೈತರೇ ಈ ದೇಶದ ಮಾಲೀಕರು ಎಂಬ ಅಭಿಮತ ಅವರದು. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಕೃಷಿಕರು ಇದ್ದ ಭಾರತವನ್ನು ಈಗಲೂ ಅದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಈಗ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃಷಿ ಅವಲಂಬಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇ.೪೯ ಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದೆ. ಮುಂದಿನ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಮಾಣ ಇನ್ನೂ ಕುಸಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವೇ ಇಲ್ಲ.

ರೈತ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ನ. ಅವನು ಶ್ರಮಪಟ್ಟರೆ ಬಳಕೆದಾರರಿಗೆ ಆಹಾರ. ತಾನೂ ಉಂಡು ಇತರರಿಗೂ ಅನ್ನ ನೀಡುವುದರಿಂದ ಅನ್ನದ ಋಣ ಈ ದೇಶದ ಜನತೆಗೆ ಇರಬೇಕು. ರೈತ ಅನ್ನ ಹಾಕಿ ದೇಶದ ಜನರ ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಎರಡೂ ರೈತನಿಗಿದೆ. ಆದರೆ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಸಾಲದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕುವಂತಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಯಾವ ವೃತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಕೀಳಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಕೃಷಿಕನೂ ಕೂಡ. ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ರೈತ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಸರ್ಕಾರ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಮುಂದೆ ಕೈಚಾಚಬಾರದು. ಸಬ್ಸಿಡಿ, ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಗೂ ಬೆಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬೇಡಿದರೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಎಂದು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು ಎಂಡಿಎನ್.

'ಹಸಿರು ರುಮಾಲು' ಅಥವಾ 'ಹಸಿರು ಶಾಲು' ರೈತನ ಐಡೆಂಟಿಟಿಯಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ರೈತ ತಲೆಬಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವನು ಎದೆ ಸೆಟೆದು ನಿಲ್ಲುವಂಥವನಾದ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ. ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಲು ಸಂಜೆ ಅಥವಾ ಸೋಮವಾರ ರೈತರಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ದಿನವೇ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಬೋರ್ಡು ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿತು. ಇದೆಲ್ಲ ಆದದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಂಥ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟಗಾರನೊಬ್ಬ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ. ಅವರು ರೈತನನ್ನು ಯಾವ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳ ರೈತನ ಅನುಭವದ ಮುಂದೆ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಅಲ್ಪ ಮಾತ್ರ. ರೈತರಲ್ಲಿರುವ ವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹಾಗೂ ಎಚ್ಚರಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಇಂಥ ರೈತನನ್ನು ಶೋಷಣೆ ಮಾಡಿ ವೈಭವದ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸೆಟೆದು ನಿಂತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕೇಳುವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ರೈತ ತಲುಪಿದ. ರೈತರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಸ್ತು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ತಾವು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಎಂಡಿಎನ್.

ರೈತ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅವನೇ ಈ ದೇಶದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮುಖೇನ 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಕರ್ನಾಟಕ' ಅಂದರೆ ದೇಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ರೂಪು ತಳೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಶಯ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿಯೂ ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ತುಡಿತವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒತ್ತರವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರ. ಇದು ಅತಿಯಾದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ

ಆಲೋಚನೆ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸದೆ ಇರದು. ಆದರೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಗುರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಪರಾಧ.

ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಪದದಲ್ಲೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಇರುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋಭಾವವೂ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ರೈತ ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಬೀಜ, ಬೆಳೆ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕು ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಥರದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಭರಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸಲು ಆಗದೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕೃಷಿಯನ್ನು ನಷ್ಟದ ವಲಯವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅದರಿಂದ ವಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ವಿದೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಗುಲಾಮನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳು ಸುರಕ್ಷಿತ ಹಾಗೂ ಗೌರವಯುತವಾದದ್ದು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ. ಆದರೆ ಕೃಷಿಗಿಂತ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಯುತವಾದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತೊಂದು ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವು. ಕೃಷಿಯಿಂದಲೇ ಆರೋಗ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಉಳಿವು ಎಲ್ಲವೂ. ಇದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ರೈತ ಸೋಲುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಕಾಲವೇ ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೆಲವು ಕಂಪೆನಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅರಸಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಇವೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ರೈತ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಗುಲಾಮಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅರಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಂಪೆನಿಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತಿರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ವಿರೋಧಾಭಾಸವೂ ಹೌದು.

ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರೈತ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನಗರಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳು ಅವನನ್ನು ದಿವಾಳಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಹೊಸ ನೀತಿಗಳು, ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ ರೈತನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ, ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಬೃಹತ್ ರಸ್ತೆಗಳು, ಟೌನ್‌ಶಿಪ್‌ಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಲವಂತವಾಗಿ ರೈತನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಭರದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯರಾದಾಗ ಕಂಪೆನಿ ಕೃಷಿ, ಕಂಪೆನಿಯ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣ ಹಾಗೂ ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಾವಲಂಬಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ರೈತ ಪರಾವಲಂಬಿಯಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಆದುದರಿಂದ ರೈತನದು ಕೊಡುವ ಕೈ ಆಗಿರಬೇಕೆ ಹೊರತು ಬೇಡುವ ಕೈ ಆಗಬಾರದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಧೋರಣೆ. ರೈತ ಮೊದಲು ತಾನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕು ಆನಂತರ ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನವರೂ ಗೌರವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯ ಅಂದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ರೈತನ ಮನೋಧೋರಣೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಬೇಕಿದೆ. ನಷ್ಟ ಆದಾಗ ಕುಗ್ಗುವ, ಲಾಭ ಬಂದಾಗ ಹಿಗ್ಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡರೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ನಿಲ್ಲುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ರೈತ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರವೂ ಇದೆ. ಆದರೂ ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರಮಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯದೆ ಪರ್ಯಾಯ ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಿರುವ ತುರ್ತು ಇದೆ.

ರೈತರು, ನಗರ ಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಕ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ಬಳಕೆದಾರರ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗೆ ಗುಲಾಮರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರದ ಜೀವನದ ಆಮಿಷ ಒಡ್ಡಿ ರೈತ, ನಗರ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ವಂಚಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ನಗರ ಜೀವಿಗಳ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡಿ ಸ್ವಯಂಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಸಮಾನತೆಯ ಬದುಕು ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂಥ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಚನೆಯೇ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಆಶಯ. ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದಾದರೆ–

> "ನಮ್ಮ ದುಡಿಮೆಗೆ ನ್ಯಾಯವಾದ ಕೂಲಿ, ನಮ್ಮ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ನ್ಯಾಯವಾದ ಬೆಲೆ ಮತ್ತು ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾದ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ 'ಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ'ಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ದುಡಿಮೆಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಪಂಚೆಯುಟ್ಟು, ನಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಸೀರೆಯುಡಿಸಿ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿ, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಪುಸ್ತಕಕೊಡಿಸಿ, ಸಮವಸ್ತ್ರ ಉಡಿಸಿ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಅನ್ನ ಉಂಡು ಒಂದು 'ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಕರ್ನಾಟಕ' ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ"[೭]

ಎಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯತೆ ಎಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಜನರಿಗೆ ಉಸಿರಾಡಬೇಕು, ಬದುಕಬೇಕು, ಹೋರಾಟ ಮಾಡಬೇಕು ಅನ್ನುವ ಒಂದು ಆಸೆ, ಅಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕಂಥ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಚಳವಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಂಬಿಕೆ ಅಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ, ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಆತ್ಮನಂಬಿಕೆಯ ಬಳಕೆ ಎಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಚಳವಳಿ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಎಂಡಿಎನ್.

೬.೩. ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ(ರೈತರ ಒಗ್ಗಟ್ಟು)

ಭಾರತವು ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಒಪ್ಪಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ತಕರಾರು ಇಲ್ಲ. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬೇರಾವ ಮಾದರಿಗಳೂ ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಹ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಆರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಉಳಿಸಿ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಕಾರಣ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ಇದ್ದ ರೈತರಿಂದ ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮುಖೇನ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಧೋರಣೆ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರಂತರ ಚಳವಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಅಂದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ರೈತರ ಚಳವಳಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಾಗಲೇ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕೊನೆಗಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಆಶಯ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ರೈತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕನಸು ಕಂಡಿದ್ದರು.

ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಅಧಿಕಾರದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯುವುದು ಚಳವಳಿಯ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವೇ. ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ಚಳವಳಿಯ ಆಶೋತ್ತರಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈಡೇರಲಾರವು. ಇಲ್ಲಿ ಫುಕೋ ಅವರ 'ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ' ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು. ರೈತರು ಚುನಾವಣೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಹಿಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಚಲಾವಣೆಯಾಗಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ರಾಜಕಾರಣದ ಬಗೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು. ಎರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಸಬೇಕಿದ್ದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ರೈತರು ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಬೇಕಾದುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ರೈತರನ್ನು ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಥವಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರಗಳಾವುವೂ ಇಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಗಳೂ ಅವಕಾಶವಾದಿಗಳಾದವು. ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದಿತನವನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದವು. ಆದುದರಿಂದ ರೈತರೇ ಯಾಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿಯೇ ಕಾಡಿದೆ. ರೈತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಅಗೋಚರ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆ, ಬಡ್ಡಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ ರೈತರ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ರೈತರು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು. ರೈತಪರವಾದ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ರೈತರದೇ ಆದಂಥ ಸರ್ಕಾರದ ಅಗತ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ತುರ್ತನ್ನು ಮನಗಂಡರು. ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷವಾಗದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಬಲ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷವನ್ನಾಗಿಯಾದರೂ ರೂಪಿಸುವ ಆಶಯ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ರೈತ ಸಂವೇದನೆ ಇಲ್ಲದವರು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಾಗ ರೈತರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನೇ ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು.

ರೈತರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಹಲವು ಬಾರಿ. ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಎರಡು ಬಾರಿ, ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ. ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ರೈತರ ಮಿತಿಗಳನ್ನೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಯಶಸ್ಸು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥ ಆಂತರಿಕ ದೋಷಗಳು ಕಾರಣ ಆಗಿದ್ದವು. ಯಾಕೆ ರೈತ ಚಳವಳಿ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ–

> "ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರ್ತಾ ಇರೋದು ನಮ್ಮ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ. ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ್ರೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಮುಖ್ಯ. ಚುನಾವಣೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಮಾಯ ಆಗುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಇನ್ನೂ ಇದೀವಿ. ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಮಾಯ ಆಗಿಬಿಡ್ತವೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದುರಾಚಾರಗಳು ಏನಿದಾವೇ, ಚುನಾವಣೆಯ ಅನಾಚಾರಗಳು ಅದನ್ನ ಮಾತಾಡಲ್ಲ. ಅದು ಬಹಳ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯ ಅಂತ ಅನ್ನಿಸುತ್ತೆ. ಸಾರಾಯಿ ಇರಬಹುದು, ರೂಪಾಯಿ ಇರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿರೋದು ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ. ಯಾವಾಗ ನಮ್ಮ ಮತದಾರರು ಜಾತಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಡೋದನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸ್ತಾರೋ ಆಗ ಚಳವಳಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೆ. ಅಲ್ಲೀವರೆಗೆ ಕಾಯಬೇಕು ನಾವು"[೬]

–ಎಂಬುದು. ರೈತರೆಲ್ಲರೂ ಚುನಾವಣೆ, ರಾಜಕಾರಣ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡುವುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮೊದಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಚುನಾವಣೆಯ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿ ಜಾತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಧೋರಣೆ ಬದಲಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವು. ಆದರೂ ರೈತ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಬೇಕು, ಅದೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಾವಧಿಯ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರು. ರೈತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ತಕ್ಷಣ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದಿಂದ ಹಣ ಪೋಲಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, ಎರಡನೆಯದು ಅನವಶ್ಯಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು, ಮೂರನೆಯದು ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ಸೇವಾ ನಿಯಮದೊಳಗೆ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಅಂಶವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಖಜಾನೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ತುಂಬುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪ್ರಧಾನ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದರೂ ರೈತರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಫಲಿತಾಂಶ ನಿರಾಶೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರೈತರ ಧೋರಣೆ ಬದಲಾಗಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ತುರ್ತು ಇಂದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತರವಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಗಳು ರೈತರನ್ನು ಒಡೆದು ಆಳಿದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಬೆಸೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಣ್ಣ, ಮಧ್ಯಮ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತ ಎಂಬ ವಿಭಾಗೀಕರಣವನ್ನು ಒಡೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ದೊಡ್ಡ ರೈತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಾಲ, ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಾಲ ಎಂಬ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುವ ಮುಖೇನ ಸಮಸ್ಯೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ರೈತರೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿ ತಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಆದರೆ ರಾಜಕಾರಣವೇ ರೈತರನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ರೈತರೇ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತಗೊಂಡಿದ್ದಾರೊ ಇವೆರಡರ ನಡುವಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇಂದು ಪಕ್ಷಕ್ಕೊಬ್ಬ ಮುಖಂಡರುಗಳಂತೆಯೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಒಂದೊಂದು ಪಕ್ಷ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೈತರಲ್ಲಿರುವ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳೋ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಕಾಲದ್ದೋ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಒಪ್ಪಂದದ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ನಂತರದಲ್ಲೇ ರೈತರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು. ಜೊತೆಗೆ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾರ್ಪಾಡಾದ ಬೀಜ, ರಸಾಯನಿಕಗಳು ಸಣ್ಣ ರೈತರನ್ನು ಕೃಷಿಯಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಕೃಷಿಕರಲ್ಲದವರೂ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂಥ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಹಾಗೂ ಭೂ ಮಿತಿ ಕಾನೂನುಗಳು, ರೈತರ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಪೆನಿಗಳು ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹುನ್ನಾರಗಳು, ಕರಾರು ಕೃಷಿಯಂಥ ಪದ್ಧತಿಗಳು ರೈತರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಿ ದಿವಾಳಿಯನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಗಂಡಾಂತರಗಳು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಲೇ ಮುಂದುವರೆದಿವೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ರೈತರಿಗೆ ಮಾರಕವಾಗುವಂಥ ನೀತಿಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ಸಂಘಟನಾ ಪ್ರಯತ್ನ ಹಾಗೂ ಈ ನೀತಿಗಳನ್ನೇ ಸೋಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪರ್ಯಾಯ

ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅಂದರೆ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನೇ ನಡೆಸುವಂಥ ಸಂಘಟನೆ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಿರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹಾಗೂ ತುರ್ತನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರು. ರೈತ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆಯಾದರೆ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಬಯಸಿದ್ದ ಪ್ರಮುಖ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದರೆ–

> "ಸಾಲಬೇಕಿಲ್ಲದ ಕೃಷಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ರೈತರೇ ತಯಾರುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಬೀಜ ಗೊಬ್ಬರದಿಂದ ಜೈವಿಕ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯ ಆಂದೋಲನ. ದೇಶೀಯ ಬೀಜಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಿಂದ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದವರೆಗೂ ಬೀಜದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು, ಈ ಬೀಜಗಳ ವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕ ಹಂಚಿಕೆ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಕುಟುಂಬ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಕ್ಕಲುತನ, ಇಡೀ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಬೆಳೆಯಲ್ಲದ ರೊಕ್ಕದ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವುದರಿಂದ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ದೇಶಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಅಪಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮನವರಿಕೆ, ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಆಹಾರವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ"

ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ರೈತ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆ ಆಗದೆ ಇದ್ದುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ.

ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯ ಶಕ್ತಿ ಕುಗ್ಗಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕುಂದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ರೈತ ಮುಖಂಡರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಭಿನ್ನ ನಿಲುವು ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಾಂತರದ ವರ್ತನೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತನ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿವೆ. ನಾಯಕನೇ ಹೀಗಾದನಲ್ಲ ಎಂಬ ಧೋರಣೆ ಕಂಡವು. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಸಂಘಟನೆಗೆ ತಳಹದಿಯಾಗಿ ಶಕ್ತಿ ನೀಡುವವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಮುಂದಾಳು ಒಬ್ಬನಿಂದ ಇಡೀ ಸಂಘಟನೆ ಧೃತಿಗೆಡುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರ ಬದಲಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಶಕ್ತಿ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಇವೆರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅಂತರ್‌ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು. ಹಾಗಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಂಥ ನಾಯಕತ್ವ ರೂಪು ಪಡೆದು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಎದುರಾಗಿದೆ.

ರೈತ ಪರ ಸರ್ಕಾರ ಎಂದು ಸೋಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡೇ ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಗಳು ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವರ ಗೆಲುವೇ ಅತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಕಷ್ಟದಾಯಕವೂ ಹೌದು. ರೈತ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಅವಕಾಶವಾದಿಗಳಾಗಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೇ. ಆದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾತ್ರ ರೈತನ ಪರವಾಗಿ ಆಗಿಲ್ಲ. ರೈತನ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತಿ–ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ 'ರೈತ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಹಿಂದಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ರೈತರು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸೋತಿರುವುದು ಇಂದಿನ ದುರಂತವೇ ಸರಿ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಒಡೆತನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈತನಲ್ಲಿ ಅಹಂ ಕೂಡ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದು ಅವನ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಭೂರಹಿತ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕ, ಬುಡಕಟ್ಟು, ಮಹಿಳೆ ಇನ್ನಿತರೆ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಂಡಿ ಬೆಸೆಯುವಲ್ಲಿ ತೊಡಕುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರದ ಹೊರತು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಸಂಘಟನೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ 'ರೈತಾಪಿ'

ವರ್ಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು. ರೈತರ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸದಾ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಅದು ಪರ್ಯಾಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವಂಥ ಸಂಘಟನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ರೈತ ಮಾತ್ರ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ಸಮಾಜಘಾತುಕ ಶಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಗೋಮುಖವ್ಯಾಘ್ರರ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವರೇ? ಎಂದು ಕಾಡದಿರದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯವನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಲು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಿದೆ. ಕಾಲವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ನೀಡಬಲ್ಲದು. ಕಾಯುವ ತಾಳ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರಬೇಕಾದುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ.

೬.೪. ರೈತರು ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಚಿಂತನೆ

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಅರವತ್ತರ ಕೊನೆಯ ಹಾಗೂ ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕಗಳ ಆರಂಭದ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರು ಹಾಗೂ ದಲಿತರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಭೂ ಆಕ್ರಮಣ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ದಿನಗಳವು. ಭೂರಹಿತರಿಗೆ ಭೂಮಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವುದು ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಆಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೋರಾಡುವುದರ ಬದಲಿಗೆ ದಲಿತರ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಘಟನೆಯ ಅಗತ್ಯತೆ ಕಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ೧೯೭೪ ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಯೂ ರೂಪು ತಳೆಯಿತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಯು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಭಾಷಣಕಾರರೂ ಆಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸಮಗ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

೧. ಆಸ್ತಿಯ ನೆಲೆ

೧೯೭೪ ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾನೂನಿನ ಬಗೆಗೆ ವಿರೋಧ ಇದ್ದುದನ್ನು ಸಂದರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಣ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಭೂಮಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿತಿಯನ್ನು ಹೇರುವ ನೀತಿಯಾಗಿದ್ದುದು. ಇವರ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇರುವುದು ಈ ಥರದ ಮಿತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ. ನಗರ ಹಾಗೂ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಎನ್ನುವ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿಗಳಿಗೂ ಮಿತಿ ಹಾಕಬೇಕೆಂಬುದು ಇವರ ಒತ್ತಾಯ. ಇದರಲ್ಲಿ "ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಆಸ್ತಿಗಳಿಗೂ ಮಿತಿಹಾಕಬೇಕು"[೧೦] ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇದರ ಮತ್ತೊಂದು ಆಯಾಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಜಾರಿಗಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರೇ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಮೊದಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸದಿದ್ದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಮಾಜವಿರೋಧಿ ಶಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅವಕಾಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಆಸ್ತಿಮಿತಿಯ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜ ರೂಪಿಸುವುದು ಸಹ ಅವರ ಚಿಂತನೆಯೇ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿಲುವನ್ನು ತಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಹಲವಾರು ಟೀಕೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಭತ್ತರ ದಶಕದ ಆರಂಭದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದಲಿತ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಎರಡೂ ಭೂಮಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಣ್ಯೀಕರಣದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ದಲಿತರು ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆಗ ದಲಿತರ ಭೂಮಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಂತವರು ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು. ಹಾಗೆಯೇ ಭೂಹೀನ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಕೃಷಿ ಯೋಗ್ಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಗರ್ ಹುಕುಂ ಮಾಡಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಪೊಲೀಸರ ಕಿರುಕುಳವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದು ರೈತ ಸಂಘವೇ.

ಹಳ್ಳಿಯ ಆಸ್ತಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವವರಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಕೂಲಿಯ ಅಗತ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ರೈತ ಸಂಘ ಹೋರಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಡೆತನದ ಬೇಸಾಯದತ್ತ ಸಾಗಿದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತರಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಗುರಿಯನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಬ್ಬರಿಂದ ಇದು ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಆಗುವಂಥದ್ದೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಅವರ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮಟ್ಟದ ಕವಸೇ ಆಗಿತ್ತು.

ರೈತ ಸಂಘ ಕೃಷಿಯನ್ನು 'ಕೈಗಾರಿಕೆ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲು ಒತ್ತಾಯ ತಂದಿತ್ತು. ಇದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕನಿಗೆ ಸಿಗುವ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಕನಿಗೂ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವುದರಿಂದ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತೆ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಪರವಾದ ನಿಲುವಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಒಳಿತು ಸಹ ಇದೆ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಯಂತ್ರಗಳ ಬೃಹತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಮೀನ್ದಾರನನ್ನು 'ಶೋಷಕ' ಎಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರದು ಭಿನ್ನಮತವಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದಾದರೆ–

> "ಭೂಮಾಲೀಕ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕನನ್ನು ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ತಪ್ಪು ಭಾವನೆ. ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಖರ್ಚಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿರುವ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ಗಮನಿಸಿಲ್ಲ. ಭೂಮಾಲೀಕ ಹೆಚ್ಚು ಕೂಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬದುಕುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಸಿಕ್ಕರೇ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕನ ಕೂಲಿ ಕೂಡ ತನಗೆ ತಾನೇ ಅಧಿಕಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿನ ಜಮೀನ್ದಾರರನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶೋಷಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ."[೧೧]

ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅವರದು. ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಯ ಹಿಂದಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದ್ದು ಮುಖ್ಯ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ದೇಶದಲ್ಲಿ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ಒಪ್ಪಂದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಕರಾರು ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸೊಲ್ಲೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮೂಲಕ ರೈತರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಬೃಹತ್ ಕೃಷಿ ಯಂತ್ರಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಭೂಹೀನ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕುತ್ತು ತರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಥರದ ನೀತಿಗಳಿಗೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ. ವಿರೋಧಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ, ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ರೈತರ ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಭೂಮಿಗಾಗಿ ಜಂಟಿ ಹೋರಾಟ, ಕರಾರು ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಕೊಡುವ 'ಭೂಮಿ ಆಕ್ರಮಣ' ಚಳವಳಿ ರೂಪಿಸುವ ಕನಸು ಕಂಡಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆ ರೈತ-ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಬೇಕಾದ ತುರ್ತನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ರೈತ ಸಂಘವು ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರ ಕೂಲಿ ನಿಗದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತಿ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿಯೂ ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿತೇ ಹೊರತು ಅವರ ಪರವಾದ ಮತ್ತ್ಯಾವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರಿಕೆಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಆಳದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಫಲತೆ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾದಂಥ ಸಂಗತಿ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರ ಬಗೆಗೆ ರೈತ ಮುಖಂಡರಲ್ಲಿ ನೀರಸ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಕಾರಣಗಳು ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯವು. "ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರು ಈ ಹೊತ್ತು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನಿತರೆ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ, ರಕ್ಷಣಾ ಕಾವಲುಗಾರ, ಕಂಪೆನಿಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಗೂಲಿ ನೌಕರರಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಾದರೂ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆ ಇದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೃಷಿಕೂಲಿಕಾರರು ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಇದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯೂ ರೈತರನಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಾದದ ಮಾತುಗಳು ರೈತಮುಖಂಡರುಗಳಿಂದ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿವೆ. ಇವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ. ಆದರೆ ಕೃಷಿಕೂಲಿಗಾರರ ಬಗೆಗೆ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ರೂಪಿತವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನಸ್ಥಿತಿಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಭೂ ಒಡೆತನದ ಫ್ಯೂಡಲ್ ನೆಲೆಯ ಮನೋಧೋರಣೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸದೆ ಇರದು.

೩. ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆ

ಜಾತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಎಲ್ಲಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತೋ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಥರದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಹೊಸ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಆಚರಣೆಯ ಮೌಢ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಬುಡ ಸಮೇತ ಕೀಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಾರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವುಗಳ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರದು. ಜಾತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ತಾರತಮ್ಯದ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ಭಿನ್ನ ಆಯಾಮಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು-

"ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಜಾತೀಯತೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸಹಭೋಜನ, ಊರಿಗೆ ಒಂದೇ ಬಾವಿ, ಅಂತರ್ ಜಾತಿ ವಿವಾಹ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡವನೇ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಓಟು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಸಂಘ ಯಾಕೆ ಬೇಕು ಹೇಳಿ? ಅಂಥ ಸಂಘ ಬ್ಯಾಡವೇ ಬೇಡ."[೨]

ಎನ್ನುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೮೦ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರೈತ ಸಂಘ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ರೈತರು ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇವೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ, ದಲಿತ ಸಂಘಗಳು ವಿರೋಧವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವೆರಡೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ಮೇಲಿನ ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ದಲಿತರ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಪಾಲೂ ಇದೆ.

ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ರೈತ ಸಂಘವು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಹಳ್ಳಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯಿಂದ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಬದಲಾವಣೆ ಸಾಧ್ಯ. ರೈತರಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ವರ್ಗಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಡಬೇಕು. ಅದು ಮೂಡಲು ಇನ್ನೂ ಕಾಲಾವಕಾಶ ಬೇಕು. ಆದರೂ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪಿ.ಸಿ.ತಾರಗುಪ್ತ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಲಪ್ಪ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ದಲಿತರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಶೋಷಕ-ಶೋಷಿತ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇಡೀ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಬೋಧನೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಚ್ಚರಿ ಮೂಡಿಸುವಂಥದ್ದು.

ಮಲ ತಿನ್ನಿಸಿದ ಪ್ರಕರಣ, ದಲಿತರ ಮೇಲಿನ ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ. ಇಂಥ ಅಮಾನವೀಯ ಕೃತ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಖಂಡನೆಯೂ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರು ರೈತರಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ರೈತೇತರನಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಆಗಲೇಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ವಾದ. ಇದಕ್ಕೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಅಥವಾ ಹಸಿರು ಶಾಲಿನ ರಕ್ಷಣೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವರು ರೈತ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಜಾತಿಯವನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾನೂನಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನರು ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಗಮನಾರ್ಹ.

೪. ರಾಜಕಾರಣದ ನೆಲೆ

ರೈತ ಸಂಘದ ಧೋರಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಅದು ೧೯೮೦ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಗಿಂತ ಬಲಿಷ್ಠವಾಯಿತು. ಇದು ಆದದ್ದು ದಲಿತರಿಗಿಲ್ಲದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದಲೇ. ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯು ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕದ ಆರಂಭದವರೆಗೂ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿತ್ತು. ಇದು ಸಂಘಟನೆಯ ರಾಜಕೀಯ ಧೋರಣೆ ಹೌದು. ಇದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದವರಲ್ಲಿ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಪ್ರಮುಖರು. ಚುನಾವಣೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂಸೆ-ಅಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ದಲಿತ

ಸಂಘದವರಲ್ಲಿಯೂ ಗೊಂದಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಇದು ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಆಲೋಚನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದಲಿತ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಲ್ಲಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಹಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ.[೧೩] ದಲಿತರ ಬೆಂಬಲದಿಂದಾಗಿ ಗೆಲುವು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ೧೯೮೪ ರಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರ ಸಾವಿನ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವನ್ನು ತಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರ ಹಿಂದೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಪಾತ್ರವಿರುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಆದರೂ ದಲಿತ ಸಂಘ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರವಾದದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದರಾದರೂ ಅವರು ಒಡೆದು ಆಳುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೈತ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿಯೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ರೈತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದರ ಮೂಲಕ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯ ಪರವಾದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತಳೆದರು. ಆದರೆ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಜನರಿಗೆ ಕಿರಿಕಿರಿಯಂತೆ ಕಾಣತೊಡಗಿತು. ದಲಿತ ಚಳವಳಿ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೆ ಬೆಂಬಲ ಘೋಷಿಸಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದರ ಅವನತಿಯೂ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆದರೆ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಈ ದುಸ್ಥಿತಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಇದು ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ತಳೆದ ನಿಲುವಿನಿಂದ.

ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ದಲಿತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರದ ಸಾಮೀಪ್ಯ ದೊರೆತದ್ದು ಅವರನ್ನು ದುರಾಸೆಗಳಿಗೆ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿಸಿತು. ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು ಜೀವನೋಪಾಯದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಗೆದರು. ದಲಿತೇತರರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದರ ಮುಖೇನ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಒಡೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದು ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧಕ್ಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ೧೯೮೭ ರಲ್ಲಿ ರೈತ–ದಲಿತ–ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹೊಸದೊಂದು ಮೂರನೇ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡವು. ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್ ನೇತೃತ್ವದ 'ಪ್ರಗತಿರಂಗ'ವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳದೆ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ರೈತ ಸಂಘ ಬಯಸಿತ್ತು. ಈ ಮೂರು ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿ ತರುವ ಹಲವು ಸುತ್ತಿನ ಮಾತುಕತೆಗಳು ನಡೆದು ವಿಫಲವಾದವು. ಇದರಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರೂ ದಲಿತ ಸಂಘದ ಒಪ್ಪಿಗೆಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಲಿತ್ತು. 'ಕನ್ನಡ ದೇಶ' ಪಕ್ಷ ರಚನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಯ ಸಮ್ಮತಿಗಾಗಿ 'ರೈತ ಸಂಘ'ವೂ ಕಾದಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಆಂತರಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿದರು. ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಮ್ಮತವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲೂ ಇದ್ದದ್ದೇ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ ಅವರು ಮೂರೂ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇವುಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಬಹುದಿನ ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ವಾಸ್ತವ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತಕರೂ ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಒಪ್ಪುವವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ರೈತ ಸಂಘ ಒಂದೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಈ ಥರದ ಸಂಧಾನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತೆ ದಲಿತ ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

೧೯೯೧ ರ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅವರು 'ಜನತಾ ಪಕ್ಷ'ದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಹೀನಾಯ ಸೋಲನ್ನು ಕಂಡರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿರ್ಧಾರ

ಸರಿ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಹೋರಾಟದ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲ ಇತ್ತು. ಕೊನೆಗೂ ೧೯೯೪ ರ ಚುನಾವಣೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾನ್ಶಿರಾಂ ನೇತೃತ್ವದ 'ಬಹುಜನ ಸಮಾಜ ಪಕ್ಷ'ಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲೇ ವಿಲೀನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಜನಪರ ಚಳವಳಿಯೊಂದು ಇಂಥ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಭಾರತದ ರಾಜಕಾರಣದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲು. ವಿಧಾನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಸ್.ಪಿ. ಚಿಹ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀದರ್‌ನಿಂದ ಒಬ್ಬರು ಗೆದ್ದುಬಂದರು.

ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಸ್.ಪಿ.ಯು ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ.ಯ ಸಖ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದು ರಾಜ್ಯದ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ಧೃವಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಆಗಲೇ ಎಡಗೈ-ಬಲಗೈ ವಾದಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು. ಗೋವಿಂದಯ್ಯ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ 'ಮಹಾದೇವ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎಂಬ ಜಾತಿಧ್ರುವಗಳ ಇಬ್ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು'. ಹೀಗಾಗಿ ಮುಖಂಡರುಗಳೇ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಚಳವಳಿ ರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ಪಕ್ಷ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ರೈತ ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಟೀಕೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೭ ರ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ರೈತ ಮುಖಂಡರಿಂದ(ಹೆಸರು ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲ) ಬಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ-

> "ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ ನಾಯಕರು ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ರೈತ ಸಂಘ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ೧೯೭೫ ರಿಂದ ಜನತಾದಳದ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯ್ದ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯೇ ಇಂದು ಕುಸಿಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ...ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ, ರಾಮದಾಸ್‌ರವರುಗಳಂಥ ದಲಿತ ನಾಯಕರೇ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದ್ದು"[೯]

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಧೋರಣೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆ ಅಂಥ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನೇನೂ ರೂಪಿಸದಿದ್ದುದು ವಿಪರ್ಯಾಸದ ಸಂಗತಿ. ದಲಿತರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯಿತು.

೨೦೦೨ ರಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ನಾಗಲಾಪಲ್ಲಿ ಘಟನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಲಗೈ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಗೆ ಮತ್ತೆ ಒಡಕಿನ ಧ್ವನಿಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದವು. ಇದು ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ದೃಢತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ೨೦೦೪ರಲ್ಲಿ ಬಲಗೈ ಬಣದಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಸಂಭವಿಸಿ ಸಾಗರ್-ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ನಾಗವಾರ ಬಣಗಳು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಮರುಸಂಘಟನೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರು ನಾಗವಾರ ಬಣದೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸಂದರ್ಭ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಕಡೆ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ ಹಾಗೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ 'ಸರ್ವೋದಯ ಪಕ್ಷ'ದ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ತೋರಿಸಿದರು. ಇದು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದದ್ದು ೨೦೦೭ರಲ್ಲಿ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ರೈತ-ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ರಾಜಕಾರಣದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೆಸೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ೨೦೧೩ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋದಯ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರು ಮೇಲುಕೋಟೆ

ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಗೆಲುವು ಪಡೆದು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ರೈತ ಹಾಗೂ ದಲಿತರ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನೂ ರಾಜಕೀಯ ಅವಕಾಶವಾದಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಇತರೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು. ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರೂ ಪ್ರಬಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಹೊಸ ಅಲೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಲು ಈ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಂಘಟನೆಗಳು ಜನರಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಕಾರಣವಾದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಕುತಂತ್ರಗಳು ಮೇಲುಗೈ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿವೆ.

೬.೫. 'ಅಮೃತ ಭೂಮಿ'ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

'ಅಮೃತ ಭೂಮಿ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ರೂಪ ಪಡೆದದ್ದು. 'ಮೃತವಲ್ಲದ', 'ಸಾವಿಲ್ಲದುದು', 'ಸದಾ ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಇರುವಂಥದ್ದು' ಎಂಬ ಪರಿಭಾಷೆಗಳಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು. ಅಂದರೆ ಜೀವಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಒಂದು ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದರ್ಥ. ಅಮೃತಭೂಮಿ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾ ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರೂಪುತಳೆದಿದೆ. ಇದನ್ನೇ 'ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸುಸ್ಥಿರ ವಿಕಾಸ ಕೇಂದ್ರ'(ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ಸಸ್ಟೈನಬಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್) ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಜಾಗತೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಒಪ್ಪಂದಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಂಡು ಕೊಂಡಂಥ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ರೈತರದೇ ಆದ ಬೀಜದ ಸರಬರಾಜು ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ದೇಶೀಯ, ಸ್ಥಳೀಯ ತಳಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವುದು, ರೈತರಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವುದರ ಮುಖೇನ ಜಾಗತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳ್ಳುವುದು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮುಖೇನ.

೧೯೯೩ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರೈತರ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಲೋಚನೆ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಪೇಟೆಂಟ್ ಜಾಥಾದ ಮೂಲಕ ಎಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಸಲಹೆ ಇತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತದ್ದು ೨೧.೭.೧೯೯೩ ರಂದು ನವಲಗುಂದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಣಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪೇಟೆಂಟ್ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಂರಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪರ್ಯಾಯ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ಅಮೃತ ಭೂಮಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಬಗೆಗೆ ಮೊದಲು ಆಲೋಚನೆ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ವಿಧಾನಸೌಧದ ಶಾಸಕರ ಭವನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿ ನಡೆಸುವ ಮುಖೇನ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ರೈತರು–ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೇಂದ್ರ'ದ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದು ೧೯೯೩ ರ ಆಗಸ್ಟ್ ೨೧ ರಂದು. ಇದು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಅಮೃತ ಭೂಮಿಯ ಮೊದಲ ರೂಪ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷಿಗೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೀರಿದ ವಿಜ್ಞಾನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಉಳಿಸುವ ಹಾಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರೆಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ರೈತರು ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಹಕಾರದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೇ ಉತ್ತಮವಾದ 'ಬೀಜ ಬ್ಯಾಂಕ್'ನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡರು. ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ದೇಸಿ ಬೀಜ ತಳಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡುವುದು ಹಾಗೂ ವಿತರಿಸುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ.

ಬೀಜದ ಬ್ಯಾಂಕಿನ(ಸೀಡ್ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳು) ಜೊತೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗುವ ಈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಗುಣವಾದ ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಭಾರತದ ಹಾಗೂ ಮೂರನೇ ಪ್ರಪಂಚದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪರಂಪರಾಗತ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸನದಿನ(ಕಾಮನ್ ಇಂಟೆಲೆಕ್ಚ್ಯುಯಲ್ ಪ್ರಾಪರ್ಟಿ ರೈಟ್ಸ್) ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳದೆ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿರುವ ವಿದೇಶೀಯರಿಗೆ(ಯೂರೋ–ಅಮೆರಿಕದವರಿಗೆ) ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲೂ ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಕೃಷಿಯ ಬಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಡುವ ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಬೀಜ ಕಂಪೆನಿಗಳು ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಇಂಗಿತ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಬೀಜಬ್ಯಾಂಕನ್ನು ಪ್ರತಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತೆರೆಯುವ ಮುಖೇನ ರೈತರನ್ನು ದೇಸಿ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಕಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡದ್ದು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮುಖಂಡರುಗಳ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಂಡದ್ದು.[೧೫] ಇದು ನಡೆದದ್ದು ೧೯೯೩ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ.

ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಒ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ರುಜು ಮಾಡಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಬಂದರೂ ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರದ ಹಾಗೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಇತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೧೯೯೩ ರ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಂತೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ 'ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಥಾಯಿ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಜರೂರು ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಂದಲೂ ಸಹಮತ ದೊರೆತಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ಸುಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೊರದೇಶಗಳಿಂದ ಮೊದಲಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದವರು ಮಲೇಶಿಯಾದ 'ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ'(ಥರ್ಡ್ ವರ್ಲ್ಡ್ ಕಂಟ್ರೀಸ್)ದ ಮುಖಂಡರುಗಳು. ಇವೆರಡೂ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸಂಯುಕ್ತಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ 'ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಥಾಯಿ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆ'(ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಇನಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಸಸ್ಟೈನಬಲ್ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್)ಯನ್ನು ೩೦.೫.೧೯೯೫ ರಂದು ಉದ್ಘಾಟಿಸಲಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದವರು ಮಹಮದ್ ಇದ್ರಿಸ್(ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ, ಮಲೇಶಿಯಾ) ಅವರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದವರು ಮಾರ್ಟಿನ್ ಖೋರ್(ನಿರ್ದೇಶಕರು, ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ, ಮಲೇಶಿಯಾ) ಹಾಗೂ ವಂದನಾ ಶಿವ(ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ, ಭಾರತ) ಹಾಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರುಗಳು.

ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ತಾತ್ವಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಅದು. ಇಂಥವರಿಂದ ಮುಂದೆ ಎದುರಾಗುವಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಮಟ್ಟದ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಎದುರಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳದ ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದ್ದ ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಆಶಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜ್ಯೋತಿಗೌಡನಪುರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಭೂಮಿ' ಎಂಬ

ಹೆಸರಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾ ದತ್ತಿ ಮುಖೇನ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದರು. ನಂತರ ಇದು 'ಅಮೃತಭೂಮಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದದ್ದು. ಅದು ಒಟ್ಟು ೧೭೦ ಎಕರೆ ವಿಸ್ತಾರ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಕೊಂಡುಕೊಂಡದ್ದು. 'ಭೂಮಿ' ಎಂಬ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಮುಖೇನ ೧೯೯೭ರಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ-

1. "The trust has the sole objective of building a new paradigm centred on diversity, Biological in agriculture, food, industry, medicine and education, characteristic of diverse culture in India, based on the principles of decentralization, participation, sustaining the social, ecological and economic conditions of life, and at the same time has the objective of focusing the responsibility of all Mankind for the consequences and interrelatedness of its present and future activities on the sustainability of this planet.

2. In particular, the Trust commits itself to striving to secure the human right ot adequate and safe food, by shifting agriculture from its current high input non-sustainable monoculture systems to sustainable internal organic input diversity based systems;

3. The Trust commits itself to the revival and recognition of indigenous peoples' knowledge and practices in conserving and strengthening agricultural bio-diversity, traditional knowledge systems and on natural herbal medicine relating to humans and livestock;

4. The Trust commits itself to secure consumer sovereignty and the right to information about hazardous food and to establish and promote direct links between consumers and farmers for the consumption of locally produced safe and healthy food;

5. The Trust commits itself to promote technological diversity appropriate to the different regions of this planet to protect the ecology around the respective peoples;

6. And to achieve all these objectives to establish, manage and develop educational, training, research and production institutions in general and agricultural industrial medicinal and consumer institutions in particular;

7. And to do all necessary things which are in accordance with the intent and objects of the Trust to improve the overall life and activities in rural India in particular'[೫೬]

ಎಂಬ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕನಸು ಕಂಡಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುತ್ವದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡದ್ದು.

ಇಟಲಿಯ 'ಸ್ವಾತಿ ಯುನಿಟಿ ಡೆಲ್ ಮಾಂಡೋ'(ಎಸ್.ಯು.ಎಮ್) ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿತು. ಇದೂ ಕೂಡ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಬೀಜ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಾದಿಗಳು, ಗೋಸುಂಬೆ ತರಹ ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುವವರ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅನುಮಾನದಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎದುರಾಗಿದ್ದವು. ೧೯೯೭ ರಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಖರೀದಿಸಲು ಅನುಮತಿ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜಮೀನನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬದ ಮೂರು ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿದ್ದರು. 'ಅಮೃತ ಭೂಮಿ' ಯೋಜನೆ ವಿಳಂಬ ಆಗಬಾರದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಖರೀದಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಅನುಮತಿ ದೊರೆತ ಕೂಡಲೆ ಇವರೆಲ್ಲ ರೈತಸಂಘಕ್ಕೆ ದಾನಪತ್ರ ನೀಡಬೇಕು ಎಂಬ ಶರತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ. ಆದರೆ ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈ ಶರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಇವರಿಂದಲೇ. ಅಮೃತ ಭೂಮಿಯ ವಿಚಾರ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅಸಮಧಾನಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಚುಗಳು ನಡೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ 'ಅಮೃತ ಭೂಮಿ' ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಹೆಸರಿಗೆ ನೋಂದಾಯಿಸುವಂತೆ ೮.೭.೧೯೯೮ ರ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು.[೧೭] ಈ ಕಾರಣವನ್ನೇ ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ವಿರುದ್ಧದ ಒಂದು ಗುಂಪು ರಚನೆಯಾದದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಹಿಸದ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಕೆಲವು ಅವಕಾಶವಾದಿ ನಾಯಕರ ಬೆಂಬಲವೂ ಇತ್ತು. 'ಅಮೃತ ಭೂಮಿ'ಯನ್ನು ರೈತ ಸಂಘದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೊಂದಾಯಿಸಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಬಿಜೆಪಿ, ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಜನತಾದಳದಂಥ ಪಕ್ಷಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ರೈತ ಚಳವಳಿಗಾರರೂ ಅಮೃತಭೂಮಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಪೀಡಿತರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಸಹಕರಿಸಬೇಕಾದ ಜರೂರು ಇಂದಿನದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಬಗೆಗೆ–

> "ಅಮೃತಭೂಮಿ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಖಾಸಗಿ ಟ್ರಸ್ಟಲ್ಲ. ಇದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ದಾನದತ್ತಿ ಅಥವಾ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಚಾರಿಟಬಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಟ್ರಸ್ಟ್ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಇಂತಹ ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಆಸ್ತಿ ಯಾವತ್ತೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಳ ಕೊಡಲೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅದರ ಆಸ್ತಿ–ಪಾಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವರು ಹಕ್ಕುದಾರರೂ ಅಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದರೂ ಕೂಡ ಅದೇ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ಮತ್ತೊಂದು ಟ್ರಸ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಬೇಕು"[೧೮]

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದಲ್ಲಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾಲೋಚಿಸಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅಮೃತ ಭೂಮಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಿರ್ಧಾರ ಹಾಗೂ ವಹಿಸಿದ್ದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಸರಿ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಲವಾರು ಏಳು–ಬೀಳುಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ 'ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರ'(ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ಸಸ್ಟೈನಬಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್)ದ ಉದ್ಘಾಟನೆಯನ್ನು ೨೦೦೨ ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧ ರಂದು ನೆರವೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಚಾಮರಾಜನಗರದ ಹೊಂಡರಬಾಳು ಸಮೀಪ. ಅಂದು ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್, ಮ್ಯಾಥ್ಯು(ಕೇರಳ), ಚೆಲ್ಲಮುತ್ತು(ತಮಿಳುನಾಡು) ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಹಾಜರಿದ್ದರು. ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳ ರೈತರು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಿದ್ದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ–

> "ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಜೈವಿಕ ಕೃಷಿ, ಆಹಾರ, ಔಷಧೀಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಪ್ರಿಯ ಜೀವನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂದು ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನಿರ್ಮಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಇಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಅಮೃತತೆಯ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಇಡೀ ಮನುಕುಲಕ್ಕಿರುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸುವುದು ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ"[೧೯]

ಎಂದು ನಮೂದಿಸಿದ್ದು. ಈ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾ ದತ್ತಿಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಾಗಿ ಸುರೇಶ್‌ಬಾಬು ಪಾಟಿಲ್(ಬೆಳಗಾವಿ), ವಿ.ಶೇಷಾರೆಡ್ಡಿ(ರಾಯಚೂರು), ಡೇನಿಯಲ ಕಾಮೆಂದುಲ್ಲಿ(ಇಟಲಿ), ಲೂಚಿಯಾ ಬಿಯಾಂಚಿ(ಇಟಲಿ), ಲೂಕ ಬೆಲ್ಲೆಟ್ಟಿ(ಇಟಲಿ), ಬ್ರೂನೋ ಐಯೋವಿಯೇರೋ(ಇಟಲಿ), ಪ್ರಾನ್ಸೆಸ್ಕೋ ರಿಕ್ಕಾರ್ಡಿ(ಇಟಲಿ), ಎಂ.ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ(ಮೈಸೂರು), ಪ್ರತಿಮಾ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಚುಕ್ಕಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ(ಬೆಂಗಳೂರು) ಅವರು ಇದ್ದರು. ಇದರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡರು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉಪಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ತೆರೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ, ಕೇರಳ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಸ್ಥಳಗಳು ಅವರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ರೂಪುಪಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕುರಿತಂತೆ ಅಮೃತ ಭೂಮಿಯ ಉಪಕೇಂದ್ರವನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು–

> "ಅಮೃತ ಭೂಮಿ ಸಂಸ್ಥೆಗೂ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಾರತದ ರೈತ ಚಳವಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತಿದೆ"[೨೦]

ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮುಖೇನ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ಅಮೃತಭೂಮಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟನೆ ನೀಡಿದ್ದರು.

ದುಬಾರಿ ರಸಾಯನಿಕ ಆಧಾರಿತ ಏಕ ಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ಜೈವಿಕ ರಸಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಪಕ ಹಾಗೂ ಸುರಕ್ಷಿತ ಆಹಾರದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ದೇಶೀಯ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಜೀವಂತಗೊಳಿಸುವುದು, ಅಪಾಯಕಾರಿ ಆಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಹಕ್ಕನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸುರಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಆಹಾರದ ಬಳಕೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಈ

ರೈತರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆದಾರರಿಗೆ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಜಗತ್ತಿನ ವಿವಿಧ ಜನಾಂಗಗಳ ಸುತ್ತ ಇರುವ ಪರಿಸರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದು ಹಾಗೂ ಮಾನವ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಇರುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಈ ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಅಮೃತ ಭೂಮಿ ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮುಖೇನ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಹಾಗೂ ರೈತರ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾಳಜಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವುದು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕನಸಿನ ಚಿಂತನೆಯಾದ ಅಮೃತ ಭೂಮಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಅದು ಕೈಗೂಡುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಇನ್ನಿಲ್ಲವಾದರು. ನಂತರ ಜನ ಬೆಂಬಲ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಂಬಲದ ಕೊರತೆಗಳಿಂದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸೊರಗಿತ್ತು. ತಂದೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಚಳವಳಿಯ ಜೊತೆಗೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಇದು ಕಾಡದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ನಿಂತವರು ಚುಕ್ಕಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಪಚ್ಚೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರುಗಳು. ತಂದೆಯ ಆಶಯದಂತೆ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಮೂರ್ತ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲಿಸಿ ನಿಂತವರು ಅಳಿಯ ಲೂಕ ಬೆಲ್ಲಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇದರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಟ್ಟದ ಎರಡು ಸಮಿತಿಗಳು ದತ್ತಿ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ದತ್ತಿ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲಕ ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಾಮೂಹಿಕ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದು ಈ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ ಇರದು.

ಆದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿರುವ ಅಡ್ಡಿ–ಆತಂಕಗಳು ಹಾಗೂ ಅಸಮಧಾನಗಳಿಗೇನು ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ. ಅದೂ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರುಗಳಿಂದಲೇ. ಇದೆಲ್ಲದರ ನಡುವೆಯೂ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿನ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ನೆನೆಗುದಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಿ ನಿಂತವರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ನಾಡಿನ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯ ಅವರು. ಸಮಾಜವಾದಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವುದೇ ಈ ಥರದ ಆಲೋಚನೆಯ ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಮೃತಭೂಮಿಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾಡಿನ ರೈತರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಅತ್ಯಂತ ಜರೂರಿನದು. ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಜೋಡಿಸಿದರೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಕನಸನ್ನು ನನಸು ಮಾಡುವ ದಿನಗಳು ದೂರವಿಲ್ಲ. ಇದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಕಾರಗೊಳ್ಳಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾದು ನೋಡಬೇಕಿದೆ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ರೈತರು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬೀಜ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥವರು ಎಲೆಮರೆ ಕಾಯಿಯಂತೆ ದೇಶದ ಬೀಜ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ, ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಅವರಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದಾಗಬೇಕು.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘವು ೧೯೮೦ರಿಂದಲೂ ಹೊರಡಿಸಿರುವ ಬಹುತೇಕ ಕರಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿದೆ

೨. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ೨೦೦೩ ರ ಮಾರ್ಚ್ ೧ ರಂದು ಹೊಸಪೇಟೆ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವ ವಿಡಿಯೋ ಹಾಗೂ ಈ ಸಮಾವೇಶದ ಕರಪತ್ರ

೩. ಸವಿತ.ಬಿ.ಸಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೧), ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿಎನ್ ಮಾತು, ಪು:೪೨

೪. ಹಿಂದೆ ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ 'ಋಣ ಪರಿಹಾರ ಕಾಯಿದೆ' ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದು ಅದೇ ಥರದಲ್ಲಿ ೨೦೦೩ ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒತ್ತಡವನ್ನು ತಂದಿದ್ದರು.

೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ,ಎಂ.ಡಿ., (೮.೮.೨೦೦೭), ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗೌರವದ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಕನ್ನಡ ಟೈಮ್ಸ್

೬ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೬), ಅನ್ನದ ಋಣದ ಪಾಪಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದ ಸರ್ಕಾರಗಳು, (ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್, ಸಂ: ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಪು:೨

೭ ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್., (ಸಂ), (೨೦೦೮), ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ, ಪು:೨೧೯

೮. ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ಚಾನೆಲ್‌ನ ಶೈಲಜಾ ಸಂತೋಷ್ ಅವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿರುವ ವೀಡಿಯೋ

೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೦), ರೈತ ಚಳವಳಿ–೨೦೦೦ ಮತ್ತೆ ಪರ್ಯಾಯ ಸರ್ಕಾರದೆಡೆಗೆ, ಪು:೩೦

೧೦. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ., (೨೦೧೧), ಒಂದು ಸಂವಾದ, (ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ, ಸಂ:ಹೆಚ್.ಆರ್.ಹನುಂತಪ್ಪ), ಪು:೧೫೧

೧೧. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ., (೨೦೧೧), ಮೇಲಿನದೆ, ಪು:೧೫೦

೧೨. ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ., (೧೯೮೩), ರೈತ ಸಂಘಕ್ಕೆ ನುಂಗಲಾರದ ತುತ್ತಾಗುವ ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಚಿಂತನೆಗಳು, (ದಲಿತರು ಮತ್ತು ರೈತ ಚಳವಳಿ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ), ಪಂಚಮ ಮಾಸಿಕ, ಪು:೬೧

೧೩. ಶಂಕರ್, ಎನ್.ಎಸ್., (೨೦೧೦), ದಲಿತ ರೈತ ಚಳವಳಿಗಳು:ಒಂದು ಮೆಲುಕು ಈಗ ಅಳುವವರೂ ಇಲ್ಲ...!, ಪು:೨೩

೧೪. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, (೩.೧.೧೯೯೭)

೧೫. ೧೯೯೩ ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨ ರಂದು ನಡೆದ ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೧೬. 'ಭೂಮಿ' ಎಂಬ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೯೭ ರಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿದ ಪತ್ರ

೧೭. ವಿಠ್ಠಲಮೂರ್ತಿ, ಆರ್.ಟಿ., (೨೪.೭.೧೯೯೮), ಮುಗ್ಗರಿಸುತ್ತಿದೆ ರೈತ ಸಂಘದ ರಥದ ಗಾಲಿ ಸಾರಥಿ ನಂಜುಂಡ ಮಾತ್ರ ಇಳಿಯಲೊಲ್ಲ!, ಹಾಯ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು:೮; ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ, ಎಚ್.ಎಲ್., (೨೨.೧೨.೧೯೯೯), ಮುಂದುವರೆದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಪುರಾಣ, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ಪು:೧೨; ೮.೭.೧೯೯೮ ರಂದು ನಡೆದ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಬೋರಯ್ಯ, ಸುನಂದಾ ಜಯರಾ ಮುಂತಾದವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದರು.

೧೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ೧೦.೮.೧೯೯೮ ರಂದು ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮೊದಲ ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯ ಪತ್ರ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಚಳವಳಿಗಾರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವಿವರಣೆಗಳು

೧೯. 'ಅಮೃತ ಭೂಮಿ'ಯ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಸಮಾರಂಭದ ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿದೆ.

೨೦. ಆಂದೋಲನ, (೨೪.೮.೨೦೦೨)

ಅಧ್ಯಾಯ–ಏಳು

ತಳೆದ ನಿಲುವುಗಳು

ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ–ಪ್ರತಿರೋಧ, ಬರಹ–ಭಾಷಣ, ಕಾರ್ಯ–ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡ–ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಗೆಗಿನ ಕಾಳಜಿ ಹಾಗೂ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ, ವಿಚಾರ ಮಂಡನೆಯ ಶೈಲಿಗೆ ಯಾರು ಸರಿಸಾಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅಂದರೆ ಹೋರಾಟ, ಕೆಚ್ಚು, ಧೈರ್ಯ, ಹಠ, ಛಲ. ಆದರೆ ತಾಳ್ಮೆ, ಸಹನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ. ಅವರು 'ವ್ಯಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯ ಅಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಮುಖ್ಯ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡದು' ಎಂದು ಗಾಢವಾಗಿ ನಂಬಿದವರು.

ಬುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಬಸವನ ವೈಚಾರಿಕ ಚಳವಳಿಗಳಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು ಎಂಡಿಎನ್. ಆ ಚಳವಳಿಗಳ ವಿಫಲತೆಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮುಖೇನ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಮ್ಮ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡರು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಯೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಿನ್ನವಾದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ 'ಬೇಸಿಕ್ ಸ್ಟ್ರಕ್ಚರ್'ನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರುವ ಹಂಬಲ ಅವರದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಲೋಹಿಯಾವಾದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಗಾಂಧೀ ಪ್ರಣೀತವಾದಂಥ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆಗಳಿಂದಲೇ ಹೊರಟಂಥವರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಗಾಂಧಿ ಅವರನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಖಾದಿ ಬಗೆಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಗಾಂಧಿ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಯತನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅವರು ರೂಪಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಚಳವಳಿಗಳು ಗಾಂಧಿ ಮಾರ್ಗವಾದ ಅಹಿಂಸೆ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಅಸಹಕಾರ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿದ್ದವು. ಜನತೆಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಗಾಂಧಿಯ ತತ್ತ್ವ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುವ ಹಾಗೂ ಜೀವಂತಿಕೆ ತುಂಬುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಅಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಗಾಂಧಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಾವು ಯಥಾ ಅವರೇ ಎಂಬಂತೆ ಪರಿಭಾವಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿರೇಕವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವವರಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಸಹಜವೇ. ಆದರೂ ಜನಸಮೂಹದೊಡನೆ ನಿಂತು ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ಜಾಗೃತರನ್ನಾಗಿಸುವ ನೇತಾರರಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಗಾಂಧಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ

ಪಡೆ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದದ್ದು ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯದವರು ಹಾಗೂ ರೈತರು ಮಾತ್ರ.

ಅವನತಿಯ ಹಾದಿ ತುಳಿದಿದ್ದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಉಳಿಸಿ, ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯೂ ಹೌದು. ಅಂದರೆ ಲೋಹಿಯಾ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ವಲಯಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿದರು. 'ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾ', 'ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ'ಯಂಥ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಇವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದವು. ಅಂದಿನ ಯುವ ಸಮುದಾಯ ಇವರ ಸಂವೇದನೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ವಲಯವನ್ನೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಭಿನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಇವರು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜಾತಿ ವಿನಾಶದಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಜಾತಿ, ಧರ್ಮಗಳ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅದು ಕೊನೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಜಾತಿ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಅತಿರೇಕದ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಬದಲಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಜಾತಿ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಾಲದಾಗಿತ್ತು. ಜಾತಿಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ವರ್ಗಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನಾಗಿ ಬದಲಿಸುವ ಆಶಯ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಜಾತಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಆಗುವವರೆಗೂ ಮೀಸಲಾತಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ಧೋರಣೆ. ದೇವರು, ಧರ್ಮ, ಪವಾಡಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಇವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತಲುಪಲಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಗೆ ಅವರು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇವೆ.

ಮಹಿಳಾ ಸಮಾನತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟರಾದರೂ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಕಡಿಮೆಯೇ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಬರೀ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದವರಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾರಿಗೆ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನೆಲೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಹ ಹೋರಾಟ ರೂಪಿಸಿ ಮುನ್ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರೊಬ್ಬ 'ರೈತ ಹೋರಾಟಗಾರ' ಮಾತ್ರವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಿಂತಕ, ವಿಜ್ಞಾನಿ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುವ ಬಹುಮುಖಿ ನೆಲೆಯ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಯೂ ಹೌದು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹಲವಾರು ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದರು. ಇಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಚಳವಳಿ, ರೈತ ಚಳವಳಿ, ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಳವಳಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದುವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಹುಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಅವನತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡಂಥವು. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಹಂತದವರೆಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಂತರ ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡದ್ದೂ ಇದೆ. ಈ ಮಾತು ಅಂದಿನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಆಶಯ ಹಾಗೂ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಧೋರಣೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಡು-ನುಡಿ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇದ್ದ ಅವರ ತುಡಿತಗಳೇ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತಾರೂ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡದಷ್ಟು ವಿಚಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಎರಡನೆಯ ಸಂದರ್ಭ ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ' ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಒಂದು ದಶಕದ ಕಾಲ ಅದಕ್ಕೆ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿಯನ್ನೇ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಅದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಹಾಗೂ ರೈತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ನೋಡಲು ಆಗದ ಮಟ್ಟಿಗೆ. ಅವರು ನಡೆಸಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು 'ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಹುಟ್ಟಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಎಂಟು ವರುಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ನಂತರದ ಆಂತರಿಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಚಳವಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವರು ಸಹ ಇವರೇ. ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕದ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಂಥವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಅನ್ನಿಸುವುದು ಸಣ್ಣಹಿಡುವಳಿದಾರ, ಭೂರಹಿತ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಬವಣೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇವರ ಕಾಳಜಿ. ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವುದರ ಮುಖೇನ ರೈತರಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದರು. ಭೂರಹಿತ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಬಗೆಗೆ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ ಎಂಬ ಟೀಕೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅವರ ಧೋರಣೆ ಹಾಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀಲಗಿರಿ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ, ಬಗರ್‌ಹುಕುಂ ಜಮೀನಿನ ಆಕ್ರಮಣಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದು ರೈತ ಸಂಘವೇ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದಂತೆ ಹೋರಾಟಗಳು ರೂಪಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಕಡಿಮೆಯೇ ಇತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು.

ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅವರೇ ಹೊಣೆಗಾರರು ಎಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಸರ್ಕಾರದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದು ಗಂಭೀರವಾದುದು. ಭಾರತದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಚಳವಳಿಗಳು ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯನ ಬಗೆಗಿನ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಧೋರಣೆಯಿಂದಲೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ದೂರ ಇಟ್ಟದ್ದು. ಆ ರೀತಿ ಒಂದು ಧೋರಣೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಚಳವಳಿಯ ಜಡತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಚಳವಳಿಗಳು, ಸಂಘಟನೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇದ್ದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಾವು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷತೆಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂದರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅವಕಾಶವಾದಿಗಳಾಗದೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಚರಿಸಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಡೀ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೇ ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಂಡದ್ದೂ ಇದೆ. ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಣದ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ನಿಜವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಎಂಥದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿನ ಜಾತಿ ವಿನಾಶದ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು 'ರೈತ ಸಂಘ'ದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಿನಾಶದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಘಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಕೊಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಅವರು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಮೇಲುಜಾತಿಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವಂತೆ ಆಗಿತ್ತು. ದಲಿತರಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಪದಾಧಿಕಾರದ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೇ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ

ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದರು. ಸಂಘಟನೆಯ ಒಳಗೂ ಅಧಿಕಾರದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವು ಸಮಾನವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕಾದ ವಿಚಾರ. ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರಾದರೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಮಹಿಳಾ ಸಮಾನತೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದರೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಡಿಮೆಯೇ. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಹಿಳೆ, ದಲಿತ, ಕೃಷಿಕೂಲಿಕಾರರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ದಾಖಲಾರ್ಹ.

ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಯ ಕೆಲಸವೇ ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ಅರ್ಥವತ್ತಾದ 'ಅಧಿಕಾರ'ದ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದರು. 'ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ' ಎಂಬ ನೆಲೆಯನ್ನೇ ಹೋರಾಟಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣರಹಿತ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನಾಗಿಯೇ ಚಿಂತಿಸಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ದಿನ ಪಾಲಿಸಲು ಅವರಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಚುನಾವಣೆಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಆಂತರ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾದದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಲೇಬೇಕು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವದ ಧೋರಣೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅದರ ಹಿಂದಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಳಜಿಗಳು ಸಹ ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ರೈತಪರವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಎಂಬುದು ಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದಾದರೆ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಿ.ಟಿ.ತಳಿ ಹಾಗೂ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಪವಾದಗಳು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಸಹ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. 'ರೈತ ಸಂಘ'ದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸಣ್ಣ ತನಗಳಿಂದಾಗಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು ಬಹಳ ನಿಷ್ಠೂರತೆಯಿಂದ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವರ ಮೇಲೆಯೆ ಬಂದೆರಗಿತು. ಇದು ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ವಿಚಲಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗಿನ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯೂ ಕೂಡ. ತತ್ತ್ವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವೇ ಸರಿ. ಇಂಥ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ರಾಜಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಸ್ವಭಾವ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರದು. ಹಾಗಾಗಿ ಕೊಂಚ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಇದೆ. ರೈತ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಒಂದು ಸಂಘಟನೆಯಡಿಗೆ ತರಬೇಕಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವದ ಗುಣ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ರೈತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೂ ದೃಢತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಯಕರೂ ಇವರಿಂದ ನೋಡಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾದುದ್ದು ಮುಖ್ಯ. ರೈತ ಸಂಘ ಎರಡಾಗಿ ವಿಘಟನೆ ಹೊಂದಿತು ಎಂದೇ ಎಲ್ಲರೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ವಿಘಟನೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಒಡೆದಿಲ್ಲ. ಇದು ನಂಬಲೇಬೇಕಾದ ಸತ್ಯ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಮಾಜವಾದಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಸಮಾಜ, ರಾಜಕಾರಣದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಕುರುಡಾಗಿ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಭಾರತದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತುಲನೆ ಮಾಡಿ ಸಮಕಾಲೀನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚಿಂತನಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ

ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ. ಅಲ್ಲದೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. 'ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.'ವು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಶಕ್ತಿ'ಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರ ಮುಖೇನ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರ ಹಿಂದೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮ ಅಪಾರ. ಜಾಗತೀಕರಣದಂಥ ಬೃಹತ್ ಶಕ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಹಿಂದಿನ ಹೋರಾಟ ಕ್ರಮ, ವಿಧಾನಗಳು ಸಾಲದಾಗಿದ್ದುವು. ಆದುದರಿಂದ ಜನರನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ತಲುಪಬೇಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಹಿಂದಿನ ಹೋರಾಟದ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ನೇರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ'ಯಂಥ ಹೊಸತನದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೇಲು-ಕೀಳು ಎನ್ನುವುದಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ಹಾಕಿ ಅವುಗಳ ಶೋಷಣೆಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ, ರೈತರಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದವರು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ. ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಇವರ ಸಲಹೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುವಂಥ ಜರೂರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಇವರ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಜಗತ್ತಿನ ರೈತ ಚಳವಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. ದಿನನಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಬಗೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ತೋರುವುದಷ್ಟೆ ಆಗದೆ ನೇರ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು ಹಾಗೂ ರೈತರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆಯೂ ಹೌದು.

ಜಾಗತೀಕರಣ, ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕರು ಪರಿಭಾವಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಾಭಾಸದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ಅವು ದೇಸಿ ಜ್ಞಾನದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಇದು ರೈತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇಸೀ ಜ್ಞಾನದ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಏನು ಅನ್ನುವುದನ್ನು ಬಹಳ ಸಮರ್ಥವಾದ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯಿಂದ ತೋರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗರು. 'ದೇಸೀಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದಂಥ ಒಂದು ನೆಲೆ ಇದೆ. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ಜ್ಞಾನದ ನೆಲೆ ಇದೆ ಹಾಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ನಾಡಿನ ಜನತೆಯ ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತಿರುತ್ತದೆ. ದೇಸೀ ಜ್ಞಾನ ಕೇವಲ ಅಕಡೆಮಿಕ್ ಆದದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ಇಲ್ಲಿನ ಮನುಷ್ಯರ ದಿನನಿತ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವಂಥದ್ದು' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದಂಥ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅವರು ಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥದ್ದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು 'ಅಮೃತ ಭೂಮಿ'ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಅಂತರ್‍ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಥವಾ ಭಾರತೀಯ ಮಟ್ಟದ ಯಾವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಚಿಂತಕರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಅನ್ನುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆತುಕೊಂಡು ಅವರು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯತೆಯನ್ನು ಅವರೆಂದೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಕೂಡ ಆಗಿತ್ತು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕ್ಷಣಿಕತೆ

ಹಾಗೂ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಬಹಳ ಇತ್ತು. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಒಬ್ಬ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು 'ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿರೋಧಿ' ಎಂಬುದು ಬಹುತೇಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದರೆ ಅವರು ಕೆಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಬಹುತೇಕ ಕಾಳಜಿಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಸಣ್ಣ ರೈತರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ. 'ಏಕರೂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ಕಾರ್ಪೋರೇಟ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿನಾಶದ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ 'ಬಹುಮುಖಿ ನೆಲೆ'ಯ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಮುಖೇನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೋಷಕರಾಗಿಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ಉಳಿವಿನ ಬಗೆಗೆ ಅವರ ಕಾಳಜಿಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಆಹಾರದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೋಚಿಂತನೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಥವಾ ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ನೆಲದಿಂದಲೇ ಚಿಂತಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದು ಎಂಡಿಎನ್. ಜಾಗತೀಕರಣದ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಬರದವರು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡು ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಶ್ರಮ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದದ್ದೇ. ಆದರೆ ರೈತೇತರ ವಲಯ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ದೂರವೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಜಾಗತೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಸ್ಪಂದಿಸಿದಷ್ಟು ರೈತೇತರರು ಸ್ಪಂದಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದರೇ ಬೇರೆಯೇ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಜಾಗತೀಕರಣ ಅವರಿಗೆ ಆತಂಕದ ವಿಷಯ ಮಾತ್ರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗಗಳು ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರೈತರ ಅನನ್ಯತೆಯು ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಉಪದೇಶದ ಭ್ರಮೆಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ನೈಜ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಅವರಿಗೆ ಗಾಂಧಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ಮನೋಧೋರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. "ತಜ್ಞನೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಕನಿಷ್ಠ ಜ್ಞಾನವಿರುವ ಯಾವನೇ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಾಗಲೀ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಿಗೇ ಆಗಲಿ ಈ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯೊಳಗಾಗಿ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಗಾಂಧೀವಾದದತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ ಗೋಚರಿಸದೇ ಇರದು" ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ.

ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಅವರಲ್ಲಿ ನದಿ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ, ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಬರಗಾಲ, ನೀರಾವರಿ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಉತ್ತರಗಳಿದ್ದವು. ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯೂ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಕೃಷಿ ಬಗೆಗಿನ ಚಿಂತನೆಗಳು ರೈತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಚಳವಳಿ ಬದಲಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಕಾವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳವರೆಗೂ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೆ ಇಲ್ಲ. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಕ.ರಾ.ರೈ.ಸಂ.'ದ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿ'ಯ ರೂಪಗಳೇ ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ.

ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಇಲ್ಲದ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗತೀಕರಣದಂಥ ಕಬಂಧ ಬಾಹುಗಳು ಇನ್ನೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ರೈತರನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೈತರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಐಡೆಂಟಿಟಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಜರೂರು ಎದುರಾಗಿದೆ. ನದಿ ನೀರಿನ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕಿರುವುದು ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ. ಭಾವಾವೇಶ ಹಾಗೂ ಉದ್ವೇಗಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲ. ರೈತರು ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಡಿ ಬಂದು ಹೋರಾಡುವುದು ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ. ರೈತರ ಬವಣೆಗಳು ಹಲವಾರು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸದಂತೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೇ ಉಳಿಸಬೇಕಿರುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಹಾರ ಸಾರ್ವಭೌಮತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಿದೆ. ರೈತ ಸಂಘದ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರುಗಳಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ತಿಕ್ಕಾಟಗಳು, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ, ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗಿನ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅವರಂಥ ಚಿಂತನೆಯ ನಾಯಕರು ರೂಪುತಳೆದು ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದ ತುರ್ತು ಸಹ ಇದೆ.

ಅನುಬಂಧಗಳು

೧. ಆಕರಗಳು

೨. ಸಂದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಅಪರೂಪದ ದಾಖಲೆಗಳು

೩. ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

ಅನುಬಂಧ ೧

ಆಕರಗಳು

೧. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಕರಗಳು

ಅ. ಪತ್ರಗಳು, ಕರಪತ್ರಗಳು, ಡೈರಿ, ಕೈ ಬರೆಹ ಇತ್ಯಾದಿ

ಆ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಕೃತಿಗಳು

೧. ಕನ್ನಡ ದೇಶಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ

೨. **ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತಹೋರಾಟದ ಆಶೋತ್ತರಗಳು,** (೧೯೮೪), ಮಂಡ್ಯ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೩. **ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಕ್ಕೂಟ–ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ.,** ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೯೯೪), **ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಹಾಗೂ ಶಾಸಕ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರು ೧೯೯೦ ರಿಂದ ೧೯೯೪ ರವರೆಗಿನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಕಾಯಕದ ವರದಿ,** ಧಾರವಾಡ; ರೈತ ಸಂಘ

೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೨), **ರೈತ ಚಳವಳಿ–೨೦೦೦ ಮತ್ತೆ ಪರ್ಯಾಯ ಸರ್ಕಾರದೆಡೆಗೆ,** ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, (ಸಂ., ಅನು.), (೨೦೦೭), **ಲೋಹಿಯಾ,** ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ

೭. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), **ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೦–೧೯೯೧,** ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ., (?), **ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ೧೯೯೧–೧೯೯೩,** ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (?), **ನಮ್ಮ ನಾಡು,** ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೧೦. ಪೆರಿಯಾರ್., (೧೯೭೯), **ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳು,** (ಅನು: ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಚಿಂತಕರ ಚಾವಡಿ(ಕರ್ನಾಟಕ)

೩. **ಲೇಖನಗಳು**

೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (ಸಂ), (ಜೂನ್ ೧೯೬೯), **ವರ್ಗಸಮರದ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸ್ತ್ರ ಘೇರಾವೊ**–ಸಂಪಾದಕೀಯ, (ಮಾನವ, ಸಂಪುಟ:೨ ಸಂಚಿಕೆ:೨), ಮೈಸೂರು

೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (ಸಂ), (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್–ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೬೯), **ಗಾಂಧೀಜಿ ನಂತರ ಗಾಂಧಿವಾದ; ಲೋಹಿಯಾ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿ ವಾದ; ಗಾಂಧಿವಾದಿಗಳು, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, ಜಾತ್ಯಾತೀತತೆ;ಕರ್ನಾಟಕದ ದೈತ್ಯ ಗಾಂಧಿವಾದಿಗಳು**–ಸಂಪಾದಕೀಯ, ಮಾನವ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೨, ಸಂಚಿಕೆ:೫–೬, ಮೈಸೂರು

೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೧.೧೦.೧೯೭೨), **ಸಮಗ್ರ ಸುಧಾರಣೆ**, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೭.೩.೧೯೭೪), **ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ: ಅಸಮಾನತೆ ಸಾರುವ ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ**, (ಸಂ:ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ), ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೭೪.೧೯೭೪), **ಭಗವಾನ್ ಬಾಬಾ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು**, (ಸಂ:ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ) ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ:೨, ಸಂ:೬

೬ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೭೪.೧೯೭೪), **ತೀವ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾದ ಮೂರು ಘಟನೆಗಳು**, (ಸಂ:ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ) ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ:೨, ಸಂ:೬

೭ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೫.೫.೧೯೭೪), **ಸಮಾನ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನರ ಹೋರಾಟ**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೮.೯.೧೯೭೪), **ಇವೆರಡೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗರ ನಿರ್ಮಾಣ: ಜನದುಬ್ಬರ ಮತ್ತು ಹಣದುಬ್ಬರ**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೮.೯.೧೯೭೪), **ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸರಕಾರಿ ನೌಕರರು**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೧೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೩.೧೧.೧೯೭೪), **ಅಣುಬಾಂಬು ಮತ್ತು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೧೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೩.೧೧.೧೯೭೪), **ಭಾರತದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಕುರುಡಾಗಿದೆ**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೧೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೯.೧.೧೯೭೫), **ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಯೋಜನೆಯ ನಿಜಸ್ವರೂಪ**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೧೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೯.೨.೧೯೭೫), **ಗೋಡ್ಸೆ ತಮ್ಮಂದಿರು ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀವಾದ**, (ಸಂ:ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ) ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೧೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೬.೨.೧೯೭೫), **ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಕೊನೆಯ ಅಂಕ–ವಿಶ್ವ ಸಮರ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಂತ್ಯ**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೧೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೩.೩.೧೯೭೫), **ಷೇಕ್ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಷೇಕ್ ಮುಜೀಬ್**, (ಸಂ:ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ) ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೧೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೬.೧.೧೯೭೭), **ಮಾರ್ಕ್ಸ್ (ಎಡ, ಬಲ, ಪರ, ವಿರೋಧಿ, ಪರಿಷ್ಕರಣವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಂತಿ)**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೩, ಸಂ.೩೫

೧೭. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೬.೨.೧೯೭೭), **ಕಾಂಗ್ರೆಸ್, (ನವ) ಯುವ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆ**, ಆಂದೋಲನ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೩, ಸಂ.೩೭

೧೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೯೭೯), **ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಮತ್ತು ಹಾವನೂರರ ವರದಿ**, (ಹಾವನೂರ ವರದಿ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂ:ದೇವೇಂದ್ರ ದೇಸಾಯಿ), ಮೈಸೂರು; ಚೈತ್ರಶಿಲ್ಪ ಪ್ರಕಾಶನ ಹಾಗೂ (ಮಾನವ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಪುನರ್ಮುದ್ರಿತ)

೧೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೫.೬.೧೯೭೪), **ಶೂದ್ರ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆ**, (ಸಂಕ್ರಮಣ–೬೦:ವಿಶೇಷಾಂಕ–ಕರ್ನಾಟಕ ಬರಹಗಾರರ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರ ಒಕ್ಕೂಟ ಸಂಸ್ಥಾಪನಾ ಸಮ್ಮೇಳನ), ಸಂಕ್ರಮಣ, ಮಾಸಿಕ, ಧಾರವಾಡ; ಮನೋಹರ ಮುದ್ರಣಾಲಯ

೨೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ.ಎಂ.ಡಿ., (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೭೭), **ಪಾನನಿರೋಧ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮದರ್ಶಿತ್ವ**, ಮಾನವ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೧೧, ಸಂಚಿಕೆ:೫

೨೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೯೭೯), **ಭಾಷೆ, ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ**, (ಸಂ:ಎಂ.ಶ್ರೀನಿವಾಸ್), ಶೂದ್ರ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೪, ಸಂಚಿಕೆ:೨–೩, ಬೆಂಗಳೂರು; ನೂತನ್ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಅಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಶಿಂಗ್ ಸೆಂಟರ್

೨೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೯೮೨), **ಮೀಸಲಾತಿ ಬೇಕೆ? ಬರಹಗಾರರ–ಸಮಾಜ ಸೇವಕರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ**, (ಸಂ: ಟೀಕೆಹಳ್ಳಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕ್

೨೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦.೧.೧೯೮೩), **ಗೋಲಿಬಾರುಗಳಿಗೆ ಅಂಕುಶ**, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೨೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ ಹಾಗೂ ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ., (೨೧.೧೨.೧೯೮೪), **ರೈತ ಸಂಘಟನೆ ಜಯದತ್ತ ಹಾಸನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಬೀದರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೨೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೪.೧.೧೯೮೫), **ನಿರುದ್ಯೋಗದ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪ**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೨೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೨.೩.೧೯೮೫), **ಚೀನಾದ ಲೆವಿಪದ್ಧತಿ; ನಿಮಗೂ ಬೇಕೆ?**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೨೭ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೫.೪.೧೯೮೫), **ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ರಾಜೀವನ ಎಲೆಕ್ಟ್ರನಿಕ್ ಬಡ್ಜೆಟ್**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೨೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೯.೪.೧೯೮೫), **ನಮ್ಮನಾಡು ಮತ್ತು ನಾಡಿನ ಓದುಗರು**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೨೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೭.೫.೧೯೮೫), **ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಶತಾಬ್ಧಿ–ಶ್ರಾದ್ಧಾ ಯಾವಾಗ?**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೩೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೩೧.೫.೧೯೮೫), **ಭಾರತ ದೇಶಂ ಕೈಬಿಟ್ಟ–ತೆಲುಗು ದೇಶಂ**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೩೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೬.೭.೧೯೮೫), ಹೆಗ್ಡೆಯ ರೈತ ವಿರೋಧಿ ಮೂರನೇ ಬಡ್ಜೆಟ್, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೩೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧.೧೧.೧೯೮೫), ಕಾನೂನಿಂದ ರೈತರ ದಮನ-ಸರ್ಕಾರದ ಭ್ರಮೆ, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂಪುಟ:೨, ಸಂಚಿಕೆ:೨

೩೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೬.೧೨.೧೯೮೬), ರೈತ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ನಾಡು, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ:೩, ಸಂ:೧೧

೩೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೬.೧೨.೧೯೮೬), ನಿರಂತರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಿಧಿ, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ:೩, ಸಂ:೧೧

೩೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೦.೧೦.೧೯೮೮), ವಿರೋಧಪಕ್ಷಗಳ ಏಕತೆ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಪದ್ಧತಿ, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೩೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೬.೮.೧೯೮೯), ಗಾಳಿ ಕೋಳಿಗಳ ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು), ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೩೭. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೩.೮.೧೯೮೯), ಈಗ ನಡೆದಿರುವ ಮೂರನೆ ಶಕ್ತಿ, ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಚರ್ಚೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ:, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು), ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೩೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೩೦.೮.೧೯೮೯), ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗಿರುವುದೇ ಹಠ ವಾದಿಗಳ ಧೃವೀಕರಣ; ಚಟವಾದಿಗಳದ್ದಲ್ಲ, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು), ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೩೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೬.೯.೧೯೮೯), ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿಯ ಮೀಸಲಾತಿ ಹೋರಾಟ-ಸಂತೆಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೂರು ಮೊಳ:, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು), ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೪೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦.೯.೧೯೮೯), ಗುದ್ದಲಿ, ಜೈಲು ಮತ್ತು ಓಟು, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು), ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೪೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೪.೧೦.೧೯೮೯), ನಗರದವರಿಗೆ ಪಾಪ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಡಿಸುವ ರೈತ ಚಳವಳಿ ನಗರ ವಿರೋಧಿಯಲ್ಲ;, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು), ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೪೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೧.೧೦.೧೯೮೯), ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿಪ್ರಹಸನ: ಒಂದುಗೂಡಿಲ್ಲ, ಒಡೆದದ್ದಾಯ್ತು, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು), ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೪೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೮.೧೦.೧೯೮೯), ರೈತ ಚಳವಳಿ-ಬರಗಾಲ, ಬರಿಗಾಲು ರೈತರದ್ದು, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು), ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೪೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧-೭.೭.೧೯೯೨), ಗಲ್ಲು ಶಿಕ್ಷೆ ಇರಬೇಕೇ ಬೇಡವೇ?, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೪೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೩೧.೮.೧೯೯೭), ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆ, ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ, ನಿರ್ವೀರ್ಯತೆ..., ಸುಧಾ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೪೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೯೯), ಕುತಂತ್ರದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗದಿರಲು ಕರೆ, ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಮಾಸಿಕ

೪೭. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೦೦), **ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ–ಭಾರತದ ಕೃಷಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಎರಡನೇ ಮಾರಿ**, ತಳಮಳ, ಮಾಸಿಕ

೪೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೬.೯.೨೦೦೧), **ನದಿ ಮೂಲವೇ ಬತ್ತಿ ಹೋದಾಗ ಅಮೆರಿಕಾದ ಡಾಲರ್ ತಿನ್ನಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?**, ಜನತಾ ಮಾಧ್ಯಮ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ:೨೮, ಸಂ.೧೧೪

೪೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೩), **ಸಮಕಾಲೀನತೆಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು–ಕ್ರಿಯೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ**, (ಸಂ: ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ಜಿ.ಎಸ್., ಶ್ರೀಕುವೆಂಪು), ಬೆಂಗಳೂರು; ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೫೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೩.೮.೨೦೦೭), **ಭಾರತಕ್ಕೆ ಜಾಗತೀಕರಣ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ...**, ಕನ್ನಡ ಟೈಮ್ಸ್, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೫೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೮.೮.೨೦೦೭), **ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗೌರವದ ಪ್ರಶ್ನೆ**, ಕನ್ನಡ ಟೈಮ್ಸ್, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೫೨. **ರೈತ ಹೋರಾಟ ಏಕೆ?**, (೧೯೮೪), ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೫೩. **ಹಸಿರು ಸೇನೆ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ**, (ಜನವರಿ ೨೦೦೨), ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೫೪. Nanjundaswamy, M.D., (1975), **Welcome Speech(Jurists' seminar on Backward classes)**, (Karnataka Backward Classes Commission Report, Ed:Srinivasa Havanuru,), Government of Karnataka, vol.I, part I

೫೫. Nanjundaswamy, M.D., (1979), **Backward Classes-Sociologists, Economists and Jurists on Havanur Commission Report**, Bangalore; Socio-Legal Services & Research Centre

೫೬. Nanjundaswamy, M.D., (?), **Monsanto's Cremation Continues in Karnataka**, Bangalore; Karnataka Rajya Raytha Sangha

೫೭. Nanjundaswamy, M.D., (19.1.1992), **Regionalism-Centre's cat's-paw**, The Sunday Times of India

೫೮. Karnataka Rajya Raitha Sangha and Gene Campaign., (January 1993), **Seeds of Protest**, Delhi;Public Interest Research Group

೫೯. Nanjundaswamy, M.D., (April 1997), **Undermining Land-reforms Undermining Food Security**, South African Regional Summit

೬೦. Nanjundaswamy, M.D., (November 1999), **Cremation Monsanto Nov-1998**, Issue No:1, Karnataka State Farmer's Movement

ಈ. ಸಂದರ್ಶನಗಳು(ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ)

೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೬.೪.೧೯೮೩), **ಕುರ್ಚಿ ಮಾತ್ರ ಹೆಗಡೆಯವರದು, ಅಧಿಕಾರ ರೈತರದು**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಎಂ.ಆರ್.ಶಿವಣ್ಣ), ಮೈಸೂರು ಮಿತ್ರ(ತೃತೀಯ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವ ಸಂಚಿಕೆ)

೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೭.೨.೧೯೮೮), **ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯ ಶಕ್ತಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ**, (ಸಂದರ್ಶನ:ಮಾಣಿಕರಾವ್ ಪಸಾರ), ಗ್ರಿನೋಬಲ್ಸ್, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೧.೧೨.೧೯೮೫), **ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಏಳು ಬೀಳುಗಳು**, (ಸಂದರ್ಶನ: ನಾಗತಿಹಳ್ಳಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್), ಮಂಗಳ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂ:೨, ಸಂ:೫೦

೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೧.೧೨.೧೯೮೬), **ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿ: ನಾವೇ ಮಾಡ್ತೇವೆ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ), ಮಾರ್ದನಿ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೧. ಸಂ.೧

೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೦.೧.೧೯೮೮), **ಗಾಳಿಗುದುರೆಯ ಬೆನ್ನೇರಿ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಶಂಕರ್,ಎನ್.ಎಸ್), (ಸಂ: ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ), ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೩, ಸಂ.೧೧

೬ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೮.೫.೧೯೮೯), **ನಾನು ಸಿಲ್ಕ್ ಸ್ಮಿತಾನ ಲವ್ ಮಾಡೋಲ್ಲ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ ಹಾಗೂ ಮಂಗ್ಳೂರ ವಿಜಯ), ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೭ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., ಸಿ.ವಿ., (ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೯೧), **ಇತರ ಪಕ್ಷಗಳ ನಾಶವೇ ರೈತ ಸಂಘದ ಉದ್ದೇಶ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ರಾಜಗೋಪಾಲ), ತರಂಗ, ಮಾಸಿಕ

೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೬.೭.೧೯೯೩), **ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಗುಲಾಮರಾಗಿವೆ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ವೈ.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸ್ವಾಮಿ), ಮಹಾನಂದಿ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೩೦.೧೨.೧೯೯೭), **ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ ವರದಿ: ಪ್ರೊ. ಹೇಳುವುದೇನು?**, (ಸಂದರ್ಶನ: ವಸಂತ್ ಕುಮಾರ್ ಹಾಗೂ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ,ಎನ್.ಕೆ), ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೧೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦೦೦), **ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಸಂದರ್ಶನ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ದೇಶಿಕರ್, ಎಂ.ಎಲ್), ಬಿಸಿಲ ಬದುಕು, ಮಾಸಿಕ

೧೧. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೧೪.೧೦.೨೦೦೧), **ನೀರಾ ಇಳಿಸುವುದು, ಮಾರುವುದು ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧ ಹಕ್ಕು**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಕೂಡ್ಲಿ ಗುರುರಾಜ), ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೧೨. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), **ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪನಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತೇನೇಕೆಂದರೆ...**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಐಶ್ವರಮೂರ್ತಿ,ವಿ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ತಿಕ್ ಐಶ್ವರಮೂರ್ತಿ), (**ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್**, ಸಂ: ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ,), ಮೈಸೂರು; ಅಭಿರುಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೩. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), **ಕಣ್ಣೆದುರೇ ಕಳೆದು ಹೋದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ), (**ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್**, ಸಂ: ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಮೈಸೂರು; ಅಭಿರುಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೪. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), **ಫೂಡಲ್ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಮಾಜವಾದಿ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ), (**ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್**, ಸಂ: ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ), ಮೈಸೂರು; ಅಭಿರುಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೫. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), **ನಾವು ಕೆಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಗಳು**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಫ್ರೆಡ್ ಡಿ ಸ್ಯಾಮ್ ಲಝಾರೊ), (**ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ**, ಸಂ: ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಬೆಂಗಳೂರು; ಚಕ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

೧೬. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೧೧), **ಒಂದು ಸಂವಾದ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ), (ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ-೨, ಸಂ: ಹೆಚ್.ಆರ್, ಹನುಮಂತಪ್ಪ,), ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ತೆನೆ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೭. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೦೮), **ನಾವು ಗೆಲ್ಲಲೇಬೇಕು... ಸೋತರೆ ಸರ್ವನಾಶ ಆಗ್ತೀವಿ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಶೈಲಜಾ ಸಂತೋಷ್), (**ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ**, ಸಂ: ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್), ಬೆಂಗಳೂರು; ಚಕ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

೧೮. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೦೧೧), **ಎಂಡಿಎನ್ ಜೊತೆ ಮಾತುಕತೆ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಸ್ವಾಮಿ,ವೈ.ಎಸ್.ಎಲ್), (**ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ-೨**, ಸಂ: ಹೆಚ್.ಆರ್, ಹನುಮಂತಪ್ಪ), ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ತೆನೆ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೯. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨೨.೧೧.೧೯೮೪), ೧೦ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ರೈತ ಸಂಘದ ಬೆಂಬಲ, (ಸಂದರ್ಶನ:ವರದಿಗಾರ), ಮುಂಜಾನೆ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೨೦. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ಡಿ., (೨.೧೦.೧೯೯೯), ಅಶಿಸ್ತನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ: ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, (ಸಂದರ್ಶನ:ವರದಿಗಾರ), ಜನವಾಹಿನಿ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೨೧. Bangalore Correspondent., (March 1988), **Prof.Nanjundaswamy-Founder of Kannada Desha**, Kisan World, Monthly

೨೨. Nanjundaswamy, M.D., (November 1999), **Opening the country's food sector to the West is like a slow build-up towards genocide**, Eminence, monthly, Geneva

೨೩. Nanjundaswamy, M.D., (sept 25-oct 1), **Hegde has been bought**, (Interview: SM), The Week

೨೪. Nanjundaswamy,M.D., (March 1988), **Founder of Kannada Desha**, (Bangalore correspondent), Kisan World, Monthly

೨೫. Nanjundaswamy, M.D., (4.12.1985), **Peasant movement will spread wings**, (Interview: N.C.Gundu Rao), Deccan Evening Herald, daily

ಉ. ಭಾಷಣಗಳ ಆಡಿಯೋ-ವಿಡಿಯೋಗಳು

೧. ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ರೈತರ ಪಾದಯಾತ್ರೆ, ೧೦೧ಸಿ ಕಾನೂನು ರದ್ದಿಗಾಗಿ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ, (೧.೧೧.೧೯೮೫), ಬೆಂಗಳೂರು

೨. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ (೧.೧೧.೧೯೮೫)

೩. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ (೨.೧೨.೧೯೮೬)

೪. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾವೇಶ, (೨೩.೧೧.೧೯೮೭), ಹಳಿಯಾಳ

೫. ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು, ಕನ್ನಡ ದೇಶ ಪಕ್ಷ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಕರೆದಿದ್ದ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ, (೨೧.೧೨.೧೯೮೭), ಹುಬ್ಬಳಿ

೬. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ, (೨೫.೫.೧೯೮೮)

೭. 'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಲು' ಎಂಬ ಘೋಷಣೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಚುನಾವಣಾ ಚಳವಳಿ'ಯ ಉದ್ಘಾಟನೆ, (೧೯.೬.೧೯೮೯), ಮಂಡ್ಯ

೮. ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರ ಭಾಷಣ

೯. ರೈತರನ್ನು ವಂಚಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡಲು ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ, (೨.೧೦.೧೯೯೦), ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕ್, ಬೆಂಗಳೂರು,

೧೦. ರೈತ ಸಂಘದ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಎಸ್. ಬಂಗಾರಪ್ಪ ಅವರೊಂದಿಗಿನ ವಿಧಾನಸೌಧದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಗಳು, (೨೨.೩.೧೯೯೧)

೧೧. ವಿಧಾನಸೌಧದ ಮುಂದೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ "ನಗುವ ಚಳವಳಿ", (೨೩.೩.೧೯೯೨)

೧೨. ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ(ಎರಡನೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಆರಂಭ), (೨.೧೦.೧೯೯೨), ಹೊಸಪೇಟೆ(ಹಂಪಿ)

೧೩. ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ, (೨.೧೦.೧೯೯೩), ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕ್

೧೪. 'ಅಂತರ‍್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಥಾಯಿ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆ' ಉದ್ಘಾಟನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ತೃತೀಯ ಜಗತ್ತಿನ ಒಕ್ಕೂಟ, (೩೦.೫.೧೯೯೫), ಬೆಂಗಳೂರು,

೧೫. ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ವಂದನಾಶಿವ, ಮೇನಕಾಗಾಂಧಿ ಅವರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ನಡೆಸಿದ ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣ, (೨೫.೮.೧೯೯೫)

೧೬. ವಿದೇಶೀಕರಣ ವಿರೋಧಿ ಸಮಾವೇಶ, (೧.೧೧.೧೯೯೫), ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್‌ಪಾರ್ಕ್

೧೭. ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ, (೩೦.೧.೧೯೯೭), ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜು ಮೈದಾನ

೧೮. ಇಂಟರ್ ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಕ್ಯಾರವಾನ್(ಯೂರೋಪ್), (೨೨.೫.೧೯೯೯-೨೧.೬.೧೯೯೯)

೧೯. ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲು, ರೈತರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರು ಮುತ್ತಿಗೆ–ರಾಜ್ಯದ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಳವಳಿ, (೨.೫.೨೦೦೦)

೨೦. ರೈತರ ಬಂಡೀ ಯಾತ್ರೆ (ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯಿಂದ–ಕಾಶ್ಮೀರದವರೆಗೆ), (೧೯.೧.೨೦೦೧–೧೯.೨.೨೦೦೧)

೨೧. ಮುಕ್ತ ಆಮದು ನೀತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಂಡೀ ಯಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭ, (೪.೨.೨೦೦೧), ಶಿವಮೊಗ್ಗ

೨೨. ನೀರಾ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ದೋಹಾದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ಶೃಂಗಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಶ್ವ ರೈತ ಸಮಾವೇಶ, (೨.೧೦.೨೦೦೧), ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜು ಮೈದಾನ, ಕಾವೇರಿ ನ್ಯೂಸ್ ಚಾನೆಲ್ ವರದಿಗಾರರು ನಡೆಸಿರುವ ಸಂದರ್ಶನ

೨೩. ಹಸಿರು ಸೇನೆಯ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಹಾಗೂ ಅಗತ್ಯತೆ, (೧೯.೧೨.೨೦೦೧), ಶಿವಮೊಗ್ಗ

೨೪. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಸಮಸ್ಯೆ ವಿರುದ್ಧ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟಾವಧಿ ಮುಷ್ಕರ, (೨೩.೧.೨೦೦೨), ಕಾವೇರಿಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು

೨೫. ಬಗರ್ ಹುಕುಂ ಸಾಗುವಳಿದಾರರ ಭೂ ಹಕ್ಕಿನ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಮಂಡಳಿ ರೈತ ವಿರೋಧಿ ಧೋರಣೆ, ಬೆಳೆ ವಿಮೆ ಪಕ್ಷಪಾತ ವಿರೋಧಿಸಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, (೨೧.೧೨.೨೦೦೨), ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಸೊರಬ ಶಾಖೆ, ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಭಾಷಣದ ವಿಡಿಯೋ

೨೬. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ, ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆ, (೩೦.೧.೨೦೦೩), ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮೈದಾನ

೨೭. ಸಿಇಟಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವಿರುದ್ಧ ಧರಣಿ, (೫.೮.೨೦೦೩), ಕಬ್ಬನ್‌ಪಾರ್ಕ್ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಸೌಧದ ನಡುವೆ

೨೮. ಚುನಾವಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಕ್ಯಾನ್ಕುನ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಟಿ.ಓ ಶೃಂಗಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಸಮಾವೇಶ, (೯.೯.೨೦೦೩)

ಊ. ಪ್ರೊ.ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಅಂತರ್ಜಾಲ ವಿಡಿಯೋಗಳು

೧. ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಜೊತೆಗಿನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸಂದರ್ಭದ ಭಾಷಣದ ವಿಡಿಯೋ, (೧೯೯೩)

೨. ಕೆ.ಎಫ್.ಸಿ. ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿ ಸಂದರ್ಭದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಂದರ್ಶನ, (೧೯೯೫), ಬಿಬಿಸಿ ವರ್ಲ್ಡ್,

೩. ಕೆ.ಎಫ್.ಸಿ. ವಿರುದ್ಧದ ಚಳವಳಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೇನಕಾಗಾಂಧಿ, ವಂದನಾಶಿವ ಹಾಗೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಂದರ್ಶನ, (೧೯೯೫), ಜೀ ನ್ಯೂಸ್

೪. ಕೆಂಟುಕಿ ಫ್ರೈಡ್ ಚಿಕನ್ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಸಂದರ್ಭ ಎಂಡಿಎನ್, (೧೯೯೫), ಎನ್.ಡಿ.ಟಿ.ವಿ ಟುನೈಟ್

೫. ೧೯೯೫ರ ಬಜೆಟ್ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಆದಿತ್ ಜೈನ್(ಎಮ್.ಡಿ., ದಿ ಎಕನಾಮಿಸ್ಟ್ ಇಂಟೆಲಿಜೆನ್ಸ್ ಯುನಿಟ್) ಅವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶನ ನಡೆಸಿರುವ ವಿಡಿಯೋ, (೧೯೯೫), ಸ್ಟಾರ್ ಟಿ.ವಿ.

೬. ಕೆಂಟುಕಿ ಫ್ರೈಡ್ ಚಿಕನ್ ಮಳಿಗೆಗಳಿಗೆ ಗಡುವು ನೀಡುವ ಸಂದರ್ಭದ ಎಂಡಿಎನ್ ಮಾತು, (೧೯೯೫), ಜೀ ನ್ಯೂಸ್

೭. ಕೊಜೆಂಟ್ರಿಕ್ಸ್ ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆ ವಿರುದ್ಧದ ಚರ್ಚೆ–ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಮೇನಕಾಗಾಂಧಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ, (೧೯೯೬), ಜೀ ನ್ಯೂಸ್

೮. 'ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ' ಹಾಗೂ 'ಆಪರೇಷನ್ ಕ್ರಿಮೇಷನ್ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕುರಿತು ಸ್ಟಾರ್ ನ್ಯೂಸ್ ವರದಿಗಾರ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿರುವ ಸಂದರ್ಶನ, (೧೯೯೮)

೯. ಭಾರತದ ರೈತರ ಯೂರೋಪ್ ಪ್ರವಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕಾದ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಕಂಪೆನಿಯ ಮುಂಭಾಗ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದ ವಿಡಿಯೋ, (೧೯೯೯)

೧೦. ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ತಳಿಗಳ ಕುರಿತು ಸ್ಟಾರ್ ನ್ಯೂಸ್ ವರದಿಗಾರರಿಂದ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಸಂದರ್ಶನ, (೨೦೦೧)

೧೧. ನೀರಾ ಚಳವಳಿ ಸಂದರ್ಭ ಆದ ಗೋಲಿಬಾರ್ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್, (೨೦೦೧), ಉದಯ ನ್ಯೂಸ್

೧೨. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓನ ದೋಹಾ ಶೃಂಗಸಭೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಸಮಾವೇಶದ ಸಂದರ್ಭದ ಎಂಡಿಎನ್ ಸಂದರ್ಶನ, (೨.೧೦.೨೦೦೧), ಉದಯ ನ್ಯೂಸ್

೧೩. ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಓ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಮಹೇಂದ್ರ ಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್ ಜೊತೆಗಿನ ಸಂದರ್ಶನ, (೨೦೦೧), ಸ್ಟಾರ್ ಪ್ಲಸ್

೧೪. ಅಮೆರಿಕಾದ ಪ್ರೆಡ್ ಡಿ ಸ್ಯಾಮ್ ಲಾಜರೋ ಅವರು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ತಳಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿರುವ ಸಂದರ್ಶನದ ವಿಡಿಯೋ, (೨೦೦೨)

೧೫. ರಾಜ್ಯ ಕೃಷಿ ಸಚಿವ ವಿ.ಎಸ್.ಕೌಜಲಗಿ ಹಾಗೂ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗಿನ ಚರ್ಚೆ, (೨೦೦೨), ಉದಯ ವಾರ್ತೆಗಳು

೧೬. ಗುಣಮಟ್ಟದ ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಆಗ್ರಹಿಸಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳ ಮನೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, (೨೯.೧.೨೦೦೨), ಉದಯ ವಾರ್ತೆಗಳು

೧೭. ಗುಣಮಟ್ಟದ ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಆಗ್ರಹಿಸಿ ಕೆಪಿಟಿಸಿಎಲ್ ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕುರಿತು ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುದ್ದಿಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್, (೨೦೦೨), ಉದಯ ವಾರ್ತೆಗಳು

೧೮. ರಾಜ್ಯ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಸರಣ ನಿಗಮದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ ದಿನದಂದು ವರದಿಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್, (೨೦೦೨), ಉದಯ ವಾರ್ತೆಗಳು, ಕಾವೇರಿ ವಾರ್ತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಈಟಿವಿ ನ್ಯೂಸ್

೧೯. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ಬಗೆಗೆ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನ, (೨೦೦೨), ಕಾವೇರಿ ಚಾನೆಲ್, ಮಾತು ಮಂಥನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ

೨೦. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕಾಕತ್ಕರ್ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ, (೨೦೦೩), ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ, ಹೇಳಿ–ಕೇಳಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ

೨೧. ಕುಲಾಂತರಿ ಬೀಜ, ಕುಲಾಂತರಿ ಆಹಾರ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ, (೨೦೦೩), ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ಸುದ್ದಿ ಬಿಂಬ–ಸಂವಾದ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಶನ

೨೨. ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ ಬೀಜ ಕಂಪೆನಿಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, (೨೦೦೩)

೨೩. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕಾಕತ್ಕರ್ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ಬಿ.ಟಿ ಹತ್ತಿ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ, ೨೦೦೩, ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ, ಹೇಳಿ–ಕೇಳಿ

೨೪. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕಾಕತ್ಕರ್ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಶನ, (೨೦೦೩), ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ, ಹೇಳಿ–ಕೇಳಿ

೨೫. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕಾಕತ್ಕರ್ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ನುಸಿ ಪೀಡೆ ಹಾಗೂ ನಾರಿನ ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ, (೨೦೦೩), ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ, ಹೇಳಿ–ಕೇಳಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ

೨೬. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕಾಕತ್ಕರ್ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದ ನೀರಾ ಚಳವಳಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಹಾಗೂ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ, ೨೦೦೩, ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ, ಹೇಳಿ–ಕೇಳಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ

೨೭. ಇಂಟರ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕೋಕನಟ್ ಸಮ್ಮಿತ್‌ನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ, (ಮೇ ೨೦೦೩), ಏಷಿಯಾ ನೆಟ್ ಚಾನೆಲ್ ನ್ಯೂಸ್

೨೮. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿಮೆ ಎದುರು 'ಅಮೃತ್' ಬ್ರಾಂಡಿನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾ ಬಿಡುಗಡೆ ಹಾಗೂ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರ ಮಾತು, ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ನ್ಯೂಸ್

೨೯. ಸರ್ಕಾರ ನೀರಾ ಇಳಿಸಲು ರೈತರಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿರುವ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, (೨೦೦೧), ಕಾವೇರಿ ಚಾನೆಲ್‌ನ ವಾರ್ತೆ

೩೦. ನೀರಾ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಹಾಗೂ ನೀರಾ ಕೆಡದಂತೆ ಇಡುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಯೋಜನೆಗಳ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್, (೨೦೦೧), ಕಾವೇರಿ ಚಾನೆಲ್‌ನ ವಾರ್ತೆ,

೩೧. ಮಲೈಮಹದೇಶ್ವರ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರಿಕಲ್ಲು ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಕುರಿತು ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳು, ಈಟಿವಿ ಕನ್ನಡ ಚಾನೆಲ್‌ನ ವಾರ್ತೆ

೩ು. ದಾಖಲೆಗಳು

೧. ಅಮೃತಭೂಮಿ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಡೀಡ್

೨. ಆಲ್ ಪವರ್ ಟು ದ ಪೀಪಲ್, ಸೋಶಲಿಸ್ಟ್ ಪಾರ್ಟಿ ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೋ (೧೯೭೨), ನವದೆಹಲಿ

೩. ಇಂಡಿಯನ್ ರ್‍ಯಾಷನಲಿಸ್ಟ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್‌ನ ಕರಪತ್ರ

೪. ಇಂಡಿಯನ್ ಕೋಆರ್ಡಿನೇಷನ್ ಕಮಿಟಿ ಆಫ್ ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಮೂವ್‌ಮೆಂಟ್‌ನ ಕರಪತ್ರಗಳು

೫. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಕರಪತ್ರಗಳು

೬ ಕನ್‌ಸಾರಟಿಯಮ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್(ಸಿಐಎಫ್‌ಎ)ನ ಕರಪತ್ರಗಳು

೭ ಕಮಿಷನ್ ಆನ್ ಸಸ್ಟೈನಬಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ವರ್ಕಿಂಗ್ ಗ್ರೂಪ್ ಕರಪತ್ರಗಳು

೮. ಜೀನ್ ಕ್ಯಾಂಪೇನ್ ಬುಲೆಟಿನ್

೯. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಸಣ್ಣ ಬೆಳೆಗಾರರ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರಪತ್ರಗಳು

೧೦. ನ್ಯಾಷನಲ್ ಅಲಯನ್ಸ್ ಆಫ್ ಪೀಪಲ್ಸ್ ಮೂವ್‌ಮೆಂಟ್

೧೧. ಪೀಪಲ್ಸ್ ಗ್ಲೋಬಲ್ ಆಕ್ಷನ್ ಕರಪತ್ರಗಳು

೧೨. ಲಾ ವಿಯಾ ಕ್ಯಾಂಪೆಸಿನಾದ ನ್ಯೂಸ್ ಬುಲೆಟಿನ್ ಹಾಗೂ ಕರಪತ್ರಗಳು

೧೩. ಸೆಕ್ರೆಟೇರಿಯಟ್ ಆಫ್ ಎಲೆಕ್ಷನ್ ಕಮಿಷನ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪತ್ರಗಳು

೧೪. ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾದ ಕರಪತ್ರಗಳು

೧೫. ನವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕರಪತ್ರಗಳು

ಎ. ಪತ್ರಗಳು(ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರಗಳು)

೧. ಈ.ಪಿ.ಮೆನನ್

೨. ಎ.ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ

೩. ಎಸ್.ಎನ್.ಮಂಜುನಾಥದತ್ತ

೪. ಎ.ಎಮ್.ಧರ್ಮಲಿಂಗಂ

೫. ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್

೬ ಎಲ್.ಜಿ.ಹಾವನೂರ

೭ ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ

೮. ಕಿಷನ್ ಪಟ್ನಾಯಕ್

೯. ಕುಂದರನಾಡ ಪಾಟೀಲ

೧೦. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ.ಬಿ

೧೧. ಕೆ.ರಾಮದಾಸ್

೧೨. ಕೆ.ಆರ್.ದಯಾನಂದ

೧೩. ಕೇಶವ್ ರಾವ್ ಜಾದವ್

೧೪. ಕೋಣಂದೂರು ಲಿಂಗಪ್ಪ

೧೫. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ

೧೬. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ

೧೭ ಜಾರ್ಜ್.ಎ.ಸಿ

೧೮. ಜೆ.ಬಿ.ರಂಗಸ್ವಾಮಿ

೧೯. ಟಿ.ಎಸ್.ಅನಂತರಂಗಾಚಾರಿ

೨೦. ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ

೨೧. ದೇವರಾಜ ಹರದೊಳ್ಳಿ

೨೨. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ

೨೩. ಪ್ರಭಾಕರ ಕಾಳೆ

೨೪. ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ.ಬಿ

೨೫. ಬಿ.ಎನ್.ಶ್ರೀರಾಮ್

೨೬ ರಾಚಪ್ಪ ಹಡಪದ

೨೭ ರಾಚಪ್ಪ ಬೆಟಸೂರ

೨೮. ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ

೨೯. ಲಿಂಗಣ್ಣ ಸತ್ಯಂಪೇಟೆ

೩೦. ವಂದನಾಶಿವ

೩೧. ಶರದ್ ಜೋಶಿ

೩೨. ಸರ್ಗಿಯೋ ಓಶೇರಾನ್ಸ್ಕಿ

೩೩. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ

೩೪. ಹೊ.ಮ.ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

೨. ಪೂರಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಲೇಖನಗಳು

ಅ. ಪೂರಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

೧. ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ.. (೨೦೧೦), ದಲಿತ ಚಿಂತನ, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

೨. ಅಣೇಕಟ್ಟೆ ವಿಶ್ವನಾಥ್., (೨೦೧೩), ತೆಂಗಿನ ವಿಸ್ಮಯ ಜಗತ್ತು, ತುಮಕೂರು; ಬೆವರು ಪ್ರಕಾಶನ

೩. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಯು.ಆರ್., (೨೦೦೮), **ಭಾರತೀಪುರ**, ಸಾಗರ; ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ

೪. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಯು.ಆರ್., (೨೦೦೮), **ಅವಸ್ಥೆ**, ಸಾಗರ; ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ

೫. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ., (ಸಂ), (೨೦೦೨), **ದಲಿತ ಮಾರ್ಗ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ

೬. ಅರುಣ್ ಜೋಳದಕೂಡ್ಲಿಗಿ., (೨೦೦೭), **ಸೊಂಡೂರು ಭೂಹೋರಾಟ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೭. ಅಶೋಕ ಎಸ್. ಆಲೂರಾ ಹಾಗೂ ಇತರರು., (೨೦೧೦), **ಸಮಗ್ರ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಲಶಾಲಿ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೮. **ಆಹಾರದ ಭದ್ರತೆಯತ್ತ: ಧೋರಣೆಗಳ ಬದಲಾವಣೆ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಭಾರತ ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ(ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿ)

೯. ಓಂಕಾರ್ ಶರದ್., (೨೦೧೦), **ಲೋಹಿಯಾ**, (ಅನು: ಹಸನ್ ನಯೀಂ ಸುರಕೋಡ), ಬಳ್ಳಾರಿ; ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೦. ಒಡೆಯರ್ ಡಿ ಹೆಗ್ಗಡೆ., **ಜಾಗತೀಕರಣ, ಉದಾರೀಕರಣ, ಖಾಸಗೀಕರಣ ಮತ್ತು ಭಾರತ**, ಮೈಸೂರು; ಗಜಾನನ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್

೧೧. ಕಕ್ಕಿಲಾಯ, ಬಿ.ವಿ., (೨೦೦೩), **ಬರೆಯದ ದಿನಚರಿಯ ಮರೆಯದ ಪುಟಗಳು**, ಬೆಂಗಳೂರು; ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೨. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೦೯), **ಆ ದಶಕ(ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕದ ಬರಹ ಮತ್ತು ಪತ್ರಗಳು)**, ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ಅಹರ್ನಿಶಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೩. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೦೧೧), **ಕಾಡ ತೊರೆಯ ಜಾಡು(ಆತ್ಮಕತೆ)**, (ಸಂಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಕೃತಿರೂಪ: ಅಕ್ಷತಾ.ಕೆ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೪. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯದ ಅರಣ್ಯನೀತಿಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಲು ತೆರಳಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ವರದಿ., **ನೀಲಗಿರಿ ನೆಡುತೋಪಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ** ವರದಿ, ಕರ್ನಾಟಕ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೧೫. ಕರೀಗೌಡ ಬೀಚನಹಳ್ಳಿ., (೨೦೧೦), **ಮಳೆಕೋಗಿಲೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಅಜಂತ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬. **ಕಾವೇರಿ ವಿವಾದ-ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕಾದ ಅನ್ಯಾಯವೇನು? ಪರಿಹಾರವೇನು?(ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ)**, ಮಂಡ್ಯ; ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಜನಪರ ವೇದಿಕೆ, (೨೦೦೭)

೧೭. ಕಾಳೇಗೌಡ ನಾಗವಾರ ಹಾಗೂ ಆನಂದಮೂರ್ತಿ, ಜಿ.ವಿ., (ಸಂ), (೧೯೯೭), **ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡ ನೆನಪಿನ ಸಂಪುಟ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೮. ಕುಮಾರ್, ಕೆ.ಎಂ., (೨೦೦೮), **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ರೈತ ಚಳುವಳಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

೧೯. ಕುಲದೀಪ್ ನಯ್ಯರ್., (೨೦೧೨), **ಒಂದು ಜೀವನ ಸಾಲದು(ಆತ್ಮಕಥೆ)**, (ಅನು: ಆರ್.ಪೂರ್ಣಿಮಾ), ಬೆಂಗಳೂರು; ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೨೦. ಕುವೆಂಪು., (೨೦೧೧), **ವಿಚಾರ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ**, ಮೈಸೂರು; ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೨೧. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಸಿ.ಆರ್., (೨೦೧೨), **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಚಳವಳಿ ನಾನು ಕಂಡಂತೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಭಾರತ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಂಡಳಿ

೨೨. **ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಶಾಸಕರಾಗಿ ೧೯೯೪ರಿಂದ ೧೯೯೯ರವರೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಸಾಧನೆಗಳು**, ಮೈಸೂರು; ಪದ್ಮಶೇಖರ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್

೨೩. ಕೇಶವ, ಎಸ್.ಆರ್., (೨೦೧೦), **ಪ್ರೊ.ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೨೪. **ಕೊಜೆಂಟ್ರಿಕ್ಸ್ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನ ವಿಪತ್ತು**, (೧೯೯೫), ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಮೋಚನಾ ರಂಗ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿ,

೨೫. ಕಂಠಿ, ಎನ್.ಎಮ್., (೧೯೯೪), **ರೈತ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಏಕೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ?**, ವಿಜಾಪುರ; ಅಮರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ

೨೬. ಗುಂಡೂರಾವ ಕಡಣಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೦), **ಕಲ್ಯಾಣ ನಾಡಿನ ರೈತ ಚಳುವಳಿ**, ಬೀದರ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೨೭. ಗೋವಿಂದರಾಜು, ಸಿ.ಆರ್., (ಸಂ), (೨೦೧೦), **ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಧಾನಮಂಡಲ, ವಿಧಾನಸೌಧ

೨೮. ಗೋವಿಂದರಾಜು, ಸಿ.ಆರ್., (೨೦೧೨), **ಮ. ರಾಮಮೂರ್ತಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ

೨೯. ಗೋವಿಂದರಾಜು, ಸಿ.ಆರ್., (೨೦೦೬), **ಗೋಕಾಕ್** ವರದಿ, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

೩೦. ಚನ್ನೇಶ್, ಟಿ.ಎಸ್., (೨೦೦೮), **ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪೇಟೆಂಟ್**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೩೧. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ, ಎನ್ ಸೋಸಲೆ,., (ಸಂ), (೨೦೧೦), **ಸಮಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳು**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೩೨. ಚಂದ್ರಪ್ಪ, ಸಿ., (೨೦೧೨), **ರೈತ ಮತ್ತು ಆದಿವಾಸಿ ಚಳವಳಿ(ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವ)**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಮನೋಜ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್

೩೩. ಚಂದ್ರಪೂಜಾರಿ, ಎಂ., (೨೦೧೦), **ಯಾಕೀಗ ಭೂಮಿ ಪ್ರಶ್ನೆ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೩೪. ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ರಾ.ನಂ., (೨೦೦೧), **ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆತಂಕಗಳು**, ಬೆಳಗಾವಿ; ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಸ್ಥೆ

೩೫. ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ರಾ.ನಂ., (೧೯೯೯), **ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕಲಾವಿದರ ಬಳಗ

೩೬. ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ರಾ.ನಂ., (೧೯೯೮), **ಕನ್ನಡ ಹೋರಾಟಗಳು–ಒಂದು ನೋಟ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

೩೭. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್, ಎಸ್., (೨೦೦೨), **ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಂದೋಲನಗಳು**, ತಿಪಟೂರು; ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನ

೩೮. ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ಟಿ.ಆರ್., (ಸಂ), (೨೦೦೫), **ದಲಿತ ಅಧ್ಯಯನ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೩೯. ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ಟಿ.ಆರ್., (೧೯೮೭), **ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಹೋರಾಟ**, ಹೊಸಪೇಟೆ; ಹೊಸಪೇಟೆ ರೈತ ಸಂಘ

೪೦. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ., (ಪ್ರ.ಸಂ.), (೨೦೦೭), **ಸಾರೆಕೊಪ್ಪದ ಬಂಗಾರ**(ಎಸ್.ಬಂಗಾರಪ್ಪನವರ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಎಸ್.ಬಂಗಾರಪ್ಪನವರ ಅಭಿನಂದನಾ ಸಮಿತಿ

೪೧. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ., (ಸಂ), (೧೯೮೭), **ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷ**, ಧಾರವಾಡ; ಸಂಕ್ರಮಣ ಪ್ರಕಾಶನ

೪೨. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ., (೨೦೧೧), **೨೬ ದಿನ ೨೫ ರಾತ್ರಿ ಜೇಲಿನ ಅನುಭವ ಲಹರಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸಂಕ್ರಮಣ ಪ್ರಕಾಶನ

೪೩. ಜೋಶಿ, ಜಿ.ವಿ., (೧೯೯೯), **ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಹೋರಾಟ**, ಮಂಗಳೂರು; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೪೪. ಟೀಕೆಹಳ್ಳಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ, (ಸಂ)., (೧೯೮೨), **ಮೀಸಲಾತಿ ಬೇಕೆ?–ಬರಹಗಾರರ–ಸಮಾಜ ಸೇವಕರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಹರಿಜನ–ಗಿರಿಜನ ನೌಕರರ ಸಂಘ

೪೫. ತಿಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲ್., (೨೦೧೦), **ರೈತರು:ಮೈಸೂರು ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿ ೧೮೮೧–೧೯೪೭**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಧಾತ್ರಿ ಪುಸ್ತಕ

೪೬ ತೇಜಶ್ರೀ, ಜ.ನಾ., (ನಿರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ಸಂಯೋಜನೆ), (೨೦೧೨), **ಸುರಗಿ (ಯು.ಆರ್.ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಆತ್ಮಕಥನ)**, ಹೆಗ್ಗೋಡು; ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ

೪೭ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ., (೨೦೧೨), **ಎದೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಅಕ್ಷರ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ

೪೮. ದೇವಿಂದರ್ ಶರ್ಮ., (೨೦೦೨), **ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ರೈತರ ಸಾವಿನ ಬಲೆ; ದಗಲ್‌ಬಾಜಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸಾಗುವಳಿ

೪೯. ಧನಗೆರೆ, ಡಿ.ಎನ್., (೨೦೧೨), **ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು ೧೯೨೦–೧೯೫೦**, (ಅನು: ರಾಮಚಂದ್ರ ಉಡುಪ ಹಾಗೂ ಇತರರು), ಬೆಂಗಳೂರು; ಕ್ರಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ

೫೦. ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್., (ಸಂ), (೨೦೦೩), **ಮಾರ್ಕ್ಸ್, ಗಾಂಧಿ, ಸಮಾಜವಾದ**(ಭಾಗ:೧), ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

೫೧. ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್., (ಸಂ), (೨೦೦೮), **ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ–ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಚಕ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

೫೨. ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್., (೨೦೧೦), **ಲಂಕೇಶ್ ಟೀಕೆ–ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸಂ:೧,೨,೩** ಬೆಂಗಳೂರು; ಲಂಕೇಶ್ ಪ್ರಕಾಶನ

೫೩. ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್., (ಸಂ), (೨೦೧೧), **ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ ಚಿಂತನೆ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೫೪. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ಎಚ್., (೨೦೦೯), **ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಷತ್ತು

೫೫. ನರೇಂದ್ರ ರೈ ದೇರ್ಲ., (ಸಂ), (೨೦೦೦), **ಲಂಕೇಶ್ ನೆನಪು**, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ; ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ

೫೬. ನರೇಂದ್ರ ರೈ ದೇರ್ಲ., (೨೦೦೪), **ಬೊಗಸೆ ತುಂಬಾ ಬೀಜ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸಿವಿಜಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್

೫೭. ನಾಗಭೂಷಣ, ಡಿ.ಎಸ್., (೨೦೦೮), **ರೈತಭಾರತ:ಅವಸಾನದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ**, ಬಳ್ಳಾರಿ; ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ

೫೮. ನಾಗಭೂಷಣ, ಡಿ.ಎಸ್., (೨೦೦೮), **ಲೋಹಿಯಾ ಸಮಾಜವಾದ ದರ್ಶನ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ

೫೯. ನಾಗಭೂಷಣ ಪಾಟೀಲ್., (೨೦೧೩), **ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ**, ಹೊಸಪೇಟೆ; ಸಖಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೬೦. ನಾಗರಾಜ್, ಎಂ.ಜಿ., (೨೦೦೬), **ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತಚಳುವಳಿ-ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು** (ಸಂಪುಟ:೧,೨,೩,೪,೫,೬) ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಮಿತಿ, ವಿಧಾನಸೌಧ

೬೧. ನಾಗರಾಜ್, ಡಿ.ಆರ್., (೨೦೦೮), **ಆತಂಕಿತ ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಕುಪಿತ ರೈತ**, (ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ, ಸಂ:ಅಗ್ರಹಾರ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್

೬೨. ನಾಗೇಶ್, ಎಚ್.ವಿ., (೧೯೯೯), **ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಗಳು**, ಧಾರವಾಡ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೬೩. ನಾಗೇಶ್, ಎಚ್.ವಿ. ಹಾಗೂ ಪುನೀತ, ಎ.ಇ., (೧೯೮೪), **ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು**, ಧಾರವಾಡ;ಚಂದ್ರನಾಥ ಪ್ರಕಾಶನ

೬೪. ನಾಡಕರ್ಣಿ, ಎಂ.ವಿ., (೧೯೮೬), **ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಪ್ರಿಂಟರ್ ಪ್ರಕಾಶನ

೬೫. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ, ಜ.ಹೊ., (೨೦೦೦), **ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ

೬೬ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ, ಕೆ.ಎಸ್., (೨೦೦೦), **ನನ್ನ ಕನಸಿನ ಸ್ವರಾಜ್ಯ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಗಾಂಧಿ ಶಾಂತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

೬೭ ನಂದಿನಿ ಜಯರಾಮ್, ಕೆ.ಎಸ್., (೨೦೧೧), **ರೈತ ಮಹಿಳೆ**, ಮೈಸೂರು; ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಷರ್ಸ್

೬೮. ಪೀರ್‌ಬಾಷ, ಬಿ., (ಸಂ), (೨೦೦೭), **ಸಮಾಜವಾದಿ ಹೋರಾಟಗಾರರ ಸಂದರ್ಶನ**, (ಸಂ:೧,೨) ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೬೯. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಕೆ.ಎಸ್., (?), **ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರೈತಸಂಘದ ಶಾಸಕ ೧೯೯೪-೧೯೯೯**, ಮಂಡ್ಯ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೭೦. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ, ಕೆ.ಎಸ್. ಅವರು ಶಾಸಕರಾಗಿ ೧೯೯೪ ರಿಂದ ೧೯೯೯ ರವರೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಸಾಧನೆಗಳು

೭೧. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಿ, ಕೆ., (ಸಂ), (೨೦೦೪), **ಕಲ್ಲರಳಿ ಹೂವ್ವಂತೆ(ಕೆ.ಟಿ.ಶಿವಪ್ರಸಾದರ ಕೃತಿ, ಚಿಂತನೆ...ಒಂದು ಕಣ್ಣೋಟ)**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ

೭೨. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, (೨೦೦೯), **ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ**, ಮೈಸೂರು; ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೭೩. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, (೨೦೦೩), **ಅಣ್ಣನ ನೆನಪು**, ಮೈಸೂರು; ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೭೪. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, (೨೦೦೯), **ಕಿರಗೂರಿನ ಗಯ್ಯಾಳಿಗಳು(ಕಥಾ ಸಂಕಲನ)**, ಮೈಸೂರು; ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೭೫. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, (೨೦೧೨), **ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳು**, ಮೈಸೂರು; ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೭೬. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, (೨೦೧೧), **ಮಾಯಾಲೋಕ:೧**, ಮೈಸೂರು; ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೭೭. ಶಿವಾನಂದ ಗುಬ್ಬಣ್ಣವರ., (೧೯೯೫), **ನರಗುಂದ ನವಲಗುಂದ ರೈತ ಹೋರಾಟ**, ಧಾರವಾಡ; ಅಕ್ಷಯ ಪ್ರಕಾಶನ

೭೮. ಪ್ರಭಾಕರ, ಎ.ಎಸ್., ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಪಾದ ಶೆಟ್ಟಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೨), **ಲೋಹಿಯಾ: ವರ್ತಮಾನದ ಮುಖಾಮುಖಿ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೭೯. ಬಸವರಾಜು., (೧೯೮೧), **ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರೈತ ಚಳವಳಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸಮುದಾಯ ಪ್ರಕಾಶನ

೮೦. ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ., (೨೦೧೧), **ನಾ ಕಂಡ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ**, ಬೀದರ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೮೧. ಬಸವರಾಜ ತಂಬಾಕೆ., (?), **ರೈತ ಸಂಘಟನೆ ಏಕೆ?**, ಬೀದರ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

೮೨. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ, ಚೆ., (೨೦೧೦), **ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಡೆದು ಬಂದ ಹಾದಿ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೮೩. ಬಿರಾದಾರ, ಎಂ.ಪಿ., (೨೦೧೦), **ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳು**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೮೪. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ಹಿ.ಚಿ., (ಸಂ), (೨೦೦೫), **ಕಾಗೋಡು ಚಳವಳಿ:ಸುವರ್ಣ ಸಂಪುಟ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೮೫. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ಹಿ.ಚಿ., (ಸಂ), (೨೦೦೬), **ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಥ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೮೬. ಭಟ್, ಸಿ.ಆರ್., (೨೦೦೧), **ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು**, ಧಾರವಾಡ; ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ

೮೭. ಮಣ್ಣು ರಕ್ಷಣಾ ಕೂಟದ ಅಧ್ಯಯನ ತಂಡ., (೧೯೮೫), **ನೆಡದಿರಿ ನೀಲಗಿರಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಮಣ್ಣು ರಕ್ಷಣಾ ಕೂಟ

೮೮. ಮಧುಕೇಶ್., (೨೦೦೨), **ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಪಿತಾಮಹ: ಅರಸು**, ದಾವಣಗೆರೆ; ನಾಗಾರ್ಜುನ ಎಂಟರ್‌ಪ್ರೈಸಸ್

೮೯. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕೂಡ್ಲಿಗೆರೆ., (೨೦೦೯), **ಕೃಷಿಕ ಹಿತರಕ್ಷಣೆ–ರಾಜ್ಯ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸಂಸದೀಯ ಸುಧಾರಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ

೯೦. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕೂಡ್ಲಿಗೆರೆ., (೨೦೦೯), **ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸಂಸದೀಯ ಸುಧಾರಣಾ ಸಂಸ್ಥೆ

೯೧. ಮಸನೊಬು ಫುಕುವೊಕ., (೨೦೦೯), **ಒಂದು ಹುಲ್ಲಿನ ಕ್ರಾಂತಿ**, (ಅನು: ಸಂತೋಷ ಕೌಲಗಿ), ಮಂಡ್ಯ; ಜನಪದ ಸೇವಾ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಪ್ರಕಾಶನ

೯೨. ಮಹಾಬಲ ಸೀತಾಳಭಾವಿ., (೨೦೧೦), **ವಂದನಾ ಶಿವ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ವಸಂತ ಪ್ರಕಾಶನ

೯೩. ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ಹೊನ್ನೆಮಡಿಕೆ., (೨೦೧೦), **ಬರ ತರದಿರಲಿ ಬಡತನ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

೯೪. ಮಾರ್ಕ್ ಲಿಂಡ್‌ಲೆ., (೨೦೧೦), **ಗಾಂಧಿ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ; ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪಯಣ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹದಿಂದ ಜಾತಿ ವಿನಾಶ**, (ಅನು: ಕೆ.ವಿ.ಸುಬ್ಬಣ್ಣ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಮಾನವಮಂಟಪ ಪ್ರಕಾಶನ

೯೫. **ಮಾರಿ, ಹೆಮ್ಮಾರಿ ಭಾರತವನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿರುವ ಡಂಕೆಲ್ ಮಹಾಮಾರಿ**, (ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯೯೪), ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ; ಭಾರತ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ(ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿ)

೯೬. ಮುಜಾಫರ್ ಅಸ್ಸಾದಿ., (೨೦೦೯), **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಐಡೆಂಟಿಟಿ ರಾಜಕೀಯ ರೈತ, ರೈತ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಪ್ರಗತಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್

೯೭. ಮುನಿವೆಂಕಟಪ್ಪ, ವಿ., (ಸಂ), (೧೯೯೮), **ದಲಿತ ಚಳವಳಿ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ**, ಮೈಸೂರು; ವಿಚಾರವಾದಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೯೮. ಮುರಹರಿ ಡಿ ನಾಯ್ಕ., (೨೦೦೬), **ರೈತರ ಹೋರಾಟಗಳು**, ಧಾರವಾಡ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೯೯. ಮೂರ್ತಿ, ಎನ್., (೨೦೦೫), **ಹೋರಾಟದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ:ಸಂಪುಟ–೨**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ

೧೦೦. ಮಂಗ್ಳೂರ ವಿಜಯ., (೨೦೧೦), **ಲೋಹಿಯಾ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕಾಡುಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗ

೧೦೧. ರತ್ನಮ್ಮ ಕೆ.ಎಸ್., (೨೦೧೧), **ಎಂ.ಎನ್.ಮಹಂತದೇವರು**, ಮೈಸೂರು; ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶಿವರಾತ್ರೀಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

೧೦೨. ರತ್ನಮ್ಮ, ಕೆ.ಎಸ್., (೨೦೧೧), **ಹಸಿರು ಹರಿಕಾರ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್**, ಮೈಸೂರು; ಕಾವ್ಯಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೦೩. ರಮೇಶ್, ಸ.ಚಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೧), ಕೃಷಿ: ಪಾರಂಪರಿಕ ಜ್ಞಾನ, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೦೪. ರವಿಕುಮಾರ್‌ಬಾಗಿ., (೨೦೧೧), **ಜನಪರ ಚಳವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಾಥಗಳು**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೦೫. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ., (೨೦೦೬), **ಲೋಕವಿರೋಧಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಕಾಲೇಜು

೧೦೬. ರಾಜ, ಡಿ., (೨೦೦೮), **ದಲಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಪರಿಹಾರದ ಮಾರ್ಗ**, (ಅನು:ಬಿ.ವಿ. ಕಕ್ಕಿಲಾಯ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಭಾರತ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ

೧೦೭. ರಾಜೇಶ್ವರಿ ತೇಜಸ್ವಿ, ಆರ್., (೨೦೧೧), **ನನ್ನ ತೇಜಸ್ವಿ**, ಮೈಸೂರು; ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೦೮. ರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಹೆಚ್., (ಸಂ), **ಒಕ್ಕಲತಿ(ಹೋರಾಟದ ಹಾಡುಗಳು)**, ಮಧುಗಿರಿ; ಮಧುಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತ ಸಂಘ

೧೦೯. ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ, ಹಿ.ಶಿ., ಹಾಗೂ ಶೋಭಾ ಸುಂದರೇಶ್., (ಸಂ), (೨೦೦೯), **ರೈತ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ**, ಮೈಸೂರು; ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೧೦. ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ, ಹಿ.ಶಿ., (೨೦೧೧), **ಕರ್ನಾಟಕ ರೈತ ಚಳವಳಿ**, ಮೈಸೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೧೧. ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ, ಹಿ.ಶಿ., (೨೦೧೦), **ರೈತ ಹೋರಾಟ ಸಾಹಿತ್ಯ**, ಮೈಸೂರು; ದಾರಿದೀಪ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೧೨. ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ, ಹಿ.ಶಿ., (೨೦೧೦), **ರೈತ ಚಳುವಳಿ ಸುಮ್ಮನೆ**, ಮೈಸೂರು; ದಾರಿದೀಪ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೧೩. ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ, ಹಿ.ಶಿ. ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹನೂರು., (ಸಂ), (೨೦೦೦), **ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸು**, ಮಂಡ್ಯ; ರಚನ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೧೪. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಎಸ್ ಪಿಳ್ಳೈ., (?), **ಕೃಷಿ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರದ ಹಾದಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ ರೈತ ಸಂಘ

೧೧೫. ರಾಮಭಟ್ಟ, ಬಿ.ಎಸ್., (೨೦೧೦), **ನಗರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರೈತರ ಬಂಡಾಯ**, ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

೧೧೬. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ, ಎಸ್.ಆರ್., (೧೯೯೪), **ಡಂಕೆಲ್ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಸ್ವದೇಶಿ ಜಾಗೃತಿ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಿಂಧು ಪ್ರಕಾಶನ

೧೧೭. ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ., (೨೦೦೦), **ಭಾರತದ ರೈತ ಮತ್ತು ಇತರ ಲೇಖನಗಳು**, (ಅನು:ಜ.ಹೋ.ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ), ಮಂಡ್ಯ; ನೆಲಮನೆ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೧೮. ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ., (೨೦೧೦), **ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ**, (ಅನು: ಹಸನ್ ನಯೀಂ ಸುರಕೋಡ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಲಂಕೇಶ್ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೧೯. ರಾವಸಾಹೇಬ ಕಸಬೆ., (೧೯೮೨), **ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ–ಒಂದು ಒಳನೋಟ**, (ಅನು: ಶಿವಶರಣಪ್ಪ ಜವಳಿ ಹಾಗೂ ಆರ್.ಕೆ.ಹುಡಗಿ), ಕಲಬುರಗಿ; ನೇಗಿಲ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೨೦. ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ತೆಲಗಾವಿ., (೧೯೯೯), **ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಚಳವಳಿಗಳು**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೨೧. ಲಿಂಗದಹಳ್ಳಿ ಚೇತನ್‌ಕುಮಾರ್., (ಸಂ), (೨೦೦೮), **ಗೋಲಿಬಾರ್ ಗೌರ್ಮೆಂಟ್‌ನಲ್ಲಿ ರೈತರ ಕಗ್ಗೊಲೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ನೆಲದವ್ವ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೨೨. ಲಂಕೇಶ್, ಪಿ., (೨೦೦೪), **ಹುಳಿಮಾವಿನ ಮರ(ಆತ್ಮಕಥನ)**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೨೩. ವಗ್ಗಿ, ವೈ.ಎಸ್., (ಸಂ), (೨೦೦೯), **ಜಾಗತೀಕರಣ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ**, ಗುಲಬರ್ಗಾ; ವಗ್ಗಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೨೪. ವಡ್ಡಗೆರೆ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ., (ಸಂ), (೨೦೧೨), **ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ನೆನಪಿನ ಸಂಪುಟ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೨೫. ವಸಂತರಾಜ, ಎನ್.ಕೆ., (೨೦೦೯), **ಹಸಿವಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೆಂತು?**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಚಿಂತನ ಪುಸ್ತಕ

೧೨೬. ವಿಜಯ್ ಪೂಣಚ್ಚ ತಂಬಂಡ., (೧೯೯೯), **ರೈತ ಚಳವಳಿಗಳು**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೨೭. ವಿಜಯ್ ಪೂಣಚ್ಚ ತಂಬಂಡ., (೨೦೦೯), **ಕೆಳವರ್ಗದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಸಬಾಲ್ಟರ್ನ್ ಚರಿತ್ರೆ ಬರವಣಿಗೆ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೨೮. ವಿಠ್ಠಲಮೂರ್ತಿ, ಆರ್.ಟಿ., (೨೦೦೩), **ರೈತ ಚಳವಳಿ**, (ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆ, ಪ್ರ.ಸಂ:ದೇಜಗೌ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಎಸ್.ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

೧೨೯. ವಿಷ್ಣುನಾಯ್ಕ., (೨೦೦೪), **ದುಡಿಯುವ ಕೈಗಳ ಹೋರಾಟದ ಕಥೆ**, ಅಂಕೋಲಾ; ಡಾ.ದಿನಕರ ದೇಸಾಯಿ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

೧೩೦. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ., (ಸಂ), (೨೦೦೮), **ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್**, ಮೈಸೂರು; ಅಭಿರುಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೩೧. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿಸ್ಲಳ್ಳಿ., (೨೦೦೮), **ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೊಸ ಸಂಕಟಗಳು**, ಮೈಸೂರು; ಅಭಿರುಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೩೨. ವೀರಯ್ಯ, ಡಿ.ಎಸ್., (೨೦೦೫), **ದಲಿತ ಚಿಂತನೆ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸಪ್ನ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್

೧೩೩. ವೀರಸಂಗಯ್ಯ, ಜೆ.ಎಂ., (೨೦೦೭), **ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ತಡೆ ಹೇಗೆ?(ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ)**, ಬಳ್ಳಾರಿ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಹಸಿರು ಸೇನೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಘಟಕ(ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ)

೧೩೪. ವೈಕುಂಠರಾಜು, ಬಿ.ವಿ., (ಸಂ), (೧೯೯೭), **ಸಂಪಾದಕರ ಡೈರಿ ಸಮಗ್ರ ಸಂಪುಟ–೨**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸನತ್ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೩೫. ವಂದನಾ ಶಿವ., (೨೦೦೫), **ಬತ್ತದ ಚಿಲುಮೆ**, (ಅನು: ಮಾಧವ ಐತಾಳ್), ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೩೬. ಶರದ್ ಜೋಶಿ., (೧೯೮೫), **ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಪದ್ಧತಿ**, (ಅನು: ನಾರಾಯಣ ಶ್ರೀಪಾದ ಫಳಗಿ), ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ, ರೈತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘ

೧೩೭. ಶಶಿಧರ್, ಎಂ., (೨೦೦೭), **ಸಮಕಾಲೀನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಧಾ ಪಾಟ್ಕರ್**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೩೮. ಶಶಿಧರ ಭಟ್., (೨೦೦೩), **ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತಲೇ, ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಬೆಳೆದವರು (ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ನಾ ಕಂಡಂತೆ)**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸುಮುಖ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೩೯. ಶಾರದಾ, ಬಿ.ಎನ್., (೨೦೦೪), **ಸಮಾಜವಾದವೇ ಪರ್ಯಾಯ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಸಂಬುದ್ಧ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೪೦. ಶಿವಪ್ರಕಾಶ್, ಎಂ.ಎಂ., (ಸಂ), (೨೦೦೮), **ಮುತ್ಸದ್ದಿ–ಎಂ.ಪಿ.ಪ್ರಕಾಶ್ ಕುರಿತ ಪತ್ರಿಕಾ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ**, ಬಳ್ಳಾರಿ; ರಂಗಭಾರತಿ

೧೪೧. ಶಿವರಾಮಯ್ಯ., (೨೦೦೭), **ಕತ್ತಿ ಯಾವುದಾದರೇನು?**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಹಸಿರು ಸೇನೆ

೧೪೨. ಶಿವಸುಂದರ್., (೨೦೦೮), **ರೈತರ ಆತ್ಮ–ಹತ್ಯೆ(ಜಾಗತೀಕರಣದ ಉರುಳಿಗೆ ರೈತರ ಕೊರಳು)**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಲಂಕೇಶ್ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೪೩. ಶಿವಸುಂದರ್., (೨೦೧೧), **ಚಾರ್ವಾಕ(ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲೇಖನಗಳು)**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಲಂಕೇಶ್ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೪೪. ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್., (ಸಂ), (೨೦೦೬), **ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಒಂದು ಅವಲೋಕನ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

೧೪೫. ಶಂಕರ್, ಎನ್,ಎಸ್., (೨೦೧೦), **ಈಗ ಅಳುವವರೂ ಇಲ್ಲ...!**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಗರಿಕೆ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೪೬. ಶಂಕರಗೌಡ, ಕೆ.ವಿ., (೧೯೯೦), **ರೈತಾಪಿ ಜನರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರ**, ಮಂಡ್ಯ; ಮಂಡ್ಯ ಪ್ರೆಸ್

೧೪೭. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ರಾವ್, ಎನ್.ಪಿ., (೨೦೦೮), **ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಂಗೆಯ ಸಾವಿರ ತೊರೆಗಳು**, ಬೆಂಗಳೂರು; ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೪೮. ಸತೀಶ್‌ಪಾಟೀಲ., (೨೦೦೭), **ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿ ಭೂಹೋರಾಟ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೪೯. ಸವಿತ, ಬಿ.ಸಿ., (೨೦೧೦), **ರೈತ ಹೋರಾಟಗಾರ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ**, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೫೦. ಸವಿತ, ಬಿ.ಸಿ., (ಸಂ), (೨೦೧೧), **ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್ ಮಾತು ಭಾಗ–೧**, ಬೆಂಗಳೂರು: ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ

೧೫೧. ಸಾತನೂರು ದೇವರಾಜ್., (೨೦೦೦), ತಳಿ ವಿಜ್ಞಾನ, ಹಂಪಿ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೫೨. ಸಾಯಿನಾಥ್, ಪಿ., (೨೦೧೧), **ಅಸಮಾನತೆಯ ಜಾಗತೀಕರಣ**, (ಅನು: ಸಿಂಚನ ತಂಡ), ಗದಗ; ಲಡಾಯಿ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೫೩. ಸಾಯಿನಾಥ್, ಪಿ., (೨೦೧೧), **ರೈತರ ಬವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ**, (ಅನು:ಟಿ.ಎಲ್.ಕೃಷ್ಣೇಗೌಡ), ಬೆಂಗಳೂರು; ಚಿಂತನ ಪುಸ್ತಕ

೧೫೪. ಸಾಯಿನಾಥ್, ಪಿ., (೨೦೧೨), **ಬರ ಅಂದ್ರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಷ್ಟ** . (ಅನು:ಜಿ.ಎನ್.ಮೋಹನ್), ಬೆಂಗಳೂರು; ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೫೫. ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿತೀರ್ಥ., (೨೦೦೧), **ಆರ್ಥಿಕ ಚೈತನ್ಯದ ಆಶಾಕಿರಣ ನೀರಾ ಮತ್ತು ಪನೆಬೆಲ್ಲ ಉದ್ದಿಮೆ**, ಬೆಳಗಾವಿ; ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೫೬. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ., (೨೦೦೬), **ಊರು ಕೇರಿ ೧, ೨**(ಆತ್ಮಕಥನ), ಬೆಂಗಳೂರು;ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ

೧೫೭. ಸೀತಾರಾಂ ಯೆಚೂರಿ ಹಾಗೂ ಇತರರು., (೨೦೦೨), **ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸ್ವರೂಪ**, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ; ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೫೮. ಸುದರ್ಶನ. ಸ.ರ., (೨೦೦೬), **ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮ ಕನ್ನಡಪರ ಆಂದೋಲನ ಮತ್ತು ವರದಿಗಳು**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

೧೫೯. ಸುರೇಂದ್ರ ಮೋಹನ್., (೨೦೦೪), **ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜವಾದ**, (ಅನು: ಹನುಮಂತು), ಬೆಂಗಳೂರು; ಕ್ರಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬೦. ಸೂರಿ, ಕೆ.ಸಿ., (೨೦೦೬), **ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?**, ಬೆಂಗಳೂರು; ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್

೧೬೧. ಸೊಪ್ಪಿನ, ಬಿ.ಎಸ್., (೨೦೧೧), **ಮಲಪ್ರಭೆಯ ಮಡಿಲಿನಿಂದ ಸಿಡಿದೆದ್ದ ರೈತ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಚಿಂತನ ಪುಸ್ತಕ

೧೬೨. ಸಂಗಪ್ಪ, ಟಿ.ಎಂ., (೧೯೯೯), **ರೈತರ ಧ್ವನಿ ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್**, ಭದ್ರಾವತಿ; ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬೩. ಹನುಮಂತು., (ಸಂಗ್ರಹಾನುವಾದ), (೨೦೦೪), **ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜವಾದ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಕ್ರಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬೪. ಹನುಮಂತಪ್ಪ, ಹೆಚ್.ಆರ್., (ಸಂ), (೨೦೧೦), **ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಭಾಗ–೧**, ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಶೀಲ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬೫. ಹನುಮಂತಪ್ಪ, ಹೆಚ್.ಆರ್., (ಸಂ), (೨೦೧೧), **ವಿಶ್ವ ರೈತ ಚೇತನ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಭಾಗ–೨**, ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ತೆನೆ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬೬. ಹನುಮಂತಪ್ಪ, ಹೆಚ್.ಆರ್., (ಸಂ), (೨೦೧೨), **ಭಾರತ ರೈತ ಮುಕುಟ ಮಣಿ ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್**, ಶಿವಮೊಗ್ಗ; ತೆನೆ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬೭. ಹರೀಶ್ ಕೇರ., (೨೦೧೧), **ಮೇಧಾ ಪಾಟ್ಕರ್**, ಬೆಂಗಳೂರು; ವಸಂತ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬೮. ಹಳ್ಳಿನಾಗರಾಜ್, ಆರ್.ಜಿ., (ಸಂ), (೧೯೯೦), **ಬಂಡಾಯ ಹತ್ತು ವರ್ಷ**, ಬೆಂಗಳೂರು; ಅನ್ವೇಷಣೆ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೬೯. ಹೆಗಡೆ, ಎಸ್.ಎನ್., (೨೦೦೯), **ಆಧುನಿಕ ತಳಿವಿಜ್ಞಾನ**, ಮೈಸೂರು; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೭೦. ಹೆಗ್ಡೆ, ಎಸ್.ಎನ್., (೨೦೦೯), **ಕುಲಾಂತರಿಗಳು**, ಮೈಸೂರು; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ

ಆ. **ಲೇಖನಗಳು**

೧. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಯು.ಆರ್., (೨೧.೨.೨೦೦೨), **ಹೊನಲು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಿಗ್ಗಜ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ), ಸುಧಾ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೩೮, ಸಂ.೦೮

೨. ಅರುಣ್ ಪ್ರಕಾಶ್ ಶೆಟ್ಟಿ., (೩೦.೮.೧೯೮೫), **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರೈತ ಆಂದೋಳನ ಅನಿವಾರ್ಯವೇ...?**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೩. ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ ಹಾಗೂ ಮಂಗ್ಳೂರ ವಿಜಯ., (೨೮.೫.೧೯೮೯), **ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅಡ್ಡಗಾಲು**, (ಸಂ:ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ), ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ, ಮಾಸಿಕ

೪. ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ಹೊಸಮನಿ., (೭-೧೩.೧೦.೧೯೯೨), **ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ ನಡೆದುಬಂದ ದಾರಿ**, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೫. ಈಶ್ವರದಯಾಳ್ ತ್ಯಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸವುರಸಿಂಗ್., (೧೪.೧೨.೧೯೮೪), **ಕಿಸಾನರ ಜೊತೆ**, (ಸಂದರ್ಶನ:ವರದಿಗಾರ), ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬ ಕಡಿದಾಳ್ ಶಾಮಣ್ಣ., (೨೩.೭.೧೯೮೯), **ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ ವೇದಿಕೆ: ಇದು ಕೊನೇ ಅವಕಾಶ**, ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ, ಮಾಸಿಕ

೭ ಕುಮಾರ್ ಬುರಡಿಕಟ್ಟಿ., (೧೨.೫.೨೦೧೧), **ಮತ್ತೊಂದು ಮರ ಮಲಗಿತು**, ದಿ ಸಂಡೆ ಇಂಡಿಯನ್, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೪, ಸಂ.೨೫

೮. ಕುವೆಂಪು., (೯.೧೧.೧೯೮೪), **ಮತಗಳಿಂದ ಭಾರೀ ಅನಾಹುತ ಆಗಿದೆ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಬಿ.ಎಸ್.ನಾಗರತ್ನಕುಮಾರಿ), ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೯. ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ, ಎಚ್.ಎಲ್., (೨೯.೧೦.೧೯೯೭), **ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯ 'ಫಾರಿನ್' ಹುಚ್ಚು**, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೧೦. ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ, ಎಚ್.ಎಲ್., (೨೨.೧೨.೧೯೯೯), **ಮುಂದುವರೆದ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಪುರಾಣ**, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೧೧. ಕಂಠಿ, ನಾ., (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೦೦೦), **ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ ವೀರರು**, (ಪ್ರಸಂ:ಎನ್.ಎಮ್.ಕಂಠಿ), ನಾಡ ನಾಡಿ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೧, ಸಂ:೯

೧೨. ಗೋಪಿನಾಥ್, ಸಿ.ವಿ. ಹಾಗೂ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ, ಸಿ.ವಿ., (೧೯೭೯), **ಹಾವನೂರು ವರದಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ**, (ಹಾವನೂರ ವರದಿ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂ: ದೇವೇಂದ್ರ ದೇಸಾಯಿ), ಮೈಸೂರು; ಚೈತ್ರಶಿಲ್ಪ ಪ್ರಕಾಶನ

೧೩. ಚೌಧರಿ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್., (೧೫.೨.೧೯೮೮), **ರೈತರ ಭೀಮಶಕ್ತಿಗೆ ನೀವು ಸರಿಸಾಟಿಯಾಗಬಲ್ಲಿರಾ?**, (ಸಂ: ನೀಲಗಂಗಯ್ಯ ಪೂಜಾರ), (ಅನು:ನೀ ಬ.ಪೂ) ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಗ್ಯಾಝೆಟ್, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೧, ಸಂ.೧೦

೧೪. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್,ಟಿ.ಆರ್., (ಜುಲೈ-ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೮೩), **ರೈತ ಚಳುವಳಿ-ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ**, (ಸಂ:ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಯು.ಆರ್), ರುಜುವಾತು, ತ್ರೈಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೯, ಸಂಚಿಕೆ:೯-೧೨

೧೫. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ, ಎಂ., (೧೩.೨.೧೯೮೬), **ರೈತ ಚಳುವಳಿ:ದಾರಿ ಮತ್ತು ಗುರಿ-೧**, ಮುಂಗಾರು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೧೬. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ತೌಡೂರು., (ಸಂ), (೯.೮.೧೯೮೯), **ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತೆ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ**, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೧೭. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ., (ಅಕ್ಟೋಬರ್–ನವೆಂಬರ್ ೧೯೮೭), **ಕನ್ನಡ ದೇಶ: ಮೂರನೆಯ ಶಕ್ತಿ**, (ಸಂ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ), ಸಂಕ್ರಮಣ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೨೨, ಸಂಚಿಕೆ:೧೧

೧೮. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ., (ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೮೯), **ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಸಿಲ್ಕ್‌ಸ್ಮಿತಾ ಮತ್ತು ಲಂಕೇಶ್**, (ಸಂ: ನೀಲಾ ಪಾಟೀಲ), ಸಂಕ್ರಮಣ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೨೪, ಸಂಚಿಕೆ:೪ & ೫

೧೯. ಜನಾರ್ಧನ, ಎಸ್., (೧೬.೮.೧೯೮೯), **ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ: ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಲೇಖನ**, ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೨೦. ಜಾಗೀರದಾರ್, ಐ.ಕೆ., (೧.೨.೧೯೯೦), **ಓಟಿನ ಆಸೆ:ಸಾಲದ ಪ್ರೀತಿ**, ಸಂಕೇತ ಪಾಕ್ಷಿಕ, ಸಂ:೧, ಸಂ.೧೧, ಪು:೪–೫

೨೧. ಜಾಣಗೆರೆ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ., (ವಿಶೇಷ ವರದಿ), (೧೯.೭.೧೯೮೭), **ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆ ಶಕ್ತಿ**, ಮಾರ್ದನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೨೨. ಜಾಣಗೆರೆ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ., (೧೮–೨೪.೧೦.೧೯೮೭), **ಮೂರನೆ ಶಕ್ತಿಗಾಗಿ ಕಿತ್ತಾಟ**, ಮಾರ್ದನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೧, ಸಂ.೪೪

೨೩. ಜಾಣಗೆರೆ ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ., (೨೯.೧೨.೧೯೮೭), **ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿ–ಗತಿ**, ಮಾರ್ದನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೨೪. ತಾರಾ., (೮.೪.೧೯೮೪), **ರಾಜಕೀಯ ಮುಕ್ತ ರೈತ ಸಂಘಟನೆ**, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೨೫. ತೋಂಟದಾರ್ಯ, ಎ.ಟಿ., (ಜುಲೈ–ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೮೩), **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ**, (ಸಂ:ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಯು.ಆರ್), ರುಜುವಾತು, ತ್ರೈಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೯, ಸಂಚಿಕೆ:೩

೨೬. ದಲಿತರು ಮತ್ತು ರೈತ ಚಳುವಳಿ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ, (೧೯೮೩), **ಪಂಚಮ**, ಮಾಸಿಕ

೨೭. ದೇವರಾಜ್ ನೇಂಪೆ., (೧೨.೮.೨೦೦೭), **ಅಹಿಂಸಾವಾದಿ ಚಳುವಳಿಗಳ ಹಿನ್ನಡೆಯಿಂದಾಗಿ ಹಿಂಸೆಯ ಒಡಲಾಗಿದೆ ಮಲೆನಾಡು....**, ಕನ್ನಡ ಟೈಮ್ಸ್

೨೮. ದ್ವಾರಕಾನಾಥ್, ಸಿ.ಎಸ್., (೨೮.೬.೨೦೦೭), **ಮಾತು ಜೀವ...ಮೌನ ಸಾವು....**, ಅಗ್ನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೨೯. ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್., (ಜೂನ್ ೨೦೧೩), **ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ಎನ್ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಗಳ ನಿರಂತರ ಸ್ಫೂರ್ತಿ**, (ಸಂ:ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ), ಸಂವಾದ ವಿಶೇಷಾಂಕ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೧೧, ಸಂಚಿಕೆ:೮, ಪು:೯೦–೧೦೦

೩೦. ನಾಗಭೂಷಣ, ಡಿ.ಎಸ್., (೨೮.೬.೨೦೦೭), ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ **ಆ ತಾಪ... ಆ ಬೆಳಕು?**, ಅಗ್ನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೩೧. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ಕೆ.ಪಿ., (೧೦.೩.೧೯೭೪), **ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ**, (ಸಂ:ರಾಜಶೇಖರ ಕೋಟಿ), ಆಂದೋಲನ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೩೨. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ., (೧೦.೧.೨೦೦೨), **ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ**, ಸುಧಾ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೩೩. ಪ್ರಕಾಶ್, ಎಂ.ಪಿ., (೧೦.೫.೧೯೮೫), **ರೈತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸುವೆ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಕೆ.ಎಂ.ವಿಶ್ವನಾಥ್), ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೩೪. ಪ್ರಕಾಶ್ ಕಮ್ಮರಡಿ, ಟಿ.ಎನ್., (ಜುಲೈ–ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೮೮), **ರೈತ ಚಳವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ**, (ಸಂ:ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಯು.ಆರ್), ರುಜುವಾತು, ತ್ರೈಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೧೪, ಸಂಚಿಕೆ:೩೧–೩೨

೩೫. ಪ್ರಕಾಶ್ ಕಮ್ಮರಡಿ, ಟಿ.ಎನ್., (ಜೂನ್ ೨೦೧೩), **ಸಹಕಾರ ಒಂದೇ ಕೃಷಿ ವಲಯದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಿರುವ ದಾರಿ**, (ಸಂ:ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ), ಸಂವಾದ ವಿಶೇಷಾಂಕ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೧೧, ಸಂಚಿಕೆ:೮

೩೬. ಪೋಲಂಕಿ ರಾಮಮೂರ್ತಿ., (೧೮–೨೪.೧೧.೧೯೯೨), **ಒತ್ತಾಯ**, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೩೭. ಬಸವರಾಜು., (೨೮.೬.೨೦೦೭), **ಚಾರ್ವಾಕ ನಿರ್ಗಮನ**, ಅಗ್ನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೯, ಸಂ.೩೭

೩೮. ಬಸವರಾಜ ಕಂಬಿ., (೧–೬.೨.೧೯೮೭), **ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ನೀಲಗಿರಿ**, ಮನ್ವಂತರ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೩೯. ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ., (೫.೭.೧೯೮೯), **ರಾಜಕೀಯ ಸೂಳೆಯರ ಬಳಗ ಬೇಡ**, ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೪೦. ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ., (೫.೭.೧೯೯೯), **ಯಾರು ಹಿತವರು ಈ ಹನ್ನೊಂದರೊಳಗೆ?**, ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೪೧. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ, ಜಿ.ವಿ., (೫.೨.೧೯೮೪), **ರೈತ ಸಮರ ಸಿಡಿತ**, ತರಂಗ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂ.೨, ಸಂ.೬

೪೨. ಬಿದರಕೋಟಿ ಜಯಸೋಮಣ್ಣ., (೨೫.೧.೧೯೮೫), **ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯ ಸವಾಲುಗಳು**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೪೩. ಬಿ.ವಿ.ವಿ., (೮.೪.೧೯೮೪), **ರೈತಸಂಘ ಮತ್ತು ಅದರ ನಾಯಕರು**, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೪೪. ಬಿಳಿದಾಳೆ ಈಶ., (೧೬.೬.೨೦೦೪), **ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಬಣದ ಹೆಂಡದ ರಾಜಕೀಯ**, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೪೫. ಬಿಳಿದಾಳೆ ಈಶ., (೧೨.೧೦.೨೦೦೫), **ರೈತ ಚಳವಳಿಗೆ ೨೫ ವರ್ಷ ಮುಂದೇನು...?**, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೪೬. ಮಣಿ., (೨೩.೭.೨೦೦೦), **ಹೆದ್ದಾರಿಯ ರಾದ್ಧಾಂತ**, ನೂತನ, ಮಾಸಿಕ

೪೭. ಮಲಗೌಡ, (೭–೧೩.೧೦.೧೯೯೨), **ಯಶಸ್ವೀ ಸಂಘಟನೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ**, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೪೮. ಮರಿಗೌಡ, ಎಂ.ಹೆಚ್., (೨೩.೧೧.೧೯೮೪), **ನೀಲಗಿರಿ: ರೈತ ಮುಟ್ಟದ ಮರ**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೪೯. ಮಹದೇವಯ್ಯ, ಸಿ.ಡಿ., (೩೦.೧೨.೧೯೯೭), **ಮಂಡ್ಯ ರೈತಸಂಘದಿಂದ ಸಿಡಿದೋದ ಸಿ.ಡಿ.ಮಹದೇವಯ್ಯ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಹರವು ದೇವೇಗೌಡ), ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೫೦. ಮಾಧವ ಐತಾಳ್, (ಜನವರಿ–ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೯೬), **ಕೆಂಟುಕಿ ಕೋಳಿಯೂ, ಭಾರತ ಗಣರಾಜ್ಯವೂ**, (ಸಂ:ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಯು.ಆರ್), ರುಜುವಾತು, ತ್ರೈಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೪೨, ಸಂಚಿಕೆ:೧

೫೧. ಮಾಲಿನಿ., (೪.೨.೨೦೦೮) **ಹೀಗಿದ್ದರು ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಪ್ಪಾಜಿ**, ವಿಕ್ರಾಂತ ಕರ್ನಾಟಕ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೫೨. ಮುಜಾಫರ್ ಅಸ್ಸಾದಿ., (ಮೇ ೧೯೯೫), **ಭಾರತದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ರೈತ ಹೋರಾಟ–ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಧೋರಣೆಗಳು**, (ಸಂ:ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಯು.ಆರ್), ರುಜುವಾತು, ತ್ರೈಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೩೯, ಸಂಚಿಕೆ:೨

೫೩. ಮುರಳೀಧರ, ಎಂ.ಜಿ ಹಾಗೂ ಗಿರಿಜಾ ಮುರಳೀಧರ., (ಜನವರಿ ೨೦೧೧), **ಕುಲಾಂತರಿ ತಳಿಗಳಿ ಆಹಾರ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವಲ್ಲ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಜಿ.ರಾಮಕೃಷ್ಣ), ಹೊಸತು ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೧೨, ಸಂಚಿಕೆ:೬

೫೪. ಮುರಳೀಧರ ಖಜಾನೆ,., (೨೭.೧೨.೧೯೮೫), **ಮತ್ತೆ ರೈತರ ಜಾಥಾ–ನವೆಂಬರ್ ಒಂದರಂದು ವಿಧಾನಸೌಧ ಮುತ್ತಿಗೆ**, ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂ.೨, ಸಂ.೪೦

೫೫. ಮಂಗ್ಳೂರ ವಿಜಯ., (೧೭.೧೧.೧೯೮೫), **ರೈತರು–ದಲಿತರು ಒಂದಾಗಬೇಕು**, (ಸಂ:ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ), ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೫೬. ರವಿವರ್ಮಕುಮಾರ್., (೧೧.೩.೨೦೦೪), **ಪೀಪಲ್ಸ್ ಕ್ಯಾಂಡಿಡೇಟ್ ಪಟ್ಟಿ...**, ಅಗ್ನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೫೭. ರಾಚಂ., (೧೪–೨೦.೨.೧೯೮೮), **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ನಾಯಕರಿದ್ದಾರೆಯೇ?**, ಮಾರ್ದನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೫೮. ರಾಜೇಂದ್ರ ಚೆನ್ನಿ., (೧೦.೭.೨೦೦೨), **ನಡುಹಗಲಲ್ಲಿ ಕಂದೀಲುಗಳು**, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೫೯. ರಂಗನಾಥ್., (೨೩.೭.೨೦೦೮), **ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ಸತ್ಯಗಳು**, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬೦. (ಲೇಖಕರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ)., (೧೭.೨.೨೦೦೫), **ನಿಜವಾದ ಬಂಡಾಯಗಾರ ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ**, ಬಂಡಾಯ

೬೧. (ಲೇಖಕರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ), (೨೧.೮.೧೯೮೩), **ಹೆಗ್ಡೆ ಗಾದಿ ಬಿಡಿಸಲು ರೈತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ**, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬೨. (ಲೇಖಕರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ), (೧೯.೧೦.೧೯೮೪), **ರೈತ ಚಳವಳಿ;ನೆನಪುಗಳು**, ನಮ್ಮ ನಾಡು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬೩. (ಲೇಖಕರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ), (೧೬.೫.೧೯೮೨), **ರೈತ ಚಳವಳಿ–ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ**, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬೪. (ಲೇಖಕರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ), (೨೭.೬.೧೯೮೨), **೧೯೮೨:ರೈತರ ಚಳವಳಿಯ ಸೆಡ್ಡಿಗೆ ಸೆಡ್ಡು ವೃತ್ತಾಂತ**, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬೫. (ಲೇಖಕರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ), (೧೭.೨.೨೦೦೫), **ನಿಜವಾದ ಬಂಡಾಯಗಾರ ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ**, ಬಂಡಾಯ

೬೬. ಲಂಕೇಶ್, ಪಿ., (೨೮.೫.೧೯೮೯), **ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ರಿಟೈರ್ ಆದ್ರೆ ನಾನೂ ಆಗ್ತೀನಿ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ ಹಾಗೂ ಮಂಗ್ಳೂರ ವಿಜಯ) ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬೭. ವಡ್ಡಗೆರೆ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ,., (೫.೭.೨೦೦೭), **ಯಾರು ನಕ್ಸಲರು?**, ಅಗ್ನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬೮. ವರದಿಗಾರರ., (೭–೧೩.೧೦.೧೯೯೨), **ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್‌ರೊಂದಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನ**, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೬೯. ವಸಂತಕುಮಾರ್ ಹಾಗೂ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ.ಎನ್.ಕೆ., (೩೦.೧೨.೧೯೯೭), **ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ ವರದಿ: ಪ್ರೊ. ಹೇಳುವುದೇನು?**, (ಸಂದರ್ಶಿತರು: ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ.ಎಂ.ಡಿ), ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೭೦. ವಿಠ್ಠಲ್ ಬಂಟ್ವಾಳ್ ಹಾಗೂ ಇತರರು., (೨.೧.೧೯೮೩), **ರೈತ ಸಂಘದ ತಿಪ್ಪರಲಾಗ...!**, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೭೧. ವಿಠ್ಠಲಮೂರ್ತಿ, ಆರ್.ಟಿ., (೨೪.೭.೧೯೯೮), **ಮುಗ್ಗರಿಸುತ್ತಿದೆ ರೈತ ಸಂಘದ ರಥದ ಗಾಲಿ ಸಾರಥಿ ನಂಜುಂಡ ಮಾತ್ರ ಇಳಿಯಲೊಲ್ಲ!**, ಹಾಯ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ, ಸಂಪುಟ:೩, ಸಂಚಿಕೆ:೪೨

೭೨. ವಿಧಾನಿ ಶಾ ಮತ್ತು ಶೇಖರ್ ಘೋಷ್., (೧.೨.೧೯೯೦), **ರೈತರ ಸಾಲ ಮನ್ನಾ ಸಾಧ್ಯವೇ?**, ಸಂಕೇತ, ಪಾಕ್ಷಿಕ, ಸಂ:೧, ಸಂ.೧೧

೭೩. ವಿಶ್ವನಾಥ್, ಕೆ.ಎಂ., (೧೮.೧೨.೧೯೮೩), **ಸಂಬಳದಲ್ಲೂ ಲೆವಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ:ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ**, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೭೪. ವಂದನಾಶಿವ., (೪.೩.೧೯೯೩), **ರೈತರಿಗೆ ಎದುರಾಗುವ ಹೊಸ ಗಂಡಾಂತರಗಳು**, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೭೫. ವಂದನಾಶಿವ., (೬.೫.೧೯೯೩), **ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಯಾದಿ**, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೭೬. ಶಿವಸುಂದರ್., (ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೧೧), **ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೃಷಿ ಬಜೆಟ್–ರೈತಾಪಿಯ ಕನವರಿಕೆಗೆ ಯಡ್ಡಿಯ ಬುಡಬುಡಿಕೆ! ರೈತ ಸಂಘದ ಸಂಗಾತಿಗಳಿಗೊಂದು ಪತ್ರ!!**, (ಸಂ: ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ), ಸಂವಾದ, ಮಾಸಿಕ, ಸಂಪುಟ:೯, ಸಂಚಿಕೆ:೫

೭೭. ಶ್ರೀಧರ್, ಕೆ.ಜಿ., (೧೨.೭.೨೦೦೭), **ತುಂಗಾ ಮೂಲ ಚಳುವಳಿಯ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು**, ಅಗ್ನಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೭೮. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಎಚ್., (೩–೧೦.೬.೧೯೯೩), **ಗ್ಯಾಟ್ ಮತ್ತು ಡಂಕಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ**, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೭೯. ಶಂಕರ್, ಎನ್.ಎಸ್., (೧೭೧೧.೧೯೮೫), **ರೈತ ಚಳವಳಿ ಹೊಸ ಚಿಗುರು**, (ಸಂ:ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ), ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೮೦. ಸಾಯಿನಾಥ್, ಪಿ., (ಜನವರಿ ೨೦೦೮), **ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ನಿರಂತರ**, (ಅನು: ಸತ್ಯಪ್ರಕಾಶ್, ಎಂ.ಆರ್), (ಸಂ: ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರ), ಸಂವಾದ, ಮಾಸಿಕ

೮೧. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ., (೧೦.೭.೨೦೦೨), **ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ನಾನು**, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ೨೩ನೇ ವರ್ಷದ ವಿಶೇಷಾಂಕ

೮೨. ಸುಂದರೇಶ್, ಎನ್.ಡಿ., (೨೭.೧೦.೧೯೮೫), **ಗುಂಡೂರಾವ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈಗಿನ ಸರ್ಕಾರ ಕ್ರೂರ**, (ಸಂದರ್ಶನ: ವರದಿಗಾರ), ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೮೩. ಸುಂದರೇಶ್, ಎನ್.ಡಿ., (ಜನವರಿ ೧೯೮೮), **ರೈತಸಂಘದ ಆದೇಶದಂತೆ ಕನ್ನಡ ದೇಶದ ಮುನ್ನಡೆ–ಸುಂದರೇಶ್**, (ಸಂದರ್ಶನ: ಮುರಳೀಧರ ಖಜಾನೆ), ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೮೪. ಹಿತ್ತಲಮನಿ, ವೀ.ಚ., (೧೦.೨.೧೯೮೬), **ವಿಜ್ಞಾನ–ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಆಧಾರಿತ ರೈತ ಸಂಘಟನೆ ಅಗತ್ಯ**, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ದಿನ ಪತ್ರಿಕೆ

೮೫. ಹೊರಬೈಲು ರಾಮಕೃಷ್ಣ., (೩೦.೭.೧೯೯೪), **ಸುಂದರೇಶ್ ಸ್ಮರಣೆ**, ರೈತ ಹೋರಾಟ, ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

ಇ. ಇಂಗ್ಲಿಶ್ ಆಕರ ಕೃತಿಗಳು

೧. Annette Aurelie Desmarais., (2007), **La Via Campesina-Globalization and the Power of Peasants**, Delhi; Dannish Books

೨. Annette Aurelie Desmarais and Paul Nicholson., (?), **La Via Campesina: An Historical and Political Analysis**, www.viacampesina.org/downloads/pdf/openbooks/EN-10

೩. Ashok Baaliyaan, (2003), **Kisan-Andolan mey Chow.'Tikayat' ki Bhumika**, Uttar Pradesh; Kusuma Prakashana

೪. **Biopiracy, Trips and the Patenting of Asia's Rice Bowl., A collective NGO situationer on IPRS on rice**, (May 1998), a handbook

೫. **Bt-cotton A deadly trap**, (?), New Delhi; Forum for biotechnology & food security

೬. **Cargill the Giant among grain merchants**, (?), New Delhi; Research Foundation for science, technology and ecology

೭. Devinder Sharma., (2004), **GM Food and Hunger-A view from the South**, New Delhi; Forum for Biotechnology & Food Security

೮. Food for Thought., (1996), **World Food Summit 1996**, Roma

೯. **Genetic Engineering, Agriculture and food**, (July 2001), (Proceedings of a two day seminar), Hyderabad; Booksline publications

೧೦. **Genetic Engineering & Genetically modified organisms in Agriculture-manual**, (2000), Masipag

೧೧. **Genetic engineering versus organic farming**, International Federation of Organic Agriculture Movements(IFOAM) handbook

೧೨. Gayathri Gireesh., (?), **Amrita Bhoomi-International Seed Symposium**, A hand book, Bangalore

೧೩. Geoff Tansey.,(July 2002), **Food Security, Biotechnology and Intellectual Property-A Discussion paper**, Geneva; Quaker United Nations Office

೧೪. **Handbook on some political issues surrounding Food and Agriculture in India**, (?), Indian Coordination committee of Farmers Movement

೧೫. **Hybrid Rice in Asia-An unfolding threat**, (March 2000), MISEREOR and the Swedish Society for Nature Conservation(SSNC)

೧೬. James Dyson., (2011), **The Patent**, (100 Ideas that changed the World, ed: Jheni Osman), UK; The Random house group Limited

೧೭. Jasvir Singh., (?), **Why Mass poverty and deprivation in India?**, Bangalore; Ramamanohar Lohia Samata Vidyalaya

೧೮. Katre Shakuntala., (?), **Blue revolution through fish transgenics-a review**, Bangalore; Bangalore University

೧೯. Lang.M and Mokrani.D., (ed), (2011), **Beyond Development Alternative visions from Latin America**, Luxemburg; Abya Yala Ediciones

೨೦. Muzaffar H.Assadi., (1997), **Peasant Movement in Karnataka 1980-1994**, New Delhi; Shipra

೨೧. Nadkarni, M.V., (1992), **Farmers Movements in India**, New Delhi; Allied publishers limited

೨೨. Nettie Wiebe., (?), **Women of La via Campesina:Creating and Occupying our rightful spaces**, www.viacampesina.org/downloads/pdf/openbooks/EN-10

೨೩. Onkar Sharad., (1975), **Jayaprakash Narayan**, Allahabad; Sahitya Bhawan Pvt. Ltd.

೨೪. Peter Rosset, (2005), **Participatory Evaluation of La via Campesina**, Mexico;The Norwegian Development Fund and La via Campesina

೨೫. Periya E.V.Ramaswamy., (1988), **Thiruvalluvar Manu's Code and the Language problem**, Bangalore; Chintakara Chavadi(Karnataka)

೨೬. **PGA documentation Team About the work of KRRS**, (November 1998), A Hand book

೨೭. Raajen Singh., (1996), **Globalisation–Impact on Dalits**, Bi monthly, Mumbai; Vikas Adhyayan Kendra

೨೮. **South Asian statement of concrn to the World Food Summit 1996**, (August 1996), Bangladesh; UBINIG(Policy Research for Development Alternative)

೨೯. **The Great Gene Robbery-part II(A story about paddy-seed piracy in Chhattisgharh)**, (2003), Chhattisgarh; Mukti-Niketan

೩೦. **The Need for greater regulation and control of Genetic Engineering**, (1995), Malaysia; Third World Network

೩೧. Vandana Shiva., (June 1998), **Globalisation of Agriculture Food Security and Sustainability**, New Delhi; Research Foundation for Science, Technology and Ecology

೩೨. Vandana Shiva., (?), **Biotechnology and the Environment**, Malaysia; Third World Network

೩೩. Vandana Shiva., (1996), **Protecting our biological and Intellectual heritage in the age of biopiracy**, New Delhi; The research foundation

ಈ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೇಖನಗಳು

೧. Ajjan, N., (?), **Contract Farming**, http://www.fao.orgfileadminuser-upload

೨. Ashlesha Khadse and Niloshree Bhattacharya., (?), **India:A conversation with farmers of the KRRS**, www.viacampesina.org/downloads/pdf/openbooks/EN-10

೩. Ashlesha Khadse and Niloshree Bhattacharya., (?), **Indian farmers rise up against the corporate hijack of the world**, www.viacampesina.org/downloads/pdf/openbooks/EN-10

೪. Chetan., (?), **Farmers take on multinationals**, http://www.indiaenvironmentportal.org.in

೫. **Contracting farming as means of value-added agriculture**, http://www.nabard.org.pdf

೬. Debal K Singharoy., (24.12.2005), **Peasant Movements in Contemporary India-Emerging forms of domination and resistance**, Economic and Political Weekly

೭. Erappa.s., (?), **Contract farming in Karnataka: A boon or a bane?**, http://www.isec.ac.in

೮. **Gene Campaign**, https://www.hivos.nl/dut/community/partner

೯. **Globalization National Security Karnataka Government & politics right to information electoral politics**., (January 2001), Vol:1, (Karnataka Journal of politics), Bangalore; Bangalore University political science teacher's association

೧೦. Gummagolmath, K.C., (?), **Contract farming in India, problems and prospects-A case study of Gherkin in Karnataka**, http://www.ccsniam.gov.inresearchDr

೧೧. Harish Damodaran., (21.5.2011), **Decline of farmers' movement**, Business Line, http://www.thehindubusinessline.com

೧೨. **Introduction:Corporate Hijack of Biodiversity**, www.biodiversity-and-seed-sovereignty

೧೩. Ian Scoones., (August 2003), **Regulatory manoeuvres:the Bt cotton controversy in India**, England; Institute of Development Studies, https://www.ids.ac.uk

೧೪. Jos Bijjman., (?), **Contract farming in developing countries:an overview**, http://www.wageningenur.nl

೧೫. **Karnataka Bans Monsanto's BTcotton seeds**, http://ngin.tripod.com

೧೬. **Karnataka farmers want target Cargill again**, http://www.downtoearth.org.in/node

೧೭. Martin Prowse., (2012), **Contract Farming in Developing Countries-A review**, www.afd.fr/webdav/shared/PUBLICATIONS

೧೮. Monthly bulletin on Genetic Engineering, (June 2012), **Southern Action on Genetic Engineering**, www.ddsindia.com

೧೯. **Monsanto 'Quit India' Campaign**, (12.12.1998), http://www.psrast.org/indmons.htm

೨೦. Muzaffar Assadi., (18.5.1996), **Attack on Multinationals-Re-enactment of Gandhian Violence**, Economic and Political Weekly

೨೧. Muzaffar Assadi., (7.8.2001), **Globalisation and the State: Interrogating the Farmers' Movement in India,** Volume:4, Number:1, www.gateway.isec.ac.in/JSED/JSED

೨೨. Muzaffar Assadi., (2004), **New Social movements in Karnataka: History, Strategies and Discourses**, (Movements and Politics in Karnataka, ed:Harish Ramaswamy), Karnataka Journal of politics), Mysore; Political Science Teachers' Academy, volume:4, http://books.google.co.in/books?

೨೩. Muzaffar Assadi., (May 2005-April 2006), **Retrieving "Civil Society":Reclaiming villages through Civil society Activism/Movement in Karnataka**, Journal of Karnataka Studies , Ed: Vijay Poonacha Thambanda), Bi annual, Vol:2, No:2 & Vol:3, No:1, Hampi; Prasaranga, Kannada University

೨೪. **NGO Demands Release of Bt Cotton Data**, http://www.agbioindia.org/archive.asp

೨೫. Reporter., (10.2.1996), **Fowl play**, The telegraph ,Calcutta

೨೬. Sachidananda Murthy., (sept 25-0ct 1,1983), **The Green threat to Hegde**, The week

೨೭. Sanjay Mangala Gopal., (January-February 2006), **The Movement of India**, (Bi monthly) Vol.1, No.1, Mumbai; National Alliance of People's Movements

೨೮. **Seedling**, (September 2001), (Quarterly Newsletter), Spain; Genetic Resources Action International(GRAIN) handbook

೨೯. Sukhpal Singh., (?), **Understanding practice of contract farming in India: A small producer prerspective**, http://www.ncap.res.in

೩೦. Siddharth Singh., (29.1.1993), **Indian farmers protest Cargill's designs; opposition to GATT emerges**, EIR Volume:20, Number:5, www.larouchepub.com/.../eirv20n05

೩೧. Shoja Rani B.N., (?), **Globalization and Contract Farming in India-Advantages and Problems**, http://dspace.iimk.ac.in/bitstream/2259/520

೩೨. **Short history of young socialist league/samajawadi yuwak sabha/ samajawadi yuvjan sabha**, http://lohiatoday.com/socialistmovement/SHYSL.pdf

೩೩. WTo's **Bali package is damaging for India:Gene Campaign**, (14.12.2013), http://www.business-standard.com/article/economy-policy/wto-s-bali-package-is-damaging-for-india-gene-campaign

ಉ. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಹಾಗೂ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧಗಳು(ಪ್ರಕಟಿತ ಹಾಗೂ ಅಪ್ರಕಟಿತ)

೧. ಕೀರ್ತಿನಾಥ, ಜಿ.ಎಸ್., (೧೯೯೫),, **ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಗಳು**, (ಅಪ್ರಕಟಿತ), ಹಂಪಿ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೨. ಜೋತ್ಸ್ನಾ ಚಂದ್ರಕಾಂತ., (೨೦೦೮), **ಭೂ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ(ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)**, (ಅಪ್ರಕಟಿತ), ಹಂಪಿ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೩. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಎಂ.ಸಿ., (೨೦೦೭), **ಆಧುನಿಕ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂ ಹೋರಾಟದ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ**, (ಅಪ್ರಕಟಿತ), ಹಂಪಿ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೪. ಮಹಲಿಂಗಪ್ಪ, ಹೆಚ್., (೨೦೧೦), **ದಾವಣಗೆರೆ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು**, (ಅಪ್ರಕಟಿತ), ಹಂಪಿ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,

೫. ರೇವಿಣ, ಡಿ.ಜಿ., (೨೦೦೮), **ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ:ಮಲೆನಾಡಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಭೂ ಹೋರಾಟ**, ಹಂಪಿ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, (ಅಪ್ರಕಟಿತ)

೬ ಶಶಿರೇಖಾ, ಕೆ.ಆರ್., (೨೦೦೮), **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳುವಳಿ(ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ)**, ಶಂಕರಘಟ್ಟ; ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೭ ಸವಿತ, ಬಿ.ಸಿ., (೨೦೦೯), **ರೈತ ಹೋರಾಟಗಾರ ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಡಿ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ**, (ಅಪ್ರಕಟಿತ), ಹಂಪಿ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,

೮. ಹಣಮಂತ್ರಾಯ., (೨೦೧೦), **ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಚಳವಳಿಗಳು: ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಧ್ಯಯನ**, (ಅಪ್ರಕಟಿತ), ಹಂಪಿ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೯. ಹಣಮಂತ್ರಾಯ., (೨೦೦೯), **ಡಿ.ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣ:ಚಿಂತನೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ**, (ಪ್ರಕಟಿತ), ಹಂಪಿ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೦. Brian J. Mchattie., (2000), **Threats posed by Globalisation and responses by rural Social Movements:Case of the Karnataka Rajya Raitha Sangha in South India**, (unpublished), Canada; The University of Guelph, www.ebookbrowsee.net/thesisgandhi-pdf-d154108231

೧೧. Deepali, B.S., (2007), **Development of Bt Transgenic Brinjal cv.Arka Keshav Resistant to the Brinjal Shoot and Fruit Borer Leucinodes or bonalis**, (unpublished), Shankaraghatta; Kuvempu University

೧೨. Mridula Udayagiri., (1999), **Market reforms and Political Protests: Nation and Civil Society in Contemporary India**, (unpublished), Davis; University of California

೧೩. Pradeep, H.P., (2013), **Agricultural Development in Mysore District after Independence: A Study 1947-2000**, (unpublished), Mysore; University of Mysore, (Department of Studies in History)

ಊ. ಕನ್ನಡ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು

೧. ಅಭಿಮಾನಿ

೨. ಆಂದೋಲನ

೩. ಈ ಸಂಜೆ

೪. ಈ ನಾಡು ಕರ್ನಾಟಕ

೫. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ

೬. ಉದಯಕಾಲ

೭. ಉದಯವಾಣಿ

೮. ಎಚ್ಚರಿಕೆ

೯. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ

೧೦. ಕನ್ನಡಮ್ಮ

೧೧. ಕ್ರಾಂತಿರಂಗ

೧೨. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ

೧೩. ಕೊಡಗು ದೈನಿಕ

೧೪. ಗಿರಿ ವಾರ್ತಾ

೧೫. ಗ್ರಿನೋಬಲ್ಸ್

೧೬. ಛಲಗಾರ

೧೭. ಜನತಾ ಮಾಧ್ಯಮ
೧೮. ಜನಮಿತ್ರ
೧೯. ಜನವಾಣಿ
೨೦. ಜನತಾವಾಣಿ
೨೧. ಜನವಾಹಿನಿ
೨೨. ಜನವಾರ್ತೆ
೨೩. ಜಾಣಗೆರೆ ಪತ್ರಿಕೆ
೨೪. ಜ್ಞಾನದೀಪ
೨೫. ನವನಾಡು
೨೬. ನವಶಕ್ತಿ
೨೭. ನಾಡೋಜ
೨೮. ನಾವಿಕ
೨೯. ನೋವಿನ ದನಿ
೩೦. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ
೩೧. ಪ್ರತಿನಿಧಿ
೩೨. ಪ್ರಪಂಚ
೩೩. ಪೌರವಾಣಿ
೩೪. ಬಯಲು ಸೀಮೆ
೩೫. ಮನ್ವಂತರ
೩೬. ಮಹಾನಂದಿ
೩೭. ಮಾನವ
೩೮. ಮುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ
೩೯. ಮುಂಗಾರು
೪೦. ಮುಂಜಾನೆ
೪೧. ಮುಂಜಾವು
೪೨. ಮೈಸೂರು ಮಿತ್ರ
೪೩. ಮಂಡ್ಯ ಮಿತ್ರ
೪೪. ಮಂಡ್ಯ ಸುದ್ದಿ
೪೫. ರೈತ ಬಂಧು
೪೬. ರೇಷ್ಮೆ ಸೀಮೆ
೪೭. ಲೋಕವಾಣಿ

೪೮. ವೃತ್ತಾಂತ ಕರ್ನಾಟಕ

೪೯. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ

೫೦. ವಿಶಾಲ ಕರ್ನಾಟಕ

೫೧. ವಿಶ್ವವಾಣಿ

೫೨. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ

೫೩. ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ

೫೪. ಸಂಜೆ ವಾಣಿ

೫೫. ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ

೫೬. ಹಾಸನ ಪ್ರಭ

೫೭. ಹಾಸನ ಮಾಧ್ಯಮ

೫೮. ಹಾಯ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೫೯. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಗೆಝೆಟ್

೬೦. ಹೊಸ ದಿಗಂತ

ಋ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಭಾಷೆಗಳ ದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

೧. ಅಪ್‌ಡೇಟ್

೨. ಇಂಡಿಯಾ ಟುಡೇ

೩. ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್

೪. ದ ಏಶಿಯನ್ ಏಜ್

೫. ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ

೬ ಡೆಕ್ಕನ್ ಈವಿನಿಂಗ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್

೭ ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್

೮. ದ ಇಂಡಿಪೆಂಡೆಂಟ್

೯. ದ ಎಕನಾಮಿಕ್ ಟೈಮ್ಸ್

೧೦. ದ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಡೆಕ್ಕನ್

೧೧. ದ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ

೧೨. ದ ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್(ಕಲ್ಕತ್ತಾ)

೧೩. ದ ಬೆಂಗಳೂರ್ ಏಜ್

೧೪. ದ ಹಿಂದೂ

೧೫. ದ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ್ ಟೈಮ್ಸ್

೧೬. ನವಭಾರತ್ ಟೈಮ್ಸ್

೧೭. ನ್ಯೂಸ್‌ಟೈಮ್

೧೮. ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಲಿಂಕ್(ಜಿಂಬಾಬ್ವೆ)

೧೯. ಪೀಪಲ್ಸ್ ರೆಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್

೨೦. ಫ್ರೀ ಪ್ರೆಸ್ ಜರ್ನಲ್

೨೧. ಪೇಟ್ರಿಯಾಟ್

೨೨. ಬುಸಿನೆಸ್ ಲೈನ್

೨೩. ಬೆಂಗಳೂರು ಏಜ್

೨೪. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಟೈಮ್ಸ್

೨೫. ಸದರ್ನ್ ಸ್ಪೀಕರ್

೨೬. ಸಿಯಾಟಲ್ ಪೋಸ್ಟ್–ಇಂಟೆಲಿಜೆನ್ಸರ್

೨೭. ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ್ ಟೈಮ್ಸ್

ಎ. ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು(ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್)

೧. ಅಗ್ನಿ

೨. ಆಂದೋಲನ

೩. ಇಬ್ಬನಿ

೪. ಗಿರೋನ(ಸ್ಪೇನ್)

೫. ಕನ್ನಡ ಟೈಮ್ಸ್

೬ ಕಮಿಷನ್ ಆನ್ ಸಸ್ಟೈನಬಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್(ಸಿಡಿಎಸ್)(ಅಮೆರಿಕಾ)

೭ ಕಿಸಾನ್ ವರ್ಲ್ಡ್

೮. ಟೈಮ್

೯. ತರಂಗ

೧೦. ತಳಮಳ

೧೧. ಥರ್ಡ್ ವರ್ಲ್ಡ್ ರೀಸರ್ಜೆನ್ಸ್

೧೨. ದ ಇಲ್ಲಸ್ಟ್ರೇಟೆಡ್ ವೀಕ್ಲಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ

೧೩. ದ ಸಂಡೆ ಇಂಡಿಯನ್

೧೪. ದಿಕ್ಸೂಚಿ

೧೫. ನಾಡ–ನಾಡಿ

೧೬. ಪ್ರಜಾ ಪ್ರಭುತ್ವ

೧೭. ಫ್ರಂಟ್‌ಲೈನ್

೧೮. ಫ್ರೆಂಡ್ಸ್ ಜರ್ನಲ್

೧೯. ಬ್ಯುಸಿನೆಸ್ ವೀಕ್

೨೦. ಮಜದೂರ್ ಕಿಸಾನ್ ನೀತಿ

೨೧. ಮಾರ್ದನಿ

೨೨. ಮೀನ್ ಟೈಮ್

೨೩. ರೈತ ಧ್ವನಿ

೨೪. ರೈತ ಹೋರಾಟ

೨೫. ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ

೨೬. ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆ

೨೭. ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ

೨೮. ಶಕ್ತಿ

೨೯. ಸಂಕ್ರಮಣ

೩೦. ಸಂಕೇತ

೩೧. ಸಂವಾದ

೩೨. ಸಿಟಿಜನ್ ಅರ್ಥ(ಫ್ರಾನ್ಸ್)

೩೩. ಸೀಡ್ಲಿಂಗ್(ಇಟಲಿ)

೩೪. ಫಾರ್ಮರ್ಸ್ ಲಿಂಕ್(ಜಿಂಬಾಬ್ವೆ)

೩೫. ಸುಧಾ

೩೬. ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ

೩೭. ಸಮೃದ್ಧಿ

೩೮. ಸಹಕಾರ

೩೯. ಹೊಸತು

ಅನುಬಂಧ ೨

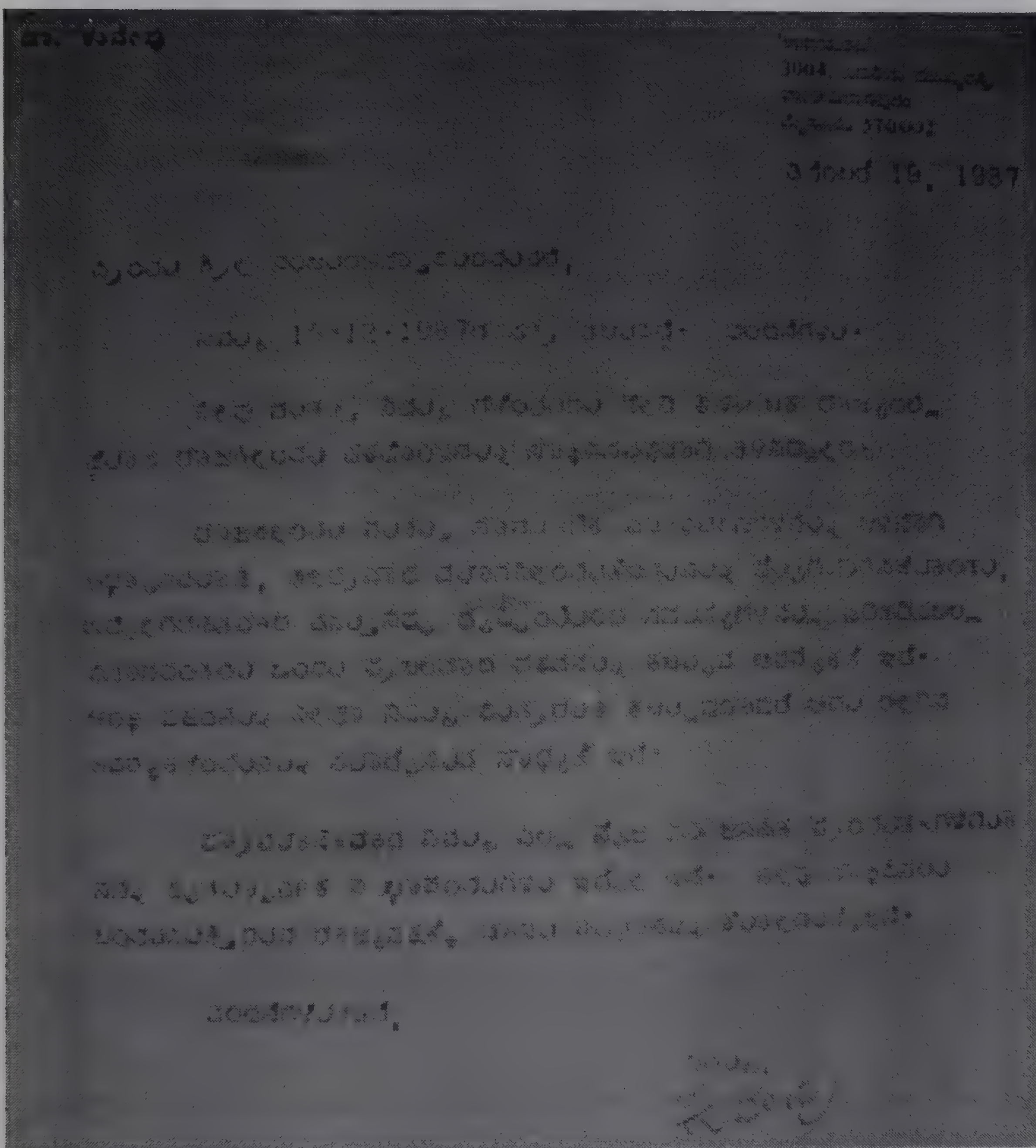
ಸಂದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಅಪರೂಪದ ದಾಖಲೆಗಳು

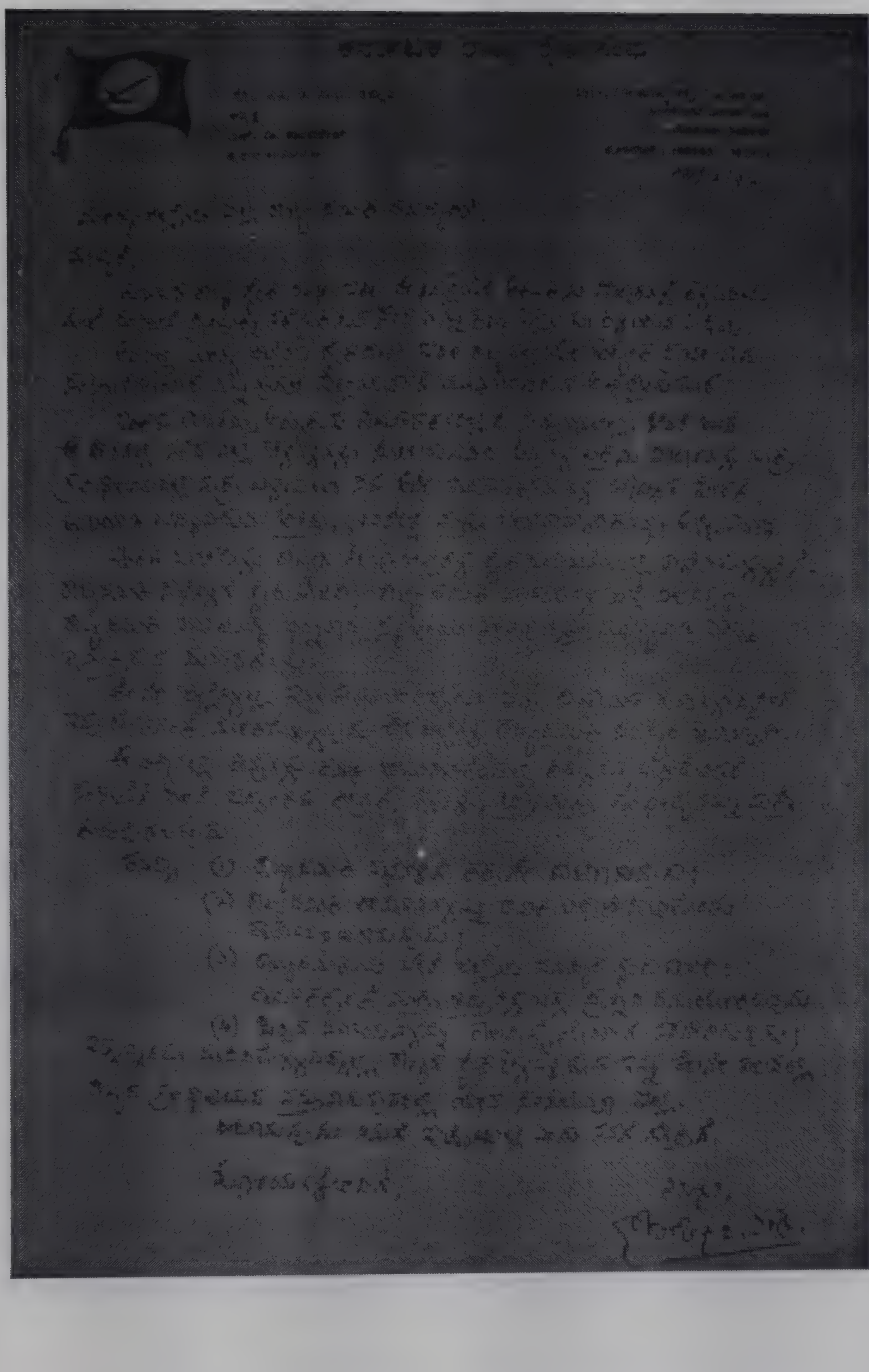
ಅ. ಸಂದರ್ಶನ

೧. ಅನುಸೂಯಮ್ಮ	ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ
೨. ಈಶಣ್ಣ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೩. ಎಚ್.ಎಸ್.ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ	ಮೈಸೂರು
೪. ಒಲಿವಿಯರ್	ಸ್ಕಾಟ್‌ಲೆಂಡ್
೫. ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬. ಕೆ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ	ಮಂಡ್ಯ
೭. ಕೆ.ಟಿ.ಗಂಗಾಧರ್	ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೮. ಚುಕ್ಕಿ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ	ಬೆಂಗಳೂರು
೯. ನಂಜೇಗೌಡ	ಮಂಡ್ಯ
೧೦. ನಂದಿನಿ ಜಯರಾಂ	ಮಂಡ್ಯ
೧೧. ಪಚ್ಚೆ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ	ಬೆಂಗಳೂರು
೧೨. ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ	ಬೆಳಗಾಂ
೧೩. ಮಹದೇವಸ್ವಾಮಿ	ಚಾಮರಾಜನಗರ
೧೪. ಯುಧವೀರ್‌ಸಿಂಗ್	ದೆಹಲಿ
೧೫. ರಾಕೇಶ್ ಟಿಕಾಯತ್	ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ
೧೬. ರಾಮು	ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ
೧೭. ರುದ್ರಪ್ಪ ಮೊಕಾಶಿ	ಬೆಳಗಾಂ

೧೮. ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿ	ಹಾಸನ
೧೯. ವಿಜಯ್ ಜವಾಂಧಿಯಾ	ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ
೨೦. ಶಿವಸ್ವಾಮಿ	ತಮಿಳುನಾಡು
೨೧. ಶೈಲೇಂದ್ರ	ಬೆಂಗಳೂರು
೨೨. ಸುರೇಶ್ ಬಾಬು ಪಾಟೀಲ	ಬೆಳಗಾಂ

ಆ. ಅಪರೂಪದ ದಾಖಲೆಗಳು

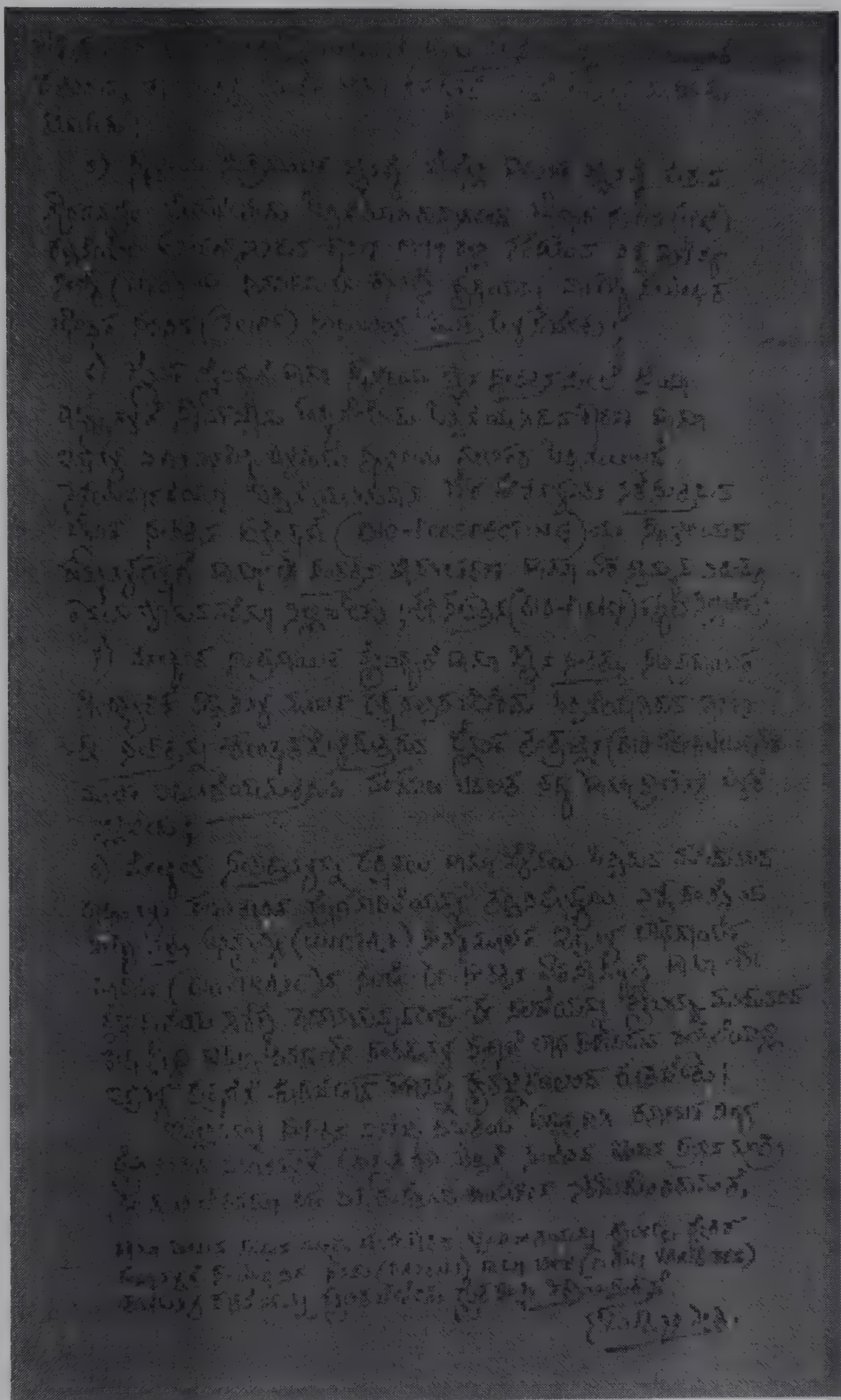
ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ

ರೈತ ಸಂಘ

[illegible]

(VIA CAMPESINA)

[illegible]

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ
ರೈತ ಸಂಘ

[illegible]

ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ

02/11/99

ಪೋಪ್ ಜಾನ್‌ಪಾಲ್‌ರವರು 'ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ' ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳುವ ಕಾಲ ದೂರ ಇಲ್ಲ

ಧರ್ಮ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪೋಪ್‌ಜಾನ್‌ಪಾಲ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. [illegible] ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. [illegible] ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ [illegible].

[illegible]

[illegible] 12 ಜನ [illegible]

[illegible]

(ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಡಿ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ)
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘ 7.11.99

ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹೂಡಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿ, ಇಲ್ಲವೇ ಬಾಯ್ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಿ

ಸುಮಾರು ೨೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ರೈತರು ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವ [illegible] ಟೀಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಪಪ್ರಚಾರಗಳಿಗೆ ಇದು ಹೊಸದೇನು ಅಲ್ಲ.

ಆರೋಪ ಮಾಡುವವರು ಆಧಾರವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ, ಇದು ಆರೋಪಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಸಂಘದ ಕೆಲವರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆರೋಪಗಳಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರಾವೆಗಳಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅವರಿಗೆ ಸವಾಲು ಮಾಡಲು ಅವರು ಎತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದ 'ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ'ವನ್ನು ಇಂದು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರೈತರ ಪರವಾಗಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕ [illegible] ಮುಗ್ಧ ರೈತರನ್ನು ನಂಬಿಸಲು "ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಸಮಾಧಿಗೆ" ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಸಿ ದುಡ್ಡನ್ನು [illegible] ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಅಪರಾಧ. ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಸಂಘಟನಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು [illegible] ಬಲ್ಲೆ. ಇವರೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಒದಗಿಸಿರುವ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹಾಕಲಿ, ಇಲ್ಲವೇ, ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ರೈತರ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿ [illegible] ಸಾಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಿ, ಇಲ್ಲವೇ ಅಂದವರು ಮಾತಿನಂತೆ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ [illegible] ಬಾಯ್ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿ.

ರೈತ ಚಳುವಳಿ 2 ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

[illegible] ಮತ್ತು [illegible] ಮತ್ತು ರೈತ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ [illegible] ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ [illegible] ನವೆಂಬರ್ 19 ರಂದು [illegible] ಸಭೆ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

[illegible] ರೈತ ಚಳುವಳಿಗೆ [illegible] ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ 2 ನೇ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ [illegible] ಡಿಸೆಂಬರ್ 30 [illegible] ಸೇರಲಿರುವ [illegible] ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿದೆ.

[illegible]

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮೇಲೆ ಸುಳ್ಳು ಆರೋಪಗಳ ಸರಮಾಲೆ

ಅನುಬಂಧ ೩

ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

'ಹಸಿರು ಸೇನಾನಿ' ಪ್ರೊ.ಎಂಡಿಎನ್

ಪೆರಿಯಾರ್ ಈ.ವಿ.ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ನಾಯ್ಕರ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ(೧೯೭೨)

ಸಮಾಜವಾದಿ ಯುವಜನ ಸಭಾದ ಮೌನ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್, ಜಿ.ಎಸ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ಲಂಕೇಶ್, ಪ್ರಭುಶಂಕರ್, ಕಡಿದಾಳು ಶಾಮಣ್ಣ, ಚಂಪಾ ಮತ್ತಿತರರು(೨೩.೪.೧೯೭೪)

ಮಾಜಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಕಡಿದಾಳು ಮಂಜಪ್ಪ ಅವರೊಂದಿಗೆ 'ನವನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಸ್ಥೆ' ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ(೧೯೭೫)

ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಅಬ್ರಹಾಂ ಕೊವೂರ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಎಂಡಿಎನ್(ಮೇ ೧೯೭೬)

ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಜೊತೆಗೆ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಹಾಗೂ ರಾಮದಾಸ್

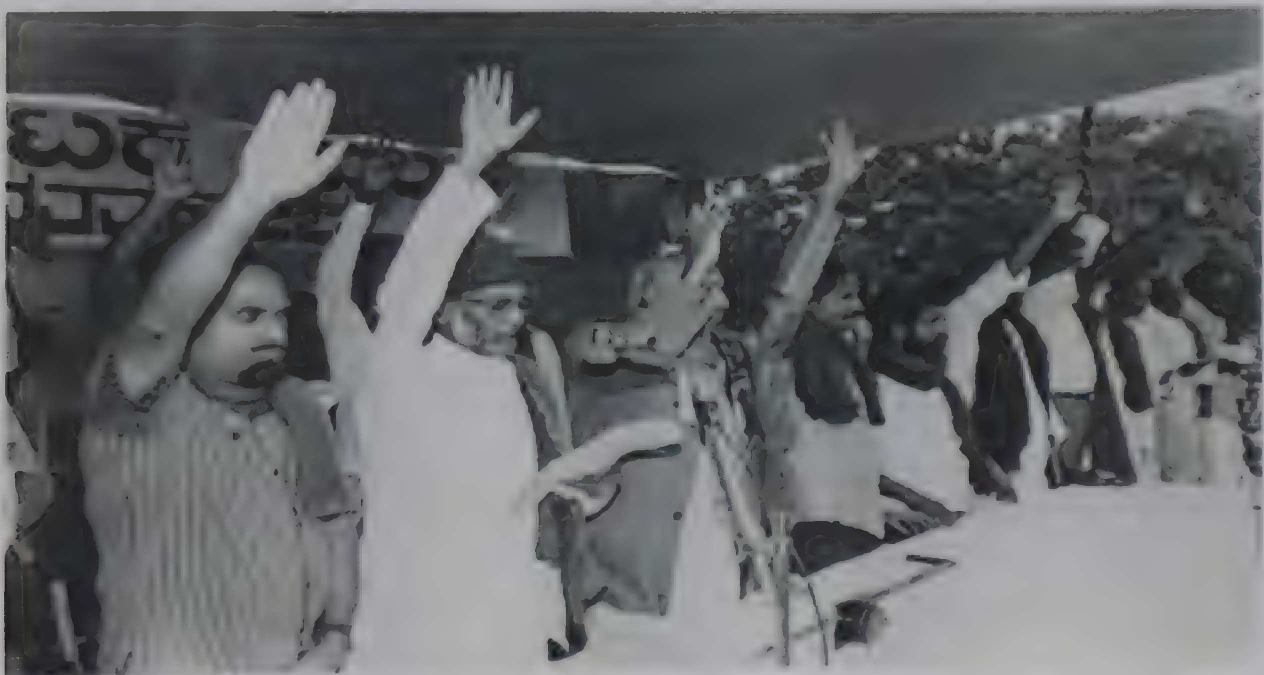
ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಜೀವಂತಿಕೆ ತುಂಬುವ ಪ್ರಯತ್ನ(೧೧-೧೩.೬.೧೯೮೦)

ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಂದು ಭಂಗಿ

ರೈತ ಚಳವಳಿಯ ಆರಂಭದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಜೈಲು ಬಯಲು ಬಂಧಿಖಾನೆಯಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ(೧೯೮೦)

'ಹೊಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಟ್ಟುವ' ಕನಸು ಕಂಡ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಜೊತೆಗೆ ಎಚ್.ಎಸ್.ರುದ್ರಪ್ಪ, ಎನ್.ಡಿ.ಸುಂದರೇಶ್ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರರು

ಬಂಧಿತರಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜೈಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಪರಿ

ಧರಣಿಯ ಸಂದರ್ಭ ವಿಧಾನಸೌಧದ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ರೈತರ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಅಂಟಿಸುತ್ತಿರುವ ವೈಖರಿ(೨೮.೨.೧೯೮೩)

ವಿಧಾನಸೌಧದ ಒಳಗೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್(೩.೮.೧೯೮೩)

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಅವರು ಭಾಷಣ ಮಾಡುವ ವೈಖರಿ

ವಿಧಾನಸೌಧದ ಮೆಟ್ಟಿಲೇರಿದ ಸಂತಸವಲ್ಲ, ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಅಪಹಾಸ್ಯದ ನಗು
'ನಗುವ ಚಳವಳಿ'ಯ ಶೈಲಿ(೨೩.೩.೧೯೯೨)

ಬಗರ್‌ಹುಕುಂ ಸಾಗುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕು ಪತ್ರ ವಿತರಣೆ

ಜೀನ್ ಕ್ಯಾಂಪೇನ್‌ನ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸುಮನ್‌ಸಹಾಯ್ ಅವರ ಜೊತೆ(೮.೧.೧೯೯೩)

ಬೀಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ರೈತ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಜೊತೆ ಮಹಮದ್ ಇದ್ರಿಸ್ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರರು(೨.೧೦.೧೯೯೩)

ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ ಮಂತ್ರಿ ಎಚ್.ಎಂ.ರೇವಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ 'ಸ್ವದೇಶಿ' ಬೀಜ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ(೧೬.೪.೧೯೯೪)

ವಿದೇಶೀಕರಣ ವಿರುದ್ಧದ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಜೊತೆಗೆ ಬಾಬಾಗೌಡ ಪಾಟೀಲ, ವಂದನಾ ಶಿವ ಹಾಗೂ ಮೇಧಾಪಾಟ್ಕರ್(೧.೧೧.೧೯೯೫)

ಸ್ಪೇನ್‌ನ ರೈತ ನಾಯಕ ಪಾಲ್ ನಿಕೋಲ್ಸನ್ ಹಾಗೂ ಕೆನಡಾದ ರೈತ ನಾಯಕಿ ನೆಟ್ಟಿ ವ್ಹೀಬ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ(೧೯೯೭)

ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೋರಾಟಗಾರರಿಗೆ ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ಚಳವಳಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿದೇಶಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಪಾಠ(೧೯೯೭)

ದೆಹಲಿಯ ಕಿಸಾನ್ ಘಾಟ್‌ನಲ್ಲಿ ರೈತರ ರ್‍ಯಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್ ಜೊತೆ ಮಹೇಂದ್ರಸಿಂಗ್ ಟಿಕಾಯತ್(೧೯೯೮)

ಬಿ.ಟಿ.ಹತ್ತಿ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ನೆಲೆಯ ಒಂದು ಝಲಕ್(೧೯೯೮)

ಯೂರೋಪ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಒಡ್ಡಿದ ಒಂದು ಭಂಗಿ(೧೯೯೯)

'ಬಂಡೀಯಾತ್ರೆ' ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ದಿಢೀರ್ ಆಗಮಿಸಿದ್ದ ಮಾಜಿ ಪ್ರಧಾನಿ ವಿ.ಪಿ.ಸಿಂಗ್ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿನ ಛಾಟಿ ಏಟು(ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೦೦೧)

'ನೀರಾ' ಹೆಂಡವಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿ ಹೇಳಿದ ಪರಿ. ಎಂಡಿಎನ್ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಟ ಅಶೋಕ್ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಿಕ ನಾಯಕ ಜಿ.ಆರ್.ಶಿವಶಂಕರ್(೨೦೦೧)

'ಅಮೃತಭೂಮಿ' ಉದ್ಘಾಟನೆಯ ಸಂದರ್ಭ ಇಟಲಿಯ ಡ್ಯಾನಿಯಾಲಾ ಕಾಮೆಂಡುಲ್ಲಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ(೨೦೦೩)

'ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಮಾನ್ಸಾಂಟೋ' ಚಳವಳಿಯ ಒಂದು ಝಲಕ್(೨೦೦೨)

ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫಾರ್ಮರ್ ರಿಪೇರಿಯ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಡಿಎನ್

ಭೌತಿಕ ನಿರ್ಗಮನಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತಿಮಾ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಚುಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ಪಚ್ಚೆ(೩.೨.೨೦೦೪)

ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ